

GIERIGE NEDERLANDERS EN DOMME BELGEN

EEN DISCOURSANALYSE NAAR NATIONALE
BEELDVORMING EN CORONAREPRESENTATIE IN
KRANTENARTIKELEN OVER BELGISCH EN NEDERLANDS
CORONABELEID TIJDENS DE EERSTE COVID-19-LOCKDOWN
IN MAART 2020

MA scriptie Neerlandistiek (TLMV19107)

15 ECTS

Student: Robyn Beekman (6279767)

Eerste lezer: Dr. Rik Spanjers

Tweede lezer: Dr. Kila van der Starre

Afgerond in juni 2021, blok 4 van het academisch jaar 2020-2021

Samenvatting

Nederland en België delen een deel van elkaars geschiedenis. Dit heeft ervoor gezorgd dat zelfbeelden en onderlinge beeldvorming met elkaar samenhangen. België en Nederland zijn elkaars ‘ander’ en spelen daarom een grote rol in het vormen van hun zogenaamde nationale identiteit. Het kader van dit onderzoek is het discours van bestaande nationale beelden tussen België en Nederland. Het object is een actuele casus, namelijk de coronacrisis. België en Nederland hadden verschillend beleid met betrekking tot deze COVID-19-pandemie, daarnaast biedt de casus een inkijk in de actuele representatie van deze ziekte.

De nationale beelden en coronarepresentaties worden geanalyseerd in een corpus van 289 krantenartikelen uit vier Nederlandse en vier Nederlandstalige Belgische kranten, in de periode 16 t/m 29 maart 2020. In deze kwalitatieve discoursanalyse wordt gebruik gemaakt van zowel concepten uit de imagologie, als uit de *medical humanities*. Daarbij wordt antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvraag: *Op welke manieren komen bestaande nationale images en representaties van epidemieën voor in artikelen van Nederlandse en Belgische kranten over elkaars corona-aanpak tijdens de eerste lockdown in maart 2020?*

Het antwoord op deze vraag is meerledig. Nationale images en representaties van corona komen namelijk op veel manieren voor, maar vooral in samenhang met elkaar. Ze zijn zowel expliciet als impliciet. De nationale laag is verder opvallend aanwezig in het beschrijven van corona. Nederland en België staan soms tegenover elkaar – als elkaars ‘ander’ – maar in bredere context niet. Omdat er images terugkomen in het corpus, wordt het bestaande discours rondom nationale beeldvorming en ziekterepresentatie versterkt. De imagologie is dus niet los van ziekterepresentatie te zien.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Voorwoord	5
1 Inleiding.....	6
2 Theoretisch kader.....	9
2.1 Media en discours.....	9
2.2 Perspectief en representatie	9
2.3 Representaties van epidemieën.....	10
2.4 Nationale beeldvorming	12
2.5 Beeldvorming tussen België en Nederland.....	14
2.6 Onderzoeksvraag	17
3 Methode.....	19
3.1 Corpus.....	19
3.2 Beeldvorming	20
4 Analyse	23
4.1 Buitenland.....	23
4.1.1 Nationale beelden	25
4.2 Oorlogsmetafoor.....	30
4.3 Protest tegen tolerantie	32
4.4 Plaagmetafoor en angst.....	35
5 Conclusie en discussie	37
5.1 Conclusie	37
5.2 Discussie.....	40

Literatuurlijst	44
Primair	44
Secundair	46
Bijlage.....	50
Artikelen De Telegraaf.....	50
Artikelen AD/Algemeen Dagblad	108
Artikelen NRC.....	164
Artikelen De Volkskrant.....	258
Artikelen De Morgen.....	336
Artikelen De Standaard	497
Artikelen Het Laatste Nieuws.....	608
Artikelen Het Nieuwsblad	707

Voorwoord

Toen ik vorig jaar in februari begon aan mijn bachelorscriptie, was de coronacrisis pas net begonnen. Het digitale onderwijs moest nog volop uitgevonden worden en ik weet nog dat ik hoopte dat ik mijn masterscriptie in ieder geval weer in min of meer pre-corona omstandigheden zou kunnen schrijven. Dat was helaas niet zo: ook deze scriptie heb ik volledig thuis geschreven. Het onderwerp had ook nog eens met corona te maken, dus ik kon er echt niet meer omheen. Hoewel ik daar soms wat moe van werd, vond ik het heel bijzonder om krantenartikelen te lezen van ongeveer een jaar oud. Ik bedacht me waar ik toen – in maart 2020 – mee bezig was (meestal met m'n bachelorscriptie) en voelde me een soort tijdreiziger. Ik wist immers al wat er allemaal zou gaan gebeuren.

De naar omstandigheden toch iets moeilijkere periode, maakt dat ik nog trotser ben op deze scriptie. Nationale beeldvorming heeft altijd al mijn interesse gehad en ik hoopte dat ik met de coronacrisis als casus een mooi actueel onderwerp te pakken had. Dat was zo, maar er was meer: nationale beeldvorming bleek nog veel meer met het representeren van ziekte te maken te hebben dan ik ooit had gedacht.

Ik wil ten eerste Rik Spanjers bedanken voor alle nieuwe inzichten en fijne feedback. Ik kon mijn gedachten goed bij hem kwijt en hij stuurde bij waar nodig, bijvoorbeeld als ik weer eens te veel wilde. Dat ik versie 1 al na vier weken moest inleveren, was even slikken, maar zijn methode bleek te werken. Dat heeft me een nieuw perspectief gegeven, dank daarvoor!

Ook wil ik mijn familie bedanken, die een uitvalsbasis boden, vooral in de weekenden. Het is altijd fijn om er even 'uit' te zijn en om soms even flink te kunnen klagen, waarna ze me weer gerust konden stellen.

Ten slotte bedank ik in het bijzonder Wouter, die het stuk heeft nagelezen en met hele waardevolle feedback is gekomen. Het is juist nodig dat iemand zonder Neerlandistiek-achtergrond je onderzoek leest. Zonder hem is het stuk dan ook niet geworden zoals het nu is.

Robyn Beekman

Utrecht, juni 2021

1 Inleiding

Een Nederlandse man zegt tegen zijn vrouw: 'Marie, giet eens een liter water bij de soep, we krijgen bezoek!'

Wat is de gelijkenis tussen een slimme Belg en een dinosaurus? Ze zijn allebei uitgestorven.

Zomaar twee mopjes. Eén uit België over Nederlanders en het andere uit Nederland over Belgen. Het onderscheid is duidelijk te zien. Nationale karakters zijn als dit soort moppen: meteen herkenbaar voor mensen en soms grappig, maar ook bedrieglijk als het gaat om echte mensen (Leerssen, 2015). Ze zijn namelijk gebaseerd op stereotypes; op elementen die anderen als 'typisch' zien voor een land. Deze elementen zijn wel degelijk terug te vinden in de werkelijkheid (Beller, 2007c). Maar: "Het reduceren van landen tot hun 'typicaliteit' is een vorm van intellectuele luiheid die ons toestaat om veel dingen uit ons blikveld weg te filteren die óók tot de werkelijkheid behoren." (Leerssen, 2015, p. 90).

Deze 'Belgenmoppen' en 'Hollandermoppen' lichten slechts een tipje van de sluier op. België en Nederland delen namelijk een deel van elkaars geschiedenis. Onderlinge strijd en nabuurschap hebben ertoe geleid dat onderlinge beeldvorming en zelfbeelden met elkaar samenhangen (Rietbergen & Verschaffel, 2006). Onderdelen van het discours van beeldvorming zijn vooroordelen en stereotyperingen (Beller, 2007c). De taal Belgisch Nederlands werd bijvoorbeeld lange tijd beschouwd als het 'kleine' broertje van het 'echte' Nederlands (Lybaert & Delarue, 2017).

Het vormen van een zogenaamde nationale identiteit gebeurt altijd aan de hand van anderen (Bauer & Hannover, 2020; Leerssen, 2015; McGarty, Yzerbyt & Spears, 2002); België en Nederland zijn elkaars 'ander'. Een belangrijk aspect van beeldvorming is het perspectief van waaruit het beeld of image gevormd wordt. Zo spreekt Leerssen (2007) van een auto-image en een hetero-image. Images representeren een bepaald perspectief: bij een auto-image gaat het om beeldvorming vanuit je eigen perspectief (over je eigen groep), bij een hetero-image vanuit het perspectief van een ander (over je eigen groep of van je eigen groep over een andere groep).

In dit onderzoek maak ik gebruik van een kader van bestaande hetero-images tussen België en Nederland. De casus is een actuele gebeurtenis, namelijk de coronacrisis. Op 11 maart 2020 riep de wereldgezondheidsorganisatie WHO de ziekte COVID-19 uit tot een pandemie. België en Nederland reageerden ieder op een andere manier op deze pandemie. Zo ging België op 18 maart 2020 in lockdown (Redactie HLN, 2020); Nederland ging op 23 maart in ‘intelligente’ lockdown (Ministerie van Algemene Zaken, 2020). Naast dat beide landen anders op de crisis reageerden, is deze casus interessant omdat het wat kan zeggen over de hedendaagse representatie van epidemieën.

Zowel Belgische als Nederlandse kranten schreven over elkaars beleid met betrekking tot de coronacrisis. Dit onderzoek gaat over deze berichtgeving. Het is namelijk een imagologisch onderzoek naar het discours rondom het coronabeleid van België en Nederland. De vraag hierbij is of bestaande nationale beeldvorming tussen België en Nederland terugkomt in deze actuele casus. Verder onderzoek ik hoe corona in deze krantenartikelen wordt gerepresenteerd en in hoeverre dit overeenkomt met bestaande representaties van epidemieën. Deze twee perspectieven staan in samenhang met elkaar, ik bekijk nationale beeldvorming namelijk vanuit de lens van de representatie van epidemieën en andersom. Er zit zelfs een synergie tussen de twee perspectieven, zo heeft nationale beeldvorming invloed op de representatie van corona. Daarmee maakt dit onderzoek duidelijk hoe belangrijk het nationaal geladen kader voor de representatie van ziekten is.

Om onderzoek te doen naar beeldvorming in Nederlandse en Belgische krantenartikelen, schets ik allereerst een theoretisch kader. Dit kader heeft een gelaagd karakter. Het begint met de concepten media en discours, aangezien het object van dit onderzoek uit krantenartikelen bestaat en deze binnen het discours van de media vallen. Daarna volgen representatie en perspectief, gebaseerd op onder andere Hall (2013) en Rigney (2007b). Media representeren namelijk groepen mensen en dit is een uiting van een bepaald perspectief. Vervolgens ga ik in op *medical humanities*, in het specifiek de representaties van ziekten en epidemieën, onder andere gebaseerd op Sontag (1990). Daarna volgt nationale imagovorming volgens Leerssen (2007); ik onderzoek tenslotte bestaande images van twee naties. Ik eindig met de specifieke images die tussen Nederland en België bestaan, volgens onder andere Verschaffel (2006) en Matthys (2018).

Uit het theoretisch kader volgt de onderzoeksvraag. Daarna ga ik in op de methode in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 volgt de analyse, waarna ik in de conclusie antwoord geef op de onderzoeksvraag. Ik sluit in de discussie af met enkele suggesties voor vervolgonderzoek.

2 Theoretisch kader

2.1 Media en discours

Bij massamedia wordt een bericht van een enkele bron naar verschillende bestemmingen tegelijkertijd verstuurd. Dit in tegenstelling tot één-op-één-media, die een aanwijsbare zender en ontvanger hebben. De bestemming of ontvanger van massamedia is een grotendeels anonieme massa mensen. Zij kunnen bijvoorbeeld een publiek, gemeenschap of consumentengroep vormen (Long & Wall, 2012). Een bericht in de media is onderdeel van een discours (Renkema, 2012).

Discours is volgens Jørgensen en Phillips (2002) een manier van praten over en het begrijpen van (een aspect van) de wereld. Hierbij wordt uitgegaan van patronen in het gebruik van taal en in gesprekken waar mensen zich aan houden. Rigney (2007a) beschrijft discours als “the set of themes, concepts and values that certain individuals have in common when they talk (or write) about the world” (p. 313).

Communicatieve gebeurtenissen reproduceren de ordening van een discours, maar door middel van creatief taalgebruik kunnen ze het discours ook veranderen (Jørgensen & Phillips, 2002; Rigney, 2007). De media maken bijvoorbeeld vaak gebruik van een waarheidsmodaliteit (bijvoorbeeld: ‘het is zo’) om hun autoriteit te versterken (Jørgensen & Phillips, 2002). Het gaat er bij discours dus om dat er bepaalde taalpatronen voorkomen, waarbij berichten en individuen overeenkomsten vertonen.

2.2 Perspectief en representatie

Volgens Allan (2010) presenteren journalisten het nieuws vaak als een objectieve en onafhankelijke vertaling van de realiteit. De media reflecteren de realiteit echter niet direct: “the news account [...] is effectively providing a codified definition of what should count as the reality of the event” (p. 5). Het discours van de media wordt vaak gepresenteerd vanuit een bepaald gezichtspunt (Sanders & Redeker, 1993). Dit gezichtspunt is het perspectief van de spreker, schrijver of karakter in de tekst. Renkema (2012) noemt discours een symptoom van de intenties van de zender, een journalist moet namelijk altijd keuzes maken. Hierdoor presenteert diegene de informatie vanuit een perspectief met een visie, focalisatie en empathie.

Perspectief is een cognitief concept. Iedereen die spreekt, doet dit vanuit een bepaalde positie. Je refereert als spreker aan mentale concepten door middel van taal. De manier waarop deze verwijzing wordt begrepen door de ontvanger, hangt af van de tekens die door de zender worden gebruikt (Ten Thije, 2006). De taal is dus een medium voor het uiten van perspectief en de zender bepaalt hiermee de interpretatie van de ontvanger, de weergave zelf en de herinnering van de situatie (Graumann, 1992).

Als publiek steun je onder andere op de media om informatie te verkrijgen. Als gevolg van deze mediaconsumptie kun je het gevoel hebben dat je veel over de wereld weet. Daarom is het concept representatie hier belangrijk, omdat de media beelden die men heeft over groepen mensen kunnen beïnvloeden (Long & Wall, 2012; Rigney, 2007b). Voorafgaand aan representatie wordt de wereld gecategoriseerd. Dit categoriseren gebeurt door middel van taal en hiermee neem je een bepaald perspectief aan (Graumann, 1992). Volgens Hall (2013) is representatie “the production of meaning through language” (p. 2). Het is namelijk de link tussen mentale concepten en taal. Als je geen gezamenlijke mentale representatie in je hoofd zou hebben, zou je de wereld niet kunnen interpreteren. Door te refereren aan deze mentale concepten, uit je een perspectief. Mediarepresentaties van groepen staan nooit los van de maatschappij en ze zijn dynamisch, net als beeldvorming (Long & Wall, 2012). Op beeldvorming ga ik in de volgende paragrafen in.

2.3 Representaties van epidemieën

De besmettelijke aard van iedere epidemie wordt gebaseerd op het aantal ziektegevallen (Sontag, 1990). Toch wekt elke epidemie in het hele land een angst op die in geen verhouding staat tot haar geografische spreiding of haar effect op regionale sterftcijfers. De pest werd bijvoorbeeld vaak verpersoonlijkt als hongerig monster, dat lichamen verslond ongeacht leeftijd, geslacht, reputatie of economische status (Totaro, 2010).

In beschrijvingen van epidemieën wordt er vaak gebruikt gemaakt van een oorlogsmetafoor. Het wordt bijvoorbeeld gezien als een invasie van de hele maatschappij (Sontag, 1990). Sontag (1990) beargumenteert dat ‘we’ niet worden binnengevallen, dat het lichaam geen slagveld is. Er kunnen geen onvermijdelijke slachtoffers zijn en de ziekte is geen vijand: “We – medicine, society – are not

authorized to fight back by any means whatever” (p. 183). De oorlogsbeschrijvingen dragen volgens haar sterk bij tot de uitsluiting en stigmatisering van ziekten.

Het representeren van ziekte als een invasie hangt samen met het toebedelen van ziekten aan het buitenland. Historisch gezien werden ziekten namelijk daadwerkelijk vaak door soldaten meedragen uit het buitenland. Dit ‘buitenland’ hoeft niet verder weg te zijn dan een buurland (Sontag, 1990). Volgens Krabbe Meyer (2010) bestaat de klassieke ziekteconstructie uit de koppeling van een infectie aan morele ondergang en het buitenaardse. Infectie wordt beschreven als deels moreel en deels erotisch geconditioneerd, vanuit het ‘demonisch Zuiden’.

De plaagmetafoor is ook onderdeel van de klassieke ziekteconstructie en hangt samen met buitenland (Gilman, 2010; Krabbe Meyer, 2010; Sontag, 1990): “One feature of the usual script for plague: the disease invariably comes from somewhere else the names foreign.” (Sontag, 1990, p. 135). Teksten trachtten de plaag in verband te brengen met zijn oorzaken, grote en kleine zonden, nationale gebeurtenissen, religieuze en politieke groeperingen en besmetting van immigranten en armen. Dit zijn allemaal noties van morele orde, waardoor mensen ‘geplaagd’ (gestraft) werden (Gilman, 2010; Sontag, 1990). Daarnaast wordt een plaag gezien als ‘indringer’ (Totaro, 2010) en als iets dat ‘toegebracht’ is (Sontag, 1990), wat lijkt op onderdelen van de oorlogsmetafoor. Het woord ‘plaag’ als op zichzelf staande metafoor woekert nog altijd voort, bijvoorbeeld in “the plague of obesity” en “the Walmart plague” (Totaro, 2010, p. 18).

Over het algemeen dient een specifieke geografische aanduiding (zoals ‘Spaanse griep’) om een gevoel van veiligheid, een vast referentiepunt, te scheppen, maar het is ook een plaatsing van verantwoordelijkheid. In plaats van een epidemie als een wereldwijd verschijnsel te zien, concentreert men zich op de plaats van oorsprong: “The disease is referred back to a sort crime scene, and with it a number of perpetrators who can be blamed for it” (Krabbe Meyer, 2010, p. 205). De pest was de Franse Doos voor de Engelsen, de Morbus Germanicus voor Parijzenaren en de Chinese ziekte voor Japanners. Wat lijkt op chauvinisme, onthult volgens Sontag (1990) dat het concept van slechtheid identiek is aan de ‘ander’. Een vervuilend (ziek) persoon is altijd in de fout, maar iemand die als fout gezien wordt, wordt ook op voorhand als mogelijke bron van vervuiling gezien.

Epidemieën lokken verder altijd een protest tegen tolerantie uit: “now identified as laxity, weakness, disorder, corruption: unhealthiness” (Sontag, 1990, p. 168). Men eist daarbij dat mensen continu aan tests worden onderworpen, dat zieke mensen en mensen die mogelijk ziekten overdragen, geïsoleerd worden en dat er barrières worden opgeworpen tegen de werkelijke of ingebeelde besmetting door buitenlanders (Sontag, 1990). Ziekten en epidemieën lijken dus langs nationale lijnen gerepresenteerd te worden, door middel van het gebruik van buitenland. Daarmee hangen de plaag- en oorlogsmetafoor ook samen. Daarom is de imagologie hier relevant, omdat de nationale heterobeelden die in deze scriptie onderzocht worden, als detailleringen in het gebruik van buitenland gezien kunnen worden. Paragraaf 2.5 gaat over deze nationale beelden.

Sontag (1990) noemt tot slot dat beschrijvingen van het verloop van een virusinfectie vaak de taal uit het computertijdperk doorklinkt. bijvoorbeeld wanneer wordt gezegd dat een virus nieuwe kopieën van zichzelf zal produceren. Dit wordt versterkt door het gevoel dat een ziekte iets ingenieus, onvoorspelbaar en nieuws is, net als de computertechnologie. Tegenwoordig, ruim dertig jaar later, is het ‘computertijdperk’ echter niet nieuw meer, dus deze notie wordt niet als zodanig in de analyse meegenomen.

2.4 Nationale beeldvorming

Een specifiek gebruik van de term perspectief betreft opvattingen over verschillende landen (Beller, 2007b), bijvoorbeeld de natiestaten Nederland en België. Een natie is volgens Anderson (2006) een *imagined community*, omdat je niet iedereen kunt kennen, maar je toch een bepaalde verbondenheid voelt. Het heeft daarnaast grenzen: niet iedereen op de wereld kan bij de gemeenschap horen. Het is soeverein, omdat mensen vrijheid nastreven en dit in een staat gerealiseerd wordt. Verder heeft iedereen het gevoel dat er een diep, horizontaal kameraadschap bestaat.

Percepties van groepen zijn belangrijk voor mensen om de sociale wereld te begrijpen. Leden van groepen willen hun eigen groep van andere groepen onderscheiden. Tegelijkertijd zijn er processen van sociale invloed aan de gang binnen de groep, zodat leden meer op elkaar gaan lijken (McGarty, Yzerbyt & Spears, 2002). Dit proces van groepsvorming heeft ook te maken met nationale identiteit, omdat het bepaalt wie tot de nationale groep behoort en wie niet. Collectieve identiteiten zijn altijd

constructies waar mensen in geloven, wat betekent dat ze (her)maakbaar zijn (Rietbergen & Verschaffel, 2006). Overeenkomsten tussen mensen gaan volgens Leerssen (2006) over hoe mensen de wereld zien, niet over hoe mensen zijn.

Omdat mensen tot groepen behoren, bestaat er een *outgroup bias*. Mensen gaan namelijk over het algemeen voor een positief zelfbeeld. Door de ander te devalueren gaat het zelfbeeld relatief gezien omhoog (Bauer & Hannover, 2020; Beller, 2007c). Het komt erop aan wie er mag ‘meespelen’ en wie niet: “wie een stem krijgt, wie gehoord wordt, wie er in alle politieke, sociale en culturele opzichten mag meedoen” (Buelens, 2019, p. 5). Dit zegt niks over de ander, maar des te meer over het eigen perspectief (Beller, 2007a). Er is daarnaast altijd een ander nodig om zichzelf tegen af te zetten, als een contrast voor wat (of wie) men niet is (Leerssen, 2015; Rietbergen & Verschaffel, 2006).

Leden van groepen zien zaken ieder vanuit hun eigen perspectief. Beelden van landen, mensen en culturen komen over het algemeen van waardeoordelen, die op hun beurt van selectieve observatie komen (Beller, 2007a), iets dat ook een rol speelt bij het concept van representatie. Bij deze observatie speelt taal de rol van het categoriseren en simplificeren van de visie van de echte wereld. Dit gebeurt door transformatie van een ervaring in de realiteit naar een subjectieve talige en culturele visie van de realiteit (Bartmiński, 2017).

De imagologie heeft beeldvorming als onderzoeksobject. Een *image* (beeld) is namelijk “the mental or discursive representation of a person, group, ethnicity or ‘nation’” (Leerssen, 2007, p. 342). Het gaat daarbij altijd om morele of karakterologische eigenschappen of over de ‘aard’ van een volk (Leerssen, 2006; 2007). Daarmee kunnen images overgaan in stereotypen. Stereotypen zijn deels gebaseerd op een selectieve waarneming uit de werkelijkheid, maar zijn sterk gegeneraliseerd (Beller, 2007c). Zoals hierboven al genoemd, kunnen images verschillen, afhankelijk van het perspectief. Zo is er een zelfbeeld of auto-image (van jezelf over je groep), een anderbeeld of hetero-image (van jezelf over een andere groep en andersom) en een meta-image, waarbij het gaat om het verwachte beeld dat de ander over jou of je groep heeft (Leerssen, 2007). Leerssen (2007) onderscheidt nog meer beelden, zoals een counter-image (contrasterend beeld) en een imageme (een compleet image inclusief alle contrasten). Voor dit onderzoek worden alleen het hetero-image en meta-image gebruikt, omdat die aansluiten bij de onderzoeksvraag.

2.5 Beeldvorming tussen België en Nederland

De geschiedenis van de standaardisatie van het Nederlands als taal heeft geleid tot een specifieke relatie tussen Vlaanderen en Nederland waar ook stereotyperingen bij horen. Deze attitudes gaan verder dan taal alleen en zijn gelinkt met identiteitsissues (Lybaert & Delarue, 2017). In België heeft de scheiding tussen Vlamingen en Walen (en Franstaligen) geleid tot identiteiten die vaak in het kader van onderlinge tegenstellingen worden gezien (Verschaffel, 2006): “Belgium is a telling example of a state whose citizens are faced with two competing projects of nation building” (Billiet, Maddens & Beerten, 2003, p. 47). In dit onderzoek bestaat het object uit Vlaamse media, aangezien die Nederlandstalig zijn. In deze media wordt dus beeldvorming van Vlamingen over Nederland gerepresenteerd. Er wordt wel naar ‘België’ verwezen, omdat dit in de krantenartikelen ook gedaan wordt.

Zoals eerder gezegd is beeldvorming altijd van morele en karakterologische aard. Beeldvorming van Nederland over België komt soms overeen met algemene beeldvorming, maar soms ook niet. Dat geldt ook voor beeldvorming van België over Nederland (Beller, 2007b). Algemene beeldvorming over België gaat bijvoorbeeld over het feit dat België tot 1830 altijd geregeerd werd door buitenlandse heersers. Hieruit komt een image voort dat ze autoriteit wantrouwen, zich niet met de staat identificeren en dat ze weinig burgerzin hebben. Daarbij worden ze gezien als individualisten, egoïsten en belastingontduikers, iets dat Matthys (2018) verwoordt als ‘foefelen’. Tegelijkertijd is er een grote mate van onvoorspelbaarheid door de ingewikkeldheid van regels. Belgen zien de overheid niet als vertegenwoordigers van zichzelf, maar als tegenstander (Verschaffel, 2006; 2007). Belgen zijn volgens Matthys (2018) afwachtend en ze dringen zich niet op. Daarnaast wordt het belang van familie en gemeenschap genoemd. Daarentegen zijn Belgen gesloten naar mensen buiten eigen familie en gemeenschap toe.

Deze images dragen bij aan het negatieve imago van Belgen in het buitenland, maar volgens Verschaffel (2006) hebben Belgen zelf ook een minderwaardigheidscomplex. Tegelijkertijd dwingt het “anarchistische” van Belgen ze ‘down to earth’ te zijn: “ze geloven niet in grote woorden, grote principes en een slecht geweten. Ze zijn pragmatisch, soepel, ze ‘trekken hun plan’, en genieten van het alledaagse leven” (Verschaffel, 2006, p. 158).

Het nationale verhaal van België typeert volgens Verschaffel (2006) twee richtinggevende principes: de trouw aan de vorst en vrijheidsliefde. Trouw was alleen aan vorsten die de vrijheid van de Belgen respecteerden. In nationale zelfrepresentatie speelde moderniteit een grote rol, bijvoorbeeld dat België als eerste een spoorweg had aangelegd. In dit verhaal nam Nederland geen grote rol in; het was eerder Frankrijk waar België zich aan moest onttrekken voor een ‘eigen’ identiteit en nationaliteit. Het uiteengroeien van Vlamingen en Walen leidde aan Vlaamse kant tot een afwijzing en haat met alles wat met België wordt geïdentificeerd: “Voor heel wat radicale flaminganten werd Nederland een geïdealiseerd tegenbeeld” (Verschaffel, 2006, p. 169). Interessant daarbij is dat er bij een articulatie van Vlaamse eigenheid juist een beroep werd gedaan op kenmerken die traditioneel als verschillen tussen Belgen en Nederlanders werden beschouwd.

Over Nederland heerst er een ‘Bataafse mythe’, omdat Nederlanders voortdurend tegen buitenlandse heersers vochten, voor hun ‘vrijheid’. Nederlandse handelaars werden in de zestiende eeuw als onbetrouwbaar en gierig gezien. Tegenwoordig staan Nederlanders erom bekend dat ze in de politiek veel overleggen (Krol, 2007), iets dat Matthys (2018) een discussiecultuur noemt, waarbij het hebben van een mening soms belangrijker lijkt dan de inhoud. Verschaffel (2006) noemt dat Nederlanders overwegend protestant zijn en daarom als werkzaam, sober, voorzichtig en zuinig gezien worden. Dit in tegenstelling tot de Belgen, die hun geld uitgeven en als ‘Bourgondiërs’ gezien worden.

Het beeld van Nederland was vanuit België niet sterk en aanvankelijk negatief. Nederland was namelijk de laatste van de buitenlandse overheersers geweest waar België zich tegen afzette (Verschaffel, 2006). Het jaar 1830 kan daarbij ook voor Nederland als kantelpunt worden gezien: “Nederland werd nu een ‘Noordelijk’ land met een ‘Zuidelijke’ tegenhanger. Het mentale kompas is bruusk negentig graden gedraaid” (Leerssen, 2006, p. 189).

Na 1830 groeide in België het image van Nederland als oud en ouderwets land. Daarnaast kwamen er steeds meer typering en voren van Nederlanders als zakelijk, koel, afstandelijk, introvert, behoudend en gekunsteld. Er zijn daarnaast associaties met handelskapitalisme, degelijkheid, burgerlijkheid en calvinisme. Contrasterend zijn typering van Nederlanders als kritisch, ‘open minded’ en kosmopolitisch (Verschaffel, 2006). Matthys (2018) noemt nog gierigheid, arrogantie,

lompheid en het hebben van een grote mond. Gierigheid komt bijvoorbeeld tot uiting in de simpele lunches. Lompheid komt tot uiting in tactloosheid, ongewenste bemoeienis en neerbuigendheid.

Een tegenstelling die tussen België en Nederland te zien is, is de Noord-Zuidtegenstelling. Zo werd import uit het zuiden beschuldigd van decadentie, dat het ‘bescheiden’ noorden bedreigde (Krol, 2007). Je ziet het ‘demonisch zuiden’ als geprojecteerde oorzaak van ziekten zelfs terug in de klassieke ziekteconstructie (Krabbe Meyer, 2010).

Nederlanders zijn in deze tegenstelling protestant en daarom “industrious, economical, austere and cautious”, de katholieke Belgen zijn daarentegen “hedonists – a lifestyle often termed Burgundian” (Verschaffel, 2007, p. 108-109). Twee spreekwoorden passen goed bij deze tegenstelling: “Het bekende Nederlandse motto ‘niemand is bijzonder, wij zijn allemaal gelijk’ staat tegenover het Belgische: ‘bijzonderheid mag best geëerd worden.’” (Matthys, 2018, p. 39). België werd daarnaast gezien als ‘klein Frankrijk’. Ze zouden imitators zijn en niet in staat zijn om een eigen cultuur op te bouwen. Nu nog steeds is een bekend stereotype daarom dat Belgen dom zijn: “Dutch and French jokes depict them mostly as just ‘stupid’” (Verschaffel, 2007, p. 110). Nederlanders zijn volgens Belgen gierig: een thema dat ook geliefd is in moppen (Matthys, 2018).

Leerssen (2006, p. 190) zet deze tegenstelling in volgend schema (zie Tabel 1), met als kanttekening dat deze structuur her en der kan worden aangetroffen: “het is de stereotype tegenstelling tussen om het even welk noordelijk land en zijn zuiderbuur” (Leerssen, 2006, p. 190). De termen in de linkerkolom werden in de jaren na 1830 sterk in het Nederlandse zelfbeeld geactiveerd.

Tabel 1

Stereotype tegenstellingen tussen Noord en Zuid (Leerssen, 2006, p. 190)

Noord	Zuid
Eenvoudig	Verfijnd
Eerlijk	Gewiekst
Egalitair	Elitair
Moralistisch	Sensualistisch
Praktisch	Systematisch
Individualistisch	Sociaal conformistisch
Parlementaire politiek	Intriges, cliëntelisme
Protestants	Katholiek
Germaans	Romaans

Volgens Leerssen (2006) zou het zelfbeeld van het Zuiden vooral gestoeld zijn op nationale thematiek, terwijl het Noordelijke overschaduwd raakt door confessionele interpretaties van het verleden. Dit komt terug in de herinneringscultuur met een neiging om middeleeuwse thema's en figuren te herdenken in het Zuiden, ten opzichte van de periode 1560-1660 als zwaartepunt in het Noorden.

Images hebben altijd een tegenstrijdigheid in zich (Leerssen, 2006). Dit is te zien in de Noord-Zuidtegenstelling, waarbij het zuiden bijvoorbeeld als sociaal conformistisch wordt getypeerd. Hoewel België het Zuiden is in deze tegenstelling en Matthys (2018) het belang van familie en gemeenschap benadrukt, noemt Verschaffel (2006) juist het individualistische karakter van Belgen.

2.6 Onderzoeksvraag

Zoals uit het theoretisch kader blijkt, bestaat er over en tussen Nederland en België beeldvorming. Deze beeldvorming komt voort uit waardeoordelen. Taal speelt hierbij een rol, omdat taal de wereld categoriseert. Daarnaast is taal het medium voor het uiten van een perspectief. De media representeren groepen mensen door middel van taal, hier wordt beeldvorming op haar beurt door beïnvloed. Daarnaast heeft bestaande beeldvorming invloed op wat de media schrijven.

Het is daarom interessant om de relatie tussen media, perspectief en (nationale) beeldvorming te onderzoeken. De coronacrisis in 2020 is als casus relevant, omdat het een actueel beeld geeft van de representatie van deze ziekte. Het zijn daarmee twee academische perspectieven op één object: berichtgeving van Belgische en Nederlandse kranten over corona in het ‘andere’ land. Ik verenig de perspectieven door met een gecombineerde blik te lezen: nationale beeldvorming door de blik van representaties van epidemieën en andersom. Dit gecombineerde perspectief is bovendien noodzakelijk, omdat epidemieën langs nationale lijnen gerepresenteerd lijken te worden, door onder andere het gebruik van buitenland. Dit benadrukt de relevantie van de imagologie, aangezien nationale beeldvorming in deze lijn een precisering is in het beschrijven van buitenland. Door de imagologie met ziekterepresentatie te combineren, voeg ik een nieuw perspectief toe aan onderzoek naar imagologie en *medical humanities*.

Ik probeer daarom antwoord te geven op de volgende onderzoeksvraag. Hierin komt de combinatie van perspectieven terug: *Op welke manieren komen bestaande nationale images en representaties van epidemieën voor in artikelen van Nederlandse en Belgische kranten over elkaars corona-aanpak tijdens de eerste lockdown in maart 2020?*

3 Methode

3.1 Corpus

Het corpus van dit onderzoek bestaat uit krantenartikelen. De Nederlandse krantenartikelen worden via NexisUni gezocht, in de papieren publicaties van de kranten De Volkskrant, NRC Handelsblad, Algemeen Dagblad en De Telegraaf. Hierbij wordt de zoekterm ‘België’ gebruikt, met een datumbereik van 16 tot en met 29 maart 2020. In deze twee weken vonden namelijk de lockdowns in Nederland en België plaats: België op 18 maart en Nederland op 23 maart. Op NexisUni zijn niet alle Belgische kranten beschikbaar, deze worden daarom gezocht in de archieven van de bekendste Nederlandstalige Belgische kranten: De Standaard, Het Nieuwsblad, Het Laatste Nieuws en De Morgen, wederom met een datumbereik van 16 tot en met 29 maart 2020. Voor alle kranten worden de digitale versies van de papieren kranten gebruikt. Op deze manier komen de artikelen van beide landen uit papieren kranten en niet van bijvoorbeeld de website. De zoekterm in de Belgische kranten is ‘Nederland’. Door zowel de Nederlandse als Belgische artikelen waar de zoekterm ‘België’ of ‘Nederland’ in voorkomt kort scannend te lezen, lees ik of het artikel over corona gaat. Artikelen waar het woord ‘Nederland’ of ‘België’ in voorkomt, maar waar het niet over corona gaat, worden dus niet in het corpus opgenomen.

In krantenartikelen worden vaak mensen geciteerd, in het geval van dit onderzoek bijvoorbeeld regeringsleiders, burgemeesters en virologen. Het is dus niet de journalist die deze exacte woorden heeft bedacht. Een herhaling van uitspraken van anderen betekent echter een herhaling van de ordening van het discours; van de manier van spreken over een bepaald onderwerp. Bovendien kiest de journalist welke uitspraken in het artikel komen. Een herhaling betekent daarmee een versterking van het discours. Daarom wordt er in de analyse geen onderscheid gemaakt tussen tekst die een journalist heeft bedacht en geciteerde uitspraken van anderen.

Het corpus bestaat in totaal uit 289 artikelen: 119 artikelen uit Nederlandse kranten en 170 uit Belgische kranten. Zie Tabel 2 voor de verdeling van artikelen over Nederlandse kranten en Tabel 3 voor de verdeling over Belgische kranten.

Tabel 2*Nederlandse kranten in het corpus*

Krant	Aantal artikelen
De Telegraaf	N = 29
AD/Algemeen Dagblad	N = 26
NRC Handelsblad	N = 32
De Volkskrant	N = 32
Totaal	N = 119

Tabel 3*Belgische kranten in het corpus*

Krant	Aantal artikelen
De Morgen	N = 63
De Standaard	N = 48
Het Laatste Nieuws	N = 41
Het Nieuwsblad	N = 18
Totaal	N = 170

3.2 Beeldvorming

Het corpus wordt geanalyseerd op beeldvorming. Dit is een kwalitatieve discoursanalyse die inhoudelijk kijkt naar de thema's of issues die besproken worden in de artikelen (Gee, 2010). Ik kijk hierbij naar de tekst rondom de woorden 'Nederland' of 'België', afhankelijk van of het artikel in een Belgische of Nederlandse krant geplaatst is. Daarnaast zoek ik naar de woorden 'corona', 'maatregelen', 'lockdown' en 'COVID'. Deze woorden staan gemarkeerd in de artikelen. De rest van de tekst lees ik scannend. Op deze manier lees ik geen volledige artikelen, maar wordt de nodige context wel meegenomen.

Bij de analyse van de context bij bovenstaande woorden ligt de focus op bestaande beeldvorming tussen Nederland en België en over corona als ziekte. De beeldvorming zoals geschetst

in het theoretisch kader in paragraaf 2.3 en 2.5 vormt hierbij het kader. Beeldvorming kan niet in het geheel gevat worden, dus het lijstje is niet uitputtend. Het geeft verder geen allesomvattend beeld van de werkelijkheid, zoals in het theoretisch kader ook is uitgelegd. Het is daarnaast mijn interpretatie van de tekst. Hierdoor is het een interpretatie van een interpretatie, omdat de teksten zelf ook een interpretatie van de werkelijkheid zijn (Gee, 2010). De beelden zelf bestaan bovendien ook altijd op basis van individuele interpretatie. Zo kan het verschillen welke betekenis iemand toekent aan karakterisering en als ‘open minded’ of ‘arrogant’.

Concrete ankers voor de analyse zijn hieronder schuingedrukt. Bij beeldvorming over corona als ziekte is er een buitenproportionele *angst*. Daarnaast zijn er twee metaforen: de *plaagmetafoor* (voor morele zaken gestraft worden) en de *oorlogsmetafoor* (invasie van de maatschappij en onvermijdelijke slachtoffers). Ook wordt ziekte toebedeeld aan het *buitenland* (een specifieke geografische aanduiding), als plaatsing van verantwoordelijkheid bij de ‘ander’. Tot slot lokken epidemieën een *protest tegen tolerantie* uit.

Een tegenstelling die tussen België en Nederland te zien is, is de Noord-Zuidtegenstelling (Krol, 2007; Leerssen, 2006). Hierbij worden aan het noorden de termen *eenvoudig, eerlijk, egalitair, moralistisch, praktisch, individualistisch, parlementaire politiek, protestants* en *Germaans* gekoppeld. Aan het zuiden worden daarentegen de termen *verfijnd, gewiekst, elitair, sensualistisch, systematisch, sociaal conformistisch, intriges/cliëntelisme, katholiek* en *Romaans* gekoppeld.

De nationale beelden tussen België en Nederland die hieronder in Tabel 4 staan, worden in de analyse als onderdeel van de ziekterepresentatie *buitenland* behandeld, net als de beelden uit de Noord-Zuidtegenstelling.

Tabel 4

Beelden tussen Nederland en België (in willekeurige volgorde) die als ankers dienen in de analyse

Beelden van Nederland over België	Beelden van België over Nederland
Autoriteit wantrouwen	Discussiecultuur
Zich niet met de staat identificeren	Werkzaamheid
Weinig burgerzin hebben	Soberheid (zuinig, voorzichtig)
Individualisme	Ouderwetsheid
Egoïsme	Zakelijk (koel, afstandelijk),
Onvoorspelbaarheid van regels	Introvert
Domheid	Behoudend
Foefelen	Gekunsteld
Afwachtendheid	Burgerlijk
Belang hechten aan familie/gemeenschap	Degelijk
Down to earth-mentaliteit	Calvinistisch
	Kritisch
	Open minded
	Kosmopolitisch
	Gierigheid
	Arrogantie
	Lompheid

4 Analyse

In deze analyse worden de nationale beelden (de imagologie) als onderdeel van de ziekterepresentatie ‘buitenland’ behandeld. Zoals namelijk uit het theoretisch kader blijkt, lijken ziekten en epidemieën langs nationale lijnen gerepresenteerd te worden. Hoewel ook de oorlogsmetafoor en de plaagmetafoor met de representatie ‘buitenland’ te maken hebben, worden deze in losse paragrafen besproken. Ze komen namelijk in sommige gevallen op een andere manier dan in samenhang met ‘buitenland’ voor.

4.1 Buitenland

Zoals in het theoretisch kader is besproken, is een onderdeel van de representatie van epidemieën het toeschrijven van de ziekte aan het buitenland. Een vaste geografische aanduiding schept een referentiepunt en een gevoel van veiligheid, maar de verantwoordelijkheid wordt ook bij het buitenland geplaatst. In het corpus wordt het buitenland vrijwel altijd gebruikt als referentiepunt. Dit is niet vreemd, aangezien een vereiste voor de artikelen was dat het woord ‘Nederland’ of ‘België’ erin voor zou komen. Daaruit komt onherroepelijk een vergelijking met deze landen voort.

In het corpus gaat het echter verder dan slechts een vergelijking. De notie dat een ziek persoon altijd in de fout is komt namelijk ook terug. Iemand die als fout gezien wordt, vormt automatisch het beeld van de ‘ander’ en wordt op voorhand gezien als mogelijke bron van vervuiling. Een voorbeeld uit het NRC: “Het strengst zijn de regels voor mensen die uit het buitenland terugkeren. Zij worden gezien als de belangrijkste nieuwe verspreiders.” (Van Pinxteren, 2020, p. 8).

Deze manier van spreken over het buitenland als mogelijke bron van vervuiling komt vooral terug in discussies over het sluiten van grenzen en de verschillende maatregelen die België en Nederland hadden, bijvoorbeeld in de volgende citaten uit De Standaard en het NRC: “Omdat de Nederlandse regering minder fors optreedt dan de Belgische, wil de burgemeester zo veel mogelijk Nederlandse gasten weren uit de kustgemeente. ‘We willen niet dat ze onze bevolking komen besmetten’, klonk het.” (Verbeeke, 2020, p. 58) en “In Wallonië vroeg een gedeputeerde in een brief aan premier Wilmès naar de mogelijke toestroom van Nederlanders tijdens de paasvakantie. „Deze mensen gaan hier dus aankomen, overal rondwandelen en ons mogelijk besmetten.” (NRC Handelsblad, 2020, p. 2).

Opvallend is dat het NRC hier het discours uit België herhaalt en het dus relevant acht voor Nederlandse lezers dat België vindt dat Nederlanders niet welkom zijn. Hierin komt het nationale beeld van egoïsme van Nederland over België terug. België denkt vanuit het Nederlandse perspectief immers alleen aan zichzelf.

Een ander artikel uit het NRC waarin het discours uit België herhaald wordt, is de volgende: “Europarlementariër (Europese Groenen) Petra De Sutter kreeg veel kritiek nadat ze had opgeroepen tot solidariteit met Nederlandse ziekenhuizen die vragen om het overnemen van coronapatiënten. „Meteen was de toon in België: we gaan toch geen Belgen opofferen voor Nederlanders?“ (Alonso, Sadée & Van de Wiel, 2020, p. 8). Hier zijn het twee landen ten opzichte van elkaar en de Nederlanders zijn de ‘vervuilers’. Er komt echter nog een image in voor – net als in het vorige fragment uit NRC – namelijk die van Nederland over België als egoïstisch. Hoewel Petra de Sutter een Belgische arts is, kiest de journalist ervoor om haar uitspraak te herhalen. Daar blijkt het beeld van egoïsme uit de woorden ‘meteen’ en ‘toch geen Belgen opofferen’.

Een andere manier van het gebruik van buitenland, is de focus op de bron van de ziekte. In het corpus kwam deze vorm niet veel terug. De Morgen noemt het “het nieuwe coronavirus uit China” (De Morgen, 2020b, p. 10) en het NRC zegt: “China kan wel wat pr gebruiken. Het virus komt daar immers vandaan en de epidemie werd erger doordat China niet meteen handelde en traag was met de informatievoorziening.” (Kerres, 2020, p. 2). Verder wordt China soms genoemd in een vergelijking van maatregelen, waarin de manier van schrijven niet verschilt met vergelijkingen tussen andere landen. Hier zetten Nederland en België zich dus niet tegen elkaar af, in deze bredere context staan ze juist dichtbij elkaar.

Waar de focus in het corpus dus niet lijkt te liggen op de ‘bron’ van de ziekte, wordt er wel vaak een vergelijking gemaakt met maatregelen van andere landen die relatief veel coronabesmettingen en daarom strengere maatregelen hebben, bijvoorbeeld Italië en Spanje. Het wordt zelfs een ‘scenario’ genoemd, waar België en Nederland niet heen zouden moeten willen. Een voorbeeld uit De Morgen: “In eigen land klinkt ondertussen de roep om nog strengere maatregelen. "Als mensen het echt niet willen begrijpen, dan moeten we evolueren naar een Italiaans of Spaans scenario", zegt Van Ranst.” (De

Morgen, 2020a, p. 1). Ook hier is er geen tegenstelling tussen Nederland en België, maar is er een bredere context waar ze samen opgaan.

4.1.1 Nationale beelden

Noord-Zuidtegenstelling

De Noord-Zuidtegenstelling zet Nederland als Noorden tegenover België als Zuiden en is onderdeel van de klassieke ziekteconstructie. Af en toe komt deze tegenstelling expliciet terug, het wordt soms zelfs als zodanig genoemd, bijvoorbeeld in De Volkskrant:

Gevoelens over goed en kwaad, recht en onrecht, hebben hun eigen geschiedenis, wat in de coronacrisis de verschillen in aanpak tussen Noord- en Zuid-Europa verklaart. Het katholieke zuiden is autoritair, van bovenaf, en er wordt tot de laatste snik gevochten om de dood buiten de deur te houden. In de noordelijke, van oudsher protestantse landen, belanden er minder mensen op de ic omdat men voordien al tot de slotsom is gekomen dat dit lijden niet langer opweegt tegen de gewonnen weken of maanden. (Sommer, 2020, p. 29)

Hierin komt het ‘katholieke’ Zuiden ten opzichte van het ‘protestantse’ Noorden, ‘autoritair’ versus ‘democratisch’ en ‘sensualistisch’ ten opzichte van ‘praktisch’ terug. In een volgend citaat van De Standaard worden Nederland en België ook tegenover elkaar gezet, waarbij er een beeld is van Nederlanders als moralistisch, omdat ze zich meer dan Belgen aan de regels houden:

Een vreemd fenomeen, want de Nederlanders en de Britten staan niet bekend als Europa’s grootste je-m’en-foutisten. De Britten zijn de uitvinders van het keurig in de rij gaan staan en Nederlanders houden zich over het algemeen veel beter aan de regels dan Belgen. (Minten, 2020b, p. 2)

De tegenstelling in Het Laatste Nieuws hieronder is dat zuidelijke landen trager reageren bij een financiële crisis ten opzichte van een gezondheids crisis, waar ze juist sneller reageren dan noordelijke

landen. Het wordt zelfs ‘typisch’ genoemd. Interessant hierbij is dat dit artikel vanuit Belgisch standpunt is en het tegenovergestelde zegt van het citaat uit De Volkskrant van hierboven.

De eerste besmettingsgolf was moeilijk te vermijden. Maar nadien hebben we de juiste maatregelen genomen, sneller en doordachter dan Nederland of Groot-Brittannië. Typisch: in een financiële crisis zijn het de zuidelijke landen die te traag reageren, in een gezondheids crisis zijn het de noordelijke. (Segers, 2020b, p. 10)

In andere artikelen komt er ook een uitgespelde tegenstelling terug, maar wordt het niet als zodanig genoemd. Er wordt bijvoorbeeld een ‘autoritaire’ situatie over België en andere zuidelijke landen beschreven, ten opzichte van ‘praktische’ besluiten in Nederland. Dat blijkt uit het volgende citaat uit De Volkskrant, waar de woorden ‘nog altijd’ een bewondering voor de ‘praktische’ maatregelen van Nederland uitspreekt ten opzichte van de ‘systematische’ maatregelen die daarvoor beschreven worden: “In Frankrijk hangen legerhelikopters boven de stranden, Spanje zet drones in om de bevolking op te roepen binnen te blijven, België barricadeert grensweggetjes met containers en betonblokken. Intussen houdt Nederland nog altijd vast aan een andere koers.” (Korteweg, 2020, p. 8).

Ook wanneer Noord en Zuid niet expliciet tegenover elkaar worden gezet, komen er beelden van deze tegenstelling naar voren, bijvoorbeeld sensualisme over België (Zuid) in De Telegraaf: “Ook leuk, de corona-angst: België, dat met onmiddellijke ingang zijn grenzen met Italië sluit.” (De Telegraaf, 2020b, p. 24).

Twee andere voorbeelden staan in De Standaard en Het Laatste Nieuws. Nederland wordt in het eerste citaat expliciet moralistisch genoemd: “Volgens Philipp Heimberger (Institute for International Economic Studies in Wenen) laat Nederland het morele vingertje beter weg [...]” (Beirlant, 2020b, p. 25). In het tweede citaat is het ‘medeburgers aanspreken op fout gedrag’ ten opzichte van de ‘toegeeflijkheid’ van Belgen een beeld van moralisme: “Nederlanders en Duitsers zullen sneller medeburgers aanspreken op fout gedrag, Belgen zijn toegeeflijker.” (Het Laatste Nieuws, 2020b, p. 11).

Andere nationale beelden

Er zijn ook nationale beelden die niet direct binnen de Noord-Zuidtegenstelling te plaatsen zijn. De beelden foefelen, egoïsme en arrogantie komen vooral terug in combinatie met de ziekterepresentatie ‘protest tegen tolerantie’, dit komt in paragraaf 4.3 terug. Beelden van Nederland over België die verder voorkomen in het corpus zijn het niet met de staat identificeren, domheid, weinig burgerzin, afwachtendheid en een down to earth-mentaliteit. Het beeld van weinig burgerzin blijkt bijvoorbeeld zeer expliciet uit het volgende citaat uit het AD: “Tot gisteravond deed het Crisiscentrum een beroep op de burgerzin en de solidariteit van de bevolking. Maar dat bleek onvoldoende.” (Van Assen, 2020, p. 9).

Toen België een noodregering vormde om beslissingen met betrekking tot corona te nemen, schreven alle vier de Nederlandse kranten dat deze regering gevormd werd na maanden van ‘vruchteloze’ onderhandelingen. Daarin komen de beelden van zich niet met de staat identificeren en afwachtendheid naar voren:

Een minderheidsregering die voor een periode van drie tot zes maanden kan rekenen op steun van een ruime meerderheid van het parlement. Maar alleen voor maatregelen die moeten worden genomen om de coronacrisis aan te pakken. Meer zit er voor de kwakkelende Belgische politiek, bijna een jaar na de verkiezingen, niet in. (De Telegraaf, 2020a, p. 14)

De Telegraaf noemt de Belgische politiek hier ‘kwakkelend’. Dat er niet meer in zit voor de Belgische politiek, dus dat ze geen regering kunnen vormen, beschrijft het beeld van afwachtendheid en het zich niet met de staat identificeren: men ziet elkaar als tegenstander. De Telegraaf noemt de minderheidsregering verder “het typische Belgische compromis” (De Telegraaf, 2020a, p. 14). De Volkskrant doet iets vergelijkbaars, maar gebruikt geen bijvoeglijk naamwoord zoals ‘kwakkelend’. Hier wordt het beeld van niet met de staat identificeren gevormd door de zin ‘zelfs de coronacrisis is niet genoeg’, omdat er blijkbaar buitenproportioneel veel voor nodig is om het eens te worden over politiek: “Zelfs de coronacrisis is niet genoeg voor de Belgische politieke partijen om hun twisten bij te leggen en een noodregering te vormen.” (Kester, 2020, p. 18).

In De Telegraaf komt een interessante combinatie van beelden voor. Het is namelijk zowel een hetero-image als een meta-image: “België vindt Nederland nog altijd te laks met het nemen van coronamaatregelen. Minister van Volksgezondheid Maggie De Block noemt het vermeende Nederlandse streven naar groepsimmunitet zelfs „een gevaarlijke aanpak.”” (Mikkers, 2020, p. 6). Er wordt tegelijkertijd iets over België gezegd, als vanuit België over Nederland. Het is een meta-image, omdat het een perspectief vanuit Nederland is op een beeld vanuit België: ‘België vindt Nederland nog altijd te laks’. In de laatste zin uit het citaat verwoordt het woord ‘zelfs’ een mening over het feit dat de Minister van Volksgezondheid de Nederlandse aanpak gevaarlijk noemt. Sterker nog: de ‘vermeende’ aanpak. Dat zegt iets over de perceptie vanuit Nederland over wat men denkt dat België ziet. Het herhalen van het woord ‘gevaarlijk’ in combinatie met het woord ‘zelfs’, zorgt voor het beeld van Belgen als sensualistisch.

Het image van domheid komt – in tegenstelling tot de vele moppen waarin Belgen als dom worden afgebeeld – niet veel terug in het corpus. Het NRC noemt de plannen van België “buitengewoon ambitieus” (Van Santen & Wester, 2020, p. 4). Iets ‘buitengewoon ambitieus’ noemen, lijkt een soort voorspelling dat het erg moeilijk gaat zijn om de plannen te laten lukken. Daarmee is er een beeld van domheid bij het inschatten van de realiteit van die plannen. De Volkskrant schrijft: “In België schijnen ze het heel goed te doen.” (De Volkskrant, 2020, p. 22). Hier zorgt het woord ‘schijnen’ voor het beeld van domheid. Het is namelijk een afzwakking van het ‘goed doen’, waarbij het dus onwaarschijnlijk lijkt dat België het écht goed zou kunnen doen.

Twee interessante meta-images staan in De Standaard en De Morgen. Hieronder wordt een Nederlander over België geciteerd, waarbij de Nederlander het heeft over de burgerzin van de Nederlandse bevolking, iets waaruit impliciet blijkt dat België geen burgerzin heeft: “Ik heb het gevoel dat de Nederlandse aanpak minder streng blijft dan in België, omdat er veel vertrouwen is in de verantwoordelijkheids- en burgerzin van het individu.” (Vantuyghem, 2020, p. 20). Een ander meta-image verwoordt het beeld van weinig burgerzin als “gebrek aan discipline”. Dit wordt niet direct door een Nederlander gezegd, maar door De Morgen aangenomen, waardoor het een meta-image is: “Veel Nederlanders verwijten trouwens de Belgen net een gebrek aan discipline, omdat die in het weekend

van 14 en 15 maart de grensterrasjes en -winkels in Zeeuws-Vlaanderen of Nederlands Brabant overrompelden.” (Martin, 2020b, p. 3).

Een laatste beeld van Nederland over België het down to earth zijn. In onderstaand fragment van De Volkskrant is dit het begrijpen wat gevolgen voor Turnsters zijn, terwijl Nederland het niet begrijpt: “De groep die naar Tokio gaat, kan wel de zaal in. Wevers, op Twitter: 'In België snappen ze de gevolgen voor een turnster wel!’” (Van Suchtelen, 2020, p. 31).

In het corpus komen ook beelden van België over Nederland terug, namelijk individualisme, behoudendheid, discussiecultuur en gierigheid. Het beeld van individualisme komt terug in beschrijvingen van beleid in Nederland, dat niet overeenkomt met beleid elders in Europa. Nederland houdt daarin alleen rekening met zichzelf: ““Het allerbelangrijkste is dat Europese landen hun beleid nu op elkaar afstemmen”, zegt Goossens. "Afgelopen weekend hebben we in Nederland gezien wat er gebeurt als dat niet het geval is.”” (Martin & Kelepouris, 2020, p. 1).

Naast individualisme, komt er in beschrijvingen van de maatregelen van Nederland een beeld van behoudendheid terug: Nederland die koste wat kost vast wil houden aan de eigen aanpak. Bijvoorbeeld in deze highlight van De Standaard: “WEIGERACHTIG TEGENOVER RIGOUREUZE AANPAK” (Minten, 2020a, p. 8). Een ander voorbeeld staat in De Morgen, waarbij wordt gesuggereerd dat Nederland behoudend is, omdat ze zonder internationale druk aan eigen aanpak vast zouden hebben gehouden:

Intussen heeft Nederland beslist om scholen en eet- en drinkgelegenheden toch te sluiten. Is dat het gevolg van internationale druk? [...] “Ik denk dat er informeel wel druk gezet is, dat er niet getolereerd kan worden dat er een haard van besmetting is, terwijl de rest zijn best doet om de curve af te vlakken. Dan is het dweilen met de kraan open.” (Struys, 2020, p. 7)

Het beeld van behoudendheid wordt in De Standaard ook gecombineerd met een beeld van gierigheid: “Zuid-Europa heeft genoeg van Hollandse ‘kleinzieligheid’” (Beirlant, 2020b, p. 25). Gierigheid komt ook als alleenstaand beeld terug, bijvoorbeeld in Het Laatste Nieuws: “Ik heb eerder de indruk dat ze hun economisch systeem willen sparen. Terwijl men in Vlaanderen de gezondheid vooropstelt.” (Het

Laatste Nieuws, 2020a, p. 13). Daarnaast wordt gierigheid gecombineerd met een beeld van de discussiecultuur:

De vraag is hoe de Nederlandse premier Mark Rutte, die lang gearzeld heeft met drastische maatregelen tegen de verspreiding van het coronavirus, zich zal opstellen. De Zuid-Europese landen de les lezen dat ze eerder buffers hadden moeten opbouwen, is niet de gepaste boodschap als het risico reëel is dat de toestand ook in Nederland nog zal verergeren, is te horen. (Beirlant, 2020a, p. 18)

Hier verbeeldt ‘lang aarzelen’ te lang overleggen, wat een gevolg is van de discussiecultuur. Gierigheid komt hier terug door het de les lezen van Zuid-Europese landen over financiën. Bovendien wordt dit gecombineerd met het beeld van arrogantie: het is ook voor Nederland reëel dat de situatie zal verergeren, maar op dat moment denkt Nederland dat ze de dans zal ontspringen. Een beeld van kosmopolitisme lijkt hier juist tegengesproken te worden.

De discussiecultuur komt ook als meer alleenstaand beeld terug. De Morgen noemt bijvoorbeeld dat de pers een “opvallend meegaande eensgezindheid” had als het over een optreden van Rutte ging (Eeckhout, 2020, p. 36): blijkbaar is de pers normaliter niet eensgezind. Verder wordt in De Morgen genoemd dat “Nederland te lang gedraald en gewacht heeft met maatregelen” (Galle, 2020, p. 4), iets dat tevens een gevolg van de discussiecultuur lijkt. Een ander voorbeeld komt uit De Standaard: “De Nederlandse premier Mark Rutte gaf toe dat hij het wetenschappelijk advies niet gevolgd had. Het was een ‘democratische beslissing’ omdat hij gehoor gaf aan de druk van het volk.” (De Smetton Ysebaert, 2020, p. 4). Hier komt de discussiecultuur terug doordat Rutte de discussie is aangegaan met het volk.

4.2 Oorlogsmetafoor

Het gebruiken van het buitenland bij beschrijvingen over corona gebeurt ook in combinatie met de oorlogsmetafoor. Deze metafoor wordt gekenmerkt door het beschrijven van de ziekte als een invasie van de maatschappij (uit het buitenland), dat er onvermijdelijke slachtoffers zijn en dat de ziekte de vijand is. De Standaard schrijft bijvoorbeeld het volgende: “De Crem wil liever niet naar Franse toestanden. ‘Dat zijn echte oorlogsmaatregelen.’” (Verbergt, 2020, p. 10). Het Laatste Nieuws schrijft:

“Maar vandaag zijn we economisch in oorlog met een onzichtbare, onvoorspelbare vijand, het Covid-19-virus, en dan klinkt eensluidend het bevel: uitgeven, dat geld.” (Segers, 2020a, p. 2). De Morgen: “Hoe doet België het in vergelijking met andere landen in de strijd tegen het coronavirus? In alle landen verschijnen namelijk statistieken over de opmars van COVID-19.” (De Morgen, 2020c, p. 6). In de eerste twee citaten is de oorlogsmetafoor zeer expliciet, door het ‘oorlogsmaatregelen’ te noemen. De Morgen verbeeldt corona als oorlogsvijand door het woordje ‘opmars’ te gebruiken. Het Nieuwsblad doet iets vergelijkbaars en zegt “het oprukkende coronavirus” (Goegebeur & Huyberechts, 2020, p. 7). De Standaard gebruikt een ander type oorlogstaal, namelijk: “zeker 20 mensen kwamen er al om” (Van Caeneghem, Verbeke & Verschooren, 2020, p. 44).

Een ander gebruik van de oorlogsmetafoor is de vergelijking van de coronacrisis met de Tweede Wereldoorlog en met oorlog in het algemeen. In De Morgen staat bijvoorbeeld het volgende: “En in Frankrijk, mijn nieuwe thuisland, blijft de curve zo duizelingwekkend dat iemand voorstelt om gevangenisstraffen te hanteren voor wie de lockdown aan zijn laars lapt. Want we zijn in oorlog, klinkt het keer op keer.” (Hofstede, 2020, p. 114).

In vergelijkingen met de Tweede Wereldoorlog wordt deze vaak beschreven als de meest recente ‘crisis’, bijvoorbeeld in De Standaard en het NRC: “Hoogstraten kwam in het nieuws omdat het zijn talloze kleinere grensovergangen barricadeert. ‘Zulke maatregelen nemen we normaal enkel in bezettingstijd’, zegt De Crem.” (Verbergt, 2020, p. 10) en “De Duitse kanselier is ernstig en zorgzaam tegelijk. Merkel sprak van de „grootste crisis sinds de Tweede Wereldoorlog” en riep op voor elkaar te zorgen.” (Kerres, 2020, p. 2). Of er wordt juist benadrukt dat de coronacrisis géén oorlog is, zoals in het NRC en Het Nieuwsblad: “Doet de toestand nu hem aan de oorlog denken? „Nee, toen werd je gefusilleerd als je wat verkeerd deed.”” (Koelewijn & Daleman, 2020, p. 24) en “Heeft u wc-rollen gehamsterd? “Ach, laat het uit. Het is geen oorlog.”” (Goegebeur & Huyberechts, 2020, p. 7).

Verder is het opvallend dat in een groot deel van de artikelen wordt gesproken van een ‘strijd’ tegen het coronavirus. Hierin wordt het virus als vijand verbeeld, waartegen ‘we’ een gezamenlijke strijd moeten voeren. Een combinatie staat in deze kop op de voorpagina van De Morgen: “Strijd tegen coronavirus wordt oorlog” (Martin & Kelepouris, 2020, p. 1).

4.3 Protest tegen tolerantie

In veel van de voorgaande citaten komt ook een andere representatie van corona voor, namelijk een protest tegen tolerantie. Dit komt tot uiting in de eis dat mensen aan tests worden onderworpen, dat zieke mensen geïsoleerd worden en dat er barrières worden opgeworpen tegen de werkelijke of ingebeeld besmetting door buitenlanders. In het corpus komt dit vaak terug door het beschrijven van een dreiging van strenge maatregelen, de roep vanuit het publiek om strenge maatregelen, afkeurende beschrijvingen van mensen die de regels niet volgen, vanuit België over Nederland hoe het niet moet en vanuit Nederland over België hoe het wel moet. Een voorbeeld staat in De Standaard, waar de regels van Nederland worden afgekeurd – een letterlijk protest tegen tolerantie – en waar Nederlanders als besmettingsgevaar vanuit het buitenland worden gezien:

‘Blijkbaar vindt de Nederlandse regering het nog altijd niet nodig om horecazaken te sluiten en kan de bevolking er nog altijd volop feestjes bouwen. Zolang we hier in ons land in een gevaarlijke crisis verkeren, zijn Nederlanders niet welkom in onze gemeente en zeker niet in ons ziekenhuis waar alle mogelijke preventieve maatregelen zijn genomen om het virus buiten te houden.’ (De Standaard, 2020a, p. 29)

In bovenstaand citaat komt nog een nationaal beeld voor, namelijk het beeld van arrogantie. Dit blijkt uit ‘*blijkbaar vindt de Nederlandse regering het nog altijd niet nodig om horecazaken te sluiten en kan de bevolking er nog altijd volop feestjes bouwen*’. Het woord ‘blijkbaar’ voegt enig cynisme toe aan de zin: de spreker is het er niet mee eens. Daarnaast wordt het zinsdeel ‘vindt [...] nog altijd niet nodig’ erdoor versterkt. Dat de Nederlandse regering het niet nodig vindt en corona niet als gevaarlijke crisis ziet voor Nederland, lijkt de spreker als een gevolg van arrogantie te zien.

Het protest tegen tolerantie wordt in Belgische kranten vaker gecombineerd met het beeld van arrogantie, bijvoorbeeld in de volgende twee fragmenten uit De Standaard en De Morgen: “Jullie Nederlanders zijn veel te laconiek. De piek moet worden afgevlakt. Een lockdown is onvermijdelijk, misschien wordt het nog veel erger. In Italië is de situatie out of control, in Nederland kan dat ook zomaar gebeuren.” (De Standaard, 2020b, p 13) en “De autoriteiten hebben natuurlijk een verschillend plan van aanpak: België koos voor de lockdown, Nederland voor een iets lossere aanpak. "Laks en

ongedisciplineerd", klinkt het - nogal zeldzaam - vanuit Belgische politici en media." (Martijn, 2020, p. 3). In het eerste citaat lijkt de schrijver Nederland te verbeelden als laconiek en dat ze doordoor denken dat het hen niet al overkomen, wat arrogant is. Daarnaast is er een beeld van buitenland, door de vergelijking met Italië. In het tweede is de laksheid die beschreven wordt een beeld van arrogantie.

Een combinatie van beelden die vaak in Nederlandse kranten terugkomt, is die van het protest tegen tolerantie en 'foefelen'. Wanneer er namelijk Belgische maatregelen beschreven worden, gebeurt dit opvallend vaak in combinatie met een zinnetje als "de politie ziet toe op de naleving" (Van Assen, 2020, p. 9). Blijkbaar is het nodig om extra te vermelden dat de regels in België gecontroleerd worden. Het AD noemde het winkelen van Belgen over de Nederlandse grens zelfs "virustoerisme" (AD/Algemeen Dagblad, 2020, p. 3). Deze combinatie van beelden gebeurt zowel impliciet als expliciet. In de volgende citaten staat expliciet dat Belgen zich niet aan de regels hielden. Hoewel er geen uitgespeld oordeel bij staat, komt het beeld van foefelen erin voor, omdat de opmerking dat Belgen zich niet aan de regels hielden altijd na een beschrijving van de regels in België staat.

Niet iedereen houdt zich aan de afspraken. Woensdag zaten de parken nog vol met groepen die van het mooie weer kwamen genieten. Een aantal cafés bleek stiekem nog open te zijn. Er wordt daarom sinds afgelopen week veel en streng gecontroleerd. Boetes kunnen oplopen tot een paar honderd euro, of zelfs een paar duizend euro en celstraf voor ondernemers die in de fout gaan. De meeste mensen lijken zich aan te passen. (Van Kampen, 2020, p. 8)

Het beeld van foefelen komt hierin terug, in de beschrijving dat niet iedereen zich aan de afspraken houdt. 'Er wordt daarom sinds afgelopen week veel en streng gecontroleerd' verbeeldt het protest tegen tolerantie. Het beeld van foefelen komt weer terug in de laatste zin door het woord 'lijken'.

In het volgende citaat komt foefelen terug in het versterkende woord 'speciaal'. Belgen doen dus ook nog eens extra moeite om de regels te omzeilen: "In veel cafés werd afgelopen weekend nog gefeest alsof er geen oproep tot 'sociale onthouding' was gedaan. Vanuit België, waar de cafés wel verplicht dicht waren, kwamen mensen speciaal naar Nederland om te stappen." (Rosman, 2020, p. 1).

En de sluiting van de Nederlandse horeca maakt een einde aan 'virustoerisme': Belgen die naar Nederlandse cafés kwamen omdat die nog wel open waren. „Vlaamse steden zijn uitgestorven, ze komen naar ons toe en dat is niet de

bedoeling. We moeten dit indammen", riep burgemeester Lonink van Terneuzen boos. (AD/Algemeen Dagblad, 2020, p. 3)

Bovenstaand fragment verwoordt het foefelen met het woord 'virustoerisme'. De uitspraak van de burgemeester van Terneuzen versterkt het beeld van foefelen nog eens door te zeggen dat het in Vlaamse steden niet mag en dat Belgen speciaal daarom naar Nederland komen.

Waar het beeld van foefelen in bovenstaande fragmenten expliciet terugkomt, is het in onderstaande citaten meer impliciet, net als in zinnetjes als 'de politie ziet toe op de naleving'.

En nu? „Ik heb vanochtend vier uurtjes getraind. Gelukkig mogen we hier in België nog naar buiten. Ik houd me aan de voorschriften ja”, zegt Van der Poel, woonachtig in 's-Gravenwezel. „Ik train maximaal met z'n tweeën. Regelmatig met Zdenek Stybar en met mijn broer David ben ik ook een paar keer op pad geweest. (Ruggenberg, 2020, p. 2).

Dat mensen in België nog naar buiten mogen, wordt meteen gevolgd door een soort verantwoording dat ze zich (in contrast tot het beeld van foefelen) wel aan de regels houden. Dat dit erachter staat, lijkt echter een soort geruststelling: 'kijk, wij doen het wél goed'.

In het volgende fragment zorgt de opeenvolging van zinnen voor het beeld van foefelen. Er wordt een vraag gesteld, waaruit blijkt dat de horeca in België gesloten was. Daarna volgt de mededeling dat het Zeeuwse Sluis vol zat met Belgen. Een gevolgtrekking is dan dat Belgen foefelen door gesloten cafés te omzeilen en naar Nederland te komen: "Waarom waren de restaurants en cafés in België gesloten en in Nederland niet? Zaterdag zat het in Zeeuwse Sluis vol met Belgen, zondag ging ook Nederland op slot." (Giesen, 2020, p. 17).

Ook in Nederlandse artikelen over corona in Nederland in het corpus komt het protest tegen tolerantie terug. Over 'eigen' land zou dit echter logischer zijn dan over België, omdat je mensen dan oproept om zich aan de regels te houden. De constante hang van Nederlandse kranten naar beschrijvingen van mensen die regels niet volgen of de nadruk op controle wanneer het over België gaat, zorgt ervoor dat het in dat geval niet enkel een protest tegen tolerantie is, maar ook een beeld van

foefelen. In Nederlandse artikelen over corona in Nederland is het wel slechts een protest tegen tolerantie:

De premier sloeg ook een strenge toon aan tegen mensen die niet 1,5 meter afstand bewaren. „Dat is echt belangrijk, jongens.” Dat er Nederlanders over de landsgrens gaan om te tanken of om boodschappen te doen, ondanks waarschuwingen van het kabinet, snapt Rutte ook niet. „Hoe haal je het in je hoofd, denk ik dan.” (Schelfaut, 2020, p. 3)

Bovenstaande uitspraak van Rutte herhalen Belgische kranten ook. Dit verbeeldt allereerst een protest tegen tolerantie, maar door de uitspraak te herhalen dat Rutte Nederlanders asociaal vindt als ze zich niet aan de regels houden, is hier ook het beeld van arrogantie te zien. Blijkbaar vinden Nederlanders het namelijk niet nodig om zich aan de regels te houden, omdat het bij hen wel niet zo erg zal zijn.

4.4 Plaagmetafoor en angst

Bij de plaagmetafoor wordt de ziekte in verband gebracht met oorzaken van morele orde, waarvoor mensen gestraft worden. Eén van de oorzaken in deze metafoor is meestal het buitenland. Daarnaast wordt de ziekte ‘toegebracht’ aan mensen en is het een indringer, iets dat ook terugkomt in de oorlogsmetafoor. Er is verder een buitenproportionele angst voor de ziekte, die niet in verhouding staat tot het daadwerkelijke aantal besmettingen.

De buitenproportionele angst wordt bijvoorbeeld verbeeld door de ziekte als een monster te beschrijven. De pest werd op deze manier beschreven, maar corona ook, bijvoorbeeld in het AD: “Aymie verliest oersterke vader binnen een week aan corona.” (Van den Broek, 2020, p.3). Hierbij wordt corona verbeeldt als ziekte die snel (‘binnen een week’) levens eist, ongeacht gezondheid (‘oersterke’). De Morgen beschrijft corona als een “moordende storm door Europa” (Rabaey & Struys, 2020, p. 1), iets dat de angst verwoordt. Een werkwoord dat ook terugkomt in het corpus, is ‘razen’: “Virus blijft razen” (Martin, 2020a, p. 11). Het Laatste Nieuws noemt corona een duivel: “Deze duivel kan snel demarreren. Maar we zitten ‘m op de hielen.” (Moors, 2020, p. 4).

In volgend fragment uit De Volkskrant wordt corona direct in verband gebracht met zijn morele oorzaak, namelijk de mens:

In Werkendam preekte een dominee hel en verdoemenis. God heeft het coronavirus gestuurd om ons te straffen. Wij zijn allemaal zondig, ook de kinderen. Er werd schande van gesproken, maar ik kwam ook een minder radicale versie tegen: het coronavirus is de oplossing, de mensen zijn het probleem. (Sommer, 2020, p. 29)

Het Laatste Nieuws en De Morgen noemen corona expliciet een plaag: "Nee, we beleven bijzondere tijden. Wat zijn de grote plagen die een beschaving kunnen treffen? Oorlog. Armoede. Financiële crisis. Klimaatverandering. Pandemie." (Segers, 2020, p. 10) en "En waar blijft de Messias die ons zal verlossen van deze plaag?" (De Smet, 2020, p. 23). De Telegraaf gebruikt de plaagmetafoor door corona te beschrijven als iets dat ons 'toegebracht' wordt: "Corona strekt zich uit over de hele wereld en kwam langzaam, haast vertraagd, onze kant op." (De Telegraaf, 2020b, p. 24). Dit gebeurt ook in De Volkskrant: "Laat ik de verwarring wegnemen: er komt een drama op ons af." (Ezzeroli, 2020, p. 10).

Ook in bovenstaande voorbeelden wordt er geen tegenstelling tussen België en Nederland benadrukt, maar is corona de gezamenlijke vijand. Het benadrukken van de 'ander' wordt dus blijkbaar niet altijd relevant geacht voor zowel Nederlands als Belgisch publiek: soms wordt in een bredere context juist een vorm van saamhorigheid beklemtoond.

Waar de plaagmetafoor van oudsher vooral religieuze grondslagen lijkt te hebben, wordt deze in de relatief seculiere landen Nederland en België toch gebruikt. De Noord-Zuidtegenstelling (bijvoorbeeld België als katholiek versus Nederland als protestants) lijkt er ook geen invloed op te hebben, deze tegenstelling komt namelijk alleen zonder combinatie met de plaagmetafoor terug. Ook het buitenland als morele oorzaak van de plaag is iets dat niet vaak terugkomt. Daarmee lijkt het gebruik van buitenland in coronarepresentatie zich te beperken tot het protest tegen tolerantie en de oorlogsmetafoor, maar bovenal als overkoepelende hang naar het nationale, waarbij het gebruik van verschillende nationale beelden het bestaande discours versterken.

5 Conclusie en discussie

5.1 Conclusie

De twee mopjes uit de inleiding zijn voorbeelden van een discours van beeldvorming tussen België en Nederland. Belgen zien Nederlanders blijkbaar als gierig; Nederlanders zien Belgen als dom. De mopjes zeggen zowel iets over de andere, als over de eigen groep. Het vormen van een zogenaamde nationale identiteit gebeurt namelijk altijd aan de hand van anderen. België en Nederland zijn elkaars ‘ander’. Ze hebben een complexe relatie, omdat onderlinge strijd en nabuurschap ertoe hebben geleid dat beelden van en over beide landen met elkaar samenhangen.

Nederland en België reageerden in 2020 ieder op een andere manier op de coronacrisis. Zo ging België op 18 maart 2020 in lockdown en ging Nederland op 23 maart 2020 in ‘intelligente’ lockdown. Dit onderzoek ging over het discours rondom dit beleid in België en Nederland, met de volgende onderzoeksvraag: *Op welke manieren komen bestaande nationale images en representaties van epidemieën voor in artikelen van Nederlandse en Belgische kranten over elkaars corona-aanpak tijdens de eerste lockdown in maart 2020?*

In het theoretisch kader zijn een aantal nationale beelden en beelden van epidemieën onderscheiden. Daar bleek dat beeldvorming van epidemieën belangrijke nationale aspecten lijkt te bevatten, zoals Sontag (1990) het gebruik van ‘buitenland’ noemt. In het corpus kwamen deze twee soorten beeldvorming samen, daarom zijn ze in integratie met elkaar geanalyseerd: nationale beelden als onderdeel van coronarepresentatie.

Het buitenland werd in bijna elk artikel als representatie gebruikt. Hierbij wordt corona toebedeeld aan het buitenland, als referentiepunt en plaatsing van verantwoordelijkheid. Het is logisch dat buitenland veel in het corpus voor zou komen, een voorwaarde was immers dat het woord ‘Nederland’ of ‘België’ in de artikelen zou staan. In bijna elk artikel werd een vergelijking tussen de twee landen gemaakt, maar er was bovenal een grote focus op het buitenland als ‘ander’. De ‘ander’ wordt hierbij op voorhand al als mogelijke bron van ziekte gezien. Dit laatste kwam vooral terug in de periode dat België een lockdown had en Nederland niet. Belgische grensplaatsen wilden Nederlanders weren, omdat Nederlanders de Belgische bevolking zouden kunnen besmetten. Het buitenland

(Nederland) wordt dus op voorhand als bron van ziekte en als vervuiler gezien. Ook Nederlandse kranten herhaalden dit narratief, waaruit dan weer een beeld van Belgen als egoïstisch blijkt.

Een andere manier van buitenland – de focus op de bron van de ziekte – kwam niet veel voor. Er werd echter wel vaak verwezen naar een ‘scenario’ van landen die strengere regels hadden vanwege een relatief hoger aantal besmettingen. Hierbij werd benadrukt dat dit een beeld is waar ‘we’ niet heen zouden moeten willen, meestal met een oproep aan mensen om zich aan de coronamaatregelen te houden, iets wat meteen een protest tegen tolerantie verbeeldt. Binnen deze ‘we’ staan België en Nederland niet tegenover elkaar. Wanneer er een bredere context is, is een contrast blijkbaar minder relevant.

De Noord-Zuidtegenstelling kwam een paar keer expliciet terug, waarbij er letterlijk werd gesproken over verschillen tussen Noord en Zuid. Bijvoorbeeld het ‘katholieke’ Zuiden ten opzichte van het ‘protestantse’ Noorden, ‘autoritair’ versus ‘democratisch’ en ‘sensualistisch’ ten opzichte van ‘praktisch’. Er waren ook beelden die in de Noord-Zuidtegenstelling te zien zijn, maar in de artikelen niet als zodanig tegenover elkaar werden gezet, zoals Nederland als moralistisch. In sommige artikelen kwam wel een tegenstelling terug, maar werd dat niet als tegenstelling genoemd. Bijvoorbeeld wanneer er twee zinnen achter elkaar stonden die een tegenstelling verbeelden, maar dat niet met signaalwoorden werd aangegeven.

In het corpus kwamen ook andere nationale beelden terug. Foefelen, egoïsme en arrogantie kwamen vooral in combinatie met protest tegen tolerantie voor. Andere beelden van Nederland over België waren het niet met de staat identificeren, weinig burgerzin hebben, domheid, afwachtendheid en een down to earth-mentaliteit. Deze beelden kwamen zowel expliciet als impliciet terug, door bijvoorbeeld te noemen dat een oproep tot burgerzin weinig effect had op de Belgen (expliciet) of de Belgische politiek kwakkelend te noemen (impliciet). Waar het beeld van Belgen als dom wel veel te zien is in moppen (Verschaffel, 2007), kwam dit in het corpus weinig voor en vooral impliciet. De beelden weinig burgerzin en foefelen kwamen ook terug in meta-images vanuit België. Beelden van België over Nederland die in het corpus terugkwamen waren individualisme, behoudendheid, discussiecultuur en gierigheid. Door Nederland ‘kleinzielig’ te noemen, werden bijvoorbeeld de beelden van behoudend en gierig gecombineerd.

Zoals uit het theoretisch kader blijkt, hangen de beelden van buitenland en de oorlogsmetafoor met elkaar samen, bijvoorbeeld in het beschrijven van ziekte als invasie (uit het buitenland). In het corpus werd de oorlogsmetafoor veelvuldig gebruikt, soms expliciet en soms impliciet. Expliciet is bijvoorbeeld het beschrijven van ‘oorlogsmaatregelen’ of zeggen dat ‘we in oorlog zijn’. Impliciet is het gebruik van taal, zoals het woord ‘opmars’ of door te zeggen dat ‘we’ een ‘strijd’ aan het voeren zijn. De coronacrisis wordt verder vaak vergeleken met de Tweede Wereldoorlog, als ‘andere grote crisis’. Hier was het buitenland minder prominent dan Sontag (1990) stelt; de metafoor dat de ziekte een invasie uit het buitenland is, kwam niet terug.

In combinatie met het protest tegen tolerantie was buitenland sterker aanwezig, zelfs met specifieke nationale images. Bij het protest tegen tolerantie moeten mensen die ziek zijn geïsoleerd worden en er moeten barrières opgeworpen worden tegen werkelijke of ingebeelde besmetting door buitenlanders. Dit was bijvoorbeeld te zien in de discussies in de grensplaatsen van België en Nederland. Het protest tegen tolerantie werd in zowel Belgische als Nederlandse artikelen vaak gecombineerd met specifieke nationale beelden: vanuit België met het beeld van arrogantie en vanuit Nederland met de beelden van foefelen en egoïsme. Zo werd in Nederlandse artikelen soms expliciet genoemd dat ‘Belgen zich niet aan de regels houden’; soms was het beeld van foefelen impliciet door slechts de geruststellende woorden ‘de politie controleert de regels’ te noemen. In Belgische artikelen ontstond het beeld van Nederland als laconiek en laks, alsof de ernst van de crisis in Nederland niet was doorgedrongen, omdat men dacht dat het hen niet zou kunnen overkomen. Het protest tegen tolerantie kwam verder algemener terug door de constante roep om strengere regels.

Iedere epidemie zorgt voor een buitenproportionele angst, die niet in verhouding staat tot het aantal besmettingen. Dit kwam ook duidelijk terug in het corpus, bijvoorbeeld wanneer corona als ‘moordende storm’ beschreven werd, precies als hoe de pest ook werd beschreven. De plaagmetafoor staat hiermee in verbinding, omdat het beschrijven van corona als ‘plaag’ de angst voedt. Een andere manier van de plaagmetafoor, is de ziekte in verband brengen met zijn morele oorzaken, waaronder het buitenland. In een aantal artikelen gebeurde dit expliciet, maar meestal werden er geen directe oorzaken genoemd en hebben ‘we’ een passieve rol. De crisis wordt zelfs beschreven als iets dat op ‘ons’ afkomt, iets dat ook onderdeel is van de plaagmetafoor. ‘Het buitenland’ als morele oorzaak kwam niet terug.

Het antwoord op de onderzoeksvraag is meerledig; nationale images en representaties van corona komen namelijk op veel manieren voor, maar hoofdzakelijk in samenhang met elkaar. Daarnaast zijn ze zowel expliciet als impliciet. Opvallend is het belang van de nationale laag in het beschrijven van corona. In vrijwel ieder artikel kwam een nationaal beeld voor, als onderdeel van het gebruik van ‘buitenland’ in de coronarepresentatie. Waar Sontag (1990) het buitenland vooral in verband brengt met de plaagmetafoor, gebeurt dat in dit corpus niet. Buitenland kan dus een nog sterkere rol hebben gekregen in ziekterepresentatie, waarbij het bijvoorbeeld wel samen voorkomt met het protest tegen tolerantie en met specifieke nationale images. Nederland en België staan soms tegenover elkaar – als elkaars ‘ander’ – maar soms ook niet. Dit is niet gek, aangezien de twee landen een complexe en gemeenschappelijke geschiedenis hebben. Door een herhaling van uitspraken en beelden, wordt bestaand discours versterkt. Omdat bestaande nationale beeldvorming in samenhang met coronarepresentatie terugkomt in het corpus, wordt het discours van nationale images en ziekterepresentatie versterkt. De imagologie kun je dus niet los zien van ziekterepresentatie.

5.2 Discussie

Het corpus van dit onderzoek bestond uit krantenartikelen die in acht kranten gepubliceerd zijn, waarvan vier Belgische en vier Nederlandse. Omdat niet alle (regionale) kranten zijn meegenomen, zijn de resultaten in beperkte mate te generaliseren. Op basis van vier Nederlandstalige Belgische kranten kun je namelijk niet iets zeggen over heel België. Het was niet mogelijk om alle kranten mee te nemen, omdat er geen algemeen archief van Belgische kranten bestaat, zoals NexisUni. Vanwege de beperkte omvang van dit onderzoek, was het niet haalbaar om artikelen uit alle Belgische kranten handmatig in het corpus op te nemen. Zoals in paragraaf 2.4 ook genoemd, is het bovendien van belang om in gedachten te houden dat België een complexe binnenlandse geschiedenis heeft, iets dat er voor zorgt dat de vier Belgische kranten alleen de Vlaamse kant representeren.

Binnen het corpus waren er een aantal verschillen, bijvoorbeeld in het aantal artikelen. Zo waren er 119 Nederlandse en 170 Belgische artikelen. Blijkbaar schrijven de Belgische kranten vaker over Nederland dan de Nederlandse kranten over België. Waarom hier zo’n aanzienlijk verschil in was, zou interessant zijn om te verkennen in vervolgonderzoek. Verder waren er ook verschillen in de aantallen

artikelen tussen de kranten. Bij de Belgische kranten waren deze verschillen groter dan bij de Nederlandse. Zo had bijvoorbeeld De Morgen de meeste artikelen over Nederland. In De Morgen kwamen ook de meeste beelden voor. Of dat komt doordat er überhaupt meer artikelen in De Morgen stonden ten opzichte van andere kranten, zou een mogelijkheid zijn voor vervolgonderzoek. Dan zouden niet alleen de landen, maar ook de kranten bijvoorbeeld met elkaar vergeleken kunnen worden.

In Belgische kranten kwamen er over het algemeen meer beelden voor dan in Nederlandse kranten, bijvoorbeeld bij de plaag- en oorlogsmetafoor. Zo kwam de oorlogsmetafoor 34 keer terug, ten opzichte van veertien keer in Nederlandse kranten. De nadruk lag in dit onderzoek bewust niet op de exacte aantallen beelden, omdat de insteek kwalitatief was en niet kwantitatief. Toch zou het waardevol kunnen zijn om een kwantitatief onderzoek te doen naar dit onderwerp, om te achterhalen waar de verschillen in aantallen zitten en waar ze vandaan komen.

In paragraaf 2.3 van het theoretisch kader over ziekterepresentatie lag de nadruk op epidemieën, corona is daarentegen een pandemie. Toch is het relevant om beelden over epidemieën te gebruiken in de analyse naar de representatie van corona, omdat ze toch – ondanks de schaalgrootte – te vergelijken zijn. Wellicht biedt dit onderzoek juist een startpunt om juist ook de mogelijk specifiekere representatie van pandemieën te onderzoeken.

Ook een ander aspect van ziekterepresentatie is niet expliciet meegenomen in de analyse. Naast onder andere de plaag- en oorlogsmetafoor, noemt Sontag (1990) namelijk het gebruik van taal uit het computertijdperk in het beschrijven van het verloop van een virusinfectie. Het ‘computertijdperk’ is tegenwoordig, ruim dertig jaar later, echter niet nieuw meer, dus de verwachting was dat dit niet relevant zou zijn voor deze casus. Dat bleek ook zo te zijn: er werd alleen af en toe over een ‘reset’ van de samenleving gesproken, maar de andere metaforen waren veel prominenter te zien. Ontwikkelingen rondom technologie zijn tegenwoordig echter nog steeds nieuw, zij het op een andere manier. Daarom zou het interessant zijn om te onderzoeken of ziekten tegenwoordig gerepresenteerd worden met andere taal (uit het huidige computertijdperk) dan Sontag (1990) noemt.

In dit onderzoek is gefocust op de collectieve representatie van corona en niet op individuele verhalen, hoewel ziekte ook daarin gerepresenteerd wordt. In een breder onderzoek naar coronarepresentatie zouden ook deze verhalen onderzocht kunnen worden. Hierbij zou gebruik gemaakt

kunnen worden van Frank (2013), die drie plotten onderscheidt in hoe mensen praten over ziekte: het resitutieplot, chaos als non-plot en zoektochtverhalen. Bij het eerste draait het ziekzijn om weer ‘beter’ worden. De tweede is het tegenovergestelde: het plot verbeeldt dat het leven nooit beter wordt, zonder narratieve volgorde. Zoektochtverhalen aanvaarden de ziekte en proberen er gebruik van te maken: ziekte is de aanleiding voor een reis die een zoektocht wordt. In een vervolgonderzoek zou verder een breder datumbereik voor het corpus relevant zijn, aangezien de pandemie in het corpus van dit onderzoek nog relatief recent was en er weinig mensen corona gehad hadden die er bijvoorbeeld op terug zouden kunnen kijken met een individueel verhaal.

Voor een algemenere representatie van corona is ook een breder corpus nodig, met minder specifieke zoektermen. Zo kwam in dit onderzoek de focus op de bron van de pandemie als onderdeel van buitenland niet vaak voor. Wellicht lag dat aan de corpuskeuze: omdat er ‘België’ of ‘Nederland’ in het artikel voorkwam, lag de focus meer op deze landen. Een breder corpus is verder nodig om de rol van het nationale te onderzoeken. Het zou namelijk interessant zijn om te achterhalen of deze nationale laag ook zo belangrijk is in algemene coronarepresentatie, wanneer het in de krantenartikelen niet over specifieke landen gaat.

Daarnaast waren de kranten die in dit onderzoek gebruikt zijn, nationaal georiënteerd. Voor dit onderzoek was dat relevant, maar voor een onderzoek naar het nationale binnen ziekterepresentatie zou het interessant zijn om meerdere (regionale) kranten mee te nemen, omdat de nationale laag daar wellicht minder in voorkomt.

Het nationale beeld van foefelen (van Nederland over België) kwam in het corpus alleen terug samen met een protest tegen tolerantie, wat sowieso een hang naar regels verbeeldt. De vraag is of het beeld van foefelen ook terugkomt in Nederlandse artikelen die niet over corona gaan, wanneer er niet ook een protest tegen tolerantie in terugkomt.

Foefelen kwam in Belgische artikelen ook als auto-image terug. In deze scriptie zijn de auto-images (en counter-images) bewust niet meegenomen vanwege de onderzoeksvraag en de omvang van het onderzoek. In een vervolgonderzoek zou de focus bijvoorbeeld meer kunnen liggen op een vergelijking tussen auto-images en hetero-images.

In het corpus lijkt er een samenhang te zijn tussen twee beelden van België: individualisme en egoïsme, waardoor het individualisme een meer negatieve klank krijgt. Daar waar individualisme ook een beeld is van Nederland, lijkt deze in het corpus niet samen te hangen met een ander beeld. Zou ‘Nederlands’ individualisme als iets positievers gezien worden dan ‘Belgisch’ individualisme? Het zou interessant zijn om dit te verkennen in vervolgonderzoek.

Er zijn nog meer beelden die wel los genoemd worden, maar bij elkaar lijken te horen, zoals calvinisme en degelijkheid. Calvinisme heeft namelijk als kenmerk ‘degelijkheid’. De beelden staan dus in betekenis niet helemaal los van elkaar. Dat er bepaalde beelden niet los in het corpus voorkomen, betekent dus dat ze binnen de connotatie van een ander beeld wellicht wel te zien zijn.

Het beeld van België als belang hechtend aan familie en gemeenschap, kwam niet terug in het corpus. Dat is interessant, omdat het belang van familie en gemeenschap wel werd genoemd als verklaring voor de relatief grote hoeveelheid besmettingen in bijvoorbeeld Italië. Het zou daarom waardevol zijn om nationale beelden van verschillende landen in combinatie met beelden van corona te vergelijken. Daarnaast zou een insteek kunnen zijn om te onderzoeken waarom bepaalde beelden wel en niet in de krantenartikelen terugkwamen.

Tot slot kwam het beeld van Belgen als dom niet vaak terug. Dat is merkwaardig, omdat er vanuit Nederland juist veel moppen zijn die Belgen als dom verbeelden. Wellicht ligt dat aan de corpuskeuze van dit onderzoek, daarnaast zijn de mopjes uit de inleiding slechts een introductie op nationale beeldvorming. Desalniettemin zou het bijvoorbeeld waardevol zijn om juist beeldvorming in moppen te vergelijken met beeldvorming in andere discoursen.

Literatuurlijst

Primair

- AD/Algemeen Dagblad. (2020, 16 maart). In de rij voor de coffeeshop: “Straks is het op”.
AD/Algemeen Dagblad, 3.
- Alonso, S., Sadée, T., & Van de Wiel, C. (2020, 30 maart). Nederland maakt vooral vijanden; Europese noodhulp. *NRC Handelsblad*, 8.
- Beirlant, B. (2020a, maart 26). Zet Europa ‘bazooka’ in? *De Standaard*, 18.
- Beirlant, B. (2020b, maart 28). Zuid-Europa heeft genoeg van Hollandse ‘kleinzieligheid’. *De Standaard*, 25.
- De Morgen. (2020a, maart 16). Volmachten tegen corona. *De Morgen*, 1.
- De Morgen. (2020b, maart 16). Wetenschappers ontdekken antistof tegen coronavirus. *De Morgen*, 10.
- De Morgen. (2020c, maart 28). Landen met meeste doden per miljoen inwoners. *De Morgen*, 6.
- De Smet, M. (2020, 27 maart). Irrelevante vragen. *De Morgen*, 23.
- De Standaard. (2020a, maart 19). Lippens bant Nederlanders uit Knokke-Heist. *De Standaard*, 29.
- De Standaard. (2020b, maart 25). DE GRENS FOTOGRAAF AD NUIS FIETST DE ‘GESLOTEN’ BELGISCH-NEDERLANDSE GRENS AF EN SPROKKELT VERHALEN. *De Standaard*, 13.
- De Telegraaf. (2020a, maart 17). België krijgt een ‘coronakabinet’. *De Telegraaf*, 14.
- De Telegraaf. (2020b, maart 28). De kracht van DE LACH. *De Telegraaf*, 24.
- De Volkskrant. (2020, 28 maart). De Betrouwbare Mannetjes hebben nog wat clichés. *De Volkskrant*, 22.
- Eeckhout, B. (2020, 28 maart). Geen verschil in het Belgische en Nederlandse coronabeleid? Toch wel. *De Morgen*, 36.
- Ezzerioli, N. (2020, 17 maart). Samen thuis. *De Volkskrant*, 10.
- Galle, C. (2020, 19 maart). Ons land doet het nog redelijk goed. *De Morgen*, 4.
- Giesen, P. (2020, 16 maart). Virus wakkert nationalisme aan. *De Volkskrant*, 16–17.
- Goegebeur, A., & Huyberechts, P. (2020, 16 maart). Vlaming aan het roer bij bestrijding coronacrisis. *Het Nieuwsblad*, 7.

- Het Laatste Nieuws. (2020a, maart 20). Burgemeester Keulen verscherpt grenscontroles met Nederland. *Het Laatste Nieuws*, 13.
- Het Laatste Nieuws. (2020b, maart 24). “Wij zijn geen land van verklikkers”. *Het Laatste Nieuws*, 11.
- Hofstede, B. (2020, 28 maart). Een geweldige tijd. *De Morgen*, 114.
- Kerres, M. (2020, 21 maart). In de strijd tegen corona is de wereld kleiner geworden. *NRC Handelsblad*, 2.
- Kester, S. (2020, 17 maart). Zelfs coronavirus stopt de Belgische twisten niet. *De Volkskrant*, 18–19.
- Koelewijn, J., & Daleman, M. (2020, 28 maart). “Ik vraag me af: ga je bij corona dood zoals bij Spaanse griep?” *NRC Handelsblad*, 24.
- Korteweg, A. (2020, 25 maart). Burgerdiscipline versus overheidsdwang. *De Volkskrant*, 8–9.
- Martijn, M. (2020, 26 maart). “Stuur die Hollanders maar terug”. *De Morgen*, 3.
- Martin, M. (2020a, maart 25). Virus blijft razen, Spanje kan aantal doden niet aan. *De Morgen*, 11.
- Martin, M. (2020b, maart 26). “Stuur die Hollanders maar terug”. *De Morgen*, 3.
- Martin, M., & Kelepouris, S. (2020, 17 maart). Strijd tegen coronavirus wordt oorlog. *De Morgen*, 1.
- Mikkers, R. (2020, 23 maart). Aanpak van Nederland onbegrepen in België. *De Telegraaf*, 6.
- Minten, D. (2020a, maart 17). Rutte en Johnson trekken economische realo-kaart. *De Standaard*, 8.
- Minten, D. (2020b, maart 24). Ongedisciplineerd Nederland en VK gaan ook op slot. *De Standaard*, 2.
- Moors, C. (2020, 16 maart). “Deze duivel kan snel demarreren. Maar we zitten 'm op de hielen”. *Het Laatste Nieuws*, 4.
- NRC Handelsblad. (2020, 20 maart). Duitsers kunnen beter geen boodschappen doen in Enschede. *NRC Handelsblad*, 2.
- Rabaey, M., & Struys, B. (2020, 21 maart). Als een moordende storm door Europa. *De Morgen*, 1.
- Rosman, C. (2020, 16 maart). Kabinet gaat van 0 naar 100 binnen paar dagen tijd. Ouders met “vitaal” beroep: kinderen wél naar school’. *AD/Algemeen Dagblad*, 1.
- Ruggenberg, H. (2020, 26 maart). ‘Was bang dat ik corona had’. *De Telegraaf*, 2.
- Schelfaut, S. (2020, 21 maart). Kabinet: kosten van opvang tijdens crisis terugbetaald. *AD/Algemeen Dagblad*, 3.
- Segers, J. (2020a, maart 19). Onze opinie. *Het Laatste Nieuws*, 2.

- Segers, J. (2020b, maart 28). “Ik zou een strenge caissière zijn”. *Het Laatste Nieuws*, 10.
- Sommer, M. (2020, 28 maart). Procedures, protocollen en de angst voor staatspaternalisme. *De Volkskrant*, 29.
- Struys, B. (2020, 16 maart). “Ook voor EU-staten geldt: eerst mijn wc-papier”. *De Morgen*, 7.
- Van Assen, M. (2020, 18 maart). België. *AD/Algemeen Dagblad*, 9.
- Van Caeneghem, J., Verbeke, J., & Verschooren, D. (2020, 16 maart). Grensstadje Sluis weert Vlaamse coronatoeristen. *De Standaard*, 44.
- Van den Broek, W. (2020, 23 maart). Aymie verliest oersterke vader binnen een week aan corona. *AD/Algemeen Dagblad*, 3.
- Van Kampen, A. (2020, 23 maart). Vooral inZuid-Europa kleuren de straten groen en blauw; In lockdown. Zes correspondenten over de maatregelen in hun land. *NRC Handelsblad*, 8.
- Van Pinxteren, G. (2020, 23 maart). Vooral inZuid-Europa kleuren de straten groen en blauw; In lockdown. Zes correspondenten over de maatregelen in hun land. *NRC Handelsblad*, 8.
- Van Santen, H., & Wester, J. (2020, 28 maart). Straks komen duizenden tests per dag erbij. *NRC Handelsblad*, 4.
- Van Suchtelen, E. (2020, 20 maart). Tokio wacht niet en dus trainen de roeiers en zeilers stug door. *De Volkskrant*, 30–31.
- Vantygheem, P. (2020, 28 maart). ‘We kunnen niet iedereen redden’. *De Standaard*, 20.
- Verbeke, J. (2020, 20 maart). AZ Zeno zal toch geen Nederlanders weren. *De Standaard*, 58.
- Verbergt, M. (2020, 28 maart). ‘Ik weet niet waar we volgende week staan, laat staan binnen een half jaar’. *De Standaard*, 10.

Secundair

- Allan, S. (2010). *News Culture*. New York, Verenigde Staten: McGraw-Hill Education.
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/uunl/reader.action?docID=557085>
- Anderson, B. (2006). *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* (Gereviseerd editie). Verso.

- Bartmiński, J. (2017). What does it mean for stereotypes to “reside in language”? In A. Dąbrowska, W. Pisarek, & G. Stickel (Eds.), *Stereotypes and linguistic prejudices in Europe* (pp. 115–136). Research Institute for Linguistics Hungarian Academy of Sciences.
- Bauer, C. A., & Hannover, B. (2020). Changing “us” and hostility towards “them”—Implicit theories of national identity determine prejudice and participation rates in an anti-immigrant petition. *Eur J Soc Psychol*, *50*, 810–826. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2666>
- Beller, M. (2007a). Perception, image, imagology. In M. Beller & J. Leerssen (Eds.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters* (pp. 3–16). Rodopi.
- Beller, M. (2007b). Perspective. In M. Beller & J. Leerssen (Eds.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters* (pp. 395–398). Rodopi.
- Beller, M. (2007c). Stereotype. In M. Beller & J. Leerssen (Eds.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters* (pp. 429–434). Rodopi.
- Billiet, J., Maddens, B., & Beerten, R. (2003). National Identity and Attitude Toward Foreigners in a Multinational State: A Replication. *Political Psychology*, *24*(2), 241–257. <https://doi.org/10.1111/0162-895X.00327>
- Buelens, G. (2019, 27 april). Ook u bent nationalist (en niet alleen vandaag). *NRC*, 4–5.
- Frank, A. W. (2013). *The Wounded Storyteller*. Amsterdam University Press.
- Gee, J. P. (2010). *An introduction to discourse analysis: Theory and method*. Routledge.
- Gilman, E.B. (2010). Afterword: Plague and Metaphor. In: Gilman, E. B., & Totaro, R. (Eds.). *Representing the Plague in Early Modern England* (pp. 219-236). Taylor & Francis.
- Graumann, C. F. (1992). Speaking and Understanding from Viewpoint: Studies in Perspectivity. In G. R. Semin & K. Fiedler (Eds.), *Interaction and Social Cognition* (pp. 237–255). SAGE Publications.
- Hall, S. (2013). The work of representation. In Hall, S., Evans, J., & Nixon, S. (Ed.). *Representation* (2de editie) (pp. 1-59). SAGE Publications.
- Jørgensen, M., & Phillips, L. J. (2002). *Discourse Analysis as Theory and Method*. Thousand Oaks, Canada: SAGE Publications. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/uunl/reader.action?docID=343958>

- Krabbe Meyer, M.K. (2010). Like a high black wave. Jorgen Stein and the Spanish Flu. In: Stene-Johansen, K., & Tygstrup, F. (Reds.). *Illness in context* (pp. 199-220). Rodopi.
- Krol, E. (2007). Dutch. In M. Beller & J. Leerssen (Reds.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters* (pp. 142–145). Rodopi.
- Leerssen, J. (2006). Een nieuw repoussoir: Nederlandse zelfbeelden en Nederlandse beelden van België. In P. Rietbergen & T. Verschaffel (Reds.), *De erfenis van 1830* (pp. 177–200). Acco.
- Leerssen, J. (2007). Image. In M. Beller & J. Leerssen (Reds.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters* (pp. 342–344). Rodopi.
- Leerssen, J. (2015). *Nationalisme*. [EPub], Amsterdam University Press.
- Long, P., & Wall, T. (2012). *Media Studies: Texts, Production, Context* (2de editie). Routledge.
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/uunl/reader.action?docID=1733921&ppg=6>
- Lybaert, C., & Delarue, S. (2017). Stereotypes and attitudes in a pluricentric language area. The case of Belgian Dutch. In A. Dąbrowska, W. Pisarek, & G. Stickel (Reds.), *Stereotypes and linguistic prejudices in Europe* (pp. 175-186). Research Institute for Linguistics Hungarian Academy of Sciences.
- Maddens, B., Billiet, J., & Beerten, R. (2000). National identity and the attitude towards foreigners in multi-national states: The case of Belgium. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 26(1), 45–60.
<https://doi.org/10.1080/136918300115633>
- Matthys, M. (2018). *Waarom Belgen gelijk hebben en Nederlanders gelijk krijgen. Belevissen van burens over de grens*. Amsterdam University Press.
- McGarty, C., Yzerbyt, V. Y., & Spears, R. (2002). Social, cultural and cognitive factors in stereotype formations. In C. McGarty, V. Y. Yzerbyt, & R. Spears (Reds.), *Stereotypes as Explanations* (pp. 1–15). Cambridge University Press.
- Ministerie van Algemene Zaken. (2020, 1 december). *Maart 2020: Maatregelen tegen verspreiding coronavirus, intelligente lockdown*. Rijksoverheid.
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-tijdlijn/maart-2020-maatregelen-tegen-verspreiding-coronavirus>

- Redactie HLN. (2020, 11 september). *Tijdlijn: de coronapandemie in ons land*. HLN - Het Laatste Nieuws. <https://www.hln.be/binnenland/tijdlijn-de-coronapandemie-in-ons-land~aef415c1/>
- Renkema, J. (2012). *Introduction to Discourse Studies* (Herziene druk). John Benjamins Publishinging Co.
- Rietbergen, P., & Verschaffel, T. (2006). Inleiding. In P. Rietbergen & T. Verschaffel (Reds.), *De erfenis van 1830* (pp. 7–14). Acco.
- Rigney, A. (2007a). Discourse. In M. Beller & J. Leerssen (Reds.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters* (pp. 313–315). Rodopi.
- Rigney, A. (2007b). Representation. In M. Beller & J. Leerssen (Reds.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters* (pp. 415–418). Rodopi.
- Sanders, J., & Redeker, G. (1993). Linguistic perspective in short news stories. *Poetics*, 22, 69–87. [https://doi.org/10.1016/0304-422X\(93\)90021-8](https://doi.org/10.1016/0304-422X(93)90021-8)
- Sontag, S. (1990). *Illness as Metaphor ; And, AIDS and Its Metaphors*. Doubleday.
- Ten Thije, J. D. (2006). The notion of “perspective” and “perspectivising” in intercultural communication research. In K. Bührig & J. D. Ten Thije (Reds.), *Beyond Misunderstanding. The linguistic analysis of intercultural communication* (pp. 97–153). Benjamins.
- Totaro, R. (2010). Introduction. In: Gilman, E. B., & Totaro, R. (Reds.). *Representing the Plague in Early Modern England* (pp. 1-34). Taylor & Francis.
- Verschaffel, T. (2006). Spiegelpaleis: Belgische zelfbeelden en Belgische beelden van Nederland. In P. Rietbergen & T. Verschaffel (Reds.), *De erfenis van 1830* (pp. 155–176). Acco.
- Verschaffel, T. (2007). Belgium. In M. Beller & J. Leerssen (Reds.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters* (pp. 108–113). Rodopi.

Bijlage

Artikelen De Telegraaf

[Is dit voldoende?](#)

De Telegraaf

16 maart 2020 maandag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

Section: BINNENLAND; Blz. 02

Length: 219 words

Body

Dat het kabinet alsnog alle scholen sluit is verstandig. De ingrijpende maatregel is pas tot stand gekomen na toenemende druk, onder andere vanuit de Federatie van Medisch Specialisten. Ook met het sluiten van alle horeca en sportclubs sluit Nederland zich aan bij andere landen die al eerder hiertoe overgingen, zoals **België**, Frankrijk en Spanje.

Het blijft de vraag of dit alles voldoende is om de gezondheids crisis te bezweren. De praktijk wijst volgens experts uit dat landen die snel reageren er uiteindelijk in slagen het aantal doden alsmede het aantal besmettingen drastisch te reduceren. Het geleidelijk opvoeren van de **maatregelen** is dus niet voldoende. Daarmee gaat kostbare tijd verloren. De situatie lijkt ook in ons land zo kritiek te worden, dat verdergaande **maatregelen** waarschijnlijk onvermijdelijk zijn.

Volgens diverse buitenlandse deskundigen is een totale '**lockdown**' nodig om verdere verspreiding van het **coronavirus** te beteugelen. In die noodtoestand zullen alle niet-essentiële publieke gelegenheden gedwongen worden tot sluiting. Het vereist tevens een aanzienlijke beperking van het openbaar vervoer en mogelijk ook het sluiten van de grenzen.

Dit zijn uitzonderlijke tijden, maar duidelijk is dat alles op alles gezet moet worden om de voortwoekerende **corona** crisis te bedwingen.

Load-Date: March 15, 2020

End of Document

België krijgt een 'coronakabinet'

De Telegraaf

17 maart 2020 dinsdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: BUITENLAND; Blz. 14

Length: 275 words

Body

BRUSSEL - Een minderheidsregering die voor een periode van drie tot zes maanden kan rekenen op steun van een ruime meerderheid van het parlement. Maar alleen voor maatregelen die moeten worden genomen om de coronacrisis aan te pakken. Meer zit er voor de kwakkelende Belgische politiek, bijna een jaar na de verkiezingen, niet in.

Met zogeheten volmachten krijgt de demissionaire regering van premier Sophie Wilmès meer slagkracht. Tien partijen in het parlement steunen haar. Voor iedere stap die haar regering zet om de coronacrisis te beteugelen hoeft zij niet meer naar het parlement voor rugdekking.

Maar het was het een plan B. Aanvankelijk werd er het hele weekend gepraat over een volwaardige noodregering die de zaken aan zou pakken voor de duur van een jaar. Gezworen vijanden N-VA (de Vlaams-nationalisten) en de PS (Franstalige socialisten) waren daarvoor zelfs weer om tafel gegaan. Maar uiteindelijk durfde PS-voorzitter Paul Magonne het toch niet aan.

De vele ego's in de Belgische politiek zaten elkaar weer eens in de weg, heette het in de Belgische pers. N-VA, de grootste partij van het land, wilde graag de premier van een noodkabinet leveren. De kleine liberale MR levert immers niet alleen de president van de Europese Raad (ex-premier Michel), een Eurocommissaris (ex-minister Reynders) maar ook de huidige interimpremier Wilmès. Een beetje teveel van het goede. Maar dat was voor andere partijen een brug te ver. Wilmès doet het goed en in tijden van crisis ga je niet zomaar van kapitein wisselen. Een minderheidsregering die op basis van volmachten opereert is uiteindelijk het typische Belgische compromis.

Load-Date: March 16, 2020

End of Document

EU sluit buitengrenzen

De Telegraaf

17 maart 2020 dinsdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: BUITENLAND; Blz. 14

Length: 561 words

Byline: Ruud Mikkers

Body

Vrij reizen binnen Schengen staat op instorten door Ruud Mikkers

BRUSSEL - De Europese Commissie wil de EU voor dertig dagen op slot gooien voor iedereen die van buiten de Unie komt. Maar tegelijkertijd staan de interne grenzen – het vrij reizen - op instorten. Al zeker zeven EU-landen en Zwitserland hebben grenscontroles heringevoerd.

De EU vreest voor zware verstoring van de interne markt waardoor ook medische hulpgoederen als mondkmaskers niet soepel van de ene lidstaat naar de andere vervoerd kunnen worden. Door de toenemende interne druk gooide Commissie-baas Ursula von der Leyen het maandag over een andere boeg: de buitengrenzen moeten op slot. In ieder geval voor ‘niet-essentiële’ reizen. Ze gaat het idee dinsdag tijdens een telefonische vergadering voorleggen aan de EU-leiders. Naar verluidt zijn Macron en Merkel groot voorstander van het plan.

De herinvoering van interne grenscontroles is daarentegen niet „noodzakelijkerwijs juist” om het coronavirus in te dammen, aldus een woordvoerder van de Europese Commissie maandag. „Het virus is namelijk al present in de EU-lidstaten”, aldus de zegsman.

Lidstaten mogen de grenzen dichtgooien als ze dat hebben gemeld in Brussel. In eerste instantie mag dit voor tien dagen, waarbij de mogelijkheid bestaat dit met maximaal twee maanden te verlengen. Duitsland, Oostenrijk, Polen, Hongarije, Tsjechië, Denemarken en Litouwen hebben dit net als niet EU-lidstaat Zwitserland (wel bij Schengen) gedaan. Op een officieel verzoek van Spanje werd nog gewacht.

Lange files

Bewijs dat het vrij verkeer en de interne markt schade oplopen is er volgens de Commissie al: bij grensovergangen worden kilometerslange files gemeld. Het hele Europese distributiesysteem is afhankelijk van het vlekkeloos functioneren van de Europese eenheidsmarkt. „We proberen te anticiperen. Fabrieken werken tegenwoordig met Page 2 of 2 EU sluit buitengrenzen

relatief kleine voorraden. We gaan niet wachten totdat die componenten gaan missen”, aldus de Commissiewoordvoerder.

In Brussel is het niet onopgemerkt gebleven dat het in deze crisis weer ouderwets ieder voor zich is en dat Europese solidariteit een flinterdun laagje is dat bij het eerste het beste zuchtje tegenwind is verdwenen.

VVD-Europarlementariër Malik Azmani vindt dat landen het volste recht hebben om op basis van een noodsituatie grenscontroles herin te voeren, maar het moet nadrukkelijk wel een tijdelijke maatregel zijn. „Of dat hier allemaal correct is gebeurd kan ik niet beoordelen. Dat moeten landen echt zelf uitmaken. Ik hoop wel dat het gebeurt op basis van deskundig advies, de gezondheid staat voorop.”

Heilig

Voor Nederland – met z'n zeer open op export gerichte economie - is de interne markt bijkans heilig. Gelukkig voor ons land zijn checks met **België** en Duitsland vooralsnog niet aan de orde. Nederland overweegt zelf ook niet om de Commissie te vragen om herinvoering van tijdelijke grenscontroles. „Zolang er geen Europese oplossing is, moet je optreden in het belang van je eigen bevolking”, aldus de Duitse minister van Binnenlandse Zaken Horst Seehofer. Volgens hem is er geen sprake van dat Duitsland de grenzen sluit, maar wordt er simpelweg voor gekozen om te controleren wie het land binnenkomt. Er zijn Duitse zorgen over de grote aantallen **corona**besmettingen net over de Franse grens in de Elzas en Lorraine. Ieder land gaat voor zichzelf

Load-Date: March 16, 2020

End of Document

Ober aan de slag in tuinderskas

De Telegraaf

17 maart 2020 dinsdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: BINNENLAND; Blz. 09

Length: 552 words

Byline: Roy Klopper

Body

Horeca vreest 'nooit meer dezelfde te zijn' door Roy Klopper

DEN HAAG - De **corona**crisis slaat diepe kraters in de horecasector, waarin 400.000 werknemers momenteel minimaal drie weken verplicht thuis zitten. De branche vreest een hausse aan faillissementen. Maar in tijden van nood is er ook weer briljant ondernemerschap: zo wordt bedienend personeel sinds vandaag tegen kostprijs aangeboden bij tuinders als vervanging voor de naar huis gevluchte Polen.

Als de verspreiding van het nu al historische **corona**virus straks is beteugeld en de kettingsloten weer van de cafés en restaurants mogen, kan het Nederlandse horecalandschap er wel eens heel anders uitzien dan we tot het afgelopen weekeinde gewend waren. „Dit kan de doodsteek betekenen voor collega's”, zo voorziet menig ondernemer.

Onontkoombaar

Ook voorzitter Robèr Willemsen van Koninklijke Horeca Nederland (KHN) sombert over de gevolgen van deze ongehoorde crisis: „Velen hebben te weinig vlees op de botten. Nul inkomsten en doorlopende lasten maken faillissementen onontkoombaar. Elke dag dat de verplichte sluiting langer duurt, komen er meer gevallen bij.”

De voorman van de uitgaanskoepel benadrukt dat er volop begrip is voor de eis van het kabinet om de gaspitten en biertaps in de bedrijven voorlopig dicht te draaien. Ook al omdat er in het weekeinde heus cafétoerisme naar ons land was ontstaan vanuit het al eerder drooggelegde **België**. Willemsen had alleen graag gezien dat de sluitingsplicht niet al een half uur na de aankondiging door minister Bruno Bruins zou zijn ingegaan. Maar dat is slechts een detail, zo erkent hij: „Volksgezondheid moet altijd de nummer 1-prioriteit zijn.”

Maar op een goede tweede plaats komen voor Willemsen wel de belangen van zijn leden. En voor hen wil de horecaoepeel een ruimhartige genoegdoening. Ruim vijf miljard euro schadeloosstelling staat er op het Page 2 of 2 Ober aan de slag in tuinderskas

wensenlijstje, net als soepele omgang met de inning van loonbelasting en btw-aftrekken. Alles om de ondernemers letterlijk te laten overleven: „Zes van de tien ondernemers moeten rondkomen van 28.000 euro per jaar. Dan wonen en eten ze ook nog eens in hun eigen zaak.”

Coulance

KHN sloeg al eerder alarm bij het kabinet toen de omzetten de laatste weken halveerden. De ambtelijke molens bij coulance-regelingen malen veel te traag, meent de voorzitter: „Den Haag moet nu echt rap over de brug komen, bedrijven moeten weten waar ze aan toe zijn.” Dit wordt onderschreven door directeur Shimo Verbaan van het Haagse horeca-uitzendbureau FourParties. Hij vroeg vorige week al arbeidstijdverkorting aan voor onder anderen kantoormedewerkers. „Dat gaat via een standaardformulier waarvan de verwerking geen hogere wiskunde kan zijn. Ik heb echter nog geen antwoord gekregen”, zo betoogt Verbaan.

Werknemers zitten met hun nul urencontract thuis, zonder loon. Verbaan dacht aanvankelijk weinig voor ze te kunnen doen. Totdat hij op het idee kwam zijn mensen tijdelijk aan te bieden bij tuinders in het Westland. Daar zijn veel Poolse werknemers gevlucht sinds het begin van de corona-crisis. Voorts legde Verbaan maandag contact met supermarkten waarbij hij zijn mensen in deze hamstertijden aanprijst als vakkenvuller. „Het gaat mij er om dat de mensen even geholpen zijn met een inkomen.”

‘Den Haag moet rap over de brug komen’

Load-Date: March 16, 2020

End of Document

België in 'lockdown'

De Telegraaf

18 maart 2020 woensdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: BUITENLAND; Blz. 15

Length: 91 words

Body

BRUSSEL **België** zal vanaf woensdag tot en met 5 april een **'lockdown'** instellen die de bewegingsvrijheid van mensen zal beperken om de verspreiding van het **corona**virus in te dammen.

Belgen mogen dan alleen supermarkten, apotheken en banken bezoeken of voor noodgevallen naar buiten. Bijeenkomsten van mensen zijn verboden. Fysieke activiteiten buiten zijn wel toegestaan zoals wandelen, joggen of fietsen, mits een afstand van 1,5 meter met andere mensen in acht wordt genomen.

De politie zal er op toe zien dat de beperkingen worden gehandhaafd.

Load-Date: March 17, 2020

End of Document

Brieven

De Telegraaf

18 maart 2020 woensdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: WATUZEGT; Blz. 16

Length: 1138 words

Body

Toeristen

Corona beheerst ons. Een halve **lockdown**. Rutte spreekt ons toe. En hier in Zeeland rijden de witte Duitse en rode Belgische nummerborden rustig door met hun fietsen achterop de auto. Maandag nog zeker tien buitenlandse nummerborden gezien. Hoe kan dat? Duitsland sluit zijn grenzen behalve die met Nederland... Wat bezielt onze bestuurders? En die toeristen, wat zijn dat voor grappenmakers?

Jan Canters,

Burgh-Haamstede

Coffeeshops

De coffeeshops mogen openblijven! Dat wil zeggen dat er een afhaaloket gaat komen. Het besluit is genomen om de straathandel van wiet en hasj tegen te gaan. Lekker belangrijk in deze **corona**crisis waar heel Nederland op slot gaat!

L. Meijer, Nieuwe Pekela

Economie

Wordt het niet tijd dat projecten die nu worden geblokkeerd door stikstof-, PFAS- en CO2-normen worden vrijgegeven, zodat de economie weer wat wordt aangezwengeld? Als de economie in elkaar stort, zijn we er zeker van dat er jaren geen geld meer is voor de ambitieuze klimaatdoelstellingen. Want dat geld moet wel voor een belangrijk deel uit de winsten van het bedrijfsleven gehaald worden. Dan is op alle fronten de schade niet meer te overzien.

Bart Wallet, Kampen

Rij-examens

Nu het CBR alle rij-examens heeft afgezegd, kan deze vrijgekomen mankracht mooi helpen om de achterstand in het afgeven van rijbewijzen van 75-plussers weg te werken...

R. van Aalst, Woudenburg

Aandelen

Toen de aandelen stegen en stegen mocht er geen relatie met de pensioenontwikkeling worden gemaakt. Het geld klotste over de plinten, maar rekenrente dat was het. Nu de aandelen kelderen moet er ineens wel een relatie met de pensioenen worden gelegd. Behoorlijk dubbel. En dat geld klotst nog steeds over de plinten. Overigens, geen aandelen verkopen. Eens komt alles goed!

H. Weistra, Stiens

Huur

Ik zou het onterecht vinden als de overheidssteun ook gebruikt moet worden om de huren van bedrijfspanden te kunnen betalen. Er ligt hier ook een verantwoordelijkheid voor de financiële instellingen. Zij zouden de huurverplichtingen kunnen opschorten om de bedrijven meer 'lucht' te geven. Als bedrijven failliet gaan, ontvangen ze ook geen huurpenningen meer. Tevens zal het dan niet meevallen om weer een nieuwe huurder te vinden en ontvangen zij ook niets. Dus laat zij ook hun verantwoordelijkheid nemen en een deel van de pijn dragen.

Johan v/d Put,

Roelofarendsveen

Vluchtelingen

Lopen de vluchtelingen die in grote kampen in Turkije en Griekenland zitten geen groot gevaar op besmetting met het coronavirus? Er zijn ook hulpverleners die uit allerlei landen komen. De mensen zitten allemaal boven op elkaar. Heel triest. En hier nog steeds mensen die maar wc papier hamsteren! Gelukkig zijn er ook nog genoeg mensen die anderen helpen. We zijn op elkaar aangewezen! Sterkte voor iedereen! Ria Smink-Wijntjes, Tiel Hamsteren

Maandag trof ik lege schappen aan in de supermarkt en zag ik mensen die met karren vol de supermarkt uitliepen. Toen ik er wat van zei, reageerden ze zeer agressief. Kan het kabinet ook maatregelen afkondigen tegen deze asociale mensen, die alleen maar aan zichzelf denken?

Paul Hogerheide, Roden

Meelevend

Een mooie en meelevende toespraak van Rutte op tv. Denk om elkaar. Hopelijk voegt de overheid als eerste de daad bij het woord in deze moeilijke periode.

H. de Boer, Lippenhuizen Ingrijpend

Gezien de maatregelen krijg je de indruk dat de Duitse aanpak van het coronavirus nog steviger is dan de onze. Van een gezamenlijke 'EU-aanpak' is in ieder geval geen sprake. Achteraf zal blijken welk land het meest effectief heeft gehandeld.

P. v. Woerkom, Den Haag

Boodschappen

We moeten veel respect hebben voor mensen die moeten werken waar veel mensen komen, o.a. bij de supermarkten. Het is dan ook zeer ondoordacht als moeders met een aantal kinderen boodschappen gaan doen, of er nog niet genoeg mensen in de supers rondlopen. Verbieden net als in Spanje! Eén persoon doet boodschappen!

Arie Noordam, De Lier

Thuisblijven

Drie weken thuis. Hoe fijn is dat! Eindelijk de zolder eens uitmesten en opruimen. Eindelijk tijd om die muur te schilderen, de tuin te doen, de gordijnen te wassen, de fiets te pakken, de natuur in, flesje water en een boterham mee. Na het thuiswerken eindelijk eens echt aandacht aan de kinderen geven, een filmpje kijken. Klagen over hoe het anders had gemoeten is goedkope retoriek. De beste stuurlui staan altijd aan wal. Sophie van Dijk

EU

Zeer veel landen die bij de Europese Unie behoren treffen hun eigen maatregelen om de coronacrisis te bestrijden. Duitsland sluit de grens met o.a. Frankrijk en Zwitserland, Oostenrijk sluit de grens voor Italianen, Spanje verbiedt mensen de straat op te gaan, België en Nederland sluiten de restaurants en de cafés, etc. Blijkbaar hebben al die landen er geen vertrouwen in om deze zaken gezamenlijk aan te pakken. Je zou haast denken dat de EU een organisatie is die alleen bedoeld is als alles redelijk goed gaat. Misschien kan Frans Timmermans elders proberen 1000 miljard voor het redden van het klimaat te regelen. Europa kan z'n geld en energie momenteel beter gebruiken.

C.J. Jongkind,

Oud-Bergentheim

Vakantiegangers

Vorige week zag ik op tv interviews op Schiphol met vertrekkende vakantiegangers. Allemaal van: ja hoor, we gaan gewoon. Valt allemaal best mee. Nu klagen ze omdat ze 'vastzitten' op hun vakantieadres en blijkt dat ze zelf hun hotel moeten betalen voor de extra dagen. Wie zijn daar nu debet aan? Zij zelf toch? Derk Schoonhoven

Afstand

We hebben allemaal het advies gekregen om tenminste 1 tot 1,5 meter afstand van elkaar te houden vanwege corona. Als ik kijk naar programma's als Koffietijd, RTL Boulevard en De Wereld Draait Door dan zie ik de presentatoren en gasten gewoon gezellig naast elkaar zitten. Daar snap ik niks van! Doris Stinnissen Janssen,

Brummen

Besmetting

In het winkelcentrum is het vol met tieners, genietend van de zon. In de supermarkt veel moeders met kinderen. Hoezo kinderen niet naar school maar thuisblijven? Zou dit de juiste aanpak zijn van de coronacrisis?

M.J. Schiffer

Ingecalculeerd

Rutte gaat voor een liberaal scenario van groepsimmunititeit. En laat het coronavirus zijn gang gaan. Het is gecontroleerd, zoals het in Italië ging. Vele besmettingen en duizenden doden. Met name ouderen en mensen met een zwakke weerstand leggen het loodje. Dat is ingecalculeerd.

Wim Boogaart,

Noordgouwe

Uitstel

Ondernemers kunnen uitstel van betaling aanvragen. Maar dan wel met een ondertekende brief van de accountant of financieel adviseur. Heb je net de rekening betaald van de aangiftes mag je weer een bedrag betalen voor diensten om uitstel van belastingbetaling te krijgen. De accountants zijn blij, die genereren extra inkomsten. Ondernemers weten zelf heus wel hoe ze formulieren moeten invullen en dit zou bij de belasting gewoon geaccepteerd moeten worden.

E. Strobos

Load-Date: March 17, 2020

End of Document

Streep door race in mei

De Telegraaf

18 maart 2020 woensdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: SPORT; Blz. 03

Length: 624 words

Byline: Erik van Haren

Body

Bronnen: Formule 1 stelt ook Grand Prix in Zandvoort uit door Erik van Haren

ZANDVOORT - De Grand Prix van Zandvoort gaat op 3 mei definitief niet door. De leiding van de Formule 1 en internationale autosportfederatie FIA hebben inmiddels geconcludeerd dat er ook dan nog niet geracet kan worden, zo bevestigen bronnen rond de koningsklasse tegenover deze krant.

Het management van de Formule 1 (FOM) en de FIA communiceerden vorige week, na eerdere tegenstrijdige berichten, al dat het Formule 1-seizoen naar verwachting pas eind mei zou starten. Of dat kan, zal gezien de ontwikkelingen rond het coronavirus nog wel continu worden gemonitord. Ook in Zandvoort werden ze op vrijdagochtend verrast door dat nieuws. Later werd duidelijk dat uitstel onafwendbaar was.

Na het voorlopig schrappen van de races in Australië, Bahrein, Vietnam en China laat een officiële mededeling over het uitstellen van Zandvoort (3 mei) en mogelijk ook Barcelona (10 mei) en Monaco (24 mei) nog op zich wachten. Ingewijden melden dat dit een dezer dagen zal gebeuren. De leiding van de koningsklasse van de autosport is drukdoende om alle zaken uit te werken met de promotors van de verschillende Grand Prix's. Duidelijk is dat iedereen in deze onzekere tijden smacht naar enige houvast en duidelijkheid. Op een soap zoals in Melbourne, waar de GP enkele uren voor de eerste vrije training definitief werd afgelast, zit niemand te wachten.

Onder de huidige omstandigheden is het uitgangspunt dat het seizoen op 7 juni begint in Baku, Azerbeidzjan. Een nieuwe kalender zal vermoedelijk nog even op zich laten wachten. FOM en de FIA wacht een flinke puzzel. Meerdere scenario's zijn mogelijk, een nieuwe plek op de kalender voor Zandvoort is nog niet bekend. Een mogelijkheid is dat de Grand Prix van Nederland in augustus na 35 jaar terugkeert. Dat zou wel één of een paar weken voor de race op Spa-Francorchamps in België zijn. Niet zozeer een nadeel voor Zandvoort - dat al is uitverkocht en waar de door de fans gekochte tickets bij een andere datum geldig blijven - maar mogelijk wel voor

de inkomsten van zuiderburen en de Formule 1. Max Verstappen heeft dan wel twee races voor eigen publiek op rij.

Ook in juli zijn er nog gaten in de huidige kalender. Keerzijde is dat de Formule 1 net als in 2018 toch weer met een zogenaamde triple-header (drie races op rij) te maken krijgt. Dat lijkt onoverkomelijk als er zoveel mogelijk uitgestelde races ingehaald dienen te worden. Het is een utopie om te denken dat de Formule 1 dit jaar aan het aanvankelijke recordaantal van 22 gaat komen, maar een serieuze kalender is in een korter tijdsbestek zeker nog een reële optie.

Het uitstellen van de Formule 1-race is voor Zandvoort hoe dan ook een bittere pil. Het circuit is net klaar en de reacties over de vernieuwde baan, met twee kombochten, zijn enorm positief. Verstappen wijdde het circuit begin deze maand in. Toen had niemand zich kunnen voorstellen hoe de situatie twee weken later zou zijn.

De organisatie van de Dutch Grand Prix was er juist zo trots op dat het de eerste Europese wedstrijd was, traditiegetrouw een belangrijke Grand Prix in het seizoen waar alle teams de eerste grote updates voor de auto's introduceren. Daarnaast had de datum van 3 mei van begin af aan de voorkeur vanwege de meivakantie. Een Grand Prix in de zomermaanden zorgt naar verwachting voor (nog) meer logistieke uitdagingen, omdat Zandvoort dan erg in trek is bij strandgangers en toeristen.

De leiding van Circuit Zandvoort wijst op het laatste communiqué, waarin het aangaf in gesprek te zijn met FOM en FIA. Het is nu aan de Formule 1-leiding om officieel naar buiten te treden.

Verplaatsing Dutch GP naar zomer een optie, maar heeft nadelen

Load-Date: March 17, 2020

End of Document

'JUAN CARLOS: einde MONARCHIE?'

De Telegraaf

19 maart 2020 donderdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: PRIVE; Blz. 04

Length: 1175 words

Body

5000 minnaressen, een geheim kind en 65 miljoen euro aan steekpenningen

Op het nieuws dat hun koning JUAN CARLOS in zijn leven zo'n VIJFDUIZEND minnaressen had, werd in Spanje nog wel met bewondering gereageerd. Maar dat hij een van hen, een schandaalprinses, 65 MILJOEN EURO cadeau deed... dat zorgt zelfs in tijden van corona voor een schandaal dat de jonge, Spaanse monarchie op zijn grondvesten laat schudden.

Net als in België KONING ALBERT (85), is het in Spanje de vorige KONING JUAN CARLOS (82) die zijn opvolger in grote problemen brengt! Is in Brussel de relatie tussen KONING FILIP (59) en zijn vader danig verstoord door de affaire rond zijn buitenechtelijke dochter, in Madrid speelt nog een veel groter schandaal dat de monarchie zelfs wel eens aan het wankelen zou kunnen brengen, en dat hoewel de huidige KONING FELIPE (51) er part noch deel aan heeft.

Seksleven

Ex-koning Juan Carlos is een 'uitvinding' van de gevreesde dictator FRANCO, die regelde dat na zijn dood de monarchie zou terugkeren en dat hij de eerste, moderne vorst van het populaire vakantieland zou worden. Dat leek goed uit te pakken. Maar steeds meer wordt duidelijk dat Juan Carlos zich in zijn regeerperiode tussen 1975 en 2014 bepaald niet alleen met regeren heeft beziggehouden. In lijvige biografieën die vooral na zijn koningschap verschenen, werd duidelijk dat hij een bon vivant was die zowel op liefdesgebied als met zakelijke avonturen zijn eigen boekje – ver – te buiten ging. De geheime dienst deed zelfs onderzoek naar zijn seksleven en kwam met ronduit schokkende cijfers. Onder de naar schatting vijftienduizend vrouwen met wie hij het bed deelde, zou zelfs PRINSES DIANA behoren. In het land van Don Juan maakt dat de positie van de voormalige vorst niet eens onhoudbaar. Ook thuis niet. KONINGIN SOPHIA (81) schikte zich als 'recordhoudster- bedrogen-echtgenote' lijdzaam in haar lot.

Maar wat nu over hem naar buiten komt, dat houdt de Spanjaarden ook in tijden van corona flink bezig. Seks, een buitenechtelijk kind en steekpenningen zijn de explosieve ingrediënten van een megaschandaal waarvan nog slechts het topje naar buiten lijkt te zijn gekomen. Maar nu al maakt het dat koning Felipe afstand van zijn vader Page 2 of 3 'JUAN CARLOS: einde MONARCHIE?'

heeft genomen en diens erfenis, bij voorbaat, zegt te weigeren om zelf niet meegezogen te worden in een witwasoperatie van ongekeerde omvang.

Zonnekoning Juan Carlos kan de hele monarchie meeslepen in zijn val. En de bekende Spaanse royaltywatcher JAIME DE PEÑAFIEL voorspelt dat dit ook staat te gebeuren. „Felipe’s dochter LEONOR zal niet meer op de troon terechtkomen. De Spanjaarden zijn het na dit machtsmisbruik van deze familie helemaal zát en zullen kiezen voor een republiek als toekomstige staatsvorm.”

Het is de Zwitserse justitie die dit nieuwe schandaal rond Franco’s oogappel aan het rollen bracht. In een onderzoek naar witwaspraktijken, waar de Zwitsers zich de laatste jaren pas mee bezig lijken te houden, vielen merkwaardige financiële transacties op waar enorme bedragen mee gemoeid waren.

Uit Saoedi-Arabië ontving Juan Carlos op een Zwitserse bankrekening een 'gift' van NEGENTIG MILJOEN EURO. Het grootste deel van dit cadeautje, te weten VIJFENZESTIG MILJOEN, sluisde hij vervolgens door naar een vrouw die al eerder als een van zijn langdurige minnaressen werd aangewezen: CORINNA LARSEN. Zij was eerder getrouwd met een telg uit het fameuze geslacht ZU SAYN-WITTGENSTEIN en blijft zich graag van haar prinsessentitel bedienen. Zij lijkt daarmee trouwer te zijn aan de náám van haar echtgenoot CASIMIR, dan aan de man zelf.

In 2012 werd haar naam voor het eerst met die van Juan Carlos in verband gebracht. Tijdens een omstrede olifantenjacht met Corinna in Botswana, brak hij tot genoegdoening van velen zijn heup. Spaanse media ontdekten dat hij op dat moment al jaren vrijwel samenwoonde met Corinna, en nauwelijks nog oog had voor zijn Sophia.

Cadeau

De aanleiding voor die olifantenjacht wordt echter pas nu onthuld. Het blijkt een cadeau te zijn geweest voor de tiende verjaardag van Corinna’s zoon ALEXANDER KYRIL. En raad eens wie nu als de biologische vader van de knul wordt aangewezen?

Het was kort na de trip dat Corinna die 65 miljoen kreeg bijgeschreven op haar rekening bij een ongetwijfeld betrouwbare bank... op de Bahama’s! Mag hieruit al blijken dat het 'dik aan' was tussen hem en Corinna, Juan Carlos bracht moeder en zoon ook nog eens veilig onder dak. Vlakbij zijn Zarzuealapaleis, buiten Madrid, schafte hij een landhuis aan voor de twee dat vervolgens hoog werd ommuurd, een zwembad kreeg en dag en nacht door de Guardia Civil werd bewaakt! Dna-test

Met Corinna vormde Juan Carlos, ervan overtuigd dat niemand hem iets kon maken, een schaduwkoninklijk gezin. Hij bracht ook openlijk wintersportvakanties door met ze in Zwitserland, toen de jongen daar naar een voornaam internaat ging. Officieel is Alexander Kyril een zu Sayn-Wittgenstein, maar nog slechts weinig mensen zullen aandringen op een dna-test om dát bevestigd te krijgen waar heel Spanje al van overtuigd is...

Op last van de Spaanse regering maakte Juan Carlos na het olifantenschandaal een einde aan zijn buitenechtelijke relatie. En hoewel hij zonder enige twijfel nog lang contact met ze is blijven houden, leek daarmee de kous af. Tot nu...

De Zwitserse aanklager YVES BERTOSSA heeft bloed geroken. Hij heeft zich helemaal vastgebeten in het dossier van Juan Carlos, die de tientallen Arabische miljoenen kreeg in ruil voor zijn steun aan een hogesnelheidslijn die zou worden aangelegd tussen Mekka en Medina.

Te denken geeft dat, toen deze verdachte transactie speelde, Juan Carlos de Saoedische vorst ADULLAH ook nog eens de prestigieuze, middeleeuwse Orde van het Gulden Vlies toekende.

Aanvankelijk om onduidelijke redenen, bovendien. Maar inmiddels lijkt Abdullah hiermee te hebben bewezen dat met oliedollars werkelijk álles te koop is!

Page 3 of 3

'JUAN CARLOS: einde MONARCHIE?'

Regeringspartij Podemos, toch al geen aanhanger van de monarchie, probeert nu een parlementaire enquête van de grond te krijgen die alle misstappen van Juan Carlos aan het licht moet brengen. Het aanzien van de Spaanse royals wordt hiermee zeker geschaad. Ook dat van koning Felipe.

Na de fraudekwestie rond zijn zwager IÑAKI URDUNGARIN (52), die daarvoor nu in de gevangenis zit, terwijl zijn vrouw PRINSES CRISTINA de juridische dans op miraculeuze wijze ontsprong, lijkt het allemaal één affaire te veel.

Wat ook niet helpt, is dat de sfeer tussen de boevenkoning en zijn voormalige minnares inmiddels ook flink is verziekt. Er lopen zelfs rechtszaken tussen de twee, waarmee Juan Carlos wil afdwingen dat Corinna geen geheimen van hem openbaart. De Zwitserse justitie vermoedt dan ook dat de 65 miljoen bedoeld waren als zwijggeld. Juist de rechtszaak lijken alleen maar meer details naar buiten te zullen komen. Details de troon van Juan Carlos alleen maar verder aan het wankelen zullen brengen...

'Volk wil niets liever dan een republiek worden'

'Uitvinding' van Franco in grote problemen

Spanje walgt van 'boevenkoning'

Load-Date: March 18, 2020

End of Document

België heeft andere focus

De Telegraaf

20 maart 2020 vrijdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: WATUZEGT; Blz. 17

Length: 115 words

Body

Als grensbewoner kijk ik ook geregeld naar het journaal van de omringende landen. In **België** wordt het journaal voor grotendeels gevuld met **maatregelen** waaraan de mensen en bedrijven zich dienen te houden (o.a. gedoseerde toelating in de supermarkten, één persoon per 10 vierkante meter en gecontroleerde afstand buiten in de wachtrij). In Nederland gaat het vooral over financiële **maatregelen** ter ondersteuning van bedrijven en personen. Het ene land legt dus de prioriteit bij de mensen en het andere land bij geld. Dit zegt alles over de regeringen van deze landen, om over een eensluidende aanpak in Europa maar te zwijgen. De EU is in deze dus ook maar een wassen neus.

M. Kuipers

Load-Date: March 19, 2020

End of Document

'Longen meestal niet beschadigd'

De Telegraaf

20 maart 2020 vrijdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: BINNENLAND; Blz. 09

Length: 421 words

Byline: Arianne Mantel

Body

Arts: 'Na milde klachten helemaal genezen'

door Arianne Mantel Amsterdam - Kan de coronaziekte COVID-19 blijvende schade aanrichten of is volledig herstel mogelijk? Uit het buitenland zijn er meldingen van longschade na genezing van het coronavirus. Longarts Menno van der Eerden (Erasmus MC) legt uit dat dat helemaal afhangt van de ernst van de klachten. „Bij een aantal patiënten blijven er longklachten bestaan.”

Als we genezen zijn van het coronavirus, dat klachten aan de luchtwegen en longen veroorzaakt, hebben de longen dan schade opgelopen?

„We weten het niet zeker. Maar het ligt in de lijn der verwachting dat de mensen die het coronavirus hebben doorlopen met milde klachten, in de meerderheid van de gevallen geen schade oplopen. Die longen kunnen helemaal genezen.”

Toch hebben artsen uit België en Italië scans laten zien met zwaar littekenweefsel op de longen nadat patiënten corona hadden gehad.

„Dan gaat het meestal om (langdurig) beademde patiënten op de ic. Van de H1N1-epidemie (Mexicaanse griep) weten we dat een ernstige ontsteking in de longen ten gevolge van een virusinfectie kan leiden tot littekenvorming in de longen. We noemen dat fibrose.”³ En wat gebeurt er dan bij fibrose?

„Door littekenweefsel in de longen worden de longen stug en verliezen ze dus elasticiteit. Door die stugheid heb je minder longinhoud. En met minder longinhoud worden mensen eerder kortademig.”

Verwacht u longherstel bij langdurig beademde mensen?

„Als patiënten wekenlang aan de beademing hebben gelegen, volgt een lang revalidatieproces. Bij een aantal patiënten blijven er longklachten bestaan. Ik heb nog steeds mensen onder behandeling die klachten aan de longen hebben overgehouden als gevolg van zware beademing ten tijde van de Mexicaanse griep (2009-2010). Maar er zijn ook patiënten die geen enkele klacht meer hebben en goed functioneren in het dagelijks leven.”

Dus: longschade is mogelijk na heftige corona. Is er nog meer?

„Als we het vergelijken met de Mexicaanse griep, dan zie je dat een categorie mensen die toen op de ic terechtwamen, wel klachten is blijven houden. Sommigen zijn ook gevoeliger voor het krijgen van longinfecties. Maar nogmaals, dat geldt niet voor alle patiënten die destijds op de ic waren opgenomen.”

Wat zijn nu de alarmsignalen die wijzen op mogelijke probleempatiënten?

„Dat zijn mensen die koorts hebben en daarnaast kortademig zijn. Het gaat dan echt om een forse kortademigheid die continu aanwezig is en niet het uithijgen na het oplopen van een trap.”

Load-Date: March 19, 2020

End of Document

'Dit kan niet pijnloos'

De Telegraaf

21 maart 2020 zaterdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: BINNENLAND; Blz. 06

Length: 1241 words

Body

Minister Koolmees buffelt om economie overeind te houden

De horeca is dicht, winkels sluiten hun deuren, zzp'ers zitten zonder werk, fabrieken gaan dicht. Minister Wouter Koolmees van Sociale Zaken moest deze week met zijn collega's met een groot steunpakket komen om de economie overeind te houden. „Dat is zonder precedent.” Hij hoopt dat ondernemers dit overleven: „De hele economie is tot stilstand gekomen.”

Halverwege het interview kijkt Wouter Koolmees op zijn telefoon. Het gesprek gaat over instortende beurzen en hij wil naar de laatste standen kijken. Dan licht zijn gezicht even op. „Kijk.” Hij draait zijn telefoon om. „Een foto van mijn kinderen. Ze krijgen nu ook thuisonderwijs.” De minister van Sociale Zaken maakt net als zijn collega's in het kabinet tropendagen door. De coronacrisis hakt erin, hij is bijna niet thuis. Hij ziet zijn kinderen 'niet zoveel' dezer dagen. „Maar 's ochtends zie ik ze nog wel, dan zijn ze eerder wakker dan ik.” Koolmees is zoals altijd goedlachs, maar ook vermoeid. „Het is gewoon buffelen. Maar dat geldt ook voor vele anderen.”

Minister Bruno Bruins is eraan onderdoor gegaan. Hoe heeft u dat ervaren?

„Dat was even schrikken. Woensdag zat ik in Vak K, ik zat ernaast. Ik hoorde iemand zeggen 'de minister, de minister'. Ik keek op en toen zag ik hem wankelen en ben ik opgesprongen om hem overeind te houden. Het bericht de volgende dag van zijn aftreden overviel mij. Ik hoorde het pas vlak van tevoren.”

Wat vindt u van de toon in het Kamerdebat?

„Ik heb woensdag 10 uur in de Tweede Kamer gezeten. Daar kijk ik met gemengde gevoelens naar. Kritiek is goed, dat scherpt ons ook. Maar ik denk dat het effectiever en efficiënter had gekund. Er wordt nu snoeihard gewerkt door heel veel mensen in de zorg, bij de veiligheidsdiensten, hier bij het

ministerie, bij het UWV, de gemeenten. Dat vind ik het allerbelangrijkste, dat we samenwerken om de gevolgen van deze crisis op te vangen.”

PVV-leider Geert Wilders verwijt de premier dat hij doden op zijn geweten heeft.

Page 2 of 3 'Dit kan niet pijnloos'

„Dat vond ik echt heel naar. De huidige maatregelen zijn al heel ingrijpend. Je ziet dat de hele economie, de hele maatschappij tot stilstand is gekomen. Dat zie je ook in België, Frankrijk en Duitsland. Daar zie je dezelfde soort maatregelen.”

Een zogenoemde 'lockdown' lijkt nog steeds niet uitgesloten.

„De vraag is dan wat een lockdown is. Je zou alle andere winkels kunnen sluiten. Maar de grote ketens zijn al dicht. Bijenkorf, Ikea. Ik zie niet wat je nog meer kunt doen. Je zou het openbaar vervoer kunnen stilzetten. Hoe komen sommige mensen dan bij het ziekenhuis? Of bij hun werk dat essentieel is?”

Hoe verging het u de afgelopen dagen?

„Het was een heftige periode. Eerst de medische kant, daar begint het. Daarna komt de klap voor de economie. Wanneer was het ook alweer? Ik weet bijna niet helemaal meer op welke dag wat was. O ja, vorige week maandag was het handenschuddenmoment. Toen begonnen we met social distancing. Die donderdag was het advies: blijf thuis werken. Dat had in het land een gigantisch effect. Toen zag je ook de hamsterreflex bij mensen. Donderdag gingen ook alle podia en theaters dicht, waardoor in een keer sommige sectoren in een shutdown kwamen. Toen dacht ik: jeetje, nu moeten we echt extra snel stappen gaan zetten. En zondag ging de horeca dicht.”

Het kabinet liep achter de feiten aan.

„Misschien is dat het beeld van buiten. Binnen waren we er allang mee bezig. Op mijn departement hadden we de werktijdverkorting en we zagen de aanvragen daarvoor per dag verdubbelen. Donderdag hadden 2500 ondernemers het aangevraagd en vrijdag waren het er 5000. Gedurende dat proces hadden we door dat we iets anders moesten verzinnen. Iets eenvoudigers, maar ook iets wat veel massaler kan worden uitgerold.”

Ondernemers willen weten wanneer het loket opengaat.

„We werken er nu met man en macht dag en nacht aan. Dus zo snel mogelijk. Mijn grootste uitdaging zit niet zozeer in iets verzinnen, de grootste uitdaging is of je dit aangesloten kan krijgen op de loonadministratie van het UWV. Als we de regeling gaan communiceren, dan moet in één keer helder zijn hoe we de steun berekenen. Als dat duidelijk is, dan gaat het UWV zo snel mogelijk voorschotten uitbetalen. De regeling geldt voor omzet vanaf 1 maart. Het is niet zo dat je een dag verliest als je het iets later aanvraagt. Dat geeft een beetje rust.”

Waarom is deze regeling beter dan de oude?

„Een paar dingen zijn anders. De werktijdverkorting ging uit van 70 procent uitbetaling, nu dus 90 procent. Toen vulden de meeste werkgevers in de praktijk al aan tot 100 procent, dat is nu voor iedereen verplicht. De vorige regeling ging ook ten koste van WW-rechten van mensen. Nu niet meer.”

Wat vindt u van werkgevers als KLM die deze regeling willen gebruiken en tegelijkertijd flexwerkers aan de kant zetten?

„We bieden juist de mogelijkheid om ook de lonen van flexwerkers te vergoeden. Dat is de bedoeling van de regeling.”

Moet het kabinet geen duidelijk signaal afgeven?

„Dat signaal hebben we toch afgegeven met deze regeling?”

John de Mol gaat bij Talpa mogelijk ook banen schrappen.

„Ik ga niet op individuele gevallen in. Ik kan geen verbod op reorganisaties uitvaardigen. Maar de regeling die wij nu klaarzetten, is gericht op zoveel mogelijk doorgaan zoals het was voor de coronacrisis.”

Sommige winkeliers twijfelen of ze vrijwillig hun zaak zullen sluiten.

Page 3 of 3 'Dit kan niet pijnloos'

„Ook voor hen is die steun. We hebben dat de grote ketens al zien doen. Ik begrijp dat die nadenken over de gezondheidsrisico's van hun klanten en hun personeel. Maar als econoom denk ik dat het voor een ondernemer altijd aantrekkelijk is om een deel van je vaste kosten terug te verdienen.”

Waarom is de steun voor zzp'ers beperkt tot bijstandsniveau?

„We hebben aangesloten bij een regeling die er al was. Daar hebben we alle voorwaarden uitgesloopt. Geen vermogenstoets, geen partnertoets, geen levensvatbaarheidstoets, geen rente en geen terugbetaling, het is een gift. Wel met als voorwaarde dat je inkomensachteruitgang hebt. Voor werknemers is WW-premie betaald, die hebben recht op WW. Als mensen geen werknemer zijn en geen recht hebben op WW dan is er bijstand.”

Wanneer gaat dit loket bij gemeenten open?

„Dat weet ik nog niet. Dit is nog ingewikkelder voor de ict. Je wilt voorkomen dat er lange rijen bij de gemeenten komen te staan. Daarom willen we een verzamelplek hebben, een ict-oplossing, voor de aanvraag.” Met deze steunmaatregelen neemt de overheid eigenlijk grote delen van de economie over.

„Ja, dat klopt. Dat is zonder precedent. We nemen grote delen van de loonkosten van bedrijven over.”

Hoelang kan een overheid dat volhouden?

„Het mooie is dat Nederland er gewoon goed voorstaat. Onze staatsschuld is zo laag dat we nog 90 miljard euro hebben voordat we aan de Europese norm zitten. Maar laat ik eerlijk zijn: dit kan niet pijnloos. In de hele wereld staan productieketens stil. De vraag is hoelang dit gaat duren.”

Wordt er gewerkt aan scenario's voor het geval deze situatie lang aanhoudt?

„Nog niet, maar dat moeten we wel gaan doen.”

Je kunt toch niet voor meer dan een half jaar je hele economie bevriezen?

„Ik begrijp uw vraag, maar het antwoord daarop is nu heel moeilijk te geven. De focus is nu echt anders. Maar vlak voor het slapen gaan denk ik wel eens: 'oké, hoe gaan we dit daarna dan doen?' Maar dan ben ik zo moe, dat ik toch in slaap val.”

'Ik zie mijn kinderen niet zoveel meer'

Load-Date: March 20, 2020

End of Document

'Echt geweldig hoe ze dit doet'

De Telegraaf

21 maart 2020 zaterdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: SPORT; Blz. 51

Length: 621 words

Byline: Hans Ruggenberg

Body

Steven de Jongh trots op in zorg uren verslindende vrouw Renée Meijer door Hans Ruggenberg

AMSTERDAM - „Het is ons werk, hè”, zegt Renée Meijer. De manier waarop ze het uitspreekt, geeft aan dat ze het met veel liefde doet, al is het zeker in deze barre tijden niet simpel. Ze is een van de vele mensen in de zorg die zich keihard inzetten. Net over de grens in Kalmthout woont ze met haar man Steven de Jongh, die als ploegleider van Trek-Segafredo meestal in de nieuwsbulletins verschijnt. Nu de wereld door het coronavirus in de fik staat, is wielrennen onbelangrijk en worden de zaken benadrukt waar het in het leven echt om gaat.

De Jongh weet allang dat zijn vrouw het verschil maakt tussen leven en dood. Hijzelf was vorige week nog present in Parijs-Nice, de voorlopig laatste wielerveden die dit jaar verreden is. Renée was met alle andere mensen in de zorg toen al een tijdje in gevecht tegen COVID-19. De ziekenwagen staat voor de deur paraat, mocht ze opgeroepen worden voor een noodgeval, want buiten corona gaat ook de 'gewone' zorg door.

„Ik probeer haar zoveel mogelijk te ondersteunen”, zegt De Jongh. „Het is voor al die mensen in de zorg enorm aanpoten, iedereen raakt op een gegeven moment vermoeid. Je merkt aan alles dat de druk toeneemt. Ze krijgen een paar mailtjes per dag met nieuwe richtlijnen. De manier waarop Renée dit allemaal doet, is echt geweldig. Maar dat geldt voor alle mensen in de zorg”, aldus de 46-jarige Nederlandse oud-prof.

„Ik denk dat we dit met z'n allen een beetje hebben onderschat”, haakt Meijer (48) in. „Eerst deden we het af als een griepje. Tweeënhalve week terug lagen er een paar bescherm pakken bij ons in de ziekenwagen en moesten we onze mondkapjes vooral aan de patiënten afstaan. Het was allemaal nog

redelijk ontspannen, maar met de dag verandert de toon van onze leidinggevenden. Ik krijg inderdaad wel vijf keer per dag een mail met nieuwe aandachtspunten, dat zegt genoeg. We moeten alle richtlijnen van de gezondheidsinstellingen nastreven, van jong tot oud. Er ligt nu in Antwerpen ook een kerel van 37 jaar op de intensive care en in Brugge is er iemand van

35 jaar net ontslagen van die afdeling. Iedereen kan het ergste overkomen.”

’Echt geweldig hoe ze dit doet’

Of ze zich zelf zorgen maakt besmet te raken? „Nou, ik was wel ziek toen Steven terugkeerde uit Parijs-Nice en ben toen op corona getest. Voor mezelf had ik toen nog niet eens de meeste angst, maar er bekwam me meer een schuldgevoel dat ik wellicht mensen besmet zou hebben. En dat ik ook niet meer aan het werk zou kunnen, omdat ik weet dat dan de werkdruk voor mijn collega’s nog meer toeneemt. Het bleek dat ik de ’gewone’ griep had. Dus nadat ik was uitgezikt, kon ik gelukkig weer aan de slag.”

Alles om de strijd tegen het coronavirus te winnen, want Meijer zet zich ook in bij de huisartsen-wachtpost. „Dat is in verband met corona een tijdelijk triagepunt aan het ziekenhuis in Brasschaat voor mensen die vermoeden dat ze het virus hebben. Normaal gesproken is die post alleen in het weekend open, maar om de huisartsen te ontlasten nu elke dag. De telefoon staat hier echt niet stil. Allemaal mensen met dezelfde vragen eigenlijk, ze hebben de angst dat ze het dragen.”

„Ik denk dat we in België nu de goede weg zijn ingeslagen door een bijna volledige lockdown. Ik hoop maar dat minister president Mark Rutte voor Nederland ook de juiste keuzes maakt. Wij ontsmetten alles en zelfs Steven en ik houden afstand van elkaar, natuurlijk ook in verband met mijn werk. We moeten het met z’n allen doen, willen we dit virus stoppen”, aldus Meijer, die niet eens weet hoeveel uur ze momenteel in de week werkt. „Dat is niet bij te houden, maar eerlijk gezegd is dat totaal niet belangrijk.”

Load-Date: March 20, 2020

End of Document

Aanpak van Nederland onbegrepen in België

De Telegraaf

23 maart 2020 maandag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: BINNENLAND; Blz. 06

Length: 533 words

Byline: Ruud Mikkers

Body

Politiecontroles en wegafzettingen tussen buurlanden door Ruud Mikkers

Brussel - **België** vindt Nederland nog altijd te laks met het nemen van **coronamaatregelen**. Minister van Volksgezondheid Maggie De Block noemt het vermeende Nederlandse streven naar groepsimmunitet zelfs „een gevaarlijke aanpak.”

Het Nederlandse kabinet heeft de afgelopen week getracht het beeld van het bewust laten besmetten van gezonde mensen om 'groepsimmunitet' op te bouwen, proberen te nuanceren.

Volgens premier Rutte is het een gevolg van het beleid om het **corona**virus gecontroleerd rond te laten gaan, zodat de ziekenhuizen de toestroom aan blijven kunnen. Groepsimmunitet is hierbij een gevolg van het beleid, geen doel op zich.

Onder uit de zak

Maar bij de Belgen is dit allemaal aan dovemansoren gericht. Ook Groot-Brittannië, dat pas heel laat **maatregelen** heeft genomen zoals die op het Europese vasteland inmiddels gebruikelijk zijn, krijgt onder uit de zak van De Block. „Het baart mij zorgen dat die landen zo dichtbij zijn”, aldus de liberale minister zondag op de Belgische tv.

Volgens De Block, die in eigen land aan de weg timmerde met het inmiddels beroemde advies 'blijf in uw kot', is het volstrekt onduidelijk hoe groepsimmunitet behaald moet worden. „Hoeveel mensen gaan dan tegelijk in de ziekenhuizen belanden? Ik vind dat allemaal heel onvoorspelbaar. Ik vrees Italiaanse toestanden als ik dat zo hoor.”

België gooide afgelopen vrijdag de grenzen dicht richting Nederland en Frankrijk. Alle zogeheten niet-essentiële verplaatsingen zijn verboden. Alleen Nederlanders die over de grens werken komen er nog in.

Aanpak van Nederland onbegrepen in **België**

De Belgen ergerden zich de afgelopen week groen en geel aan Nederlanders die de regels negeerden en over de grens kwamen om bijvoorbeeld te tanken. Ook wielertoeristen trokken zich weinig aan van de vele blokkades bij de grens.

Containers

Verschillende sluiptwegen werden zaterdag afgezet met containers. Op grote doorgaande wegen werden politiecontroles gehouden. Volgens burgemeester Marc Van Aperen van Hoogstraten werden de regels door zowel Nederlanders als Vlamingen genegeerd. „We zouden liever de sluiptwegen niet afsluiten, maar onze politiediensten kunnen nu eenmaal niet elke invalsweg vanuit Nederland controleren.”

Volgens De Block moet de piek van corona besmettingen nog komen en zal de situatie nog zeker acht weken voortduren. Ondanks de vermeende laksheid aan Nederlandse zijde lijken de Belgische en Nederlandse aanpak in de praktijk niet heel veel van elkaar te verschillen. Er is in België geen sprake van een echte lockdown zoals in Frankrijk of Spanje: Belgen mogen nog gewoon de straat op om een frisse neus te halen. De parken zijn open, wandelaars moeten gepaste afstand tot elkaar bewaren. Wel zijn in tegenstelling tot in Nederland alle nietessentiële winkels dicht. In de praktijk zijn echter in Nederland de winkelstraten uitgestorven en kiezen steeds meer winkels er zelf voor om de deuren te sluiten.

Voor de vorige week afgetreden minister Bruins heeft De Block ook nog weinig vleiende woorden in petto. „Ik zie dat mijn Nederlandse collega ontslag heeft genomen, nadat hij is ingestort. Ik ga proberen op mijn voeten te blijven staan.”

Load-Date: March 22, 2020

End of Document

Boosdoeners

De Telegraaf

24 maart 2020 dinsdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: BINNENLAND; Blz. 02

Length: 214 words

Body

Nu de coronacrisis het openbare leven lamlegt, zwellen ook geluiden aan die twijfel zaaien of deze draconische maatregelen nou wel echt nodig zijn. Bij de gewone griep vallen immers ook slachtoffers, klinkt het dan. Ook zouden de cijfers duidelijk maken dat hier geen Italiaanse toestanden dreigen.

Deze uitlatingen zijn brandstof voor het sentiment dat we het niet zo nauw hoeven te nemen met alle coronavoorschriften. Dit sentiment is levensgevaarlijk, temeer omdat twee zaken onderbelicht blijven: het gebrek aan tests en het gebrek aan bedden op de intensive care.

Door het gebrek aan testmateriaal hebben we het zicht op het virus al snel verloren. Inmiddels is het aantal besmettingen in ons land veel hoger dan het officiële aantal. Door het gebrek aan ic-bedden – Nederland heeft per 100.000 inwoners aanzienlijk minder capaciteit dan landen als Duitsland, België en Italië – worden we eerder overweldigd. De piekbelasting is namelijk eerder bereikt.

Het is nu niet het moment om boosdoeners aan te wijzen. Het is wel het moment om door te pakken. Het kabinet kiest vooralsnog niet voor het volledig op slot gooien van ons land. Maar het zet wel opnieuw een stap in die richting. Alleen gezond verstand kan een zogeheten lockdown nog voorkomen. Mensen, gebruik dat! **Load-Date:** March 23, 2020

End of Document

'Oud' middel onder de loep

De Telegraaf

24 maart 2020 dinsdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: BINNENLAND; Blz. 02

Length: 880 words

Body

Nederlandse COVID-19 patiënten doen mee aan grootschalig onderzoek naar effect bestaande medicijnen

Naast de zoektocht naar een vaccin tegen het coronavirus wordt er ook gekeken naar bestaande medicijnen. Groot onderzoek in de Nederlandse ziekenhuizen en op de intensive cares moet aantonen welke medicijnen mogelijk helpen tegen corona. Naar verwachting 600 Nederlandse COVID-19 patiënten doen daaraan mee in het kader van een Europees onderzoek.

'Alle kandidaat-middelen willen we in één studie', zegt arts-microbioloog Marc Bonten van het UMC Utrecht. 'We willen kijken of de middelen beter zijn dan geen behandeling en welke de voorkeur heeft.'

In vier Nederlandse ziekenhuizen wordt sinds de corona-uitbraak al de hiv-medicijncombinatie ritonavir/lopinavir toegediend op de intensive care. Wereldwijd zijn er zestig ziekenhuizen die deze combinatie geven aan ic-patiënten. Deze ziekenhuizen proberen te achterhalen wat de effecten zijn van die medicatie bij ic-patiënten. Bonten kan nog niets zeggen over de resultaten. 'We dienen het toe, na toestemming uiteraard van de patiënt zelf, aan patiënten in het UMC Utrecht, het Radboud Ziekenhuis en het Canisius in Nijmegen en in het LUMC te Leiden.'

Op stoom

In de Europese Discovery-proef worden buiten de ic vier (combinaties van) middelen getest. Behalve om de op de ic al gebruikte combinatie ritonavir/lopinavir gaat het om het ebola-medicijn remdesivir, het antimalariamiddel hydroxychloroquine en de ritonavir/lopinavir in combinatie met het MS-middel interferon- β . Deze week komt het onderzoek in Nederland op stoom.

Voor de proef worden ziekenhuispatiënten uit Frankrijk, Spanje, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Nederland, België en Luxemburg gezocht. Het onderzoek wordt geleid door Florence Ader, een onderzoeker naar infectieziekten in het Universitair Ziekenhuis Centrum in Lyon. De hoop is dat in totaal 3200 patiënten gaan meedoen, waaronder 800 uit Frankrijk. Alle vier de medicijnen worden getest. Discovery is onderdeel van de 'Oud' middel onder de loep

wereldwijde, duizenden patiënten tellende, Solidarity-proef, om uit te zoeken of de corona-infecties met de geneesmiddelen kunnen worden behandeld.

'We doen dit heel bewust internationaal', zegt microbioloog Bonten. 'Want onderzoek onder kleine aantallen levert niet genoeg op. Het is belangrijk om de mogelijke effecten van meerdere soorten behandelingen te vergelijken.'

Op sociale media maar ook onder medici is er discussie over het nut van preventief gebruik van antimalariamiddelen tegen corona. De roep om chloroquine en het minder riskante hydroxychloroquine alvast preventief te laten slikken door ziekenhuispersoneel of door de voor COVID-19 kwetsbare groep,

is volgens Bonten volstrekt voorbarig. „Veel mensen roepen nu dat de antimalariamiddelen zouden helpen, maar de waarheid is dat niemand het nog weet. Er zijn niet genoeg data. Bovendien kan het voor hartritmestoornissen zorgen. Dat kan gevaarlijk zijn als je al heel ziek bent.”

Een intensivist die anoniem wil blijven, zegt dat hij toch serieus heeft overwogen het middel te gaan nemen. „We hebben het er wel over met collega’s. Maar feitelijk ben je dan bezig met een experiment op gezonde mensen. Het is een bewezen middel tegen malaria, maar niet voor gezonde mensen en COVID-patiënten. Ik heb besloten het niet te gaan slikken. Maar het idee gaat wel rond.”

De 72-jarige inmiddels gepensioneerde arts/farmacoloog Robert Evenwel denkt er anders over. Vanuit het hart van het corona virus Uden reageert hij: „Mijn idee is om alle risicopatiënten preventief het middel te geven. In plaats daarvan wordt de economie volledig kapot gemaakt om de gezondheidszorg te sparen. Zelf slik ik het middel al zes weken. Onder het motto slikken of stikken.”

Onrust

Viroloog Eric van Gorp van het Erasmus MC raadt het daarentegen ernstig af. „De inzet van chloroquine, het effect en veiligheid zijn nog in onderzoek en veel is nog niet duidelijk. De oproep het preventief te geven veroorzaakt onrust en onduidelijkheid bij mensen. Belangrijk is dat iets doen waarvan je niet weet wat je aan het doen bent, ook grote risico’s met zich meebrengt. De werking is nog niet bewezen en er zijn veel mogelijke bijwerkingen die je in de thuissituatie niet kunt monitoren. Het zou dus van kwaad tot erger kunnen werken.”

Rigoreus klinisch onderzoek plegen tijdens een uitbraak is altijd een uitdaging, zegt Bonten. „Maar het is de beste manier om vooruitgang te boeken tegen het virus: het zal belangrijk zijn om snel antwoorden te krijgen, om te proberen te ontdekken wat werkt en wat niet werkt. Werken antivirale middelen bijvoorbeeld beter dan middelen die het immuunsysteem een oppepper geven? Dat willen we weten. Voor zo’n onderzoek hebben we heel veel patiënten nodig. Misschien kunnen de behandelingen de tijd verkorten die patiënten op intensive care-afdelingen doorbrengen, waardoor kritieke ziekenhuisbedden vrijkomen.”

Het wereldwijde onderzoek wordt anders gedaan dan de reguliere standaard medische experimentele onderzoeken. Dan weet de dokter niet of de patiënt een geneesmiddel krijgt of in de controlegroep zit, en dus het middel niet krijgt. Dat weten alleen de onderzoekers die de studie leiden. In dit onderzoek weet de dokter dat wel. ‘Er zijn niet genoeg data’

Load-Date: March 23, 2020

End of Document

Frank Masmeijer mag cel niet uit; Sandra: 'Voorlopig geen bezoek'

De Telegraaf

25 maart 2020 woensdag

Nederland

Copyright 2020 Mediahuis Nederland BV All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: PRIVE; Blz. NaN

Length: 534 words

Body

Sandra: 'Voorlopig geen bezoek'

Naast alle fysieke beperkingen die FRANK MASMEIJER (58) al had, is hij nu helemaal afgesloten van de buitenwereld. Net als heel **België** is ook de gevangenis van Beveren, waar hij verblijft, in **lockdown**. 'We mogen niet meer op bezoek,' vertelt zijn vrouw SANDRA aan PRIVÉ.

Voormalig NCRV-coryfee FRANK MASMEIJER, die in een Belgische cel zit vanwege zijn betrokkenheid bij drugsmokkel, heeft ook te maken met regels rondom het **corona**-virus. Nu heel **België** in **lockdown** is, die de bewegingsvrijheid van mensen beperkt om de verspreiding van het virus tegen te gaan, ontkomen de gevangenen er ook niet aan. En daar is de bewegingsvrijheid al niet zo groot. Franks ex-vrouw SANDRA (56) weet daar alles van. 'Twee weken geleden ben ik voor het laatst bij hem op bezoek geweest,' vertelt ze aan Privé. 'Alle bezoeken zijn nu tot nader order ingetrokken. Toen ik de laatste keer met onze twee dochters bij hem was, was daar nog geen sprake van. Toen ik wegging, zeiden we ook nog gewoon: Tot volgende week, maar voorlopig zullen we het zonder elkaar moeten doen. We weten niet hoelang het gaat duren. Frank is juist zo gesteld op bezoek van ons. Dat is het enige wat hij heeft. Het is allemaal logisch, maar erg vervelend. Frank zit afgezonderd van alles en iedereen. We kunnen alleen nog bellen, al is dat beter dan niets. Ik zit zelf ook maar alleen in mijn appartement - we mogen in **België** alleen met een heel goede reden de straat op. In elk geval tot 5 april zitten we aan huis gekluisterd. Hopelijk gaat daarna het normale leven weer beginnen en krijgen wij onze vrijheid terug.'

Vrijheid

Vorig jaar juni werd Masmeijer veroordeeld tot een celstraf van negen jaar, maar hij zou - met alle voorarrest erbij - begin 2021 een derde van die straf hebben uitgezeten. Daarover zei zijn advocaat tegen Privé: 'In **België** is er een regeling dat een gedetineerde na een derde van zijn straf voorwaardelijk vrij kan komen. Zes maanden daarvoor kan men in aanmerking komen voor elektronisch toezicht.'

Aldus zag het ernaar uit dat Frank dit voorjaar de gevangenis met een elektronische enkelband zou mogen verlaten. De toestanden rondom het **corona** virus zouden echter roet in het eten kunnen gooien, zegt Sandra. 'Alles Frank Masmeijer mag cel niet uit; Sandra: 'Voorlopig geen bezoek'

wordt opgeschort omdat heel **België** plat ligt. Er zijn geen zaken die behandeld of afgehandeld worden. Het leek erop dat hij in april vrij zou komen, maar nu alles vertraagt, verwacht ik dat het pas in de zomer zal zijn. Althans, dat hoop ik, maar niemand weet het. Het is pure pech, en eerder had hij al te maken met een aantal stakingen binnen de muren van justitie. Het duurt allemaal lang. Ik hoop echt dat ze snel tot een besluit komen, zodat hij naar huis kan komen.' Er was even sprake van dat Frank dan naar Nederland terug zou keren, maar Sandra weerlegt dat nu stelliger dan eerst. 'Als het zover is, komt hij bij mij in **België** wonen. Hij is van harte welkom.' Tegen die tijd is het maar hopen dat Sandra of Frank niet zelf besmet zijn met het **corona**virus. Dat je in een gevangenis niet veilig bent voor invloeden van buitenaf, blijkt wel nu een gedetineerde van de Penitentiaire Inrichting Haaglanden positief is getest...

Load-Date: April 29, 2021

End of Document

Grensondernemers van het kastje naar de muur

De Telegraaf

26 maart 2020 donderdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: FINANCIHEEL; Blz. 22

Length: 124 words

Body

Amsterdam - Duizenden Nederlandse ondernemers die net over de grens in Duitsland of **België** wonen maar in Nederland hun vak uitoefenen, dreigen buiten de steun **maatregelen** van het kabinet te vallen. De gedupeerde ondernemers vragen de Nederlandse regering in een online petitie om de noodregelingen te verbreden zodat ook zij eronder vallen.

Ze wijzen erop dat ze in Nederland belasting en premies afdragen en bijdragen aan de werkgelegenheid en economische groei. Zonder steun vrezen ze dat hun bedrijf ten onder zal gaan: „Onze Nederlandse medewerkers zullen ontslagen worden en er ontstaan schulden. Niemand had kunnen voorzien dat er een pandemie zou uitbreken door een nieuw virus. Hier kun je je niet op voorbereiden als ondernemer.”

Load-Date: March 25, 2020

End of Document

'Was bang dat ik **corona** had'

De Telegraaf

26 maart 2020 donderdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: SPORT; Blz. 02

Length: 619 words

Byline: Hans Ruggenberg

Body

Mathieu van der Poel mist de spanning van koersen maar vindt ook rust door Hans Ruggenberg

AMSTERDAM - Het griepje dat Mathieu van der Poel eind februari uit de Omloop Het Nieuwsblad hield, roept de vraag op of de vrees er was dat hij het virus had dat heel de wereld in zijn greep houdt. „Ja, ik was wel even bang dat ik corona had”, is het wielervederfeneen eerlijk. „Je hebt toch op luchthavens gestaan en in vliegtuigen gezeten met veel mensen. Ik ben toen positief op de 'gewone' griep getest, heb uitgezikt en toen de knop weer omgezet.”

Van der Poel was daarna aan het toewerken naar eerst Strade Bianche, maar vooral ook de weken die nu komen. Vrijdag de generale repetitie in de E3 BinckBank Classic, om volgende week in topconditie aan de start te staan van de Ronde van Vlaanderen - waar hij vorig jaar vierde was - en een week later te debuten in Parijs-Roubaix. Alle wielervedfans keken er naar uit om de 25-jarige alleskunner aan het werk te zien in de twee monumenten, waarin hij als topfavoriet zou starten.

En nu? „Ik heb vanochtend vier uurtjes getraind. Gelukkig mogen we hier in België nog naar buiten. Ik houd me aan de voorschriften ja”, zegt Van der Poel, woonachtig in 's-Gravenwezel. „Ik train maximaal met z'n tweeën. Regelmatig met Zdenek Stybar en met mijn broer David ben ik ook een paar keer op pad geweest. Ik vind altijd wel een slachtoffer om mee te gaan”, grijnst Van der Poel, wetend dat er ook tijdens trainingen renners stuk zitten in zijn wiel. „Het is belangrijk dat wij, maar ook anderen zich aan de regelgeving houden. We moeten met z'n allen voorkomen dat het virus verder wordt verspreid. Ten eerste natuurlijk vanwege ieders gezondheid en daarna om te voorkomen dat de regels hier aangescherpt worden en dat we opgesloten raken.”

„Zeker als het zonnetje schijnt, is het prettig dat we naar buiten kunnen”, vervolgt MvdP. „Het is wel een stuk minder hoor qua intensiteit, want het heeft geen zin om mezelf nu af te peigeren. Ik probeer eigenlijk mijn conditie te onderhouden. Nee, ik ben niet op het parcours van de Ronde geweest, dat zit ook niet in de planning. Wat ik verder doe? Gamen, ja veel Fortnite. En ik heb van die kleine crossmotors waar ik op rijd. Ik merk wel dat ik vooral Page 2 of 2 'Was bang dat ik corona had'

in mijn hoofd helemaal tot rust kom, omdat het mentaal wel lekker is dat je niet die constante druk hebt van presteren. Aan de andere kant mis ik ook wel de spanning van de wedstrijden.”

De renner van Alpecin-Fenix kon nog wel net voordat de wereld in de ban van COVID-19 was zijn derde wereldtitel in het veld winnen. En ook ploeggenote Ceylin del Carmen Alvarado greep de regenboogtrui, waarmee de nieuwe sponsors meteen prominent in beeld kwamen. „In deze periode is het voor veel bedrijven moeilijk. Het is daarom mooi dat wij op het WK, maar ook in andere crossen al meteen iets hebben kunnen betekenen. Hopelijk kan dat snel weer.”

Wanneer hij opnieuw zijn talent kan tonen, is voor iedereen de vraag. Als Matje mocht kiezen welke koersen hij graag nog zou rijden in het najaar, antwoordt hij: „De Ronde van Vlaanderen en Parijs-Roubaix, dat zou al heel mooi zijn. Voor de rest weet ik het ook allemaal niet”, aldus Van der Poel, wiens programma door het verplaatsen van de Olympische Spelen in de soep loopt. Goud op de mountainbike was het plan, om volgende jaar in een grote ronde (lees: de Tour) te debuten. Het eerste

moment zegt de wielerkameleon dan dat hij nu moet gaan kiezen tussen die twee opties, al geeft hij duidelijk antwoord als hem wordt gevraagd of die gouden olympische droom dan misschien weg is? „Nee, die is zeker niet weg. Die droom is alleen een jaar uitgesteld.”

’Die gouden droom is niet weg, alleen een jaar uitgesteld’

Load-Date: March 25, 2020

End of Document

Bierreus maakt handgel en ontsmettingsmiddel

De Telegraaf

27 maart 2020 vrijdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: FINANCIHEEL; Blz. 20

Length: 78 words

Body

Ander vaatje

Amsterdam - Bierconcern AB InBev tapt uit een ander vaatje in de strijd tegen het coronavirus. De Belgische brouwer van onder meer Jupiler, Leffe en Hertog Jan maakt 50.000 liter ontsmettingsmiddel en 26.000 flesjes handgel.

AB InBev haalt dit uit de restalcohol die vrijkomt bij het maken van alcoholvrije bieren. De bierreus schenkt de geproduceerde ontsmettingsmiddelen en handgel aan ziekenhuizen en zorginstellingen in België en de rest van Europa.

Load-Date: March 26, 2020

End of Document

Goud is bijna uitverkocht

De Telegraaf

27 maart 2020 vrijdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: BINNENLAND; Blz. 12

Length: 336 words

Byline: Maarten Ritman

Body

'Volgende week heb ik niets meer' door Maarten Ritman

KLAASWAAL - Voor het eerst in haar bestaan dreigt het Goudwisselkantoor zonder goud te komen zitten.

Het familiebedrijf, in 2008 begonnen met in- en verkoop van goud, heeft als een van de laatste bedrijven in Nederland nog goud op voorraad, vertelt directeur Johan de Ruiter. „Maar als het zo doorgaat, heb ik volgende week niets meer.”

Met bijna honderd vestigingen in Nederland en **België** en een omzet van rond de honderd miljoen euro is het bedrijf geen kleine speler op de markt. Naast goudwisselkantoren bestaat het overkoepelende bedrijf ook uit een muntenhandel, juwelenwinkel, veilinghuis en een geldwisselkantoor.

Run ontstaan

Door de **corona** crisis is er een run op goud ontstaan. Verklaarbaar vindt De Ruiter. „Er worden uit het niets miljarden in de economie gepompt en daardoor is er angst over de geldsystemen. Mensen komen in actie om goud te kopen. Je kunt stellen dat mensen goud hamsteren.”

Maar de crisis heeft de aanvoer van goud gestopt. Vanuit de smelterijen in Zwitserland wordt niets aangeleverd, terwijl er wel grif wordt ingekocht. „Wij hebben nog wel wat op voorraad, maar voor het eerst in onze historie moet ik straks zeggen dat ik uitverkocht ben.”

Koers

Goud is bijna uitverkocht

Als de toelevering nog lang op zich laat wachten, voorziet De Ruiter een goudprijs die door het dak gaat. „Die ligt al vrij hoog, maar als er weken of zelfs maanden geen goud te koop is, kan de koers daarna omhoog schieten als er weer goud geleverd wordt.”

De crisis laat zich op verschillende manieren merken in zijn branche. Zijn goudwisselkantoren hebben ook een licentie voor het wisselen van geld. „Mensen wisselen bijvoorbeeld hun dollars in om brood te kopen.”

En een deel van de bevolking benut het thuiswerken om het huis op te ruimen en eventuele waardevolle spullen te verzilveren bij een van zijn winkels. „Aan de inkoopkant is het wel iets rustiger”, zegt de directeur. „Terwijl sieraden nu juist veel geld waard zijn door de hoge goudkoers.”

'Er wordt gehamsterd'

Load-Date: March 26, 2020

End of Document

Goudwisselkantoor heeft (bijna) geen goud meer

De Telegraaf

27 maart 2020 vrijdag

Rotterdam

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: REGIO; Blz. 12

Length: 439 words

Byline: Maarten Ritman

Body

---

door Maarten Ritman

KLAASWAAL - Voor het eerst in zijn bestaan dreigt het Goudwisselkantoor zonder goud te komen te zitten.

Het familiebedrijf, in 2008 begonnen met in- en verkoop van goud, heeft als een van de laatste bedrijven nog goud op voorraad, vertelt directeur Johan de Ruiter.

„Maar als het zo doorgaat dan heb ik volgende week niets meer.”

Met bijna honderd vestigingen in Nederland en **België** en een omzet van rond de honderd miljoen euro is het bedrijf geen kleine speler op de markt. Naast goudwisselkantoren bestaat het overkoepelende bedrijf ook uit een muntenhandel, juwelenwinkels, veilinghuis en een geldwisselkantoor.

Door de **corona**crisis is er een run op goud ontstaan. Dat is verklaarbaar volgens De Ruiter. „Er worden uit het niets miljarden euro's bijgepompt en er is daardoor angst over de geldsystemen. Mensen komen in actie om goud te kopen. Je kunt stellen dat mensen goud hamsteren maar daar is ook niets over gezegd, in tegenstelling tot toiletpapier.”

Maar de crisis heeft de aanvoer van goud gestopt. Vanuit de smelterijen in Zwitserland wordt niets aangeleverd, terwijl er wel grif wordt ingekocht. „Wij hebben nog wel wat op voorraad maar voor het eerst in onze historie moet ik straks zeggen dat ik uitverkocht ben.”

Want normaal koopt hij bij wat er de deur uitgaat. „Als ik vijf of tien kilo goud verkoop bestel ik hetzelfde gewicht, maar er is geen garantie meer voor levering. Klanten vinden het niet erg als ze vier weken moeten wachten, maar ook dat kan ik niet meer toezeggen.”

Goudwisselkantoor heeft (bijna) geen goud meer

Als de toelevering nog lang op zich laat wachten voorziet De Ruiters een goudprijs die door het dak gaat. „Die ligt al vrij hoog, maar als er weken of zelfs maanden geen goud te koop is dan kan de koers daarna weleens omhoog schieten als er weer goud geleverd wordt.”

Licentie

De crisis laat zich op verschillende manieren merken in zijn branche. Zijn goudwisselkantoren hebben ook een licentie voor geld wisselen. „Mensen wisselen bijvoorbeeld hun dollars in om brood te kunnen kopen.”

En een deel van de bevolking benut het thuiswerken om het huis op te ruimen en eventuele waardevolle spullen te verzilveren bij een van zijn winkels. „Aan de inkoopkant is het wel iets rustiger en deels ben ik daar ook blij mee”, zegt de directeur.

„Terwijl sieraden nu juist veel geld waard zijn door de hoge goudkoers en daarom willen er toch mensen gebruik van kunnen maken om ze in te kunnen wisselen. Daarom hebben we heel veel maatregelen getroffen om de gezondheid van onze medewerkers en klanten te waarborgen. In alle vestigingen is plexiglas, er mag maximaal één klant in de zaak en één in de wachtkamer.”

Load-Date: March 26, 2020

End of Document

Hoogovens: grote vraag naar conservenblikken

De Telegraaf

27 maart 2020 vrijdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: FINANCIIEEL; Blz. 20

Length: 105 words

Body

Hamsteren

Utrecht - Dat er flink wordt gehamsterd in houdbare groente, fruit en vlees merkt ook Tata Steel, eigenaar van de hoogovens in IJmuiden. „Door de huidige ontwikkelingen omtrent het **corona** virus is de verkoop van ingeblikt voedsel sterk gestegen. Hoewel de staalsector in bepaalde sectoren te maken heeft met verminderde vraag als gevolg van de gevolgen van de **corona-maatregelen**, is er sprake van een toegenomen behoefte aan verpakkingsstaal,” schrijft een woordvoerder van het bedrijf. In Nederland, de UK en **België** draait de productie van het 0,2 millimeter dunne plaatstaal voor conservenblikken op volle kracht.

Load-Date: March 26, 2020

End of Document

Oliecrisis

De Telegraaf

27 maart 2020 vrijdag

Rotterdam

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: REGIO; Blz. 13

Length: 399 words

Body

Toen

In de rubriek Toen wordt iedere week aan de hand van de actualiteit teruggekeken op vroeger. Dat gebeurt in samenwerking met het Stadsarchief Rotterdam.

Deze week: de oliecrisis in 1973, die, net als nu tijdens de coronacrisis, voor maatschappelijke ontwrichting zorgde.

Meestal zijn het oorlogen, natuurrampen of - zoals nu - epidemieën die het maatschappelijk leven in de war sturen. In het najaar 1973 komt het door dreigende brandstoftekorten, nadat enkele Arabische landen een olieboycot hebben afgekondigd.

Dat embargo is een reactie op de houding van het Nederlandse regering tijdens de Jom Kippoeroorlog. Als Egypte en Syrië in oktober 1973 Israël aanvallen kiest het kabinet-Den Uyl openlijk de kant van de Israëliërs. De Nederlandse minister van Defensie stuurt zelfs wapens. Uit woede daarover draaien de Arabische staten de oliekraan dicht.

Voorals in Rotterdam, de oliehaven bij uitstek, is die maatregel een harde klap. De verwachting is dat de tankvaart fors zal teruglopen. In dat geval komt de petrochemische industrie, goed voor 20.000 arbeidsplaatsen, in het gedrang. Ook andere sectoren zullen het vroeg of laat moeilijk krijgen.

De regering voorziet eveneens zware tijden. Op 1 december houdt premier Joop den Uyl een televisietoespraak waarin hij de kijkers voorhoudt dat zij zich 'blijvend moeten instellen op een levensgedrag met een zuiniger gebruik van grondstoffen en energie'. Het is de Nederlanders dan al een maand verboden op zondag de auto te gebruiken.

Tellingen in Rotterdam wijzen uit dat negen van de tien autobezitters zich daar netjes aan houden. Tot een serieuze besparing van het benzinegebruik leidt dat echter niet. Daarom besluit de regering autorijders op rantsoen te zetten: na de jaarwisseling mogen ze nog maar 15 liter benzine per week tanken.

Page 2 of 2 Oliecrisis

Die benzinedistributie wordt een fiasco. Autorijders wijken massaal uit naar Duitsland en België, waar de benzine niet op de bon is. Voor Nederlandse pomphouders het signaal om het minder nauw te nemen met de distributieregels. Dat kan ook, omdat het in de praktijk wel meevalt met de schaarste: de opslagtanks zijn goed gevuld, bovendien is de olietoevoer dankzij landen als Venezuela en Nigeria redelijk op peil gebleven.

Voor Rotterdam blijkt de oliecrisis niettemin een forse schadepost, aangezien de stad 30 miljoen gulden aan inkomsten misloopt. Forse schadepost voor Rotterdam

Load-Date: March 26, 2020

End of Document

Hoe laag kan de benzineprijs?

De Telegraaf

28 maart 2020 zaterdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: FINANCIHEEL; Blz. 31

Length: 404 words

Body

---

5 Vragen

Nu de olieprijs is geduikeld naar het laagste niveau in zeventien jaar, zie je in Brabant en Limburg al benzineprijzen tussen EUR 1,35 en EUR 1,40 voor een liter Euro95. Zelfs in de Randstad kan het lukken voor EUR 1,41. Dat is twee dubbeltjes minder dan in januari, dus een besparing van EUR 8 op een tankbeurt van veertig liter. Vijf vragen over deze fijne meevaller.

1 Waar hebben wij die lagere benzineprijs aan te danken?

Dat komt door de enorme duikvlucht van de prijs van ruwe olie. Saoedi-Arabië ontketende een prijzenoorlog, nadat Rusland een nieuw akkoord over productiebeperkingen weigerde. Verder is de vraag naar olie drastisch afgenomen door de **corona**crisis. Vrijdag ging er nog eens 6,3% van de olieprijs af. Een vat ruwe olie kost nu \$25, tegen \$66 afgelopen januari.

2 Kan die olieprijs nog lager?

Er zijn deskundigen die een verdere daling van de olieprijs voor mogelijk houden, zelfs tot \$10 per vat. Bij die prijs zou Saoedi-Arabië nog steeds winstgevend kunnen produceren. De olielanden lopen wel gigantische inkomsten mis. ABN Amro verwacht dat de prijs weer oploopt naar \$45 als de **coronamaatregelen** worden teruggeschroefd en de economie herstelt.

Tanken onze burens ook zo goedkoop?

In **België** betalen automobilisten op veel plaatsen al minder dan een euro voor een liter Euro95, met zelfs prijzen van EUR 0,94. In Duitsland begint Euro95 bij omstreeks EUR 1,20. **België** houdt voorlopig vanwege de **corona**crisis zijn grens dicht voor tankende Nederlanders, Duitsland niet.

Waarom is het in **België** zoveel goedkoper?

Page 2 of 2 Hoe laag kan de benzineprijs?

Belgen betalen per liter minder accijns: EUR 0,74 inclusief btw. In Nederland is dat EUR 0,97. Dit zijn vaste bedragen. De rest van de benzineprijs is opgebouwd uit raffinagekosten, transport, winst en meer btw. Ook voor dat deel betalen Belgen kennelijk minder, anders is het prijsverschil tot wel 40 cent niet te verklaren.

Kan het in Nederland nog goedkoper?

In februari 2016, na een bijna even diepe duikeling van de olieprijsen, zag je bij pompen prijzen onder EUR 1,30. De zogeheten gemiddelde landelijke adviesprijs (eigenlijk de maximumprijs van grote olieconcerns) bedroeg indertijd EUR 1,47. Dat is vandaag EUR 1,61. Dus er kan nog wel een dubbeltje vanaf als de olieprijsen zo laag blijven als nu, lijkt het. De dollar, waarin de olie wordt afgerekend, staat tegenover de euro op vrijwel hetzelfde niveau als vier jaar geleden.

Pieter van Erven Dorens

Load-Date: March 27, 2020

End of Document

BRIEVEN

De Telegraaf

28 maart 2020 zaterdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: WATUZEGT; Blz. 18

Length: 892 words

Body

Stuitend

Het is stuitend om te zien dat, ondanks uitdrukkelijk verzoek, er nog steeds klanten in de supermarkt rondlopen zonder een winkelwagentje of een mandje. Ondanks dat dit speciaal in deze tijd nu bedoeld is om de voorgeschreven afstand van 1,5 meter tussen personen te bewaren, is het eveneens een beproefd middel tegen 'proletarisch' winkelen.

C.N.H.van Dijck,

Mijdrecht

Facetimen

Wat is dat geweldig: het facetimen met je kleinzoon. We missen elkaar. En hij wilde dolgraag even opa zien. Heerlijk even bijkletsen met je kleinzoon. Zo mooi om de band te zien tussen opa en kleinzoon. Dat verwarmt en maakt de dag weer goed.

Aafje van der Wiel

Kinderen

Ik snap niet dat net gedaan wordt dat kinderen het **corona**virus niet kunnen krijgen. Dat zorgt voor ongewenste toestanden met veel kinderen die samen spelen. Kinderen kunnen wel degelijk ziek worden van het **corona**virus. Laat ouders hun verantwoording nemen.

R. Hak, Harmelen

Voucher

Page 2 of 3

BRIEVEN

Als ik straks een reis wil boeken en gebruik wil maken van een voucher, dan kan je er donder op zeggen dat die reis net uitverkocht is, of dat er geen plaatsen meer over zijn of wat voor smoes dan ook. De gewoon betalende klanten zullen altijd voorgaan. De enige oplossing om dit te voorkomen is: pas bij het afrekenen bij alle aangeboden betaalmogelijkheden ook voucher te zetten. Dan heb je al geboekt en is er geen smoes meer om je te weigeren.

Irene Stevense, Lelystad

Koewacht

Het grensdorpje Koewacht vlakbij **België** is de beste illustratie van het gebrek aan eenheid in de EU. Een Nederlander mag niet bij een 30 meter verder gelegen bakker in **België** boodschappen doen; de Belgen wantrouwen de Nederlanders om hun 'slappe' **corona** beleid en vice versa.

W. Praal,

Capelle aan den IJssel

Nexit

Onze steun en sympathie voor Europa is geleidelijk aan afgenomen en heeft zelfs m.i. het kantelpunt overschreden. De wijze waarop vanuit Brussel wordt gedictieerd aan lidstaten en het machtsvertoon van Frankrijk en Duitsland daarbij, begint steeds meer ergernissen op te leveren. Nederland betaalt jaarlijks 5 miljard euro als netto betalend land. Een nog hogere bijdrage van 7,5 miljard euro voor de komende zeven jaar wordt door Europa geëist! Bedrijven en burgers krijgen deze rekening op hun bord en moeten daarvoor zelf de financiële broekriem verder aanhalen. Degelijk gevoerd financieel beleid, inspanningen en soberheid worden door Europa afgestraft. Een Nexit past tegen deze achtergrond veel beter bij ons.

J. Werkhoven

Speculant

Sinds de crisis van 2008 is het als consument veel moeilijker geworden om een hypotheek af te sluiten. De regels zijn behoorlijk aangescherpt om de risico's te beperken. Het wekt dan ook verbazing dat een beurspeculant er wel in is geslaagd om bij de ABN Amro bank een verlies van 250 miljoen op te bouwen. Bij beleggen gelden blijkbaar heel andere voorwaarden die dergelijke risico's niet uitsluiten.

Jan Pronk, Beverwijk

Sporthallen

Nu alle sporten stilliggen vanwege de **corona** crisis is het eenvoudig al die dakloze asielzoekers tijdelijk op te vangen in sporthallen. Duizenden migranten kunnen maandenlang op die manier probleemloos worden opgevangen.

P. Cammaart Campings

Ik ben bang dat met Pasen straks honderdduizenden Nederlanders naar vakantieparken en campings willen gaan. Zeker nu reizen naar andere landen geen optie is. Dorpen en eilanden worden overspoeld met toeristen. Straten, supermarkten en andere winkels raken overvol. Normaal gesproken heel gezellig. Maar nu liggen nieuwe **corona** brandhaarden op de loer. Dit moeten we niet willen! Beperk zoveel mogelijk het verplaatsen en verspreiden van groepen. Sluit vakantieparken en campings.

M. van Leeuwen

Page 3 of 3

BRIEVEN

Griekse toestanden

Nadat eerst de Grieken bepaalden waar de EU-miljarden naartoe moesten, volgen nu de Spaanse - en Italiaanse politici dat voorbeeld. De Italiaanse premier Conte is zelfs boos dat Nederland niet wenst deel te nemen aan de wisseltruc met waardeloze staatsobligaties.

L.J.J. Dorrestijn,

Sprang-Capelle

Royaal

Dat enkele topvoetballers en een trainer een uiterst royaal bedrag schenken om de bestrijding van het coronavirus financieel te ondersteunen is een fantastisch gebaar. Wel wordt het hiermee extra onderstreept dat de salarissen die deze personen verdienen buitenproportioneel zijn.

J. van Leijen,

Amsterdam

Diploma

De middelbare scholieren die hun diploma mogen ontvangen. zijn diegenen die het eindexamen niet nodig hebben vanwege hun goede cijfers die ze behaald hebben voor hun schoolexamens. Van een zogenoemde coronadiploma-cadeautje is zeker geen sprake .

A. Koenders,

Coevorden

Onnatuurlijk

'Stop de zomertijd' werd door sommigen gesuggereerd (WUZ, 27/3). Helemaal mee eens. De coronacrisis lijkt mij ook een zeer goed argument om gelijk die vermaledijde zomertijd stop te zetten. Het is onnatuurlijk en brengt veel mensen van slag. Zelfs de dieren zijn de weg kwijt. Langer avondlicht, buiten tafelen in de achtertuin en langer genietend van de zonnestralen wegen niet op tegen de vele nadelen die de zomertijd heeft. Krijn Schoonderwoerd,

Leiden

Toeristen

Waarom rijden er nog steeds veel Duitse toeristen rond in Zeeland? De regering had hiertegen maatregelen moeten nemen daar de meeste vakantieparken en campings nog dicht zijn. De grenzen dicht en ieder naar z'n eigen land om uitbreiding van dit coronavirus te voorkomen is een betere oplossing.

L. v.d. Maas

Load-Date: March 27, 2020

End of Document

Bondscoaches Annan en Caldas tekenen bij tot en met Spelen

De Telegraaf

28 maart 2020 zaterdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: SPORT; Blz. 43

Length: 267 words

Body

AMSTERDAM - De KNHB heeft de contracten met bondscoaches Alyson Annan en Max Caldas verlengd tot en met de Olympische Spelen van 2021 in Tokio, 'ongeacht de data waarop het sportevenement in Japan wordt gehouden'. Het contract van zowel vrouwencoach Annan als mannencoach Caldas liep per 1 december 2020 af.

„Met beide nationale teams waren we naar tevredenheid in voorbereiding op Tokio 2020”, aldus Jeroen Bijl, technisch directeur van de hockeybond. „Beide teams zijn erbij gebaat de ingeslagen weg onder leiding van Alyson en Max voort te zetten.”

Caldas (47) had op de burelen van de KNHB al voor de jaarwisseling te kennen gegeven na het geplande olympisch avontuur van 2020 te willen stoppen als bondscoach. De Argentijn was naar eigen zeggen toe aan een nieuwe uitdaging. Die zal waarschijnlijk nog twaalf maanden langer op zich laten wachten. Hoe de invulling van Caldas' staf eruit komt te zien, is nog niet geheel duidelijk. Assistent-bondscoach Rick Mathijssen verbond zich onlangs aan Bloemendaal, waar hij komend seizoen het eerste mannenelftal onder zijn hoede gaat nemen. Dat hoeft voor hem geen beletsel te vormen om komend seizoen een dubbelrol op zich te nemen. Zo is de huidige hoofdcoach van Bloemendaal, Michel van den Heuvel, assistent-bondscoach van wereldkampioen **België**. „Daar kan je afspraken over maken”, aldus Pepijn Post, commissaris tophockey van hoofdklasse-koploper Bloemendaal. „Als de KNHB met Rick door wil, dan gaan we het gesprek aan. Het is voor ons en Rick in ieder geval honderd procent duidelijk dat Bloemendaal in dat geval op nummer één staat.”

Load-Date: March 27, 2020

End of Document

De kracht van DE LACH

De Telegraaf

28 maart 2020 zaterdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: REPORTAGE; Blz. 24

Length: 1498 words

Body

Met geinige filmpjes en plaatjes doorbreken we de spanning en onzekerheid

Trump met oranje Pippi Langkous-staartjes op zijn hoofd. Tja, kapper dicht, hè. Plaatje na plaatje en filmpje na filmpje circuleren. Grappen in tijden van **corona**, het is een vreemd fenomeen. Met humorprofessoren praten we over de kracht van de lach.

Een laveloze Mexicaan naast een stapel lege kratten **Coronabier**, twee zongebruinde cruise-bejaarden met spierwitte afdrucken van mondkapjes, een glunderende man met een betonmolen in de huiskamer en daaronder de tekst: Henk werkt morgen thuis!

In barre tijden is de lach niet ver weg. Impulsief besloot Giseline Kuipers ruim twee weken geleden om **corona**grappen te vergaren voor onderzoek. De hoogleraar sociologie, verbonden aan de KU Leuven, deed met een collega van de Universiteit van Amsterdam een oproep. „Binnen een paar dagen hadden we meer dan duizend filmpjes, montages, animaties en plaatjes binnen.”

Keihard

Grappen en grollen over gruwelijke gebeurtenissen zijn niet van nu alleen, het is een standaardreactie op leed. Na de Bijlmerramp in 1992 kwam er acuut keiharde spot los, net als na de dood van Diana in 1997 en het uit elkaar spatten van de Challenger in 1986. Professor Kuipers onderzocht eerder de geestigheden die na 9/11 op gang kwamen.

„Dit fenomeen bestaat sinds er 'mediarampen' zijn, de Titanic in 1912 was de eerste. Door de media komen we vlak bij de catastrofe, ook als het ons niet persoonlijk raakt. Heel dichtbij en toch heel ver weg, die sandwich is een voedingsbodem voor grappen. In New York waren er na 9/11 nauwelijks grappen, daar trof het mensen zelf.

Humor geeft pas lucht als er meer afstand is.”

„Corona strekt zich uit over de hele wereld en kwam langzaam, haast vertraagd, onze kant op. Ogenschijnlijk gebeurt er nu nog weinig, al heeft het een ongekeerde omvang. Ik zit thuis af te wachten, kijk door het raam, zie alleen maar dag in dag uit diezelfde boom...”

De coronagrappen doorlopen verschillende stadia. „In het begin was de humor absurdistisch, licht en vrij positief. Wie heeft er geen lollige filmpjes over wc-papier op zijn telefoon?”

Eén van de laatste in die reeks ging over een man die in plaats van een portemonnee een geplet rolletje uit zijn achterzak vist, en zijn boodschappen betaalt met drie zuinig afgescheurde velletjes. Ook leuk, de corona-angst: België, dat met onmiddellijke ingang zijn grenzen met Italië sluit. De kat die over zijn eigen pootjes struikelt in de haast om te vluchten voor het baasje, dat één keer niest. De man die op kroegentocht gaat, hij zet in elk kamertje twee biertjes neer. En de mededeling van het allerergste: dat de Jehova-getuigen nu weten dat we allemaal thuis zijn. Een jongen proost zeven keer met de spiegel op een imaginaire vrijmibo.

Gewenning

„Over die quarantaine gaat het nu nog, de verbeelding van verveling. Ik denk dat de humorstroom nu snel opdroogt, er treedt toch gewenning op aan de situatie. Wanneer corona grimmiger om zich heen grijpt, worden de grappen zwartgalliger, met zombies enzo. Ook dat verdooft, maar dat is van korte duur. Vergelijkbaar met een aspirientje, dat de pijn maar eventjes verzacht”, zegt Giseline Kuipers. „Ik zou deze humor niet als hard betitelen, het is meer dat je er eigenlijk niet om mag lachen.”

Humor is essentieel in barre tijden. „Het helpt omdat het dingen verkleint en ons sociaal verbindt.” Deel uw bijdrage op de link <https://edu.nl/kp8xe>. Het onderzoek strekt zich inmiddels uit naar coronahumor uit China, Japan, Italië en Spanje.

Dr. Lieke Stelling deed onderzoek naar de werking van humor in de tijd van de Reformatie, het zestiende-eeuwse schisma in het westerse christendom. De letterkundige, verbonden aan de Universiteit Utrecht, benadrukt dat religie natuurlijk iets anders is dan deze pandemie. „Maar in zekere zin verschilt het niet echt. Door de Reformatie werden mensen ook rechtstreeks getroffen in hun dagelijkse leven, grapjassen verlichtten toen ook de spanning en onzekerheid en creëerden gezamenlijke zin.”

„Depressies liggen nu op de loer. Humor is een goede medicijn tegen nare dingen, beter dan alcohol, waar je niet erg fris wakker op wordt. Met grappen doorbreken we de spanning, krijgen we meer grip op een onzekere situatie. Misschien zien we het zelfs als een manier om het ongeluk te bezweren.”

Door de eeuwen heen ziet Lieke Stelling dat de aard van humor niet wezenlijk van aard verandert. „Ook wordt een genre ineens als oubollig beschouwd.” Ja, neem de schuine mop, die is nu zo goed als verdwenen. „Dwars door de geschiedenis zie je scherpe woordgrappen. In de middeleeuwen hadden ze de platvloerse onderbroekenlol. Vier eeuwen geleden waren er al moppenboeken waaruit werd voorgelezen. Ook in de pesttijd waarden de grappen rond. Tegen een man met weinig haar op zijn schedel, werd spottend gezegd: 'Je kop ziet eruit als een stad waar de pest overheen is gegaan'.

In tijden van dood en verderf wordt de satire botter. „Zwarte humor.” Lieke Stelling geeft daar een staaltje van. „Zeiden ze: 'Oh nee, als ik doodga ga ik naar de hel. Verschrikkelijk! Want daar is mijn vrouw al.'”

Voor een humoronderzoeker is dit een interessante tijd, beaamt Madelijn Strick, als sociaal psycholoog verbonden aan de Universiteit Utrecht. Zij ontrafelt de verschillende stadia in de coronareeks. „In

januari begon het met grappen over Chinezen, nogal racistisch van toon. KungFlu, de sterren op de Chinese vlag werden vervangen door corona virussen.

Daarna kwamen de woordgrappen. Het lied Come On, Eileen werd COVID, Nineteen, en we hadden Oh, Oh Corona en My Corona in plaats van My Sharona. De grap ging rond dat John Travolta corona had, 'o nee, het was toch

Saturday Night Fever'."

Page 3 of 3 De kracht van DE LACH

„Momenteel waart de zelfspot over ons eigen gedrag rond. Dat begon met het hamsteren van wc-papier, het eindeloze handenwassen. Nu zie ik veel voor- en na-foto's van het kapperloze tijdperk. Een blondine die over twee maanden getransformeerd is tot grijze duif en de kale biljartbal die alle ijdeluiten uitlacht."

„Creatieve grappen zijn het, die duiding geven aan waar we ons mee bezighouden. En het mooie is dat we ze eensgezind leuk vinden. Normaal kan humor de samenleving juist polariseren, kijk maar naar de reacties toen lolbroeken publiekelijk de draak staken met #metoo en transgenders. Renate/René van der Gijp kon rekenen op felle tegenstand. Daarover platte kroeglol maken kón niet. Voorstanders haalden de schouders op, het was toch maar een geintje."

Madelijn Strick stipt aan dat de saamhorigheid nu groot is. „Onze letterlijke afstand zorgt ervoor dat we elkaar virtueel meer opzoeken. Niet klagen, elkaar aan het lachen maken. En we hebben tijd om creatieve filmpjes in elkaar te zetten en te bekijken."

Corona houdt lang aan, en het lijkt al of de stroom al een beetje opdroogt. „Onderwerpen hebben nou eenmaal een houdbaarheidsdatum en het is onontkoombaar dat het thema afgezaagd raakt. Vallen er straks meer doden dan gaat de zwartgalligheid de boventoon voeren, galgenhumor. En als alle hoop verloren is, lachen we om de dood."

Marcellino Bogers weet dat lachen rondom sterven geen taboe is. De oud-psychiatrisch verpleegkundige en medeigenaar van Congressen MetZorg, schreef het boek Humor als verpleegkundige interventie 2.0. „Verpleegkundigen dealen met zoveel ellende, dat ze af en toe ook moeten kunnen lachen om pijnlijke zaken. Ik weet het nog van mijn eigen tijd als verpleegkundige. Nadat er in één nachtdienst drie patiënten overleden - en dat kwam echt niet door mij - heb ik met een collega een rolstoelwedstrijd in de gang gehouden. Puur om me af te reageren. Ongepast, maar ik heb zo gelachen." Lachen is gezond, een cliché dat maar al te waar is. „Het maakt in de hersenen een stofje vrij dat als een antidepressivum werkt en stress en pijn verlicht."

„Familieleden van stervenden maken soms harde grappen en dat moet je niet afremmen, want het zwakt hun verdriet af. Ook veel stervenden zelf willen niet alleen maar zware, lastige gesprekken voeren, de dood is zwaar genoeg. Ze liggen niet te wachten op uitsluitend meelevende gezichten, een glimlach of een lach geeft ze ook een goed gevoel."

Illustratief

Een illustratieve anekdote schiet hem te binnen. „Een man die op het punt stond euthanasie te krijgen, kreeg een gigantische hoestbui. Daarna vroeg hij aan de arts, die klaarstond met de injectienaald: 'Heeft u ook iets tegen de hoest?' Dat maakte de situatie zoveel lichter voor iedereen. De lach en de traan horen er allebei bij."

Marcellino Bogers verwijst naar een van de grootste humoristische schrijvers die onze aardbodem gekend heeft. „Godfried Bomans heeft het mooi gezegd: 'Humor is een prachtige waterlelie die wortelt in het troebele water van verdriet.' De lach is de kortste weg tussen twee mensen, daarmee overbrug je die anderhalve meter met gemak.” 'De lach en de traan horen er allebei bij'

'We zoeken elkaar nu virtueel meer op'

'Het mooie is dat we ze eensgezind leuk vinden'

Load-Date: March 27, 2020

End of Document

Dood van haar twee mannen kwam Liesbeth nooit te boven

De Telegraaf

28 maart 2020 zaterdag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: PRIVE; Blz. 22

Length: 1292 words

Body

Chansonnière leerde van Ramses nooit achterom te kijken, maar...

Twee mannen bepaalden het leven van de deze woensdag overleden LIESBETH LIST. Natuurlijk was het RAMSES SHAFFY die zijn stempel drukte, en daarnaast was het haar echtgenoot ROBERT BRAAKSMA die hém - voor de liefde - op de koop toenam, haar eindelijk zelfvertrouwen én een dochter schonk. Zowel Ramses als Robert ontvielen haar, daarna was haar eigen einde niets minder dan een aangekondigde dood...

Intimi van LIESBETH LIST, ze werd 78 jaar, konden er de laatste jaren niet omheen. Zij zagen in haar leven de zon ondergaan. En toch staat men er van te kijken dat het nu voorgoed donker is. List, de vedette die zoveel triomfen vierde, zowel naast RAMSES SHAFFY als solo, overleed afgelopen woensdag in haar slaap, thuis in een verpleegtehuis in Soest waar zij de laatste fase van haar leven doorbracht. Een leven dat onder de moeilijkste omstandigheden begon in een Japans interneringskamp, maar dat na de dood van haar moeder - toen zij nog maar vier jaar oud was - een gelukkige wending kreeg, toen zij door een Vlielands echtpaar werd geadopteerd.

In 2017 kondigde Liesbeth plotseling aan een punt te zullen zetten achter haar rijke carrière als zangeres en actrice. Een vorm van dementie, een gevolg van littekenweefsel dat in haar hoofd was ontstaan na een tweetal verkeersongelukken in de jaren zestig, begon haar steeds meer parten te spelen. Het onthouden van teksten, praten alleen al, werd steeds moeilijker. In overleg met haar enige kind, dochter ELISAH (37) die zij op haar 41e kreeg, besloot zij onder ogen te zien dat het mooi geweest was.

Diezelfde dochter zegt nu: „Veel mensen kennen haar als de enigszins mysterieuze dochter van een vuurtorenwachter op Vlieland. De chansonnière die zong met BREL, AZNAVOUR en SHAFFY. Voor ons was ze in de eerste plaats een bijzondere en lieve moeder, grootmoeder en schoonmoeder. We hebben mijn moeder een afscheid kunnen geven, omringd door haar dierbaren.”

Als gevolg van de coronamaatregelen vindt de crematie in stilte plaats. Op een later moment zal Liesbeth alsnog het gepaste afscheid krijgen tijdens een herdenkingsdienst, zo is het plan.

Buitenwereld

Page 2 of 3 Dood van haar twee mannen kwam Liesbeth nooit te boven

Na haar afscheid in Koninklijk Theater Carré werd Liesbeth door haar dochter vrijwel helemaal van de buitenwereld afgesloten. Dat was haar eigen wens, en ook die van haar dochter. Elisah wilde dat de wereld zich Liesbeth List zou herinneren als 'de ster'. De diva, tot in de puntjes verzorgd, met mooie make-up, met dat typisch Liesbeth Listkapsel (wat in feite een pruik was) en altijd in couture. De laatste keer in een creatie, en een geschenk, van RONALD KOLK.

Hij was een van de vrienden die niet meer tot haar kon doordringen en daarover vorig jaar zei: „Ik begrijp het wel hoor, maar dat Liesbeth nu zo wordt afgeschreven... Het publiek, dat haar op handen droeg, mag toch nog wel een beetje horen hoe het met haar gaat?”

Dat mocht het niet. Afscheid was afscheid en informatie over haar toestand raakte steeds meer gedateerd. Een vriend die in haar laatste huis in Amsterdam-Noord nog wel over de vloer kwam, vertelde daarover: „De dementie eiste toen al zijn tol. Later in het tehuis was ik blij dat Liesbeth mij tenminste herkende, want ze is heel veel vergeten. Maar Ramses niet hoor! Over hem praatte ze honderduit.”

Wat de pijnlijke situatie enigszins verlichtte, was dat zij er goed uitzag, volledig in de make-up rondliep en zelfs een couturejurk met pailletten droeg.

AAN GRANDEUR HIELD ZIJ TOT HET LAATST VAST.

Het ging al niet goed met Liesbeth List toen zij ook nog eens de twee mannen uit haar leven verloor. In 2014 was dat haar echtgenoot ROBERT BRAAKSMA, de vader van Elisah, die na een ziekbed thuis in 'Noord' overleed. Hij was de man die Liesbeth eind jaren zeventig eindelijk zelfvertrouwen gaf, wat in haar jaren met auteur CEES NOOTEBOOM door hem volledig was afgebroken. Daarover zei ze ooit: „Ik wist niet dat ik mooi was. Ik had altijd maar complexen. Als niemand je in je jeugd een complimentje maakt. (...) En mijn partner, de bekende schrijver, je weet wel... Cees vond mij lelijk. Ik mocht zelfs niet onopgemaakt naar de bakker. Maar de laatste jaren heb ik er geen last meer van. Ach, nu weet ik dat ik, als ik er werk van maak, er heel goed uitzie.”

Dat was de verdienste van Robert Braaksma, eigenaar van een populair en trendy restaurant in Amsterdam waar Liesbeth graag kwam, en die de liefde van haar leven zou blijken. De bescheiden, droogkomische horecaondernemer liet haar stralen. Hun levens vielen naadloos samen, ook omdat hij door zijn werk vaak tegelijk met haar thuis kwam.

In 2009 had zij ook al afscheid moeten nemen van de andere man die in haar leven zo'n enorme stempel drukte, nadat zij door HENK VAN DER MEYDEN aan elkaar waren voorgesteld. Ramses en Liesbeth werden een muzikale twee-eenheid. Hun duetten zijn evergreens, die tot de mooiste uit de Nederlandse muziekgeschiedenis behoren. Ramses bleef zij trouw tot zijn dood in 2009. Door haar toedoen kwam hij terecht in het tehuis waar hij zijn laatste jaren sleet.

Fluistertoon

Zijn dood moet haar veel hebben gedaan, maar Liesbeth heeft over de impact die het wegvallen van Ramses had, nooit veel gezegd. Het moet gezegd: uit die tijd dateren ook de eerste geruchten, toen nog op fluistertoon verspreid, dat het met haarzelf ook niet heel goed zou gaan. Liesbeth hoefde de

buitenwereld natuurlijk ook niet meer te vertellen hoe belangrijk 'Shaf' voor haar was geweest. Iedereen, Robert Braaksma voorop, wist dat en ging de strijd niet eens aan. Ook daarin verschilde hij van Cees Nooteboom, wat duidelijk naar voren kwam in de tv-serie Ramses van MICHIEL VAN ERP.

Robert nam Ramses op de liefde voor Liesbeth toe, en dat zou meteen al heel ver gaan. Zo herinnert een vriend zich: „Robert en Liesbeth wilden gaan trouwen. In het geheim, maar wel gewoon in Amsterdam. Maar dat kon wat haar betreft natuurlijk alleen maar doorgaan als Ramses daar ook bij was. Dus werd eerst hij gebeld om te vragen wanneer hij vrij was in januari. Ramses zat in **België** voor opnamen van de serie Willem van Oranje en had maar een dag vrij. Je raadt het: dát werd de trouwdatum. Zelfs die werd door Ramses bepaald...”

Page 3 of 3 Dood van haar twee mannen kwam Liesbeth nooit te boven

Hun grote geluk was de onverwachte geboorte van hun dochter. Zij werd een bron van Liesbeths grootste geluk. Na talloze onderzoeken door de jaren heen had zij zich neergelegd bij de gedachte nooit moeder te zullen worden. In 1983 gebeurde dat, na een hel van een bevalling die meer dan 24 uur duurde, alsnog. Ze zei: „Robert en ik werden zo ongeveer kinds van blijheid. We vonden het zo fantastisch, zo enig. Sinds de dag van de vruchtwaterpunctie weten we dat alles goed is met het kindje en is het bij ons één groot feest.”

En: „Mijn verhaal zal vele dames, die tot hun verdriet onvruchtbaar bleven, hoop geven...”

Inmiddels heeft die dochter de zware taak haar moeder de laatste eer te bewijzen, in tijden van **corona**. Een groots afscheid, zoals Ramses dat kreeg, was waarschijnlijk toch al niet te bedoeling. Maar nu wordt het heel stilletjes, in de kleinst mogelijke kring, in Amersfoort.

Haar laatste optreden dateert van precies drie jaar geleden, toen zij in Hotel de L'Europe in Amsterdam een schrijversbijeenkomst in het kader van de Boekenweek opluisterde. Daar zong zij ook voor het laatst ÉDITH PIAF's Non, je ne regrette rien, wat de laatste jaren haar lijflied was geworden. Zij speelde de legendarische Française, die zelf maar 47 werd, nota bene bijna tot haar zeventigste.

En, net als zij, wilde Liesbeth niets terugdraaien. In een van haar laatste interviews vertelde ze haar devies: „Heb het leven lief, kijk niet achterom en heb nergens spijt van.”

In haar leven ging langzaam de zon onder

Load-Date: March 27, 2020

End of Document

ZWIFT GEEN VASTE PRIK

De Telegraaf

30 maart 2020 maandag

Gehele Oplage

Copyright 2020 De Telegraaf All Rights Reserved

De Telegraaf

Section: SPORT; Blz. 06

Length: 1122 words

Byline: Léon de Kort

Body

Wielerpeloton als gevolg van **corona** crisis steeds massaler actief op virtueel koers-spel, maar... door Léon de Kort

AMSTERDAM - De populariteit van het online fiets-trainingsprogramma Zwift lijkt zienderogen toe te nemen, ook onder wielersprofs. De voorspelling van sommigen dat er binnenkort al een virtuele wedstrijd via de laptop wordt verreden, komt uit. Volgende maand heeft de Ronde van Zwitserland de primeur. Niet iedereen is daar een groot voorstander van...

Een liefhebber van de (indoor) wielers-applicatie op internet is Ramon Sinkeldam. „Ik ben helemaal gek van Zwift, en vooral omdat je met dit spel heel precies en autistisch kunt trainen. Wat ik daarmee bedoel: de game stelt je in staat heel nauwkeurig uit te voeren wat je vermogensmeter zegt. Zoveel watt, zoveel seconden rust, je kunt heel goed een schema afwerken. Om individueel te trainen is Zwift perfect. Ik programmeer een intervaltraining die ik vervolgens in de praktijk breng. Ideaal”, zegt Sinkeldam van de Franse formatie Groupama, die zich al regelmatig aan een digitale wedstrijd heeft gewaagd.

Winnen is er niet voor hem bij, aangezien lichaamslengte, wattage en gewicht nogal bepalend zijn. „Als wielrennen in het echt alleen zou bestaan uit het aantal watt per kilo lichaamsgewicht, zou mijn carrière snel afgelopen zijn.”

De Noord-Hollander legt in het kort uit hoe een Zwift-race gaat. „Ik kijk ’s morgens wat voor wedstrijden er in de middaguren staan gepland en die doe ik dan mee. Het zijn koersjes waarin het snoeihard gaat. Het gaat me niet om winnen; het zijn uitstekende mogelijkheden om m’n eigen grenzen te verleggen, want je moet superhard werken in het zadel hoor. Veertig minuten duurt een wedstrijd en dat is chill: er wordt zo intensief geracet dat ik niet langer zou willen. Het lijkt me niet de doelstelling

van een wielploeg om met het hele team dit soort wedstrijden te rijden. Tenzij je een echte e-sporter bent. Maar ook om een individuele training te doen, is Zwift erg geschikt. Ik stel een schema op dat ik vervolgens in de praktijk kan brengen. Ideaal.”

Page 2 of 3 ZWIFT GEEN VASTE PRIK

Neoprof Ide Schelling (BORA) heeft veel ervaring met de Zwift-competitie. Vorig seizoen kwam hij nog uit voor de opleidingsploeg van SEG die groepsgewijs actief was in koersen op de 'elektronische snelweg'. „We deden mee aan de KISS Super League, een wintercompetitie. Dat was niet zo motiverend, hahaha, omdat we er voortdurend af werden gereden, terwijl we wisten dat we fysiek in orde waren. Maar Zwift is leuk te om te doen, al ga ik liever buiten trainen”, aldus de Hagenaar. Dat idee heeft Niki Terpstra zeker. Hij heeft de Zwift-app niet. „Ik zit wel op de Tacx (fietstrainer) – mits het weer dat noodzakelijk maakt – maar dan met Netflix op mijn laptop. Als ze me vragen of ik zo'n Zwift-koers wil rijden, sta ik er niet negatief tegenover”, aldus de kopman van Total Direct Energie. Fabio Jakobsen, de sprinter in dienst van Deceuninck, duidelijk wel. „Ik heb Zwift, maar ik heb er nog nooit een koers op geprobeerd. Voor een type als ik is het ook niet direct een optie, een massasprint op zolder beginnen zonder tegenstanders in de buurt. Het zal beter werken met langere beklimmingen.”

Routinier Koen de Kort van Trek-Segafredo zei een week geleden al dat er op korte termijn al initiatieven zouden ontstaan om georganiseerd te koersen via het scherm. Dat gebeurt dus tussen 22 en 26 april. Alle ploegen die in juni zullen deelnemen aan de Ronde van Zwitserland op de weg, die nog niet is afgelast of uitgesteld, kregen een uitnodiging in de bus. Er mogen drie renners per team deelnemen.

De gedachte erachter: de sponsors die nu totaal geen waar voor hun geld krijgen omdat alles plat ligt enigszins tegemoet proberen te komen. Zeker van de partij zal Robert Gesink zijn. Die noemt het alternatief een prima middel om de 'tijd lekker vlot voorbij te laten gaan'. „Er zijn weinig andere mogelijkheden voorhanden, daarom is het een goede optie”, aldus de in Andorra wonende Achterhoeker.

Een ander geluid weerklinkt vanuit de grensstreek bij Maastricht. „Nou, mij niet gezien”, reageert Jos van Emden (Jumbo-Visma). „Daar ben ik geen beroepsrenner voor geworden. Voor mij is dat een stap te ver. Ik snap dat het best de toekomst kan zijn, maar dan heb je andere artiesten nodig dan ik.” Ook zijn teammakers Lennard Hofstede en Tom Leezer zien er niets in. „Ik heb, eindelijk, sinds een maand een Tacx in huis en die heb ik nu denk ik drie keer gebruikt. Dat geeft wel aan dat ik totaál geen renner voor de Tacx ben, of om op Zwift te zitten”, aldus Hofstede. „Ik sluit me aan bij Jos. Want ik ben niet wielrenner geworden om binnen in huis hard te fietsen, maar om van punt naar punt te rijden, met anderen. Oftewel: ik heb helemaal niks met koersen op Zwift. Als de baas zegt: 'Jullie gaan dat doen', dan voer je dat uit, want je wordt ook betaald door die baas, maar van mij hoeft het niet. Ik fiets het liefst buiten en dat wil ik graag zo houden. Lekker een KOMmetje op Strava (beste tijd van een segment op een route verbeteren, red.) aanvallen, of op de mountainbike erop uit. Veel beter.”

Leezer: „Toevallig heb ik de voorbije week twee keer op de rollerbank getraind. En als ik terugkijk op de laatste vijf jaar, dan zal ik dat in totaal vijf keer hebben gedaan. Misschien zou ik Zwift eens moeten proberen. Maar wat is de reden om aan onderlinge wedstrijdje mee te doen? Wat de wielersport leuk maakt, is dat mensen er naar kunnen komen kijken. Ik denk dat er weinig fans een paar gekken op de Tacx zullen volgen. Mocht nou blijken dat het hele gehele seizoen wordt afgelast, dan zou dit in de tweede helft van dit jaar kunnen gebeuren.”

Iemand die probeert 'vrienden' te worden met de overall in de wereld gebruikte app, is Steven Kruijswijk. Hij erkent dat 'indoor trainen niet altijd even makkelijk is, zonder vooruitzicht op wat komen gaat'. Een koers evenwel is niet aan de nummer drie van de Tour de France van 2019 besteed.

„Want het is mijn ogen of voor mijn gevoel nooit gelijk aan de werkelijkheid. Van mij mogen er koersen online worden gehouden, al geloof ik niet dat je er veel bereik mee haalt. Volgens mij gaat de meerderheid van Formule 1-fans nu ook geen online race volgen”, stelt Kruijswijk.

De broers Van Poppel zijn evenmin verslingerd aan Zwift. Boy, de oudste, heeft de gadget niet eens. „Heb ik niet nodig, joh. Het is mooi weer en we mogen in **België** nog steeds buiten fietsen. Ik kan best zonder”, zegt hij. En Danny? „Ik ontving eerder deze week een account, maar ik heb er nog niets mee gedaan. Ik train wel buiten de deur.”

’Dit is een perfecte manier om individueel te trainen’

’Dit kan best de toekomst zijn, maar dan heb je andere artiesten nodig dan ik’

Page 3 of 3

ZWIFT GEEN VASTE PRIK

Load-Date: March 29, 2020

End of Document

Artikelen AD/Algemeen Dagblad

Achter de feiten aan i-etsen

AD/Algemeen Dagblad

16 maart 2020 maandag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Sportwereld; Blz. 9

Length: 653 words

Byline: DAAN HAKKENBERG

Highlight: Na Parijs-Nice wacht het wielrennen een grote leegte. Geen klassiekers, geen Giro, maar een gedwongen rustperiode. Intussen is het peloton verdeeld, zoals gewoonlijk.

Body

In cruciale week zwijgt de UCI en zijn de ploegen vooral met zichzelf bezig

Natuurlijk kreeg Parijs-Nice een winnaar. Sterker nog, met Maximilian Schachmann heeft het Duitse wielrennen er een volleerd klassementsrenner bij. En ritwinnaar Nairo Quintana voorzag zaterdag de laatste etappe van vuurwerk. Toch was dit alles een voetnoot. Parijs-Nice 2020 zal vooral herinnerd worden als de corona-editie. Een aantal ploegen sloeg de wedstrijd uit eigen beweging over en sommige renners - onder wie wereldkampioen Mads Pedersen - besloten onderweg af te stappen. Zo zaaide de dreiging van COVID-19 vooral verdeeldheid in het peloton.

Merijn Zeeman, sportief directeur van Jumbo-Visma, kon het maar moeilijk verkroppen dat er werd gefietst. Zijn ploeg had zich -evenals bijvoorbeeld Ineos, Mitchelton-Scott en Movistar - teruggetrokken en toch overheerste bij hem vooral boosheid. „Ik vind het stuitend dat Parijs-Nice is doorgegaan. Het is bizar dat er doorgefietst werd, frustrerend ook. Het is slecht voor het wielrennen en voor de beeldvorming.”

Dat in alle omliggende landen een streep ging door wedstrijden en evenementen, en dat alle Vlaamse klassiekers in maart zijn geschrapt, maakte de organisatie van Parijs-Nice niets uit. De ASO, ook verantwoordelijk voor de Tour de France, hield het publiek op afstand en schrapte de slotetappe van zondag, maar gereden werd er.

Ondertussen hield de internationale wielerbond UCI zich stil in de discussie over wel of niet rijden. Gistermiddag kwam alsnog de mededeling dat voorlopig alle koersen geschrapt moeten worden en dat tot en met 3 april geen Achter de feiten aan i-etsen

UCI-punten worden vergeven. AIGCP, het verbond van wielerploegen, is eveneens onzichtbaar in tijden van corona crisis. En de ploegen waren vooral bezig met zichzelf. Teams die niet in Parijs-Nice waren, hielden zich afzijdig. Zij die wel reden, wilden vooral winnen.

Geen daadkracht

Dus was de wielerwereld de afgelopen week zoals zo vaak een ratjetoe van meningen en standpunten, maar ontbrak het aan daadkracht. Daarin staat het wielrennen overigens niet alleen. Ook andere sportorganisaties, zoals de KNVB en de Rotterdam Marathon, wilden niet op de zaken vooruitlopen en wachtten vorige week op overheidsmaatregelen voordat ze zelf in beweging kwamen.

Het besluit dat in maart niet gereden wordt, is slechts duidelijkheid voor de korte termijn. Nou zal de Ronde van Vlaanderen (5 april) ook niet doorgaan en Parijs-Roubaix (12 april) lijkt ook hoogst onzeker, al zijn het niet de organisatoren zelf die er een streep doorheen halen. Maar hoe zit het met bijvoorbeeld de Amstel Gold Race (19 april) en Luik-Bastenaken-Luik (26 april)? Nog niet afgeblazen, terwijl iedereen inmiddels weet dat de Giro d'Italia in mei niet doorgaat.

Zeeman bespeurt een gebrek aan visie, saamhorigheid en realiteitszin. „Terwijl winkels worden leeggehamsterd, gaat het erover of de Ronde van Vlaanderen over drie weken doorgaat. Wij zitten in een bubbel. Word wakker, mensen! Overheden zitten op dit moment niet te wachten om ook nog over een wielervedstrijd na te denken. Het is in eerste instantie niet gelukt om meer eenheid te krijgen, maar ik hoop dat die nu wel komt. Ik roep op tot meer duidelijkheid voor april en het is aan ons om die te geven.”

Patrick Lefevere, manager van de Belgische ploeg Deceuninck - Quick-Step, die wel Parijs- Nice reed, betwijfelt of die duidelijkheid en eenheid er komen: „Ook de UCI kan niet beslissen. Het gaat land per land en dan is het een minister die erover gaat. Ik beslis niet, Merijn Zeeman ook niet, maar de minister van volksgezondheid. De eenheid is er ook in het dagelijks leven niet. Bij ons in België gingen restaurants en cafés op slot, terwijl een paar kilometer verderop bij jullie, vlak over de grens in Sluis, gewoon in het café gedronken kon worden.” Stuitend dat Parijs-Nice is doorgegaan. Slecht voor het wielrennen en voor de beeldvorming Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Graphic

Maximilian Schachmann (in de gele leiderstrui) op weg naar de eindzege in Parijs-Nice. Voorlopig is dit de laatste wielervedstrijd van het voorjaar.

Load-Date: March 15, 2020

End of Document

In de rij voor de coffeeshop: 'Straks is het op'

AD/Algemeen Dagblad

16 maart 2020 maandag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Nieuwsdienst; Blz. 3

Length: 321 words

Body

Met het pakket **maatregelen** van gisteravond volgt Nederland andere Europese landen als Italië, **België**, Spanje, Oostenrijk en delen van Duitsland. Ook daar zijn of gaan scholen en horeca dicht.

Het hele weekend door maakten landen bekend de grenzen te sluiten of vluchten van en naar **corona**brandhaarden te verbieden. Duitsland sloot de grens met Oostenrijk en Zwitserland, Marokko verbood alle vluchten van en naar Nederland. En de sluiting van de Nederlandse horeca maakt een einde aan 'virustoerisme': Belgen die naar Nederlandse cafés kwamen omdat die nog wel open waren. „Vlaamse steden zijn uitgestorven, ze komen naar ons toe en dat is niet de bedoeling. We moeten dit indammen", riep burgemeester Lonink van Terneuzen boos.

Rober Willemsen, voorzitter van Koninklijke Horeca Nederland, stelde gisteravond in een reactie op de sluiting: „We zagen dit natuurlijk aankomen en als het nodig is, dan is het nodig: gezondheid staat op 1, 2 en 3. Maar ik maak me er wel zorgen over dat er nog geen concreet pakket **maatregelen** ligt om de ondernemers te helpen. Daar moet het de komende 24 uur zeker over gaan."

Het kabinet heeft al aangegeven te willen praten over steun voor ondernemers die worden getroffen door de sluitingen. Ook kijkt het kabinet naar extra steun voor zzp'ers die nu opdrachten zien wegvallen of anderszins in de problemen komen.

Direct na de aankondiging van de verplichte sluiting vormden zich lange rijen voor de coffeeshops in de grote steden.

Tientallen mensen stonden in de rij voor coffeeshop Florence op de Beeklaan in Den Haag. Auto's werden in de haast schots en scheef op de weg geparkeerd. „Je mag maar 5 gram per persoon", aldus een van de wachtenden. „Tegen de tijd dat ik aan de beurt ben, is het waarschijnlijk op. Ze mogen maar beperkte handelsvoorraad in de zaak hebben. Ik geef het zo op."

In de rij voor de coffeeshop: 'Straks is het op'

We zagen dit aankomen en als het nodig is dan is het nodig Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 15, 2020

End of Document

Kabinet gaat van 0 naar 100 binnen paar dagen tijd P4 Ouders met 'vitaal' beroep: kinderen wél naar school' P3

AD/Algemeen Dagblad

16 maart 2020 maandag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Nieuwsdienst; Blz. 1

Length: 369 words

Byline: CYRIL ROSMAN

Highlight: Nederland gaat nu echt dicht, drie weken lang. De ministers Bruins (Medische Zorg) en Slob (Onderwijs) kondigden gisteravond ongekende maatregelen aan in de strijd tegen het coronavirus. Alle scholen, kinderopvang, sportclubs, horeca en talloze andere gelegenheden moeten tot 6 april dicht.

Body

Als Nederlanders elkaar toch tegenkomen, bijvoorbeeld in de supermarkt, moeten ze ongeveer anderhalve meter afstand tot elkaar houden. „Ga niet hamsteren, er is genoeg voor iedereen“, stelde Bruins. En, riep hij op: „Nederlanders, let een beetje op elkaar.“

De aankondiging op een persconferentie in Den Haag kwam na een weekend waarin het coronavirus nog niet bleek beteugeld en waarin vanuit de maatschappij en vanuit deskundigen de roep om strengere maatregelen steeds groter werd. Er werd dit weekend al nauwelijks meer gesport in Nederland, prof- en amateurcompetities lagen al stil. Veel theaters, bioscopen, universiteiten en bibliotheken hadden sinds donderdag de deuren al gesloten.

Maar het bleek niet genoeg. In veel cafés werd afgelopen weekend nog gefeest alsof er geen oproep tot 'sociale onthouding' was gedaan. Vanuit België, waar de cafés wel verplicht dicht waren, kwamen mensen speciaal naar Nederland om te stappen.

Misverstand

Medisch specialisten riepen dit weekend expliciet op de scholen te sluiten omdat er niet genoeg bewijs is dat kinderen het virus niet kunnen overdragen. Het aantal besmettingen steeg door met 176 nieuwe gevallen naar Kabinet gaat van 0 naar 100 binnen paar dagen tijd P4 Ouders met 'vitaal' beroep: kinderen wél naar school'

P3

1135. Het aantal doden kwam op 20. Ook bleek de helft van het aantal patiënten op de intensive cares in de ziekenhuizen onder de 50 jaar oud te zijn. Dat corona alleen ouderen treft, is een misverstand.

Waarop de politiek, na overleg met brancheorganisaties, besloot hard in te grijpen. Minister Bruins wilde nog niet stellen dat Nederland 'op slot gaat'. Maar het land lijkt de komende weken wel behoorlijk dicht te moeten: de sluitingsmaatregel geldt voor alle horeca, bioscopen, theaters, sport- en fitnessclubs, sauna's, seksclubs en coffeeshops.

Minister Slob kondigde aan dat alle scholen en de kinderopvang tot en met 6 april dicht moeten. „Wel wordt opvang geregeld voor kinderen van mensen die in cruciale sectoren werken, bijvoorbeeld in de gezondheidszorg of bij hulpdiensten“, aldus Slob. Ook is er speciale aandacht voor examenkandidaten in het voortgezet onderwijs en leerlingen van groep 8 in het basisonderwijs.

P3-10 en Sportwereld

ALLES OP SLOT

Ga niet hamsteren, er is genoeg voor iedereen Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 15, 2020

End of Document

België

AD/Algemeen Dagblad

18 maart 2020 woensdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Nieuwsdienst; Blz. 9

Length: 101 words

Byline: MARK VAN ASSEN

Body

In **België** geldt vanaf vanmiddag een volledige **lockdown**, net als in buurland Frankrijk. Tot gisteravond deed het Crisiscentrum een beroep op de burgerzin en de solidariteit van de bevolking. Maar dat bleek onvoldoende. Belgen mogen vanaf vanmiddag alleen supermarkten, apotheken en banken bezoeken of voor noodgevallen naar buiten. Bijeenkomsten van mensen zijn verder verboden. Fysieke activiteiten buiten zijn wel toegestaan zoals wandelen, joggen of fietsen, mits een afstand van 1,5 meter met andere mensen in acht wordt genomen. De politie ziet toe op de naleving.

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 17, 2020

End of Document

Update

AD/Algemeen Dagblad

18 maart 2020 woensdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Nieuwsdienst; Blz. 4

Length: 190 words

Highlight: Aantal besmettingen wereldwijd: 194.640 Aantal doden wereldwijd: 7894 Aantal mensen genezen wereldwijd: 80.840 Aantal besmettingen in Nederland:1708 Aantal doden in Nederland:43

Body

België heeft een **lockdown** ingesteld die burgers verplicht thuis te blijven om zo het virus in te dammen. Belgen mogen alleen supermarkten, apotheken en banken bezoeken of voor een noodgeval naar buiten.

In het Verenigd Koninkrijk is het aantal **corona**doden met 14 toegenomen tot 71. De patiënten waren tussen 45 en 93 jaar oud. Het aantal besmettingensteeg er gisteren met 26 procent tot 1950.

Het aantal doden in Italië is gestegen tot boven de 2500. De voorbije 24 uur overleden 345 mensen. Italië is in Europa het hardst getroffen door het virus.

Van alle Nederlandse basisschoolleerlingen wordt 2,3 procent op school opgevangen. De rest van de kinderen is thuis of elders.

Bij wijze van uitzondering maakt Hongarije een doorgang vrij voor duizenden Roemenen en Bulgaren die vanuit West-Europa met de auto naar hun thuisland willen.

De gezondheidszorg van Zwitserland kan tegen het einde van de maand instorten als het virus zich met de huidige snelheid blijft verspreiden.

Zeker achtduizend ziekenhuismedewerkers zitten in Noorwegen noodgedwongen thuis in quarantaine, omdat ze mogelijk zijn besmet.

Page 2 of 2 Update

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 17, 2020

End of Document

Ook geen Amstel Gold Race

AD/Algemeen Dagblad

19 maart 2020 donderdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Sportwereld; Blz. 3

Length: 130 words

Body

De Amstel Gold Race is de volgende wielervedstrijd die niet doorgaat vanwege het coronavirus. De Zuid-Limburgse klassieker zou worden verreden op zondag 19 april. De wedstrijd werd vorig jaar op spectaculaire wijze gewonnen door Mathieu van der Poel. Met de UCI wordt overlegd over een andere datum. Het zou tot een drukke wielervedstrijd kunnen leiden in het najaar. „Dan moet je je ook neerleggen bij mogelijk een minder sterk rennersveld”, aldus koersdirecteur Leo van Vliet. „Maar laten we daar nog maar niet op vooruitlopen.”

In België vinden tot 30 april geen wielervedstrijden plaats. Een aantal, zoals de Ronde van Vlaanderen, was al afgelast. Nu gaan ook de Scheldeprijs (8 april) en de Brabantse Pijl (15 april) niet door.

Bekijk de oorspronkelijke pagina: ,

Load-Date: March 18, 2020

End of Document

Coronavirus

AD/Algemeen Dagblad

20 maart 2020 vrijdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Sportwereld; Blz. 4, 5

Length: 260 words

Body

Kort

Ook Turkije legt sport in het land stil

De Turkse minister van sport, Muharrem Kasapoglu, heeft alsnog besloten alle wedstrijden in het voetbal, volleybal en basketbal uit te stellen. Tot nu toe werd er in het land nog wel gespeeld, zij het zonder publiek. Onder meer spelersvakbond FIFPro uitte veel kritiek op het feit dat er nog werd doorgevoetbald.

EK-kwalificatieduels Leeuwinnen naar oktober

De twee kwalificatieduels voor het EK die de voetbalsters van Oranje in april zouden spelen, zijn uitgesteld. Het elftal van bondscoach Sarina Wiegman zou vrijdag 10 april in en tegen Kosovo spelen. Vier dagen later, dinsdag 14 april, stond in Groningen het duel met Estland gepland. De duels worden nu ingehaald in de periode van 19 tot en met 27 oktober.

Premier League plat tot mei

De Engelse Premier League wordt op z'n vroegst begin mei hervat. Alle voetbalwedstrijden in Engeland tot en met 30 april zijn uitgesteld. Ook in **België** liggen de competities nog zeker tot 1 mei stil.

3

Drie Zuid-Koreaanse schermers zijn positief getest op het coronavirus. Ze zouden de besmetting hebben opgelopen bij een toernooi in Hongarije. Namen van de betreffende atleten zijn niet vrijgegeven.

Zwitserse Sion ontslaat spelers

Page 2 of 2 **Coronavirus**

De Zwitserse voetbalclub Sion heeft enkele spelers, onder wie een aantal basiskrachten, ontslagen. „Wij zijn allemaal ons inkomen kwijt“, zei voorzitter Christian Constantin (foto), doelend op de corona crisis. „Wij mogen ze niet aan het werk zetten en het is voor hen verboden om hun werk te doen.“ Bekijk de oorspronkelijke pagina:

,

Graphic

Christian Constantin

Load-Date: March 19, 2020

End of Document

Grenzen open blijkt lastig

AD/Algemeen Dagblad

20 maart 2020 vrijdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Nieuwsdienst; Blz. 12, 13

Length: 637 words

Byline: MARK VAN ASSEN

Highlight: De EU-leiders hebben afgesproken binnen Europa geen belemmeringen op te werpen voor het vervoer van goederen en medicijnen. Ook moeten EU-burgers vanuit een andere lidstaat naar hun eigen land kunnen reizen. Maar iets afspreken blijkt niet hetzelfde als het daadwerkelijk uitvoeren.

Body

Het zijn beelden die we lang niet meer hebben gezien: lange rijen voor de grens. Aan de grens van Duitsland met Polen bijvoorbeeld stonden gisteren honderden Esten, Letten en Litouwers te wachten totdat de slagbomen opengingen. Het zijn mensen die her en der in de Europese Unie aan het werk zijn en terug willen naar hun familie.

Maar Polen besloot afgelopen weekend de deur op slot te doen voor niet-burgers. De bedoeling was om vanwege het coronavirus geen vreemde auto, trein of vliegtuig meer toe te laten op het eigen grondgebied. Het land heeft nu bij nader inzien toch de weg vrijgemaakt voor vrachtwagens, busjes en bussen. Die worden onder politiebegeleiding door Polen geleid.

De Baltische Staten hebben geklaagd bij Warschau dat er niet een 'humanitaire corridor' is ingesteld voor personenauto's. De druk is inmiddels iets verlicht doordat Estland, Letland en Litouwen zelf maar veerboten over de Baltische Zee naar de Duitse kust gestuurd hebben, om Polen heen.

Tegelijkertijd stonden er veel mensen te wachten aan de grens tussen Oostenrijk en Hongarije. De Hongaarse regering nam hetzelfde besluit als de Poolse, en daar zijn in dit geval vooral Roemenen de dupe van. Vrachtwagens mogen wel de grens over, maar meer dan drieduizend Roemenen stonden in een lange rij te wachten om doorgelaten te worden. Ook hier is nu een corridor ingesteld, onderweg stoppen is verboden.

Page 2 of 2 Grenzen open blijkt lastig

En zo heeft bijna elk land zijn eigen grensmaatregelen getroffen. Het levert een lange lijst op. Oostenrijk houdt weer controles op de grens met Italië en laat geen vluchten meer toe uit onder meer Italië, het Verenigd Koninkrijk en Nederland. **België** staat geen reizen naar het buitenland meer toe. Nederland houdt de grenzen nog open, en

raadt eigen burgers af om met vakantie te gaan. Tsjechië beperkt de toegang voor niet-burgers. Duitsland controleert de grenzen met Oostenrijk, Frankrijk, Zwitserland, Luxemburg en Denemarken (maar niet met Nederland). Roemenië houdt reizigers uit landen met meer dan vijfhonderd **corona**gevallen verplicht in quarantaine. Spanje heeft grenscontroles ingevoerd.

Toen de Europese leiders eerder deze week bijeenkwamen, spraken ze hun goedkeuring uit over de richtlijnen die de Europese Commissie had voorgesteld. Letterlijke passage: „We moeten ervoor zorgen dat de doorvoer van medicijnen, voedsel en goederen is gegarandeerd." In de richtlijnen staat ook dat lidstaten de eigen burgers en inwoners altijd binnen moeten laten, en dat ze de doorreis van andere EU-burgers die naar huis willen mogelijk moeten maken.

Een woordvoerder van de Commissie verwelkomde de afspraken als volgt: „Nu de lidstaten de richtlijnen met elkaar hebben besproken, en ze deze ook grotendeels hebben goedgekeurd en verwelkomd, verwachten we dat de richtlijnen in de geest van samenwerking en solidariteit zo snel mogelijk worden toegepast."

Eigen belang

Tegelijkertijd kan de Commissie op dit vlak geen **maatregelen** afdwingen. Het eigen grensbeleid is de zaak van de lidstaten zelf. „Maar", zo zei de woordvoerder, „lidstaten moeten uiteindelijk begrijpen dat het in hun eigen belang is om samen te werken."

Ook premier Rutte benadrukte deze week in een persgesprek dat hij 'grenssluitingen of gedeeltelijke grenssluitingen zo snel mogelijk kwijt wil'. Hij sprak daarover met Ursula von der Leyen, de voorzitter van de Europese Commissie, en ze waren het eens: „De druk op het sluiten van de binnengrenzen zal afnemen als landen weten dat wij aan de buitengrenzen in ieder geval ervoor zorgen dat er geen extra verkeer is naar Europa. Ik zeg niet dat het meteen gaat gebeuren. Een paar van de landen gaven niet te kennen dat ze hun binnengrens nu gaan openen."

De doorvoer van voedsel, medicijnen en goederen moet kunnen worden gegarandeerd Bekijk de oorspronkelijke pagina: , , ,

Graphic

Paarden en hun ruiters komen Portugal niet in vanuit Spanje.

Lange files aan de Duits-Poolse grens.

Load-Date: March 19, 2020

End of Document

Kortste seizoen in tijden dreigt

AD/Algemeen Dagblad

20 maart 2020 vrijdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Sportwereld; Blz. 4, 5

Length: 759 words

Byline: ARJAN SCHOUTEN

Highlight: De GP van Nederland definitief uitgesteld, net als die van Spanje. Monaco zelfs helemaal van de kalender voor dit jaar. En niemand die vanwege de corona-crisis weet of het Formule 1-seizoen in 2020 überhaupt nog start.

Body

F1-kaartenhuis dondert verder in elkaar met uitgestelde races in Zandvoort en Barcelona, én gecancelde GP van Monaco

Wat vooraf gepresenteerd werd als het langste seizoen ooit met liefst 22 races, dreigt meer en meer het kortste seizoen in tijden te worden. Aan vier uitgestelde afspraken (Australië, Bahrein, Vietnam, China) werden er gisteren dus nog drie toegevoegd. Zoals verwacht het Max-feest in Zandvoort, de race in Barcelona en ook de GP van Monaco. De laatste race had slechts een uurtje de status 'postponed', al snel communiceerden de Monegasken zelf dat Monaco helemaal niet meer wordt aangedaan dit kalenderjaar. Monaco is traditie, dat is sinds 1929 thuishaven voor de koningsklasse. Daar hoort een vaste plaats op de kalender bij, niet de status van een inhaalnummertje.

Zo donderde het kaartenhuis op vier wielen nog verder in elkaar, als gevolg van de corona-epidemie. De snelste sport ter wereld dacht het virus nog te snel af te zijn door de seizoensopstart in Melbourne gewoon door te laten gaan. Maar verder dan een mediadag kwamen ze Down Under niet, toen had de realiteit ook de F1-paddock bereikt.

In Melbourne werd al gesproken over twee maanden rust, een 'lente-zomerstop' en pas op zijn vroegst weer racen in Bakoe, Azerbeidzjan, begin juni. Die berichten werden dus gisteren definitief, waarmee ook de GP van Nederland nu weet waar ze aan toe is. Max Verstappen reed al een paar proefrondjes tussen de duinen, maar de rest van het veld moet nog even wachten. Op 3 mei blijft het stil in Zandvoort. Net als dus in Barcelona, een week

later. „Natuurlijk zagen we dat al aankomen. Maar als het dan bevestigd wordt, doet het toch even pijn“, bekende directeur Robert van Overdijk. „Maar laat duidelijk zijn dat dit natuurlijk de enige juiste beslissing is. Er zijn nu belangrijkere dingen in de wereld.

Sportief directeur Jan Lammers was tegenover de NOS niet minder duidelijk. Hij is een kind van Zandvoort en natuurlijk leidt het uitstel van de race in zijn achtertuin tot bepaalde emoties. „Maar op de dag dat Bruno Bruins ontslag neemt, moeten wij het niet over sport hebben. De minister werkt zich deze weken bijna dood om de **corona** crisis te bestrijden en moet daarom aftreden, dan is de GP van Zandvoort absoluut niet belangrijk."

Vanuit Noord-Holland louter menselijke, realistische reacties. Daar ontbrak het nog wel eens aan vanuit de Formule 1-top, de laatste dagen. Zo liet een excuus van Liberty-CEO Chase Carey voor de chaotische communicatie rond de afgeblazen race in Melbourne liefst vier dagen op zich wachten.

Glazen bol

In Zandvoort klinkt er ook een bijzonder reëel geluid als er gevraagd wordt naar een mogelijke nieuwe datum voor de Dutch GP. „Niemand heeft een glazen bol, niemand weet wanneer we dit de virus de baas zijn. En of we het ooit de baas zijn", benadrukt Van Overdijk, die niet kán en wí-l garanderen dat de Dutch GP überhaupt nog in 2020 terug op de kalender komt. „Het blijft allemaal speculeren."

Ook hij kent als directeur de geruchten over een mogelijk nieuw slot in augustus, als back-to-back met de race in **België**, of een week na Hongarije. „Maar we moeten de realiteit niet uit het oog verliezen. Augustus lijkt ver weg, maar is stiekem al heel dichtbij. Wellicht volgt de race nog in 2020, maar we kijken ook met een reëel oog naar

2021."

Het is wat hem betreft ook geen discussie voor nu, in een tijd waarin nauwelijks iets gepland kan worden vanwege de voortdurende onzekerheid. „Linksom of rechtsom: die GP gaat er echt wel komen, daar is geen twijfel over. Het voorspel duurt nu alleen even wat langer. Maar laten we voor nu maar gewoon even pas op de plaats maken en de ontwikkelingen afwachten. De volksgezondheid is het allerbelangrijkste. Pas als dat allemaal weer verzekerd is, is het gepast om weer een feestje te vieren. Het is nu niet het moment om concreet te worden over een nieuwe datum."

Wat er nu rest van de F1-kalender voor 2020? Vijftien races die nog 'gewoon' gepland staan, met de eerste op 7 juni in Bakoe. Zo weinig waren er in 1983 voor het laatst (er zijn minimaal acht races nodig voor een geldig WK). De zomerstop is intussen geen zomerstop meer, maar kan benut worden om races in te halen. Maar of Australië, Bahrein, Vietnam, China, Nederland en Spanje allemaal nog een plaatsje krijgen in 2020, of dat het seizoen verlengd wordt tot in 2021? Geen mens durft het nog te voorspellen.

Het laatste seizoen met zo weinig races op de jaarkalender? In 1983 werden er ook vijftien grands prix verreden. Bekijk de oorspronkelijke pagina: ,

Graphic

Max Verstappen reed begin maart nog zijn eerste rondjes op het vernieuwde circuit van Zandvoort. Krijgt hij dit seizoen nog de kans 'voor het echie'?

Monegasken zullen tot 2021 moeten wachten op de eerstvolgende Formule 1-race in hun prinsdom.

Page 3 of 3

Kortste seizoen in tijden dreigt

Load-Date: March 19, 2020

End of Document

Neem de maatregelen serieus

AD/Algemeen Dagblad

20 maart 2020 vrijdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Service; Blz. 24

Length: 377 words

Byline: HANS VAN SOEST

Body

COMMENTAAR

Een bezoekverbod voor verpleeghuizen was op veel plekken al praktijk. Toch is het te begrijpen dat het kabinet een landelijk verbod niet lichtvaardig heeft afgekondigd. Hulpbehoevende ouderen in verzorgingstehuizen kwijnen weg zonder bezoek van hun geliefden. Wie beseft dat sommigen niet lang meer te leven hebben of over een paar weken hun kleinkinderen misschien niet meer herkennen, ziet de zwaarte van dit besluit.

De term 'lockdown' wordt veel gebruikt de laatste dagen. Veel landen zijn strenger in hun bestrijding van het coronavirus dan wij. Zo zijn in Italië de parken gesloten, in België geldt een samenscholingsverbod, in Frankrijk zijn de winkels dicht en in Spanje stuurt de politie iedereen naar huis die zonder goede reden buiten loopt. Tijdens een Kamerdebat woensdag riepen PVV en Forum voor Democratie op om de komende vier weken alle niet-essentiële winkels en bedrijven te sluiten en mensen alleen nog buiten te laten als ze naar de supermarkt of apotheek gaan. De oproep kreeg geen steun van andere partijen. Hoewel je zeker kritiek mag hebben op het kabinetsbeleid, zou een dergelijke stap inderdaad extreem ingrijpen in ieders persoonlijke leven. Nu al leidt de 'lockdown light' die ons kabinet hanteert tot ontwrichting in veel levens. De zwaksten krijgen de eerste klappen. Niet alleen in verzorgingstehuizen. Gehandicaptenorganisaties waarschuwen dat cliënten in isolement dreigen te komen. De Kindertelefoon maakt overuren nu scholen dicht zijn, omdat niet alle kinderen zulke fijne ouders hebben. En zo zijn er talloze voorbeelden.

Het kabinet hoopt meer maatregelen achterwege te kunnen laten, maar sluit ze niet uit. Het aantal besmettingen stijgt hard. Willen we de verspreiding van het virus afremmen, dan moeten we met zijn allen de voorschriften opvolgen. Helaas nemen nog te veel burgers de situatie niet serieus. Zo klitten mensen nog steeds samen op straat of in parken, zoals premier Rutte gisteren terecht zei. De crisis zal nog lang duren. Willen we het enigszins dragelijk. Neem de maatregelen serieus

houden voor de zwakkeren en voorkomen dat de maatregelen nog strenger worden, dan zullen we ons gedrag moeten aanpassen.

De zwaksten krijgen de eerste klappen. Niet alleen in verzorgings-tehuizen Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 19, 2020

End of Document

Kabinet: kosten van opvang tijdens crisis terugbetaald

AD/Algemeen Dagblad

21 maart 2020 zaterdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Nieuwsdienst; Blz. 3

Length: 369 words

Byline: SANNE SCHELFAUT

Highlight: Ouders van wie de kinderen normaal gesproken naar de kinderopvang of buitenschoolse opvang gaan, krijgen hun geld terug. Zij worden gecompenseerd voor de kosten zolang de kinderopvang gesloten is door de corona crisis.

Body

De regeling geldt zowel voor ouders die hun kinderen nu niet naar de opvang kunnen brengen, als ouders met bijzondere beroepen die hun kinderen daar nu wel moeten brengen. Het kabinet wil geen onderscheid maken. De nota van de opvang moeten ouders wel eerst betalen, omdat hiervan de rekeningen en het personeel worden betaald, zegt staatssecretaris van Sociale Zaken Tamara van Ark. Het geld wordt later teruggestort.

Het kabinet maakte gisteren bekend ook op een andere manier opvang te regelen. Kinderen die thuis niet veilig zijn of daar niet aan leren toekomen, kunnen volgens minister van Onderwijs Arie Slob toch naar school of opvang. Gemeenten krijgen de mogelijkheid om hen overdag bijvoorbeeld onder te brengen in een bibliotheek, een buurthuis of een klaslokaal.

Premier Mark Rutte riep alle Nederlanders andermaal op zich te gedragen en te stoppen met hamsteren. „Het is achterlijk en een vorm van massahysterie." De premier sloeg ook een strenge toon aan tegen mensen die niet 1,5 meter afstand bewaren. „Dat is echt belangrijk, jongens." Dat er Nederlanders over de landsgrens gaan om te tanken of om boodschappen te doen, ondanks waarschuwingen van het kabinet, snapt Rutte ook niet. „Hoe haal je het in je hoofd, denk ik dan."

Realiteit

De premier verwees naar zijn toespraak van maandag waarin hij benadrukte dat we het met zeventien miljoen mensen samen moeten doen. „Dit is geen lege, politieke zin. Het is de harde realiteit. Ik hoop dat de paar mensen

Kabinet: kosten van opvang tijdens crisis terugbetaald

die dat nog niet door lijken te hebben, het doorkrijgen." Volgens Rutte is de strijd tegen het **corona**virus voor Nederland 'de grootste crisis in vreedstijd' sinds de Tweede Wereldoorlog, groter dan de oliecrisis van 1973.

In ons land stierven tot nu toe ruim honderd mensen aan de gevolgen van **corona**, het aantal geregistreerde besmettingen is opgelopen tot rond de drieduizend.

Onze buurlanden nemen ondertussen steeds strengere **maatregelen** om verspreiding van het **corona**virus tegen te gaan. Zo heeft **België** bij de grensovergangen in- en uitreiscontroles ingevoerd voor 'niet-essentiële verplaatsingen'. Italië beleefde opnieuw een gitzwarte dag: **corona** eiste er gisteren 607 levens. Bekijk de oorspronkelijke pagina:

,

Graphic

Staatssecretaris van Sociale Zaken Tamara van Ark.

Load-Date: March 20, 2020

End of Document

Aymie verliest oersterke vader binnen een week aan corona

AD/Algemeen Dagblad

23 maart 2020 maandag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Nieuwsdienst; Blz. 3

Length: 717 words

Byline: WIM VAN DEN BROEK

Highlight: Een vakantie in Zuid-Frankrijk eindigde voor het echtpaar Gelissen in een afschuwelijk drama. Ton (69) overleed aan corona, zijn ernstig zieke vrouw moest in quarantaine. Dochter Aymie kon thuis alleen machteloos toezien.

Body

Enmalig doet Aymie haar verhaal, om Nederland te wijzen op de ernst van het virus. „Het maakt verdrietig dat er nog steeds mensen zijn, die denken dat alles wel meevalt en de regels aan hun laars lappen. Voor ons is de urgentie met betrekking tot de maatregelen in Nederland meer dan duidelijk. Neem ze serieus, wees solidair met anderen en bescherm onze samenleving.”

Haar ouders keken uit naar een heerlijke vakantie met de boot in Frankrijk. Eerst nog een weekje oppassen op de drie kleinkinderen in Prinsenbeek, terwijl Aymie en haar man carnaval vierden. „Na hele fijne dagen zijn ze donderdag met het vliegtuig naar Zuid-Frankrijk gevlogen. Daar stapten ze op de boot. Mijn moeder was die dag al behoorlijk griepig. De dagen daarna is ze erg ziek geweest op de boot.”

De Franse doktoren hielden het op een onschuldige bronchitis. Intussen werd ook Aymies vader Ton (69) ziek, héél ziek. Aymie: „Mijn vader was erg sterk, altijd gezond. Hij bleef na zijn pensionering nog geregeld doorwerken. Zo ziek als daar had hij zich nog nooit gevoeld. Plots 40 graden koorts, ijlen. Tot twee keer terug naar de dokter en steeds werd het afgedaan met 'niks ernstigs aan de hand'.”

Intussen had het coronavirus het flink gemunt op de Prinsenbeekse bevolking.

Het sterke vermoeden dat haar ouders besmet waren geraakt tijdens de carnavalsdagen, bracht de Franse medici niet op andere gedachten: nee, geen corona.

Aymie verliest oersterke vader binnen een week aan corona

In elkaar gezakt

„De koorts werd niet minder. Toen mijn vader voor de derde keer naar de dokter ging, is hij voor de deur van de apotheek in elkaar gezakt. Hij kreeg een hartstilstand als gevolg van gebrek aan zuurstof. De dokter ter plaatse begon meteen te reanimeren, na een half uur werd hij met de ambulance naar het ziekenhuis gebracht. Mijn moeder was erbij, maar mocht niet mee omdat nu wél het vermoeden van corona bestond. Ze moest naar de boot terug en wachten tot ze van het ziekenhuis zou horen.

1200 kilometer noordwaarts vchten machteloosheid en angst om voorrang. Aymie: „Je wilt het liefst meteen naar ze toe, maar omdat ons gezin waarschijnlijk ook besmet was geraakt, moesten we thuisblijven." Toen ze na een uur nog niks had gehoord, belde Aymie zelf het ziekenhuis. „Uiteindelijk kreeg ik de arts aan de lijn en kwam het hoge woord eruit: mijn vader was bij aankomst in het ziekenhuis aan een tweede hartstilstand overleden. Vanuit het ziekenhuis wilde niemand mijn moeder bellen. Het was heel akelig om op zo'n grote afstand mam te moeten vertellen dat haar man, mijn vader, niet meer leefde."

In de dagen daarna was het contact uitermate moeizaam. „In paniek drukte mijn moeder op een verkeerde knop, waardoor haar telefoon werd geblokkeerd. Bijna een hele dag konden we haar niet bereiken."

Via het ministerie van Buitenlandse Zaken werd de Franse politie verwittigd. Die namen een kijkje bij de boot, waar de Limburgse inmiddels niet meer af mocht. Tijdens een poging een nieuwe telefoon te kopen werd ze in de haven tegengehouden en teruggestuurd.

Ingepakt

Daags na de dood van Ton werd Aymies moeder coronavrij verklaard. „Eindelijk mocht ze naar het mortuarium in het lokale ziekenhuis, ze nam mooie kleren voor hem mee en ging erheen. Ter plaatse schrok het verplegend personeel zich rot. Onmiddellijk werd mam ingepakt en met een infuus in quarantaine geplaatst. Na nieuwe testen bleek zij toch corona-geïnfecteerd te zijn. Drie dagen moest ze daar liggen, al die tijd zonder pap te mogen zien. Met behulp van vele vrienden, ambassade en alarmcentrale Eurocross kregen we het voor elkaar dat ze volledig ingepakt haar man kon zien. Hij lag er heel rustig en gelukkig bij. Vanaf dat moment geloofde mijn moeder pas dat hij was overleden, tot die tijd leek het een boze droom."

Na ontslag uit het ziekenhuis moest ze nog een week in quarantaine op de boot blijven. Haar man was inmiddels in Nederland en overgebracht naar de uitvaartverzorgers. Het gezin uit Prinsenbeek kan niet bij hem gaan kijken. „En moeder zit al tien dagen alleen op de boot. Haar gezondheid is nu oké, maar de stress is enorm. Wij willen haar zo snel mogelijk hier hebben om samen afscheid te nemen van onze vader. De lockdown van Frankrijk en België is echter het zoveelste struikelblok."

Ik moest mam vertellen dat haar man niet meer leefde Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Graphic

Ton Gelissen met zijn kleinkinderen toen alles nog goed was.

Load-Date: March 22, 2020

Aymie verliest oersterke vader binnen een week aan corona

End of Document

'Ik zit soms drie uur stil in mijn cabine'

AD/Algemeen Dagblad

23 maart 2020 maandag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Economie; Blz. 21

Length: 279 words

Highlight: Nils Peelen (32) bevoorraadt supermarkten.

Body

---

truckers

„Normaal draai ik diensten van tien tot twaalf uur, nu loopt het soms op tot vijftien uur, het maximum dat wettelijk mag. Overall worden mensen vandaan gehaald om te helpen nu het zo druk is met het bevoorraden van de supermarkten. En als ik na zo'n lange dienst in de supermarkt kom, is alles wat ik gelost heb alweer op. Ik wandelde afgelopen weekend alleen maar langs lege schappen, ik kon geen brood meer krijgen. Ik begrijp dat hamsteren niet helemaal, de distributiecentra liggen helemaal vol.

„Tussendoor zelf even een boodschapje doen, is er ook niet bij. Ik mag momenteel niet helpen met het laden en lossen vanwege het coronavirus, en moet dus in mijn cabine blijven. Ik mag geen contact hebben met de supermarktmedewerkers vanwege het besmettingsgevaar. En waar laden en lossen normaal rond de drie kwartier duurt, zit de wagen nu afgeladen vol. Dat betekent dat ik soms wel drie uur in mijn cabine moet blijven tot alles gelost is. Dat is soms saai, ja, maar het is niet anders. Ik kan bijvoorbeeld ook niet naar het toilet.

„Ik lever voor onder meer Albert Heijn, Lidl, en Aldi. Waar we normaal met één wagen wel twee filialen kunnen doen, moet nu alles naar één winkel. Een voordeel is wel dat het rustig is op de weg. Ik heb niet één keer in de file gestaan afgelopen dagen, heel bijzonder. Vooral in België schiet het op. Dat scheelt soms wel twee uur op een dag.

„Nee, echt bijzonder heb ik mijn werk nooit gevonden. Maar ik ben er wel een beetje trots op hoe we de boel nu met z'n allen de boel draaiende houden in deze rare tijd. Hoe we er met z'n allen voor zorgen dat iedereen gewoon te eten heeft.”

Page 2 of 2 'Ik zit soms drie uur stil in mijn cabine'

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 22, 2020

End of Document

Big Brother geen vrij spel geven

AD/Algemeen Dagblad

24 maart 2020 dinsdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Service; Blz. 26

Length: 382 words

Body

De overheid krijgt een grote rol toebedeeld in de crisis rond het **corona**virus. In de bescherming van de gezondheidszorg, van de economie. Ook in Nederland treft de overheid vergaande **maatregelen** om de epidemie te beheersen. Maar er zijn ook grenzen aan deze bemoeienis van de overheid. Sommige landen laten daarbij zien dat zij doorslaan, bewust of onbewust. In het geval van Hongarije is er weinig twijfel over de oprechtheid van de staat. Premier Viktor Orbán grijpt de crisis aan om de democratie helemaal buitenspel te zetten. Hij wil alleen nog maar per decreet regeren. In het geval van Orbán is er sprake van de overtreffende trap. Sinds hij aan de macht is, treedt hij democratische spelregels met voeten, holt hij de rechtspraak uit en knevelt hij de media. Dankzij de **corona**crisis bevestigt Orbán nu zijn alleenheerschappij. Alle reden om dit zoveelste opstapje naar een dictatuur scherp te veroordelen.

Helaas zijn er ook ontwikkelingen die op een sluipende manier de democratie en de rechten van burgers kunnen ondergraven. Met behulp van moderne technologie dreigt Big Brother in verschillende landen zijn intrede te doen. Niet alleen in China, Zuid-Korea of Israël. Ook in Europa gebruiken lidstaten van de Europese Unie digitale surveillance in de strijd tegen **corona**. Zo stelt Polen burgers in quarantaine voor de keuze tussen controle door de politie of de installatie van een app die elke dag op een willekeurig moment om een selfie vraagt. Geolocatie en gezichtsherkenning bepaalt of iemand zich op de juiste plaats bevindt. Duitsland en ook **België** willen het systeem invoeren, maar gelukkig zijn zij uit een ander hout gesneden dan het Hongarije van Orbán. Het zal alleen gebeuren op vrijwillige basis.

Toch laat de discussie zien dat de overheid in haar leidende rol in deze crisis niet mag doorslaan. Surveillancetechnologie kan helpen bij het bestrijden van een pandemie (bijvoorbeeld om snel te achterhalen bij wie een besmet persoon in de buurt is geweest), maar misbruik ligt op de loer. Big Brother mag absoluut geen voordeel slaan uit deze crisis. De grote rol van de overheid in de beteugeling van het **corona**drama heeft haar grenzen. Die moeten worden bewaakt.

Overheid mag in haar leidende rol in deze crisis niet doorslaan

Page 2 of 2 Big Brother geen vrij spel geven

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 23, 2020

End of Document

Een oorlogsfilm voor jongeren

AD/Algemeen Dagblad

26 maart 2020 donderdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Film; Blz. 27

Length: 759 words

Byline: AB ZAGT

Highlight: De opnamen van Nederlandse films liggen stil. Regisseur Matthijs van Heijningen jr. ontsprong de dans en legt nu de laatste hand aan oorlogsdrama De Slag om de Schelde.

Body

Regisseur Matthijs van Heijningen jr. (54), zoon van de gelijknamige filmproducent, prijst zich gelukkig. Kort voor het uitbreken van het corona virus in Nederland nam hij in Zeeland de laatste beelden op voor de oorlogsfilm De Slag om de Schelde, met een budget van 14 miljoen een van de duurste Nederlandse filmproducties aller tijden.

„Ik moet er niet aan denken dat wij nog aan het draaien waren toen deze pleuris uitbrak", zegt hij vanuit zijn Amsterdamse montageruimte waar hij met zijn editor net aan de afwerking van zijn film is begonnen. „We hadden de opnamen zonder meer moeten stopzetten. We hadden zo veel mensen op de set elke dag. Dat was een ramp geweest."

De kans is dus groot dat Van Heijningen de beoogde premièredatum dit najaar gaat halen. Hij houdt wel een slag om de arm. „De speciale effecten moeten nog in België worden toegevoegd. Daar zijn ook meer mensen bij betrokken. Hopelijk wordt dat straks niet verboden."

De Slag om de Schelde vertelt een nauwelijks bekend verhaal uit 1944, toen in Zeeland tienduizenden Duitsers en geallieerden op Walcheren met elkaar vochten. De slag ging om de Westerschelde, de toegangsweg tot Antwerpen, waar de havens van strategisch belang waren. In Zeeland vielen ook veel burgerslachtoffers. „De Engelsen vielen bepaalde doelen aan, maar toen waren er nog geen precisiebombardementen. Daardoor werden ook veel Zeeuwen het slachtoffer. Het is een zwarte bladzijde uit de oorlogsgeschiedenis van Nederland", stelt Van Heijningen.

Page 2 of 3 Een oorlogsfilm voor jongeren

De regisseur was van meet af aan betrokken bij het project. Samen met producent Alain de Levita en scenariste Paula van der Oest bedacht hij het verhaal van De Slag om de Schelde, dat begint met Dolle Dinsdag in Zeeland.

„Het Nationaal Fonds voor Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg had ons benaderd omdat men in het kader van 75 jaar bevrijding geld wilde steken in een film die de Tweede Wereldoorlog met name voor jongeren tot leven bracht. Met dat gegeven zijn we aan de slag gegaan en zo kwamen we uit op dit tamelijk onbekende facet van de oorlog.”

Vanwege de herkenbaarheid voor het beoogde jonge publiek werd gekozen voor drie jonge personages: een gestrande Engelse piloot, een medewerkster op het stadhuis van Vlissingen als secretaresse van de Duitsgezinde burgemeester en een jonge NSB'er die met de Duitsers meevocht. De rollen worden respectievelijk gespeeld door Jamie Flatters (Avatar), Susan Radder (bekend uit Keizersvrouwen) en Gijs Blom (The Letter to the King). Ook Tom Felton, bekend van de Harry Potter-films, speelt een rol. Het is de bedoeling dat de dialogen door de personages in hun eigen taal - Engels, Duits en Nederlands met een licht Zeeuws dialect - worden gesproken.

„De NSB'er is een interessant personage, dat zeker in deze tijden van Trumpiaans populisme actueel is”, stelt Van Heijningen. „Ik heb ter voorbereiding enkele propagandafilms van de NSB bekeken en die waren best goed gemaakt. Ik wil in de film ook laten zien waarom iemand uit een arm milieu toch de kant van de nazi's koos.”

De opnamen vonden plaats in Zeeland, **België**, Friesland en Litouwen. „Nederland is te keurig aangeharkt om een dergelijke film op te nemen. Bovendien kon je in Litouwen zonder gedoe een dam opblazen, zonder dat er wordt gezeurd over een beschermd muisje dat daar toevallig passeerde.”

Voor Van Heijningen betekent De Slag om de Schelde zijn eerste grote Nederlandse filmproductie. Hij verbleef met zijn gezin jarenlang in Los Angeles, van waaruit hij vier jaar geleden terugkeerde naar Nederland. Hij won talloze prijzen met zijn reclamespots voor onder andere autofabrikant KIA. Verder maakte hij daar een horrorfilm The Thing, die geen commercieel succes werd.

Het was voor hem niet de reden om terug te keren naar zijn geboorteland. „Mijn kinderen, tieners, wilde ik vooral een Nederlandse opvoeding geven. Bovendien was ik wel klaar met de wijze waarop men in Amerika met elkaar omgaat. Het is mij te oppervlakkig. Europa past meer bij mijn cultuur.”

De kans is groot dat De Slag om de Schelde, waarvan de uitzendrechten al door Netflix zijn gekocht, over een half jaar vergeleken gaat worden met de films van Paul Verhoeven: Soldaat van Oranje en Zwartboek. Van Heijningen ziet duidelijk een verschil. „Ik probeer dit verhaal veel rauwer en realistischer te vertellen dan in deze voorbeelden het geval was. Ik denk eerder aan films als Dunkirk en 1917, zeker wat het tonen van het oorlogsgeweld betreft. In ons verhaal zit bijvoorbeeld ook geen romantisch intermezzo verwerkt.” Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Graphic

Matthijs van Heijningen jr. kijkt naar een monitor.

Gijs Blom (links) speelt in De Slag om de Schelde een NSB'er in dienst van het Duitse leger.

Load-Date: March 25, 2020

Page 3 of 3

Een oorlogsfilm voor jongeren

End of Document

'Rollen zijn even omgedraaid'

AD/Algemeen Dagblad

26 maart 2020 donderdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Sportwereld; Blz. 2, 3

Length: 788 words

Highlight: Club Brugge-captain en viervoudig international Ruud Vormer (31) zit thuis in afwachting tot de bal weer mag rollen. In de tussentijd vecht zijn vrouw Roos (34) als spoedarts in Gent dag en nacht tegen het coronavirus. „Nu is alleen mijn agenda bepalend.”

Body

Ruud Vormer wacht tot hij weer mag voetballen, terwijl vrouw en arts Roos geen moment rust heeft

Knokke ligt er verlaten bij. De geliefde badplaats aan de Belgische kust zou met de voorjaarszon een trekpleister moeten zijn, maar is sinds vorige week afgesloten voor de buitenwereld. Iedereen die de gemeente in wil, wordt gecontroleerd. Roos Vormer is er inmiddels al aan gewend. Dagelijks rijdt ze heen en weer tussen haar huis in Knokke en het Maria Middelaars Ziekenhuis in Gent.

Daar gaat ze als spoedarts de harde strijd aan tegen het coronavirus. „Het laat me niet los, ik ga met het corona naar bed en ik sta ermee op”, schetst ze direct haar huidige gemoedstoestand. „Het is echt heel afschuwelijk. Corona is een heel enge ziekte, en het is vooral beangstigend omdat we er nog niet zo veel van weten. En niet weten wat er nog komen gaat. Het voelt alsof we allemaal in een film meespelen. Maar tijd om daar lang over na te denken is er niet, de eerste toestroom van patiënten is in volle gang.”

Uitdaging

Drie jaar geleden rondde Vormer haar studie geneeskunde af, waarna ze als arts op de spoedeisende hulp in Gent aan de slag kon. Tot voor kort nog drie dagen in de week, maar sinds de uitbraak van het coronavirus is ze vrijwel dagelijks, met ook nachtdiensten, in de weer. „Het is pittig, maar ik voel ook de uitdaging. Het is goed om te merken dat er nu een bepaalde routine komt in het zien van de coronapatiënten. België, en ons ziekenhuis, was goed voorbereid. De afdeling was verviervoudigd, dus tot op heden kunnen we de stroom aan. En ook het werken in de speciale pakken begint te wennen.”

De impact van de corona crisis is in elk huis voelbaar. Dat geldt in de overtreffende trap voor het gezinsleven van de Vormertjes. Tot voor kort was de agenda van Ruud veelal leidend. Het stel vertrok op jonge leeftijd vanuit NoordHolland naar Limburg, toen de middenvelder AZ verruilde voor Roda JC, om na een paar jaar te verkassen naar Feyenoord. In de zomer van 2014 streek het gezin neer in België, waar Vormer bij Club Brugge uitgroeide tot bepalende middenvelder, aanvoerder en Belgisch voetballer van het jaar. In de tussentijd stond Roos hem bij, maar bouwde ook aan een eigen succesvolle carrière. Terwijl Ruud in de voorbije jaren weer veelvuldig op pad was met zijn club, draaide Roos haar diensten in het ziekenhuis. Eenmaal thuis wachtte het drukke huishouden met de drie kinderen Valente (7 jaar), Julie (3) en William (half jaar).

„Nu is alleen mijn agenda bepalend en zijn de rollen even omgedraaid”, vervolgt Roos. „Het voetbal ligt stil, Ruud hoeft even niet te presteren, en is meer thuis. Hij zorgt meer voor de kinderen, en vooral met een baby erbij, is dat wel even flink aanpassen. We hebben altijd een druk huishouden gehad met de kids en we kunnen veel hebben. Alleen nu is het wel heel hectisch, omdat school is weggefallen. Ruud moet dus ook les geven aan onze oudste zoon, en tussen alles door natuurlijk ook nog zelf zijn conditie op peil houden. We krijgen zeker steun van vrienden uit onze omgeving, maar kunnen natuurlijk even niet terugvallen op onze ouders.”

De voetballer, die al jarenlang wekelijks in de schijnwerpers staat, is momenteel vooral even huisvader. De verhalen aan de eettafel gaan niet over een bal op de paal, maar over de heftige indrukken in de coronazone van het ziekenhuis, waar Roos vooralsnog vooral ouderen ziet. Ruud, bekend om zijn positieve karakter, maakt het allemaal intens mee. „Het is druk, maar het hoort er ook bij”, zegt de middenvelder. „Het draait nu even niet om voetbal. Roos is dokter, ze moet mensen beter maken. Zelf kom ik gelukkig tussendoor nog wel even tot wat trainingsuren voor mezelf om te ontspannen.”

Bang

In de tussentijd werkt Roos door, vastberaden om zo sterk mogelijk tegen het coronavirus te strijden. Of ze bij zichzelf het coronavirus vreest? „Daar ben ik totaal niet bang voor. Ik heb het misschien al gehad en dat is mogelijk bij ons allemaal thuis al het geval geweest. Als ik naar de supermarkt ga, wat ik liever niet doe, doe ik ook altijd een mondkapje voor omdat ik bang ben dat ik andere mensen kan besmetten.”

Het zijn verwarrende tijden. De voetballer wacht totdat hij weer in actie mag komen, terwijl de arts geen moment rust heeft. „Maar laat het maar zo snel mogelijk weer normaal worden en dat het niet over mij, maar over het voetbal van Ruud gaat”, zegt Roos tot slot. „Dat zou betekenen dat we het virus onder controle hebben, dat is het allerbelangrijkste.”

Laat het maar snel weer normaal worden en dat het over het voetbal van Ruud gaat

Het voelt alsof we allemaal in een film meespelen. Maar tijd om daar lang over na te denken is er niet Bekijk de oorspronkelijke pagina: ,

Graphic

Roos Vormer is in Gent klaar voor de strijd tegen het coronavirus. „De eerste toestroom van patiënten is in volle gang.

Roos Vormer staat een coronapatiënt bij.

Ruud Vormer in actie voor Club Brugge tegen het Real Madrid van Casemiro.

Page 3 of 3

'Rollen zijn even omgedraaid'

Load-Date: March 25, 2020

End of Document

aan de pomp blijft het stil

AD/Algemeen Dagblad

26 maart 2020 donderdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Economie; Blz. 16, 17

Length: 805 words

Byline: PEET VOGELS

Highlight: De benzineprijs is fors gedaald, maar dat leidt niet tot extra drukte bij de pomp. Integendeel, de verkoop is de laatste weken door de **corona**crisis met dertig procent ingezakt. De pomphouders klagen steen en been.

Body

De benzine is niet duur

35%

De benzineverkopen zijn 30 tot 35 procent lager dan normaal. **De benzine is niet duur,**

In **België** zijn er al benzinepompen waar je voor minder dan een euro een liter benzine kunt krijgen. In Nederland liggen de prijzen zo rond de 1,50 euro - ook een stuk minder dan de 1,80 euro die twee maanden geleden nog als adviesprijs gold.

Zo'n lage prijs zorgt meestal voor extra drukte. Maar het is rustiger dan ooit bij de pomp. „De benzineverkopen zijn 30 tot 35 procent lager dan normaal”, zegt Tim Schoenmakers van Beta, de organisatie van onafhankelijke benzinepomp-exploitanten. „Normaal zie je juist een toename van de benzineverkopen bij dalende prijzen.”

De oorzaak is de uitbraak van het **corona**virus. Mensen werken massaal thuis, waardoor het woon-werkverkeer flink is verminderd. „Ook zakelijke afspraken zijn afgezegd. Mensen die normaal het hele land afreizen, zitten nu Page 2 of 3 aan de pomp blijft het stil

thuis achter de telefoon”, aldus Schoenmakers. En een ritje naar oma of een uitje zit er voorlopig ook niet in. De lage prijs is nu een extra probleem voor de pomphouders. „Ze hebben de benzine soms tegen hogere prijzen ingekocht dan de prijs waartegen ze die nu kunnen verkopen. Dat is een extra strop.” Voor pomphouders zit er

niets anders op dan duimen te draaien. Sluiten is niet aan de orde. „Wij zijn een vitale sector en mogen niet sluiten“, verduidelijkt Schoenmakers.

De lage benzineprijs zal nog wel even aanhouden. De laatste weken daalt de vraag naar olie snel. De economie krimpt door de corona-uitbraak: er is minder transport en de luchtvaart ligt bijna stil. Steeds meer landen dragen hun burgers op thuis te blijven. Minder auto- en vrachtverkeer zorgt direct voor minder vraag naar olie.

„Die vraagschok komt boven op de aanbodschok van enkele weken geleden“, zegt Hans van Cleef, sectorbankier energie bij ABN Amro. Van Cleef doelt op de prijsoorlog die Saoedi-Arabië startte na een mislukt overleg met Rusland over verdere productiebeperking. De Russen gaven aan niets te zien in een nieuwe productiebeperking. De vorige keren dat de Russen en de Opec-landen dat deden, leidde dat tot een vergroting van de productie in de VS. De schalieolieproducenten in de VS profiteerden zo van de gestegen olieprijs, de Russen en Opec-landen hadden alleen de nadelen.

De Russen hadden nog een andere reden om de productie hoog, en de prijs laag te houden. De Amerikaanse schalieolieproducenten zijn zwaar gefinancierd met kredieten. Een lage prijs maakt het moeilijk voor ze om geld te verdienen en de schulden af te betalen. De Russen hopen zo een geduchte concurrent uit de markt te drukken.

Saoedi-Arabië reageerde woedend op de Russische weigering minder te produceren en kondigde aan juist meer olie op te gaan pompen. Tegelijk bood het klanten van Russische olie grote kortingen aan als ze hun olie zouden kopen. De Russen konden dat niet over hun kant laten gaan en schroefden de oliekraan op hun beurt ook veel verder open.

Pijlsnel

De gevolgen laten zich raden, de olieprijs zakte pijlsnel in. Meer aanbod en minder vraag zorgde ervoor dat de prijs voor een vat olie afgelopen week zakte tot rond de 25 dollar, de laagste prijs sinds achttien jaar.

En die prijs zal voorlopig laag blijven, verwacht Van Cleef. „Als de economie herstelt zal de vraag weer toenemen, maar dat verwachten we voorlopig niet.“ Toch herstelde de prijs zich de afgelopen dagen licht. „Dat komt omdat president Trump heeft gezegd dat hij meer Amerikaanse olie op gaat kopen om de strategische reserves aan te

vullen.“

De vraag is waar producenten al die extra olie zullen laten. De vraag neemt immers niet toe. „Je ziet nu al dat er olietankers worden gehuurd om die extra olie op te slaan“, zegt Van Cleef. En dat is helemaal geen gekke strategie, het levert zelfs winst op. Dat komt omdat de prijs voor olie die over enkele maanden geleverd wordt, hoger is dan de prijs die nu voor olie moet worden betaald.

Dat fenomeen heet contango in de oliewereld. Olie nu kopen en opslaan om die later tegen een hogere prijs te leveren, levert dus winst op. „Zelfs als je de kosten voor het huren van de olietankers er aftrekt. En die prijzen zijn niet mals“, aldus Van Cleef.

De bankier verwacht dat de prijzen voor een vat olie later in het jaar weer wat zullen aantrekken. Van Cleef verwacht dat uiteindelijk ook de productie in de VS zal teruglopen. „Maar het duurt vijf tot zes maanden voor je dat in de productiecijfers terugziet. Daarom zal de prijs pas later gaan aantrekken.“

Page 3 of 3 aan de pomp blijft het stil

Amerikaanse olieproducenten hebben er bij de regering op aangedrongen om te gaan praten met de Opec en Rusland over productiebeperkingen. Ook de Amerikanen willen daar aan meedoen. Maar vooralsnog houden de Russen hun poot stijf.

Trump gaat meer olie opkopen om strategische reserves aan te vullen

Bekijk de oorspronkelijke pagina: ,

Load-Date: March 25, 2020

End of Document

Een simpel verhaal is best lastig

AD/Algemeen Dagblad

27 maart 2020 vrijdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Nieuwsdienst; Blz. 14 **Length:** 829 words

Byline: HANNEKE KEULTJES

Highlight: Juist in crisistijd snakt het volk naar duidelijke, heldere informatie. Het kabinet slaagt er niet altijd in die te geven. Waardoor gaat het mis?

Body

Het Amsterdamse debatcentrum De Balie schrapte dinsdag rücksichtslos alle programmering voor de komende twee maanden. De KNVB wilde de stekker al uit het voetbalseizoen trekken. Het kabinet had maandagavond, tijdens de persconferentie na het zoveelste **corona**crisisberaad, immers nog strengere **maatregelen** afgekondigd. Alle samenkomsten - ook voor minder dan honderd personen - zouden tot 1 juni verboden zijn.

Zóuden, want de werkelijkheid bleek iets genuanceerder: het ging enkel om evenementen waarvoor een vergunning moet worden aangevraagd. Voor alle andere samenkomsten bleven de **maatregelen** gelden die eerder al werden afgekondigd tot in elk geval 6 april. Tegen de tijd dat dat duidelijk werd, bijna een dag later, had De Balie de agenda al leeg geveegd. 'ONVOORSTELBAAR dat dit soort simpele info niet simpel gecommuniceerd kan worden', brieste Balie-directeur Yoeri Albrecht op Twitter.

De persconferentie van afgelopen maandag was niet de eerste keer dat de boodschap slecht overkwam. Terugkijkend op de afgelopen paar weken ging het bij de eerste persconferentie van de premier al mis. U weet wel, die waarin Mark Rutte zei dat we vanwege de indamming van het **corona**virus geen handen meer mogen schudden, maar na afloop wél vrolijk de hand van RIVM-baas Jaap van Dissel drukte.

Luchtige toon

Dáár zette Rutte de toon. En die was, achteraf, niet de beste. De mensen thuis kregen het idee dat er weinig aan de hand was. Dat we even gingen teenzoenen in plaats van handenschudden. En dat was nou net niet de bedoeling. „De boodschap werd door de luchtige toon ondermijnd”, zegt hoogleraar Arjen Boin, gespecialiseerd in Page 2 of 3 Een simpel verhaal is best lastig

crisismanagement. Dus werd de toon strenger, om de mensen ervan te doordringen dat het menens is. Alleen werden de aangekondigde **maatregelen** daardoor 'als voetnoot behandeld'.

Rutte erkende woensdag dat 'het strakker had gekund' en beloofde dat het kabinet bij toekomstige persconferenties niet meer met vier bewindspersonen komt opdagen. (Ter vergelijking: in het Verenigd Koninkrijk spreekt premier Boris Johnson het volk toe met een duidelijke, eenduidige boodschap. In Nederland werd er juist bewust voor gekozen ook vakministers naar voren te schuiven.) Ook bronnen dicht bij het kabinet hebben na de persconferentie van maandag gezegd dat 'een aantal dingen goed tegen het licht worden gehouden'. Maar, klinkt het ook, de belangrijkste boodschap was dat we het virus echt serieus moeten nemen. „En die is overgekomen.”

Boin wil het ook geen foutje noemen. „Minister Grapperhaus heeft het niet volledig uitgelegd, ging - door druk of vermoeidheid - een wetsartikel voorlezen. Maar we moeten niet doen alsof ministers de **maatregelen** aan het verdoezelen zijn. In een crisis komt niet alles er perfect uit.”

Misverstand

Je zou denken: logisch, het is crisis! De beheersing daarvan is óók mensenwerk, en waar mensen werken, worden fouten gemaakt. En daar leer je van. Maar het was niet de eerste keer.

Neem de televisietoespraak van premier Rutte op maandag 16 maart. Die gaat niet alleen als historisch de boeken in, omdat een regeringsleider die het volk toespreekt in ons land zeldzaam is, maar ook omdat het de bron werd van een hardnekkig misverstand. Namelijk dat het de kabinetsstrategie was om zo veel mogelijk mensen **COVID-19** te laten oplopen, zodat er 'groepsimmunitet' zou ontstaan. Het duurde tot bijna twee dagen voordat dat ontkracht werd. Groepsimmunitet was niet het 'doel op zich', maar kon uiteindelijk het gevolg zijn. In het buitenland kwam die rectificatie niet door. Boin: „Daar denkt men nog steeds dat Nederland gestoord is geworden.” In **België** wordt Nederland om de groepsimmunitet nog steeds beschimpt.

Tuurlijk, de communicatie kan ook anders. Woordvoerders van het ministerie van Onderwijs verzuchtten lang voor de schoolsluiting al dat zij veel liever de duidelijke boodschap zouden geven dat de scholen dichtgaan in plaats van uit te leggen waarom ze openbleven. In plaats daarvan volgden dagen vol uitleg en argumenten van Rutte (waar moesten al die mensen met belangrijke beroepen hun kind(eren) anders naartoe brengen?) en verantwoordelijk minister Arie Slob (dat sluiting 'niet bijdraagt aan het bestrijden van de crisis'), voor dat uiteindelijk onder druk van medisch specialisten en het onderwijs zelf alsnog gebeurde.

Voortschrijdend inzicht

Ook Boin wijst erop dat het kabinet kiest voor een andere benadering dan die totale **lockdown**. Balanceren op het scherp van de snede. Wat kan nog wel doorgaan? Hoe is het - ook voor de kwetsbaarsten - wél veilig? En dat betekent ook dat er sprake is van voortschrijdend inzicht en aanpassingen die gaandeweg de crisis nodig zijn. „Als je zegt: iedereen blijft voor vlag en vaderland de komende vijf weken binnen, dan is er niets onduidelijk. Dat begrijp ik, dat begrijp jij, dat begrijpt mijn moeder. Maar helderheid moet geen doel op zich zijn.”

We moeten niet doen alsof ministers de **maatregelen** aan het verdoezelen zijn Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Graphic

Load-Date: March 26, 2020

End of Document

'Voetballen? Ik vrees dat het al einde seizoen is'

AD/Algemeen Dagblad

28 maart 2020 zaterdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Sportwereld; Blz. 6

Length: 278 words

Byline: YORICK GROENEWEG

Highlight: Zolang er geen piek is bereikt in het aantal **corona**besmettingen, hoeven we niet te denken aan het uitspelen van de eredivisie. Dat zegt Marc van Ranst, een prominente Belgische viroloog.

Body

Als Marc van Ranst (foto) de drie KNVB-scenario's krijgt voorgelegd voor de eredivisie, heeft hij weinig tijd nodig om aan te kunnen geven wat voor hem realistisch is. De twee mogelijkheden van uitspelen, de een voor 30 juni de ander na 30 juni, vallen af. „Ik vrees dat dit het einde het van het seizoen is”, zegt de viroloog van de universiteit van Leuven.

Ook over de Belgische competitie spreekt de hoogleraar duidelijke taal. De Pro League is wel klaar, is zijn overtuiging. Geen play-offs. Misschien een symbolische bekerfinale van de Crocky Cup, al ziet hij daar weinig heil in. Ook voor Nederland.

„Zonder publiek, zo gezellig is dat niet. Behalve voor de supporters, is dat ook voor de voetballers geen pretje. Nee, ga er maar van uit dat er bitter weinig sport zal zijn. Problematisch is natuurlijk dat er ook weinig tot niet getraind kan worden vanwege de **maatregelen**.”

De bekendste viroloog van **België** verwacht dat de situatie nog wel even zo zal blijven. „Zowel in Nederland als in **België** zijn er bitter weinig argumenten te bedenken om aan te nemen dat het snel beter gaat zijn en de **maatregelen** verlicht kunnen worden.”

Page 2 of 2

'Voetballen? Ik vrees dat het al einde seizoen is'

Ook al komt er op termijn schot in de zaak, de topsport zal dat niet direct merken. „Je moet waakzaam blijven om veel mensen samen te brengen”, zegt Van Ranst. „Massa-evenementen zijn dan de laatste die weer op gang gaan komen. Ga er maar van uit dat er voorlopig geen zomerfestivals en voetbalwedstrijden zullen zijn.”

De vraag is wanneer wel? Bij de start van de nieuwe competities in augustus? „Daar is geen eerlijk antwoord op te geven, zolang er geen piek is in de besmettingen.” Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 27, 2020

End of Document

'Angstig? Ik ben niet met mezelf bezig'

AD/Algemeen Dagblad

28 maart 2020 zaterdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Sportwereld; Blz. 2, 3

Length: 1556 words

Byline: MIKOS GOUKA

Highlight: Willem van Hanegem (76) geeft al sinds jaar en dag wekelijks zijn visie op het voetballen in zijn column in deze krant. Maar de competities liggen stil tijdens de corona crisis. „Mijn verbazing is nu verschoven naar andere zaken.”

Body

Willem van Hanegem ergert zich in deze crisistijden aan het egoïsme en gezeur van veel Nederlanders

Willem van Hanegem heeft net gefietst. En zich dus ook geërgerd. De 52-voudig international wil in beweging blijven nu hij de kilometers die hij normaliter wandelend maakt op de (verplicht) gesloten golfbaan Houtrak, moet missen.

„Afgelopen weekeinde, hier vlakbij, bij de Zeeweg richting het strand, zag ik zoveel mensen dicht op elkaar dat ik er bijna draaierig van werd”, zegt Van Hanegem. Ik overdrijf niet, ze dronken gezellig samen koffie. Het was gewoon vakantie. Die enorme bakfietsen waar de kinderen in zitten, stonden overal geparkeerd. Ik kon mijn ogen bijna niet geloven. Het ergste moet nog komen, voorspellen de experts. En als we lezen wat er in Spanje en Italië gebeurt, weten we hoe dat er uit zal zien. En in Nederland klitten we in het weekeinde gezellig samen. Weet je hoeveel mensen er bij de viskraam stonden? Pal naast elkaar. Dat moet dit weekeinde anders.

„Doordeweeks gaat het fietsen nog wel, al schrok ik van de beelden woensdag van de Haagse Markt. Zelf vind ik het bloedirritant dat hardlopers echt midden op het fietspad lopen en de wielrenners nog steeds zo kort langs je scheren. Er lopen ook van die Schotse hooglanders midden op het fietspad. Een soort bizons, mooie dieren. Moet je mee uitkijken hoor, die prikken onbedoeld met die enorme hoorns als ze zich opeens omdraaien. Daar moet je zeker anderhalve meter afstand houden. Dan doen we het dus wel. Maar mensen onderling doen dus vaak maar wat. En onze verpleegkundigen maar smeken of we een beetje naar ze kunnen luisteren. ”

Van Hanegem behoort tot de risicogroep van het corona virus. Qua leeftijd (76) én omdat hij twee jaar geleden een longembolie opliep. Maar zijn ergernis heeft niets met zijn eigen situatie te maken, zegt hij. „Mijn kinderen zeggen wel voortdurend dat ik voorzichtig moet zijn en even niet meer buiten moet komen. Ik kom ook niet in de supermarkt. De bezoeken aan mijn vriend Jaan de Graaf zijn voorlopig ook geschrapt. Als ik even op mijn Facebookpagina kijk, zie ik zoveel goedbedoelde adviezen van mensen die hopen dat ik deze maanden niks oploop. Maar ik ben niet met mezelf bezig. En ik krijg het idee dat je in Nederland al bijna een uitzondering bent.”

Het corona virus zou ons als mensheid vast eens dichter bij elkaar brengen, stellen sommigen. Van Hanegem zet er zijn vraagtekens bij. „Dat idee wordt ons ook allemaal een beetje opgedrongen. Onze koning hield vorige week een toespraak op televisie en veel mensen vonden het zo vreselijk mooi. Ik keek ernaar en dacht: hier zit toch totaal geen gevoel bij? Alles zo duidelijk voorgedraaid, voor mijn gevoel niet echt vanuit het hart.

„Dat heb ik met meer van die initiatieven, hoor. Allemaal tegelijkertijd een liedje draaien op de radio, ik heb er echt niets mee. Laat ze zorgen dat de mensen in de zorg mondkapjes hebben. En applaudiseren voor de mensen die in de ziekenhuizen knokken voor de levens van mensen? Nu zijn het onze helden, maar zo hebben we ze in het verleden toch nooit behandeld? Integendeel. Ik vraag me af hoe het kan dat die mensen al zo lang, zo hard moeten werken voor een zeer bescheiden salaris. Al die politieke partijen wisten niet hoe snel ze in het verleden diverse ziekenhuizen moesten sluiten. Ik kwam de afgelopen jaren nog weleens in een ziekenhuis. Die mensen werken zo hard en dat doen ze nu weer. Nu valt het iedereen op, dat is misschien dan nog een voordeel.”

Van dat laatste woord heeft Van Hanegem eigenlijk meteen al spijt. Want 'De Kromme' had zich nog zo geërgerd aan mensen die over voordelen spraken in tijden dat zoveel mensen sterven aan het zo besmettelijke virus. „Het EK is uitgesteld, nu kan Memphis Depay meedoen jongens”, zucht Van Hanegem. „Hoe kom je erbij om dat te zeggen op televisie? Dat je op deze momenten nog denkt dat deze ellende Oranje niet slecht uitkomt.

„Iedereen weet dat ik gek ben op voetballen. Maar ik werd zondag wakker, erg vroeg want ik moest fietsen voordat iedereen lekker gezellig op elkaar zou duiken in de buitenlucht, en ik heb geen moment gedacht aan Feyenoord - Ajax. Het telt gewoon allemaal even niet, er zijn opeens veel grotere dingen.

Krampachtig

„Mijn verbazing is nu verschoven naar andere zaken. Krampachtig proberen we alles maar in stand te houden. Hoe vaak ging het nou over die Olympische Spelen? Abnormaal gewoon. Onze sporters klaagden steen en been dat men in Australië nog wél kon doortraineren. Ik vraag me echt af of mensen echt nergens anders meer aan kunnen denken. Nu zijn de Spelen uitgesteld en hebben we het weer over sporters die straks misschien te oud zijn om een medaille te halen. Nou en!

„Ik zie beelden van oude mensen, nog iets ouder dan ik, die eenzaam achter een raam zitten in een verzorgingstehuis. Waar niemand meer langs gaat. Van kleinkinderen die hun opa en oma niet meer kunnen knuffelen, maar vanachter een tuinhek kijken naar de mensen waar ze zo gek op zijn. Mensen die in hun kinderjaren de oorlog hebben meegemaakt en nu ergens in totale eenzaamheid sterven aan een virus waar tot voor kort niemand van had gehoord. Om te huilen. Van mensen die hun baan kwijtraken. Stop dan alsjeblieft met zeuren over dingen die er niet toe doen.

„Weet je voor wie ik groot respect heb gekregen? Jan Lammers. Die zag al die hijgerige cameraploegen op zich afkomen. Ze hoopten op een huilcitaat, omdat de Grand Prix in Zandvoort na al die jaren eindelijk weer op de kalender stond en nu moest worden geschrapt. Maar Lammers zei alleen maar rake dingen. Dat op de dag dat minister Bruno Bruins ontslag nam, er niet over sport moest worden gesproken. Dat er in Bergamo elk halfuur een begrafenis is. Dat het niet gepast is om over Formule 1 te praten in deze tijden. En dat het eigenlijk nog veel erger was geweest als de Grand Prix op 3 mei wél was doorgedaan. Ik vond Jan Lammers echt geweldig, dat meen ik echt.”

Dat minister Bruins letterlijk omviel, vindt Van Hanegem 'erg triest'. „Die man heeft volgens mij alles gegeven wat hij had”, zegt hij. „Zijn opvolger Martin van Rijn, bij hem moet ik altijd denken aan het feit dat zijn vader

publiekelijk al aan de bel trok, omdat zijn vrouw ondermaats werd verpleegd. En Van Rijn ging daarover in de politiek. De ministers noemen hem nu opeens allemaal een vakman. Geen idee waarom.

„De politiek heeft toch ook wel iets uit te leggen, vind ik. Ze gaven maanden geleden toch een beetje aan dat alles onder controle was, maar nu hebben we niet eens voldoende mondkapjes in een land als Nederland. Die uitleg is iets voor later, al kan 'we hebben het allemaal toch een beetje onderschat mensen' er nu ook al best vanaf, vind ik."

Jan Janssen

Van Hanegem zegt zelf geen angst te hebben. „Zoals eerder, ik ben niet zo met mezelf bezig. Wel met de mensen om me heen. Jan Janssen zei in het AD dat hij zo graag naar buiten wilde om te fietsen. Ik dacht: Jan, jij hebt zo vreselijk veel gefietst in jouw leven. En nog hard en succesvol ook. Blijf nou even binnen en zorg dat je dit overleeft. Daar gaat het nu om.

„We hebben in deze wereld zoveel te winnen. Mensen die nu lelijk doen tegen Chinese mensen, hoe verzin je het? Omdat ze daar een gordeldier of vleermuis hebben opgegeten en zo het virus hebben veroorzaakt? Doe normaal. En aan de andere kant: ga ook niet het slachtoffer uithangen. Dat doen die agenten die bespuugd worden ook niet.

„Dat laatste vind ik zo onvoorstelbaar. Naar iemand spugen en zeggen dat je corona hebt. Lager kan niet. Nou, als je hoogbejaarden oplicht met pinnen, dat is van hetzelfde niveau. Die verhalen, daar kan ik niet tegen. Dan denk je: dat zal iedereen wel vinden, maar het bespugen van agenten en het belazeren van bejaarden komt dus dagelijks voor. Langdurig opsluiten, vind ik. Dat hoeft niet met de mensen die verleden week in België naar de Lidl reden om drie euro uit te sparen, maar dat je dat doet is natuurlijk ook totaal absurd. Egoïsme.

„Daar zijn wel gradaties in, hoor. Sjaak Swart riep Ajax alvast uit tot kampioen als de competitie nu wordt afgebroken. Dat AZ evenveel punten heeft en tweemaal van Ajax won, vond Sjaak niet zo belangrijk. Maar Sjaak is een geweldige vent, die ook maar thuis voor het raam zit te wachten tot alles achter de rug is. Dan kun je die reeks herhalingen van documentaires kijken, die van mij zit er ook nog tussen.

„Iedereen krijgt een documentaire tegenwoordig. Als je bij RBC driemaal de bal naar voren hebt gespeeld, staat de cameraploeg voor de deur om terug te blikken. Dat allemaal bekijken omdat je nu niet naar buiten kunt, daar word je ook niet vrolijk van. De herhaling van het EK '88? Ik heb er zelf niets van gezien, maar als de mensen het mooi vonden, prima. Die film van Diego Maradona, die vond ik wel mooi. Van dat niveau zou ik nu wel meer willen zien.

„Iemand vroeg of ik deze week de interland Italië - Brazilië in 1982 nog eens terug wilde kijken. Op Youtube. Misschien kunnen jullie over die wedstrijd een artikel schrijven, over wat je precies zag die middag in Barcelona alweer zo'n 38 jaar geleden. Het is behelpen tot we straks weer echt gaan voetballen, als het virus de wereld uit is. Dat laatste is nu belangrijk en voetbal helemaal niet. En ik had ook niet gedacht dat ik die laatste vier woorden ooit zou uitspreken."

Bekijk de oorspronkelijke pagina: ,

Graphic

Willem van Hanegem: „Stop alsjeblieft met zeuren over dingen die er niet toe doen."

Mensen deden deze week gewoon hun boodschappen op een drukke Haagse Markt. Beelden waar Van Hanegem van 'schrok'.

Jan Lammers, sportdirecteur van de GP in Zandvoort, reageerde volgens Van Hanegem 'geweldig' op het schrappen van de race.

Load-Date: March 27, 2020

End of Document

Maak een kind blij: zet een knuffel voor je raam

AD/Algemeen Dagblad

28 maart 2020 zaterdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Nieuwsdienst; Blz. 8, 9

Length: 105 words

Body

Het was al een succes in **België** en Australië, maar nu is dan ook in Nederland de Berenjacht in volle gang. Overal in het land geven mensen gehoor aan de oproep een knuffelbeer voor het raam te zetten, zodat kinderen iets te doen hebben als ze naar buiten gaan: zoveel mogelijk beren spotten.

Het is uiteraard niet de bedoeling dat gezinnen massaal de straat op gaan om beren te spotten. De berenjacht is puur bedoeld als pleziertje voor kinderen als ze een ommetje maken in hun buurt. En als er geen beer voorhanden is, mag een ander knuffelbeest natuurlijk ook de vensterbank in.

Bekijk de oorspronkelijke pagina: ,

Load-Date: March 27, 2020

End of Document

Update

AD/Algemeen Dagblad

28 maart 2020 zaterdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Nieuwsdienst; Blz. 4

Length: 227 words

Body

Aantal besmettingen wereldwijd: 576.859

Aantal doden wereldwijd: 26.454

Aantal mensen genezen wereldwijd: 127.336

Aantal besmettingen in Nederland:8603

Aantal doden in Nederland:546

De Belgen moeten twee weken langer thuisblijven, tot het weekend van 18 april. De handhaving wordt verscherpt. Het virus eiste in 24 uur 69 levens in **België**.

Vijf plaatsen in het noordoosten van Turkije zijn volledig afgesloten om de verspreiding van het virus in te dammen. In Turkije zijn meer dan 3600 besmettingen en 75 sterfgevallen gemeld.

De besmettingen in Italië hebben hun hoogtepunt nog niet bereikt. Dat zei het hoofd van het nationale gezondheidsinstituut van het land. Het dodental steeg in een etmaal met 919, het aantal besmettingen met 6000.

Parijse ziekenhuizen kunnen de behandeling van het stijgend aantal patiënten dit weekend al niet meer aan. Deze waarschuwing deed de voorzitter van de Franse ziekenhuisfederatie Frédéric Valletoux. Hij vraagt om hulp uit andere delen van het land.

Spanje heeft in een etmaal bijna 800 **corona**doden geteld. Het aantal sterfgevallen door het **corona**virus is daarmee opgelopen tot 4858, melden de autoriteiten gisteren.

Page 2 of 2 Update

De Zweedse regering heeft vanaf zondag alle bijeenkomsten verboden waarbij meer dan vijftig mensen komen.

Kijk op de site bij /video voor meer uitleg en het laatste nieuws Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 27, 2020

End of Document

'We kunnen nu zeggen: het is máár koers'

AD/Algemeen Dagblad

30 maart 2020 maandag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Sportwereld; Blz. 6, 7

Length: 1321 words

Highlight: Michel Wuyts (63) en José De Cauwer (70) zijn sinds jaar en dag de stemmen van het Vlaamse wielerveerjaar. Maar in deze weken rest door de coronacrisis alleen de stilte.

Body

Wielercomentatoren Wuyts en De Cauwer zijn plots een voorjaar dichterbij hun pensioen, al is dat momenteel even niet belangrijk

atuurlijk dwalen de gedachten van Michel Wuyts deze dagen wel eens af naar de E3 Prijs, Gent - Wevelgem of de Ronde van Vlaanderen, het nationale volksfeest van België dat alleen tijdens de Eerste Wereldoorlog niet doorging. „Een carrière wordt gevat in cijfers. En ik zou dit jaar mijn 30ste Ronde van Vlaanderen becommentarieerd hebben." Maar veel vaker denkt Wuyts aan zijn twee kleinzonen Warre (6) en Wies (2), die hij niet kan zien. Net als de rest van België zit Wuyts noodgedwongen thuis, in Scherpenheuvel. „En mijn vader Willy is 89 jaar en ik mag er niet meer bij komen."

Zoals ook voor José De Cauwer, al een levenlang in het peloton, wielrennen plots minder belangrijk is.

„Nu mis ik de koers niet. Ik zou er ook niet graag heen gaan, mocht er koers zijn. Dit is iets wat we nog nooit in onze levensgeschiedenis hebben meegemaakt." Zijn leven is klein en overzichtelijk geworden. „Want in België geldt een ophokplicht, zoals vroeger voor kippen, en daar probeer ik me aan te houden. Ik werk wat in de tuin, lummel een beetje en doe niets. Mijn kinderen en kleinkinderen wonen 100 kilometer verderop. Mijn vader Victor is 99 jaar, woont vlakbij mij en alleen die zie ik nog wel. Hij komt met slechts drie mensen in contact en je vraagt je toch af met wie die weer in contact komen. Ik hoor zelf ook bij de risicogroep, hoewel je nu ook in de problemen kunt komen als je onder de 65 jaar bent."

De Cauwer is 70 jaar, maar jong van geest. Hij probeert zich in deze tijden te verplaatsen in ouderen die minder vitaal zijn. Mensen bij wie wielrennen de leegte in het bestaan vult. „Er zijn heel veel mensen die door de koers

Page 2 of 3 'We kunnen nu zeggen: het is máár koers'

drie, vier uur afleiding hebben en bij wie zo de dag voorbijgaat. Vanwege corona zitten heel veel mensen in lockdown, maar ouderen en zieken leven eigenlijk al hun hele leven in quarantaine. Mijn vader is 99 jaar en wat is er in zijn leven veranderd? Niet veel. Er kwam toch al niemand, de ganse dag."

Voor de goede orde: dit dubbelinterview met Wuyts en De Cauwer is een verhaal in twee delen. Oplettende lezers hebben al gezien: de begeleidende foto kan niet recent zijn gemaakt, niet in deze tijden van corona. Al in de week voor de openingsklassieker Omloop Het Nieuwsblad (op 29 februari, gewonnen door Jasper Stuyven en Annemiek van Vleuten) schoof AD Sportwereld aan bij de twee. In een goed restaurant, aan het kanaal tussen Mechelen en Leuven. Om te praten over elkaar, over wielrennen en het belang en de betekenis van koers in Vlaanderen. Uiteindelijk ging het ook heel veel over Remco Evenepoel (20) en Mathieu van der Poel (25).

Lofredes

Ook deze kroonprinsen van het peloton rijden de komende maanden niet, maar de lofredes zijn te mooi om onvermeld te laten. Hoor Wuyts over Evenepoel: „Als het verwachtingspatroon van het volk ook het verwachtingspatroon is van Evenepoel, heeft hij een probleem. Want daar gaat hij niet permanent aan kunnen blijven beantwoorden. Hij schenkt het volk plaatsvervangende hoop en dat kan een dwangmatigheid worden. Men is het winnen al gewoon."

Of luister naar zijn prognose over Van der Poel. „Als er twee wedstrijden zijn waarin hij kan excelleren, moeten dat wel de Ronde van Vlaanderen en Parijs-Roubaix zijn. Als hem niets overkomt en hij is in topvorm in Roubaix, dan zou het kunnen dat de winnaar al bekend is op de Carrefour de l'Arbre."

Zover zal het dit jaar niet komen. Zoals ook het originele interview met Wuyts en De Cauwer de krant nooit haalde, omdat op de dag van De Omloop een compleet peloton wielrenners vanwege het coronavirus vastzat in een hotel in Abu Dhabi. Toch kunnen slechts weinigen de huidige leegte bij wielersfans beter beschrijven en tegelijkertijd in perspectief plaatsen dan Wuyts en De Cauwer.

Wuyts is voormalig docent pedagogiek op een lerarenopleiding en directeur van een basisschool. De Cauwer was meesterknecht van Hennie Kuiper, ploegleider van Greg LeMond (die in 1989 de Tour de France won) en bondscoach toen Tom Boonen in 2005 - 'op mijn verjaardag' - wereldkampioen werd. Samen vormen ze het perfecte wielershuwelijk: Michel en José. In de maanden maart en april de klassiekers, in juli de Tour. De twee zeggen geen vrienden te zijn en toch deelden ze twee decennia lief en leed. Wuyts doet het al 30 jaar, de laatste 20 met De Cauwer. Zodra de eerstvolgende uitzending begint - al weet niemand wanneer - varen ze blind op elkaar. Als vanouds. Wuyts: „We nemen vooraf nooit door: nu ik en dan jij. Nooit."

Wuyts en De Cauwer horen bij het Vlaamse wielrennen als Haaghoeck, Berendries en Koppenberg. Maar zonder koers verdampt hun stemgeluid. Plots zijn ze een voorjaar dicht bij hun pensioen zonder dat ze de bijbehorende winnaars en verliezers hebben gezien. Hun leeftijden - 63 en 70 - voorspellen een zware erfenis in televisieland. De Cauwer: „Het had ook al gedaan kunnen zijn. Dat ze bij de VRT hadden gezegd: stop er maar mee", zegt De Cauwer. „Maar het zal zo zijn: Michel stopt, dus José ook. Misschien zeggen ze nog: we gaan die mannen reanimeren."

Wuyts: „Bij de VRT moet je met pensioen op je 65ste. Maar ik ben er nog geen seconde mee bezig geweest. Ik duw dat voor me uit. De klap gaat gigantisch zijn." Hij heeft 'in versneld tempo' over zijn naderende pensioen nagedacht en komt plots tot een inzicht. Gezien deze coronacrisis heeft hij hoe dan ook recht op een extra jaar in het commentaarhok, vindt Wuyts. „Ik wil met José doorgaan tot hij 75 jaar is. Dan ben ik ook respectabel genoeg in leeftijd en dan kunnen we zeggen: we worden alsnog vrienden. Dan blijven we winters, zomers, lentes en herfst bij elkaar en doen we aan partnerruil."

Op de vlucht

Page 3 of 3

'We kunnen nu zeggen: het is máár koers'

In eerste instantie hielden ze dit voorjaar rekening met het schrappen van Milaan-San Remo en de andere Italiaanse voorjaarswedstrijden, maar inmiddels is de complete wereld tot stilstand gekomen. Het is nog maar drie weken geleden dat Wuyts en De Cauwer halsoverkop uit Parijs-Nice vertrokken. Met z'n tweeën in een auto, per direct terug naar **België**. „We zaten donderdagavond in een hotel in Bourges en zagen de Franse president Macron een geweldige speech geven op de televisie. 'Nous sommes en guerre'. 'We zijn in oorlog'. Dat hakte er wel in", zo haalt De Cauwer de herinnering boven. „Daarna smaakte het eten toch iets minder en heb je misschien juist drank nodig. We waren op de vlucht, maar het probleem is: je rijdt weg van iets, maar misschien rijd je wel naar het gevaar toe. Je weet niet waar de vijand zit. Zo onwezenlijk."

Wuyts: „Het is razendsnel gegaan. In het schrappen van wedstrijden heb ik me vrij snel geschikt en we moeten er geen einddatum op plakken. Ik acht zelf een Tour de France niet voor mogelijk. Dat zou betekenen dat in één maand zaken totaal keren. En dat kan niet."

Dus moeten de verstokte wielersfans het deze weken met oude edities van de klassiekers doen die worden uitgezonden op de Belgische tv. Het stemgeluid van Wuyts en De Cauwer als een soort van opgewarmde prak. Maar dat is klein leed, want deze **corona**crisis zet alles in perspectief. Ook voor het wielervedstrijden dat de belichaming is van de Vlaamse wielergekte. De Cauwer: „De Ronde van Vlaanderen passeert op 700 meter van mijn deur. Dus ik zal er komende zondag aan herinnerd worden. Maar ik ben niet zo gek om te gaan kijken of ze toch voorbij zullen komen. We beseffen steeds meer wat de koers echt betekent. Hoe groter het probleem, hoe kleiner de rest wordt. Men zegt vaak: het is máár koers. En dat kunnen we nu wel zo zeggen."

Nu mis ik de koers niet. Ik zou er ook niet graag heen gaan, mocht er koers zijn. Dit hebben we nog nooit in onze levens-geschiedenis meegemaakt

Ik wil met José doorgaan tot hij 75 jaar is. Dan ben ik ook respectabel genoeg in leeftijd en dan kunnen we zeggen: we worden alsnog vrienden

Bekijk de oorspronkelijke pagina: , ,

Graphic

Michel Wuyts (l) en José de Cauwer vorige maand samen aan het kanaal tussen Mechelen en Leuven.

Mathieu van der Poel (l) zet aan tijdens de Ronde van Vlaanderen van afgelopen jaar. Hij wordt uiteindelijk vierde, achter de Italiaanse winnaar Alberto Bettiol (in Van der Poels kielzog in het roze).

Load-Date: March 29, 2020

End of Document

[\[Aantal besmettingen wereldwijd: 716.101 Aantal dod...\]*](#)

AD/Algemeen Dagblad

30 maart 2020 maandag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Nieuwsdienst; Blz. 4

Length: 226 words

Body

Aantal besmettingen wereldwijd: 716.101

Aantal doden wereldwijd: 33.854

Aantal mensen genezen wereldwijd: 149.071

Aantal besmettingen in Nederland:10.930

Aantal doden in Nederland:771

Het **corona**virus heeft in een etmaal 78 levens geëist in **België**. De Belgische gezondheidsautoriteiten meldden dat het er niet eerder zo veel waren. In totaal zijn in **België** tot gisteren 431 mensen overleden aan het virus.

Frankrijk heeft gisteren 36 **corona**patiënten uit oostelijke regio's die zwaar getroffen zijn door het virus overgebracht naar ziekenhuizen aan de westkust. Ook zijn twee patiënten naar Duitsland gebracht.

Thomas Schäfer, minister van Financiën van de Duitse deelstaat Hessen, is overleden. Volgens justitie zijn er sterke aanwijzingen dat de politicus zelfmoord pleegde. Een collega-politicus wees erop dat Schäfer zich grote zorgen maakte over de **corona**crisis.

Vier Friese ziekenhuizen hebben onveilige Chinese mondkapjes ontvangen. TNO keurde ze af, omdat ze niet aan de eisen voldoen. Ze komen uit een grote bestelling van 1,3 miljoen FFP2-maskers. Daarvan werden er afgelopen week 600.000 verspreid over het land.

Spanje meldde gisteren opnieuw een grimmig record. Er stierven in een etmaal 838 patiënten aan het **corona**virus: het hoogste aantal sinds het begin van de uitbraak. Het dodental is opgelopen tot 6528.

Page 2 of 2 [Aantal besmettingen wereldwijd: 716.101 Aantal dod...]*

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 29, 2020

End of Document

Dorp 'smokkelt' boodschappen

AD/Algemeen Dagblad

30 maart 2020 maandag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Nieuwsdienst; Blz. 3

Length: 629 words

Byline: CHRISTOF VEREECKE

Highlight: In het tweelandendorpje Overslag helpen de Belgische inwoners hun Nederlandse burens aan paaseitjes. Op hun beurt zorgen de Nederlanders dat hun Belgische burens drop krijgen.

Body

De grenzen met **België** zijn dicht, onnodige verplaatsingen worden beperkt en het dagelijks leven is danig verstoord. Ook in het tweelandendorpje Overslag, waar Nederlanders en Belgen anders broederlijk naast elkaar leven. Belgische en Nederlandse kinderen lopen er samen naar school, hun vaders drinken er Belgisch bier aan de toeg van café 't Hoeksken en frieten eten ze er in een voormalige grenspost. De slogan van de jaarlijkse kermis vertelt het hele verhaal: waar plezier geen grenzen kent! Maar dat is buiten het **corona**virus gerekend. Sinds vorig weekend zijn er dagelijks grenscontroles.

Koffiekoeken halen bij de Belgische bakker op zondag zit er voor de Nederlandse Overslagnaren niet meer in en ook de Belgische frieten van frituur De Grenspost worden aan de verkeerde kant van de grens gebakken. De Belgen missen dan weer hun wekelijkse uitstapje naar de Albert Heijn. Geen bonusacties meer, geen drop, geen roze koeken in de koekenpot.

„Hier in Overslag zijn de **maatregelen** extra duidelijk zichtbaar en net iets harder voelbaar“, vertelt Marc Zaan. „Klasgenoten vallen plots onder verschillende regimes. Mogen niet samen spelen op straat, of juist wel, al naar gelang de kant van de grens waar ze wonen. Onze dagelijkse gang is niet meer mogelijk. Even tanken over de grens voor de 'goeiekoop' zit er niet meer in, de grote supermarkten aan de Zeeuws-Vlaamse kant van de grens liggen er verlaten bij. Onwerkelijk maar even zo waar. Dranghekken versperren de grensovergangen waar dat kan en hoe laconiek we er ook over proberen te doen, het is en blijft een akelige gewaarwording. Toch staan we achter de **maatregelen**. Laat daar geen twijfel over bestaan. Stuk voor stuk willen we niets liever dan dat het **corona**virus van zijn troon gestoten wordt en wij allemaal ons normale leven weer kunnen oppakken.“

Page 2 of 2 Dorp 'smokkelt' boodschappen

Maar Overslag zou zichzelf niet zijn als ze niet creatief omgingen met de nieuwe grenzen. „Deze situatie doet terugdenken aan de jaren 50, toen de beruchte smokkelkoning De Zwarte Ruiter hier kilo's boter de grens over smokkelde", vertelt Marc Zaan.

Het inspireerde enkele burens een 'grenzeloze' boodschappendienst op te starten. Via een Facebookgroep wisselen Belgische en Nederlandse burens boodschappenlijstjes uit. Als de boodschappen gedaan zijn, worden ze op een **corona** veilige manier de grens over gezet.

„We hebben de boodschappendienst De Witte Ruiter gedoopt", zegt Zaan. „Maar met smokkelen heeft dit weinig te maken. Met burenliefde des te meer. Verkeer van goederen is vandaag nog vrij. Niemand belet ons bij het dranghek een tasje boodschappen achter te laten op bestelling van een goede buur. Zolang we het netjes houden, die extra boodschap meenemen wanneer we zelf onze boodschappen doen en alle geldende hygiëneregels aanhouden, kunnen we prima Pippi Langkousgewijs voor elkaar zorgen. De Witte Ruiter wil iedereen bij elkaar brengen die het ziet zitten om af en toe eens een boodschap mee te brengen voor een buur die tijdelijk niet in staat is zijn of haar dagelijkse aankopen te doen in het buurland. Open en bloot, zonder geheimzinnigheid. Misschien niet zo romantisch als het plaatje van vroeger, maar zeker zo lief."

„Even voor de duidelijkheid, we gaan niet voor elkaar hamsteren", besluit Zaan. „Benzine en paracetamol 'smokkelen' lijkt ons overdreven. We willen alleen de ouderwetse Overslagse saamhorigheid stimuleren. Maak goede afspraken, koop lokaal en steun elkaar door dik en dun. Zo komen we er samen wel doorheen, is onze boodschap."

En zo wordt er zeventig jaar na de Zwarte Ruiter opnieuw boter de grens over gesmokkeld. In Overslag noemen ze het 'grenzeloze' burenliefde. De Witte Ruiter rijdt!

Niemand belet ons een tasje boodschappen bij het dranghek achter te laten [Bekijk de oorspronkelijke pagina:](#)

Graphic

In het dorp Overslag helpen burens elkaar aan de boodschappen die ze normaal over de grens halen.

Load-Date: March 29, 2020

End of Document

'Triest, je wilt je pasgeboren zoon nu in je armen hebben'

AD/Algemeen Dagblad

30 maart 2020 maandag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Section: Sportwereld; Blz. 5

Length: 719 words

Byline: DANIËL DWARSWAARD

Highlight: Wat doen clubs met hun buitenlandse spelers, nu er niet wordt gevoetbald? De één wil dat ze in de buurt stand-by blijven. Van de ander mogen ze naar huis. „Een jongen van 20, die kun je nu niet in een appartement in Geleen laten zitten.”

Body

Peruviaan Araujo zit vast in Emmen, Ciss (Fortuna) zit juist thuis in Senegal

FC Emmen-verdediger Miguel Araujo (25) werd twee weken geleden voor de tweede keer vader. Maar hij heeft zijn pasgeboren zoon en zijn vrouw alleen in het beeldscherm van zijn telefoon gezien. Zijn kindje in de armen sluiten? Araujo heeft geen idee wanneer het kan. Vanwege het **corona**virus is reizen naar hoofdstad Lima in vaderland Peru onmogelijk. In plaats daarvan zit Araujo 10.600 kilometer verderop in Emmen, Oost-Drenthe.

Dat doet hij in een wijkje waar meer buitenlandse spelers van de eredivisionist wonen. Oók Araujo's landgenoot Sergio Peña. „Sergio woont met zijn vrouw en kind hier”, zegt Emmen-voorzitter Ronald Lubbers. „Dat is al weer anders. Miguel wordt door hen geholpen. Dat doen wij als club ook. We hebben veel contact met hem en zorgen ervoor dat hij op zijn gemak is. Voor zo'n jongen is het natuurlijk diep triest. Je wilt je zoon in je armen hebben.”

FC Emmen heeft een heel legertje buitenlanders. Los van de twee Peruvianen nog twee Zwitsers, een Deen, twee Kroaten, twee Duitsers, een Serviër, twee Turken en een Belg. Allemaal zitten ze 'gewoon' in Emmen. „Het risico is te groot om ze naar huis te sturen”, zegt Lubbers. „Als we over een paar weken weer voetballen, wil je die jongens dichtbij hebben. Niet dat ze vastzitten in hun thuisland. We horen hopelijk snel meer over het vervolg van de eredivisie. Dan moeten we alles uiteraard weer bekijken.”

Page 2 of 3

'Triest, je wilt je pasgeboren zoon nu in je armen hebben'

Fortuna Sittard, die andere Nederlandse club met een keur aan nationaliteiten, pakt het heel anders aan. „Ik heb tegen die jongens gezegd: maak je eigen keuze, zolang je gezondheid niet in gevaar is", zegt trainer Sjors Ultee. Dus zit spits Amadou Ciss bij zijn familie in Senegal en is Alex Carbonell in Spanje bij zijn naasten, in complete lockdown dus. Vier spelers van Fortuna wonen standaard in België, twee in Duitsland. Allemaal net over de grens. Maar de meeste buitenlandse spelers zijn gewoon in Nederland. Zeker degenen die hier met hun partner of kinderen zijn. Zij zagen het niet zitten om te gaan reizen of konden überhaupt niet meer weg.

Ultee: „Het menselijke aspect weegt nu veel zwaarder dan wat dan ook. Ik vind: je kunt jonge gasten die net volwassen zijn niet in hun eentje in een appartementje in Sittard, Geleen of Brunssum laten zitten. Normaal zoeken ze elkaar op, maar dat kan nu natuurlijk ook niet. Dat is te heftig en te veel gevraagd. Dan kun je wel leuk Facetimen en weet ik wat allemaal niet. Maar in deze onzekere tijden, moeten de spelers in een vertrouwde omgeving zijn."

Eén geval bij Fortuna is wel heel bijzonder. De Venezolaan Carlos Faya (18) was van plan om naar Zuid-Amerika te vertrekken, maar die missie was door alle reisbeperkingen kansloos. Dus zit de jonge middenvelder 'thuis' in het Limburgse Brunssum. Ultee: „De ouders van Kevin Hofland (assistent-trainer) wonen toevallig naast hem. Ze ontfermen zich over die jongen. Zorgen dat hij goed eet enzovoorts. Prachtig om te zien. Ik had hem laatst aan de lijn en merkte dat hij het heel fijn vond."

Google Translate

Ultee is deze dagen in niets een voetbaltrainer. Wat hij wél is? Manager, hulp en tolk in één. „Je merkt dat spelers onzeker zijn. Bezorgd om hun familie, zeker als ze hen niet kunnen zien. Bij veel buitenlandse spelers was er onduidelijkheid over de maatregelen die het kabinet afkondigde. Nieuwsberichten gooiden ze door Google Translate, maar ze kwamen er niet uit met die verschillende data. 6 april, 1 juni. Trainer, wat is het nou? Daar hebben de staf en ik hen mee geholpen."

Is Ultee niet bang dat hij straks spelers mist terwijl de competitie weer van start gaat? Zonder publiek bijvoorbeeld. „Nee, en als dat zo is: pech. Wij hebben hier goed over nagedacht. We hebben alle praktische zaken al in kaart gebracht. Zoals de werkgeversverklaringen die spelers nodig hebben om te reizen. Dat voorwerk is gedaan en dus kunnen we snel handelen. Maar ik kan me niet voorstellen dat we snel weer spelen, hoor. Als mensen niet veilig kunnen reizen, dan kun je toch ook geen voetbalcompetitie spelen? Laten we hopen dat alles snel weer relatief normaal is."

Hopen, dat doet Miguel Araujo in Emmen al helemaal.

In deze onzekere tijden moeten de spelers in een vertrouwde omgeving zijn Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Graphic

FC Emmen-verdediger Miguel Araujo hoopt dat hij snel zijn kindje voor het eerst in de armen kan sluiten.

Amadou Ciss van Fortuna, hier in duel met Ajacied Joël Veltman, mocht van zijn club terug naar Senegal.

Sjors Ultee.

Page 3 of 3

'Triest, je wilt je pasgeboren zoon nu in je armen hebben'

Load-Date: March 29, 2020

End of Document

Artikelen NRC

België

Minderheidsploeg nu corona-regering

NRC Handelsblad

16 maart 2020 maandag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: IN HET NIEUWS; Blz. 8

Length: 109 words

Dateline: Brussel

Body

De corona crisis heeft voor België, waar het dagelijks leven sinds vrijdag grotendeels stilstaat, één voordeel: na maanden van vastzittende onderhandelingen werden negen partijen het zondag wel eens. De demissionaire minderheidsregering van liberalen en christen-democraten, geleid door Sophie Wilmès, wordt omgevormd naar een corona-kabinet dat vanuit de oppositie steun krijgt. Het gaat om een uitzonderlijk akkoord, waarin sociaaldemocraten, rechts-conservatieven en groenen afspraken de regering deze drie maanden volmachten te geven om de crisis aan te pakken. Het kabinet hoeft hiervoor geen Kamermeerderheid te hebben. (NRC) **Load-Date:** March 16, 2020

End of Document

Ook België nadert lockdown na reeks nieuwe maatregelen van regering

NRC Handelsblad

18 maart 2020 woensdag

1ste Editie

Section: IN HET NIEUWS; Blz. 2

Length: 237 words

Dateline: Amsterdam

Body

ABSTRACT

Reisverbod en winkels dicht

VOLLEDIGE TEKST:

De Belgische regering heeft in de strijd tegen het **corona**virus verregaande **maatregelen** aangekondigd die bijna neerkomen op een **lockdown**. Behalve apotheken, supermarkten en andere winkels voor voedingsmiddelen - én kiosken en kappers (met één klant tegelijk) - sluiten alle winkels en geldt tot zeker 5 april een samenscholingsverbod. Belgen mogen tot die tijd in principe ook niet naar het buitenland.

Dit verklaarde premier Wilmès dinsdagavond. Zij drukte Belgen op het hart in principe thuis te blijven. Wel mogen ze nog naar kantoor, als ze niet vanuit huis kunnen werken. Ook mogen ze nog fitnessen, zij het samen met hooguit één andere persoon.

In supermarkten is nog één persoon per tien vierkante meter toegestaan. Klanten mogen niet langer dan een half uur in winkels voor voedingsmiddelen blijven. In het openbaar vervoer wordt er naar gestreefd passagiers op ten minste anderhalve meter van elkaar te laten reizen.

Velen in **België** hadden aangedrongen op krachtiger **maatregelen**, omdat veel mensen toch nog zonder directe noodzaak de straat opgingen.

Onder invloed van de **corona**crisis werden politieke partijen het begin deze week na maandenlange vruchteloze onderhandelingen eindelijk eens over de vorming van een kabinet onder leiding van Wilmès. Haar minderheidskabinet mag echter alleen besluiten nemen over zaken die verband houden met de **corona**crisis.

Page 2 of 2

Ook **België** nadert **lockdown** na reeks nieuwe **maatregelen** van regering

Load-Date: March 18, 2020

Geld moet blijven rollen, zegt kabinet

NRC Handelsblad

18 maart 2020 woensdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: IN HET NIEUWS; Blz. 8

Length: 1168 words

Byline: Marike Stellinga

Philip de Witt Wijnen

Dateline: Den Haag

Body

ABSTRACT

Economisch noodpakket

Met ongekende **maatregelen** wil het kabinet banen behouden en bedrijven redden. Het gaat miljarden kosten.

VOLLEDIGE TEKST:

Behoud van banen, behoud van inkomen en behoud van bedrijvigheid. Dat is de rode draad van het immense financiële en sociaal-economische steunpakket waarmee het kabinet de economische effecten van de **corona** crisis hoopt te minimaliseren. Doel is om individueel leed zoveel mogelijk te verzachten - en zo een economische crisis te voorkomen.

In een land dat sinds vorige week grotendeels tot stilstand is gekomen moet geld blijven rollen, zowel door bedrijven als door burgers. En de overheid gaat daarin voorop, met een „noodpakket" dat vele tientallen miljarden zal gaan kosten.

Bij de presentatie ervan, dinsdagavond, benadrukten de ministers Eric Wiebes (Economische Zaken, VVD), Wouter Koolmees (Sociale Zaken, D66) en Wopke Hoekstra (Financiën, CDA) in koor dat het kabinet alles op alles zet om werknemers, bedrijven en zelfstandig ondernemers te ondersteunen in de ongetwijfeld zware periode die voor hen ligt.

Het gaat om een breed palet van (acht) maatregelen, die ondersteuning moeten bieden aan iedereen die financieel in de knel komt door het gedeeltelijk stilvallen van het economisch verkeer. Aan alle deelnemers wordt gedacht: zzp'ers, grote bedrijven, kleine bedrijven, het mkb.

Vrijwel onbegrensd

Wiebes noemde met name die bedrijven die door de eerste, ingrijpende gezondheidsinstructies hun deuren hebben moeten sluiten: de horeca, reisorganisaties, evenementenbureaus en bedrijven in de culturele sector. Daarnaast zijn de steunregelingen bedoeld voor zowel werknemers in loondienst, als mensen die op nulurencontracten werken en zzp'ers. Koolmees citeerde uit premier Ruttes indringende televisietoespraak van maandag: „We laten jullie niet in de steek.”

Het noodpakket is daarmee vrijwel onbegrensd. Iederéén die in aanmerking komt voor financiële ondersteuning, krijgt die. „Er zit geen cap op”, zei Hoekstra stellig.

Dat ondervond het ministerie van Sociale Zaken al de afgelopen dagen nadat vorige week een al bestaande regeling voor arbeidstijdverkorting was verruimd, waarbij de salarissen voor het personeel grotendeels door de overheid worden overgenomen. Eind vorige week waren daar vijfduizend aanvragen voor gedaan; dinsdag stond de teller al op een kleine tachtigduizend.

De meest concrete en voor ondernemers voelbare maatregel is de opening van een noodloket waar bedrijven die sinds 1 maart als gevolg van de coronacrisis hebben moeten sluiten, een bedrag van 4.000 euro kunnen opvragen om hun eerste financiële nood op te vangen.

De al genoemde tegemoetkoming in de loonkosten voor bedrijven die een omzetverlies van 20 procent verwachten wordt verder verruimd. Via het UWV zal de overheid voortaan 90 procent van de salarissen overnemen van weggestuurd personeel. Als voorwaarde geldt dat deze bedrijven geen mensen mogen ontslaan. Ook voor zzp'ers die opdrachten zien slinken wordt een al bestaande regeling uitgebreid om hun inkomen aan te vullen. De voorwaarden en termijnen voor deze steunuitkering worden versoepeld.

Een derde maatregel die vorige week al was ingevoerd gaat om het uitstel van belastingbetaling voor bedrijven die in liquiditeitsproblemen komen. De Belastingdienst zal voor deze ondernemers geen verzuimboetes en belastingrente meer opleggen.

Om ervoor te zorgen dat bedrijven hun vaste lasten kunnen blijven betalen én hun investeringen niet zullen stopzetten komt de overheid met een verruiming van garantieregelingen voor mkb en kleine bedrijven.

Daarbij maakte De Nederlandsche Bank dinsdag bekend dat de buffer-eisen voor de grote banken worden versoepeld zodat zij meer ruimte krijgen om kredieten te verstrekken, tot wel 200 miljard euro.

Het kabinet denkt in eerste instantie aan een periode van drie maanden. Volgens Hoekstra „een eerste fase” met „tijdelijke maatregelen” om te kijken of een economische dip kan worden voorkomen. Hij zei er meteen bij: „We weten niet hoe lang dit gaat duren.” Dat weet namelijk niemand.

En als er straks, in de tweede helft van het jaar, een verlenging van de maatregelen nodig is, of er moeten nieuwe maatregelen komen, dan zal dat gebeuren. Hoekstra: „Dan zullen we de bakens moeten verzetten. We doen wat nodig is en zolang dat nodig is. Het kabinet is bereid om daarin heel ver te gaan.” In de komende drie maanden gaat het de schatkist volgens Hoekstra al tussen de 10 en 20 miljard euro kosten.

Staatsschuld zal oplopen

Financieel gezien is er voorlopig geen enkele beperking. De overheidsfinanciën staan er goed voor, benadrukte hij nog maar eens. De extra, mogelijk tientallen miljarden zullen niet ten koste gaan van andere overheidsuitgaven maar ten laste komen van de staatsschuld. Hoekstra zal via de obligatiemarkt extra geld gaan lenen. De ruimte daarvoor is groot omdat de staatsschuld de laatste jaren is teruggebracht tot onder de 50 procent, waar volgens de Brusselse begrotingsregels 60 procent de norm is. Omgerekend in euro's kan de Nederlandse staat zich nog zeker voor 90 miljard extra in de schulden steken. De eurolanden spraken bovendien maandag al af om de begrotingsnormen niet al te strikt te hanteren.

We weten niet hoelang dit gaat duren

Wopke Hoekstra minister Financiën

Miljarden Wat doen andere landen?

Inwoners van de Verenigde Staten krijgen van hun regering binnen twee weken mogelijk allemaal een cheque thuisgestuurd. Dat melden bronnen rond minister van Financiën Steve Mnuchin dinsdag aan The Washington Post. De maatregel moet deel gaan uitmaken van een groot economisch stimuleringspakket van de Amerikaanse regering van ten minste 850 miljard dollar (773 miljard euro).

Spanje trekt in ieder geval 200 miljard euro uit om de gevolgen van het coronavirus te verlichten. Het geld gaat naar directe hulp, leningen en kredietgaranties. De Spaanse regering voert daarnaast werktijdverkortingen door, om ontslagen van mensen in vaste dienst te voorkomen. Ook worden regelingen getroffen om te voorkomen dat mensen hun hypotheek niet meer kunnen betalen. Het land wil tot slot buitenlandse overnames van getroffen Spaanse bedrijven blokkeren.

Het Verenigd Koninkrijk trekt voor financiële noodmaatregelen 330 miljard pond (363 miljard euro) uit. Het bedrag is bedoeld voor leningen aan bedrijven, voor steun aan de luchtvaartsector, uitstel van belastingen en voor kleine bedrijven zonder verzekeringen. De Britse regering zei toe meer geld uit te trekken als dat nodig is.

Frankrijk is van plan om nog eens 45 miljard euro uit te geven aan maatregelen om bedrijven overeind te houden. Een groot deel van het bedrag gaat volgens de Franse minister van Financiën naar uitstel van belastingen en sociale premies, of mogelijk zelfs annulering daarvan voor bedrijven die dreigen om te vallen. Verder worden er bedragen opzijgezet voor een solidariteitsfonds voor zelfstandigen en werktijdverkortingen. Het bedrag komt bovenop de 300 miljard euro aan garantiestellingen voor bedrijfsleningen die president Macron maandag aankondigde.

Graphic

Tandartsassistent Josmara Tolentino (53) werkt bij Tandartspraktijk Kanaalstraat in Utrecht. „Patiënten moeten bellen in plaats van langskomen. Wij behandelen nu alleen spoedgevallen, andere afspraken moeten na 6 april worden gepland. Wij zijn extra voorzichtig en proberen zo min mogelijk contact te maken met patiënten als dat kan. Wij vragen hen of ze verkouden zijn en zich goed voelen, want wij maken ons zorgen om onszelf en de dokters die hier werken."Foto Aziz Kawak

Harjet Cengh (50) komt uit India en woont in Vianen. Al 25 jaar heeft hij zijn eigen zaak in de Voorstraat, Utrecht. „Ik heb een oproepkracht en die is best wel oud. Ik zei dat hij vandaag niet meer hoefde te komen, omdat er weinig werk is. Mensen maken zich zorgen om het virus en bij

kledingreparatie is er best wel veel contact. Dus was ik mijn handen regelmatig. Ik maak me zorgen om mijn zaak: wie gaat mijn huur betalen?"

John Bhagiloi (58) woont in Utrecht en heeft een eigen reisbureau (Saron) aan de Amsterdamsestraatweg. „Bijna iedereen is dicht in deze straat. Er is toch geen handel meer! Niemand vliegt meer. Voor wie moet ik boeken? Alles is platgelegd. Ik zou graag een oplossing willen van de regering. Veel mensen gaan annuleren en willen hun geld terug. Wij moeten terugbetalen of de boeking verplaatsen, maar wij hebben geen garantie dat het beter wordt."

Synthia (33) woont in Utrecht en is al vijf jaar zzp'er bij Skin Art Tattoos. „Wij hebben een collega uit **België** die stoflongen heeft. Hij mag van het ziekenhuis zijn stad niet meer uit omdat het te gevaarlijk is. Dus kan hij tot en met 6 april niet meer werken en wie weet gaat het nog langer duren. Dagelijks hebben we het erover of we gaan sluiten, maar ik denk dat je hier veilig kan zitten. We hebben het druk. Veel mensen komen nu een tattoo zetten omdat er toch niets te doen is."

Load-Date: March 18, 2020

End of Document

19 maart 2020 donderdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: CULTUUR; Blz. 2

Length: 102 words

Body

Minstens 32 radiozenders in heel Europa draaien vrijdagochtend om 8.45 uur het nummer 'You'll Never Walk Alone' (1963) van de Britse band Gerry & The Pacemakers. De pan-Europese actie is een initiatief van 3FM-dj Sander Hoogendoorn. Hij wil met het nummer iedereen in Europa een hart onder de riem steken. Eerst vond hij vrijwel alle Nederlandse zenders, landelijke en regionale, bereid. Daarna breidde hij de actie uit tot stations in onder meer in het VK, **België**, Duitsland, Oostenrijk, Spanje en Slowakije.

Europese radiozenders draaien vrijdagochtend om 8.45 uur allemaal 'You'll Never Walk Alone'

Load-Date: March 19, 2020

End of Document

De ene na de andere autofabriek valt stil; Autofabrikanten sluiten deuren; Nederlandse toeleveranciers worden hard geraakt door de sluiting van Europese autoproductielocaties.

NRC Handelsblad

19 maart 2020 donderdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: ECONOMIE; Blz. 1

Length: 1097 words

Byline: Milo van Bokkum

Dateline: Amsterdam

Body

ABSTRACT

Autoproductie

De sluiting van Europese autofabrieken zal ook Nederlandse toeleveranciers raken.

VOLLEDIGE TEKST:

Het goede nieuws bij de presentatie van de jaarcijfers van Volkswagen was dinsdag dat de Chinese fabrieken weer beginnen te draaien. Het slechte nieuws was dat de Europese allemaal dichtgaan.

Net als veel andere sectoren kampt de Europese auto-industrie met een ongekende schok door COVID-19. Maandag en dinsdag berichtte een groot deel van de Europese autofabrikanten productielocaties voorlopig te sluiten, of dat de komende dagen te gaan doen: het Italiaanse Fiat-Chrysler, het Franse PSA (onder andere Peugeot en Opel), BMW, Renault, en dus Volkswagen. Het betekent onder meer dat een van de grootste fabrieken ter wereld, het iconische bakstenen Volkswagen-complex in Wolfsburg (63.000 werknemers) tot stilstand komt. De enige Nederlandse fabrikant van personenauto's, VDL Nedcar in Born (5.000 medewerkers), bouwt de komende dagen de productie af en sluit daarna voor een maand de deuren.

De concerns geven verschillende redenen voor de sluiting. De wereldwijde vraag naar auto's is volledig ingestort, de gezondheid van de werknemers moet worden beschermd, aanvoerlijnen zijn verstoord. Volkswagen wees de Financial Times erop dat het „veel meer leveranciers heeft in Spanje en Italië dan in China". Nu die landen

De ene na de andere autofabriek valt stil; Autofabrikanten sluiten deuren; Nederlandse toeleveranciers worden hard geraakt door de sluiting van Europese autoprod....

grotendeels op slot zitten en Europese binnengrenzen worden gesloten, is het moeilijker te blijven produceren. Ook PSA sprak van „grote verstoringen" in de keten.

De sluitingen tonen precies waar macro-economen dezer dagen op blijven hameren: de corona crisis is uniek omdat deze een vraagschok én een aanbodschok teweegbrengt. Toen China door het virus geraakt werd, was voor veel Europese autoproducenten die eerste schok aan de orde: de vraag naar auto's in het land viel volledig stil. Vervolgens moesten ook Chinese fabrieken van onder meer Volkswagen dicht. En nu deze weer beginnen te draaien, zijn er problemen met Europese aanvoerlijnen - en heeft de aanbodkant grote problemen.

Faillissementen

De schade van alle sluitingen, die al gauw meerdere weken gaan duren, valt nog lastig in te schatten. Maar het ziet er niet goed uit. En veel fabrikanten hadden het al moeilijk vanwege de lastige omschakeling naar elektrisch rijden en een al langer afnemende vraag.

De Duitse auto-autoriteit Ferdinand Dudenhöffer, verbonden aan de universiteit van Sankt-Gallen, in Zwitserland, hield de afgelopen dagen in meerdere interviews rekening met een daling van de Europese verkopen van 11 procent in 2020. Dat zou neerkomen op nog 13,7 miljoen verkochte auto's. Dit is dan nog een optimistisch scenario, waarbij het virus de komende maanden onder controle komt. Als alles anders loopt, sluit Dudenhöffer faillissementen niet uit - en zelfs niet het (deels) nationaliseren van automakers.

De sluitingen veroorzaken ook enorme problemen voor toeleveranciers van de auto-industrie. Voor de duizenden onderdelen waar een auto uit bestaat, maken de grote fabrikanten gebruik van een zeer geavanceerd netwerk van kleinere bedrijven. Die leveren brandstoftanks, ruitenwissers en achteruitkijkspiegelverstelmechanismen vaak zeer kort voor de assemblage van de auto, volgens het just in time-principe. Doordat spullen pas bij de fabriek arriveren als ze daar nodig zijn, kunnen voorraden zo klein mogelijk blijven. Dat spaart geld uit; kapitaal dat 'stiltzit' in voorraden, kosten van voorraadbeheer, opslagruimte. Soms gaat een lading uit een vrachtwagen direct het productieproces in.

Als iets in dat netwerk hapert, dringt dat snel door in de rest van de keten. „Het systeem is door de jaren heen geoptimaliseerd, maar daardoor ook erg gevoelig geworden voor disruptie", zegt Casper Veenman, partner bij adviesbureau Roland Berger en gespecialiseerd in de auto-industrie. Die disruptie komt op dit moment ook weer van twee kanten. Langzamerhand ontstaan nu ook problemen met de grondstoffenaanvoer uit China, aldus een woordvoerder van de RAI Vereniging, organisatie voor de Nederlandse autobranche en toeleveranciers.

'Beschermt' positie

In Nederland kent de sector enkele honderden bedrijven, die voor meerdere miljarden per jaar produceren. Ongeveer de helft van die productie gaat naar Duitsland, zij het lang niet altijd rechtstreeks naar de autofabrikanten die nu hun deuren sluiten. „De Nederlandse fabrikanten zijn vooral zogenoemde tier 2-leveranciers", zegt AnneJaap Deinum, van brancheorganisatie Nevat. Dat wil zeggen: leveranciers van leveranciers. Doorgaans producenten van kleine onderdelen, die eerst nog door een ander bedrijf bewerkt worden. „Neem een veertje: een fabrikant levert dat bijvoorbeeld aan een producent van dakramen van auto's. Die levert wel direct aan de autofabrikant."

Hebben de Nederlandse toeleveranciers door die enigszins 'beschutte' positie meer tijd voor ze de sluiting van de fabrieken merken? Nee, denkt Veenman van Roland Berger. „Er zit eigenlijk geen vertraging in." Natuurlijk hebben veel toeleveranciers meer klanten, ook buiten de auto-industrie, maar als de crisis aanhoudt, lijkt het Veenman onvermijdelijk dat sommige de komende tijd in de financiële problemen raken. „Er zit niet veel buffer in, want ze hadden het al zwaar."

De vraag is of de grote autoproducenten dan leningen of garanties bieden. Veenman: „Zij zijn er niet bij gebaat als een leverancier omvalt." Vaak gaat de relatie tussen zulke bedrijven lang terug, en is samen gewerkt aan het ontwerp van een heel specifiek onderdeel. Ga je wisselen van leverancier, dan ben je wel even bezig. Veenman:

Page 3 of 3

De ene na de andere autofabriek valt stil; Autofabrikanten sluiten deuren; Nederlandse toeleveranciers worden hard geraakt door de sluiting van Europese autoprod....

„Je moet ook opnieuw een hele logistieke keten opzetten. Je bent als autoproducent gewoon erg afhankelijk van zo'n bedrijf."

Niet voor niets lukte het de noodlijdende Nederlandse schuifdakproducent Inalfa vorig jaar om bijvoorbeeld afnemer BMW ervan te overtuigen dat het sommige orders te goedkoop had geleverd. Ook de autoproducent zag niets in een faillissement - en besloot bij te betalen.

De sluitingen veroorzaken ook enorme problemen voor toeleveranciers in de industrie

Productie DAF sluit

De Eindhovense vrachtwagenproducent DAF legt in de loop van de komende dagen het werk in de drie Europese fabrieken van het concern neer. Dat heeft het dinsdagavond bekendgemaakt. Volgens het bedrijf is er een tekort aan onderdelen van toeleveranciers ontstaan door het **corona**virus.

Ook uitte productielijnpersoneel steeds meer zorgen over het besmettingsgevaar van werken in de fabrieken in Nederland, **België** en het Verenigd Koninkrijk. In totaal werken bij DAF iets meer dan 9.000 mensen. Er is werktijdverkorting aangevraagd.

Graphic

De productiehal van VDL Nedcar in Born. De autofabrikant bouwt de productie de komende dagen af en sluit daarna vier weken de deuren. Foto Lex van Lieshout/ANP

Foto Niels Wenstedt/ANP

Load-Date: March 19, 2020

End of Document

Drama, irritatie en stress in de Kamer ; Kamerdebat

Opeens werd het de vermoeide crisisminister te veel

NRC Handelsblad

19 maart 2020 donderdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: VOORPAGINA; Blz. 1

Length: 2024 words

Byline: Pim van den Dool

Barbara Rijlaarsdam

Body

ABSTRACT

Debat **coronavirus**

Een minister die flauwvalt, woede over mondkapjes en harde partijpolitiek. De spanning in de Kamer liep woensdag soms hoog op.

VOLLEDIGE TEKST:

De **corona**crisis vergt veel. Van iedereen in het land, maar ook van het kabinet. Even voor half acht, als het debat over het **corona**virus in de Tweede Kamer al uren bezig is, roept Jesse Klaver (GroenLinks) plotseling: „Ho, het gaat niet goed! Kan iemand de minister ...”

Minister Bruno Bruins (Medische Zorg, VVD) zakt achter het spreekgestoelte in elkaar. Meteen schorst voorzitter Khadija Arib het debat. Bruins wordt overeind geholpen door collega Wouter Koolmees (Sociale Zaken, D66) en wil meteen verder met het debat, waarin hij onder vuur lag omdat hij niet paraat had hoeveel extra mondkapjes er de komende tijd nodig zijn. Door Koolmees en de toegesnelde minister Wopke Hoekstra (Financiën, CDA) wordt hij naar buiten gedirigeerd. Later twittert Bruins dat hij last had van een „flauwte” door „oververmoeidheid en intensieve weken”. Hij zou een avond rust houden. Het debat gaat verder zonder hem.

Aan het begin van de middag had Arib al gezegd dat het een „uitzonderlijke, moeilijke tijd" is. Ook voor de Tweede Kamer betekent dit dat alles op een „andere manier dan gebruikelijk" gaat. Bij het debat zijn van iedere fractie hooguit twee Kamerleden aanwezig en die zitten niet naast, maar achter elkaar. Ook de vijf bewindspersonen in

'vak K' houden afstand. De publieke tribune is - op circa tien journalisten en evenzoveel fotografen na - leeg. De fotografen mogen niet beneden in de zaal rondlopen en dus zijn de teledenzen nog groter dan anders.

Groepsimmunititeit geen doel van beleid

Premier Mark Rutte (VVD) moest zelf constateren dat er „een misverstand" was ontstaan. In zijn toespraak van maandagavond sprak hij van het opbouwen van 'groepsimmunititeit' tegen het coronavirus. Hoe meer mensen COVID-19 krijgen en weer beter worden, zei hij, hoe beter kwetsbare groepen als ouderen op termijn zijn beschermd. Die groepsimmunititeit opbouwen kan „maanden of zelfs langer duren", terwijl intussen „een groot deel" van de bevolking besmet zal raken.

Van die uitspraken zijn mensen „heel hard geschrokken", zei SP-Kamerlid Maarten Hijink. Het leek alsof groepsimmunititeit „een soort doel" van het beleid was, zei PvdA-leider Lodewijk Asscher. Coalitiegenoot Rob Jetten (D66) noemde het gebruik van die term „niet zo handig". Door de woordkeuze van Rutte kwamen rekensommen in de media van wel 40.000 tot 80.000 extra doden. PVV-leider Geert Wilders kwalificeerde het inzetten op groepsimmunititeit als „levensgevaarlijk".

Bij de technische briefing, voor het debat, had directeur infectieziektenbestrijding Jaap van Dissel van het RIVM al geklaagd over verkeerde „framing" van het begrip groepsimmunititeit. Hij zei maandag in Nieuwsuur dat het RIVM „het virus wil laten rondgaan onder mensen die er eigenlijk weinig last van hebben". Die strategie „versterkt het effect van de andere maatregelen" die Nederland neemt, zei Van Dissel. Zijn uitleg: als een deel van de bevolking het virus met lichte klachten doormaakt en met maatregelen als hygiëne en sociale onthouding voorkomt dat kwetsbare groepen ziek worden, bouwt de samenleving langzaam immuniteit op.

Rutte benadrukte dat immuniteit „geen doel" is, maar „bijkomend effect" van het beleid. De premier zei dat het absoluut niet de bedoeling is „om zo veel mogelijk mensen te besmetten".

PVV en FVD in isolatie

„Hoe kan het dat Nederland een premier heeft die dit voorstelt: mensen onnodig laten sterven?" Wilders was woensdag de eerste spreker en de PVV-leider ging er snoeihard in. Daar werd hij op aangesproken door zijn collega's, die op meer „respect" aandrongen. Maar daar trok Wilders zich niets van aan. „Ik wil niet dat meer mensen ziek worden", zei hij op luide toon. En: „Ik wil niet dat meer mensen sterven." Voor de tegenwerping dat niemand dat wil, hield hij zich doof.

Wilders had één medestander: Thierry Baudet, de leider van Forum voor Democratie. Opvallend was dat de twee voor het eerst gebroederlijk samen optrokken. Wilders en Baudet doken samen op bij de interruptiemicrofoon, zodat ze het van elkaar konden overnemen als een van de twee door zijn vragen heen was.

Met hun toon en stijl isoleerden de twee fractievoorzitters op de rechterflank zich doelbewust van de rest van de Kamer. De sprekers van de overige partijen zeiden van de coronacrisis geen politiek te willen maken, zij stelden zich constructief kritisch op. Hoewel Baudet ook zéi dat het „geen tijd [is] van makkelijk oppositie voeren" en dat hij „het landsbelang voorop" wil stellen om „zoveel mogelijk levens te redden", bleef hij er maar op hameren dat het kabinet niet de juiste strategie volgt. Waar de rest van

de Kamer erkende dat de wetenschap met grote onzekerheden kampt over het **corona**virus, wisten Baudet en Wilders heel zeker dat zij het allemaal beter weten. „Snap dat dan”, zei Baudet bijvoorbeeld tegen Klaver. En volgens Wilders kan de Kamer zich geen discussie meer veroorloven. Hun collega-Kamerleden worstelden er zichtbaar mee. „Wilders staat hier met een bijna jaloersmakende stelligheid zijn eigen theorieën te verkondigen als zijnde de waarheid”, verzuchtte Jetten.

Rutte denkt dat Nederland **'lockdown'** niet pikt

Het is al weken de discussie: doet Nederland wel genoeg ten opzichte van andere landen? Na Italië kondigden ook landen als Spanje, Frankrijk en **België** vormen van een **'lockdown'** af. De maatschappij gaat er verder op slot dan hier. Nederland heeft zo'n **'lockdown'** „als ongeveer enige in de Europese Unie” niet, stelde Wilders.

Premier Rutte ziet dat anders. Hij wil de term **'lockdown'** „liever vergeten”. Volgens de premier neemt Nederland al heel „rigoureuze **maatregelen**” die sterk lijken op wat ze in andere Europese landen een **'lockdown'** noemen. „Nederland zit vérgaand op slot, kijk naar de horeca en hoe sterk het gebruik van het openbaar vervoer is teruggelopen.” Volgens Rutte hebben Frankrijk en Spanje ook geen „echte **'lockdown'**” zoals China. „Dan blijft echt iedereen thuis. Zo'n extreme vorm zien we in Europa niet. In Frankrijk gaan mensen ook nog naar hun werk.”

Het kabinet vindt een totale **'lockdown'** voor de bestrijding van het **corona**virus ook niet verstandig is en leunt daarbij op de expertise van het RIVM. Jaap van Dissel zei woensdag dat je met een totale **'lockdown'** het virus weliswaar in één keer fors „onderdrukt”, maar er amper immuniteit ontstaat, met alle risico's van dien. „Een **'lockdown'** heeft schijnbaar voordelen in het begin, maar als je ermee stopt, ben je net zo gevoelig als aan het begin dat het virus weer opduikt. Een ander nadeel is dat je het heel lang moet volhouden.”

Rutte wilde een totale **'lockdown'** niet uitsluiten, maar ziet het niet snel gebeuren. „Ik denk dat het maatschappelijk niet geaccepteerd wordt als we hier zeggen: u gaat de deur niet meer uit.” Toen Wilders erop bleef hameren vielen oppositiefracties het kabinet bij. Klaver zei het niet verstandig te vinden om „iedereen binnen te zetten, terwijl we geen idee hebben hoelang het gaat duren en ook niet weten of dit de oplossing is”.

Zorgen om intensivecarebedden en mondkapjes

Naast bespiegelingen over de te voeren strategie tegen het virus had de Tweede Kamer vooral ook veel praktische vragen. Zijn er plannen om ouderen in verpleeghuizen extra te beschermen? Zijn er genoeg bedden op de intensive cares als het aantal patiënten de komende dagen snel stijgt? En heeft het kabinet al een oplossing voor het dreigende tekort aan beschermingsmiddelen in de zorg?

Over de IC-bedden probeerde Diederik Gommers, de voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Intensive Care, de Kamerleden bij de briefing al gerust te stellen. Momenteel zijn er 1.150 bedden beschikbaar op de IC's, wat kan worden uitgebreid naar 2.000 of zelfs 3.000, zei hij. Groepen patiënten behandelen in gymzalen is niet „een scenario waar we gaan komen”, denkt Gommers. De IC-artsen zijn volgens hem nu nog „in control”.

Over de mondkapjes kon minister Bruins de Kamer melden dat Nederland woensdag 140.000 mondkapjes had bemachtigd en dat er de komende dagen nog „enkele miljoenen” beschikbaar komen. Bruins beschreef het inslaan van voldoende mondkapjes als een „gevecht” omdat er veel kapers op de kust zijn. Na aandringen van de SP en GroenLinks beloofde Bruins zo snel mogelijk een 'vorderingsbesluit' te tekenen, waarmee de overheid beslag kan leggen op voorraden van bedrijven als dat nodig is.

We moeten zorgen dat mensen niet in eenzaamheid sterven. Juist in tijden van nood is het goed de blik omhoog te richten

Kees van der Staaij SGP

Voor eens en voor altijd is duidelijk wat cruciale beroepen zijn: verpleegsters, onderwijzers. Er is geen tekort aan

CEO's

Jesse Klaver GroenLinks

Als de mens de dieren met rust had gelaten, hadden we geen crisis gehad. Nederland zit op een tikkende tijdbom Esther Ouwehand Partij voor de Dieren

Groepsimmunitet is een levensgevaarlijk voorstel. Het is een gok en catastrofaal. We gaan toch niet experimenteren met mensen? Geert Wilders PVV

Zit het kabinet er bovenop dat voedsel tijdig van het land af gaat, dat het ook in onze winkels terecht komt?

Pieter Heerma CDA

Wilders en Baudet trokken voor het eerst gebroederlijk samen op

Ook Frankrijk en Spanje hebben volgens de premier geen volledige lockdown

Coronanieuws Doden & pannenprotest

In Nederland zijn sinds dinsdag- en woensdagmiddag vijftien mensen overleden. Het totale dodental is nu 58, maakte het RIVM woensdagmiddag bekend. Bij 2.051 mensen is nu COVID-19 vastgesteld. In de penitentiaire inrichting Haaglanden in Scheveningen is woensdag voor het eerst bij een gedetineerde het virus vastgesteld. Er lagen woensdagmiddag 177 patiënten op de ic. Veruit de meesten bij wie een besmetting is vastgesteld, komen uit Brabant: 759 patiënten.

Kinderen in groep 8 van de basisschool hoeven geen eindtoets te maken. Minister Slob wil zo de werkdruk voor leraren verminderen. Zijn zijn druk met thuisonderwijs.

In Italië zijn sinds dinsdagavond nog eens 475 mensen overleden, opnieuw een recordaantal sinds het virus vorige maand uitbrak. Het dodental is nu bijna 3.000. In heel Italië was woensdag bij ruim 35.000 mensen het virus vastgesteld. Het aantal bekende besmettingen en sterfgevallen in Italië leek de afgelopen dagen juist te stabiliseren.

In Frankrijk zijn van dinsdag op woensdag 89 mensen bezweken. Dat is een forse toename ten opzichte van een dag eerder. In het land zijn in totaal nu 264 mensen overleden, dat waren er dinsdag 175. Ook zijn ruim 9.100 besmettingen vastgesteld, een toename van 18 procent vergeleken met dinsdag. 931 mensen zijn er slecht aan toe.

In Duitsland is het aantal vastgestelde besmettingen opgelopen tot 10.999. Dinsdag testten 2.801 patiënten positief op het virus, meldde het Robert Koch Instituut donderdagochtend. De aan Nederland grenzende, dichtbevolkste deelstaat Noordrijn-Westfalen is het zwaarst getroffen met ruim 3.000 besmettingen. Er zijn tot nu toe 20 mensen overleden.

Engelse scholen in het basis- en voortgezet onderwijs gaan na vrijdag dicht, zei premier Johnson woensdag. Net als in Nederland maakt hij een uitzondering voor kinderen van ouders in „essentiële beroepen“, zoals de zorg. Eerder had de Schotse premier Sturgeon aangekondigd scholen in haar land te zullen sluiten. Zij zei er niet vanuit te gaan ze nog voor het einde van het lopende schooljaar te heropenen.

In verschillende Braziliaanse steden barstte woensdagavond een pannenprotest uit waarmee bewoners hun ongenoegen kenbaar maakten over de lakse wijze waarop Bolsonaro omgaat met het virus. De president noemde het vorige week nog een 'hysterie van de bevolking', een 'samenzwering van links' en een 'fantasierhaal'. Intussen loopt het aantal besmettingen snel op. Bolsonaro presenteerde woensdag op een persconferentie wel de nodige maatregelen, maar liep daarbij opzichtig te stuntelen met zijn mondkapje.

Het Formule 1-seizoen begint dit jaar met twee maanden zomerstop. De FIA hoopt de races in de zomer in te halen. Het raceseizoen had dit weekend moeten beginnen, maar de eerste vier GP's werden afgelast. De vijfde, in Zandvoort op 1 mei, is uitgesteld.

Graphic

Premier Mark Rutte (VVD) arriveert woensdag in de Tweede Kamer, gevolgd door minister Bruno Bruins (Medische Zorg, VVD). Ministers en Kamerleden hielden zo veel mogelijk afstand .

Foto David van Dam

Load-Date: March 19, 2020

End of Document

Duitsers kunnen beter geen boodschappen doen in Enschede

NRC Handelsblad

20 maart 2020 vrijdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: IN HET NIEUWS; Blz. 2

Length: 233 words

Dateline: Berlijn/Brussel

Body

In Duitsland en **België** is verwarring ontstaan over het Nederlandse **corona** beleid. Duitse politici in het grensgebied hebben een brandbrief gestuurd aan bondskanselier Merkel en de minister-president van de deelstaat Noordrijn-Westfalen, Armin Laschet.

Deze week wekte premier Rutte in zijn toespraak de indruk dat Nederland niet zulke strenge **maatregelen** neemt om zogeheten groepsimmunitet te bereiken. Woensdag noemde hij dit in de Kamer een misverstand.

Maar donderdag verscheen een artikel over Nederland in de Süddeutsche Zeitung onder de kop 'Het uiterst riskante experiment'. Negen politici uit de grensstreek, onder wie de burgemeester van Münster, uiten nu hun bezorgdheid dat in Nederland winkels wel nog open mogen zijn, waardoor Duitsers in bijvoorbeeld Enschede gaan winkelen. Beide landen zouden dezelfde **maatregelen** moeten nemen, of anders de grenzen moeten sluiten.

Ook in **België**, sinds woensdag min of meer in **lockdown**, heerst ongerustheid. Burgemeesters in grensgemeenten waarschuwen in De Standaard dat Nederlanders naar **België** blijven komen, onder meer om te tanken. „Nederland hanteert een aartsgevaarlijk beleid“, aldus de burgemeester van Lanaken.

In Wallonië vroeg een gedeputeerde in een brief aan premier Wilmès naar de mogelijke toestroom van Nederlanders tijdens de paasvakantie. „Deze mensen gaan hier dus aankomen, overal rondwandelen en ons mogelijk besmetten.“

Load-Date: March 20, 2020

End of Document

[Grandvision 21,84 euro / + 19,5 % Optieketen sluit winkels in Europa](#)

NRC Handelsblad

20 maart 2020 vrijdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: ECONOMIE; Blz. 4

Length: 57 words

Body

Optiekconcern GrandVision sluit vanaf deze vrijdag in een aantal Europese landen zijn winkels in verband met de **corona**crisis. Het gaat onder meer om **België**, Frankrijk, Italië, Polen en Spanje. In Nederland gaan de winkels van

Eyewish vanaf zaterdag voorlopig dicht. Ook een groot deel van de Pearle-winkels sluit de deuren. (ANP)

Load-Date: March 20, 2020

End of Document

Belgen en Duitsers niet blij met Nederland

NRC Handelsblad

21 maart 2020 zaterdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: IN HET NIEUWS; Blz. 6

Length: 617 words

Byline: Juurd Eijvoogel

Anouk van Kampen

Dateline: Berlijn/Brussel

Body

ABSTRACT

Grensverkeer

België gooit de grenzen dicht. Grensgemeenten in Duitsland maken zich ook zorgen en willen dat Rutte en Merkel gaan praten.

VOLLEDIGE TEKST:

België heeft vrijdagmiddag al het niet essentiële grensverkeer verboden. De Belgen merkten de afgelopen dagen een toename van het grenstoerisme, met name uit Nederland, door de afwijkende regels tussen landen.

Vorig weekeinde reageerden veel burgemeesters van Nederlandse grensgemeenten nog verontwaardigd: Belgen kwamen massaal richting Nederland waar horeca en winkels nog open waren, terwijl ze in **België** al op slot zaten.

Belgen mogen enkel nog naar buiten voor het hoognodige en om in de buitenlucht te sporten. In Belgische grensgemeenten stelden ze vast dat Nederlanders naar **België** kwamen om te tanken, naar de supermarkt te gaan of te wandelen.

In Wallonië vreesden ze dat Nederlanders de Ardennen massaal zouden bezoeken in de paasvakantie. „Nederlanders bezitten talloze vakantiewoningen in het gebied”, schreef Richard Fournaux, provinciaal gedeputeerde in Wallonië, donderdag in een brief aan premier Sophie Wilmès.

Page 2 of 2 Belgen en Duitsers niet blij met Nederland

Vrijdag werden al op steeds meer plaatsen **maatregelen** genomen tegen de komst van Nederlanders. Burgemeesters riepen Nederlanders op thuis te blijven.

Vanaf drie uur in de middag sloot **België** alle grenzen voor niet-essentiële verplaatsingen. Aan de grens wordt sindsdien gecontroleerd. Grensforenzen moeten een bewijs van hun werkgever tonen.

Naar de supermarkt in **België** gaan mag, maar je familie of de zee bezoeken niet. Ook tweede verblijven mogen niet worden bezocht. Wie geen geldige reden heeft, wordt weggestuurd of krijgt een boete. Grensarbeiders uit de medische sector krijgen een vignet, zo kunnen zij snel voorbij controles.

Rutte waarschuwde Nederlanders die het land verlaten richting Duitsland of **België** vrijdag al tijdens een persconferentie: „Doe dat niet. Het is geen business as usual." Nederland ziet voornamelijk niet de noodzaak om beperkende **maatregelen** aan de grenzen met Duitsland en **België** in te stellen.

Duitse grensgemeenten

In Duitsland woedt dezelfde discussie over het grensverkeer met Nederland. Negen lokale Duitse politici uit de grensstreek schreven donderdag een brandbrief aan bondskanselier Angela Merkel en de minister-president van Noordrijn-Westfalen, Armin Laschet.

Het beginsel van open grenzen leidt tot problemen, wanneer landen verschillende **maatregelen** nemen en elkaars beleid doorkruisen. „Met grote zorg stellen we vast", schrijven de negen politici in hun brandbrief, „dat de mogelijkheden tot winkelen in ons buurland, deels ook op zondag, nog steeds bestaan. De homepage van Enschede wijst daarop." In Duitsland moeten alle winkels, behalve apotheken, supermarkten en andere levensmiddelenwinkels, dicht.

Op de Duitstalige versie van de site voor Enschede-promotie stond tot vrijdagmiddag nog een wervend tekstblok over Enschede als „uitnodigende shopping-stad", ook voor „viele Besucher aus Deutschland". Dat wordt weggehaald, en alle campagnes om Duitse bezoekers binnen te halen heeft de stad stopgezet. Maar zolang Duitsers voor hun aankopen naar Nederlandse winkels komen, werkt het Duitse beleid om mensen zo veel mogelijk binnenshuis te houden niet, stelt de brandbrief. „Zonder gelijk beleid, een soort Europese strategie, blijft de grensregio een toegangspoort voor infecties."

Neem contact op met premier Rutte, vragen de ondertekenaars van de brief aan Merkel en Laschet, om te zorgen dat beide landen dezelfde strategie volgen. Anders blijft als laatste middel slechts sluiting van de grens voor mensen die niet voor hun werk onderweg zijn, „wat we allemaal ten diepste zouden betreuren". Voor nu blijft de grens met Duitsland dus nog even open.

Graphic

Afgelopen week werden Belgen in Zeeuws-Vlaanderen geweerd middels een noodverordening.

Foto Jonas Roosens/ANP

Load-Date: March 23, 2020

End of Document

Een ramp in slow motion; Ziekenhuis Corona waart hier door de gangen

NRC Handelsblad

21 maart 2020 zaterdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: VOORPAGINA; Blz. 1

Length: 3199 words

Byline: Liza van Lonkhuyzen

Chris Keulen

Body

ABSTRACT

Reportage Zorg in Limburg

Zorginstelling Zuyderland in Limburg, met verschillende zieken- en verpleeghuizen, is zwaar getroffen door het coronavirus. NRCliep deze week mee met directeur David Jongen. „Mensen, dit wordt een marathon. En we zijn pas net vertrokken.”

VOLLEDIGE TEKST:

Leidinggeven aan een organisatie waar corona door de gangen waart. Niets had David Jongen (55), bestuursvoorzitter van de grote Limburgse zorg-organisatie Zuyderland daarop kunnen voorbereiden. Zuyderland - met ziekenhuizen in Sittard en Heerlen, dertien verpleegtehuizen en een thuiszorgafdeling - is een van de medische instellingen van Nederland die het zwaarst door corona is getroffen. NRC liep een week mee met David Jongen.

Vrijdag

Negentien positief geteste patiënten liggen er deze vrijdag 13 maart in de verpleeghuizen van Zuyderland. En vijftien in de twee ziekenhuizen, van wie acht op de intensive care. Bij vier medewerkers is corona vastgesteld.

De uitbraak van COVID-19 houdt Jongen al twaalf dagen non-stop bezig. Zijn dagen zijn „gestructureerd en rommelig tegelijk”, zegt hij. Het is overzichtelijk dat alle vergaderingen maar over één onderwerp gaan. Het is rommelig omdat er zo ongelooflijk veel gebeurt.

Een whatsappbericht. Het samenwerkingsverband van Brabantse ziekenhuizen vraagt hulp aan ziekenhuizen in Limburg. Kan Zuyderland extra materiaal sturen, zoals mondkapjes, en patiënten overnemen? Jongen beslist in een seconde: nee. „Niet omdat ik het niet wil”, zegt hij. Het kleine beetje rek dat er bij Zuyderland nog is, wil hij koesteren.

Mondkapjes zijn voor hem ook een zorg. Deze dag zou het RIVM met een protocol komen over hoe ze gedesinfecteerd en hergebruikt mogen worden. Op de gangen liggen dozen vol gebruikte mondkapjes te wachten. Het Limburgse ziekenhuis VieCuri kan er tweeduizend sturen, appt de directeur, „voor als jullie klem zitten”.

Als Jongen 's middags een videoboodschap inspreekt voor zijn personeel, houdt hij een briefje vast. Hij heeft veel te melden. Zoals dat in de dertien verpleeghuizen geen bezoek meer is toegestaan. Een pijnlijke beslissing.

En er is een speciale 'cohort-afdeling' in Sittard open gegaan voor 'coronaverdachte' patiënten. Daarmee kan de spoedeisende hulp worden ontlast. In Heerlen ging zo'n omgebouwde afdeling een dag eerder al open.

„Dit wordt een marathon”, zegt Jongen ernstig in de camera. „We zijn net onder de startvlag vertrokken. Dit gaat echt nog een paar weken duren. Ik weet dat het niet altijd makkelijk is, dat zie en voel ik ook. Maar we moeten hier doorheen. We zullen de komende weken nog een enorm beroep op jullie moeten doen om de tent draaiende te houden.”

Zaterdag en zondag

Eén dag vrijnemen, neemt hij zich voor. Er zitten immers nog twee mensen in de raad van bestuur van Zuyderland, en zij werken door.

Hij ontvangt gasten in zijn woning in het Limburgse dorpje Noorbeek: zijn zoon wordt acht. Maar het blijkt niet te doen: constant is hij aan het bellen. Er is een grote toestroom aan patiënten met coronaverschijnselen. Op de cohortafdelingen die net zijn geopend, staan dertig bedden maar er zijn nog maar vier plekken over. De capaciteit moet in noodtempo worden verdubbeld: afdelingen chirurgie en orthopedie worden ook cohort-afdelingen. Vijftig à zestig bedden, hoe lang zal dat genoeg zijn?

Meer slecht nieuws: een 59-jarige verpleegkundige van de longpoli is opgenomen op de intensive care met corona. Een grote klap voor haar afdeling.

De telefoontjes gaan tot tien uur 's avonds door. Daarna drinkt hij toch maar een biertje.

De volgende ochtend heeft hij daarvan spijt: hij zit om half zeven beneden aan tafel en vrijwel meteen komt het op gang - mails, telefoontjes, appjes.

Om elf uur is hij weer in het ziekenhuis. Het gerucht gaat dat wordt overwogen de Nederlandse grenzen te sluiten. Jongen laat tellen hoeveel van zijn medewerkers over de grens wonen: 540 in België en Duitsland samen. „Dat zou echt een ramp zijn.”

Nog zenuwachtiger is hij over de materialen. Hij heeft nog tot en met dinsdag aan voorraad. „Als de mondkapjes op zijn, kan je het allemaal nog zo mooi geregeld hebben”, zegt Jongen, „maar dan houdt

het op". Wat hij nu nog kan doen? „Bruno (Bruins, dan nog minister voor Medische Zorg, red.) bellen, maar die kan ook geen ijzer met handen breken."

Als hij thuiskomt, staat zijn vrouw met hun zoon dertig cupcakes te bakken als traktatie voor de klas. Die staan af te koelen als ministers op televisie vertellen dat de scholen sluiten.

Later op de avond een telefoontje. De vader van een vriend is overleden, een Brabander die Jongen ook behoorlijk goed kent. De man had longkanker, maar dat ging al jaren redelijk goed, tot het **corona**virus hem trof.

Vroeg naar bed, neemt Jongen zich voor. Hij ligt er om tien uur in. Om kwart over tien belt een regionaal dagblad. De verslaggever had geruchten gehoord: Jongen zou mondkapjes hergebruiken door ze te spoelen en dáárom zou de medewerkster met **corona** op de intensive care liggen. Onzin, de journalist is bereid het artikel aan te passen - maar Jongen is weer klaarwakker.

Maandag

Verpleegkundigen staan in de rij voor het ziekenhuis in Sittard. Een beveiliging in de deuropening controleert de werkpasjes. Ook in de ziekenhuizen zijn bezoekers niet meer welkom. Uitzonderingen worden alleen gemaakt voor de kinderafdeling, patiënten in de laatste levensfase en partners van bevallende vrouwen. „We willen niet dat er virussen binnenkomen en ook niet dat ze naar buiten lopen", legt Jongen uit.

De entree, een hal van 265 meter lang, is bijna leeg. „Surrealistisch," zegt Jongen, „normaal krioelt het hier van de mensen om acht uur 's ochtends". Een oudere man beent langs en drukt zijn sjaal tegen zijn neus en mond.

„Enne, hoe is het?" vraagt Jongen in dialect aan baliepersoneel. „Stil hè", zeggen ze. Vrijwilligers - die normaal helpen met uitleg, patiëntenvervoer, koffie en thee - hebben zich massaal afgemeld. Het Rode Kruis heeft aangeboden om met vrijwilligers bij te springen.

Eerst een callmet alle ziekenhuisdirecteuren uit Limburg. Ze tellen hoeveel bedden met beademingsapparatuur ze op dit moment hebben. Samen komen ze op 150, waarvan 45 in het Zuyderland. Daar liggen inmiddels 25 **corona**patiënten in de ziekenhuizen. „Meer dan in de rest van de Limburgse ziekenhuizen bij elkaar."

Er beginnen spoedcursussen voor anesthesisten en operatiekamerverpleegkundigen over het bedienen van beademingsapparaten.

Nog steeds is er geen richtlijn van het RIVM over schoonmaak en hergebruik van mondkapjes. „Tjonge jonge jonge", zegt Jongen als hij belt met zijn collega's van de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen. „Die richtlijn zou me waanzinnig helpen. Ik heb gebeld met de directeuren-generaal van Volksgezondheid, maar ze nemen nog niet op. Ze zullen wel in crisioverleg zitten."

Nu heeft hij zelf crisioverleg. Dagelijks komt het bestuur bij elkaar met personeel en organisatie, het facilitair bedrijf en een aantal artsen.

Eerst de stand van zaken. Er zijn extra 'beademingsbedden' open. En er is een vierde **corona**dode gevallen in de ziekenhuizen.

Een arts uit het Heerlense ziekenhuis zegt dat oncologen genoodzaakt zijn om, hoe dramatisch het ook is, beeldonderzoeken van nieuwe kankerpatiënten uit te stellen. De radiologen krijgen het al druk met de longen van **corona**verdachte patiënten.

Jongen veert op: „Ik ben bereid om veel te doen, maar er moet een verdomd goede reden zijn om daarmee te stoppen." Ook elders aan tafel klinken afkeurende geluiden. Het besluit wordt teruggedraaid.

De afdeling personeel en organisatie vertelt dat gepensioneerden worden benaderd die afgelopen twee jaar uit dienst zijn gegaan. „Er is ook personeel dat zelf belt: ik ben beschikbaar en bereid."

Jongen wordt gevraagd zijn akkoord te geven aan het definitief stoppen van het testen van medewerkers. Te weinig testmaterialen. „Akkoord."

Een ander agendapunt: de thuiszorg. Bestuurslid Roel Goffin: „We hebben zoveel coronapatiënten in de thuiszorg, dat gaat vastlopen als er niet meer mondkapjes komen."

Na de vergadering leest Goffin een reactie op Facebook voor van een vrouw wier man in het Zuyderland in Heerlen ligt. Hij heeft iets aan zijn longen. Er is „geen bezoek meer" mogelijk, schrijft ze. „Heel zwaar maar begrijpelijk en een verstandige beslissing." Goffin houdt zijn telefoon omhoog. „Dit soort reacties, daar haal ik kracht uit."

's Avonds laat is het uitlaten van de hond voor Jongen een vast moment van ontspanning. Vooral omdat zijn Grote Zwitserse Sennenhond zo oud is dat hij sjokt. Hij krijgt een telefoontje van een Brabantse ziekenhuisbestuurder. Ze praten over de toekomst. Er worden scenario's gemaakt, want Brabant ziet aankomen dat ze na een week of drie, vier misschien niet genoeg meer hebben aan hun intensive care-afdelingen.

Dinsdag

„Samen de handen ineen voor ons 045. Succes helden." Boven de afslag naar het Zuyderland in Heerlen (dat 045 als netnummer heeft) hangt een spandoek, Jongen rijdt er om half acht 's ochtends onderdoor. Op de parkeerplaats hangt ook een doek, in de geel-zwarte kleuren van Roda JC: „Heel de regio is trots op haar hulpverleners!" „Kippenvet", zegt Jongen.

Op kantoor belt hij met de ziekenhuisbestuurder van het Maastricht Universitair Medisch Centrum. Ook hun provincie moet sneller toe naar een plan voor de lange termijn, vinden ze.

Jongen speelt met zijn pen. Hij is onrustig. Wakker ligt hij niet, „dat heeft ook geen zin", maar hij slaapt wel licht. Het is geen adrenaline of paniek. Met crises heeft hij wel ervaring. Zoals bij het UWV, waar hij jaren in het bestuur zat. Dat waren vooral politieke crises: zenuwachtige ministers, boze Tweede Kamerleden. In zijn jaren als bestuursvoorzitter van de ziekenhuizen viel een keer een groot deel van de ict uit. Toen stond het zweet op zijn rug.

Dit is anders, een ramp in slow motion. Elke dag wordt het slechter, maar ze zijn wel voorbereid. Toch is hij nog nooit zo onrustig geweest. Het is de onzekerheid. Waar gaat dit heen? „Mijn grootste angst is dat het helemaal vastloopt. Dat er daadwerkelijk mensen voor de poort staan die we niet kunnen opnemen.

Normaal probeert Jongen met humor de sfeer „licht en luchtig te houden". Nu gaat het hem moeilijk af, en als hij een grap maakt, voelt hij soms dat het verkeerd valt. „De sfeer is er niet naar. Het is gewoon heel ernstig."

Als er een vergadering uitvalt, gaat Jongen hardlopen. Met zijn smartphone op zak, voor de zekerheid, toch helpt het zijn gedachten te ordenen. „Als ik de vogeltjes hoor, is het net alsof alles normaal is."

Om twee uur is de dagelijkse crisisvergadering. Inmiddels liggen er 31 coronapatiënten in de ziekenhuizen en 31 in de verpleeghuizen.

In verpleeghuis Hoogstaete is de situatie ernstig: veel zieken. Zuyderland is opgehouden bewoners te testen omdat ze toch al alle mogelijke beschermingsmaatregelen nemen. Het ziekteverzuim neemt toe, psychologen ondersteunen de medewerkers.

In de ziekenhuizen zijn sinds gisteren twee mensen op de intensive care overleden aan corona. Daar schrikken de crisismanagers van. „Grofweg de helft haalt het”, nuanceren aanwezige artsen het slechte nieuws.

Mondkapjes, volgende agendapunt. Voor hoelang is er nog? Tweeënhalve dag.

„Als er geen middelen zijn, is er geen zorg meer”, zegt Karel Hulsegroen, voorzitter van het medisch-specialistisch bedrijf.

„We gaan mondkapjes regelen”, zegt Jongen. „Jullie hoeven niet na te denken over een scenario dat er niet komt.”

Na de vergadering belt Jongen de voorzitter van het landelijk samenwerkingsverband van ziekenhuizen: Ernst Kuipers, tevens directeur van het Erasmus MC. „De grootste tekorten zitten bij jullie en in Brabant en ondertussen ook bij ons”, legt Kuipers uit, „omdat we veel naar jullie hebben gestuurd. Er komt weinig los, alleen vijfhonderd mondkapjes uit Friesland. De overheidsbestellingen zijn vertraagd. We hebben dezelfde problemen, dus van mij mag je ons laatste beetje extra hebben”.

's Middags wordt Jongen gebeld door een journalist van het tijdschrift Zorgvisie. Hij loopt leeg over de mondkapjes. „Er is nog voorraad tot en met donderdag. Zonder maskers stopt het.”

Woensdag

Om kwart voor zes gaat de wekker. Vijf over zes neemt hij de hond mee uit. Als zijn hoofd vol is, zoals in deze tijd, stopt hij bij een bankje waar hij uitkijkt over het Gulpdal. Hij doet er meditatieoefeningen voordat hij naar Sittard vertrekt.

Tussen twee bomen voor het ziekenhuis wappert een spandoek in de kleuren van voetbalclub Fortuna: „Vijfhonderd meter van onze velden werken de echte helden.”

In de loop van de ochtend blijkt het nieuws van Zorgvisie over het mondkapjestekort van alles aan het rollen te hebben gebracht. Wokrestaurant-ondernemer Danny Deng had al aangeboden elke dag tweehonderd warme maaltijden te bezorgen aan medewerkers, nu heeft hij ook vijftienhonderd mondkapjes geregeld via connecties in China. De ondernemer achter Bakkerij Voncken heeft foto's gestuurd van hun mondkapjes; er wordt onderzocht of die in de zorg kunnen worden gebruikt. Het samenwerkingsverband van acute zorgverleners in Overijssel gaat mondkapjes brengen, ze kunnen alleen nog niet zeggen hoeveel.

Om half elf 's morgens loopt de driekoppige raad van bestuur op uitnodiging naar West 54, de tweede coronacohort-afdeling van Sittard. Verpleegkundigen en artsen zitten bij elkaar te pauzeren. Een verpleegkundige, ze stelt zich voor als Milly, richt zich tot het bestuur. „We wilden jullie bedanken voor de voorzorgsmaatregelen. Vanuit de media is er veel aandacht voor verpleegkundigen. Wij beseffen dat het ook zwaar voor jullie is.”

„Ik ben er helemaal stil van”, zegt Wideke Nijdam, bestuurslid.

„Ik krijg er bijna tranen in de ogen van”, zegt Jongen. „Houden jullie het een beetje vol?” „We redden het nog goed”, zegt een verpleegkundige. „We hebben nu tien 'verdachten’.”

„Probeer elkaar ook in de lucht te houden”, zegt bestuurslid Goffin.

Jongen legt uit dat het bestuur zich aan het voorbereiden is op de „hoos die komen gaat". Er worden scenario's gemaakt over het aantal mensen dat nog op de IC's en aan de beademing terecht zal komen. Verder is het „alle hens aan dek met de beschermingsmiddelen. Sinds gistermiddag mogen we ze reinigen, maar dat gaat maar met dertienhonderd per dag. We verbruiken er ruim drieduizend. Het vervelende is: er staan er miljoenen in Egypte, Duitsland en Frankrijk, maar ze mogen de grens niet over. We gaan in ieder geval niemand onbeschermd op corona-patiënten afsturen. Dat weet de minister ook. Als we geen mondkapjes hebben, stort het in elkaar."

„Wel heel heftig eigenlijk," zegt een verpleegkundige, „dat het daarmee staat of valt".

„Ga er maar vanuit dat het zover niet komt", zegt Jongen.

Donderdag

Jongen doet het nu dagelijkse overleg met de andere Limburgse ziekenhuisdirecteuren om kwart over acht in zijn pyjama. Hij was pas tegen twee uur 's nachts terug van de talkshow Jinek. Deze dag werkt hij in Heerlen. In de lange hal van het ziekenhuis is het restaurant afgezet met rood-witte linten. Zitten is niet meer toegestaan, alleen nog afhalen. Er staan rekken in de hal waar familieleden schoon wasgoed, opladers en andere persoonlijke spullen van patiënten kunnen afleveren. Een enkele keer zit er een doos bonbons bij voor de verpleegkundigen op de afdeling.

Ping. Twee verdiepingen hoger in zijn kantoor krijgt Jongen op zijn iPad bericht van het hoofd van de spoedeisende hulp. „We zijn live in Sittard met de scheiding van de spoedstromen." De afdeling pijnbestrijding in Sittard is omgebouwd tot aparte spoedeisende hulp voor patiënten met symptomen die duiden op corona. Urineweginfecties vallen daar ook onder: Zuyderland zag al meerdere patiënten met een urineweginfectie die het virus onder de leden bleken te hebben.

De dagelijkse crisisvergadering. „Voor wie kan ik koffie halen?", zegt bestuurslid Wijdam, „ik heb m'n handen gewassen."

Jongen wil weten wat er nodig is om het aantal bedden met beademingsapparatuur te kunnen verdubbelen naar zeventig. Bedden, personeel, ruimte? Al eerder bleek dat het plannen maken om op te schalen moeizaam gaat, medisch-specialisten zijn zo druk dat ze nauwelijks toekomen aan het maken van plannen.

Het team schrikt van het nieuws uit de thuiszorg. Tientallen mensen liggen met koorts in bed, vorige week nog bijna niemand. „Die komen mogelijk in het ziekenhuis terecht", zegt Jongen.

Volgende agendapunt: de Mobiele Intensive Care Unit. Is één zo'n speciale intensive care-ambulance straks genoeg, als veel patiënten naar andere delen van het land moeten worden gebracht?

„Vanavond overleg ik in het Van der Valkhotel met de regionale partners", zegt Jongen, „dus dat kan ik meenemen."

Om zeven uur 's avonds parkeert Jongen zijn auto bij het Van der Valkhotel in Heerlen. De parkeerplaats is nagenoeg leeg. „Heel apart." Tijdens de vergadering blijkt dat er maar zes Mobiele Intensive Care Units in heel Nederland zijn. Is dat straks genoeg?

Er wordt een plan gepresenteerd voor een noodhospitaal in dit of een ander Van der Valkhotel, om ziekenhuizen te ontlasten. Coronapatiënten die geen ziekenhuiszorg nodig hebben, kunnen daar wel worden opgevangen en extra zuurstof krijgen met een slangetje. Over een week moet het operationeel zijn.

Kwart over tien, net thuis, komen nieuwe cijfers binnen. 's Ochtends lagen er nog 39 corona-patiënten in zijn ziekenhuizen, deze avond zijn het er 52. Jongen, geschrokken: „Wat gaat dit hard.”

Vrijdag

In Heerlen is 's ochtends het eerste agendapunt: haast maken met het plan om meer beademingsbedden klaar te maken. „Zeg niet waarom het niet kan, maar wat ervoor nodig is”, zegt Jongen tegen de voorzitter van het crisisteam. Uiterlijk maandag moet er een plan liggen. De afdeling personeel en organisatie gaat aan de slag met het screenen van vijfhonderd gepensioneerden en andere oud-collega's op ervaring in de intensive care. Een oogkliniek uit de regio biedt twee anesthesiemedewerkers aan.

Het nieuws van donderdagavond dat Bruno Bruins wegens oververmoeidheid vertrekt als minister voor Medische Zorg, hakt erin bij Jongen. Hij kent Bruins nog uit Den Haag, van de tijd dat Jongen daar gemeentesecretaris was en Bruins loco-burgemeester. „Een hele goede vent, in mijn ogen.”

Jongen merkt aan sommige collega's ook dat de vermoeidheid toeslaat, ook bij sommige artsen. Het is lastig om het harde werken te combineren met nadenken over een aanpak van de crisis voor de lange termijn. „We moeten echt volhouden komende tijd.” In de gang van het bestuur zeggen collega's het steeds vaker tegen elkaar: „Joh, we moeten goed op elkaar letten.” Als het niet maar gaat, „blijf niet doorgaan.”

Zelf voelt zich hij nog goed. Zijn tas met hardloopspullen heeft hij weer bij zich, mocht hij even gemist kunnen worden. Op tafel in zijn kantoor staat een schaal met mandarijntjes. Tegelijk „dringt het steeds meer tot mij door dat dit nog heel lang kan gaan duren”. Daar probeert hij niet te lang bij stil te staan.

De voorraad mondkapjes in zijn ziekenhuizen gaat tot en met maandag. David Jongen neemt komend weekend geen dag vrij. Nog even niet.

De week van ziekenhuisdirecteur David Jongen: 'Dit wordt een marathon. En we zijn pas net vertrokken'

Mijn grootste angst is dat het helemaal vastloopt

Als ik de vogeltjes hoor, is het net alsof alles normaal is

Graphic

Ziekenhuisdirecteur David Jongen spreekt IC-medewerkers toe in het Zuyderland Medisch Centrum in Sittard. „We zullen nog een enorm beroep op jullie moeten doen.”

David Jongenin gesprek met personeel. Vrijwilligers - die normaal helpen met uitleg, patiëntenvervoer, koffie en thee - hebben zich massaal afgemeld.

Normaal probeert Jongen met humor de sfeer luchtig te houden. Dat lukt nu nauwelijks, merkt hij. „Het is gewoon heel ernstig.”

David Jongen in een gang van het Zuyderland Medisch Centrum in Sittard-Geleen. Rechts: bespreking op de intensive care.

Load-Date: March 23, 2020

In de strijd tegen corona is de wereld kleiner geworden

NRC Handelsblad

21 maart 2020 zaterdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: IN HET NIEUWS; Blz. 2

Length: 1087 words

Byline: Michel Kerres

Dateline: Amsterdam

Body

ABSTRACT

Analyse Crisisbestrijding

In de pandemie vecht elk land in eerste plaats voor zichzelf. Een internationaal gecoördineerd antwoord ontbreekt.

VOLLEDIGE TEKST:

Oog in oog met de pandemie moest de westerse wereld zich deze week opnieuw uitvinden. De burger leverde vrijheden in om de overlevingskansen van zichzelf en van de zwakke leden van het collectief te verhogen. Werknemers werden naar huis gestuurd, scholen gesloten. Ongerustheid werd het nieuwe levensgevoel, hamsteren de nieuwe verleiding.

In de strijd tegen een onzichtbaar en mondiaal fenomeen werd de wereld kleiner. Staten houden hun burgers binnen en hun grenzen dicht. De burger zit thuis, zijn dagelijkse actieradius beperkt zich tot de dichtstbijzijnde supermarkt. Fietsen over de polderdijk kan nog net, reizen naar het buitenland niet meer.

Overheden denken het ondenkbare en betreden elk uur nieuw terrein. Het leger wordt ingezet om te helpen en te controleren. De Israëlische geheime dienst struinde de wereld af naar testkits. In Tel Aviv werd, ondanks een lockdown, gedemonstreerd omdat de overheid de burger via zijn mobiel wil schaduwen. In de VS wil de overheid de burger gratis geld sturen. Welkom in de wereld van „whatever it takes“.

Veldheer Macron

Page 2 of 3 In de strijd tegen corona is de wereld kleiner geworden

In Europa is de aanpak overal ongeveer gelijk: door het maatschappelijk verkeer af te knippen wordt de besmetting uitgesmeerd. Op die manier moet worden voorkomen dat de intensive care overbelast raakt. Niemand wil naar de fase waarin artsen beslissen wie wel en wie niet overleeft. Maar de stijl verschilt per land en per leider. De Franse president Macron gaat de pandemie te lijf als veldheer. Het is oorlog, zei hij. De lockdown is strak en wordt - in theorie - streng gecontroleerd. De Duitse kanselier is ernstig en zorgzaam tegelijk. Merkel sprak van de „grootste crisis sinds de Tweede Wereldoorlog" en riep op voor elkaar te zorgen. De Britse premier werd door de feiten ingehaald. Johnson begon losjes, maar schoof later naar steeds strengere maatregelen.

Zo viel de geopolitieke orde uiteen in de bouwstenen waaruit ze is opgebouwd: landen. Dat is tot op zekere hoogte logisch: gezondheidszorg en openbare orde zijn nationaal geregeld. En internationale instellingen en fora deden hun werk. De G7-leiders spraken elkaar per video en blijven dat maandelijks doen. Virologen wisselden informatie uit. Brits onderzoek had grote invloed op Amerikaans beleid. Maar tot een gezamenlijke aanpak kwam het nog niet.

Eigen land eerst

In 2008 werd de ineensstorting van de wereldeconomie voorkomen door gecoördineerde actie van staats- en regeringsleiders in G20-verband. In een tijd van concurrentie tussen grootmachten (VS-China), frictie tussen bondgenoten (Europa-VS), onderkoelde verhoudingen (Europa-Rusland) is samenwerking lastiger. In de pandemie geldt vooralsnog: eigen land eerst.

Een paar voorbeelden. Opgeschrikt door het bericht dat het Duitse bedrijf CureVac, dat aan een coronavaccin werkt, door de VS zou worden overgenomen, verstrekke de EU snel een krediet van 80 miljoen. Voor de uitvoer van beschermingsmiddelen voor medisch personeel (mondkapjes) naar landen buiten de Europese Unie moet een exportvergunning aangevraagd worden. Het VK verbood de uitvoer van medicijnen die speciaal voor de exportmarkt zijn geproduceerd.

Europeanen gooiden binnengrenzen dicht. Dat bedreigde de kroonjuwelen van Brussel: de interne markt, het vrije verkeer van personen, goederen en diensten. Na spoedberaad per videoverbinding sloten regeringsleiders de EUbuitengrens in de hoop de binnengrenzen deels open te kunnen houden. Goederenvervoer en noodzakelijk personenverkeer moeten door kunnen gaan. In theorie.

Intussen kregen de Baltische staten en Polen ruzie omdat Polen hun inwoners niet liet doorreizen. In Duitsland gingen stemmen op de grens met Nederland te sluiten omdat de Nederlandse coronaaanpak te laks zou zijn. België sloot vrijdagmiddag de grens omdat Nederlanders de coronabestijrding zouden doorkruisen. Vorig weekend probeerden ondernemers in Zeeuws-Vlaanderen Belgen te weren die in Nederland op café wilden omdat dat thuis niet meer mocht.

In EU-overleg ontstond ook prompt gesteggel over geld. Duitsland en Nederland blokkeerden een discussie over de invoering van Europese staatsobligaties (Eurobonds) met het argument dat nog niet alle financiële steunmechanismen zijn uitgeput. Het besluit van de ECB om 750 miljard euro in de markt haalde heel even de druk van die discussie. Premier Conte van het zwaar getroffen Italië pleit voor inzet van het Europese noodfonds ESM (500 miljard euro). De financiële terughoudendheid van Duitsland en Nederland kan goede redenen hebben, maar wie wil een lidstaat steun ontzeggen die inmiddels meer coronadoden heeft dan China zegt te hebben? Vrijdagavond stelde de Commissie voor de begrotingsregels op te schorten om landen meer armslag te geven.

Cadeau van China

China zelf begon intussen van zich af te bijten. Woensdag landde op Schiphol een toestel van Xiamen Air, een Chinese partner van KLM. Aan boord: 80.000 mondkapjes en 50.000 handschoenen. Een cadeautje van China aan Nederland. Het was een vriendschappelijk gebaar, maar niet louter altruïstisch. China is een wereldwijd pr-offensief gestart. Panda-diplomatie werd kapjes-diplomatie.

De Europese Unie krijgt 2 miljoen mondkapjes en 50.000 testkits. De EU stuurde in januari overigens 50 ton hulpgoederen naar China.

Page 3 of 3 In de strijd tegen corona is de wereld kleiner geworden

China kan wel wat pr gebruiken. Het virus komt daar immers vandaan en de epidemie werd erger doordat China niet meteen handelde en traag was met informatievoorziening. Het helpt niet dat Chinese ambtenaren nu beweren dat helemaal niet zeker is dat de besmetting is ontstaan in China. Sterker nog: de Chinese propagandamachine suggereert dat het virus ook wel eens de schuld van de VS zou kunnen zijn.

Het gevecht tussen de twee grootmachten gaat gewoon door - coronadoden of niet. Trump spreekt hardnekkig over het Chinese virus. China kondigde deze week aan Amerikaanse journalisten het land uit te zetten. Het coronavirus is sterk, maar vooralsnog niet sterk genoeg om een gecoördineerd internationaal antwoord af te dwingen.

Coronadoden of niet, het gevecht tussen China en de VS gaat door

Hoewel het coronavirus een steeds groter deel van de wereld in zijn greep heeft, heeft dat nog niet geleid tot mondiale coördinatie op het hoogste politieke niveau - zoals bijvoorbeeld bij de financiële crisis in 2008. De frictie tussen de grootmachten is nog altijd groter dan de aandrang om samen te werken. In deze pandemie geldt: eigen land eerst.

Load-Date: March 23, 2020

End of Document

Ondernemen in crisistijd: 'We deden niks online. Tot nu'; Ondernemers

De veerkracht van creatieve bedrijven ; Ondernemers

Geconfronteerd met een acute crisis zoeken ondernemers creatief naar uitwegen

NRC Handelsblad

21 maart 2020 zaterdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: VOORPAGINA; Blz. 1

Length: 2060 words

Byline: Stijn Bronzwaer

Joost Pijpker

Karlijn Saris

Geertje Tuentjer

Dieuwertje Bravenboer

Body

ABSTRACT

Portretten Creatieve ondernemers

Ineens moesten ze dicht of kwamen er véél minder klanten. Maar ondernemers in het hele land proberen er het beste van te maken. Van online capoeiralessen tot thuisbezorging door een sterrenrestaurant.

VOLLEDIGE TEKST:

SPORT

Saskia Buring (34)

Eigenaar dansschool Etudes in Haren

Aantal werknemers: 8

„We hebben voor de kinderlessen whatsappgroepen aangemaakt. Eén keer per week krijgen ze een filmpje toegestuurd waarin een dans wordt uitgelegd. Zo kunnen ze, met het hele gezin, thuis oefenen voor de voorstelling die binnenkort op de planning staat, en blijven ze lekker bewegen. We hopen op deze manier onze klanten enthousiast en betrokken te houden, zodat ze hun lidmaatschap niet opzeggen.”

Lisette Spaargaren (44)

Eigenaar Capoeira School Semente in Haarlem

Aantal werknemers: werkt alleen

„Ik geef al zeventien jaar les in capoeira, een Braziliaanse vechtdans. Dat doe ik altijd in mijn eigen zaal, tot afgelopen zondag. Nu geef ik thuis les via een videoverbinding. Bij capoeira sta je in een cirkel en je maakt muziek. Nu kunnen we alleen bewegingen trainen. De leerlingen vinden het fijn om met hun lichaam bezig te zijn, elkaar te zien op het scherm, en het even niet over corona te hebben.”

Quirijn Kroese (29)

Mede-eigenaar bokscub Girl Power Boxing Aantal werknemers: 20-30

„Samen met een professionele cameraploeg en Fysio-Fit maken we nu video's met workouts en voedingsadviezen. We maakten die video's eigenlijk voor onze klanten, maar stellen ze nu ook gratis beschikbaar op sociale media, want wij vinden het belangrijk dat iedereen in deze tijd fit en gezond blijft. We hopen dat een paar influencers ons platform willen promoten, zodat straks mensen wereldwijd via ons thuis gratis kunnen sporten.”

Gilleske Kreijn (47) en Jitske van der Velde (37)

Eigenaren van yogaschool Yogaya in Utrecht

Aantal werknemers: 10 zelfstandige ondernemers

„We zijn nu overgestapt op livestream yogalessen voor onze pakweg 400 abonneerders, en we hebben een klein winkeltje geopend. Zo kunnen klanten thuis hun eigen yogastudio inrichten met matjes en dekens. We willen de streamingdienst ook na de crisis blijven aanbieden, want er is veel vraag naar, bijvoorbeeld van klanten die verhuisd zijn, en van alleenstaande ouders die geen oppas kunnen regelen voor de yogales.”

WINKELS

Marieke van der Werff (39)

Kaashandel Fromagerie Abraham Kef in Amsterdam

Aantal werknemers: 18

„Zo lang een kaas heel is, is er niets aan de hand, maar als je 'm hebt aangesneden, moet-ie op. Bijna de helft van onze kazen verkopen we normaal gesproken via restaurants, dus we hadden veel voorraad over. We hebben nu onze particuliere klanten opgeroepen om bij ons te komen kopen. Dat hebben ze massaal gedaan, al is het nog steeds een moeilijke tijd. Ons personeel dat normaal aan restaurants bezorgt, brengt

kazen thuis. Ik wil nu proberen om stukken terug te kopen van restaurants, om via onze kanalen te verkopen. Alles om weggooien te voorkomen."

Daniël Albering (53)

Eigenaar kinderboekwinkel De Kleine Kapitein in Rotterdam

Aantal werknemers: 8

„Via Facetime zijn we een soort virtuele winkel geworden. We geven kinderen zo advies over hun favoriete boeken en spelletjes. We zijn nog open, maar het is erg rustig. Zodra de winkel sluit, stap ik in de auto met een achterbak vol bestellingen. Ingepakt, met je naam erop en voorzien van persoonlijk advies - dat vinden de klanten erg leuk. Als we dit kunnen blijven doen, kan onze winkel hopelijk blijven bestaan."

IJsbrand van Buitenen (38)

Mede-eigenaar van Familie Van Rijk, een delicatessen- en broodjeszaak in Utrecht

Aantal werknemers: 6 parttimers

„Minstens de helft van onze omzet is weggevallen: wij doen veel catering voor de zakelijke markt. Je kan heel lang stil gaan zitten, maar dat hebben we niet gedaan. Na sluitingstijd maak ik 'verwenpakketten', met drank of lekkers, en die bezorg ik. Zo kunnen wij voorraden opmaken, dáár zit ons geld in. Er gaan ook producten van kleine lokale ondernemers in, die hebben ons nu keihard nodig. Ik zit erover te denken om een webshop te bouwen, daar hebben we in de toekomst nog wat aan."

Margreet Plukker (53)

Eigenaar van boekhandel Plukker in Schagen

Aantal werknemers: 20

„Boeken konden mensen al bestellen via onze webshop, maar puzzels en cadeau-artikelen niet. Die fietsen we nu rond. Een gekkenhuis is het nog niet. De boekhandel is nog open en het is vrij druk. Mensen vinden het fijn om een loopje te hebben, een praatje te maken. Nu gaat de boekverkoop ook nog goed, maar volgens mij wordt er wel wat gehamsterd. Ik heb de indruk dat het zal opdrogen. De meeste mensen deugen heeft de laatste tijd weer een boost gekregen. Ook de wat zwaardere, meer literaire titels worden beter verkocht. Alsof klanten daar nu de tijd voor nemen."

Carlina de Lorenzo (53) mede-eigenaar van ijssalon Roberto Gelato in Utrecht

Aantal werknemers: 1 vaste medewerker, ongeveer 30 parttime oproepkrachten

„Buiten hebben we een diepvries met een verlengsnoer neergezet. Klanten kunnen bij ons via WhatsApp bestellen. We vertellen ze welke smaken Roberto net gemaakt heeft en dan ze krijgen van mij een betaallinkje en een tijdslot wanneer ze het uit de vriezer kunnen halen. De omzet is stukken lager dan normaal, maar er is gelukkig nog wel vraag naar ijs. Ik ben er wel erg druk mee. Normaal sta ik met collega's achter de vitrine, nu gaan alle bestellingen via mij. Per klant ben je minstens tien minuten bezig. Ik heb nog niet eens tijd gehad om te bekijken welke steun ik kan aanvragen."

Jan Postma (58)

Mede-eigenaar van een filiaal van supermarkt Plus in Lelystad.

Aantal werknemers: 130

„Toen we zondag hoorden dat restaurants en cafés dicht moesten, dacht ik meteen: waar moeten ze dan met hun voorraad heen? Dus toen hebben we ondernemers hier in de buurt aangeboden dat ze hun spullen aan ons konden verkopen. Dat idee was leuk, en kreeg veel waardering, maar er is minder gebruik van gemaakt dan ik had verwacht. En dat is natuurlijk goed: het betekent dat de meeste ondernemers al een oplossing voor hun voorraad hebben gevonden. Onze oproep had wel nog een ander effect: er meldde zich ook horecapersoneel met de vraag of ze niet bij ons konden werken - mensen die geen zin hadden om de hele dag thuis te zitten. Dus op die manier heb ik er twee of drie die nu tijdelijk voor mij werken.

HORECA

Marjolein Smit (39)

Bierlokaal café de Koffer in Groningen

Aantal werknemers: 6

„Toen in **België** de horeca op slot ging, zagen we de bui al hangen. We hebben direct een webshop opgezet voor onze 460 speciaalbieren. Het was nog een hele klus die allemaal op de foto te zetten. We merken dat onze vaste klanten bestellen, ook om ons te steunen. We bezorgen nu, bellen aan en houden gepaste afstand. Ook op anderhalve meter kun je prima een praatje maken.”

Danny Kovacevic (28)

Eigenaar restaurant Monarh (1 Michelinster) in Tilburg

Aantal werknemers: 20

„De gemiddelde bestelling is 130 euro. Dinsdag, de eerste dag, hadden we er ongeveer tien. Best verkocht is het viergangenmenu. Steak tartare, ons signatuurgerecht: gebakken heilbot, kalfswang en een mango-passievrucht Bavarois. De krokantjes moeten mensen er zelf op doen, die worden anders zacht. We hebben vooraf veel getest, want het is niet goedkoop wat we aanbieden. Toch word ik er niet rijk van. Ik werk met dure producten, het voltallige personeel staat er. Maar thuis zitten en televisie kijken is ook niks.”

Bibi May 't Hart (35)

Mede-eigenaar van koffiecfé Buutvrij in Tilburg

Aantal werknemers: 6

„Ik had al een bakfiets, die ik hiervoor vooral privé gebruikte. Daarmee bezorgen we nu aan huis. We hebben drie menu's, met een taartje, een smoothie en een broodje, salade of soep, die we binnen de ringweg bezorgen. En we bezorgen ook koffie, maar wel alleen in de binnenstad, omdat die anders koud wordt. Mensen bestellen voluit, merken we, en dat is fijn. Want de hele omzet valt weg, en de kosten lopen door. Op deze manier zetten we ongeveer 20 procent om van wat we normaal doen. Dus ik ben al heel blij als we onze vaste kosten kunnen dekken. Er een eigen salaris uithalen kan nu niet, vrees ik. Maar we kunnen in elk geval zorgen dat we onder de streep gelijk uitkomen.”

Elise Moeskops (37)

Mede-eigenaar van Ladage en Lazuur, restaurants in Amsterdam

Aantal werknemers: 32

„Ik heb lange tijd wijnlessen gegeven en dacht: nu iedereen thuiszit, kunnen ze wel een goed glas wijn gebruiken. Woensdagavond heb ik mijn eerste les gegeven, een masterclass over port. Deelnemers konden bij ons restaurant de wijnen die we gingen proeven ophalen, zes stuks verpakt in van die plastic dressingbakjes. Via de video-app Zoom deden we dan de theorie en kon iedereen meeproeven. We waren met z'n tienden, en het was eigenlijk net alsof je samen in een ruimte zat. Zondag hebben we een les over riesling. Het staat in geen verhouding tot twee volle restaurants, maar alle beetje helpen. En het houdt je bezig. Dus ik wil dit ook gratis aan horecapersoneel gaan aanbieden, om elkaar deze tijd door te helpen."

Thijs van Lier (33)

Eigenaar van De Ping Pong Club, spelletjescafe in Utrecht

Aantal werknemers: circa 20

„We zijn met dit café begonnen om mensen een leuke tijd te bezorgen. Spelletjes gaan goed samen met een hapje en drankje. Dat gaat helaas nu niet, maar we hebben natuurlijk nog wel steeds al die tafeltennisbatjes, balletjes en onze spellen. Die gaan we nu twee keer per week verhuren, voor drie dagen. Een van onze leukste spellen is Pandemic, een bordspel waarbij je samen probeert de verspreiding van een ziekte in te dammen. Dat is nu wel toepasselijk ook. We gaan hiermee niet onze misgelopen inkomsten opvangen, het is puur symbolisch. Wel hebben klanten de mogelijkheid een hapje en een drankje bij te bestellen, misschien dat dat ons nog iets oplevert."

DIENSTEN

Silvana Sodde (39)

Initiatiefnemer literair centrum Writers Guide (To The Galaxy) in Rotterdam

Aantal werknemers: 6

„Met het project 'schrijven tijdens corona' proberen we mensen te stimuleren om te blijven schrijven nu de fysieke schrijfcursussen en -workshops niet meer doorgaan. Elke dag plaatsen we op sociale media schrijfp opdrachten waar iedereen gratis aan mee kan doen. Om toch nog wat te verdienen, verkopen we feedbacktickets. Zo kun je jouw werk op afstand laten nakijken door onze docenten."

Rogier van Bommel (34)

Bijlesbedrijf Bijlescontact in Amsterdam en omstreken

Aantal werknemers: 50

„Ik geef leiding aan een bijlesbedrijf voor scholieren. Deze week draaien we een kwart van onze normale omzet. We geven onze bijlessen nu online. Zo goed en kwaad als het gaat met Skype en whiteboards. Bijles draait om persoonlijk contact en een rustige, veilige omgeving. Als dit voorbij is, ga ik daar weer naar terug. Alhoewel, misschien dat straks een leerling vanaf de camping online nog een uurtje les kan krijgen."

Noémie Winkel (29)

Taalschool voor expats More than Les in Amsterdam

Aantal werknemers: 20

„Ik geef Nederlandse taalles aan expats op locatie bij bedrijven. We deden niks online, tot nu. Vorige week heb ik als een gek alle afspraken afgezegd en tools getest die we moeten gebruiken. Het is best emotioneel en heftig om zo'n omschakeling te maken. Maar het vette is: je moet. En in crisis hoeft het niet perfect te zijn." Astrid Schluter (50)

Directeur vastgoedmanagement woningverhuurder Vesteda in Amsterdam

Aantal werknemers: 220

„Een bezichtiging van een huurwoning, hoe doe je dat nu? Een medewerker inspecteert de woning, opent de deur en leidt de huurder telefonisch door het huis. Hoe de afzuigkap en het fornuis werken, vertellen we in een filmpje.

We wilden dit al langer, maar het kwam er nooit van. Onze agenda's zien er door corona plots anders uit. Er is tijd om te pionieren."

Sep Visser (56)

Commercieel directeur Lifeguard, bureau voor vitaliteitstrainingen in Utrecht

Aantal werknemers: 50 in dienst, 50 flexibel

„We verzorgen trainingen en coaching bij bedrijven om energie beter te managen: slaap, stress, mentale kracht, vitaal leiderschap. In een paar dagen is bijna alles afgezegd. We zijn als een razende gaan digitaliseren om alles online aan te bieden. Ons bedrijf drijft op persoonlijk contact. Maar nood breekt wet. We boden al veel digitaal aan, maar daar werd weinig gebruik van gemaakt. Het voordeel van dit alles: klanten worden nu in hoog tempo digitaler."

'De wijnproeverij via de video-app was eigenlijk net alsof je samen in een ruimte zat'

Graphic

Lisette Spaargaren geeft capoeirales in haar woonkamer, voor de camera van haar computer. „De leerlingen vinden het fijn om het even niet over corona te hebben."

Daniël Albering van boekhandel De Kleine Kapitein in Rotterdam bezorgt bij klanten thuis. „Na sluiting stap ik in de auto met een achterbak vol bestellingen."

Bij ijssalon Roberto Gelato in Utrecht kunnen klanten via WhatsApp ijs bestellen. Mede-eigenaar Carlina de

Lorenzo: „Dan krijgen ze een tijdslot wanneer ze het uit de vriezer kunnen halen."

Load-Date: March 23, 2020

End of Document

De historische rol van de korenwolf

NRC Handelsblad

23 maart 2020 maandag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: WETENSCHAP; Blz. 16

Length: 1190 words

Byline: Gemma Venhuizen

Body

ABSTRACT

Interview Raf De Bont Wetenschapshistoricus Sinds de twintigste eeuw is er op grote schaal met wilde dieren geslept. Raf de Bont onderzoekt invasies en herintroducties.

VOLLEDIGE TEKST:

Als jongetje zwierf Raf De Bont (1977) graag rond in de Antwerpse Kempen, op zoek naar kevers. Die presenteerde hij thuis in Turnhout aan vrienden en familie in zijn eigen 'natuurhistorisch museum', net als mooie stenen die hij vond. „Maar uiteindelijk bleek ik toch niet zo'n goede taxidermist - de opgespelde kevers begonnen te rotten." En dus koos De Bont toen hij eenmaal ging studeren voor zijn andere passie: geschiedenis.

„Toch bleef de biologie trekken", vertelt hij via Skype vanuit zijn werkkamer aan de Universiteit Maastricht. Daarom is het niet verwonderlijk dat het wetenschappelijke VICI-project waaraan hij in september begon 'Moving Animals' heet. Daarin analyseert hij hoe mensen omgaan met wilde dieren die zich over grote afstanden bewegen of bewogen worden. „Denk aan invasieve soorten, seizoensmigraties, de internationale handel in dierentuindieren en de herintroductie van bedreigde soorten." Hij promoveerde ruim tien jaar geleden op de omgang met de evolutietheorie in **België**.

Vanwege zijn 'vernieuwende bijdrage aan de wetenschaps- en milieugeschiedenis' ontving De Bont eind december de Dr. Hendrik Muller Prijs van de KNAW: een geldbedrag van 25.000 euro. Het is een prijs die eens in de twee jaar wordt uitgereikt aan een sociale wetenschapper.

„Als wetenschapshistoricus kun je met een andere blik kijken naar hedendaagse thema's als klimaatverandering en invasieve exoten", zegt De Bont. „Bij Moving Animals kijken we hoe mensen in

de twintigste eeuw dierenbewegingen hebben bestudeerd en gestuurd. We willen het onderzoek niet enkel over mensen laten gaan, Page 2 of 3 De historische rol van de korenwolf

maar ook naar de rol van de dieren zelf kijken: hun gedrag had óók invloed op die veranderende relaties. Denk bijvoorbeeld aan de Europese hamster, de korenwolf."

Hoe kan een korenwolf de geschiedenis beïnvloeden?

„Tegenwoordig zijn er grootschalige beschermingsprogramma's voor de korenwolf, maar aan het einde van de negentiende eeuw werd de soort in Limburg als plaag gezien. De term 'invasieve soort' bestond nog niet, maar Europese hamsters staken in grote aantallen de grens over vanuit Duitsland, en richtten hier schade aan landbouwgebieden aan. Door verandering in landgebruik op de Limburgse lössgronden verdween het leefgebied van de soort geleidelijk, zodat aan het eind van de twintigste eeuw een omgekeerd beeld te zien was: de korenwolf was opeens met uitsterven bedreigd."

En dat probeerden we vervolgens recht te zetten?

„Ja, in de jaren negentig kwamen er fokprogramma's op gang om de soort te redden, en werd het natuurlijk leefgebied zoveel mogelijk beschermd. Maar het opkrikken van de aantallen bleek nog niet zo makkelijk te gaan als gedacht. Die hamsters trekken ook hun eigen plan en doen niet klakkeloos wat wetenschappers bedenken. Ondanks de vele maatregelen slagen de korenwolven er nauwelijks nog in om te overleven op het Limburgse platteland van vandaag. Elders, en dat is al even onverwacht, heeft de korenwolf zich wél aangepast - in Wenen zie je ze in vrij grote aantallen in de stad, bijvoorbeeld op kerkhoven. Mensen streven naar controle, maar dieren ontsnappen daar vaak aan. We kunnen als mensen de natuur niet volledig ontwerpen."

Toch hebben er ook succesvolle herintroductions plaatsgevonden in Nederland in de afgelopen eeuw.

„Zeker. Denk aan de bever, de otter en meer recent de wisent, ofwel de Europese bizon. Die komt nu onder meer voor in de Kennemerduinen en op de Veluwe, en sinds dit jaar in Zeeland. Pakweg een eeuw geleden was de bizon geheel uitgestorven in het wild - de laatste exemplaren leefden nabij het Poolse oerbos Bialowieza, maar werden in de Eerste Wereldoorlog gedood door troepen marcherende Duitsers en Russen die wel een bizonbout lustten. Alleen in dierentuinen leefden toen nog enkele exemplaren, en vervolgens kwam er een internationale samenwerking op gang om de soort te redden. De wisent was de eerste dierentuinssoort waar een stamboek voor werd samengesteld, zodat er geen inteelt zou ontstaan. Eigenlijk kwamen herintroductions - zowel voor de wisent als voor andere soorten - na de Tweede Wereldoorlog pas echt goed op gang. In die periode ontstond er meer inzicht en interesse in behoud en in bescherming van soorten, mede dankzij nieuwe disciplines in de wetenschap, zoals de dierentuinbiologie."

Is de invloed van de mens op dierenverplaatsingen toegenomen?

„Jazeker, en daarbij speelt de toenemende globalisering een rol. In het verleden was er ook al wel sprake van diere transports. Denk bijvoorbeeld aan de Columbiaanse uitwisseling vanaf eind vijftiende eeuw, waarbij Europese dieren en planten - en ziekten - naar Amerika reisden, en Amerikaanse soorten de omgekeerde beweging maakten. Maar in de twintigste eeuw werd die internationale uitwisseling nog veel intenser. De veranderende infrastructuur was daarbij cruciaal. In de vorm van dierentuintransport bijvoorbeeld, maar denk ook aan exoten die meeliften met schepen. Bij globalisering denken we vaak aan uitwisseling van mensen, ideeën en producten, maar het gaat ook over wilde dieren."

Tegenwoordig wordt er verschillend gedacht over dierentuinen. Hoe was dat in het verleden?

„Vanaf eind negentiende eeuw was er wat kleinschalig protest, en vanaf de twintigste eeuw werden dierentuinen door een deel van de bevolking ook echt bekritiseerd. De grootste kritiek had, net als nu, met dierenrechten te maken: het zou niet ethisch zijn voor de dieren. Daarop kwam het verweer dat je niet alleen naar het individuele dier moet kijken, maar ook naar de soort. Met de groeiende kritiek gingen dierentuinen zich immers steeds meer bezig houden met conservatie en fokprogramma's, en richtten ze zich ook meer op educatie en op het creëren van een natuurlijke setting. Al blijft het een artificiële situatie."

Kunstmatig versus natuurlijk lijkt een terugkerend thema te zijn in je werk.

Page 3 of 3 De historische rol van de korenwolf

„Ja, maar in het biologisch onderzoek is het onderscheid tussen 'natuurlijk' en 'artificieel' niet zo eenvoudig. Zogenaamde natuurwetten werden voornamelijk in de artificiële setting van het laboratorium ontdekt. Daarnaast zijn er ook onderzoekers geweest die meenden dat je om de natuur écht te begrijpen buiten de muren van het laboratorium moest treden. Maar zelfs dan werd de 'wilde' natuur soms gemanipuleerd om haar te kunnen bestuderen.

„Die dunne scheidslijn tussen kunstmatig en natuurlijk zie je ook goed bij het fokken van bedreigde soorten. Przewalskipaarden zijn bijvoorbeeld geselecteerd op primitieve kenmerken - of tenminste: kenmerken die fokkers op een bepaald moment als primitief zagen. Zodoende zijn ze gecreëerd naar een menselijk ideaalbeeld van wilde natuur."

CV KNAW-prijswinnaar

Raf De Bont (Turnhout, 1977) studeerde geschiedenis in Leuven en promoveerde in 2008 op het proefschrift Darwins kleinkinderen, over de impact van de evolutietheorie in **België**. Hij deed verder onderzoek naar de opkomst van veldonderzoekstations. In december ontving hij voor zijn werk de Dr. Hendrik Muller Prijs van de

KNAW.

Graphic

Raf De Bont: „Uiteindelijk bleek ik toch niet zo'n goede taxidermist - de opgespelde kevers begonnen te rotten."

Foto Chris Keulen

Load-Date: March 23, 2020

End of Document

'Nettobetaler? Dat zeggen wij niet meer'

NRC Handelsblad

23 maart 2020 maandag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: ECONOMIE; Blz. 9

Length: 928 words

Byline: Stéphane Alonso

Body

ABSTRACT

Interview Michael Roth Duitse staatssecretaris Europese Zaken

De **corona**crisis maakt volgens de Duitse bewindsman Michael Roth (Europese Zaken) het belang van een sterke EU duidelijk.

VOLLEDIGE TEKST:

Frugal four. De Duitse staatssecretaris van Europese Zaken Michael Roth heeft het vaak over Oostenrijk, Zweden, Denemarken en Nederland - de lidstaten van de Europese Unie die samen ageren tegen een verhoging van de nieuwe Europese meerjarenbegroting (2021-2027). Maar als Roth erover begint, is het toch vooral om duidelijk te maken dat zijn eigen land, anders dan vaak wordt gedacht, níét bij die 'zuinige vier' hoort. „Onder voorwaarden is Duitsland wél bereid tot een groter EU-budget.”

Anderhalve week geleden, in de schaduw van de **corona**crisis, was Roth (49) in Den Haag voor een gesprek met de Europa-specialisten in de Tweede Kamer. Zijn boodschap aan Nederland: blijf meedoen. De Duitse sociaaldemocraat vroeg Nederland om hulp bij het opnemen van verweesde kinderen uit Griekse opvangkampen - „al zijn het er maar twintig of dertig”. Het kabinet weigert dat stellig. De Duitser riep Nederland ook op de toetredingsonderhandelingen met Noord-Macedonië en Albanië niet langer te blokkeren, omdat alleen door toetreding nieuwe instabiliteit in de westelijke Balkan zou kunnen worden voorkomen. In dit dossier lijkt Den Haag wel bereid om te bewegen.

Ook ten aanzien van de EU-begroting hoopt Roth op een verandering van de „dogmatische positie” die de zuinige vier innemen. Hoe de onderhandelingen verder verlopen, is door de **corona**crisis erg onzeker

geworden. Het virus eist vrijwel alle politieke aandacht op, ook in de EU. Maar de druk om een snel akkoord te bereiken is volgens Roth Page 2 of 3 'Nettobetaler? Dat zeggen wij niet meer'

groot nu de EU aan de vooravond staat van een harde, onverwachte economische crisis. „Er is nu behoefte aan leiderschap, aan moedige politiek die mensen weet te overtuigen”, zegt Roth. Dus niet eindeloos steggelen over cijfertjes achter de komma, maar „meer flexibiliteit en openheid, om tot een slim compromis te kunnen komen”.

Onzeker vaarwater

Roths speciale aandacht voor Nederland komt niet uit de lucht vallen: medio dit jaar volgt Duitsland Kroatië op voor een half jaar als voorzitter van de EU. Die roulerende verantwoordelijkheid was al spannend, door de wat stuurloze indruk die Duitsland maakt door de onzekerheid over de opvolging van bondskanselier Merkel. En nu komt daar de **corona** crisis bij, waardoor Europa opeens in heel onzeker vaarwater is terechtgekomen.

Roth relativeert dat vermeende gebrek aan Duits leiderschap: „De Duitse rol is nooit makkelijk. Als we te veel willen, levert dat kritiek op, als we ons inhouden óók. Dat is een ambivalentie waar Duitsland waarschijnlijk nooit meer uit komt. Tegelijkertijd verwachten wij ook van anderen leiderschap: niemand mag in deze onzekere tijden achteroverleunen. Hoe groot een land is, doet eigenlijk niet meer ter zake.”

Politiek, zegt Roth bovendien, is overal lastig geworden. „Er moet tegenwoordig soms maanden worden gewacht op een nieuwe regering. Dat zag je bij ons, in Nederland, Spanje, Zweden, **België**. En dan zijn er ook nog al die snelle regeringswissels. Ik ben nu zes maanden in functie en heb vijf Franse collega's voorbij zien komen. Opbouwen van een werkrelatie is onder zulke grillige omstandigheden gewoon moeilijker geworden.”

Volgens de vurig pro-Europese Roth heeft het politieke midden zelf bijgedragen aan die groeiende instabiliteit, door populistische partijen na te doen. „Mijn advies: doe dat vooral niet. Bestrijd populistische en nationalistische partijen, maar kopieer ze niet inhoudelijk of retorisch. Kiesers zullen zich afwenden, als we blijven doen alsof Europa onderdeel is van het probleem. Het is juist onderdeel van de oplossing. Klimaat, migratie, pandemieën als het **corona** virus, de stabiliteit in de omliggende regio's: de natiestaat kan al die grote uitdagingen helemaal niet aan.”

Vrede en stabiliteit

Als Roth zelf ergens spijt van heeft, is het dat hij die boodschap niet krachtiger heeft verkondigd. „We hebben, ik ook, te lang gepraat over het afstaan van competenties aan Europa. Dat heeft aan de scepsis bijgedragen, want mensen willen liever niks afstaan. Alleen: het is een verkeerde voorstelling van zaken. Het wekt de indruk dat we invloed of controle hebben moeten inleveren, terwijl we die in een geglobaliseerde wereld al lang niet meer hebben. Via Europa hebben we die wél. We verliezen dus niets, maar winnen iets. Europa moet veel meer als winnaarsnarratief worden gebracht.”

Van de in Den Haag veelgehoorde klacht - de EU kost geld - snapt hij niet veel. „We weten van alles de prijs, maar niet de waarde. Veel zaken kun je gewoon niet in geld uitdrukken. Neem vrede en stabiliteit. Of perspectief bieden aan migranten in hun land van herkomst. Of de voordelen die de interne markt oplevert. Duitsland en Nederland behoren tot de landen die het meest hebben geprofiteerd van de EU.”

Het kabinet legt er vaak nadruk op dat Nederland een 'netto-betaler' is: het steekt meer geld in de EU dan het terugkrijgt. Roth verwerpt deze visie. „Het is exact het narratief dat we ook lang in Duitsland hebben gehad, maar we hebben er een eind aan gemaakt. Op mijn ministerie circuleert dit begrip al

enkele jaren niet meer. Ik neem zelf niet meer deel aan vergaderingen waarvoor ik word uitgenodigd in de hoedanigheid van nettobetalder. Ik hoor liever bij diegenen die in de EU meer willen doen aan innovatie, rechtsstaat of mensenrechten. En ik weet zeker dat Nederland ook tot die club wil behoren."

De natiestaat kan zo'n grote uitdaging als corona niet alleen aan

Graphic

Page 3 of 3 'Nettobetalder? Dat zeggen wij niet meer'

Van de in Den Haag veelgehoorde klacht - de EU kost geld - snapt Michael Roth niet veel. „Duitsland en Nederland behoren tot de landen die het meest hebben geprofiteerd van de EU."

Foto Kenzo Tribouillard/AFP

Load-Date: March 23, 2020

End of Document

Vooral in Zuid-Europa kleuren de straten groen en blauw; In lockdown Zes correspondenten over de maatregelen in hun land

NRC Handelsblad

23 maart 2020 maandag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: IN HET NIEUWS; Blz. 8

Length: 1891 words

Body

ABSTRACT

Quarantaine

In veel landen mag je niet zomaar de straat meer op. Zes NRC-correspondenten over militairen op straat, politiecontroles en ongehoorzame burgers.

VOLLEDIGE TEKST:

Koen Greven Spanje

Generaal Miguel Ángel Villarroya spreekt vrijwel iedere dag via de tv het Spaanse volk toe. De Chef Defensie vergelijkt de strijd tegen het coronavirus dan openlijk met een oorlog waarin de 46 miljoen burgers van het land in zijn ogen de soldaten zijn. Het daadwerkelijke leger strijdt al volop tegen COVID-19, door in samenwerking met de Guardia Civil en de nationale politie de openbare orde te bewaken.

Spanje verkeert sinds zaterdag 14 maart in een 'alarmfase' die op zondag is verlengd tot 11 april, met maatregelen die tot de strengste in de EU behoren. Burgers die niet kunnen aantonen dat ze naar hun werk gaan, het ziekenhuis bezoeken, ouderen helpen, boodschappen gaan doen of hun hond moeten uitlaten, riskeren boetes variërend van 100 tot 600.000 euro. Er is sprake van 'zero tolerance'. In een week tijd werden ruim dertigduizend boetes uitgedeeld. 375 mensen verdwenen achter de tralies vanwege het niet opvolgen van bevelen van de politie of het leger.

In de lege straten van de Spaanse grote steden zijn altijd wel agenten zichtbaar. Ze bewaken de openbare orde naar eigen zeggen 'te land, ter zee en vanuit de lucht' met alle beschikbare middelen. Van paarden

tot drones en van helikopters tot ouderwetse wandelrondjes. Sinds dit weekeinde is het nadrukkelijk verboden voor Spanjaarden

om naar hun tweede huisje te gaan of voor hun plezier te reizen en komende week zullen alle hotels en campings sluiten.

Ondanks het feit dat het land nagenoeg is stilgelegd, is het nog niet gelukt het **corona** virus in te dammen. Met meer dan 1.720 doden is Spanje na Italië het zwaarst getroffen gebied van Europa. Hoofdstad Madrid is het epicentrum met 834 doden.

Marc Leijendekker Italië

In Italië zijn de voorschriften stapje voor stapje aangescherpt. Zaterdagavond is besloten in heel het land alle nietessentiële economische activiteiten stil te leggen. Alleen thuiswerken is nog toegestaan. Zondag zijn verplaatsingen tussen verschillende steden in principe verboden.

Van een uitgaansverbod in de zwaar getroffen regio Lombardije op 7 maart tot een veel verdergaande **lockdown** in het hele land vanaf nu: er zit aanhoudende rek in de zwaarte van de **maatregelen**. Want wie tot vrijdag niet kon thuiswerken, mocht nog gewoon naar zijn werk. Krantenkiosken, wegresterants en tabakswinkels waren open, terwijl vanaf nu alleen nog apotheken, postkantoren, banken en supermarkten mogen blijven draaien.

Net als in veel andere landen, trokken de Italianen massaal naar de parken om te sporten. Dat is sinds zaterdag verboden: sporten mag alleen nog in de directe omgeving van je woning. Voor mensen die officieel in quarantaine zijn geplaatst, geldt sinds woensdag een absoluut uitgaansverbod. In de regio Lombardije zijn 'samenscholingen' van meer dan twee mensen op straat verboden. Supermarkten wordt aanbevolen zo mogelijk de temperatuur op te meten van klanten. Wie zijn hond wil uitlaten, mag zich niet verder dan 200 meter van zijn huis verwijderden.

In heel Italië moet iedereen die de straat op gaat een ingevuld formulier bij zich hebben met persoonlijke gegevens en de reden om niet thuis te blijven. In principe staat op overtreding van het decreet een geldboete van 206 euro of drie maanden gevangenis. Op het vervalsen van persoonsgegevens of - wat iemand die ziek is en toch naar buiten gaat ten laste gelegd kan worden - het in gevaar brengen van de volksgezondheid staan zwaardere straffen.

De politie controleert, in een aantal grote steden bijgestaan door militairen die daar toch al waren gestationeerd voor beveiligings**maatregelen**. Vrijdag zijn volgens het ministerie van Binnenlandse Zaken ruim 223.000 mensen gecontroleerd. Bijna 10.000 daarvan waren in overtreding, 260 gaven een valse identiteit op. Ook de winkelsluiting wordt gecontroleerd.

Anouk van Kampen **België**

Op het Koningsplein in het centrum van Brussel is het normaal gesproken nooit stil. Politiesirenes loeien voorbij, straatmuzikanten spelen voor de toeristen die er musea bezoeken en zelfs 's nachts houdt het geluid van over kasseien hobbende auto's zelden op. Sinds deze week zijn al die geluiden verdwenen. De musea zijn dicht, alleen het stoplicht tikt voor niet-aanwezige voetgangers.

Woensdagmiddag besloot de Belgische overheid **maatregelen** in te laten gaan die een **lockdown** benaderen. Enkel apotheken, boekwinkels, supermarkten en andere winkels die levensmiddelen verkopen zijn nog open. Belgen mogen naar buiten voor essentiële verplaatsingen: om boodschappen te doen, te werken als dat niet thuis kan, om zwakkeren bij te staan of om buiten te sporten. Dat mag met maximaal één andere persoon erbij. Vrijdag werden de landsgrenzen gesloten voor niet-essentiële verplaatsingen.

Niet iedereen houdt zich aan de afspraken. Woensdag zaten de parken nog vol met groepen die van het mooie weer kwamen genieten. Een aantal cafés bleek stiekem nog open te zijn. Er wordt daarom sinds afgelopen week veel en streng gecontroleerd. Boetes kunnen oplopen tot een paar honderd euro, of zelfs een paar duizend euro en celstraf voor ondernemers die in de fout gaan. De meeste mensen lijken zich aan te passen. Wie op straat loopt, heeft meestal een boodschappentas bij zich. Wielrennen gaat met één buddy in plaats van in groep. En de vrijdagmiddagborrel verloopt op veel plekken digitaal.

Garrie van Pinxteren China

Wie kan aantonen dat hij of zij meer dan veertien dagen achtereen in Beijing is, mag gewoon de straat op. Als er weinig mensen zijn en je bent in de openlucht, dan mag je het verplichte mondkapje afdoen, maar vrijwel niemand durft dat.

In **corona**-brandhaard Wuhan gelden nog steeds strenge regels, maar in andere delen van China is het regime al stukken soepeler geworden. In de hoofdstad gaan steeds meer winkels open, ook als die geen eerste levensbehoeften verkopen maar bijvoorbeeld kleding of sieraden. Veel restaurants ontvangen weer gasten, al mag je niet te dicht op elkaar zitten en is het aantal toegestane gasten vaak beperkt. In de cafés moet je soms aan verschillende tafels je biertje drinken: samen aan één tafel zitten mag dan nog niet.

Wie ergens naar binnen wil, moet wel de lichaamstemperatuur laten meten en een telefoonnummer achterlaten. En je scant een QR-code van het telefoonbedrijf waarbij je een abonnement hebt. Die levert dan de gegevens waaruit moet blijken dat je telefoon inderdaad veertien dagen niet buiten Beijing is geweest. Als je van een andere plaats in China naar Beijing terugkeert, moet je eerst veertien dagen in thuisquarantaine. Het strengst zijn de regels voor mensen die uit het buitenland terugkeren. Zij worden gezien als de belangrijkste nieuwe verspreiders. Beijing is als de dood dat zij de ziekte terugbrengen naar China. Vanaf maandag worden alle internationale vluchten omgeleid naar andere Chinese steden, alleen de gezonde mensen mogen nog door naar Beijing.

Er ontstond grote onrust op sociale media toen bleek dat een Australisch-Chinese vrouw de quarantaineregels had genegeerd. Ze was gaan joggen in de buurt van haar huis - zonder mondkapje. Er verschenen filmpjes van hoe ze ruzie maakte met de ambtenaren die haar terechtwezen. Ze bleek een werknemer van chemieconcern Bayer, dat haar meteen ontsloeg.

Nina Jurna Suriname

Net als in Spanje is ook in Suriname een militair een belangrijk gezicht in de strijd tegen **corona**: luitenant-kolonel Danielle Veira. Ze wees jongeren die ondanks de **lockdown** toch van plan waren om naar een tequilaparty te gaan tijdens een persconferentie terecht en haar uitspraken kregen veel aandacht. „Ga naar dat feestje. We gaan jullie allemaal oppakken. Want jullie gaan niemands leven in gevaar brengen met jullie tequilaparty. Doe het, je gaat zien", dreigde Veira, die tevens directeur Nationale Veiligheid is.

Hoewel Veira bloedserius was - tot zaterdag stond in Suriname de teller op vijf besmettingen - reageerden vooral veel overzees wonende Surinamers buitengewoon geamuseerd. „Ik hoor hier mijn moeder spreken", stelden veel Surinaams-Nederlandse twitteraars, verwijzend naar de strenge Surinaamse manier van opvoeden die zij herkenden in Veira's betoog en mimiek. De vergelijking met de 'softe' premier Rutte die de bevolking vriendelijk had verzocht anderhalve meter afstand van elkaar te houden - was al snel gemaakt.

Suriname, een land met 600.000 inwoners, heeft nu al te kampen met een gebrekkige medische zorg. Als het **corona**virus verder toeslaat, betekent dat een nog grotere druk op het systeem. Om erger te

voorkomen ging Suriname daarom anderhalve week geleden al op slot. Het luchtruim ging dicht, scholen zijn gesloten en evenementen zijn afgelast. KLM en TUI halen hun gestrande passagiers terug. Suriname haalt in het buitenland gestrande Surinaamse staatsburgers en ingezetenen terug. Ze worden bij aankomst verplicht in quarantaine geplaatst. Dat kan een thuisquarantaine zijn, maar de meeste mensen worden in overheidsquarantaine geplaatst. Ze slapen in speciaal ingerichte grote zalen, op stretchers. Dit weekend klonk er kritiek op deze overheidsquarantaine. Zo zouden basisvoorzieningen en sanitaire voorzieningen minimaal zijn.

Gert Van Langendonck Frankrijk

Hoewel er in Frankrijk sinds dinsdag een **lockdown** is, lijken veel Fransen het **corona**virus nog niet serieus te nemen. Veel mensen hebben president Macron heel letterlijk genomen toen die vorige week maandag zei dat „een beetje fysieke activiteit" toegestaan was. Met name in Parijs zijn mensen sindsdien massaal aan het joggen gegaan - footing in het Frans - en dan niet altijd alleen, zoals wordt gevraagd.

Het ministerie van Sport zag zich genoodzaakt de Fransen op Twitter de les te lezen. „Een kilometer, twee kilometer maximaal... Het is niet de bedoeling dat u zich ver verwijdert van uw woning [...] De reacties op Twitter spreken boekdelen. „En als ik nu tien kilometer loop zonder mij verder dan vijfhonderd meter van huis te verwijderen", vraagt een lolbroek. „Het is niet de bedoeling dat u het huis langer verlaat dan nodig is om boodschappen te doen", antwoordt het ministerie. „Als u tien kilometer kan lopen in twintig minuten contacteer dan Guinness World Records."

Het medisch personeel vindt de onbekommerdheid van sommige Fransen allesbehalve grappig. De vakbond van jonge dokters is naar de rechter gestapt om de overheid te dwingen een totaal uitgaansverbod af te kondigen. Ook op politiek niveau wordt gepraat over strengere **maatregelen**. Met name een avondklok, zoals in Nice al bestaat, wordt overwogen. Veel dokters en verplegend personeel hebben de bevolking direct opgeroepen om de situatie ernstiger te nemen. Eén verpleegster filmde een patiënt die aan een ademhalingstoestel ligt. „Wij weten niet of hij het gaat halen. Blijf alstublieft thuis."

Voor de oproep van Anne-Sophie Verhoeven, een arts van het Bichat-ziekenhuis in Parijs, maakte indruk. „Wanneer wij thuiskomen van een lange werkdag zien wij mensen wandelen, fietsen, kinderwagen duwen. Wij vragen dat men ons werk respecteert. Het heeft geen zin om elke avond om acht uur voor ons te applaudisseren als diezelfde mensen een paar uur eerder gewoon op straat waren", zei zij op tv-zender LCI.

In Spanje zijn 375 mensen achter de tralies gezet wegens het niet opvolgen van bevelen

Graphic

Wie de straat op wil in Italië, moet een formulier bij zich hebben met onder andere de reden waarom.

In Beijing mogen mensen weer de straat op - mits ze kunnen aantonen dat ze al twee weken in de stad zijn. In Frankrijk wordt op politiek niveau gepraat over het instellen van een avondklok.

Foto SERGIO PEREZ/Reuters, THOMAS PETER/Reuters, MIGUEL MEDINA/Reuters, FRANCK FIFE/AFP

Load-Date: March 23, 2020

End of Document

'Ze hadden ons moeten adviseren niet te vertrekken'

NRC Handelsblad

23 maart 2020 maandag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: IN HET NIEUWS; Blz. 10

Length: 900 words

Byline: Floor Boon

Dateline: Amsterdam

Body

ABSTRACT

Repatriëring Nederlanders

Nu steeds meer grenzen en luchtruimen sluiten, komen veel Nederlanders voorlopig niet meer thuis. „Ik tast volledig in het duister.”

VOLLEDIGE TEKST:

Betonblokken op de grensovergangen tussen Nederland en **België**. Nauwelijks vliegtuigen boven het anders zo drukke Schiphol. Het ene na het andere land kondigt restricties aan. Peru zit sinds 16 maart al op slot. Terugreizen uit Marokko kon, officieel, tot zondagmiddag twaalf uur.

Duizenden Nederlanders zien hun hoop vervliegen om nog naar Nederland terug te keren. Sommige proberen uit alle macht een laatste vlucht te halen, maar worden in verplichte quarantaine gestopt, terwijl hun vlucht is geannuleerd (Sri Lanka). Anderen stranden tijdens een overstap, omdat transits zijn opgeschort (Paraguay). Mensen bereiden zich voor om weken - of zelfs maanden - op hun bestemming te moeten blijven.

Er zitten momenteel tussen de 100.000 en de 200.000 Nederlanders in het buitenland - de schattingen lopen uiteen. Dat is los van de omstreeks miljoen Nederlanders die in een ander land wonen of werken

en grotendeels op hun plek van bestemming blijven. NRCsprak met mensen in Sri Lanka, Australië en Guatemala die vastzitten. En keek mee in app- en Facebookgroepen van Nederlandse reizigers wereldwijd die proberen nog naar huis te komen of al zijn gestrand.

Grimmige sfeer

Page 2 of 3

'Ze hadden ons moeten adviseren niet te vertrekken'

Gerard Rietdijk (51) is een van hen. Samen met zijn vriendin zit hij vast in Sri Lanka. Ze vertrokken op 12 maart uit Nederland, de dag dat premier Rutte Nederlanders opriep zoveel mogelijk binnen te blijven. Vooraf had hij nog bij Buitenlandse Zaken gecheckt of vertrekken wel veilig was. „Maar er was nog geen negatief reisadvies, dus als we zouden annuleren kregen we onze tickets niet vergoed”, vertelt hij telefonisch via WhatsApp. „We zouden naar de Malediven gaan, daar heb ik een jaar voor gespaard. Ze hadden ons toen moeten adviseren nooit te vertrekken.”

Rietdijk vertelt over de grimmige sfeer op straat in de Sri Lankaanse hoofdstad Colombo: „We zijn uitgescholden, werden geweigerd in taxi's. Mensen riepen woedend 'corona corona' naar ons, wel tachtig keer per dag. Westerlingen worden gezien als potentiële ziektebommen, dat maakt de lokale bevolking bang. Ik snap het, maar vervelend is het wel.”

Sinds hun aankomst probeert het stel al te vertrekken. Maar contact met het ministerie van Buitenlandse Zaken krijgt Rietdijk niet. Via automatische antwoorden verwijst zijn verzekeringsmaatschappij naar het reisbureau, dat doorverwijst naar het consulaat. Het consulaat verwijst weer terug naar de luchtvaartmaatschappij. Niemand heeft antwoorden, niemand weet hoe de situatie zich zal ontwikkelen.

„Ik snap dat mensen niet alles kunnen”, zegt Rietdijk, die onderdak vond in een bed and breakfast, waar hij nu verplicht in quarantaine zit. „Maar ik tast nu volledig in het duister, de menselijkheid is weg.”

Hanan Haddouch vertelt over haar ouders die vrijdag vanuit Marokko naar Nederland zouden reizen, vanuit Nador, een stad in het Rifgebied. „Maar de politie stuurde ze weg.” Nu moeten haar ouders van 60 en 75 daar blijven. Haar vader is hartpatiënt, zijn medicijnen zijn bijna op. „Er waren afspraken gemaakt, maar Marokko heeft de vliegvergunning zonder tekst of uitleg ingetrokken. Het is schandalig, mijn ouders zijn slachtoffer van de slechte samenwerking tussen Marokko en Nederland”, zegt Haddouch. „Er zitten honderden Nederlanders vast in het

Rifgebied.”

Andere reizigers zoeken juist heel bewust naar een plek waar zij de komende tijd kunnen verblijven. Een Nederlandse vrouw die met haar gezin door Nieuw-Zeeland reisde, besloot om in Australië in quarantaine te gaan. „In Nieuw-Zeeland werd het winter, niet fijn met twee pubers in een camper. Het was nooit het plan om naar Australië te gaan, maar hier kunnen we een tijdje blijven.”

Het gezin huurde een huis en zit nu binnen, de eigenaar doet boodschappen. Inkomende reizigers moeten in Australië veertien dagen in quarantaine. Wie toch de straat op gaat, riskeert een boete van duizenden euro's. Voor Australiërs zelf gelden nog nauwelijks restricties. „Hier liggen de stranden nog vol”, zegt de vrouw, die niet met haar naam in de krant wil. Het gezin schreef zich uit, zodat de kinderen dit jaar geen leerplicht hebben in Nederland - daar wil ze geen last mee.

Ook zij is kritisch op Buitenlandse Zaken, dat mensen adviseert om naar Nederland terug te keren. „Onverantwoord”, vindt ze. „Hier strandde deze week een gezin met vier kleine kinderen op de

luchthaven, waar ze nu verplicht in quarantaine moeten. Je moet de zaken voor jezelf regelen. Van de overheid verwacht ik niets."

Zelf proberen

Buitenlandse Zaken zegt „overuren" te draaien om alle Nederlanders zo goed mogelijk van informatie te voorzien. Ambassadepersoneel is actief op sociale media en mengt zich in appgroepen van Nederlanders die informatie uitwisselen over terugreizen naar Nederland. „De luchtvaart is aan zet om mensen daadwerkelijk terug te halen", zegt een woordvoerder. „Wij ondersteunen hen waar we kunnen."

Komende week zullen nog meer landen hun grenzen en luchtruimen sluiten. Of het ministerie dan een grotere rol zal gaan spelen, is onduidelijk. „We lopen niet op de zaken vooruit", aldus de woordvoerder. Vooralsnog wordt reizigers aangeraden het zoveel mogelijk zelf te proberen.

Mensen riepen woedend 'corona corona' naar ons Gerard Rietdijk zit in Sri Lanka

Page 3 of 3

'Ze hadden ons moeten adviseren niet te vertrekken'

Graphic

Sri Lankaanse soldaat op het vliegveld van Colombo

Foto EPA

Load-Date: March 23, 2020

End of Document

[Grens Deels dicht](#)

NRC Handelsblad

24 maart 2020 dinsdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

nrc
handelsblad

Section: BINNENLAND; Blz. 14

Length: 91 words **Dateline:** Chaam

Body

Een mountainbiker maakt beelden van een gebarricadeerde weg die wordt gebruikt door de lokale bevolking op de Nederlandse grens met **België** tussen het Noord-Brabantse dorp Chaam en Meerle, in provincie Antwerpen. **België** verbiedt sinds woensdag niet-essentiële reizen naar het buitenland en sluit grenzen ook fysiek af, bijvoorbeeld met zeecontainers. Om oponthoud bij de grens tussen **België** en Nederland te voorkomen, kunnen grensarbeiders in vitale sectoren een speciaal vignet aanvragen, laat het ministerie van Binnenlandse Zaken weten.

Graphic

Foto Peter Dejong/AP

Load-Date: March 24, 2020

---

24 maart 2020 dinsdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

[***Ook in nieuw pakket vraagt het kabinet burger zelfdiscipline; Commentaar***](#)

NRC Handelsblad

24 maart 2020 dinsdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: OPINIE; Blz. 17

Length: 624 words

Body

ABSTRACT

Coronacrisis

VOLLEDIGE TEKST:

Beeld uit het weekend: drukte in sommige winkels, het strand, in de bossen en parken. Openlucht fitnessclubjes, groepjes jongeren die chillen. En vooral een kennelijk negeren van het advies anderhalve meter afstand van elkaar te houden, terwijl dat de sleutel voor het temmen van de besmetting moet zijn. Dat op zondag een berispelend NLAlert bericht op ieders gsm verscheen, kon dan ook geen verrassing zijn. Een poging tot digitale crowd control, gevolgd door haastige afsluiting van toegangswegen en parkeerterreinen.

Liet de Nederlander hier zien hoezeer hij aan z'n vrijheid hecht, met lak aan de buurman? En hoe moeilijk een eventueel echte lockdown dus te handhaven zal zijn? Of was dit een redelijke interpretatie van de adviezen, met ruimte voor eigen keuze en verantwoordelijkheid? En daarmee een demonstratie van besturen à la Néerlandaise waarin gedogen, overleg en tolerantie de toon bepalen? Het land waar 'dat maak ik zelf wel uit' zo'n beetje de grondhouding is. En er van de politie-agent vooral verbale talenten worden gevraagd. De burger is er assertief, best voor rede vatbaar, maar niet per definitie gezagsgetrouw.

In België en Duitsland, in het bijzonder Noordrijn-Westfalen, groeide de ergernis over de Lage Landen. Die staan er toch al bekend als een curieus permissief land waarvan de uitwassen over de grens vaker als negatief worden ervaren. Nu leek Nederland zich vorige week opeens collectief te willen laten besmetten om zich aldus 'groepsimmunitet' te verwerven. Het leek de rechtse federale Belgische minister van volksgezondheid Maggie De Block vooral gevaarlijk.

Voor de burger was dit vooral een laatste-kans-weekend - gauw naar buiten, een frisse neus na een week binnen zitten. Strikt genomen was daarmee niets mis. Het overheidsadvies luidde tot gisteren immers 'zoveel mogelijk' thuiswerken; bijeenkomsten waren toegestaan, mits beperkt tot 99 personen. Alleen wie griep- of Page 2 of 2 Ook in nieuw pakket vraagt het kabinet burger zelfdiscipline; Commentaar

verkoudheidssymptomen vertoonde werd echt dringend verzocht thuis te blijven. Aan ieder ander werd feitelijk gevraagd zelf te beslissen wat wijsheid was. Dat bleek dus te variëren. Het collectieve effect van dit beleid leidde weer tot terechte protesten in sociale media van zorgpersoneel dat zelf professionele risico's neemt, tegen medeburgers die alleen aan zichzelf dachten.

Tegen die achtergrond zijn de extra maatregelen van het kabinet meer dan begrijpelijk. Tot 1 juni zijn nu alle samenkomsten verboden, ongeacht het aantal personen. Burgemeesters mogen stranden, parken, boulevards sluiten en boetes uitdelen. Winkels dienen een scherp deurbeleid te voeren. Handhaving van groepsvorming 'begint bij drie personen', vatte Rutte samen. Lichtpuntje: jonge kinderen mogen nog ongereguleerd buiten spelen. Voor wie het nog niet begreep: alles draait nu om anderhalve meter afstand.

De nieuwe maatregelen zijn een noodzakelijke en hopelijk tijdige verscherping- de datum 1 juni is voor degenen die hoopten dat het op 6 april voorbij is alvast een aanwijzing van het tegendeel. Tegelijk is de stijl van het kabinet niet veranderd. Zelfdiscipline staat nog immer voorop. Alle burgers verplicht thuis houden is minder belangrijk dan om iedereen 1.5 meter onderlinge afstand in te prenten. Dit is nog steeds geen lockdown, ofwel generiek huisarrest, die overigens nog altijd kan komen. Het tempo waarin maatregelen worden genomen ligt immers vrij hoog. Daarmee heeft de onoplettende burger een tweede kans gekregen. Die hij of zij nu wel moet pakken.

De burger is hier assertief, best voor rede vatbaar, maar niet per definitie gezagsgetrouw

In het Commentaar geeft NRC zijn mening over belangrijke nieuwsfeiten. De commentatoren schrijven deze artikelen in samenspraak met de hoofdredactie.

Load-Date: March 24, 2020

End of Document

Zijn hectoliters handgel raakt hij maar lastig kwijt; In tijden van corona

NRC Handelsblad

24 maart 2020 dinsdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: IN HET NIEUWS; Blz. 10

Length: 476 words

Byline: Rik Wassens

Body

ABSTRACT

COVID-19 beïnvloedt het dagelijks leven. Edwin van Eijk (51) maakt nu met zijn distilleermachines handgel.

VOLLEDIGE TEKST:

Edwin van Eijk heeft achthonderd liter ontsmettende handgel gemaakt, maar kan het nog even niet kwijt. De 51jarige Van Eijk is eigenaar van productiebedrijf iStill, dat machines maakt voor het brouw- en distillatieproces. De apparatuur laat zich ook goed lenen om desinfecterende handgel te produceren, dat net als bier of sterke drank veel alcohol moet bevatten.

Afgelopen zaterdag trok Van Eijk een paar machines van de assemblagelijin om te helpen de tekorten op te lossen, vertelt de ondernemer aan de telefoon. Hij noemt zijn handgel-initiatief 'In Onschuld', want hoe anders worden de handen gewassen?

Het recept voor de desinfecterende gel haalde de ondernemer van de website van de

Wereldgezondheidsorganisatie: water, alcohol (70 procent) en wat glycerine. Dat laatste werkt als bevochtiger en moet voorkomen dat de handen te veel uitdrogen. Dat was het lastigste te krijgen, zegt Van Eijk. „We hebben met collega's de halve provincie Utrecht afgereden om de laatste potjes glycerine uit de schappen van drogisterijen te trekken." Parfums of kleurstof zijn overbodig. „Het middel werkt perfect. De rest is in tijden van crisis echt minder belangrijk." Van Eijk wil niet aan de handgel verdienen, vertelt hij. „We willen het tegen kostprijs weggeven, of gratis in geval van nood."

Mocht het nodig zijn, dan kan Van Eijk snel duizenden liters handgel gaan produceren, net als tientallen van zijn klanten al doen of van plan zijn. Een gin-distilleerderij in Ierland maakt sinds vorige week alleen nog maar Page 2 of 2 Zijn hectoliters handgel raakt hij maar lastig kwijt; In tijden van corona

ontsmettingsmiddel. Ook in **België**, de Verenigde Staten en andere landen bereiken de desinfectiemiddelen inmiddels ziekenhuizen of burgers.

Callcenter erg druk

In Nederland loopt Van Eijk vooralsnog tegen „red tape" aan, waaraan wat hem betreft niet snel genoeg een einde kan worden gemaakt. Hij zocht contact met de crisiscoördinator Noord-Brabant, die zijn aanbod doorgaf aan het centrale inkoopteam van de Nederlandse ziekenhuizen. Daarna bleef het stil. „Dat is zonde natuurlijk." Het callcenter voor aanbieders van hulpmiddelen heeft het momenteel erg druk, liet het ministerie van Volksgezondheid maandag weten. „Het doel is echt om alles serieus in behandeling te nemen en iedereen te beantwoorden. Het is mooi dat mensen medische hulpmiddelen aanbieden, maar het is heel erg druk."

Op kleinere schaal vinden de flacons van Van Eijk gretig aftrek, na promotie op Facebook. Afgelopen zaterdag werden zo'n tweehonderd literflessen tegen kostprijs - zo'n 20 euro - verkocht, zegt Van Eijks zoon Christiaan. Ook zorgpersoneel, onder wie zijn eigen huisarts, kwam een flacon halen. „We hebben tot twaalf uur 's nachts lopen stickeren met mijn verloofde en moeder. Nederland heeft hier echt behoefte aan."

Load-Date: March 24, 2020

End of Document

Hoe komt HEMA de coronacrisis door?; HEMA

Buitenlandse filialen zijn dicht, hier is het stil. Maar schuldeisers moeten worden betaald

NRC Handelsblad

25 maart 2020 woensdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: ECONOMIE; Blz. 1

Length: 966 words

Byline: Joris Kooiman

Joost Pijker

Dateline: Amsterdam

Body

ABSTRACT

Detailhandel Buitenlandse HEMA-filialen zijn dicht, in de Nederlandse winkels is het stil. Maar schuldeisers moeten worden betaald.

VOLLEDIGE TEKST:

Bezorgde schuldeisers van HEMA krijgen voorlopig geen gehoor bij het bedrijf. „Investor relations is op dit moment niet onze prioriteit”, schreef het management maandag in een kort briefje aan zijn crediteuren (obligatiehouders). Publicatie van de jaarcijfers is uitgesteld tot eind mei. De coronacrisis eist alle aandacht van directie en personeel.

HEMA, sinds anderhalf jaar eigendom van miljardair Marcel Boekhoorn, heeft het moeilijk. De detailhandel wordt hard geraakt door de corona-uitbraak. Onderzoeksbureau RMC doet dagelijks metingen om in te schatten hoeveel winkelpubliek door de straat loopt. De sombere uitkomst van vorige week: bijna 70 procent minder dan een jaar eerder.

Voor vele tientallen winkelketens was dat afgelopen dagen reden om hun vestigingen te sluiten. H&M, C&A, de Bijenkorf, WE, IKEA: allemaal gingen ze dicht. Winkels die nog wel open zijn, hebben het bepaald niet makkelijker, bleek vorige week uit een onderzoek van INretail, de branchevereniging voor onder meer woon-, mode- en Page 2 of 3

Hoe komt HEMA de corona crisis door?; HEMA Buitenlandse filialen zijn dicht, hier is het stil. Maar schuldeisers moeten worden betaald

schoenenwinkels. Ongeveer 60 procent van de INretail-leden zag zijn omzet vorige week met minimaal 60 procent inzakken.

Ook HEMA merkt dat „het winkelend publiek zich steeds minder in de winkelstraten en onze winkels laat zien“, schreef topman Tjeerd Jegen maandag in een brief aan de leveranciers van het bedrijf, die in handen is van NRC. Om de komende maanden door te komen, zijn „creativiteit, flexibiliteit en soms moeilijke, ongekende oplossingen“ nodig, meent hij.

Toch zal HEMA „er alles aan doen“ om zijn Nederlandse winkels open te houden, stelt Jegen. Waarom? Omdat HEMA „een cruciale rol“ speelt in de maatschappij, legt een woordvoerder desgevraagd uit. „Er is nu behoefte aan een winkel als HEMA, waar je voedingsartikelen kunt kopen én producten voor je baby. Waar ga je anders babyspullen kopen?“

Extra kwetsbaar

Een blik op de financiën van het bedrijf geeft een ander argument om de winkels open te houden. HEMA heeft omzet nodig. De winkelketen torst een schuld van bijna 800 miljoen euro, een erfenis uit de jaren waarin het Britse Lion Capital (private equity) de eigenaar was. Dat betekent dat HEMA niet alleen leveranciers en huur moet betalen, maar jaarlijks óók nog ruim 50 miljoen euro kwijt is aan rente. Om van toekomstige aflossingsverplichtingen nog maar te zwijgen.

Ook zonder corona crisis drukten die rentelasten zwaar op de resultaten van HEMA. In de herfst van vorig jaar voorspelde het Britse analistenbureau Everest Research nog dat HEMA in de zomer van dit jaar een liquiditeitstekort van 100 miljoen euro zou hebben - een voorspelling die het bedrijf overigens met klem weersprak. De verkoop van zeventien HEMA-panden aan Jumbo, eind vorig jaar voor een onbekend bedrag, zal de kaspositie hebben versterkt. Maar of het genoeg is om de klap van de huidige crisis te compenseren, valt te betwijfelen.

De ruim tweehonderd buitenlandse HEMA-filialen in onder meer België, Duitsland en Spanje zijn al gesloten vanwege overheidsmaatregelen om de corona-uitbraak tegen te gaan, blijkt uit de brief van HEMA aan obligatiehouders. Afgaande op de laatste kwartaalcijfers, uit november vorig jaar, loopt het bedrijf daardoor wekelijks bijna 6 miljoen euro omzet mis. Tel daarbij op de relatief lege winkels in Nederland en de analisten van Everest Research komen desgevraagd uit op een geschat omzetverlies van een kleine 30 tot bijna 40 procent in het huidige én volgende kwartaal - met de kanttekening dat iedere voorspelling nu hoogst onzeker is.

Ook schuldeisers van HEMA zijn er niet gerust op, valt af te leiden uit de koersen van de twee obligaties die het bedrijf heeft uitstaan. Voor de meest risicovolle obligatielening waren beleggers maandag bereid slechts een kwart van de oorspronkelijke waarde te betalen, terwijl de veiliger variant werd verhandeld voor de helft van het nominale bedrag - een dieptepunt.

Oprekken betaaltermijn

Welke maatregelen HEMA neemt om de crisis door te komen, wil een woordvoerder niet zeggen. Ook niet of het bedrijf van plan is gebruik te maken van noodregelingen van de overheid, zoals de verruimde regeling voor arbeidstijdverkorting of uitstel van belastingbetaling.

Uit de maandag verstuurd brief aan leveranciers blijkt niettemin dat de top van het bedrijf een eerste ingreep al heeft gedaan: leveranciers krijgen later betaald, volgens Jegen omdat de capaciteit op het hoofdkantoor „drastisch is afgenomen“.

Gewoonlijk voldoet HEMA de facturen van leveranciers na zestig dagen, laat een van de ontvangers van de brief weten op voorwaarde van anonimiteit. Nu heeft het bedrijf ervoor gekozen om niet te betalen op de dag dat de rekening vervalt, maar op de achtste dag van de maand. „Als je normaal levert op de zevende, krijg je nu dus na 61 dagen betaald. Lever je op de negende, dan pas na 89 dagen”, aldus de leverancier. Overigens is HEMA daarmee nog schappelijk, vindt hij. Concurrent Action, dat financieel veel gezonder is, verlengde zijn

Page 3 of 3

Hoe komt HEMA de corona crisis door?; HEMABuitenlandse filialen zijn dicht, hier is het stil. Maar schuldeisers moeten worden betaald

betalingstermijn onlangs van 60 naar 90 dagen. De woordvoerder van HEMA benadrukt dat de aanpassing is gedaan in overleg met leveranciers.

Een andere maatregel die HEMA verlichting kan geven, is de verkoop van zijn bakkerijen, een proces dat al langer loopt. Maar door de corona crisis is de kans dat een koper zich aandient juist kleiner geworden.

Toch twijfelt de woordvoerder van HEMA er niet aan dat het bedrijf de corona crisis zal overleven. „Het is in deze situatie alleen niet aan de orde om uit te leggen hoe we hier doorheen gaan komen. Maar dát we hier doorheen komen, lijkt me hartstikke duidelijk.”

Een maatregel die HEMA verlichting kan geven, is de verkoop van zijn bakkerijen

Graphic

Een HEMA-filiaal in Utrecht. Om de komende maanden door te komen zijn „creativiteit, flexibiliteit en soms moeilijke, ongekende oplossingen” nodig, schreef topman Tjeerd Jegen in een brief aan leveranciers. Foto Aziz Kawak

Load-Date: March 25, 2020

End of Document

Smartphone weet of mensen in de buurt van hun woning zijn; Digitaal surveilleren

De smartphone weet of u in quarantaine blijft of niet

NRC Handelsblad

25 maart 2020 woensdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: VOORPAGINA; Blz. 1

Length: 1451 words

Byline: Wilmer Heck

Marc Hijink

Dateline: Amsterdam

Body

ABSTRACT

Privacy

Cybertracking, controle van gps-data en gezichtsherkenning: ook in Europa gebruiken overheden alle digitale surveillancemiddelen om tijdens de corona-uitbraak bij te houden waar hun burgers zijn.

VOLLEDIGE TEKST:

Naast de vele menselijke drama's die COVID-19 wereldwijd veroorzaakt, dient zich nog een slachtoffer aan: de privacy. Azië loopt voorop in het monitoren van individuele locatiedata, maar ook in Europa en de VS gebruiken overheden vaker data van smartphones om bij te houden wie zich waar bevindt, waar iemand is geweest en wie er contact heeft gehad met een virusdrager.

Bij de bestrijding van het virus zoeken beleidsmakers de grens op van de privacywetgeving. Privacyvoorvechters zijn bang dat surveillancemethoden worden opgerekt. Net zoals dat na de aanslagen op de Twin Towers in 2001 gebeurde: in de nasleep van 9/11 deden Amerikaanse opsporingsinstanties alles om inzage te krijgen in privégegevens van burgers, uit naam van terrorismebestrijding.

Klokkenluider Edward Snowden onthulde in 2013 hoever de geheime dienst ging om onder meer locatiedata te verwerven. Wat toen achter gesloten deuren gebeurde, voltrekt zich nu in alle openheid.

De meeste westerse landen beperken zich nog tot geanonimiseerde gegevens en vrijwillige apps. China gaat een stuk verder met de inzet van locatiedata. Zoekmachine Baidu breidde zijn routeplanner uit met actuele gegevens over de plaatsen waar coronapatiënten zich bevinden. Zo kunnen reizigers brandhaarden mijden. In nauwe samenwerking met de overheid ontwikkelde techgigant Alibaba een app die steeds meer Chinezen moeten downloaden als ze met de metro willen of een frisse neus willen halen in het park. In de app vullen ze een vragenlijst in over hun gezondheidstoestand en hun recente reisbewegingen. Die informatie wordt aangevuld met locaties van brandhaarden en plekken waar virusdragers zijn geweest.

Op basis hiervan krijgt iedereen een kleur toegewezen, die wordt vertaald in een QR-code. Groen betekent dat je vrij rond kan bewegen, geel betekent zeven dagen in quarantaine en rood zelfs veertien dagen. Heb je in de trein gezeten met een virusdrager? Dan is de kans groot dat je geel of rood krijgt. De code op je telefoon wordt uitgelezen wanneer je de metro of het park in wil. Naast passagierslijsten van bussen, treinen en vluchten, worden mogelijk ook telecomdata van COVID-19-patiënten gebruikt om te bepalen waar zij zijn geweest.

Elektronische polsbanden

Hongkong gebruikt elektronische polsbanden, in combinatie met een verplichte smartphone-app, om te bepalen of geïnfecteerden zich aan hun verplichte quarantaine houden. Om dezelfde reden zet Zuid-Korea gps-technologie in. De Indiase deelstaat Kerala publiceert met behulp van telecomdata, gps-systemen en camerabeelden waar geïnfecteerden zijn geweest. En de Israëliëse regering wil geheime dienst Shin Bet op basis van telefoongegevens laten onderzoeken wie bij een COVID-19-patiënt in de buurt was. Deze mensen worden via sms bevolen in quarantaine te gaan. Een demonstratie tegen deze vorm van 'cybertracking' werd door de politie uiteengedreven.

Ook Europese landen gebruiken de smartphone als een soort digitale enkelband die controleert of mensen wel thuisblijven. In Polen kunnen burgers in quarantaine een app downloaden. Die vraagt ze onregelmatig om binnen twintig minuten een foto van zichzelf in hun omgeving te sturen. Automatische gezichtsherkenning bepaalt of het inderdaad om de persoon in quarantaine gaat. Deelname aan deze digitale quarantaine-check is vrijwillig, maar het vervangt een controlebezoek door een politieagent.

In het Verenigd Koninkrijk werken onderzoekers van de Universiteit van Oxford aan een vrijwillige app die de verblijfplaatsen van besmette mensen registreert. Het is de bedoeling personen die in de buurt van deze mensen zijn geweest op te roepen in quarantaine te gaan.

De Slowaakse regering gaat een stap verder en bereidt een wet voor die de overheid toestemming geeft locatiegegevens van telefoons te gebruiken om te controleren of coronapatiënten in isolatie blijven. Dat heeft premier Igor Matovic dinsdag gezegd, meldt persbureau Reuters. Het gaat om personen die besmet zijn met het virus en mensen die vanuit het buitenland naar Slowakije zijn gereisd. Rusland kondigde maandag aan burgers met behulp van telecomgegevens te willen waarschuwen dat ze met een coronapatiënt in contact zijn geweest.

Anonieme telecomdata

Telecomgegevens geven een indicatie van waar iemand zich bevindt, of hoe groepen zich bewegen. Zendmasten hebben een beperkt bereik; in de stad vaak maar enkele honderden meters. Zo kun je in de gaten houden of mensen wel echt in de buurt van hun huis blijven.

In Italië constateerde de overheid vorige week op basis van data van telecomproviders Vodafone en TIM dat 40 procent van de inwoners van Lombardije niet thuis was, ondanks de **lockdown**. Het systeem dat gebruikt werd speelt geen data van individuele gebruikers door, maar telt het aantal verplaatsingen tussen zendmasten.

Volgens website Politico heeft Eurocommissaris Thierry Breton maandag grote Europese mobiele netwerkbeheerders gevraagd geanonimiseerde gegevens te delen om de verspreiding van het virus onder de bevolking te volgen.

De Oostenrijkse provider A1 voorzag de overheid van geanonimiseerde locatiegegevens van klanten, om te zien of burger hun sociale contacten beperken. Om dezelfde reden deelde provider Deutsche Telekom gebruikersdata met het Robert-Koch Instituut dat in dat land de ziekte- en sterftcijfers bijhoudt.

In **België** gingen telecombedrijven akkoord om actuele locatiedata te delen met een bedrijf dat aan datamining doet. Telecombedrijven KPN en Vodafone/Ziggo bereid te zijn geanonimiseerde gegevens voor onderzoek te verstrekken als de overheid daar om vraagt. Vodafone/Ziggo zegt hiervoor nog geen „formeel verzoek” te hebben ontvangen en wil niet zeggen of hierover met overheidsinstanties al wel contact is geweest.

De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) houdt er echter rekening mee dat ook in Nederland locatiedata gebruikt gaan worden in de strijd tegen **COVID**-19. „De AP vindt dat we goed moeten kijken welke technische middelen we tot onze beschikking hebben om het virus te stoppen. Wanneer overheidsinstellingen of andere organisaties een plan aan ons voorleggen, geven wij zo snel mogelijk aan of het kan of niet. Wij hebben hiervoor deze week een speciaal team in het leven geroepen”, aldus een woordvoerder.

Vertrouwd netwerk

Behalve telecomnetwerken beschikken ook app-ontwikkelaars over locatiedata. Die zijn veel accurater dan de gegevens van zendmasten. Ze gebruiken meerdere databronnen: de gps-gegevens van de telefoon worden aangevuld met externe bronnen als zendmasten en wifi-netwerken in de buurt. Zo kunnen ze 'zien' of iemand thuis is, bijvoorbeeld als er verbinding wordt gemaakt met een vertrouwd draadloos netwerk. Ook 'weten' telefoons waar ze zijn op basis van bluetooth-apparaten in de omgeving.

Amerikaanse bedrijven als Facebook, Google en Apple beschikken over gedetailleerde locatiedata van miljarden gebruikers van hun diensten. Google gebruikt die data om 'geaggregeerde' gegevens te publiceren, bijvoorbeeld in de vorm van populaire tijden en inschattingen van de drukte op openbare locaties en in winkels. Daarbij worden historische gegevens gecombineerd met actuele data.

Google Maps is, ook in Nederland, behoorlijk accuraat; door strenger toelatingsbeleid is het in sommige supermarkten volgens Maps nu niet druk, maar zijn er wel lange wachttijden om de winkel binnen te komen. Afgelopen weekend was ook te zien dat de Amsterdamse parken drukker bezocht werden dan normaal.

Facebook heeft een schat aan locatiegegevens, mede dankzij apps als WhatsApp en Instagram. Facebookoprichter Mark Zuckerberg vertelde vorige week in een persconferentie dat zijn bedrijf nog niet was benaderd om meer locatiedata te verstrekken aan de overheid. Inmiddels is dat veranderd: Amerikaanse media melden dat zowel Facebook als Google door de overheid gevraagd is om meer geanonimiseerde gebruikersgegevens te delen. Het zou gaan om registratie van algemene gedragspatronen, zoals het gebruik van snelwegen of het bezoek aan supermarkten.

Het is niet uitgesloten dat Amerikaanse overheden meer gedetailleerde informatie opeisen, meldt CNN op basis van twee anonieme bronnen. Facebook en Google wordt, ook door Amerikaanse politici, verweten dat ze uitgroeiden tot almachtige dataconglomeraten. Nu heeft Big Tech de kans om te laten zien hoe je die data voor het goede doel inzet: slimme data-analyse om het corona virus te bestrijden - voorlopig voor zover de gebruiksvoorwaarden dat toestaan.

Ook Europese landen gebruiken de smartphone als een soort digitale enkelband

Graphic

Ook Israël gebruikt locatiedata van burgers.

Een vrouw in een supermarkt in Shanghai.

Bellen in de binnenstad van Lissabon.

Foto's AFP, AP, Reuters

Load-Date: March 25, 2020

End of Document

Uren onderweg? Plassen doet de trucker maar in de bosjes;

Transportbedrijven

*Voor vrachtwagenchauffeurs is het in coronatijd afzien. Lang wachten en plassen in de bosjes**Carrière*

NRC Handelsblad

26 maart 2020 donderdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: ECONOMIE; Blz. 1

Length: 1070 words

Byline: Flóri Hofman

Body

ABSTRACT

Wegvervoer

Sommige transportbedrijven vallen in coronatijd stil, andere hebben het enorm druk. Voor de chauffeurs die werken, is het afzien. Lang wachten, slapen in de wagen, blikken soep mee.

VOLLEDIGE TEKST:

Vrachtwagenchauffeur Jan van der Beek (63) van Vos Transport uit Deventer vervoert zo'n beetje alles: van koelvloeistof en meubels tot levensmiddelen als rijst en pasta. In deze hectische tijden vindt hij zijn baan belangrijker dan ooit. „Ook mijn vrouw en ik willen morgen nog avondeten kunnen halen bij de supermarkt.”

Makkelijker is zijn werk er niet op geworden. Truckers moeten zich aanmelden bij bedrijven en distributiecentra voordat ze mogen in- of uitladen. Door verscherpte maatregelen tegen het coronavirus stond Van der Beek vorige week bij sommige adressen tot vier keer langer in de rij dan gewoonlijk.

Het dieptepunt: twee uur bij een vaste klant in België, waar hij normaal gesproken met twintig minuten weg is. „Formulieren invullen over waar je bent geweest, je lichaamstemperatuur op laten meten...

Allemaal om één pallet te lossen", zegt Van der Beek. „Naar de wc gaan mocht uit voorzorg ook niet meer. Tsja. Dan ga je dus maar in een bosje."

Page 2 of 3

Uren onderweg? Plassen doet de trucker maar in de bosjes; Transportbedrijven Voor vrachtwagenchauffeurs is het in coronatijd afzien. Lang wachten en plassen in d....

Gemiddeld heeft Van der Beek nu vijftien uur per dag, vijf dagen per week nodig om zijn adressen af te gaan. Dat is zo'n vijf uur langer dan gewoonlijk. En dan nog lukt het niet altijd. De dag dat hij bij de Belgische klant was, moest hij één van zijn vijf adressen laten zitten. In de haven van Rotterdam waren ze al naar huis.

Overschotten en tekorten

De coronacrisis raakt het wegtransport flink. Volgens brancheorganisatie Transport en Logistiek Nederland (TLN) liggen vooral het vervoer voor sierteelt, horeca en evenementen plat. „Die sectoren zijn stil komen te staan", aldus een woordvoerder. In andere bedrijfstakken is juist extra werk gekomen. Volgens brancheorganisatie Centraal Bureau Levensmiddelenhandel worden supermarkten twee keer zo vaak als gewoonlijk bevoorrad. Vervoerders van levensmiddelen, brandstoffen en medicijnen staan op de lijst van cruciale beroepen, die nodig zijn om de Nederlandse samenleving draaiende te houden.

TLN richtte afgelopen vrijdag samen met bonden en andere aan transport gelieerde organisaties een platform op dat overschotten en tekorten in de sector inventariseert. Sindsdien zijn „enkele honderden" meldingen ontvangen van bedrijven en chauffeurs zonder werk. Via dat platform hoopt de sector de komende weken stilgevallen vrachtwagens in te zetten voor bedrijven die overlopen van het werk.

Om het wegvervoer tegemoet te komen versoepelde het kabinet de regels voor chauffeurs vorige week. Zij mogen nu dagelijks maximaal elf uur achter het stuur zitten, in plaats van de gebruikelijke negen uur. Ook mogen ze zeven in plaats van zes dagen aaneengesloten werken.

Ook de Europese Unie trof maatregelen, nadat afgelopen week bij de Pools-Duitse grens een vrachtwagenfile van meer dan zestig kilometer was ontstaan. 'Groene rijbanen' moeten nu een vloeiende doorgang voor vrachtverkeer verzekeren. Grenscontroles blijven soepel; de wachttijd voor chauffeurs op deze banen mag niet langer zijn dan een kwartier.

Maar zoals chauffeur Jan van der Beek al vertelde: wachttijden bij laad- en loslocaties lopen op. De TLNwoordvoerder: „Als chauffeurs dan aan de beurt zijn, mogen ze hun cabine niet altijd uit. Zelfs niet om even wat te drinken of naar het toilet te gaan." Ook de sluiting van horecagelegenheden en sanitaire voorzieningen langs de weg is problematisch.

Desinfectiegel

Bij chemicaliënvervoerder Van Ziel in Kapel-Avezaath is de vraag enorm, vertelt manager Bart van Ziel. „We kunnen het niet aan." Zijn bedrijf vervoert onder meer middelen die nodig zijn om desinfectiegel te maken. Zijn wagenpark telt 32 vrachtauto's, maar dat is nu niet genoeg. Hij schat dat hij de helft van de binnenkomende aanvragen moet afhouden.

Ook chauffeur Mandy Mook (25) van Peter Appel Transport maakt langere werkweken. Normaal gesproken rijdt ze 's nachts, tussen distributiecentra van supermarkten, en is ze overdag thuis. Nu komt ze vijf dagen op rij niet thuis: overdag slapen in de wagen, avondeten bij truckstops en 's nachts de weg weer op.

Van Ziel is direct gestopt met ritten naar Oost-Europa, nadat hij de eerste verhalen had gehoord over de horrortoestanden aan de Poolse grens. „We hoorden dat sommige chauffeurs daar anderhalve dag in de file stonden. En dat zonder eten, drinken en een toilet”, zegt Van Ziel. „Dat doen we onze mensen niet aan.”

Ook voor transport tussen Frankrijk en Engeland lopen de wachttijden op. Normaal gesproken is chauffeur Sander Nijenhuis (25) van bulkvervoerder Heebink Transport uit Veenendaal in twee uur overgestoken vanuit Calais. Vorige week was de wachttijd voor de Kanaaltunnel alleen al zeven uur. Autoriteiten laten minder vrachtwagens toe op de trein, zodat chauffeurs ook in gezamenlijke ruimtes gepaste afstand kunnen houden.

Hoe besteedt Nijenhuis de tijd dan? „In zo'n file kun je de wagen niet uit. Ik ga maar een film kijken, of spelletjes spelen op mijn telefoon.”

Page 3 of 3

Uren onderweg? Plassen doet de trucker maar in de bosjes; Transportbedrijven Voor vrachtwagenchauffeurs is het in coronatijd afzien. Lang wachten en plassen in d....

De Nederlandse grensovergangen met België en Duitsland leveren vooralsnog geen problemen op, laten verschillende chauffeurs weten.

Voor negen dagen eten mee

Ko Derksen (66), eveneens werkzaam bij Vos Transport, vertelt dat warme maaltijden zeldzaam zijn geworden. Hij rijdt vaak een ruime week aaneengesloten naar en in Zuid-Duitsland, en de meeste wegrestaurants zijn gesloten. Hoe hij af en toe toch een fatsoenlijke maaltijd eet? „Ik heb zeker voor negen dagen eten bij me. Mijn vrouw kookt voor een paar dagen, voor de rest neem ik blikken soep mee.”

Gesloten toiletten en wegrestaurants waren vorige week ook in Nederland een probleem. Sinds minister Cora van Nieuwenhuizen (Infrastructuur en Waterstaat, VVD) pomphouders en restaurateurs vorige week opriep open te blijven voor vrachtwagenchauffeurs, is de situatie verbeterd, ziet chauffeur Mook. En ze heeft meer moois zien ontstaan. Afhaalmaaltijden om chauffeurs een hart onder de riem te steken, bijvoorbeeld.

Bij een gesloten wegrestaurant in de buurt van Den Bosch zag ze helemaal een goede service: een menu op de muur met een telefoonnummer eronder. Mook: „Chauffeurs kunnen bellen om eten te bestellen en hun nummerbord door te geven. Daarna rijdt personeel van het wegrestaurant in een golfkarretje langs om het eten te bezorgen.”

Vorige week was de wachttijd voor de Kanaaltunnel zeven uur

Graphic

Vrachtwagens uit heel Europa klaar voor vertrek bij Continental Juice in de Rotterdamse haven.

Foto Hans van Rhoon / HH

Load-Date: March 26, 2020

End of Document

De buitenlandse stage veranderde ineens in een 'rollercoaster'

NRC Handelsblad

26 maart 2020 donderdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: IN HET NIEUWS; Blz. 8

Length: 1512 words

Byline: Arjen Schreuder

Dateline: Amsterdam

Body

ABSTRACT

Gestrand

Studenten international business van de Hogeschool Utrecht zouden in het buitenland stage lopen. Toen kwam de coronacrisis. „Met een courgette en een pak tomatenpuree ben ik het weekeinde door gekomen.”

VOLLEDIGE TEKST:

Ze dachten twee weken geleden allemaal tegelijk te beginnen aan een buitenlandse stage, en drie maanden later gelouterd door ervaring in het internationale bedrijfsleven terug te keren.

Hoe anders liep het voor een klas tweedejaars studenten van de Hogeschool Utrecht. Ze kwamen door de coronacrisis halsoverkop terug. Of ze bleven in het buitenland, al dan niet gedwongen, met een aangepast programma voor hun opleiding international business. Dit is hun verhaal.

Noa Aartsen (18) Curaçao

Toen er nog weinig aan de hand leek te zijn, vertelt de Harderwijkse, vertrok ze naar een aloëveraplantage waar lichaamsverzorgende producten worden gemaakt. „Maar al de eerste dagen was het chaos. Ook hier brak het coronavirus uit bij enkele mensen en vooral thuis was er veel aan de hand. De onzekerheid was groot en bijna alle veertig bewoners van mijn studentenhuus besloten te vertrekken.

Gelukkig gooide Curaçao zijn grenzen meteen dicht. Mijn ouders zeiden 'blijf lekker daar, je zit daar veiliger dan in Nederland'.

„School adviseerde me juist terug te gaan. Het was moeilijk. Er was veel onzekerheid en stress om de juiste keuze te maken. Ook gingen er alleen heel dure vluchten terug naar Nederland, die we zelf moesten financieren. Ik had voor deze stage hard gespaard en ik keek al maanden uit naar dit avontuur. En op het bedrijf is genoeg te doen. We maken onder andere een desinfecterende gel, die goed is om je handen mee te wassen tegen corona. Mijn school vond het uiteindelijk goed dat ik zou blijven maar dan wel op m'n eigen verantwoordelijkheid. Ik heb daarvoor iets moeten ondertekenen.

„Omdat alle andere studenten wel naar huis gingen, zou ik in mijn eentje in het grote huis zitten. Het studentenhuus ligt in de wijk Punda en die is niet altijd veilig. Ze zijn daar niet te beroerd om je te overvallen, zeker in deze tijden omdat Curaçao afhankelijk van toerisme is en de mensen geen inkomen hebben. Gelukkig heeft mijn baas me een onderkomen bezorgd naast de plantage. Anders was ik absoluut naar huis vertrokken. Nu zit ik veilig. Er wordt goed op me gelet en ik kan mijn stage afmaken zonder studievertraging op te lopen. Het is eigenlijk een geluk bij een ongeluk.”

Maxime Pascaud (20) Spanje

De studente uit Veenendaal had haar studentenkamer in Utrecht opgezegd om in Valencia aan de slag te gaan bij een bedrijf dat buitenlandse stages regelt. „Ik probeerde bij dat bedrijf een stage te regelen, toen mij werd gevraagd om daar te komen werken.” Ze vertrok samen met haar moeder en zus uit Nederland voor een week vakantie en daarna zou zij achterblijven. „De eerste week was hartstikke gezellig”, vertelt ze via de telefoon vanaf de luchthaven van Barcelona. „We hebben genoten van het festival Las Fallas, dat hier elk jaar wordt gehouden. Maar toen werd ineens de noodtoestand uitgeroepen. Het festival werd afgelast. Mijn moeder en zus konden nog een fatsoenlijke vlucht naar huis nemen.”

Wat er daarna gebeurde, is „een rollercoaster”, vertelt ze „Het was niet duidelijk of ik voor het bedrijf kon blijven werken. Op vrijdag de dertiende werd de noodtoestand afgekondigd, op zaterdag waren de supermarkten bijna leeg en op zondag zijn de winkels dicht. Ik heb vier liter cola gekocht want al het water was op. Ook alle pasta en rijst was weg, uiteindelijk ben ik met een courgette en een pak tomatenpuree het weekeinde door gekomen. Ik zat alleen in een studentenhuus en wilde heel graag naar huis.”

Ze heeft een bus kunnen nemen van Valencia naar Barcelona. „We moesten zo veel mogelijk uit elkaar zitten.” Daar heeft ze haar moeder getroffen, die was teruggevloden om samen met haar naar Nederland te reizen.

Moeder Elly Visser: „We hebben hulp gevraagd aan Buitenlandse Zaken en van de ANWB en Eurocross. Niemand kon ons helpen. We moesten het zelf regelen, werd er gezegd. Ik heb geprobeerd een auto te huren. Dat kostte ineens 1.000 euro meer. Ik heb transportbedrijven gebeld of ze kon meerijden. Uiteindelijk is het gelukt om vliegtickets te boeken. Ik zal blij zijn als we straks in het vliegtuig zitten.” Enkele uren later zitten ze in een auto, vanaf de luchthaven Brussel opgehaald door een vriendin. „Zit nu lekker veilig”, whatsapp Maxime. „Ben heel blij dat alles goed is gegaan.”

Liam van As (19) Spanje

Weggaan uit Spanje is de student uit Alphen aan den Rijn nog niet gelukt. „Het is hier een chaos. Ik zit tot juni vast. Mijn vriendin was afgelopen weekend jarig en ik kon niet bij haar zijn”, vertelt hij aan de telefoon. Hij werkt bij BinckBank in Marbella, waar het werk vooralsnog doorgaat. „Het was hier lange tijd oké, totdat veel mensen uit Madrid naar hun vakantiehuizen kwamen. Die namen veel besmetting

mee." Hij heeft het persoonlijk niet slecht getroffen; hij woont bij zijn moeder en stiefvader in Marbella, die er in de makelaardij zitten. Hij hoeft geen huur te betalen en mag op het kantoor doorwerken, van negen tot zes, zodat hij straks alle tien de 'leerdoelen' van zijn stage kan halen.

„Ik heb een briefje om bij controles te bewijzen dat ik mag werken. Ik woon op één minuut lopen van het werk. We zitten daar op twee meter afstand van elkaar. Ik ondersteun klanten, help mensen als ze hun wachtwoord kwijt zijn, dat soort dingen."

Wel is Liam „pessimistischer" aan het worden over de situatie. „Al die onzekerheid. Ik zie mensen gewoon kapotgaan. Mensen die failliet gaan. Ook mijn moeder zit in de stress. De verhuur van woningen ligt stil, net als de verbouwing van een van de huizen. En de kosten lopen door."

Dominique van den Berg (21) Spanje

Je kunt ook terugkeren en thuis doorwerken voor je buitenlandse werkgever, zoals Dominique uit IJsselstein. Een knieoperatie had haar niet weerhouden om naar een dorpje onder het Spaanse Alicante af te reizen voor een stage bij een makelaar. „Ik loop op krukken, maar ik had gelukkig een auto waar ik mee naar m'n werk kon rijden."

Toen werd in Spanje ineens de noodtoestand uitgeroepen. „Ik had mijn draai gevonden. Ik zag mezelf daar zeker drie maanden zitten. Maar als iedereen alleen vanuit huis kon werken? Het werd heel onzeker. Ik heb toen een prima gesprek gehad. Mijn supervisor vond het fijner dat ik mijn stage vanuit Nederland zou voortzetten."

Haar ouders waren met haar meegereisd en zouden voor een skivakantie vertrekken - nu leverden ze de sleutel van de door het bedrijf beschikbaar gestelde woning in en reden met z'n drieën terug. Na tien uur 's avonds waren ze thuis, in IJsselstein. Daar werkt ze door. „Van tien tot zes. Ik heb pauze van twee tot drie, maar heb toestemming om vier keer een kwartier pauze te nemen."

Laura Frederiks (20) **België**

Het minst spectaculair is het verhaal van Laura uit Amersfoort. Ze zou gaan werken voor een adviesbureau in recruitment, dat onder meer vacatures opstelt. In Antwerpen. Daar had ze een kamer gevonden. „Op woensdag zat ik op kantoor en om twaalf uur werden we naar huis gestuurd. Ik voelde me een beetje griepig. Ik wilde liever helemaal naar huis." Haar moeder heeft haar opgehaald. Ook zij werkt nu thuis. Van acht tot vijf. „Vergeleken met de anderen ben ik er gemakkelijk vanaf gekomen."

Mijn ouders zeiden: blij lekker daar, je zit daar veiliger dan in Nederland

Noa Aartsen stagiaire in Curaçao

Repatriëring Vijftienduizend Nederlanders willen terug

Enkele honderden Nederlandse vakantiegangers die via een touroperator een pakketreis hadden geboekt zitten nog vast in het buitenland. Een week geleden waren dat er nog 25.000, meldt de brancheorganisatie ANVR aan NRC. „Er is de afgelopen week verschrikkelijk veel werk verzet om deze mensen met speciale vluchten terug te halen", aldus een woordvoerder.

Daarnaast hebben zich ongeveer 15.000 reizigers geregistreerd voor een speciale reisregeling van het ministerie van Buitenlandse Zaken, via de site www.bijzonderebijstandbuitenland.nl. Dat zijn veelal reizigers die losse tickets hadden geboekt bij luchtvaartmaatschappijen. De meesten zitten in Australië, Nieuw-Zeeland, Marokko en Indonesië. Ze kunnen niet terug, doordat luchtruimen zijn gesloten en vluchten zijn geannuleerd.

Volgens een schatting van vorige week zaten in totaal 200.000 Nederlanders tijdelijk in het buitenland. Veel vakantiegangers hebben zelf een vlucht terug kunnen regelen, vaak tegen hoge kosten. De laatste paar honderd vakantiegangers met een pakketreis hoeven geen extra kosten te vrezen. „De repatriëringsvluchten zijn voor rekening van de touroperator”, aldus de ANVR-woordvoerder.

Reizigers die gebruikmaken van de bijzondere bijstand van het ministerie, moeten een eigen bijdrage betalen; 300 euro voor landen in of rondom Europa; 900 euro voor landen buiten Europa. Woensdag zijn honderd Nederlanders op een cruiseschip vanuit Italië gerepatrieerd. Het overgrote deel met een speciale vlucht vanuit Genua, negen van hen met gezondheidsklachten per bus, begeleid door zes Italiaanse hulpverleners.

Graphic

Hbo-student Maxime Pascaud in de stad van haar geplande stageplek. „Ik wilde heel graag naar huis.”

Noa Aartsen bleef op Curaçao. „Ik kan mijn stage afmaken zonder studievertraging.”

Load-Date: March 26, 2020

End of Document

Tijd voor solidariteit, tijd voor Europese obligaties

NRC Handelsblad

26 maart 2020 donderdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: OPINIE; Blz. 18

Length: 956 words

Byline: vier Tweede Kamerleden en Europarlementariërs

Bas Eickhout

Henk Nijboer

Bart Snels

Paul Tang

Body

ABSTRACT

Eurolanden moeten gezamenlijk geld ophalen voor hun crisisuitgaven, schrijven vier Tweede Kamerleden en Europarlementariërs.

VOLLEDIGE TEKST:

De **corona**crisis zorgt ervoor dat taboes in hoog tempo worden doorbroken. Na jaren van 'schwarze Null' laat Duitsland de overheidsschuld flink oplopen. In de VS wordt gesproken over 'helikoptergeld' van tweeduizend dollar per persoon. Hoe heftiger de crisis wordt, des te groter en radicaler de plannen van economen om onze economie te ondersteunen. Ook politiek is er een gevoel van urgentie. Bondskanselier Merkel stelde dat Duitsland voor „een historische taak” staat, president Macron zei dat de Fransen „in oorlog” zijn tegen het **coronavirus**.

Toch is het in Europa voorlopig ieder voor zich. Wat we nu echter nodig hebben is hetzelfde als in oorlogstijd: radicale solidariteit tussen bevriende landen. In een digitale samenkomst kunnen de Europese regeringsleiders donderdag laten zien dat het ze ernst is en **corona**crisisleningen opzetten.

Page 2 of 3 Tijd voor solidariteit,tijd voor Europese obligaties

Net als in oorlogstijd is er een situatie van massale mobilisatie. Mensen met essentiële beroepen als verpleegkundigen, artsen, politieagenten en supermarktmedewerkers zijn volop in touw, terwijl het merendeel van de bevolking juist naar het thuisfront wordt gedirigeerd.

Tegelijkertijd moet al worden nagedacht over demobilisatie. Welke schade brengt de **corona**crisis toe aan onze economie? Vallen door de strijd tegen het virus gezonde bedrijven om, waardoor waardevolle banen verdwijnen, zodat het mensen niet meer lukt het leven op te pakken na **corona**? Overheden proberen net als in oorlogstijd de economie grotendeels zelf draaiende te houden. Er is brede consensus over de wijze waarop dit moet gebeuren. Tot ons arsenaal behoren het garanderen van lonen, deeltijd-WW, financiële steun voor zzp'ers en mensen met nul-urencontracten, en het verlenen van uitstel van belastingen en kredieten voor bedrijven.

Duitsland heeft al 500 miljard euro aan leningen beschikbaar gesteld voor bedrijven, Italië geeft 600 euro aan iedere zelfstandige ondernemer, en veel Spanjaarden hoeven voorlopig hun rekening voor gas, elektriciteit en water niet te betalen. Economen schatten dat landen tot wel 10 procent van hun bruto nationaal product (bnp) beschikbaar moeten stellen aan extra overheidsuitgaven om de economie overeind te houden.

Europa is in haar gevecht tegen de economische gevolgen van de **corona**crisis even sterk als haar zwakste schakel. Het virus houdt zich niet aan geografische grenzen, maar is voor ons hele continent een gevaar. Een tweede uitbraak in het buitenland kan zo naar Nederland overslaan. Net zo schaadt een economische crisis in andere EU-landen ook de Nederlandse economie langdurig. Het is daarom ook in ons belang dat landen als Italië, Spanje en **België** deze crisis goed doorstaan.

Voor hun extra overheidsuitgaven zoeken landen in principe financiering op de financiële markten. Uit angst voor een schuldencrisis zouden die sommige landen wel eens voor hoge rentes kunnen plaatsen. Daarom bepleiten wij dat Europese landen dit geld gezamenlijk ophalen, om voor elk land genoeg fondsen te garanderen.

Dat kan via gezamenlijke crisisleningen waarvan we de opbrengsten besteden daar waar ze het hardst nodig zijn. Die uitgaven zijn duidelijk aanwijsbaar en af te spreken: de zorgsector, inkomensondersteuning voor werknemers en zelfstandigen en belastinguitstel aan bedrijven. Deze crisisleningen of euro-obligaties (in het Engels ook wel eurobonds), worden niet opgeteld bij de nationale schulden, maar zijn een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Tot nu toe waren deze Europese obligaties taboe.

De **corona**crisislening geeft uiting aan de solidariteit die de huidige crisis van ons vraagt. Met een fonds van 10 procent van het bnp van de eurozone, 1.500 miljard euro, kunnen we onze gezondheidssystemen ondersteunen en de ergste economische schok opvangen. Via gezamenlijke obligaties kunnen we dit bedrag ophalen uit de financiële markt tegenover een minimale prijs. De rente op veilige staatsobligaties is immers laag, en wat is er veiliger dan het geheel van alle eurolanden?

Toch lijkt er in Berlijn en Den Haag nog twijfel te zijn. Net zoals tijdens de kredietcrisis zijn regeringen bang dat Europese actie verhindert dat landen met grote schulden hervormingen doorvoeren. In de huidige situatie raakt dit argument kant noch wal. Italië, Nederland, Spanje of Duitsland: we hebben met hetzelfde probleem te kampen en moeten vergelijkbare ingrepen doen.

Na een mislukte Eurotop vorige week moest de Europese Centrale Bank te hulp schieten om de stijgende kosten van onder andere Italiaanse obligaties tegen te gaan. Met een opkoopprogramma van 750 miljard euro is deze stijging inderdaad een halt toegeroepen. Voor nu. Het ECB-programma laat veel vragen onbeantwoord. Zo is het onduidelijk of de ECB de politieke wil en juridische macht heeft om interne regels aan te passen die verhinderen dat ze te veel van de obligaties van één land in handen heeft. Zonder aanpassingen van deze regels loopt de ECB snel tegen haar limieten aan.

Met haar actie compenseert de centrale bank het gebrek aan handelingsvermogen bij onze regeringsleiders. Dit is niet alleen een democratisch tekort, maar ook ontoereikend. Politiek handelen blijft noodzakelijk. Het is dus de hoogste tijd dat de Duitse en Nederlandse kabinetten de solidariteit tonen die de situatie vergt. Dat kan door de **corona**crisislening te ondersteunen. Hiermee kan Europa het heft in eigen handen nemen en zowel de **corona**gezondheids crisis als de economische crisis overtuigend de baas zijn.

Page 3 of 3 Tijd voor solidariteit,tijd voor Europese obligaties

Bas Eickhout is Europarlementariër (GroenLinks), Henk Nijboer is Tweede Kamerlid (PvdA), Bart Snels is Tweede Kamerlid (GroenLinks) en Paul Tang is Europarlementariër (PvdA).

Graphic

Illustratie Jet Peters

Load-Date: March 26, 2020

End of Document

Het land staat stil, maar de fabriek gaat stug door; Fabrieken draaien door;

De Nederlandse economie staat praktisch stil. Maar in honderden bedrijfshallen wordt stug doorgewerkt.

NRC Handelsblad

27 maart 2020 vrijdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: ECONOMIE; Blz. 1

Length: 1329 words

Byline: Milo van Bokkum

Dateline: Amsterdam

Body

ABSTRACT

Reportage Productiebedrijven

Dagelijks gaan duizenden Nederlanders naar het werk om in bedrijfshallen dingen te maken. Zolang het geen autofabriek is, tenminste. En zolang het personeel zelf niet ziek is.

VOLLEDIGE TEKST:

Het kan best, bedden maken terwijl iedereen zoveel mogelijk thuis moet werken. Je moet alleen een beetje improviseren. In de fabriek van beddenbouwer Auping in Deventer zijn daarom markeringen op de vloer aangebracht die 1,5 meter afstand aangeven - ook bij de koffiemachines. Tussen werkplekken hangt folie, en misschien nog wel het belangrijkste: sommige 'fabrieksstraten' kennen nu eenrichtingsverkeer. „Zo hoeven we elkaar niet onnodig op korte afstand te passeren”, legt de woordvoerder uit.

De Nederlandse economie staat voor een groot deel stil. Voor minimaal 750.000 mensen is werktijdverkorting aangevraagd. Maar in honderden Nederlandse productiebedrijven wordt stug doorgewerkt. Van bakkerij tot Tata Steel: dagelijks komen nog grote groepen mensen samen om productielijnen te bedienen of machines in elkaar te schroeven. Wel zijn doorgaans extra

beschermingsmaatregelen getroffen. Gezond personeel is belangrijk; werk is er vaak nog wel, mensen niet altijd.

Page 2 of 3

Het land staat stil, maar de fabriek gaat stug door; Fabrieken draaien door; De Nederlandse economie staat praktisch stil. Maar in honderden bedrijfshallen wordt....

Bedrijven kiezen er nu bijvoorbeeld voor ploegen niet met elkaar in aanraking te laten komen. Bij de wisseling ligt het werk daardoor tijdelijk stil. Veel kantines zijn dicht. Bij de ingang van de fabriek meten koortsscanners iemands temperatuur. Zo krijgen werkgevers de kans om ziek personeel dat tóch op komt dagen naar huis te sturen. Industrieconglomeraat VDL, producent van bussen tot containers, heeft rond de honderd van die scanners besteld. Ze worden de komende dagen over de verschillende fabrieken verspreid.

Genoeg werk

Aan opdrachten is vaak nog geen gebrek. Wie rondvraagt onder Nederlandse industriële bedrijven, merkt dat de orderstroom voorlopig niet is opgedroogd. De welbekende 'goedgevulde orderportefeuille' geeft veel machinebouwers en andere technologische specialisten - industrie waar Nederland relatief sterk in is - genoeg werk om door de eerste weken van de coronacrisis heen te komen. Als je per jaar maar enkele bloemsortermachines bouwt, om maar een specialisme te noemen, dan ligt je werk niet in een keer stil.

Dat beeld bevestigt branchevereniging FME, in een brief die ze woensdag aan het kabinet richtte. Daarin stelt de organisatie dat het voor veel bedrijven in de sector belangrijk is dat ze ook over „zes tot acht" weken nog werktijdverkorting kunnen aanvragen. ASML maakt dezer dagen dus gewoon chipmachines in Veldhoven. Machinebouwer Boessenkool in Almelo scant de vijftig werknemers op koorts, waarna ze aan de slag gaan. Een woordvoerder van lampenproducent Signify meldt dat de Nederlandse fabrieken in Maarheeze en Winterswijk draaien. „Er waren al veel orders voor."

De onzekerheid voor de fabrieken zit dezer dagen vooral in een andere hoek: het verzuim. Wie een snotterende neus heeft, moet van het RIVM thuisblijven. En als een huisgenoot koorts heeft, geldt dat advies sinds maandag ook. Het leidt tot een piek in wegblijvers, maar fabrieksmedewerkers kunnen nu eenmaal niet vanuit huis een machine bouwen. Dus gaat de productie trager.

Hoe groot het probleem is, wordt niet in detail gedeeld. „Het verzuim is blijven liggen op het niveau dat we normaal gesproken na carnaval zien", aldus een woordvoerder van VDL. Het precieze percentage zegt hij niet te kunnen geven. Ook Signify meldt op dit moment de meeste zorgen te hebben over uitvallend personeel. „We werken in de fabrieken met minder mankracht." De woordvoerder zegt ook hier geen precieze cijfers te kunnen delen.

De snoepfabriek van Mars in Veghel (circa 600 medewerkers), in het centrum van de Nederlandse COVID-19uitbraak, geeft wel cijfers. Hier was de afgelopen dagen ruim een vijfde van het personeel niet in staat te werken, bevestigt commercieel directeur Roel Govers. De fabriek is sinds woensdag een week dicht om de productie zo in te richten dat niemand meer bij een ander in de buurt komt - voor zover bekend uniek in Nederland. Dat moet nóg meer uitval van personeel voorkomen.

Eten bezorgd op werkplek

Govers: „We willen bijvoorbeeld dat mensen op de fabriek niet meer voor overleg naar een andere productielijn hoeven. Ook willen we kijken of ze hun eten bezorgd kunnen krijgen op hun werkplek. En misschien dat we iemand neerzetten die continu de trapleuningen schoonmaakt."

Één specifieke sector heeft het op alle fronten een stuk lastiger - en kent daarom wél veel sluitingen. In de autoindustrie, zowel bij de fabrikanten zelf als bij hun toeleveranciers, wordt de impact van de coronacrisis nadrukkelijk gevoeld. Grote Europese autobouwers als Volkswagen, BMW en Fiat-Chrysler houden niet van voorraden. Ze hebben nauwelijks onderdelen liggen, maar slaan ook weinig afgebouwde auto's op. Vraaguitval van consumenten heeft dan direct consequenties voor de hele aanvoer- en productielijn. Toen vorige week bijna alle Europese autofabrieken bekendmaakten tijdelijk hun deuren te sluiten, vreesden experts al de gevolgen voor Nederlandse toeleveranciers.

Die worden nu zichtbaar. Geen auto's maken betekent minder staal en aluminium gebruiken. Dus schroefden staalreus Tata en de Groningse aluminiumproducent Aldel hun productie terug. Ook niet nodig nu: banden. Apollo Page 3 of 3

Het land staat stil, maar de fabriek gaat stug door; Fabrieken draaien door; De Nederlandse economie staat praktisch stil. Maar in honderden bedrijfshallen wordt....

Vredestein (1.200 medewerkers), dat recent al aankondigde flink te moeten reorganiseren, doet de fabriek in Enschede voorlopig vrijwel volledig dicht.

En dan is er nog een handvol bedrijven dat zelf voertuigen in Nederland maakt. Zij kampen met vraaguitval, en ook met toeleveringsproblemen doordat aan steeds meer landsgrenzen vertraging ontstaat. Voor directeuren is de keuze dan snel gemaakt: werktijdverkorting aanvragen en de poort sluiten. Het leidde er al toe dat de enige personenwagenfabriek van Nederland, VDL Nedcar (5.000 medewerkers), moest sluiten, net als de bussentak van VDL. Hetzelfde geldt voor truckfabrikanten DAF en Scania.

In de fietsenbranche is eenzelfde effect zichtbaar: consumenten kopen al snel geen fietsen meer. En ook hier is de tijdige levering van onderdelen in gevaar. De Nederlandse fietsmultinational Accell stelde woensdagavond voor de dividenduitkering voorlopig te schrappen. De fabriek in Heerenveen (600 medewerkers) draait op nog maar 30 procent. In het Gelderse Dieren is de fabriek van Gazelle, onderdeel van het Pon-conglomeraat, gesloten.

De voertuigindustrie daargelaten, het aantal fabrieken in Nederland dat doorproduceert is nog opvallend hoog. Zeker als je het vergelijkt met **België**. Daar is 'op locatie' werken ook niet verboden, maar het gebod anderhalve meter afstand te houden lijken de Belgen strenger te handhaven. Zakenkrant De Tijd meldde vorige week dat dit voor bijna de helft van de maakbedrijven tot sluiting heeft geleid. Meerdere ondernemingen, zoals staalproducent Aperam, zouden strengere richtlijnen voor de werkvloer ontwikkelen, zodat ze net als Mars in Veghel straks weer open kunnen.

Onveilig voelen

Af en toe krijgen Nederlandse vakbonden meldingen van werknemers die zich niet veilig voelen, vertellen bondsbestuurders. Toch lijkt hun situatie niet zo prangend als die van cabinepersoneel in de luchtvaart of vakkenvullers bij supermarkten. Bonden uitten over deze beroepsgroepen al eerder zorg, juist omdat zij vrijwel permanent nauw contact met anderen hebben. In industriële sectoren is dat vaak minder. „Bij fabrieken zie je soms dat kleedruimtes onvoldoende ruimte bieden om goed afstand te houden”, zegt Albert Kuiper, FNV-bestuurder in Groningen. „Of dan komt er ineens een ploeg externen naar een scheepswerf om te lassen.” Komt zo'n melding bij hem binnen, dan is contact opnemen met de directie voorsnóg het enige wat hij kan doen. „We zijn allemaal aan het ontdekken hoe je dit moet doen, bedrijven zijn zoekende. Je kunt beter meedenken en vertellen hoe andere bedrijven zoiets aanpakken.”

De Mars-fabriek richt de productie zo in dat ieder bij elkaar uit de buurt blijft

Graphic

De Auping-beddenfabriek in Deventer. Het is improviseren met eenrichtingsverkeer in de 'fabrieksstraten'.

Foto's Eric Brinkhorst

De fietsfabriek van Gazelle in Dieren. Dit is voor zover bekend een van de weinige niet-autogerelateerde fabrieken die stilligt, door onderdelentekorten.

Foto Eric Brinkhorst

Load-Date: March 27, 2020

End of Document

[Onderschatting is de vriend van dit virus; Column](#)

NRC Handelsblad

27 maart 2020 vrijdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: OPINIE; Blz. 18

Length: 627 words

Byline: Luuk van Middelaar

Body

Mooi hoe in crisistijd saamhorigheid opwelt. Zeventien miljoen Nederlanders zetten zich schrap: alle hens aan dek, „het wordt spannend”, maar we zijn #goedbezig. Uit onze ooghoek zien we andere landen andere keuzes maken. Strenger, slapper, korter, langer, wel of niet voor kinderen, mondkapje op of af - doen we wel het juiste? Voor je het weet slaat de twijfel toe.

De eerste linie tegen twijfel was expertise: RIVM-modellen, alles doorgerekend, vertrouw de deskundigen. Het debat van vorige week. In die linie zijn wat bressen geslagen. Tv-tafels en krantencolumns bezweren intussen de twijfel met onze volksaard, traditie, cultuur. „Wij Nederlanders

doen het op onze manier." Prima, maar blijf alert dat de fierheid rond het nationale haardvuur niet omslaat in volharding in het eigen gelijk.

Ons sterkste nationale verhaal gaat over burgerzin en vrijheid. Pal nadat premier Rutte op maandag strengere maatregelen had aangekondigd, prees Geert Mak in DWDD het kabinet om de mooie „nadruk op vertrouwen" en contrasteerde hij onze burgerzin en democratische verantwoordelijkheid met de „dwang" in buurlanden. Een fijn zelfbeeld, alleen had Rutte de Nederlanders net daarvoor als „asociaal" uitgekafferd, met boetes tot 400 euro. Het verhaal over burgerlijke vrijheid bleek sterker dan de beleidswijziging naar lockdown.

Dit narratief verhindert ook te leren van de indamming van de COVID-19-uitbraak in Zuidoost-Azië. Columnist TomJan Meeus ziet Nederland als „anti-China" en „gidsland": „dit landje met zijn strenge arbeidsmoraal en hoge arbeidsproductiviteit" kan de wereld tonen „dat je deze crisis ook kunt bestrijden zonder dictatoriale trekken" (NRC, 24/3). Terecht wijst Meeus op de spanning tussen burgerlijke vrijheden en verplichte quarantaine, maar ontzeg je zelf niet bij voorbaat de kans te leren van, bijvoorbeeld, democratisch Taiwan, waar burgers het geslaagde Algebruik van de overheid kritisch konden volgen.

Page 2 of 2 Onderschatting is de vriend van dit virus; Column

In het Nederlandse zelfbeeld kruipt nog een narratief omhoog: onze nuchtere omgang met de dood. Hebben wij relatief minder IC-bedden dan Italië? Dat komt doordat we hier geen behandeling doen „die het leven onnodig rekt" (schreef de Volkskrant op 22/3). Aangezien de nieuwe virale vijand vooral hoogbejaarden en zieken treft, is het euthanasiedebat niet ver weg. De dood hoort erbij, meldt Volkskrant-stem Bert Wagendorp ons deze week bestraffend. Wanneer de dood je onverschillig laat, zoals zijn 87-jarige moeder, dan „lach je het coronavirus recht in zijn smoel uit". Maar de dood laat de meesten van ons niet koud. Hem met alle middelen uit de buurt houden, zien de meeste samenlevingen als teken van barmhartigheid.

Voor liefhebbers van nuchtere feiten: qua coronadoden per hoofd van de bevolking staat ons land in Europa op drie, meteen na Italië en Spanje, en voor Frankrijk, België en ruim twintig andere EU-landen plus het VK. In de cijfers van donderdag: Italië 120 doden per miljoen inwoners; Spanje 82; Nederland 25. In Duitsland staat de teller op 3 doden per miljoen en in Griekenland op 2; globaal tien keer minder dan bij ons. Dit 'code zwart-klassement' gaat nog schuiven, maar dwingt tot deemoed. Gidsland? Nu even niet. De cijfers doorkruisen ook het beeld van een ziek, laks Zuid-Europa (zij) versus een weerbaar, noest Noord-Europa (wij).

Onderschatting is de grootste vriend van dit virus, onderschatting van zijn besmettelijkheid en van zijn venijn. Het refrein van Wuhan tot Lombardije en Madrid: „We wisten dat het kwam, maar hebben het onderschat: maak niet dezelfde fout." Hoed ons voor zelfoverschatting, omwille van zelfbescherming.

Luuk van Middelaar is politiek filosoof en hoogleraar Europees recht (Leiden).

Gidsland? Nu even niet. Harde cijfers dwingen tot deemoed bij ons zelfbeeld

Notes

Luuk van Middelaar is politiek filosoof en hoogleraar Europees recht (Leiden).

Load-Date: March 27, 2020

End of Document

No Headline In Original

NRC Handelsblad

28 maart 2020 zaterdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: IN HET NIEUWS; Blz. 6

Length: 448 words

Body

Coronanieuws Frankrijk & Italië

De strenge maatregelen die in Frankrijk zijn genomen vanwege het coronavirus, worden verlengd tot minstens 15 april. Dat meldt persbureau Reuters. Tijdens de lockdown, die op 17 maart werd afgekondigd, mogen de Fransen alleen de straat op om boodschappen te doen, naar de dokter te gaan of te werken wanneer dat niet vanuit huis kan. Wie geen formulier bij zich draagt waarin de reden opgegeven is, moet een boete betalen.

Ook België verlengt zijn corona-maatregelen, tot 19 april. Premier Sophie Wilmès benadrukte tijdens een persconferentie dat het „veel te vroeg is om te zeggen dat de epidemie onder controle is“. „Onze inspanningen zijn nog maar net begonnen. Ze nu al verslappen, zou zware gevolgen hebben“, aldus Wilmès. In België zijn cafés en scholen gesloten, net als de meeste winkels, en Belgen mogen sindsdien enkel nog naar buiten voor 'essentiële verplaatsingen'.

In Italië is melding gedaan van 919 mensen die in een dag tijd zijn overleden door COVID-19. Daarmee is het totaal aantal mensen dat door de ziekte is overleden uitgekomen op 9.134. Vorig weekend leek er even hoop in het ZuidEuropese land, toen de dagelijkse toename van het aantal doden twee dagen op rij vertraagde. Maar sindsdien is de versnelling weer ingezet.

In Turkije duurde het tot 10 maart voordat het eerste besmettingsgeval werd gemeld, maar intussen verspreidt het virus zich snel door het land. Om verdere verspreiding tegen te gaan, heeft de Turkse overheid een stad en vier dorpen afgesloten in de noordoostelijke provincie Rize, aan de Zwarte Zee.

Het aantal dodelijke slachtoffers door COVID-19 in het Verenigd Koninkrijk is vrijdag opgelopen tot 759. Vrijdag werd bekend dat de Britse premier Boris Johnson (55) besmet is geraakt met het coronavirus, evenals de Britse minister van Volksgezondheid Matt Hancock (41). Beiden zeggen „milde klachten“ te hebben en te blijven doorwerken in zelfquarantaine. Ook bij prins Charles (71) is COVID-19 vastgesteld.

Page 2 of 2 No Headline In Original

Rusland heeft scherpere maatregelen tegen de verspreiding van het coronavirus afgekondigd en sluit staatshotels, kuuroorden en andere recreatieve voorzieningen voor toeristen uit eigen land. Ook is heel het land opgedragen om komende week vrij te nemen en zo veel mogelijk thuis te blijven. Het aantal doden is vrijdag gestegen naar vier en er zijn nu 1.036 bevestigde besmettingen in Rusland. In Moskou sluiten dit weekend alle cafés, restaurants en winkels die geen levensmiddelen of medicijnen verkopen. Officieel heeft Rusland vooralsnog relatief weinig COVID19-patiënten. De burgemeester van Moskou zei dinsdag dat het werkelijke probleem waarschijnlijk veel groter is dan tot nu toe bekend.

Load-Date: March 28, 2020

End of Document

'Ik vraag me af: ga je bij corona dood zoals bij Spaanse griep?'

NRC Handelsblad

28 maart 2020 zaterdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: IN HET NIEUWS; Blz. 24

Length: 2085 words

Byline: Jannetje Koelewijn

Merlin Daleman

Body

ABSTRACT

Evert Galama had Spaanse griep

Zijn moeder stierf op haar 36ste aan de Spaanse griep, die na 1918 tientallen miljoenen levens kostte. Zelf lag Evert Galama ziek in de bedstee bij zijn grootouders. Nu is hij 104. „Ik heb niks te klagen.”

VOLLEDIGE TEKST:

Evert Galama, geboren in 1915, weet nog goed dat hij voor het eerst een vliegtuig zag, hoog boven de boerderij van zijn vader. Hij was nog heel klein, vier misschien, in elk geval was het vóór zijn moeders dood, want hij rende naar binnen om haar te halen. Mem, kom derút, ik ha sa wat frjemds sjoen. Moeder, kom mee, ik heb zoiets vreemds gezien. Ze woonden op de Krabbedijk bij Tjerkwerd, een dorpje onder Bolsward, in Friesland. Zijn moeder liep met hem mee naar buiten en samen keken ze naar de lucht. Maar er was niets meer te zien. „En ik kon ook niet goed vertellen wát ik gezien had”, zegt hij, „want ik begreep niet wat het was.” Nee, angst had hij niet gevoeld. Wel verbazing.

Het is dinsdagochtend en Evert Galama vertelt zijn verhaal door de telefoon. Wie durft er een dag na de nieuwste coronamaatregelen bij een man van bijna 105 op bezoek te gaan? Daarbij hebben zijn zoons, het zijn er drie, en dan is er nog een dochter, hem ten zeerste afgeraden om wie dan ook zijn huis binnen te laten. Hij woont in Bunnik, in de helft van een twee-onder-een-kapwoning uit de jaren zeventig. Op de foto die zijn oudste zoon, Ysbrand (1958), van hem heeft gestuurd is op de achtergrond een Friese staartklok te zien. Ernaast ingelijste foto's en geborduurde merklappen. Ysbrand stuurde ook een bericht: zijn vader heeft destijds de Spaanse griep doorgemaakt en daar wil hij wel over vertellen, nu het coronavirus rondwaart.

Spaanse griep: een virus van het subtype H1N1 dat in de jaren na 1918 wereldwijd twintig tot honderd miljoen doden veroorzaakte, vooral onder kinderen en jongvolwassenen. Hoge koorts, hoesten, keelpijn, spierpijn, extreme moeheid, flauwtes en benauwdheid, eindigend in een fatale longontsteking, soms al binnen een dag.

Het virus werd snel en gemakkelijk verspreid door de soldaten die de loopgraven in **België** en Frankrijk hadden overleefd en naar huis terugkeerden. Ze werden overal feestelijk onthaald. Er waren anderhalf miljard mensen op aarde. Pas toen er honderdduizenden tegelijk ziek waren geworden begonnen de kranten erover te berichten.

Evert Galama werd geboren in Dedgum, tussen Tjerkwerd en Blauwhuis, een katholieke enclave te midden van orthodoxe protestanten. Blauwhuis, Blauhûs in het Fries, is genoemd naar 't Blauw Huys, waar in de zeventiende eeuw de bewoners van de net drooggemalen polder vergaderden over dijken en waterstanden. Het gebouwtje had blauwe dakpannen, is het verhaal, en kwam later in bezit van een rijke katholieke vrouw uit Haarlem. Toen werd het een schuilkerk waar katholieken hun verboden missen hielden. In 1785 kwam er een echte kerk, die in 1871 werd vervangen door een nieuwe, enorm groot. „Talibaan”, zegt Evert Galama. Hij bedoelt de pastoors en de priesters uit zijn kinderjaren. „Altijd hel en verdoemenis preken. Altijd die rozenkrans die je moest bidden.” De meisjes in het dorp mochten niet bokspringen, want dan kropen hun rokken omhoog. Ze moesten apart van de jongens zitten, op school en in de kerk.

Hooien op een mooie zomerdag

Hij had boer zullen worden en de boerderij van zijn vader zullen overnemen. Hij wilde ook boer worden, heel graag zelfs. Voor en na school werkte hij altijd met zijn vader mee. Ze molken 33, 34 koeien, met de hand. Maaïen ging met de zeis en ah, hooien op een mooie zomerdag, wat was dat heerlijk! „Het boerenwerk was mijn lust en mijn leven.” Maar toen begon de crisis van de jaren dertig. De melkprijs daalde naar twee cent de liter. De koeien kregen mond-en-klawwzeer, twee keer, de tweede keer nog ernstiger dan eerst. „Het was vreselijk”, zegt Evert Galama. „Alles was heel slecht in die tijd.”

Mond-en-klawwzeer wordt veroorzaakt door een aphthovirus, zeer besmettelijk en zeer pijnlijk. Het begint met blaren in de bek, vooral op de tong, en daarna, door afdruiwend slijm, ook op de klauwen en de uiers. „We smeerden de uiers in met groene zeep en dan kon je de koeien nog een beetje melken.”

In 1932 gaf zijn vader het op en verhuisde met zijn gezin van tien kinderen - zes van zijn eerste vrouw, Evert Galama's moeder, en vier van zijn tweede vrouw - naar Utrecht, waar hij een baan had kunnen krijgen bij een veevoerbedrijf. Evert Galama was 17. Hij ging in de leer bij een smid in Montfoort, voor een gulden in de week. „De smid had me niet nodig, maar er was niets anders. De werkloosheid was verschrikkelijk in die tijd. Met oud en nieuw kreeg ik een doos sigaren. En ik rookte niet eens.”

Zijn vader wel, heel veel, en Evert Galama denkt dat hij daardoor op zijn 52ste al is gestorven, nog voor de oorlog. „Je had toen nog niet dokter Meinsma, die zei dat roken slecht was.” Lenze Meinsma, een Fries, geboren in Makkum en gestorven in Bolsward, promoveerde na de oorlog op een onderzoek naar de gevaren van roken, in een tijd dat ongeveer alle artsen nog rookten. Later was hij directeur van KWF Kankerbestrijding. De stiefmoeder van Evert Galama bleef na de dood van haar man zonder eigen inkomen achter met die tien kinderen.

Op zoek naar vrijheid

Bij de smid hield Evert Galama het niet vol. Hij ging naar de hotelschool, of een voorloper ervan, werkte een poosje in de horeca en vertrok, ook nog voor de oorlog, naar Londen. Londen? „Waarom niet? Ik

kon daar een baan krijgen in een hotel en de vrijheid - heerlijk. Ik had een fiets gekocht en op vrije dagen fietste ik heel Londen door, de hele omgeving van Londen - schitterend."

Hij leerde er zijn latere vrouw kennen, Liesbeth, een meisje van zestien uit Barneveld dat in Londen de verpleegstersopleiding deed. Haar vader, een leerlooier, had tegen haar gezegd dat ze naar het buitenland moest gaan als ze wat van haar leven wilde maken, hier bleef het maar crisis.

In mei 1940 moest Evert Galama terug naar Nederland. Hij werkte in een hotel in Valkenburg en daarna in Maastricht, waar de zoon van de baas een NSB'er was en de kok een Joodse man. „Maar ze deden hem niks, dat viel me wel op. Ze lieten hem gewoon werken. En de Duitsers hadden het kennelijk niet in de gaten." Na de oorlog: purser bij de KLM. „Steward heette dat toen nog." Ah! De vrijheid weer! De hele wereld ging hij over, Indonesië, Amerika, Australië, twintig jaar lang.

Toen was hij vijftig en werd hij ontslagen. „Het idee bij de KLM was dat je dan versleten was. Maar van dat werk versleet je lang niet zo hard als van het boerenwerk." Dat was in 1965. Tot zijn 67ste werkte hij in hotels, ziekenhuizen en verzorgingshuizen.

Hoe de griep bij hem begon weet hij niet meer. Hij was nog heel klein. Hoe hij zich voelde weet hij ook niet meer. Wat hij zich herinnert is dat hij naar de boerderij van zijn grootouders was gebracht en daar in de bedstee lag. „Kennelijk vonden ze dat het beste voor me." En daar in die bedstee hoorde hij dat zijn moeder was gestorven, op haar 36ste, aan diezelfde griep. Ze was in haar kist gelegd en een paar mannen droegen haar door de weilanden heen naar hem toe, dan kon hij afscheid van haar nemen. Het was nat en koud, de wegen waren onbegaanbaar. „De kist werd naast me gezet en opengeschroefd", zegt Evert Galama. „Het geluid van de scharnieren, van het deksel dat omhoog gaat, dat hoor ik nog."

Maar wat hij zag, herinnert hij zich dan weer niet. „Zo vreemd is dat. De emotie kwam ook pas later. Ik bedoel dat je later pas voelt dat je iets mist." Hij praat er meteen overheen en zegt dat de nieuwe moeder die hij al snel daarna kreeg - een boer alleen met zes jonge kinderen moet wat - het fantastisch gedaan heeft. „Ik heb nooit gemerkt dat ze verschil maakte tussen de kinderen die er al waren en de kinderen die nog kwamen." Daarna vertelt hij, zonder overgang, dat zijn oudste broer 102 is geworden en een andere broer 100. „Het zit kennelijk in de genen."

De krant lezen met een loep

Hij voelt zich goed, zegt hij. Hij hoopt dat hij de corona buiten de deur kan houden, want hij vindt het leven nog wel mooi zo. „Ik hoor niet veel en ik zie niet veel, aan één oog ben ik blind. Maar met een loep en een felle lamp kan ik de krant nog lezen, dus ik heb niets te klagen. De zon schijnt, de tuin komt weer in bloei en mijn kinderen denken goed om me. Ze brengen me eten, gezond eten, en twee weken geleden is Ysbrand nog met me naar Blauwhuis gereden, naar het graf van mijn vrouw. Ik vraag me wel af wat er nu gaat gebeuren. Ze zeggen dat het ergste nog moet komen en dat nu ook jongere mensen aan de beurt zijn, zestigers. Dat zal toch niet? Ze zullen toch wel iets vinden om het te keren? Wat ik denk is dat ze op de langere termijn iets aan de leefbaarheid op aarde zullen moeten doen. De CO2, de stikstof, al die dieren, al die mensen. De Mexicaanse griep en MERS en SARS en de vogelgriep en die andere virussen, dat is geen toeval. Wat ik me ook afvraag: hoe ga je dood als je corona krijgt? Stik je, zoals met de Spaanse griep destijds? En daarna? Wat gebeurt er daarna? Gelukkig hoor je tegenwoordig weinig meer over de hel en het vagevuur, dus dat zal wel meevallen."

Gelooft hij in de hemel? Hij lacht even en zegt dat hij het niet weet. „Er is nog nooit iemand teruggekomen om erover te vertellen." Hij gaat bij mooi weer nog wel naar de kerk, in Bunnik, maar dat is vooral voor de koffie na afloop, want van de preek verstaat hij geen woord. „En die koffie is nu voorlopig voorbij."

Weer zonder overgang: „Ik heb een goed pensioen van de KLM, dat is mijn grote voordeel. Ik leef van de KLM. Maar hoe lang gaat dat nog duren? De mensen die nu geen werk meer hebben, krijgen geld van de overheid, maar hoe lang houden we dat vol? Daar maak ik me wel zorgen over. En ook weer niet, want in de crisis vroeger kreeg je ook geen geld, ik verdiende tot het einde van de jaren dertig nauwelijks iets, en dan ga je vanzelf wat anders verzinnen. Zonder crisis was ik boer geworden, was dat beter geweest? Dan was ik nooit bij de KLM gaan werken en dat was toch wel machtig mooi.”

Gefusilleerd als je wat verkeerd deed

Doet de toestand nu hem aan de oorlog denken? „Nee, toen werd je gefusilleerd als je wat verkeerd deed.”

Hij vertelt over de jongen die bij zijn stiefmoeder in Utrecht zat ondergedoken, tot de Bevrijding kwam en hij meteen naar buiten wilde. „Mijn mem zei: wacht nog even, je weet niet wat er nog kan gebeuren.” Die jongen, vier jaar jonger dan hij, deed het toch en werd doodgeschoten.

Dan vertelt Evert Galama over een van zijn kleindochters, die stage ging lopen in een weeshuis bij Vladivostok. Ze leerde Russisch spreken, kwam later op een boerderij met tienduizend koeien in Kazachstan terecht - „daar kan ik me niets bij voorstellen” - en leerde er een jonge Fransman kennen, een boer uit Bretagne. „Nu gaan ze trouwen en zij wordt dus boerin in Frankrijk, in Finistère.” Zijn kleindochter is ook vertegenwoordiger in Oost-Europa voor een Canadees bedrijf dat rubberen koeienmatten maakt. „Ze reist de hele wereld over.”

Een andere kleindochter, een kind van zijn dochter die in Libanon woont, wil veearts worden. „Maar ze is pas vijftien, dus dat moeten we nog zien.” Zijn dochter wilde oorlogsverslaggever worden en bleef hangen in Beiroet, waar ze nu Engelse les geeft aan de universiteit. Evert Galama zou binnenkort naar haar toe zijn gegaan, maar dat nu gaat dus niet door.

Hoe oud is zijn vrouw geworden? „Ze was 94 toen ze stierf. De jongens zeggen dat ze dementerend was, mij was dat nooit zo opgevallen. Nou ja, op het laatst sprak ze niet meer zoveel en aan tafel vroeg ze wel dingen waardoor ik dacht dat er iets met haar aan de hand was.” Het is jammer, zegt hij. Maar ook hierover wil hij niet klagen. Soms, als het plotseling kouder wordt in de kamer, kraakt het hout van de kasten. En dan denkt hij: hé, daar komt ze aan.

Zijn zoon Ysbrand, die in Litouwen woont - hij bouwt houten huizen en daar staan de fabrieken - zegt aan de telefoon dat hij zich niet veel zorgen maakt om zijn vader. „Het gaat goed met hem. Het zou kunnen dat hij ons gaat verlaten, ja, maar dan is hij dus wel 104 geworden.”

Evert Galama zal ook in Blauwhuis begraven worden, bij zijn vrouw en zijn moeder, en bij alle andere Galama's die daar al eeuwenlang liggen.

Evert Galama (104) overleefde de Spaanse griep: 'Ik vraag me af of je bij corona sterft op dezelfde manier'

Gelukkig hoor je weinig meer over de hel en het vagevuur, dus dat zal wel meevallen Ik denk dat ze iets aan de leefbaarheid op aarde zullen moeten doen

Graphic

Evert Galama overleefde als kind de Spaanse griep. Zijn moeder niet: „De kist werd naast me gezet en opengeschroefd.”

Load-Date: March 28, 2020

End of Document

[Straks komen duizenden tests per dag erbij](#)

NRC Handelsblad

28 maart 2020 zaterdag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: IN HET NIEUWS; Blz. 4

Length: 1412 words

Byline: Hester van Santen

Jeroen Wester

Dateline: Amsterdam

Body

ABSTRACT

Vijf vragen over Testen

Het tekort aan testen op het **corona**virus begint nijpend te worden. De capaciteit wordt binnen enkele weken uitgebreid. Waarom zijn er niet voldoende testmaterialen? En nog vier vragen.

VOLLEDIGE TEKST:

„Niet urgent”, zo noemde het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport eerder deze week nog het tekort aan testen op **corona**virus in Nederland. Sinds donderdag is de toon radicaal anders. Minister Hugo de Jonge (Zorg, CDA) sprak in een Kamerdebat van een „gebrekkige voorraad”, en zei dat het probleem zo snel mogelijk opgelost gaat worden. Oud-topman Feike Sijbesma van chemiebedrijf DSM is begonnen als 'speciale gezant' om de testcapaciteit uit te breiden.

Vrijdag vertelde voorzitter Ann Vossen van de Nederlandse Vereniging voor Medische Microbiologie aan NRC wat er gaat gebeuren. De testcapaciteit wordt binnen enkele weken uitgebreid. De bestaande laboratoria gaan meer werk verrichten, maar ook andere Nederlandse labs worden ingezet.

Nu kunnen alleen patiënten en behandelaars in ziekenhuizen worden getest. Met de opschaling moeten testen ook beschikbaar komen voor andere zorgverleners.

Hoeveel test Nederland, vergeleken met andere landen?

Dagelijks worden nu zo'n 2.500 monsters bij patiënten afgenomen. Die gaan naar veertig laboratoria verspreid over het hele land. Vergeleken met Zuid-Korea of Duitsland zijn dat weinig testen, maar vergeleken met de Verenigde Staten zijn het er veel. Nederland test „veel, maar niet te veel“, volgens het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), want ook de komende weken en maanden moet nog genoeg capaciteit overblijven. De middelen zijn schaars, er dreigen tekorten.

De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) adviseert om „maximaal te blijven testen“, zo erkende de minister een week geleden. De WHO wijst op landen als Singapore en Zuid-Korea die een zeer intensieve controle van burgers op het virus combineren met een minder verstrekkend ingrijpen in het openbare leven. Dat vereist „een enorme opschaling van de testcapaciteit om besmettingen op te sporen, patiënten te isoleren, en contacten in quarantaine te plaatsen“, zei pandemiespecialist Michael Ryan van de WHO deze week.

Nederlandse deskundigen wijzen er echter op dat grootschalig testen in dit stadium van de epidemie nauwelijks nog bijdraagt aan het indammen van de uitbraak. „Testen zoals in Zuid-Korea kan, als je een duidelijk afgebakende uitbraak hebt. Het beperken van de mobiliteit van mensen is nu veel belangrijker om de verspreiding te stoppen“, zegt Janke Schinkel, hoofd klinische virologie van het Amsterdam UMC.

Waarom zijn er niet voldoende testmaterialen?

„Deze branche is veel te afhankelijk van één bedrijf“, zei minister De Jonge donderdag in een Kamerdebat. In Nederland werken de laboratoria die op het coronavirus testen voor 60 à 70 procent met machines en producten van het Zwitserse farmaconcern Roche. Roche zegt dat het de productie sinds de uitbraak van het virus heeft verviervoudigd. Toch kan het slechts een derde van de gevraagde producten leveren, stelt het RIVM.

Het tekort is een gevolg van de manier waarop biomedische laboratoria gemoderniseerd zijn. State of the art-labs zijn afhankelijk van commerciële testkits voor volautomatische testmachines van een beperkt aantal fabrikanten. Bij de Nederlandse labs die op infectieziekten testen, is dat vooral Roche.

Volgens Michiel Reessink van het Belgische ICT-bedrijf UgenTec, dat zelf betrokken is bij het opschalen van de Belgische testinfrastructuur, is het echter te kort door de bocht om Roche als boosdoener aan te wijzen. „De Nederlandse markt heeft massaal gekozen voor Roche vanwege hun goede prijs per sample. Velen hebben een hele Roche-sstraat gekocht. Daardoor zijn ze nu afhankelijk van één leverancier.“

Hoe wordt de testcapaciteit de komende weken uitgebreid?

Voorzitter Ann Vossen van de NVMM zei vrijdag tegen NRC dat er op twee manieren aan wordt gewerkt. Enerzijds wordt de testcapaciteit opgerekt binnen de bestaande veertig labs, die verbonden zijn aan ziekenhuizen. Dat gebeurt vooral door machines van andere fabrikanten dan Roche, die ook in de labs staan, ook in te zetten. Anderzijds worden over een week andere laboratoria ingezet, ook buiten

ziekenhuizen, om daar ook duizenden tests per dag kunnen doen. Dat zijn labs die nu ook al diagnostisch op infectieziekten testen, zegt Vossen.

Zo moet meer zorgpersoneel buiten ziekenhuizen getest gaan worden, zoals ambulancemedewerkers, verloskundigen, huisartsen en personeel van verpleeghuizen. Zij worden nu vaak niet getest bij klachten, wat hun terugkeer op de werkvloer bemoeilijkt. De overheid gaat regionale centra opzetten waar zorgmedewerkers terecht kunnen voor hun tests, iets wat volgens de NVMM „enkele weken" zal vergen.

De afgelopen dagen riepen verschillende partijen het crisisteam op om ook **corona**tests te gaan uitvoeren in andere laboratoria. Microbioloog Rosanne Hertzberger en natuurkundige Cees Dekker schreven in een opiniestuk in NRC dat „honderden wetenschappers met topkwalificaties" klaarstaan met hun spullen, om te helpen. Het dierziekteninstituut Wageningen Bioveterinary Research in Lelystad bood donderdag zijn labfaciliteiten aan, waar het 500 tot 1.500 tests per dag zou kunnen verrichten.

Voor die aanpak kiest het crisisteam nog niet. Hoofd klinische virologie Janke Schinkel van het Amsterdam UMC onderschrijft de aanpak. „Je moet zuivere kwaliteit leveren." Er is veel medische en technische ervaring nodig, legt ze uit, om te zorgen dat de virustest de juiste uitslag geeft. In het slechtste geval belandt een onbesmette patiënt ten onrechte op de **corona**-afdeling van een ziekenhuis. „En het gaat ook om de digitale keten eromheen, de rapportage. Dat is in een diagnostisch lab allemaal al geregeld."

Hoe gaat het in de buurlanden?

België heeft buitengewoon ambitieuze plannen. De Belgische regering gaat zijn eigen testcapaciteit binnen enkele weken verviervoudigen van 2.000 naar 10.000 tests per dag, werd deze week bekend. De meeste tests zullen verricht worden in de onderzoekslabs van drie grote farmabedrijven: Johnson & Johnson, GSK en UCB - externe laboratoria dus.

Die labs gebruiken hun eigen apparatuur en er worden sinds vrijdag machines van andere laboratoria ingebracht, zoals van universiteiten. „We zijn afgestapt van het idee dat het moest gebeuren in een beperkt aantal laboratoria", vertelt verkoopdirecteur Michiel Reessink van het Belgische ICT-bedrijf UgenTec, dat betrokken is bij de campagne. „Concurrenten hebben de handen ineengeslagen." Volgens Reessink helpt zelfs het leger mee met het verplaatsen van labmachines, om zo al woensdag de eerste tests voor patiënten te verrichten.

In Duitsland is de testcapaciteit een stuk groter dan in Nederland, maar ook meer gefragmenteerd. Iedere deelstaat heeft zijn eigen verantwoordelijkheid en er bestaan ook meer commerciële laboratoria die met elkaar concurreren. Niet één farmaproductent is zo dominant in het testproces als in Nederland. Wel bestaat er in Duitsland veel discussie over de kwaliteit van de **COVID**-19-testen.

Is het Nederlandse testbeleid veranderd?

Daar lijkt het wel op. Woensdag meldde het ministerie van VWS desgevraagd nog dat de testinfrastructuur „op orde" is en dat er „voldoende mankracht" is om te testen. Diagned, de branchevereniging van bedrijven uit de diagnostiek, liet eerder deze week weten dat binnen het landelijke crisisteam wordt gekeken „waar tekorten worden verwacht".

In het Kamerdebat van donderdag was de toon van minister De Jonge heel anders. De bewindsman erkende het belang van uitbreiding van de testcapaciteit. 'Speciaal gezant' Sijbesma heeft als taak „zo snel als mogelijk eigen productie in Nederland op te bouwen".

De gekozen strategie van het kabinet was de afgelopen weken mede gebaseerd op een beperkte testcapaciteit. Volgens viroloog Chantal Reusken van het RIVM heeft de 'taskforce' daarom nog geen

doelstelling geformuleerd over het aantal testen dat het landelijk zou willen verrichten. Dat is „niet aan de orde geweest”, aldus Reusken, „want de middelen zijn beperkt leverbaar”.

Minder **lockdown** in combinatie met ingrijpend meer diagnostiek, zoals bijvoorbeeld de Zuid-Koreanen doen, was in Nederland eenvoudigweg niet meer vol te houden toen het virus zich razendsnel in Brabant manifesteerde. Minister De Jonge vatte het donderdag in de Tweede Kamer bondig samen. „Men was gewoon aan het carnavallen geweest. Er was geen contactonderzoek meer mogelijk.”

Graphic

Een medewerker van een medisch lab test een monster op het **corona**virus. Bestaande en andere laboratoria gaan vanaf nu meer werk verrichten.

Foto ANP/ ROB ENGELAAR

Load-Date: March 28, 2020

End of Document

[Banken moeten België uit crisis helpen](#)

NRC Handelsblad

30 maart 2020 maandag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: ECONOMIE; Blz. 8

Length: 683 words

Byline: Anouk van Kampen

Dateline: Brussel

Body

ABSTRACT

Coronarecessie

Waar banken in Nederland overheidssteun krijgen om de economische crisis te verzachten, staan de banken in **België** alleen.

VOLLEDIGE TEKST:

Een 'bazoeka op z'n Belgisch', werd het Belgisch reddingspakket voor ondernemers vorige week genoemd. De Duitse overheid had aangekondigd garant te staan voor 550 miljard euro aan kredieten, mochten bedrijven hun leningen niet meer kunnen aflossen. De Franse staat maakte bekend met 300 miljard euro aan kredietgaranties te komen. En ook in Nederland is de overheid bereid voor een groot deel garant te staan voor nieuwe leningen van ondernemers.

In **België** wordt het anders aangepakt. De banken, de Nationale Bank en de minister van Financiën kwamen overeen: niet de staat, maar de banken gaan verliezen op leningen grotendeels op zich nemen. Sinds afgelopen vrijdag kunnen Belgische gezinnen, bedrijven en zelfstandigen die door de coronacrisis getroffen zijn aankloppen bij de Belgische banken.

Daarnaast kunnen bedrijven de komende tijd nieuwe kredieten aangaan. Belgische banken zullen tot 50 miljard euro van deze noodd kredieten uitgeven. Mochten bedrijven hun leningen niet langer kunnen betalen, dan betaalt de bank het initiële verlies. De staat springt pas bij als de totale verliezen minstens drie keer zo hoog oplopen als tijdens de financiële crisis van 2008.

Page 2 of 2 Banken moeten **België** uit crisis helpen

Is het 'paybacktime' vanwege de 20 miljard die de Belgische staat tijdens die bankencrisis uittrok om de banken te redden? Zo stellig wil het Belgische ministerie van Financiën het niet zeggen. Maar met de coronacrisis is wel de tijd voor „maatschappelijke verantwoordelijkheid" aangebroken, aldus een woordvoerder.

Hoewel de meeste banken alle schulden met schadevergoeding afbetaald hebben, „moeten we inderdaad de geschiedenis kennen", aldus de Belgische bankenfederatie Febelfin, die ook aan de onderhandelingstafel zat. Woordvoerder Isabelle Marchand: „Wij kunnen nu een rol spelen om onze burgers en bedrijven bij te staan en te ondersteunen in deze zeer moeilijke periode." De coronacrisis „verteerbaar" maken voor de Belgische economie is ook gunstig voor de banken: „Een zwaar negatief economisch scenario zou ook zijn neerslag op de financiële sector hebben."

Het is niet de bedoeling dat de banken massaal leningen gaan toekennen aan bedrijven die „sowieso al niet levensvatbaar waren", benadrukt het ministerie van Financiën. Banken worden volgens analist Bart Jooris van de Belgische zakenbank Degroof Petercam blootgesteld aan 11,5 miljard euro risico op de nieuwe leningen als bedrijven niet meer kunnen terugbetalen. Maar, mocht het al zover komen, dan „kunnen de banken zo'n verlies dragen".

Concurrentiepositie

Dat is ook te danken aan de crisis van 2008. „De banken zijn sindsdien verplicht extra kapitaalbuffers aan te leggen voor momenten van crisis", zegt Tom Meulenbergs van het ministerie. „Dit is zo'n moment van crisis." De Belgische staat heeft die buffers zelf niet. Het begrotingstekort voor dit jaar lag voor de coronacrisis al op zo'n 14 miljard. Volgens de laatste schattingen zal dat nu oplopen tot 30 miljard. De belangrijkste vraag is wat dit zal betekenen voor de concurrentiepositie ten opzichte van landen waar de

overheid meer bijspringt. Vergeleken met Duitsland en Frankrijk zouden de Belgische banken mogelijk een te groot deel van het gewicht van het reddingsplan dragen.

Zo'n vaart zal het volgens banken en overheid niet lopen. Qua rendabiliteit scoorde de Belgische bankensector vorig jaar iets beter dan het Europees gemiddelde, benadrukken zij. Volgens analist Jooris is een voorspelling lastig. In het very worst case scenario dat de 50 miljard aan leningen niet terugbetaald kan worden, kunnen de verliezen voor banken verder oplopen dan de 11,5 miljard verlies op de kredietgaranties op nieuwe leningen.

Maar, voegt Jooris toe, „dan kampen we met een heel ernstige crisis". En zover is het volgens hem nog lang niet: „Zelfs tijdens de financiële crisis was het maximale verlies op de gehele kredietportefeuille hier maar 1 procent. Vooralsnog gaan we ervan uit dat de economie zich gewoon zal herstellen."

Graphic

Een voorbijganger in Brussel. In **België** zijn alleen supermarkten en winkels met essentiële producten open.

Foto Olivier Hoslet/EPA

Load-Date: March 30, 2020

End of Document

Nederland maakt vooral vijanden; Europese noodhulp

Nederland maakt vijanden door hardvochtige houding

NRC Handelsblad

30 maart 2020 maandag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: IN HET NIEUWS; Blz. 8

Length: 1002 words

Byline: Stéphane Alonso

Tijn Sadée

Clara van de Wiel

Dateline: Brussel / Den Haag

Body

ABSTRACT

Europese Unie

Nederland stelt zich onverzoenlijk op in de EU. Tegelijk verwacht het hulp met mondkapjes en patiënten. Dat roept weerstand op.

VOLLEDIGE TEKST:

In crisistijden leer je je vrienden kennen? Nederland lijkt in Europa alleen maar vijanden te maken. De zelfgenoegzame toon waarmee Den Haag Europese thema's tegemoet treedt, leidt al langer tot irritatie. Maar nu Nederland tijdens een ongekende gezondheids crisis in die houding volhardt, heeft de ergernis een nieuw kookpunt bereikt.

Premier Mark Rutte (VVD) deed donderdagnacht, na afloop van een EU-top, alsof zijn neus bloedde. Vijandigheid jegens Nederland? „Niet zo veel van gemerkt." De Portugese premier António Costa noemde de Nederlandse houding echter „walgelijk". Dat Nederland keiharde voorwaarden blijft stellen

aan Europese noodhulp voor al zwakke landen die nu compleet dreigen in te storten, wordt volledig misplaatst gevonden. De Italiaanse krant La Repubblica sprak vrijdag van „wreedheid“.

Page 2 of 3

Nederland maakt vooral vijanden; Europese noodhulp Nederland maakt vijanden door hardvochtige houding

Koele kikker

Sinds de eurocrisis heeft Nederland het imago van koele kikker. Toen de Grieken in de put zaten, gaf Nederland geen krimp. Toenmalig minister Jeroen Dijsselbloem (Financiën, PvdA) werd het gezicht van die hardvochtigheid, vooral nadat hij eruit had gefloept dat Zuid-Europa te veel uitgeeft aan „drank en vrouwen“ (Schnaps und Frauen). Tijdens recente onderhandelingen over de EU-begroting deed Rutte de Nederlandse reputatie opnieuw eer aan, door met een Chopin-biografie onder de arm te verschijnen. Nederland wil dat die begroting kleiner wordt. Ruttés boodschap: er valt niets te onderhandelen, ik ga lekker lezen. EU-leiders waren geschokt over zo veel arrogantie.

Het nieuwe gezicht van de Nederlandse hardvochtigheid heet Wopke Hoekstra. Vorige week zei de CDA-minister van Financiën tijdens Europees video-overleg dat er moet worden uitgezocht waarom bepaalde landen, anders dan Nederland zelf, weinig „buffers“ hebben aangelegd voor slechte tijden. „Het deed mij direct denken aan de Schnaps und Frauen-uitglijder“, zegt een EU-diplomaat. „Inhoudelijk kan Hoekstra best een punt hebben, maar je kan je boodschap ook op een andere, minder lompe manier brengen“, zegt Rem Korteweg van Instituut Clingendael. „Niemand verwacht denk ik dat Nederland meteen om is, maar het is vooral de Nederlandse toon die irritatie wekt. Ik zou haast willen zeggen: wees een beetje lief voor elkaar.“

De Nederlandse empathie is vooral groot als het om Nederlandse kiezers gaat. Tijdens recente Kamerdebatten uitte iedere politicus lof voor zorgmedewerkers en medeleven aan nabestaanden. Maar zodra het over de EU ging, leek menigeen op slag vergeten dat er ook buiten Nederland verplegers en nabestaanden zijn. Het kabinet treedt in de EU op zoals Eric Wiebes onlangs in het tv-programma WNL op Zondag. De suggestie van de minister van Economische Zaken (VVD) dat zzp'ers zelf hebben gekozen voor een onzeker bestaan, leidde tot woedende reacties. Hij bood snel excuses aan, maar wat nationaal normaal wordt gevonden - hulp voor iedereen en zonder voorwaarden - geldt Europees als onwenselijk.

Tegelijkertijd wordt er wel op hoge toon Europese solidariteit geëist met Nederland. Zo noemde Rutte de problemen met mondkapjes vorige week „een Europees probleem“. Nederland heeft „nauwelijks of geen productie van dit soort middelen“ en hoopte die elders in de EU te kunnen inkopen. Dat ging moeilijk, omdat landen op hun voorraden bleven zitten en de handel in mondkapjes beperkten. „Dat was natuurlijk schandalig en onacceptabel“, aldus de premier.

Landen als Duitsland en Oostenrijk stellen ook voorwaarden aan EU-hulp. Maar ook van Duitse kant hoor je nu dat het „niet het verstandigste moment is“ voor gesprekken over prudent begrotingsbeleid en de noodzaak van hervormingen. Wat ook niet helpt: bezorgdheid over de Nederlandse **corona**strategie. De opmerkingen van premier Rutte over 'groepsimmunitet' veroorzaakten tot ver buiten de landsgrenzen consternatie. De latere verduidelijking kwam minder goed door.

Botheid koesteren

De Nederlandse politiek lijkt de eigen botheid te koesteren. In april 2019 analyseerde denktank Clingendael de Nederlandse diplomatie in de EU. De conclusie en tevens titel van het rapport: Weinig

empathisch, wel effectief. De reactie van veel Kamerleden: prima toch? Alleen: nu dreigt dit 'niet empathisch en niet effectief' te worden - hoe wenselijk is dat?

Hoezeer de diplomatieke machine dreigt vast te lopen, werd afgelopen week al meteen duidelijk. Hoekstra's Belgische collega Alexander De Croo vertelde op de Vlaamse tv dat de Nederlandse minister hem „met lichte paniek" had toevertrouwd „dat Nederland exact op de curves zit van Italië en Spanje". Een dergelijke ontboezeming, na een besloten EU-ministerraad, geldt als hoogst ongepast.

Is het geduld met Nederland op aan het raken? Het Nederlandse bedrijfsleven maakt zich grote zorgen. Een lobbyist in Brussel heeft het over „de negatieve isolatie" waarin Nederland dreigt te raken. De Belgische arts en Europarlementariër (Europese Groenen) Petra De Sutter kreeg veel kritiek nadat ze had opgeroepen tot solidariteit met Nederlandse ziekenhuizen die vragen om het overnemen van coronapatiënten. „Meteen was de toon in

België: we gaan toch geen Belgen opofferen voor Nederlanders?"

Page 3 of 3 Nederland maakt vooral vijanden; Europese noodhulp Nederland maakt vijanden door hardvochtige houding

Nederland rekt ook op Europa als het gaat om het steunen van getroffen bloemenkwekers. Minister Carola Schouten (Landbouw, ChristenUnie) deed afgelopen woensdag een beroep op Brussel om siertelers te compenseren. Weer was er alom grote verontwaardiging, goed samengevat in deze tweet: „Just go f... yourself." Het verzoek werd afgewezen. Dit verbaast Korteweg niet. „Nederland kreeg onmiddellijk de rekening gepresenteerd van de uitspraken van Hoekstra", zegt de Clingendael-expert. Het verbaast Korteweg wél dat Schouten, twee dagen na die uitspraken, haar verzoek tóch doorzette. „Je vraagt je af wat de Europese communicatiestrategie van het kabinet is."

Het is vooral de toon uit Nederland die irritatie wekt

Rem Korteweg politiek analist

Graphic

Premier Mark Rutte op een EU-top over de langetermijnbegroting, 21 februari in Brussel.

Foto Ludovic Marin/ Pool

Load-Date: March 30, 2020

End of Document

Razend lekkere lokroep van zelfbewuste popsirene Dua Lipa

NRC Handelsblad

30 maart 2020 maandag

1ste Editie

Copyright 2020 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: DE GIDS; Blz. 8

Length: 1209 words

Byline: Amanda Kuyper

Body

ABSTRACT

Interview Dua Lipa Zangeres Of ze er goed aan doet haar nieuwe album vol mild feminisme en nostalgie naar disco op dit moment uit te brengen? Popzangeres Dua Lipa is er niet helemaal zeker van. „Maar misschien is mijn muziek juist een goede afleiding.“

VOLLEDIGE TEKST:

Terwijl grote popnamen als Lady Gaga en Alicia Keys hun nieuwe albums in deze coronatijd juist uitstellen, lanceert Dua Lipa (24) deze vrijdag toch haar langverwachte album Future Nostalgia. Eindelijk was de 'altijd moeilijke' tweede plaat af. Nu zou ze haar status als internationaal popdiva bevestigen. Nu zou „een van 's werelds hotste jonge artiesten“, aldus haar label, perfect urban chic gestyled en onderhoudend in promotiestand langs radiozenders, tv-shows en muziekmedia gaan.

Maar helaas.

De frisse popprinses, die in haar clips en op Instagram tegenwoordig blond is met trendy gitzwarte uitgroei, zit thuis in Londen. In hetzelfde geïsoleerde schuifje als iedereen. Ook Dua Lipa onthoudt zich, met nieuwe liefde Anwar Hadid, van sociaal contact en vraagt zich af hoelang het zal duren, hoe ze de dag nu weer zal doorbrengen en wie de boodschappen zo efficiënt mogelijk zal halen.

En nu spreekt de 24-jarige Brits-Kosovaarse - haar ouders zijn Kosovaarse Albanezen uit Pristina die vlak voor de Joegoslavische oorlog naar Londen vluchtten - al de hele dag met Europese media. Hoeveelste beller voor een kort gesprekje ik ben, is Dua Lipa kwijt. „Na België“, lacht ze, maar ze probeert er in elk geval enthousiast over te zijn. De afspraak om te Facetimen schrapte ze na „een heel slechte ervaring“ eerder op de dag. Meer wil ze niet zeggen.

Van de, ook nog eens plots met een week vervroegde, release van haar tweede album lag Dua Lipa best wakker. Naast het virus bedierf ook een albumlek - alles stond even online - de feestelijke aanloop. „Het is zo'n onvoorstelbaar moeilijke tijd. Mensen hebben het zwaar, er wordt geleden. Ik ben er niet zeker van of ik er juist aan doe."

Maar, stuurt Lipa positief bij, misschien kan haar muziek een goede afleiding zijn. „Voor wie even aan wat anders wil denken dan wat er nu speelt in de wereld. Mijn oorspronkelijke idee voor Future Nostalgia was dat de muziek moest wegvoeren van alles. Een album dat de zinnen zou verzetten, waarbij je even niet nadenkt. Weg van spanning. Gewoon om lol te hebben."

Lokroep

Haar concerttournee langs Europese arena's, waaronder de Ziggo Dome in Amsterdam is verzet naar begin volgend jaar. „Ik wachtte er echt al lang op", sombert ze. Om zich meteen te corrigeren: „Maar dat is waarschijnlijk een erg egoïstische gedachte. Gezondheid en veiligheid hebben nu voorrang. Dit is gewoon nodig. Zodra we allemaal weer op de been zijn, valt er meer te vieren. En zullen we menselijk contact nog meer waarderen."

Hoe dan ook, ze maakt een sterk high-end popalbum. Future Nostalgia is een eigentijdse, majestueus geproduceerde lokroep van een zelfbewuste popsirene. Een razend lekkere productie, kneiterveel danshits, een herkenbare husky stem, zelfverzekerde teksten met een mild feministische boodschap. Het zorgeloos koele 'Don't Start Now' - waarin ze haar ex-vriendje afpoeierde - was er vorig jaar al een voorteken van. Geheel in de recycletrend vond Lipa met haar leger topproducers inspiratie in bewezen muzieksuccessen. Disco- en funknostalgie vieren hoogtij op de dansvloer in aantrekkelijke four-on-the-floor-ritmes.

„Een vertrekpunt waren muziekherinneringen uit mijn jeugd", licht ze kort toe. „Muziek die me altijd een beetje nostalgisch maakt en altijd weer aan het dansen zet. Ik bedoel de muziek van Jamiroquai, Moloko, Blondie, Prince en Outkast. Ik vroeg me af hoe ik dat gevoel van toen kon meenemen in iets nieuws en moderns van 2020."

Ongelukkige liefdesaffaires en relaties die gedoemd waren te stranden waren op Lipa's succesvolle debuut in 2017 al therapeutische nummers vol empowerment voor jonge vrouwen. Fijntjes smalend in haar grootste hit 'New Rules' (2017): „If you're under him, you ain't gettin' over him." Ze doopte het genre dancecrying, onbeantwoord liefdesleed wordt een fuck-you waarop je heerlijk kunt dansen (lees: afreageren). Lipa: „Mijn manier om iets goeds uit het slechte te halen."

Kwetsbaar

Haar recente grote hit 'Don't Start Now' is daar ook exemplarisch voor: „I'm all good already, so moved on, it's scary, I'm not where you left me at all." Of zeker ook de onberispelijk dancetrack 'Break My Heart' waarin de vertrouwde gitaarlick van INXS' 'Need You Tonight' (1987) smaakmaker is. Maar duidelijk is hoeveel gelukkiger Lipa nu in de liefde is. Ze wil op een discobeat weggrennen en opstijgen ('Levitating') en hallucinerend haar hoofd verliezen ('Hallucinate'). Expliciet is ze ook; ze heeft wilde seksdromen en verlangt telkens weer naar aanraking.

„Ik ben echt veel zelfverzekerder geworden sinds mijn debuut. Ik heb de afgelopen jaren al werkend in de spotlights veel geleerd. Maar ik heb er vrij lang over gedaan om me kwetsbaar te durven opstellen. Bij de opnames heb ik me, om zo relaxed mogelijk te zijn, omringd met muzikale vrienden. Bij hen had ik niet het gevoel dat ik me constant moest bewijzen."

Lipa maakt er een punt van zich te laten gelden als liedjeschrijver. „Als jonge vrouwelijke popzangeres word je in dit op dansvloer gerichte genre zonder piano of gitaar niet snel serieus genomen. Zeker bij vrouwen neemt men automatisch aan dat ze hun muziek niet zelf schrijven, terwijl dat voor mannen heel anders is. Ik wil daar weg van. Ja, ik schrijf zelf. Dit zijn mijn verhalen. Het zijn allemaal dingen die in mijn leven gebeuren. Ik maak de hele tijd notities, als een soort kleine gedichtjes. En als die ideetjes in de studio nog oprecht voelen, komen ze in een liedje.”

Groeipijnen

Page 3 of 3 Razend lekkere lokroep van zelfbewuste popsirene Dua Lipa

Voor een serieuzer tegenwicht naast de talloze vloervullers zorgt het slotnummer 'Boys Will Be Boys' over seksuele intimidatie. Hierin legt Lipa 'de tweede natuur' van vrouwen uit om zich te beschermen tegen mannen. „Zorg dat je voor zonsondergang thuis bent. Plaats je huissleutels tussen je knokkels als je alleen loopt. Kleed je niet te bloot. Ik noem het de groeipijnen van vrouw-zijn.” Ze weet nog hoe ze in de wintermaanden in de vroege donkerte zo snel mogelijk naar huis liep. Hoe confrontatie onderweg met mannen vermeden werd. Het gesis, geroep. „Het is zo belangrijk om die ervaringen te delen en te laten weten dat veel vrouwen daar last van hebben. Ik wil dat de jonge generatie dit weet. Ik hoop dat ze er vragen over stellen aan hun ouders. Waarom kunnen mannen zo zorgeloos intimideren. Waarom krijgen vrouwen dit gevoel mee?”

Het is een voorbeeld van de verantwoordelijkheid die ze voelt als stem voor jonge vrouwen. „Vrouwelijkheid, gelijke rechten voor iedereen, zijn altijd heel belangrijke onderwerpen voor mij. Ik voel dat ik nu weet wat ik kan doen om de beste versie van mijzelf te zijn. En ik spreek me nu uit waar ik kan.”

Dua Lipa: Future Nostalgias nu uit. Concert: 3/2/21 Ziggo Dome, Amsterdam.

Als jonge vrouwelijke popzangeres word je zonder piano of gitaar niet snel serieus genomen

Wat moet je deze week verder écht zien, lezen of beluisteren? In de nieuwsbrief NRC Cultuurgidsgidsen onze redacteurs je wekelijks door het kunst- en culturaanbod. Schrijf je in via nrc.nl/nieuwsbrieven/cultuur/

Notes

Dua Lipa: Future Nostalgias nu uit. Concert: 3/2/21 Ziggo Dome, Amsterdam.

Graphic

Foto Hugo Comte

Load-Date: March 30, 2020

End of Document

Gewone man in Teheran

de Volkskrant

16 maart 2020 maandag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: V; Blz. 6, 7, 8

Length: 2468 words

Byline: GIJS BEUKERS

Highlight: Al sinds 2002 doet Thomas Erdbrink (44) verslag uit Iran, onder meer voor de Volkskrant en The New York Times. Vorig jaar was zijn tijd ineens op. Hoe wist hij het zo lang vol te houden?

Body

Interview Thomas Erdbrink

'Ik geef je een **corona**hand', zegt journalist Thomas Erdbrink bij de deur van zijn appartement aan de Oude Rijn in Leiden. Het is vrijdag 6 maart, in Nederland is handen schudden nog doodnormaal, maar Erdbrink (44), door zijn reisserie voor de VPRO beter bekend als 'onze man in Teheran', begroet zijn bezoek al met de elleboog. Voordat hij een deurklink vastgrijpt, trekt hij een mouw over zijn hand.

Sinds hij tien dagen eerder uit zijn woonplaats Teheran is overgekomen, zit hij in vrijwillige quarantaine. 'Geen zorgen hoor', zegt hij, 'ik heb geen symptomen.' Zijn familie doet voor hem de boodschappen. 'Vergeet de vitamine D niet', zegt hij voordat zijn zus met zijn pinpas de deur uitgaat.

De situatie in Iran is ernstig: het virus heeft 12 duizend mensen besmet en ruim 600 gedood - alleen in China en Italië eiste het meer slachtoffers. Een dag voor het interview overleed een van de belangrijkste bronnen van Erdbrink binnen het Iraanse regime. Tientallen parlementariërs zijn besmet. Aan medische apparatuur is, mede door Amerikaanse sancties, een gebrek. Nederland weert vluchten uit Iran.

Iraniërs blijven zoveel mogelijk thuis, en wie zich wel op straat vertoont, doet dat met mondkapje en handschoenen, zegt Erdbrink. 'In Nederland zeggen ze dat die dingen niet helpen, maar als er zo veel besmettingen zijn, pas je wel op.' De luttele keren dat Erdbrink de straat op ging, nam hij voorzorgs**maatregelen**. Op zijn iPhone toont hij een selfie met mondkapje en daarboven een stijlvolle zonnebril. 'Je moet er natuurlijk wel classy uitzien.'

Eind februari kwam Erdbrink naar Nederland. Reden was zijn theatercollege, *Onze man in Teheran*, waarin hij zou vertellen hoe hij Iran de afgelopen achttien jaar heeft zien veranderen. Zóú, want de coronamaatregelen van het kabinet hebben er, voorlopig, een streep door gezet. De colleges zijn verplaatst naar juni. Toegangskaarten blijven geldig.

Voor Erdbrink is het geen verrassing, zal hij na het besluit telefonisch zeggen. In Iran had hij gezien welke verstrekkende gevolgen het virus kon hebben. 'Vorige maand belde ik met Haagsch College, de organisator van de shows. Ze gaan niet door, zei ik. Gaat het wel goed met die jongen, hoorde ik ze smoezelend tegen elkaar zeggen. Geen Nederlander nam corona serieus.'

De agenda van Erdbrink is nu leeg, voor de hele maand maart. Mogelijk vliegt hij zondag weer naar Iran. Dat de situatie daar gevaarlijker is dan hier, schrikt hem niet af. Zijn vriendin, de Iraanse fotograaf Newsha Tavakolian, is daar. 'Zij wilde bij haar moeder blijven. Ik kan ze niet alleen laten.'

Erdbrink zal alle tijd voor ze hebben. Terwijl het breaking news over Iran - de dood van de machtige generaal Qassem Soleimani, de forse sancties die de VS het land oplegden - zich het afgelopen jaar in razend tempo opvolgde, zat hij werkloos thuis. Zijn laatste artikel voor zijn voornaamste werkgever, *The New York Times*, dateert van 16 februari 2019. Kort daarna besloten de Iraanse autoriteiten zijn persvergunning niet te verlengen.

Dat besluit kwam niet uit het niets. Toen Erdbrink in 2002 in Iran als correspondent ging werken, heersten in de Islamitische Republiek beloften van hervormingen, van een Iraanse lente. Maar de sfeer verhardde en naarmate islamitische hardliners aan invloed wonnen, zag Erdbrink zijn westerse collega's een voor een afdruppen - de correspondent van *The Washington Post*, een vriend van Erdbrink, verdween in 2014 bijna twee jaar in de gevangenis. Hij zou een spion zijn geweest.

Hoe heeft Erdbrink het, vergeleken met collega's, zo lang kunnen uithouden? En waarom raakte ook zijn krediet uiteindelijk op bij het regime?

De eerste signalen daarvan kreeg hij tijdens een telefoontje naar het ministerie van Islamitische Leiding en Cultuur, afdeling Perszaken. Erdbrink: 'Mijn persvergunning was verlopen. Tijd voor een nieuwe, zei ik. Nou, dat ging nu niet. De printer was kapot - dat zeiden ze echt.' Een aantal bezoeken later hoorde Erdbrink dat het nog wel even kon gaan duren. Tot op de dag van vandaag heeft hij geen verklaring gekregen.

Bitter is hij niet. 'Ik ben zen genoeg om in vrede te leven met wat me is gegeven en me niet alleen te focussen op wat ik niet kan doen. Ik heb achttien jaar alles eruit gehaald wat er in zit. Ik heb zó veel geleerd over de Iraanse mensen, die onder druk ontzettend sterk blijven. Ik heb hier gewerkt voor *De Telegraaf*, *NRC*, *de Volkskrant*, *The Washington Post*, *CNN*, *de NOS*, *The New York Times*. Ik heb voor de *VPRO* *Onze man in Teheran* gemaakt, dat dankzij het geniale werk van Roel (van Broekhoven, regisseur, red.) een Nipkowschijf heeft gewonnen.'

De serie, die aan de Verenigde Staten en een aantal Europese landen is verkocht, is 'de kroon op zijn werk', zegt Erdbrink. 'Ik kreeg mailtjes van Texanen die schreven dat ze nog nooit hadden nagedacht over Iran, maar door de serie het gevoel hebben dat ze het land begrijpen. Dat is magisch.'

De eerste keer dat Erdbrink in Iran kwam, was in 1999. Hij was 23 en studeerde af aan de School voor Journalistiek in Utrecht. Terwijl medestudenten hun scriptie schreven over financiële problemen bij hun volleybalclub, vertrok Erdbrink naar Teheran om de ambities van de lokale jeugd in kaart te brengen. Hij ontmoette Newsha, die hem uitnodigde voor een feestje bij haar thuis. Daar zag hij hoe jongens zich

met hoofddoekloze meisjes mengden. Erdbrink: 'Ik merkte al snel dat er een tweedeling was tussen de geestelijken en de gewone mensen en ik dacht: hier gebeurt het.'

Hij hield contact met Newsha en toen ze in het Franse Perpignan was voor een fotografietentoonstelling, nodigde hij haar uit om op 3 oktober naar de jaarlijkse viering van het Leidens Ontzet te komen. Erdbrink: 'Een Leidenaar wordt op die dag verliefd, en ik dus ook.' Een aanbod om correspondent van de Volkskrant in Libanon te worden, sloeg hij af. Hij volgde Newsha, naar Teheran.

Toen hij daar voor Nederlandse media aan de slag ging, was zijn werk niet veel moeilijker dan dat van een correspondent **België**. Wie zich meldde bij het ministerie, kreeg een persvergunning en kon een krant of weblog beginnen. Maar nadat de Verenigde Staten in 2003 Irak, Irans buurland, waren binnengevallen, besloten de Iraniërs de hervormingsgezinde president Mohammad Khatami te verruilen voor Holocaust-ontkenner Mahmoud Ahmadinejad, die minder op had met vrije pers. Erdbrink: 'Dat zie je vaak: als er dreiging is bij de burens, gaan in

Iran de luiken dicht.'

In plaats van over de Iraanse lente moest Erdbrink nu over grimmiger zaken gaan schrijven. Erdbrink: 'Als ik thuiskwam, zei ik tegen mijn schoonmoeder dat ik op de Iraanse Conferentie voor herziening van de Holocaust was geweest. Gadverdamme, zei ze, ga je dat allemaal in de krant schrijven? Dan geef je ons een slecht imago.'

Erdbrinks stukken leidden tot spanningen in zijn privéleven. In het eerste seizoen van Onze man in Teheran is te zien dat hij tegen Newsha zegt dat 'sommige mensen' de Iraanse leiders 'stom' vinden. 'Dat kun je niet zeggen', reageert zij gepikeerd, waarop Erdbrink benadrukt dat het niet zijn woorden zijn, maar die van 'sommige mensen'. Erdbrink: 'Over dit soort dingen hebben we ruzie gehad. Zij weet ook dat het systeem niet alles pikt. Het Foreign Press Department is een aantal keren boos op me geworden, mijn persvergunning is al eens eerder, voor kortere tijd, afgenomen. Maar ik moet niet doen alsof Newsha mijn grote censor was. Zij is zelf een bekende journalist die onder meer voor Time Magazine heeft gefotografeerd. Ze weet hoe het werkt.'

Critici, zoals schrijver Leon de Winter, vinden dat Erdbrink de duistere aard van de Iraanse machthebbers heeft witgewassen. Dat hij het land normaliseerde, de leiders ervan in een te positief daglicht plaatste en hun regime - dat homoseksualiteit met de dood bestraft, veroordeelden publiekelijk ophangt, vrouwen verplicht een hoofddoek te dragen - verzweg. Erdbrink, fel: 'Ik daag iedereen uit om mijn duizenden verhalen te lezen. Alles staat erin: stenigingen, protesten, de situatie van homo's. Als ik í-éts heb genormaliseerd, zijn het de gewone Iraniërs, die nu als mensen worden gezien in plaats van blinde fanatici.'

Onder nieuwsberichten over Iran op sites als nu.nl, zegt Erdbrink, stonden reacties als: 'Waarom schrijft Erdbrink hier niet over?' Erdbrink: 'Terwijl de bron van dat bericht vaak een stuk van mij voor The New York Times was!'

Ook Onze man in Teheran bevat fragmenten waar het Iraanse regime tandenknarsend naar zal hebben gekeken. Zo vraagt Erdbrink Iraniërs naar welk land ze het liefst zouden willen verhuizen. Bijna zonder uitzondering luidde hun antwoord: Amerika, de aartsvijand van de ayatollah's, de machtige sjiiitische geestelijken.

Desondanks heeft hij het tot 2019 kunnen uithouden, terwijl Jason Rezaian van The Washington Post in 2014 werd opgepakt en 544 dagen achter de tralies doorbracht. Hoe zit dat?

'Dit vind ik een heel moeilijke', zegt Erdbrink. 'Ik zou niet willen dat Jason het idee krijgt dat ik zeg dat hij wat verkeerd heeft gedaan. Hij heeft niets verkeerd gedaan.'

Erdbrink vervolgt: 'Ik zag al snel in dat journalisten dingen doen die de geheime diensten eng vinden. Stel dat een journalist een paar keer afspreekt met het nichtje van de opperste leider of de adviseur van de president. Voordat je het weet raak je met ze bevriend en denken de geheime diensten dat je ze probeert te beïnvloeden, dat je een spion bent. Je moet begrijpen: Iran is een land dat continu onder druk staat van het buitenland. Spionage is hier echt nog een ding.'

Om argwaan te voorkomen, werkte Erdbrink met open vizier. 'Ik wilde niet dat de diensten vermoedden dat ik informele contacten met mensen binnen het systeem had. Dus als ik iemand sprak, zorgde ik ervoor dat een stuk daarover twee dagen later in de krant stond. En als ik met een dissident afsprak, ging ik niet op een bankje in het park zitten met twee ogen uit de krant geknipt. Nee, dan belde ik met mijn telefoon, waarvan ik weet dat die 24 uur per dag, 7 dagen per week wordt afgeluisterd, en zei ik: 'Hallo Nasrin Sotoudeh, mensenrechtenadvocaat die in Europa de Sacharovprijs heeft gewonnen, kan ik jou om 4 uur spreken?' Als zij bij mij thuis wilde afspreken, stelde ik voor om dat in het openbaar te doen. Dan kon iedereen ons afluisteren.'

Gevolg: Erdbrink werd lange tijd gedoogd. 'Ik schreef dan wel vervelende stukken, maar ik deed geen rare dingen. En ik liet dan wel proteststemmen aan het woord, maar ik citeerde het systeem óók.'

Natuurlijk was Rezaian geen spion, zegt Erdbrink, maar misschien is hij niet voorzichtig genoeg geweest. 'Newsha heeft mij geleerd wanneer ik wel op mijn kantoor kon afspreken, en wanneer ik volledig transparant moest zijn. Tijdens onderhandelingen met de Verenigde Staten kregen journalisten en activisten wat meer lucht. Maar als het buitenland de druk opvoert, gaat het systeem op zoek naar zondebokken, naar figuren die veel internationale contacten hebben.'

Waarom moest ook hij uiteindelijk stoppen? 'Ik hoorde weleens dat ik te veel wist. Dat ze liever journalisten hadden die het land een weekje bezochten, alle clichés opschreven en daarna weer naar huis gingen. Als je ergens achttien jaar woont, heb je daar een geheugen over. In een ideologisch geregeerd land vergeten ze graag dingen. De optelsom van in het verleden gemaakte fouten is een pijnlijke. Liever kijken ze vooruit.'

Of dat de werkelijke reden is, weet Erdbrink niet. 'Het is typisch Nederlands om te denken dat achter alles een duidelijke reden zit. Die hoeft er in Iran helemaal niet te zijn. Nadat Trump sancties had ingesteld, zag je dat de extreemste hardliners, zij die bij het vrijdaggebed 'Dood aan Amerika' schreeuwen, het voor het zeggen kregen. Misschien kreeg een van hen een document onder ogen en dacht toen: 'Wát? Er zit hier een gast van The New York Times? Weg daarmee! Flikker op!'

In januari ging hij op bezoek bij het kantoor van The New York Times, in het hart van Manhattan. Vlak voordat hij de redactiezaal binnenliep, besloot zijn baas, de chef van de buitenlandredactie, zijn komst luidkeels aan te kondigen. 'Hij is er!' De honderden aanwezige journalisten begonnen te klappen. 'Toen heb ik wel een traantje weggepinkt', zegt hij. 'Ik ben dit jaar lastig voor ze geweest. Je vraagt je toch af of ze je nog wel waarderen.'

Toch heeft de vrije tijd in Iran hem ook goed gedaan. 'Ik was altijd journalist in Iran, nu was ik ook eens mens.' Bij een krant als The New York Times ligt de werkdruk hoog, zegt hij. Na lang aandringen slaagde hij erin om één dag per week vrij te krijgen. 'In Iran is het weekend op donderdag en vrijdag. Maar ik kan moeilijk tegen de krant zeggen dat ik dan niet bereikbaar ben - op die dagen is er ook

nieuws. Vorig jaar lukte het me eindelijk om vrijdag vrij te krijgen, maar daarna verloor ik mijn perskaart en was ik voortdurend vrij.'

Erdbrink had meer tijd voor vrienden en familie. 'Mijn schoonvader is overleden, ik kon mijn schoonmoeder bijstaan. Ik las een goed boek, ben nog eens gearresteerd op een verboden feestje. Het zijn andere ervaringen. Maar dit moet niet eeuwig duren.'

Op korte termijn heeft hij werk. In mei gaat hij naar Oezbekistan en Afghanistan voor een nieuwe reisserie van de VPRO, die hij maakt met Ruben Terlou, Bram Vermeulen en Jelle Brandt Corstius.

Over de lange termijn denkt hij nog na. Toen Peter Vandermeersch vorig jaar stopte als hoofdredacteur van NRC Handelsblad solliciteerde hij, tevergeefs, naar die baan. Van The New York Times heeft hij drie aanbiedingen gekregen: hij kan naar Nederland verhuizen om correspondent Noord-Europa te worden, een functie waarbij ook Scandinavië tot de portefeuille behoort. Daarnaast kan hij correspondent worden in Kabul (Afghanistan) en Bagdad

(Irak).

Mogelijk blijft hij gewoon in Iran. Als hij in april terugkeert, hoopt hij dat het ministerie bijdraait en zijn persvergunning alsnog verlengt. 'Ambtenaren binnen het ministerie zijn ook niet blij met de huidige berichtgeving. Die vinden ze nog negatiever dan de mijne. Stel je voor: je schrijft over Ajax, maar je houdt ook wel van Ajax. Als ze dan weer van FC Utrecht verliezen, ben je wel kritisch, maar boor je ze niet helemaal de grond in. Dat gold voor mij ook: ik ben nog geen twee weken in Nederland, maar mis Iran nu al. Ik liep er dagelijks rond. Ik zag de problemen, maar begreep ook waar ze vandaan kwamen.'

CV Thomas Erdbrink

1976 Geboren in Leiderdorp

1998 Leidsch Dagblad

2000 Nieuwe Revu

2002 Vertrekt naar Iran voor NRC Handelsblad

2008 The Washington Post

2010 NOS

2012 The New York Times

2015-2018 Onze man in Teheran (VPRO)

de Volkskrant

Presentator Zomergasten

2020 Theatercollege Onze man in Teheran (verplaatst naar juni)

Thomas Erdbrink woont in Teheran met zijn vriendin, Newsha Tavakolian. Bekijk de oorspronkelijke pagina: , ,

Graphic

Thomas Erdbrink in zijn huis in Leiden. Hij zit vrijwillig in thuisquarantaine omdat Iran zwaar is getroffen door het coronavirus.

Load-Date: March 15, 2020

End of Document

[Marokko weert reizigers uit Nederland, meer landen beperken vliegverkeer](#)

de Volkskrant

16 maart 2020 maandag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 16

Length: 281 words

Byline: CARLIJNE VOS

Highlight: Officieel acht gevallen

Body

Marokkaanse Nederlanders zijn voorlopig niet welkom in Marokko. Het land weert alle vluchten uit en naar Nederland, **België**, Duitsland en Portugal, zo heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken zaterdag bekendgemaakt. Zondagmiddag ontstond een run op de laatste tickets voor de laatste vluchten het land uit.

Eerder al legde Marokko het luchtverkeer met China, Spanje, Italië, Frankrijk en Algerije stil om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Ook de veeboten tussen Spanje en Marokko zijn uit de vaart genomen. Marokko telt tot nog toe officieel slechts acht coronagevallen, maar gevreesd wordt dat

het werkelijke aantal veel hoger ligt. Er is één dode gemeld. Het land heeft een gebrekkig systeem van gezondheidszorg dat niet bestand zou zijn tegen een uitbraak.

Hetzelfde geldt voor veel landen elders op het continent. Vrijdag maakten Kenia, Ethiopië, Guinee, Soedan en Mauritanië hun eerste besmettingen bekend. Daarmee komt het aantal landen met coronabesmettingen in Afrika, dat lang gespaard leek te worden, nu op 19. Oeganda heeft de meest ingrijpende maatregelen getroffen, met een verbod op alle vluchten uit Europa. Kenia weert alleen nog vluchten uit China, Italië en Genève, waar veel medewerkers van internationale organisaties wonen die veelvuldig naar Nairobi reizen. KLM stuurt vanaf maandag vliegtuigen naar Suriname om daar gestrande passagiers op te halen, meldt de maatschappij. De Surinaamse regering heeft in de nacht van vrijdag op zaterdag het luchtruim voor een periode van dertig dagen gesloten. Ook Turkije gaat tot 17 april vluchten uit Nederland en acht andere landen weren vanwege het coronavirus.

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Graphic

Page 2 of 2

Marokko weert reizigers uit Nederland, meer landen beperken vliegverkeer

Passagier op luchthaven Marrakesh.

Load-Date: March 15, 2020

End of Document

Opeens was cafébezoek amoreel

de Volkskrant

16 maart 2020 maandag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 15

Length: 629 words

Byline: SANDER VAN WALSUM

Highlight: Het kan snel verkeren. Vrijdag belichaamde de caféganger nog de normaliteit, zondag stond hij er gekleurd op als corona-ontkenner. En sprak uit het optreden van het kabinet geen daadkracht meer, maar wankelmoedigheid.

Body

Coronavirus sociaal gedrag

Analyse corona-ethiek

Over een jaar of twintig zullen de redacties van Andere Tijden en OVT ongetwijfeld terugkijken op de grote coronacrisis van 2020. En de kijkers zullen zich verbazen. De vraag is waarover. Zij zullen zich zeker verbazen over de hamsterwoede die Nederlanders opeens in zijn greep kreeg terwijl de distributiecentra nog uitpuilden van deegwaren en wc-papier.

Maar verder is het gissen. Zullen de Nederlanders van 2040 zich erover verbazen dat de scholen dichtgingen, of dat ze juist zo lang openbleven? Dat cafés half maart volliepen of dat het kabinet toen alsnog de cafés sloot? Zijn we in paniek, of dansen we op de rand van een vulkaan?

Feit is dat dit bijzondere tijden zijn waarin normaliteit en alarmisme met elkaar om voorrang strijden en elkaar ook weer voeden. Dat veel cafés in grote steden en in de grensstreek van België - waar de horeca eerder op slot ging - dit weekeinde 'gezellig druk' waren, werd aanvankelijk opgevat als een weldadig blijk van 'business as usual'. Of als een middelvinger naar dat coronavirus. Veel Nederlanders deden waartoe ze na de terreuraanslagen in voorbije jaren werden opgeroepen. Ze gingen zoveel mogelijk door met het leven van alledag. Dus bezochten zij als gewoonlijk cafés, restaurants en bioscopen - waar de stoelen om hen heen tot nader order werden vrijgehouden.

Met dit recreatief gedrag zondigden zij geenszins tegen de richtlijnen die het kabinet vorige week deed uitgaan. Na consultatie van deskundigen legde het de Nederlanders allerlei restricties op, maar die strekten zich op dat moment nog niet uit tot alle uithoeken van de horeca.

Zo'n 70 procent van de Nederlanders was het volgens Maurice de Hond het afgelopen weekeinde nog eens met de tot dan toe getroffen **maatregelen**. Zij stelden vertrouwen in een overheid die in tijden van crisis weloverwogen **maatregelen** nam - zich beroepend op autoriteit van de medische wetenschap. De stem van de rede klonk luider dan het alarmisme.

Maar van de normaliteit die na de **maatregelen** van donderdag nog restte, ging gedurende het weekend steeds minder een kalmerende invloed uit. Ze nam de aandrang om te hamsteren niet weg en ze sterkte velen in de - niet altijd onderbouwde - opvatting dat Nederland te laat en te laks tegen de verspreiding van het virus was opgetreden. In een land waar het vrije weekend altijd uitbundig wordt gevierd, wekte cafébezoek ineens een bijna morele verontwaardiging bij zelfbenoemde 'caféshamers'. Per tweet nemen zij mensen de maat 'die hun verantwoordelijkheid niet nemen' en die onder het genot van een **Corona** persoonlijk zouden bijdragen aan de verspreiding van het gelijknamige virus.

Waar business as usual vrijdag nog een bezweringsformule was, gold dat zondag voor thuisblijven. BN'ers schaarden zich achter de oproep 'Lief Nederland, blijf thuis'. De eerste Twitnergroepen van thuisblijvers werden geformeerd. De deelnemers koesteren het stille huiselijke geluk en wisselen tips uit over verantwoord vertier in bange dagen.

Intussen werd de wetenschap toenemend meerstemmig. Zaterdag drongen medisch specialisten al aan op sluiting van scholen terwijl zo'n maatregel volgens epidemiologen geen enkel effect zal sorteren. Integendeel: kinderen die zelf nauwelijks ziek worden van het virus zouden er alleen maar hun oppasopa's en - oma's mee kunnen infecteren.

Als de wetenschap verdeeld is en de overheid aarzelt, kunnen geruchten al snel doorgaan voor keiharde nieuwsfeiten en rijpt de ontvankelijkheid voor duistere voorspellingen. Toen het kabinet tegen die achtergrond besloot het openbare leven verder aan banden te leggen, sprak daar geen daadkracht uit maar wankelmoedigheid.

Het valt te bezien of dáárvan een kalmerende invloed uitgaat.

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Graphic

Op zaterdag 14 maart zaten de terrassen aan de Grote Markt in Groningen nog vol, ondanks de dreiging van het **coronavirus**.

Load-Date: March 15, 2020

Virus wakkert nationalisme aan

de Volkskrant

16 maart 2020 maandag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 16, 17

Length: 915 words

Byline: PETER GIESEN

Highlight: Europese landen sluiten hun grenzen in de strijd tegen **corona**. Maar vergeet die niet vooral een gemeenschappelijke aanpak?

Body

Coronavirus EU-politiek

Analyse **corona** en europa

Gewapende soldaten patrouilleren aan de grens tussen Denemarken en Duitsland waar altijd vrij gereisd kon worden. Afgelopen weekend werden de grenzen gesloten in Denemarken, Polen, Tsjechië, Slowakije, Estland en Litouwen. Ook de zuidelijke grenzen van Duitsland gingen dicht. 'Het **corona**virus zou het einde van Europa's grenzenloze droom kunnen worden', kopte de The New York Times eind februari al.

Dat is rijkelijk voorbarig. Niet alleen omdat niemand weet hoe lang de crisis gaat duren, maar ook omdat het akkoord van Schengen voorziet in de mogelijkheid om de grenzen tijdelijk te sluiten in noodsituaties. Toch is duidelijk dat het virus spanningen in Europa veroorzaakt, waardoor landen geneigd zijn bescherming te zoeken achter hun eigen grenzen.

Vrijdag nog zei Ursula von der Leyen, voorzitter van de Europese Commissie, dat reisverboden niet als 'het meest effectief' worden gezien door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Als een virus eenmaal binnenslands wijdverbreid is, doen gesloten grenzen er weinig meer toe. Geld en mankracht kunnen beter elders worden ingezet. 'Bovendien hebben reisverboden een grote sociale en economische impact, ze verstoren het leven van mensen en bedrijven over de grenzen heen', aldus Von der Leyen. Ze drong erop aan dat het vrachtverkeer aan de grens wel wordt doorgelaten, zodat de bevoorrading van medisch materiaal en andere cruciale goederen niet in gevaar komt.

Nog diezelfde avond besloten Denemarken, Polen en Tsjechië de grenzen te sluiten. Eerder wilden Frankrijk en Duitsland geen mondkapjes en ander medisch materiaal naar Italië exporteren, uit vrees dat ze later zelf met tekorten zouden worden geconfronteerd. Inmiddels hebben ze hun opstelling veranderd.

Nu al wordt bezorgd gekeken naar de nasleep van de coronacrisis. Wat zal gebeuren als Italië, derde economie van de eurozone, in een diepe economische crisis terechtkomt? Dreigt een nieuwe confrontatie tussen Noord- en Zuid-Europa? In het tv-programma Buitenhof pleitte minister Hoekstra van Financiën voor een flexibele opstelling tegenover landen die door het virus in moeilijkheden zijn geraakt. Maar niemand weet hoe de strijd straks gevoerd zal worden.

Het coronavirus laat zien hoe globalisering de wereld niet alleen rijker, maar ook kwetsbaar heeft gemaakt. In een mum van tijd verspreidt een ziekte zich van China naar Noord-Italiaanse dorpjes. De verleiding is groot om nationale grenzen weer te zien als een vorm van bescherming tegen een onveilige wereld. 'Het coronavirus is een cadeau voor nationalist en protectionisten', schrijft de Britse econoom Philippe Legrain in het tijdschrift Foreign Policy. 'Het versterkt de gedachte dat buitenlanders een bedreiging vormen. Het bevestigt de opvatting dat landen in een crisis niet altijd kunnen rekenen op hun burens en bondgenoten.'

Er is ook een andere kant. Het virus laat zien dat er een Europese publieke ruimte is ontstaan waarin burgers zich scherp bewust zijn van maatregelen in andere landen. De grote verschillen wekten bevreemding. Waarom waren de restaurants en cafés in België gesloten en in Nederland niet? Zaterdag zat het in Zeeuwse Sluis vol met Belgen, zondag ging ook Nederland op slot.

Daarom vraagt de crisis juist om een Europese reactie, schreef een groot aantal, vooral Zuid-Europese prominenten afgelopen weekend in een verklaring. 'Wij Europese burgers zijn bezorgd en bang over deze dreiging; en zelfs nog meer door de kakofonie, het egoïsme en de zelfvernietigende kortzichtigheid van de verschillende, ongecoördineerde nationale reacties; door het gebrek aan vooruitzien van onze nationale leiders die net doen alsof ze niet weten dat onze onderlinge afhankelijkheid een gemeenschappelijk Europees antwoord vereist, met strenge maatregelen om de pandemie in te dammen en een EU-breed plan om de economie weer op gang te helpen', aldus onder anderen de voormalige Italiaanse premiers Prodi en Letta.

Er is een goede reden voor het uitblijven van zo'n gezamenlijk Europees antwoord. Zorg behoort niet tot de Europese bevoegdheden. De Europese Unie kan slechts coördineren, informeren en een deel van haar relatief beperkte budget besteden aan het bestrijden van de crisis. Dat gebeurt ook. Zo houden de ministers van zorg dagelijks een videoconferentie en is er 37 miljard euro vrijgemaakt voor het opvangen van de economische gevolgen van de crisis.

Op een typisch Europese manier strompelt Europa in de richting van meer coördinatie: uiteindelijk zullen vrijwel alle lidstaten dezelfde ingrijpende maatregelen nemen. In al zijn blindheid lijkt het virus de Europese landen aan elkaar te binden. Ze zitten allemaal in hetzelfde schuitje, nu niemand meer de illusie heeft dat hij de dans zal ontspringen. De gang van zaken is rommelig, maar zou het beter zijn als zorg een Europese bevoegdheid zou worden? Als de EU vanuit Brussel alle Europeanen zou kunnen opdragen thuis te blijven, zou terstond worden geklaagd over een Europese superstaat.

Hoezeer deskundigen ook beweren dat een virus niet gestopt kan worden aan de landsgrens, de coronacrisis dreigt het nationalisme wel degelijk te versterken. Voor politici als Baudet en Le Pen staat de weigering om de grenzen te sluiten symbool voor een weigering de eigen bevolking te beschermen en voor de almacht van economische belangen boven die van 'gewone mensen'. Zo is het coronavirus opnieuw een uitdaging voor de open samenleving. Bekijk de oorspronkelijke pagina: ,

Graphic

Page 3 of 3

Virus wakkert nationalisme aan

Afsluiting bij de Pools-Duitse grens.

Load-Date: March 15, 2020

End of Document

Zelfs coronavirus stopt de Belgische twisten niet

de Volkskrant

17 maart 2020 dinsdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 18, 19

Length: 588 words

Byline: SACHA KESTER

Highlight: Zelfs de coronaviruscrisis is niet genoeg voor de Belgische politieke partijen om hun twisten bij te leggen en een noodregering te vormen. Wel krijgt het demissionaire kabinet-Wilmès steun van de oppositie om deze crisis aan te pakken. Zeven partijen verlenen de komende drie maanden volmachten aan de regering.

Body

België Regeringscrisis

Coronavirus Europese noodmaatregelen

Dankzij de volmachten van de zeven oppositiepartijen hoeft de regering niet voor elk besluit naar het parlement, en kan zij sneller beslissingen nemen. De bemiddelaars Patrick Dewael en Sabine Laruelle benadrukten op een persconferentie zondag dat de regering geen blanco cheque heeft gekregen. 'Het gaat enkel over de bestrijding van het coronavirus.'

België zit al sinds de val van het kabinet-Michel in december 2018 met 'een regering in lopende zaken', zoals een demissionaire regering daar wordt genoemd. Na de verkiezingen (mei 2019) is het de politieke partijen niet gelukt om samen een regering te vormen. Nu was de uitslag niet bepaald gemakkelijk: Wallonië stemde extreem links, Vlaanderen uiterst rechts - vorm dan maar eens een federale regering met een programma waar iedereen zich in kan vinden. Maar het probleem is vooral dat de grootste partijen - Waalse socialisten (PS) en Vlaamse nationalist (N-VA) - de hete adem van de populist in de nek voelen, en daardoor niet bereid zijn tot compromissen.

Een crisis kan soms echter wonderen verrichten, en heel even leek het erop dat de partijen vanwege het coronavirus over hun eigen schaduw heen konden stappen. Donderdagavond kwamen kopstukken van N-VA en PS in het grootste geheim bijeen en bereikten een principeakkoord: ondanks alle eerdere veto's

waren zij bereid het landsbelang boven dat van de partij te plaatsen en (samen met een handvol anderen) een noodregering te vormen.

Page 2 of 2 Zelfs **corona**virus stopt de Belgische twisten niet

De daaropvolgende dagen werd er druk vergaderd, en het hele weekeinde leek het erop dat een noodregering een kwestie van uren was. Toen de hoofdrolspelers zaterdagavond uiteengingen, was dat met de belofte om zondagmiddag opnieuw samen te komen en dan door te praten totdat ze eruit waren.

Toch ging het mis. Op zaterdag lekte uit hoe de N-VA die noodregering zag: een ploeg die maximaal één jaar aan zet blijft, ondertussen parallelle gesprekken voert over staatsvorming (de N-VA wil Wallonië in bestuurlijk opzicht zoveel mogelijk losmaken van Vlaanderen), en met N-VA-voorzitter Bart De Wever als premier.

Maar voor de Waalse liberalen (MR) was het absolute prioriteit om hun eigen Sophie Wilmès aan het hoofd van de regering te houden, zodat zij het gezicht kon worden van een succesvolle strijd tegen **corona**. Op Twitter werd zelfs de hashtag #keepSophie gelanceerd. De partij werd hierbij gesteund door de Waalse socialisten (PS), die De Wever als premier onverteerbaar vinden.

Bovendien merkte PS-leider Paul Magnette dat hij een noodregering met de N-VA niet kon verkopen binnen zijn eigen partij. Hij liet zondag live in de uitzending van een debatprogramma weten 'nooit' met de N-VA in zee te gaan. De N-VA was woest en sprak van 'een aanval zoals die op Pearl Harbor'. Ook de andere Vlaamse partijen waren boos en ontzegden Magnette hun medewerking voor een noodregering zonder de N-VA.

Dit gebeurde allemaal voordat de partijen op zondagmiddag weer bijeenkwamen voor verdere onderhandelingen, en de noodregering is er nooit meer van gekomen. Wel zegden zeven oppositiepartijen toe volmachten te geven aan het demissionaire kabinet.

'Als **corona**, en al wat dit met zich meebrengt, er niet in slaagt om ons uit lopende zaken te bevrijden, wat dan wel?', verzuchtte politicoloog Carl Devis maandag in zijn column voor de krant De Morgen. 'Wat een land.'

Carl Devis politicoloog

Als **corona** er niet in slaagt ons uit de lopende zaken te bevrijden, wat dan wel? Bekijk de oorspronkelijke pagina: ,

Graphic

De Waalse socialisten willen per se Sophie Wilmès (midden) als premier behouden.

Load-Date: March 16, 2020

End of Document

Center Parcs dicht tot april, Roompot open

de Volkskrant

17 maart 2020 dinsdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 13

Length: 159 words

Highlight: vakantieparken

Body

Even bijkomen van de coronacrisis in een vakantiepark is er niet bij. Althans niet bij Center Parcs, dat maandagmiddag de poorten van de Nederlandse parken sloot tot en met 6 april. Ook in België, Frankrijk en Duitsland zijn bezoekers op zijn vroegst pas begin april weer welkom bij Center Parcs. De Nederlandse gasten is verzocht de parken voor maandagmiddag te verlaten. De restaurants gingen al zondagavond dicht, conform het nieuwe overheidsbeleid om de coronapandemie te beteugelen. De getroffen gasten krijgen een digitale voucher gee-maild voor het boeken van een volgend verblijf. Daarop staat een tegoed gelijk aan de originele reserveringssom.

Andere vakantieparken zoals Roompot en Landal hebben hun restaurants, sauna's en zwemparadijzen gesloten maar blijven grotendeels open. Roompot blijft op alle parken gasten verwelkomen. Bij Landal gaan slechts drie van de ruim vijftig parken in Nederland dicht.

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 16, 2020

End of Document

Computerpionier in landbouw sleutelde zelf

de Volkskrant

17 maart 2020 dinsdag

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 24

Length: 587 words

Byline: PETER DE WAARD

Highlight: Als strontewijze duizendpoot bleef hij tot het einde actief, bouwde aan zijn Singer-auto en maakte zich druk over erfenis van Joods Wageningen.

Body

Het eeuwige leven Maurice Elzas 1934-2020

Het woord dat computerpionier Maurice Elzas het meest karakteriseerde was 'daarenboven'. 'Hij was de meester van de bijzinnen en die begonnen met daarenboven', zegt publicist Sjoerd Litjens die hielp zijn tumultueuze levensverhaal op te schrijven.

'Er was altijd iets toe te voegen aan zijn bijzondere levensverhaal. Hij was extreem leergierig, perfectionistisch en controversieel waar nodig. Tamara Meijer-Elzas, een van zijn drie dochters, beschrijft hem als 'strontewijz'.

Professor ir. Maurice Elzas overleed 12 februari na een val van de trap. Dat was ruim een maand na het overlijden van zijn echtgenote, de beeldhouwer Yetty Elzas-Blits. Hij was jarenlang haar mantelzorgster geweest. 'Hij was zelf nog volkomen gezond en had nog veel plannen', zegt Tamara.

In deze krant verscheen een opvallende overlijdensadvertentie met een tekening van zijn kleindochter, waarin opa met racecap in zijn Singer-auto reed. Deze Britse klassieker had hij al sinds 1951 en was zijn favoriete speeltje. Hij was niet alleen een theoretische technicus, maar sleutelde ook zelf graag.

Elzas werd geboren in Antwerpen. Zijn Joods-Nederlandse vader werkte daar als bedrijfsdirecteur. Toen de Duitsers **België** bezetten en met anti-Joodse **maatregelen** begonnen, vluchtte het gezin met de trein naar Spanje.

Via Lissabon reisden ze naar Buenos Aires in Argentinië, waar zijn vader werk vond in een conservenfabriek. Toen ze na de oorlog terugkeerden in Antwerpen, bleek een groot deel van de familie te zijn uitgemoord.

Page 2 of 2 Computerpionier in landbouw sleutelde zelf

Maurice Elzas was een man van uitersten. Zo componeerde hij op jonge leeftijd een muziekstuk, haalde zijn vliegbrevet en bouwde zijn eigen catamaran. Ondertussen studeerde hij werktuigbouwkunde aan de huidige TU in Delft. Hij kreeg daarna een baan bij Van Rietschoten & Houwens in Rotterdam - een van

de meest innovatieve technische bureaus van Nederland. Hier raakte hij geïnteresseerd in computertechnologie.

In 1973 werd hij door de Landbouwwuniversiteit van Wageningen gevraagd om daar een nieuwe vakgroep informatica op te zetten. Litjens: 'Deze universiteit wilde hem dolgraag hebben. Bij zijn sollicitatiegesprek in Wageningen werd hem gevraagd: 'Kan je iets met computers in de landbouw?' 'Dat kan ik best', zei Elzas.'

Hij werkte daar samen met hoogleraar productie-ecologie Rudy Rabbinge, met wie hij de basis legde voor de agrosysteemkunde. 'Elzas zorgde er niet alleen voor dat er een grote IBM-mainframe in Wageningen kwam, maar ging ook zelf een hybride computer bouwen met zowel analoge als digitale technologie.' Grote kracht van Elzas was dat hij problemen in de landbouw voor de samenleving in toepasbare wiskundige formules wist te gieten.

Eind jaren negentig ging Elzas met emeritaat. Hij werd voorzitter van de Stichting Joods Erfgoed Wageningen en gaf ook lezingen op scholen. In Wageningen zorgde de stichting voor een permanent oorlogsmonument dat door zijn echtgenote werd gemaakt. In januari sprak hij nog bij de onthulling van een monument van Daan Roosegaarde in Wageningen.

Hij was voorzitter van het Nederlands Genootschap voor Informatica. En hij adviseerde menig beginnend internetbedrijf.

Zijn dochter Tamara: 'Daarnaast hield hij zich bezig met de verwerking van kernafval. Verder maakte hij zich veel zorgen over de almacht van bedrijven als Google en Facebook. Hij vond dat het de hoogste tijd was om meer afstand te nemen van onze elektronische isoleercel en weer te leren handelen als ware medemensen.' Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Graphic

Maurice Elzas

Load-Date: March 16, 2020

End of Document

Samen thuis

de Volkskrant

17 maart 2020 dinsdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: V; Blz. 10

Length: 532 words

Byline: NADIA EZZEROILI

Highlight: We moeten wat minder praten over corona. Dat valt nog helemaal niet mee. En blijft de stemming een beetje goed?

Body

Coronadagboek

'Beter heb ik een verlovingsring om mijn vinger aan het einde van deze hel', zeg ik zondag tegen mijn partner na de persconferentie van ministers Arie Slob en Bruno Bruins. 'Als ik je dan niet al vermoord heb', sis ik erachteraan.

Een kwartier na de persconferentie is er verwarring. Mensen uit vitale beroepsgroepen mogen hun kind naar de opvang sturen. Omdat ik in de media werk, behoor ik tot zo'n beroepsgroep. Maar ik hoef de straat niet op om verslag te doen van de coronacrisis. 'En hoezo is de strafrechtspleging geen vitaal proces?', vraagt mijn partner zuur.

De titel 'vitale beroepsgroep' als ticket voor de moderne ark van Noach. Het voelt eigenlijk vrij pathetisch om mezelf een vitale beroepsgroep in te smokkelen, dus we besluiten om onze dreumes thuis te houden.

's Avonds zetten we de speciale uitzending van het Jeugdjournaal op, die voortdurend wordt verstoord door de terroriserende dreumes die verveeld en met een rothumeur de woonkamer sloopt.

De oudste heeft het ook gehad. Ze wil niets meer horen over corona, zegt ze na het Jeugdjournaal. Ik vraag me af hoe we haar gaan vertellen dat de oppasmiddagen bij haar grootouders en speelafspraken met vriendinnetjes voorlopig niet doorgaan. Normaal heeft ze vrijwel elk weekend een verjaardagsfeestje. Tijdens bezoeken aan cafés treffen we haar geregeld kletsend aan de bar. De komende weken zullen een aanslag vormen op haar sociale honger.

Als de kinderen slapen, spreken we af om niet meer over de crisis te praten in het bijzijn van de oudste, tenzij het noodzakelijk is. De Netflix-film die we ter ontspanning zouden kijken, zetten we uiteindelijk weer af. We zitten alleen wezenloos op onze telefoon nieuwspagina's te verversen.

Page 2 of 2 Samen thuis

'Tering', zegt mijn partner dan. 'Moet je dit lezen.' Hij stuurt me een opiniestuk van een Belgische professor geneeskunde en gezondheidswetenschappen uit de Belgische krant De Morgen door. De titel: 'Laat ik de verwarring wegnemen: er komt een drama op ons af.' De professor schetst een totale coronapocalyps. 'De enige landen die er tot nu toe in geslaagd zijn om de epidemie in bedwang te houden', schrijft hij, 'zijn landen die getraind zijn in epidemieën, snel reagerende overheden hebben die drastisch durven in te grijpen en waarvan de bevolking het collectief boven het individu plaatst. In België hebben we geen van die drie', concludeert hij somber. En in Nederland ook niet, denk ik huiverig.

De volgende ochtend merk ik dat de kalme houding van mijn partner al barstjes begint te vertonen. 'Moeten we er soms stroom op zetten of zo?', bitst hij vanuit de keuken, terwijl ik op de bank mailtjes verwerk. Onze dreumes heeft al dagen de vuilnisbak in zijn vizier. Alsof er een gouden pot met speentjes in ligt verstopt, waggelt hij er steeds op af. 'Ja, zet er dan stroom op', roep ik terug. Kan mij het schelen.

Het is pas de eerste dag, maar tot nu toe werkt ons schemaatje niet lekker. Mijn partner loopt voortdurend in en uit de geïmproviseerde werkkamer en mijn aandacht is er maar half bij als ik aan het moederen ben. Ik wil een beter plan dan het premature schetsje dat er nu ligt. En we hebben meer ruimte nodig.

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 16, 2020

End of Document

[Spanje ziet dodental snel oplopen, Nederland volgt achter Frankrijk](#)

de Volkskrant

17 maart 2020 dinsdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 5

Length: 138 words

Highlight: Sterftcijfers

Body

In Spanje is het aantal doden door de **corona**crisis in een snel tempo aan het oplopen. Na Italië is Spanje in Europa het land waar de meeste mensen zijn overleden als gevolg van het **corona**virus: 305. Omgerekend zijn er in Spanje nu per 1 miljoen inwoners 7 burgers gestorven aan **corona**. In Italië nam het aantal slachtoffers in 24 uur met 349 personen toe tot 2.158. Dat betekent dat er per 1 miljoen inwoners in Italië 36 personen zijn gestorven door het virus. In Nederland liep het aantal slachtoffers maandag op met vier. Er zijn hier nu 24 personen overleden aan het **corona**virus. Nederland bevindt zich met omgerekend 1,4 doden per 1 miljoen inwoners achter Frankrijk, dat ruim 2 doden per 1 miljoen inwoners telt, maar voor buurlanden **België** (10 doden) en Duitsland (12 slachtoffers).

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 16, 2020

End of Document

[Sportscholen Basic-Fit dicht, koers krijgt klap](#)

de Volkskrant

17 maart 2020 dinsdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 13

Length: 140 words

Highlight: tot 6 april

Body

Sportschool-uitbater Basic-Fit is maandag op de beurs onderuitgegaan na het bericht dat alle vestigingen tijdelijk dicht gaan. Ook wordt het openen van nieuwe fitnessclubs tot nader order uitgesteld. Dat meldde het bedrijf nadat de sluiting van sportscholen in Nederland van hogerhand werd bevolen. Basic-Fit heeft ook sportscholen in Frankrijk, Spanje, **België** en Luxemburg. In alle landen geldt dat de fitnessclubs de komende weken dichtblijven. Zoals het er nu naar uitziet blijven de vestigingen in Nederland tot 6 april dicht. Basic-Fit kijkt naar mogelijkheden om gedupeerde klanten te compenseren. Vanwege de onzekerheid over de ontwikkelingen is besloten de opening van clubs tijdelijk uit te stellen en niet meer te beginnen met de bouw van nieuwe. Het aandeel Basic-Fit kelderde 20 procent.

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 16, 2020

End of Document

'Het voelt als Russische roulette'

de Volkskrant

18 maart 2020 woensdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 4, 5

Length: 839 words

Byline: JEROEN VAN BERGEIJK

Highlight: Uberchauffeurs en andere platformwerkers komen door de coronacrisis in acute problemen. Velen verwachten aan het eind van de week al niet meer aan hun betalingsverplichtingen te kunnen voldoen.

Body

Reportage Uberchauffeurs ten einde raad

De omzetcijfers vertellen eigenlijk het hele verhaal. Uberchauffeur Efsun (26) uit Den Haag rijdt sinds anderhalf jaar fulltime voor Uber. Een week geleden had hij met 92 ritten nog een weekomzet van 1.382 euro, afgelopen week was dat met 42 ritten 485 euro en sinds vanochtend: nul ritten en nul euro omzet.

Uit gesprekken met andere Uberchauffeurs en uit chats in appgroepen op berichtendienst Telegram komt eenzelfde beeld naar voren. In het beste geval krijgen ze sinds maandagochtend nog enkele ritjes. Veel meer dan een paar tientjes wordt er niet verdiend.

'Op dit moment is Uber geen inkomen meer maar een kostenpost', zegt Efsun. 'Alle chauffeurs raken in paniek want dit is gewoon langzaam leegbloeden.'

Veel Uberchauffeurs zijn niet in dienst van het Uberplatform. Het zijn zzp'er, vaak zonder vangnet. Velen rijden in een leaseauto. Wekelijks moeten ze soms 800 tot 900 euro aan de leasemaatschappij betalen voor hun auto. Die kosten lopen gewoon door en de meeste chauffeurs melden dat ze dit niet langer dan een week of enkele weken kunnen volhouden.

Velen komen zelfs per direct in de problemen. En daarom is het voor de meesten geen optie om te stoppen, ook al maken ze zich grote zorgen over hun eigen gezondheid.

'Het voelt een beetje als Russische roulette', zegt Klaas uit Almere. 'Je zit constant te luisteren of mensen niet zitten te hoesten.' Hij twijfelt of hij nog moet doorgaan met rijden, maar weken of maanden zonder inkomen is geen optie. Hij moet een gezin met twee kinderen onderhouden. Zondag heeft hij 55 euro omgezet, normaal de drukste dag van de week.

Van die 55 euro moet hij al zijn vaste lasten (afbetaling van de auto, verzekeringen, belastingen etc.) nog betalen. 'Ik kan beter vakken gaan vullen in de Albert Heijn.' Hij vindt dat het minste dat de overheid voor zelfstandigheden als hij kan doen, is een inkomen op bijstandsniveau garanderen.

'Als taxichauffeur zit je een stuk dichterbij je klanten dan in het ov', zegt Brahim (28), die al vijf jaar voor Uber rijdt. 'Je hebt voortdurend contact met je klanten. Je helpt mensen met in- en uitstappen, je raakt koffers aan. Ik ga je het eerlijk zeggen: 60 procent van mijn klanten zit momenteel te hoesten. Natuurlijk maak ik me zorgen.'

Maar stoppen met rijden is ook voor Brahim geen optie. Hij schat dat zo'n 85 procent van de taxichauffeurs nog gewoon aan het werk is, ook al hebben ze nagenoeg niks te doen. Hij is bang dat er straks een totale 'lockdown' van de samenleving komt. Dan houden zelfs de korte ritjes waar hij zo'n 5 euro aan overhoudt op.

Brahim, die veel contact heeft met collega's, krijgt veel telefoontjes van andere chauffeurs: 'Bro, kan ik ergens hulp krijgen? Maar wat kan ik ze vertellen?'

Een andere chauffeur hoopt stiekem dat het openbaar vervoer binnenkort wordt stilgelegd, dan zullen mensen wel een taxi moeten nemen.

Een enkeling houdt het ondertussen wel voor gezien. Robbie uit Amersfoort zegt dat hij per vandaag is gestopt met rijden. 'Ik moet heen en weer naar Amsterdam om daar met geluk een of twee ritten te krijgen. Dus ik kan beter stoppen. Ik heb vandaag de gemeente om hulp gevraagd en hoop dat dat lukt.'

Taxichauffeur Stef Keij was een van de organisatoren van de chauffeursstakingen die de afgelopen maanden voor het hoofdkantoor van Uber werden gehouden. Deze crisis toont volgens hem aan hoezeer Uber de taximarkt verziekt heeft. Als de overheid minimale tarieven had gegarandeerd dan hadden veel taxichauffeurs nu een normale bedrijfsvoering gehad en buffers kunnen opbouwen.

Maar de realiteit is dat de meeste Uberchauffeurs geen ondernemers zijn en van week tot week leven. Die komen nu onmiddellijk in de problemen.'

Uber heeft dinsdagochtend de balie waar chauffeurs met vragen terecht kunnen uit veiligheidsoverwegingen gesloten. Over de dramatische daling van het aantal ritten op het platform wil het bedrijf niks kwijt. Een woordvoerder laat weten dat ze 'samen met chauffeurs en iedereen op het platform de impact van de maatregelen van de regering proberen te verzachten.

'We ondersteunen chauffeurs en koeriers bij wie COVID-19 wordt gediagnosticeerd of wie door een nationale gezondheidsinstantie in quarantaine wordt geplaatst. Zij ontvangen financiële ondersteuning voor een periode van 14 dagen.'

Verder laat Uber weten 'in gesprek te zijn met leasemaatschappijen en verzekeraars of ze coulance kunnen tonen'.

Sommige namen zijn om redenen van privacy veranderd.

IKEA EN BIJENKORF SLUITEN WINKELS

Woonwarenhuis Ikea houdt zijn dertien vestigingen in Nederland in elk geval tot en met 6 april gesloten. Ook de Bijenkorf sluit zijn winkels.

De webwinkel van Ikea blijft open. Klanten kunnen de bestelde artikelen laten thuisbezorgen of ophalen in de winkels. Voor de bezorgers en monteurs van meubelen en de installateurs van keukens en badkamers zijn extra

Page 3 of 3 'Het voelt als Russische roulette'

maatregelen genomen. Wat die precies inhouden, heeft Ikea niet bekendgemaakt. Ook de winkels van Ikea in **België** en Portugal gaan dicht.

Bekijk de oorspronkelijke pagina: ,

Graphic

De New Yorkse Uberchauffeur Adama Fofana ontsmet zijn taxi. Ook Amerikaanse chauffeurs zeggen gedwongen te zijn te rijden, **corona** of geen **corona**.

Load-Date: March 17, 2020

End of Document

Ruiken de lijkenpikkers ook weer hun kansen?

de Volkskrant

18 maart 2020 woensdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 17

Length: 512 words

Body

De kwestie Peter de Waard

De aasgieren en hyena's die een slaatje proberen te slaan uit de dalende koersen door de coronacrisis, moeten worden teruggefloten. Na Groot-Brittannië vrijdag verboden dinsdag Frankrijk en België het grote kwaad van het shortselling. Nederland is nog niet zover, maar speculanten die zich eraan bezondigen, moeten zich in heel Europa melden als zij met een belang van 0,1 procent of meer in een fonds 'short zijn gegaan'. Tot nu toe lag de grens bij 0,2 procent. Toezichthouder AFM zit zo dicht op de bal.

Shortsellers zijn vooral te vinden onder grote hedgefondsen. Zij verkopen aandelen op termijn - zeg over drie dagen of drie weken - die ze niet hebben. Op het moment dat ze die moeten leveren hopen ze die goedkoper in te kunnen kopen.

Als shortselling massaal gebeurt wordt het een selffulfilling prophecy. Of door de verkoop van aandelen van een bepaald fonds worden de koersdalingen automatisch versterkt. Indien van een kwetsbaar fonds als Basic-Fit een belang van 0,2 procent van de aandelen wordt verkocht, kan dat al tot een vrije val leiden. Beleggen is deels massapsychologie en met een dergelijke verkooptransactie trekken shortsellers andere beleggers in de paniek mee.

Shortselling is geen nieuw fenomeen. Het vond al plaats toen Frans nog de voertaal was in de haute finance. Het heette toen speculeren à la baisse. Dertig jaar geleden liepen er op de beursvloer altijd enkele baissiers rond. Dat waren kleine zelfstandigen die probeerden te ontdekken of sommige handelaren hun eigen aandelen niet omhoogpraatten waardoor die boven de werkelijke marktprijs uitstegen.

Zij verkochten die dan in kleine pakketjes van enkele duizenden guldens en corrigeerden daardoor onregelmatigheden in de prijsvorming. Het was een eerzaam beroep. Toen baissier Jan Brink in 2003 overleed, stond boven diens overlijdensadvertentie: 'De haussier wordt door God veracht, omdat hij naar

anderms centen smacht. Tegen de baissier echter is God beleefd, omdat de baissier geeft wat hij niet heeft.'

Nadat in de jaren negentig de schermenhandel kwam, werden de kleine baissiers verdreven door Angelsaksische fondsen die geen onregelmatigheden in de prijsvorming corrigeerden maar zelf de koersen probeerden te Page 2 of 2 Ruiken de lijkenpikkers ook weer hun kansen?

manipuleren. Die werkten niet met enkele duizenden guldens, euro's of dollars, maar met honderden miljoenen. Speculeren à la baisse werd shortselling.

Dankzij de hefboomwerking van derivaten konden ze zelf valuta's of obligaties onderuithalen. George Soros was een van de eersten die miljardair werd met deze praktijken. In de kredietcrisis werd shortselling verboden, maar toen was het lot van sommige financiële instellingen al bezegeld. In de eurocrisis probeerden speculanten de obligatiemarkten van zwakke eurolanden op die manier onderuit te halen. Dat lukte niet dankzij de whatever it takes-uitspraak van Draghi.

Nu die er niet is, moeten anderen de lijkenpikkers afschrikken.

Reageren?

p.dewaard@volkskrant.nl

Hoe het eerbare beroep van baissier tot het kwaad van short-selling is verworden Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 17, 2020

End of Document

Uitstel komt Nederland prima uit

de Volkskrant

18 maart 2020 woensdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 8, 9

Length: 1092 words

Byline: BART VLIETSTRA

Highlight: Het uitstel van het EK is voor het ene land een zegen (met Nederland voorop), voor het andere een domper. Vooral de Belgen zullen het betreuren. Hun beste generatie ooit is al aardig op leeftijd. Door

Body

Nederland: Depay heeft nu alle tijd om te revalideren

Het Nederlands elftal is in sportieve zin vermoedelijk het meest gebaat bij het uitstellen van het EK. Drie geblesseerde aanvallers kunnen hun race tegen de klok staken, voor zover ze dat nog niet hadden gedaan.

Te beginnen met de belangrijkste: Memphis Depay. De alleskunner van Olympique Lyon herstelt van een kruisbandblessure die hij in december opliep en waarvoor normaliter zeker acht maanden revalidatie staat.

Depay toonde voortdurend filmpjes op social media over zijn indrukwekkende progressie. Dat gaf zorgen: liep de spits niet te hard van stapel?

Tegelijkertijd was de haast van Depay begrijpelijk. Tijdens de EK-kwalificatiereeks fungeerde hij als een onverslaanbaar eenmansleger voorin met ook nog zes doelpunten en acht assists achter zijn naam. Zoals de veelzijdige Moordrechtster heeft bondscoach Ronald Koeman geen tweede.

Het beste alternatief, de rappe Donyell Malen, raakte eveneens geblesseerd aan zijn knie. De PSV'er had het EK al uit zijn hoofd gezet, zoals ook voor de deelname van Spurs-aanvaller Steven Bergwijn werd gevreesd. Daarmee bleef slechts Ajacied Quincy Promes over als soortgelijke aanvaller.

Ook Promes had de laatste maanden spierklachten wat niet gek is aangezien hij vorig seizoen extreem veel wedstrijden speelde. Dat geldt ook voor Daley Blind, die kampte met een ontstoken hartspier. Ook wereldbeker- en Champions League-winnaars Virgil van Dijk en Georginio Wijnaldum hadden nauwelijks rust.

Page 2 of 3 Uitstel komt Nederland prima uit

Frenkie de Jong en Matthijs de Ligt zullen in 2021 meer gewend zijn bij hun nieuwe clubs, Barcelona en Juventus. En wie weet dient zich tegen die tijd een onomstreden doelman aan.

België: EK-goud had moeten volgen in zomer 2020

Na het brons op het WK 2018 had EK-goud moeten volgen in de zomer van 2020 als bekroning voor een generatie die immer werd aangemerkt als **België's** beste ooit. Vooral in de achterhoede zullen er in 2021 meer roestplekken zijn.

Grote leider Vincent Kompany (dan 35) loopt op zijn laatste benen, die al zo vaak geblesseerd waren. Jan Vertonghen (dan 34) lijkt niet meer in de plannen van Spurs-trainer Mourinho voor te komen, hoewel hij in 2018 nog werd verkozen tot Spurs-speler van het jaar. Vriend en oud-ploeggenoot bij Ajax Thomas Vermaelen (dan 35) zit in de nadagen van zijn loopbaan bij het Japanse Vissel Kobe.

Jason Denayer (nu 24) is aanvoerder bij Olympique Lyon en Hertha's Dedryck Boyata (29) deed het behoorlijk in een vijfmandefensie op het WK, maar zij zijn geen leiderstypes zoals Kompany, Vertonghen en Vermaelen.

Dat zou een andere oud-Ajacied, Toby Alderweireld, wel moeten zijn. Mega Toby is over een jaar 32. Maar hij kampt geregeld met spierklachten, net als de uitstekende 28-jarige doelman Thibaut Courtois.

In de linies ervoor gaat van de Gouden Duivels alleen Dries Mertens (nu 33) richting pensioen. De toppers op het middenveld Witsel (31), De Bruyne (29) en Hazard (29) kunnen nog wel even door. Voor Eden Hazard is uitstel gezien het blessureleed in zijn eerste seizoen bij Real Madrid zelfs een geschenk uit de hemel.

In Tielemans, Dendoncker, Praet, Lukaku, Carrasco, Origi en Batshuayi zit nog meer dan voldoende rek. Maar ja, zij spelen allen niet achterin.

Portugal: In voetbaltermen is Ronaldo hoogbejaard

In 2021 is Ronaldo, de Europese voetballer die het vaakst (5) de Gouden Bal won, 36 jaar. De nimmer verzadigde Portugees is gebrand op prolongatie van de EK-titel. Er zit nog een vuiltje in zijn oog wat betreft dat EK 2016 in Frankrijk. Ronaldo werd steeds belangrijker op weg naar de finale, maar viel in de eindstrijd snel uit.

Hij hilde, eerst van verdriet, later alsnog van geluk. Velen dachten aan zijn laatste kunstje. Ronaldo was destijds 31 jaar, hij had al zoveel van zijn lichaam gevraagd.

Maar sindsdien won hij nog wat Champions League-bekers met Real Madrid, maakte een 100-miljoentransfer naar Juventus en won vorige zomer met Portugal de allereerste Nations League.

Hoewel de toevoer van Portugees talent overvloedig is, is Ronaldo nu nog de absolute superster. Félix, Fernandes, Neves en Silva hadden komende zomer nog eenmaal genoeg genomen met een plaats in de schaduw van de wondervoetballer uit Madeira, afgelopen jaar nog genomineerd voor internationale onderscheidingen.

CR7 kan nog steeds belachelijk hoog springen, pikt zijn doelpuntjes met regelmaat mee en is onomstreden bij Juventus, toch ook rijkelijk bedeed met topaanvallers. Hij loopt tegenwoordig met een hip ministaartje rond alsof hij zijn eeuwige jeugdigheid wil accentueren en oogde anderhalve week geleden nog onbezorgd toen hij na het verlaten van de spelersbus denkbeeldige low fives uitdeelde kort voor Juventus-Inter dat zonder publiek werd gespeeld.

Page 3 of 3 Uitstel komt Nederland prima uit

36 jaar is voor een voetballer hoogbejaard en Ronaldo's vaste trainingsregime wordt onherroepelijk verstoord door het coronavirus. Spotten met wetten deed de aanvaller echter al zo vaak.

Engeland: Meer zorgen over strop voor Premier League

Het is de minste van hun zorgen in Engeland, dat bloody EK, ook al is de finale op Wembley. In sportief opzicht draait alles om het stokken van het Premier League-seizoen. Miljardenclaims van belanghebbenden hangen als donkere wolken boven het land mocht het seizoen niet worden afgemaakt. In Engeland wordt vermoed dat het komende jaar helemaal geen interlandvoetbal zal zijn om zo voorrang te bieden aan het beëindigen van de diverse competities.

De Engelse bondscoach Gareth Southgate balde vermoedelijk net als Koeman heimelijk een vuistje toen het in Engeland allang rondzingerde nieuws over het uitstel eindelijk werd bevestigd. Ook Southgates aanvallende opties zijn beperkt. Spits Harry Kane scheurde na vijf enkelblessures zijn hamstrings af. Hij lag op koers om op tijd fit te zijn voor het EK, maar aan de vorm van de aanvoerder zou waarschijnlijk nog moeten worden gesleuteld. Hetzelfde geldt voor Marcus Rashford, die kampt met een dubbele stressfractuur in zijn rug. Topaanvaller nummer drie, Raheem Sterling, zit in een vormcrisis na een aantal voortreffelijke seizoenen.

De defensie bestond op het WK 2018, waar Engeland vierde werd, uit vijf man en dat was niet voor niets. Die linie is nog steeds een zorgkind. Alleen de trage Harry Maguire is een zekerheid als defensiechef.

Het spel was destijds in Rusland vooral geënt op dode spelmomenten. Aan creativiteit zal straks geen gebrek zijn. Vijf toptalenten (Foden, Mount, Sancho, Grealish en Maddison) kloppen op de deur. Southgate heeft nog een jaar om ze te wegen en eventueel in te passen.

Bekijk de oorspronkelijke pagina: ,

Graphic

Oranjegekte in het Franse Valenciennes in aanloop naar Nederland - Italië, kwartfinale WK voetbal vrouwen, 29 juni 2019.

Load-Date: March 17, 2020

End of Document

Lockdown

de Volkskrant

19 maart 2020 donderdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Opinie en Debat; Blz. 25

Length: 370 words

Byline: SANDER VAN WALSUM

Highlight: Alle strategieën tegen corona zijn onbeproefd. Maar radicalere ingrepen zijn niet per definitie beter.

Body

Commentaar

Nog geen twee dagen na de bejubelde rede van minister-president Mark Rutte over de coronacrisis, gaan stemmen op voor een verdere verscherping van de ingrijpende maatregelen die al zijn getroffen. Tijdens het woensdag gevoerde Kamerdebat over het regeringsbeleid kenschetste PVV-leider Geert Wilders het streven naar groepsimmunitet als 'een experiment met mensenlevens'. Op Radio 1 sprak Marc van Ranst, opgevoerd als 'de bekendste viroloog van België', de verwachting uit dat Nederland alsnog overgaat op een complete lockdown van het openbare leven als het aantal coronadoden verder zal oplopen. In die opvatting staat hij niet alleen.

Over de effectiviteit van de gevolgde strategieën kan pas over enkele jaren een definitief oordeel worden geveld. Tot die tijd moeten we het doen met theorieën en aannames. In zijn rede heeft Rutte inzichtelijk gemaakt op grond van welke overwegingen het kabinet heeft gekozen voor een beleid dat minder diep ingrijpt in het sociale en economische leven dan het beleid dat in - onder andere - België, Frankrijk en Spanje van kracht is. Een lockdown zou op korte termijn mogelijk enig effect sorteren, maar zou heviger corona-uitbraken in de verdere toekomst niet verhinderen.

Noch aan de (voorzien) stijging van het aantal coronadoden in Nederland, noch aan het feit dat andere Europese landen een strenger - maar eveneens onbeproefd - beleid voeren, kunnen argumenten worden ontleend voor een derde koerswijziging in één week tijd. Daarmee zou de nervositeit in het land slechts worden aangewakkerd, en zou de verzekering van Mark Rutte dat hij afgaat op het oordeel van de RIVM twijfelachtig blijken te zijn.

Natuurlijk is het voorstelbaar dat het kabinet in een grillige crisis als deze terugkomt op het beleid dat met de kennis van maandag nog het juiste leek. Maar dat zou wel het resultaat moeten zijn van voortschrijdend inzicht van de tot dusverre geraadpleegde deskundigen, en niet van de vage notie dat radicalere ingrepen per definitie betere ingrepen zijn. Met periodieke toespraken vanuit het Torentje zal de minister-president de Nederlanders daarvan hopelijk kunnen overtuigen.

Page 2 of 2 **Lockdown**

Geen reden voor derde koerswijziging [Bekijk de oorspronkelijke pagina:](#)

Load-Date: March 18, 2020

End of Document

Lockdown biedt kort een schijnzekerheid

de Volkskrant

19 maart 2020 donderdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 2, 3

Length: 811 words

Byline: DOOR PETER DE GRAAF

Highlight: In meerdere Europese landen, waaronder **België**, Frankrijk en Spanje, is het openbare leven geheel stilgelegd om de **corona**crisis te bestrijden. Dus waarom in Nederland niet?

Body

Analyse De roep om totale sluiting

Het RIVM is er duidelijk over: een **lockdown**, oftewel een volledig verbod voor mensen om de straat op te gaan behalve voor essentiële levensbehoeften (zoals het doen van boodschappen in de supermarkt, bij de bakker, slager en apotheek of een luchtje scheppen met of zonder hond), heeft 'geen meerwaarde'. Weliswaar kan het virus zich minder snel verspreiden als iedereen thuis zit, maar niemand bouwt dan immuniteit op tegen de ziekte.

Omdat het virus zich inmiddels wereldwijd heeft verspreid, is de kans groot dat het virus na het opheffen van zo'n **lockdown** alsnog genadeloos toeslaat. Veel mensen kunnen dan tegelijkertijd ziek worden, aldus het RIVM, en zo binnen korte tijd een piekbelasting in de ziekenhuizen veroorzaken.

De huidige strategie is: het virus gecontroleerd laten rondgaan in de samenleving, kwetsbare groepen (zoals ouderen) zo veel mogelijk beschermen, zorgen dat de ziekenhuizen niet overbelast raken en toestaan dat sterkere groepen (zoals jongeren) immuniteit door besmetting opbouwen. Dat laatste - groepsimmuniteit opbouwen - is geen doel op zich, onderstreept het RIVM: het is een gevolg van die strategie. 'We proberen die keten van infectie op infectie op infectie te doorbreken', aldus een woordvoerder.

Een **lockdown** geeft slechts kortstondige schijnzekerheid. Het aantal besmettingen en ziekenhuisopnamen zal waarschijnlijk op de korte termijn afnemen. Maar op de lange termijn kunnen de gevolgen desastreus zijn en alsnog een vloedgolf aan **corona**patiënten veroorzaken.

Ook wijst het RIVM op de situatie in China. Daar hebben de autoriteiten het openbare leven in Wuhan drastisch en effectief maandenlang afgesloten. Maar daardoor is slechts een klein deel van de bevolking na besmetting beschermd tegen het virus en bestaat het reële risico dat de verspreiding van het coronavirus na het opheffen van de lockdown van voren af aan begint.

Page 2 of 3 Lockdown biedt kort een schijnzekerheid

Toch is het niet uitgesloten dat ook Nederland over een dag of een week besluit tot een lockdown. Dat kan bijvoorbeeld gebeuren onder politieke druk. Zo heeft het kabinet ook besloten om de scholen te sluiten, terwijl dat volgens het RIVM niet nodig was.

Incubatietijd

Er kan een moment komen dat het virus zich zo breed heeft verspreid, dat een algehele lockdown nodig is in een uiterste poging om zo veel mogelijk kwetsbare mensen te beschermen. Dat kan bijvoorbeeld gebeuren wanneer de huidige maatregelen (scholen, kroegen en restaurants dicht) na de gebruikelijke incubatietijd van anderhalve week onvoldoende effect blijken te hebben. 'Als de piek over anderhalve week blijft doorlopen, kan het zijn dat extra maatregelen moeten worden genomen', aldus de RIVM-woordvoerder.

Dat andere landen al besloten hebben tot een lockdown, kan te maken hebben met een andere verspreiding van het virus. Of met de omstandigheid dat inwoners ondanks de afgekondigde maatregelen toch in groepen de straat op bleven gaan.

In de praktijk komt ook Nederland steeds dichterbij een lockdown. Ikea, de Bijenkorf en KPN hebben de winkels al gesloten, C&A doet dat vanaf woensdagavond. Ook steeds meer winkels in binnensteden doen dit, meestal wegens gebrek aan klanten. De NS gaat over op een basisdienstverlening met veel minder treinen. Lockdown is ook maar een term', aldus het RIVM. 'Het enige verschil is, dat het in Nederland vrijwillig gebeurt en in Frankrijk verplicht en dat de overheid daarop handhaaft.'

Crisisexpert Ira Helsloot vindt een lockdown een slecht plan. 'De gevolgen voor de economie, en daarmee de volksgezondheid, zullen dan op de lange termijn vele malen groter zijn dan de gezondheidswinst die je misschien op korte termijn boekt in de coronacrisis', zegt de hoogleraar besturen van veiligheid aan de Radboud Universiteit. Door zo'n drastische maatregel zal de economie in een nog zwaardere recessie belanden, waarvan Nederland nog jaren last heeft.

'Dat betekent dat er minder geld zal zijn voor volksgezondheid en ook dat arme mensen nog minder kunnen uitgeven aan hun gezondheid', aldus Helsloot. 'Nu al is er een groot verschil in levensverwachting tussen mensen op bijstandsniveau en mensen met een modaal inkomen - dat bedraagt tien gezonde levensjaren.'

Hij waarschuwt dat mensen niet te zeer in paniek moeten raken over het stijgend aantal coronadoden. 'Dat is natuurlijk heel erg voor de betrokkenen en nabestaanden', aldus Helsloot. 'Maar een gewone zware griep leidt in Nederland jaarlijks ook tot 2.500 doden. De cijfers doen een gelijke letaliteit (maat voor de sterfte, red.) vermoeden en een dubbele besmettelijkheid, dus zal dat aantal nu ongeveer verdubbelen tot 5.000. Het is onvermijdelijk dat de teller dus nog enige tijd zal doorlopen. Het is niet leuk, maar we moeten wel enige nuchterheid bewaren in deze crisis.'

RIVM: de Franse staat dwingt af wat in Nederland vrijwillig gebeurt

Bekijk de oorspronkelijke pagina: ,

Graphic

Een toerist uit Mexico toont woensdag in Amsterdam geen vrees voor Magere Hein.

Page 3 of 3

Lockdown biedt kort een schijnzekerheid

Load-Date: March 18, 2020

End of Document

Ook renners blijven thuis: geen voorjaarsklassiekers

de Volkskrant

19 maart 2020 donderdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Sport; Blz. 31

Length: 782 words

Byline: ROB GOLLIN

Highlight: De internationale wielervederatie UCI heeft na overleg met koersorganisatoren, ploegen en renners besloten dat er in de hele maand april niet meer zal worden gefietst. Het seizoen zal nu worden verlengd tot 1 november. Het beraad volgde nadat de afgelopen twee dagen de ene na de andere voorjaarsklassieker werd afgelast.

Body

Het leek er even op dat de Belgische overheid en koersorganisator Flanders Classics de horde maar niet konden nemen, dat ze er simpelweg niet aan wilden dat voor het eerst sinds de Eerste Wereldoorlog de Ronde van Vlaanderen niet kon doorgaan. Maar toen dinsdag de Amaury Sport Organisation, die ook

de Tour de France in de portefeuille heeft, besloot de nog later te verrijden klassiekers Parijs-Roubaix, de Waalse Pijl en Luik-BastenakenLuik te schrappen, was er geen houden meer aan.

De Ronde, voorzien voor 5 april, verdween nog diezelfde avond ook van de kalender, onder verwijzing naar het verbod op samenscholingen als maatregel tegen de verspreiding van het coronavirus. Woensdag volgden de annuleringen van de Amstel Gold Race op 19 april, de Scheldeprijs en de Brabantse Pijl .

Ploegen passen hun plannen aan. Renners krijgen van hun coaches de opdracht niet langer te streven naar een topvorm. De basisconditie bijhouden volstaat, in afwachting van nieuwe doelen verderop in het seizoen; wie weet wordt de Tour pas hun eerste wedstrijd. Getracht wordt ze vooral thuis te houden. Reizen is riskant, met kans op quarantaine en grenzen die plotseling worden gesloten. Het leidt tot wat scheve verhoudingen in de voorbereiding: waar sporters in Nederland en België nog buiten mogen trainen, zij het bij voorkeur in hun eentje, zijn hun collega's in landen als Frankrijk, Italië en Spanje aangewezen op de rollers binnen of op het balkon.

Ondanks de kaalslag in de agenda zijn de financiële gevolgen voor de teams beperkt. In de wielrennerij nemen sponsors zo'n 95 procent van het budget voor hun rekening. De rest wordt aangevuld door onder meer startgeld en merchandising. Het gemis van entreegelden en uitzendrechten doet zich bij wielerploegen niet gelden.

Page 2 of 2 Ook renners blijven thuis: geen voorjaarsklassiekers

Teammanager Iwan Spekenbrink van Sunweb, de ploeg van onder anderen Wilco Kelderman, Sam Oomen en Cees Bol, spreekt de veronderstelling tegen dat het vaak gewraakte verdienmodel van de ploegen - veel te afhankelijk van één of een beperkt aantal geldschieters - nu juist een uitkomst is. De situatie van deze weken is te uitzonderlijk. 'Alle teams zullen blijven streven naar een grotere diversiteit aan inkomsten. Het probleem is dat het rendement van wedstrijden vrijwel geheel bij de organisatoren terecht komt en niet bij de acteurs en de ploegen. Dat zie je helaas alleen maar in de wielrennerij.'

Hij maakt zich geen zorgen over de verbintenis met de hoofdsponsor, ook al is die actief in de zwaar getroffen reisbranche. 'Die afspraken blijven staan. Sunweb is een bedrijf dat zich in moeilijke tijden niet wegsteekt en de gelegenheid juist zal aangrijpen de positie te versterken.' Het contract tussen beide partijen is van onbepaalde duur. Ook van andere sponsors heeft de manager niet vernomen dat ze overwegen af te haken. Afgezien van het mislopen van startgeld is er nog een schadepost als gevolg van het virus voorzien. Spekenbrink: 'In de winter zijn onze renners op trainingskamp geweest - het is onze duurste periode. Als de koersen weer openbreken, zullen we ze er weer heen moeten sturen.'

De strop bij koersorganisatoren lijkt groter. Inkomstenbronnen als uit- zendrechten, bedragen die gemeenten betalen voor het binnenhalen van de wedstrijd, de verkoop van VIP-plaatsen en het inschrijfgeld voor bijbehorende toertochten met soms meer dan 15.000 deelnemers vallen weg. Maar directeur Leo van Vliet van de Amstel Gold Race zegt dat de schade te overzien is, al geeft hij geen precieze cijfers. De afzegging van de wedstrijd kwam op een tijdstip dat de meeste kosten nog niet waren gemaakt. 'Als we al bezig waren geweest met de opbouw van het VIP-dorp, had je een ander verhaal gehad. Maar de organisatie is gezond. Dit kunnen we aan.' Hij prijst zich wel gelukkig met de geldschieters. 'Heineken is zowel eigenaar van de wedstrijd als sponsor. Dat is een unieke situatie.' Niet uitgesloten is dat er later alsnog een toertocht voor recreanten komt, los van de race voor de profs.

Flanders Classics, ook verantwoordelijk voor de eerder afgelaste wedstrijden Dwars door Vlaanderen en GentWevelgem, spreekt van een 'enorme aderlating', al noemde ook directeur Tomas Van den Spiegel bij het programma Sporza geen bedragen. 'Laten we vooral vooruitkijken.' Hij put hoop uit het langere

seizoen, waarin misschien nog ruimte kan worden gevonden voor de geschrapte wedstrijden, al is de kalender met de Tour, de Olympische Spelen, de Vuelta (met de start in Nederland) en het WK in Zwitserland overvol. Bij de herindeling van de agenda krijgen volgens de UCI de grote ronden en de vijf 'monumenten' in de klassiekers prioriteit. De Ronde van Vlaanderen is één van die vijf.

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Graphic

Amstel Gold Race

Load-Date: March 18, 2020

End of Document

Rutte verwerpt kritiek, in Kamer met één thema

de Volkskrant

19 maart 2020 donderdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 3

Length: 576 words

Byline: DION MEBIUS

Highlight: Dag en nacht werken aan het oplossen van de coronacrisis eist zijn tol. Bruno Bruins zat woensdagavond in de Tweede Kamer midden in de beantwoording van vragen over mondkapjes en beademingsapparaten, toen de minister voor Medische Zorg wegzakte achter de kathedraal.

Body

Na enkele seconden stond Bruins weer op, een half uur later liep hij met snelle tred naar zijn auto. 'Een flauwte door oververmoeidheid en intensieve weken', meldde hij niet veel later op Twitter. 'Inmiddels gaat het weer beter.'

Zo ongewoon als de afgelopen weken waren, zo ongewoon was ook het Kamerdebat van woensdag over het coronavirus, en niet alleen vanwege Bruins' flauwte. Een land dat stilvalt, vollopende afdelingen intensive care, zware klappen voor de economie: af en toe moet premier Mark Rutte zichzelf knijpen om zich te realiseren dat dit echt gebeurt. En dan te bedenken dat hij zich nog niet zo gek lang geleden druk maakte over stikstof en pfas. 'En nu zitten we ineens in deze nachtmerrie.'

Rutte was een aanzienlijk deel van het debat bezig met het wegnemen van de onrust die zijn tv-toespraak had veroorzaakt. In die toespraak deelde de premier maandag mee dat hij het virus 'maximaal wilde controleren' door het 'beheerst' te verspreiden onder de gezondste Nederlanders. Het resultaat zou groepsimmunitet zijn, een 'beschermende muur' om de kwetsbare ouderen en mensen met een zwakke gezondheid.

Vlak na de speech kwam de lof, iets later volgden de vragen. Bedoelde Rutte dat hij een onbekend aantal zieken en doden op de koop toe nam in de hoop groepsbescherming op te bouwen?

In een zeldzaam leeg gebouw, waarin de Kamer voorlopig alleen coronakwesties bespreekt, had Jaap van Dissel van het RIVM woensdagochtend geprobeerd helderheid te scheppen. In de dagen na de speech is onterecht veel aandacht uitgegaan naar de groepsimmunitet, zei het hoofd infectiebestrijding. Die moet je vooral zien als 'extra bescherming'. Voor het uitbannen van het virus blijft Nederland met de rest van de wereld 'afhankelijk van de komst van een vaccin'.

Het betekent 'een draai van 180 graden', concludeerde FvD-leider Thierry Baudet 's middags tijdens het debat, waarin de Kamerleden de kijkers die het debat thuis volgden het slechte voorbeeld gaven door achter elkaar de knop van de interruptiemicrofoon met de blote hand in te drukken.

Ook anderen konden de lijn van het kabinet maar met moeite volgen. 'Veel Nederlanders voelen zich onderdeel van een groot experiment', zei Lodewijk Asscher (PvdA). 'Onhandig', noemde Esther Ouwehand (PvdD) het gebruik van de term groepsimmunititeit. En GroenLinks-leider Jesse Klaver: 'De woorden van de premier waren wat het land nodig had, maar ze hebben ook onrust veroorzaakt.'

De premier sprak in zijn beantwoording van een misverstand. Immunititeit is niet het doel, maar slechts bijvangst. Van bewuste besmetting is geen sprake: de Nederlandse aanpak is zo streng dat deze neerkomt op een 'gedeeltelijke lockdown', en verschilt volgens Rutte nauwelijks van die in landen als **België** en Frankrijk.

Rutte weerstond de verleiding om op aandringen van PVV-leider Geert Wilders en Baudet extra **maatregelen** aan te kondigen, zoals het sluiten van alle winkels op supermarkten en apotheken na. Als je voor zo'n volledige **lockdown** kiest, moet je dat volhouden tot er een vaccin is, stelde hij. Het risico is dan dat je 'zwaar verarmd' uit de crisis komt, met een economie die tientallen jaren is teruggeworpen in de tijd.

Tegelijkertijd sloot de premier verdere **maatregelen** in de komende weken of zelfs dagen niet uit in het geval dat de druk op de ziekenhuizen te groot wordt.

De woorden van de premier waren wat het land nodig had, maar ze hebben ook onrust veroorzaakt
Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Graphic

Minister Bruins verlaat de Kamer.

Load-Date: March 18, 2020

End of Document

Tokio wacht niet en dus trainen de roeiers en zeilers stug door

de Volkskrant

20 maart 2020 vrijdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Sport; Blz. 30, 31

Length: 833 words

Byline: ELINE VAN SUCHTELEN

Body

Tientallen topsporters en bondscoaches zijn niet van plan de voorbereiding op de Zomerspelen van Tokio te staken. Veel roeiers, zeilers, wielrenners en atleten trekken zich weinig tot niets aan van de oproep van Maurits Hendriks, de technisch directeur van NOCNSF, om trainingslocaties vanwege het coronavirus te vermijden en in sociaal isolement te gaan. Hendrik kondigde zondag aan dat alle sportaccommodaties voorlopig op slot zouden gaan.

De roeiers en zeilers, belangrijke medaillekanshebbers in Tokio, zijn in training op de Bosbaan en de Noordzee. Uit voorzorg houden ze wel meer afstand tot elkaar. De roeiers zitten in een skiff, een eenmansboot. Technisch directeur van de roeibond, Hessel Evertse, roept alle sportbonden op om na te denken over manieren om door te trainen. Voor teamsporters is dat wellicht lastig, voor individuele sporters makkelijker. 'Laten we dit ook alsjeblieft voor andere sporten regelen. Er moeten toch oplossingen te bedenken zijn voor turners en zwemmers.'

Ook de zeilbondscoach, Jaap Zielhuis, denkt er zo over. De fitnessruimte van het watersportverbond in Scheveningen is dicht, maar de boten van de olympische atleten varen wel de haven uit. 'We willen er niet mee koketteren. Zo van 'kijk ons eens stoer doen'. Maar op de Noordzee zie ik geen kans om het coronavirus op te lopen. En de afstand tussen zeilers en coaches is groot', zegt Zielhuis. 'Wij gaan door met ons werk en bereiden ons voor op de Olympische Spelen zolang die nog op de kalender staan. We zijn geen stelletje wildvreemden die niet weten wat er aan de hand is. Het is schokkend, dus de voor- en nabespreking slaan we nu over.'

Op sportcentrum Papendal werd woensdag ook buiten getraind in kleine groepen. De coaches werden daarna op de vingers getikt. Technisch directeur van de roeibond, Hessel Evertse, denk dat improviseren nu juist goed is. 'Maurits Hendriks roept op om alles te sluiten. Wacht eens even, denk ik dan, IOC-baas Bach zegt juist: 'blijf trainen'. De minister-president zegt dat we vooral moeten blijven nadenken. Dat lijkt mij het beste.'

Het leek Evertse geen goed plan om de trainingen plotseling te staken. Roeiers trainen veertien keer in de week. 'Je kunt dat niet in één klap terugschroeven naar nul. Dat is schadelijk. Zelfs sporters die stoppen, trainen uit nazorg af.'

Page 2 of 3 Tokio wacht niet en dus trainen de roeiers en zeilers stug door

Evertse ziet dat het Amsterdamse bos vol zit met mensen die buiten aan het sporten zijn. Roeicoaches hebben dan ook geen verbod om langs de kant te staan. 'Als ik naar buiten kijk, is het gigantisch druk. Ik zie niet in waarom daar geen roeicoach mag fietsen. Er zit meer dan anderhalve meter tussen de boot en de coach.'

Hij vindt het ook niet erg als coaches het water op gaan met een boot. 'Ze kunnen best op afstand een video maken. Toegang tot het water is voor iedereen vrij. En ik hoop dat het zo blijft. Krachttraining doen sporters wel thuis.'

Nog voordat de sportstop werd afgekondigd hadden de Nederlandse zwemmers al hun intrek genomen in een klooster bij Drachten om afgezonderd van anderen te trainen. Dat leek een ideale oplossing, maar de ploeg vertrok zondag direct toen NOC-NSF met nieuwe richtlijnen kwam.

Door sporters die niet mogen trainen, wordt jaloers gekeken naar buitenlandse concurrenten die wel de sleutel krijgen van een trainingslocatie. Olympisch balkkampioene Sanne Wevers uitte op sociale media haar ongenoegen toen ze las dat er voor de Belgische turners een uitzondering wordt gemaakt. De groep die naar Tokio gaat, kan wel de zaal in. Wevers, op Twitter: 'In **België** snappen ze de gevolgen voor een turnster wel! Topsporthal toch open voor Derwael en co: Drie weken zonder training? Over and out.'

Mark Meijer, technisch directeur van de Nederlandse gymnastiekunie, snapt haar gevoel. Ook hij probeert mogelijkheden te creëren voor de turnselectie om door te trainen. Allerlei ideeën kwamen voorbij. 'Ik werd zelfs gebeld door iemand die nog een lege fabriekshal had staan. Of Epke daar niet wilde trainen.'

Meijer wil kijken of het voorbeeld van **België** in Nederland mogelijk is binnen de richtlijnen van het RIVM. Sanne Wevers zou donderdag in elk geval thuis een balk ontvangen. 'Zo'n balk zet je niet zo makkelijk in de huiskamer. Je wil niet dat ze haar hoofd stoot. Epke kan ook overal een rekstok neerzetten. Maar het moet allemaal wel veilig blijven.'

Papendal op slot

Er mogen geen gezamenlijke trainingen meer plaatsvinden op Papendal. Dat heeft de Atletiekunie aan haar leden laten weten naar aanleiding van een artikel van woensdag in de Volkskrant. Daaruit bleek dat er op het nationaal sportcomplex nog steeds getraind werd in kleine groepen met atleten en bondscoaches, tegen het advies in van technisch directeur Maurits Hendriks. De atletiekunie meldt op de site dat het advies voor iedereen geldt. Alle clubhuizen en banen zijn gesloten. Veel atletiekbanen zijn vrij toegankelijk, dus de controle blijft moeilijk.

Drie weken zonder training? Over and out. **België** begrijpt de gevolgen wel Bekijk de oorspronkelijke pagina: ,

Graphic

Sanne Wevers

Load-Date: March 19, 2020

Page 3 of 3

Tokio wacht niet en dus trainen de roeiers en zeilers stug door

---

End of Document

Grenzen dicht voor 'onnodig' verkeer

de Volkskrant

21 maart 2020 zaterdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 7

Length: 83 words

Highlight: **België**

Body

België heeft aan zijn grensovergangen in- en uitreiscontroles ingevoerd op niet-essentiële verplaatsingen om verspreiding van het **corona**virus te voorkomen. Dat meldt de minister van Binnenlandse Zaken en Veiligheid Pieter De Crem. De maatregel is al ingegaan. 'In het bijzonder worden de toeristische verplaatsingen naar **België** verboden en zullen grenscontroles voortaan van toepassing zijn', aldus De Crem. 'Elke overtreding zal strikt worden gesanctioneerd.'

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 20, 2020

End of Document

Colofon

de Volkskrant

21 maart 2020 zaterdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

Smachten naar een broodje bal

de Volkskrant

23 maart 2020 maandag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 22, 23

Length: 837 words

Byline: MAC VAN DINTHER

Highlight: De sluiting van de horeca treft ook de transportsector. Veel wegrestaurants zijn gesloten. Maar voor vrachtwagenchauffeurs maken ze hier en daar graag een uitzondering.

Body

Reportage truckstops

Trucker John van Zijlen was onderweg met een zeecontainer van het Duitse Duisburg naar Rotterdam toen hij op de A67 tussen Venlo en Eindhoven ineens ontzettende zin kreeg in een broodje bal. Daar had hij geluk mee, want het restaurant van truckstop Nobis in Asten heeft een speciaal afhaaloket gemaakt voor vrachtwagenchauffeurs.

De ingang van het restaurant is afgeschermd met een plexiglazen wand. Aan een luikje mogen de chauffeurs hun bestelling doorgeven aan de serveerster. Het eten wordt binnen klaargemaakt en in een tasje overhandigd. De chauffeurs moeten het in hun cabine opeten.

Er is een ruim assortiment voorhanden, wijst serveerster Kim Heldens op het schoolbord dat voor het loket staat: broodjes, soep, warme maaltijden. De mannen zijn er blij mee, zegt ze. 'Chauffeurs moeten toch ook eten.'

De sluiting van de horeca sinds vorig weekeinde treft ook de transportsector. Vrachtwagenchauffeurs die gewend zijn om tijdens hun verplichte rusttijden onderweg een kopje koffie en een hap eten te nuttigen, kunnen nu nergens meer terecht.

Maar truckerrestaurants hebben ook een maatschappelijke functie om chauffeurs rustgelegenheid te geven en de mogelijkheid om naar de toilet te gaan, benadrukt Ton Baden van de Federatie Wegverzorgende Horecabedrijven. Vandaar dat er een beroep is gedaan op wegrestaurants om hun faciliteiten open te houden voor vrachtwagenchauffeurs. Minister Cora van Nieuwenhuizen ondersteunde deze oproep.

Uitsmijter

Page 2 of 3 Smachten naar een broodje bal

Veel wegrestaurants hebben daaraan gehoor gegeven. Bij truckstop Malden, in het Gelderse Heumen, staat vrachtwagenchauffeur Maarten Gooren rond het middaguur te wachten op zijn uitsmijter. Voor de deur staat zijn vrachtwagen, geladen met potgrond voor een klant in Gennep. 'Ik dacht: effe een kopje koffie en wat lunchen.' Gelukkig kan hij hier nog terecht, zegt John. 'Ik was afgelopen week in **België**. Daar zit alles potdicht.'

Ze zijn maandag meteen begonnen een loket te openen voor truckers, vertelt eigenaresse Sandra van Schaeren. Chauffeurs krijgen bij aankomst een formulier waarop ze hun bestelling kunnen aankruisen. Die wordt per fiets bij de cabine afgeleverd. Voor de verdiensten hoeft ze het niet te doen. Normaal zit het restaurant rond lunchtijd vol, nu staat er maar een handjevol vrachtwagens op de parkeerplaats. 'Maar we willen er zijn voor de jongens.'

Van Schaeren hoort veel klachten van vrachtwagenchauffeurs die onderweg zijn. Zo wordt gezegd dat er tankstations zijn die hun wc's sluiten voor truckers. In Malden staan de toiletten altijd open, tegen betaling van 50 cent.

De chauffeurs in Asten kunnen daarover meepraten. Nobis is een waar truckerswalhalla. Er is een speciale vrachtwagenwasserette en een winkel met typische chauffeursbenodigdheden: luchtverfrissers, vaatjes en koffiezetapparaten voor in de auto.

Op de afgesloten parkeerplaats staan vrachtwagens uit Polen, Duitsland, Litouwen en Griekenland. Achter het restaurant is een sanitairgebouw met een aparte buiteningang waar chauffeurs tegen betaling kunnen douchen.

Hier is het nog goed geregeld, zegt chauffeur Peter Geerts die zich ook meldt aan het loket. Maar bij de klanten is het een ramp. Uit angst voor besmetting worden chauffeurs niet meer ontvangen met een kopje koffie en de gelegenheid om hun behoefte te doen. 'Je mag je formulier aangeven door een luikje aan iemand met plastic handschoenen en je mag de cabine niet uit.'

Geerts hoorde van een collega die goederen had afgeleverd bij een winkel. 'Mag ik ook even naar de wc?' vroeg hij aan de bedrijfsleider. Nee, zei die: dat wil ik niet hebben. Dan ga ik voor mijn vrachtwagen zitten schijten, zei hij.

Toen mocht het wel.'

Bij vervoerdersorganisatie Transport en Logistiek Nederland (TLN) zijn dat soort klachten ook binnengekomen. Chauffeurs mogen niet naar de wc, niets drinken of eten in de gebouwen waar ze laden of lossen. Ook moeten ze persoonlijke medische informatie verstrekken en wordt hun temperatuur opgemeten.

Als reactie heeft TLN een dringend beroep gedaan op iedereen om vrachtwagenchauffeurs respectvol te behandelen. 'De onbeschofte manier waarop chauffeurs nu worden behandeld heeft weinig meer te maken met infectiepreventie.'

Als een hond

Overigens, benadrukt Geerts, was dat ook al aan de hand vóór de coronacrisis. 'Het krijgt nu veel aandacht. Maar dat maken we al jaren mee. Chauffeurs worden als een hond behandeld. Als je geluk hebt, mag je gebruikmaken van een Dixie buiten. Je wilt niet weten hoe die er soms uitzien.'

Van Zuijlen heeft inmiddels zijn broodje bal ontvangen, keurig verpakt in een tasje met plastic bestek. Hij was gisteren nog in Frankrijk. 'Daar zit nu ook alles op slot. Je kunt hoogstens een stokbroodje kaas krijgen.' Staande in het halletje werkt hij zijn broodje bal naar binnen. Normaal spreken chauffeurs vaak met elkaar af, om wat bij te kletsen. Dat is er niet meer bij, beamt Van Zuijlen. 'Je wordt bijna een kluizenaar op deze manier. Ik moet nog oppassen dat ik niet afval.'

Page 3 of 3

Smachten naar een broodje bal

Bekijk de oorspronkelijke pagina: ,

Graphic

Een truckchauffeur heeft zijn uitsmijter bij Malden meegenomen in de cabine. 'In België zit alles potdicht.'

Load-Date: March 22, 2020

End of Document

Maatregelen *Hoekstra raken aan EU-plafond*

de Volkskrant

23 maart 2020 maandag

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 18, 19

Length: 743 words

Byline: YVONNE HOFES

Body

Coronavirus economische gevolgen

Door financiële hulp aan bedrijven stijgt de staatsschuld razendsnel

Nederland moet de in acht jaar opgebouwde begrotingsreserves razendsnel opbranden om de coronacrisis te bestrijden. De aangekondigde noodhulp voor het bedrijfsleven kost de komende drie maanden tot wel 65 miljard euro, schreef minister Hoekstra van Financiën vrijdag aan de Tweede Kamer. Dat geld moet Nederland lenen, waardoor de staatsschuld pijlsnel stijgt.

Als Hoekstra werkelijk 65 miljard euro aan nieuwe staatsleningen uitgeeft, stijgt de staatsschuld van 49 procent van het bbp naar 57 procent. Dat is nog maar 3 procentpunt onder het Europese plafond van 60 procent. Als de crisis langer aanhoudt dan drie maanden en de overheid de noodmaatregelen dus moet verlengen, schiet Nederland door dat plafond heen.

Dat zal niet meteen problematisch zijn. De Europese Commissie heeft al laten weten dat de eurolanden de Europese begrotingsnormen voorlopig flink mogen oprekken om de economie overeind te houden. Die mededeling van Commissievoorzitter Ursula von der Leyen komt in zekere zin neer op een 'legalisering' van de status quo, want Griekenland (181 procent), Italië (135 procent) Portugal (122 procent), België (100 procent), Cyprus (100 procent), Spanje (98 procent) en Frankrijk (98 procent) zaten al ver boven dat maximum voordat het coronavirus aan zijn opmars begon.

Het ministerie van Financiën schat de kosten van de Noodmaatregel Overbrugging voor Werkbehoud (NOW) tot eind mei op 10 tot 20 miljard euro. Bedrijven die groot omzetverlies lijden door de coronacrisis kunnen de overheid vragen 90 procent van hun loonkosten over te nemen, zodat ze niet acuut mensen hoeven te ontslaan.

Daarnaast lopen de belastinginkomsten fors terug. Als bedrijven geen omzet maken, dragen ze ook geen btw, inkomsten- en vennootschapsbelasting af. De Belastingdienst heeft alle bedrijven die dat wensen bovendien de mogelijkheid gegeven hun belastingbetaling uit te stellen. Het kabinet gaat ervan uit dat 50 tot 75 procent van de Nederlandse bedrijven gebruik zal maken van die uitstelmogelijkheid. Een deel van die belasting zal later alsnog Maatregelen Hoekstra raken aan EU-plafond

worden betaald, maar onzeker is welk deel. Dat uitstel zal deels op afstel uitdraaien, omdat sommige bedrijven door de crisis zoveel schade lijden dat ze de belasting achteraf niet meer kunnen opbrengen.

De schatkist loopt de komende drie maanden 35 tot 45 miljard euro mis, aldus de inschatting van Hoekstra.

Nederland zal de benodigde miljarden op de financiële markten ophalen door meer schatkistpapier uit te geven. Dat zijn staatsleningen met een looptijd van (meestal) drie tot zes maanden en van maximaal een jaar. Het Agentschap van de Generale Thesaurie plant extra veilingen in. Normaal gesproken biedt de Nederlandse staat twee keer per maand nieuw schatkistpapier aan, dat wordt nu vier keer per maand.

De vraag is wel hoe lang het kabinet de noodhulp aan het bedrijfsleven kan continueren als de crisis langer duurt dan drie maanden. De kabinetten Rutte-II en Rutte-III hebben er zeven jaar over gedaan om de staatsschuld terug te brengen van 71,2 procent naar 48,8 procent van het bbp. Al die winst gaat nu misschien binnen enkele maanden weer verloren. Het kabinet maakt zich daar nu niet druk om, zei Hoekstra dinsdag al. 'Het smalle belang van de schatkist valt in het niet bij het grotere belang van de economie.' Ook alle andere eurolanden nemen nu miljarden kostende noodmaatregelen en laten de staatsschuld oplopen.

Voordat het coronavirus eind december zijn kop op stak, voorspelde het Centraal Planbureau (CPB) dat de Nederlandse economie in 2020 met 1,4 procent zou groeien. Die positieve verwachting kan de prullenbak in, heeft het CPB al erkend. Donderdag komt het CPB met een aantal economische scenario's die het kabinet een indicatie geven van de mogelijke schade die corona aan de economie toebrengt. Een nieuwe groeiraming zit daar waarschijnlijk niet bij, want daarvoor ontwikkelt de situatie zich wereldwijd nog te snel.

De Rabobank waagde zich vrijdag wél aan een nieuwe raming: de analisten van de bank voorspellen dat de Nederlandse economie dit jaar met 0,2 procent zal krimpen.

65 MILJARD EURO

kost de aangekondigde noodhulp voor de eerste drie maanden.

7 JAAR

heeft de regering erover gedaan om de staatsschuld terug te brengen van 71,2 procent naar 48,8 procent van het bbp. Dat zou nu weer omhoog-schieten naar 57 procent.

Bekijk de oorspronkelijke pagina: ,

Load-Date: March 22, 2020

End of Document

Oudste 'moderne' vogel ontdekt bij Maastricht

de Volkskrant

23 maart 2020 maandag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Wetenschap; Blz. 31

Length: 617 words

Byline: COR SPEKSNIJDER

Highlight: Een fossiel uit de tijd van de dinosaurussen, gevonden nabij Maastricht, werpt nieuw licht op de evolutie van moderne vogels.

Body

Hij had het zich heel anders voorgesteld. De 'wonderkip' had een klapper moeten worden. Het fossiel van de oudste 'moderne' vogel, net over de grens bij Maastricht gevonden door een Nederlandse verzamelaar, zou internationaal belangstelling trekken. Maar het museum waar de primeur eind vorige week zou worden gepresenteerd moest dicht, en journalisten hadden andere dingen te doen.

John Jagt, paleontoloog bij het Natuurhistorisch Museum Maastricht, doet geen moeite zijn teleurstelling te verbergen. Door de corona crisis was er weinig aandacht voor het nieuws dat een schedeltje, verpakt in een brok steen, afkomstig blijkt te zijn van een vogel uit de tijd van de dinosaurussen en te behoren tot de voorouders van de tegenwoordige kippen en eenden.

Dit is een superontdekking, zegt Jagt, medeauteur van de publicatie over 'wonderchicken' in Nature. Het is de schedel van een vogel die 66,7 miljoen jaar geleden leefde en zich onderscheidt van andere vogels uit die tijd. Het fossiel komt uit dezelfde steenlagen en dus uit dezelfde periode - het late Krijt - als fossielen van primitievere vogels. Die hebben tandjes in hun bek. Hier gaat het om een vogel zonder tanden en met een andere schedelstructuur, een 'moderne' vogel, in de woorden van de auteurs. En met kenmerken van zowel kippen als eenden.

Jagt: 'Dit dier behoort tot de voorouders van groepen die na het uitsterven van de meeste dino's - 66 miljoen jaar geleden - onze eenden, ganzen en kippen hebben opgeleverd. De ontdekking van Asteriornis maastrichtensis (de wetenschappelijke naam, red.) toont aan dat Europa een belangrijk gebied geweest kan zijn in de vroege evolutie van moderne vogels.'

Wetenschappers dachten altijd dat de voorlopers van de moderne vogels op het zuidelijk halfrond zijn ontstaan, vult

Eric Mulder aan. Hij is conservator bij natuurhistorisch museum Natura Docet Wonderryck Twente. 'Nu hebben we Oudste 'moderne' vogel ontdekt bij Maastricht

ook een fossiel op het noordelijk halfrond. En meteen het oudste. Dat betekent dat die vogels zich meer verspreid over de wereld hebben ontwikkeld dan tot nu was aangenomen.'

Dat ze de uitstervingsgolf, veroorzaakt door de inslag van een asteroïde, hebben overleefd komt waarschijnlijk doordat ze op de grond leefden. Dit in tegenstelling tot de 'antieke' vogels die nestelden in bomen. Bij de wereldwijde bosbranden die na de inslag uitbraken hebben deze dieren het loodje gelegd.

CT-scan

Het brokje steen ter grootte van een pakje sigaretten werd twintig jaar geleden door een amateurpaleontoloog ontdekt in een steengroeve van de Sint-Pietersberg, net over de grens in **België**. Hij schonk het aan het museum in Maastricht, waar het jaren lag te verstoffen totdat een onderzoeker uit Engeland het meenam naar Cambridge. Toen daar een CT-scan werd gemaakt, bleek het blokje steen een zo goed als complete vogelschedel te bevatten.

'Het is de tot nog toe best gedateerde en best bewaarde schedel van de gemeenschappelijke voorouder van de eenden en kippen', zegt Jagt. Met de ontdekking beleefde onderzoeksleider Daniel Field van de Universiteit van Cambridge naar eigen zeggen het opwindendste moment van zijn carrière. 'We moesten elkaar in de armen knijpen toen we het zagen. We wisten dat het afkomstig was uit een belangrijke periode in de geschiedenis van de aarde. Dankzij dit fossiel vangen we een glimp op van de eerste fase van de evolutionaire geschiedenis van moderne vogels.'

Het fossiel blijft nog een paar maanden in het Sedgwick Museum in Cambridge. Daarna komt het naar Maastricht. Daar is nu een 3D-print van het schedeltje. Die is te zien als het museum weer opengaat. De vogels hebben zich meer verspreid over de wereld ontwikkeld dan tot nu was aangenomen. Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Graphic

3D-beeld van de vogelschedel.

Load-Date: March 22, 2020

End of Document

[*Voetbalseizoen is nu zo goed als zeker voorbij*](#)

de Volkskrant

24 maart 2020 dinsdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Sport; Blz. 31

Length: 610 words

Byline: WILLEM VISSERS AMSTERDAM

Highlight: Het voetbalseizoen bij de profs mag met enig voorbehoud als beëindigd worden beschouwd, na de **maatregelen** van de overheid om tot 1 juni samenkomsten te verbieden. Dat betekent sowieso geen duels met publiek, maar ook een wedstrijd zelf is een samenkomst. Daarbij is de onderlinge afstand tussen spelers meestal ook geen 1,5 meter.

Body

Ook de KNVB was maandag verrast met de aanvullende **maatregelen** die de overheid trof, waarbij de politie forse boetes kan uitdelen als drie mensen of meer niet tenminste 1,5 meter afstand houden. De KNVB voert nog overleg met de ministeries van VWS alsmede Justitie en Veiligheid over de precieze implicaties van de **maatregelen**. Daarop volgt dinsdag een vergadering met de Eredivisie CV en de Coöperatie Eerste Divisie, waarin de clubs uit het betaald voetbal zijn verenigd.

Een woordvoerder van de bond geeft toe dat de periode van 1 juni tot 30 juni, de laatste dag van contracten, erg kort is om het seizoen nog uit te spelen, terwijl nog niet met zekerheid valt te zeggen of de **maatregelen** slechts tot 1 juni gelden. Bovendien zijn ook accommodaties gesloten en kunnen elftallen vooralsnog niet trainen. De bond wil alleen nog geen definitieve conclusies trekken, ook omdat in juni mogelijk wat mogelijk is.

Directeur Mattijs Manders van de ECV acht het 'technisch bijna niet mogelijk', om het seizoen nog uit te spelen, al wil hij voor de zekerheid het overleg van dinsdag afwachten. 'Ik ben wel verrast met de beslissingen van de overheid. Ik had gedacht dat op zijn vroegst volgende week aangescherpt beleid bekendgemaakt zou worden, mede omdat de overheid liet weten dat deze week de eerste resultaten van vorige week genomen **maatregelen** zichtbaar moeten zijn. Het lijkt ook een beetje op symboolpolitiek, maar dat is mijn persoonlijke mening. Alsof ze geïrriteerd zijn door de beelden van volle stranden van afgelopen weekeinde.'

Ook voorzitter Jevgeni Levtsjenko van de vakbond VVCS ziet het op een of andere wijze uitspelen van het seizoen als een 'lastige' opdracht. 'Spelers kunnen ook niet met elkaar trainen. Voetbal is een contactsport, met duels, met spelers die hijgen in elkaars gezicht, met rondvliegend speeksel. Als je logisch nadenkt, wordt het moeilijk. Het zal hoe dan ook een puzzel worden. Maar laat duidelijk zijn dat alles moet wijken voor de gezondheid van de bevolking. Dat horen we ook van spelers. Een groep wil weer trainen, anderen denken alleen aan de gezondheid.' Voetbalseizoen is nu zo goed als zeker voorbij

De vraag is of de KNVB nog een plan formeert als alleen juni resteert om te voetballen. Zijn clubs dan voldoende getraind om aan beslissende wedstrijden te beginnen? De vraag is ook of de KNVB dan een kampioen uitroept, mochten er geen wedstrijden meer zijn. Ajax is koploper in de eredivisie, op doelsaldo voor AZ. Ajax en AZ hebben nog negen wedstrijden af te werken. Zeker voor de inschrijving voor de Champions League is van belang wie kampioen wordt. Met deelname aan de Europese topcompetitie, waarvoor de Nederlandse kampioen volgend seizoen rechtstreeks is geplaatst, is zeker veertig miljoen euro gemoeid.

De bond werkt aan verschillende scenario's, om eventueel nog een staartje seizoen te spelen. Alles kan daarbij ter sprake komen. Een beslissingsduel om de titel. Geen degradatie. Twintig clubs in de eredivisie van volgend seizoen. Manders: 'Van belang is hierbij ook de rol van de Europese bond Uefa. Het zou goed zijn als de Uefa een soort van uniform beleid vormt. Anders krijg je allerlei discussies, als Nederland A doet, **België** B en Spanje C. Terwijl je het toch al nooit goed doet. Maar voor AZ is zo'n beslissing over het kampioenschap natuurlijk heel spannend, om één voorbeeld te noemen. En als je het seizoen als niet gespeeld beschouwt en dezelfde clubs als dit jaar aan de Europese toernooien laat meedoen, zal de ene club tevreden zijn en de andere niet.'

Het einde van de competitie gloort ook in het amateurvoetbal en verschillende andere teamsporten, in het volleybal was dat al besloten.

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Graphic

De stadions blijven de rest van het seizoen leeg.

Load-Date: March 23, 2020

End of Document

Burgerdiscipline versus overheidsdwang

de Volkskrant

25 maart 2020 woensdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 8, 9

Length: 948 words

Byline: DOOR ARIEJAN KORTEWEG

Highlight: In Frankrijk mag je alleen met een formulier de straat op, in Nederland mag je nog op visite. Het toont een verschil in volksaard. Hier is bovenal de burger zelf verantwoordelijk.

Body

---

analyse: nieuwe maatregelen

In Frankrijk hangen legerhelikopters boven de stranden, Spanje zet drones in om de bevolking op te roepen binnen te blijven, België barricadeert grensweggetjes met containers en betonblokken. Intussen houdt Nederland nog altijd vast aan een andere koers. Al is die maandagavond met de aangescherpte maatregelen wel bijgesteld.

Het verschil in benadering komt door een andere visie op coronabestrijding. Het RIVM vreest dat totale quarantaine leidt tot een nieuwe uitbraak zodra die wordt opgeheven. Daarom zijn de maatregelen schoorvoetend ingevoerd en hebben we ook nu nog een aparte aanpak: de 'intelligente lockdown'.

Achter die medische visie gaat een mensbeeld schuil. In Nederland gaat de overheid waar mogelijk uit van zelfregulering. Waar in andere landen bij terrorismedreiging de militairen met machinegeweren door de straten patrouilleren, is er in Nederland amper zichtbare surveillance.

Om in medische termen te blijven: waar in mediterrane landen bij een griepje handenvol antibiotica worden verstrekt, is het Nederlandse advies om lekker thuis uit te zieken. Om het tot corona te beperken: waar in andere landen zowat alle terminale patiënten naar het ziekenhuis gaan, is in Nederland het beleid dat als de omstandigheden er naar zijn, het beter is thuis te sterven.

Volwassen democratie

Dat maakt Nederland tot een relatief ontspannen land. Een deel van de verantwoordelijkheid die elders de overheid op zich neemt, ligt in Nederland bij de burgers. Je zou het een teken van een volwassen democratie kunnen noemen.

Het werkt anders dan centraal geleide landen als Frankrijk, waar van hogerhand dwingende voorschriften worden opgelegd. Anders ook dan door autoritaire leiders bestuurde landen als de VS, China of Brazilië, waar de regeringen eerst lang de andere kant opkijken, om dan met drastische maatregelen te komen.

De Nederlandse overheid legde tot maandag de nadruk op zelfdiscipline. Premier Rutte zei het letterlijk: dit moeten we met zeventien miljoen mensen doen. Met andere woorden: niet de overheid, de burger is de handelende partij.

Lijnen op de vloer

Dit ging eigenlijk boven verwachting goed. Veel kledingwinkels sloten vorige week uit eigen beweging. Winkels die open bleven, trokken lijnen op de vloer waar je achter moet blijven, maakten barricades met kratten en transparante schermen, plaatsten waarschuwingsborden. Bakkers wilden maar één klant tegelijk in hun zaak en lieten de rest buiten wachten.

Op straat liepen we met een grote boog om elkaar heen, de stad was 's avonds uitgestorven. De excessen van dit weekeinde zijn breed uitgemeten, maar waren eerder uitzondering dan regel. Intussen week het afsluiten van de toegangswegen van Zandvoort en Bloemendaal niet wezenlijk af van de Franse kustpatrouilles.

De overheidscommunicatie sloot aan bij die oproep tot zelfregulering. Kleine stapjes, telkens een beetje meer beperkingen maar voorlopig zonder met zware sancties te dreigen. Er stonden lange tijd maar vier concrete regels op de RIVM-site. Al het andere zat in de categorie aanbevelingen: werk zoveel mogelijk thuis, blijf thuis bij klachten, vermijd drukte bij afhaalcentra. Wat je in die adviezen vooral kunt lezen: neem je eigen verantwoordelijkheid.

Maandag concludeerde de regering het verantwoordelijkheidsgevoel van de bevolking toch iets te hebben overschat. Er kwam een aanscherping van de maatregelen. Ook deze is behoedzaam en laat veel ruimte voor interpretatie. Zo mogen kinderen buiten spelen, maar wordt niet gezegd tot wanneer je kind bent. Je mag nog steeds thuis drie mensen ontvangen. 'Een frisse neus halen' blijft toegestaan, zonder te benoemen hoelang dat mag duren.

Het is de koers in een klein hoekje van de wereld: Noordwest-Europa.

Noorwegen neemt tot nu toe maatregelen die met Nederland vergelijkbaar zijn. Ook Duitsland hield tot zondag de boekwinkels en tuincentra open, maar scherpste het beleid ineens drastisch aan. Engeland sloot pas vrijdag de pubs en bars.

Stoere symbolen

'Ik vind de verschillen heel beperkt', zegt communicatiedeskundige Lars Duursma. 'Veel zit in de stoerheid van symbolen. Belgische containers maken indruk, maar dienen net zo goed om de Belgen in eigen land te houden. Lockdown klinkt indrukwekkender dan een verbod op het landen van vliegtuigen uit bepaalde landen.'

'Die worsteling herken ik bij de overheid. De beelden van lege schappen die op sociale media circuleren, kun je niet met woorden pareren. Dan is het beter een filmpje online te zetten van een pakhuis vol wc-

papier. Ander voorbeeld: de boodschap van het NL-Alert van zondag 'houd 1,5 meter afstand' is duidelijker dan de term social distancing die eerder werd gehanteerd.'

Volgens Duursma communiceert de overheid helder, na een aarzelend begin waarin de politiek zich verschool achter het RIVM. 'Je hebt draagvlak nodig om het te laten werken. Als 99 procent zich aan de regels houdt, heb je al veel impact.'

Page 3 of 3 Burgerdiscipline versus overheidsdwang

Een dit weekeinde uitgevoerd onderzoek van bureau Motivaction lijkt dit te ondersteunen. Volgens het onderzoek krijgt het beleid hier meer steun dan in omliggende landen. Op de vraag of de Nederlandse overheid goede maatregelen neemt om het virus in te dammen, antwoordde 79 procent bevestigend. In Frankrijk krijgt het overheidsbeleid slechts steun van 52 procent.

In Nederland zegt 91 procent bereid te zijn individuele rechten op te geven voor virusbestrijding. Van de Fransen is 84 procent hiertoe bereid. 'Het is aannemelijk dat de wijze waarop politici en deskundigen over overheidsmaatregelen communiceren, impact heeft op de acceptatie', zeggen de onderzoekers.

Het beleid in Nederland krijgt veel steun van de bevolking

Bekijk de oorspronkelijke pagina: ,

Load-Date: March 24, 2020

End of Document

'Asocialen' in park en bouwmarkt? Nee, de adviezen waren te vaag

de Volkskrant

26 maart 2020 donderdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 6, 7

Length: 1165 words

Byline: DOOR IANTHE SAHADAT EN ANNEKE STOFFELEN

Highlight: Terwijl een deel van de bevolking in zelfopgelegde quarantaine zat, begaf een ander segment zich naar een overvol strand. Heeft de Nederlander de 'intelligente lockdown' over zichzelf afgeroepen of schortte er iets aan de overheidscommunicatie? Vijf punten waarop het volgens experts beter kan.

Body

1

Eenduidige boodschap

De overheid heeft gekozen voor een strategie die past bij de Nederlandse volksaard, observeert Annemiek Linn, universitair docent gezondheidscommunicatie aan de Universiteit van Amsterdam. 'Met ruimte voor autonomie en eigen verantwoordelijkheid.' Begrijpelijk en passend, vindt Linn, maar een medaille met een duidelijke keerzijde. Neem de 'frisse neus' die minister Grapperhaus maandag noemde. 'Hoe voorkom je dat te veel mensen met individueel keurige intenties dat niet op hetzelfde moment op dezelfde plek doen?'

Bovendien zijn de adviezen op de officiële sites - van het RIVM en Rijksoverheid.nl - soms tegenstrijdig of voor velerlei interpretatie vatbaar, signaleert Bregje Holleman, universitair hoofddocent taal en communicatie aan de Universiteit Utrecht. Neem de kinderen tot 12 jaar die samen buiten mogen spelen omdat ze 'weinig lijken bij te dragen aan de verspreiding van het virus' - maar niet in grote groepen. Die tekst roept vragen op, zegt Holleman. 'En een kind van 13 dan? Hoe groot zijn die groepen? Mag mijn kind wel elke dag met een ander kind afspreken? Mijn gezond verstand zegt van niet, maar de site zwijgt in alle talen.'

Ook wordt vaak gerept van 'kwetsbaren en ouderen' die extra voorzichtig moeten zijn. Holleman: 'Vitale zeventigers vinden zichzelf niet oud en voelen zich totaal niet aangesproken door zo'n boodschap, terwijl die wel voor hen is bedoeld. Je kunt beter spreken van 70-plussers dan van ouderen.'

Communicatiewetenschapper Mark Boukes van de Universiteit van Amsterdam vindt dat de overheid te weinig doet om tegenstrijdige informatie te voorkomen. 'In het begin werd gezegd dat niet-zieke mensen anderen niet kunnen besmetten, dat scholen open konden blijven omdat kinderen niet besmettelijk zijn. Later bleek dat allemaal veel Page 2 of 3 'Asocialen' in park en bouwmarkt? Nee, de adviezen waren te vaag

genuanceerder te liggen. Dat leidt tot verwarring.' Dinsdagavond laaide de verwarring opnieuw op, toen minister van Onderwijs Arie Slob met de boodschap kwam dat de scholen 'waarschijnlijk' langer dicht blijven dan tot 6 april, maar hij niet kon vertellen hoelang dan.

2

Leg uit waarom

In het verlengde daarvan valt het Boukes op dat slecht wordt uitgelegd waarom een besluit wel of niet wordt genomen. 'Verwijzen naar 'wij praten met heel slimme mensen', is daarvoor niet voldoende', zegt de communicatiewetenschapper. 'Je moet de burger serieus nemen. Als je heldere argumenten geeft, begrijpen mensen best waarom in **België** en Duitsland bijvoorbeeld een andere koers wordt gevaren,'

Ook bij de persconferentie van maandagavond, met Rutte en Grapperhaus, miste Boukes dergelijke argumentatie en details. 'Hoeveel patiënten liggen op de ic, hoeveel meer verwachten we deze week en wanneer zijn de bedden écht op en met welke concrete actie kunnen we dat voorkomen?'

3

Goede intenties zijn niet altijd genoeg

De morele vinger van politici, medisch personeel, columnisten en BN'ers wees de afgelopen dagen rijkelijk naar het onbesuisde samenscholingsgedrag van anderen. Allemaal mensen die 'schijt hebben aan **corona**'? Holleman denkt van niet. Hun gedrag is volgens haar eerder een gevolg van de vage voorschriften van de overheid. 'Dat waren meer vrijblijvende tips dan instructies. Op Rijksoverheid.nl stond onder het kopje 'wat betekent afstand houden' bijvoorbeeld: 'Je kunt nog boodschappen doen, wandelen, fietsen en eten afhalen, maar probeer wel afstand te houden tot anderen.'

Volgens dat advies kon je dus op zaterdag nog prima een bezoek brengen aan de Praxis of het strand. Holleman: 'Geen individu had waarschijnlijk voorzien dat het eigen unieke plan om de bouwmarkt te bezoeken, door zovelen gedeeld zou worden.' Op zo'n moment moet je volgens haar wel extreem gemotiveerd zijn om onverrichter zaken huiswaarts te keren.

Ook Enny Das, hoogleraar communicatie en beïnvloeding aan de Radboud Universiteit in Nijmegen, denkt dat de meeste mensen handelen vanuit de intentie om het goede te doen. 'Maar weten wat je moet doen en je daadwerkelijk zo gedragen, zijn twee verschillende zaken.'

Een voorbeeld: afgelopen weekend was Das in de supermarkt keurig haar anderhalve meter afstand aan het bewaren. Tot ze een voormalige buurvrouw trof. 'Die begon een heel gesprek. Ik was er niet op voorbereid en vond het bot om meteen te zeggen: ik houd afstand en de groeten.' Gedragsverandering wordt volgens Das gemakkelijker als je voor dat soort situaties 'als-dan'-plannen maakt, zodat je op het moment zelf niet meer hoeft na te denken over wat te doen.

4 speel in op het gevoel

Er is een tweedeling, ziet Enny Das in haar omgeving, tussen mensen in de zorg die oog in oog staan met lijdende patiënten en hun familie, en een deel van de bevolking - met name boven de rivieren - dat nog redeneert: ik ben kerngezond, mij zal dit niet treffen. 'Mensen zijn sterk geneigd gevaar van zich af te redeneren, dat geeft de illusie van controle. Maar als je gedrag wil veranderen, zul je invoelbaar moeten maken dat deze crisis iedereen kan raken.'

Page 3 of 3

'Asocialen' in park en bouwmarkt? Nee, de adviezen waren te vaag

De media spelen daarbij een belangrijke rol, denkt Das. 'Ik zie nog relatief weinig beelden van de chaos in de Brabantse ziekenhuizen en hoe die worden overvraagd. Dat geldt ook voor persoonlijke verhalen van patiënten of hun nabestaanden - die kunnen belangrijk zijn om de urgentie over te brengen.'

Daarnaast kan humor een effectieve manier zijn om sommige mensen te bereiken, zegt Das. Zo zal niemand die de laatste aflevering van Zondag met Lubach heeft gezien, de anderhalve meter nog kunnen negeren. 'Dat vond ik heel slim', zegt ook Boukes. Uit zijn eerdere onderzoek blijkt dat verschillende leeftijdsgroepen een andere benadering behoeven. 'De speech van Rutte of het NOS Journaal bereikt vooral 50-plussers', zegt Boukes. Jongeren tot 30 jaar bereik je volgens hem eerder met infotainment of satire. Wat uiteraard niet betekent dat Rutte geforceerd grappig moet gaan doen.

Boukes vermoedt dat de schoolmeesterstoon van minister Grapperhaus maandag en het benoemen van roekeloze recreanten als 'asociaal' een poging zijn 'de taal van de meerderheid te spreken en zo groepsdruk uit te oefenen'. Of je daarmee de mensen bereikt die zich er toch al niets van aantrokken, betwijfelt hij.

5

Maak het concreet

De mens is het meest geneigd tot gedragsverandering als de noodzaak ertoe zowel urgent als individueel praktisch uitvoerbaar is. Oftewel, zegt zowel Linn als Boukes, gebruik informatie die angst inboezemt en koppel die aan een concrete gedragsregel. Denk aan: als je geen anderhalve meter afstand houdt, vallen er meer doden. Of als jij een drukke markt bezoekt, is er voor je oude buurvrouw straks geen plek meer op de ic.

Holleman vindt de overheidscommunicatie sinds maandagavond een verbetering. Maar nog altijd geldt: het kan duidelijker. 'Geen eindeloze vraag-antwoordreeksen, zoals nu op de overheidssites, maar één hoofdregel (blijf thuis). Met duidelijke instructies wanneer je moet afwijken van die hoofdregel. 'Het doel is x of y, en daarom is het nodig dat u a of b doet, of nalaat.'

Bekijk de oorspronkelijke pagina: ,

Graphic

Het plein voor het Centraal Station van Amsterdam, maandagmiddag.

Load-Date: March 25, 2020

End of Document

Zo verspreidt het virus zich over de wereld

de Volkskrant

27 maart 2020 vrijdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 6, 7

Length: 439 words

Byline: SERENA FRIJTERS EN XANDER VAN UFFELEN

Highlight: Hoe is Nederland inzake de uitbraak van het coronavirus te vergelijken met andere landen? Over de opmars van COVID-19 verschijnen dagelijks, en wereldwijd, statistieken. Alle landen rapporteren cijfers - en media vatten die weer samen - maar niet elk land gebruikt dezelfde getallen. Er circuleren bovendien allerlei grafieken waarvan de herkomst of de bron niet duidelijk is. De belangrijkste internationale cijfers toegelicht.

Body

Coronavirus -- Greep op de uitbraak

Hoe is Nederland inzake de uitbraak van het coronavirus te vergelijken met andere landen? Over de opmars van COVID-19 verschijnen dagelijks, en wereldwijd, statistieken. Alle landen rapporteren cijfers - en media vatten die weer samen - maar niet elk land gebruikt dezelfde getallen. Er circuleren bovendien allerlei grafieken waarvan de herkomst of de bron niet duidelijk is. De belangrijkste internationale cijfers toegelicht.

Besmettingen nemen in veel landen nog toe

* De coronavirus-uitbraak is zich, wereldwijd gezien, nog duidelijk aan het versnellen. Vooral in Afrika, Zuid-Amerika en Europa grijpt het virus om zich heen, in Azië is de ontwikkeling wat getemperd. Besmettingen zijn een handige maatstaf om te bekijken of de uitbraak zich verergert, constant blijft of zelfs al aan het vertragen is.

Landen bevinden zich in verschillende fasen van de uitbraak

* Elk land bevindt zich in een andere fase. In China loopt het dodental al een tijdje nauwelijks meer op. In Italië komen er dagelijks doden bij, maar lijkt voorzichtig sprake van een kentering, terwijl in België het aantal doden de laatste dagen juist harder groeit. Daarom is de ontwikkeling van sterftcijfers per land een handige maatstaf om te zien hoe elk land ervoor staat.

Ook Spanje heeft China al ingehaald

* Italië telt nu de meeste doden per één miljoen inwoners en is China al een tijdje gepasseerd. Ook in Spanje loopt het dodental elke dag flink op, al een week of twee. En ook dat land is in absolute getallen China voorbij. Om Zo verspreidt het virus zich over de wereld

landen onderling te kunnen vergelijken, is het raadzaam vooral naar het aantal doden per miljoen inwoners te kijken. Nederland en Frankrijk zijn zo beschouwd al harder getroffen dan bijvoorbeeld **België** en Duitsland.

Aantal doden in Nederland donderdag gestabiliseerd

* Het aantal nieuw geregistreerde sterfgevallen heeft zich in Nederland donderdag gestabiliseerd. Terwijl het RIVM woensdag 80 nieuwe overledenen bekendmaakte, daalde dat aantal gisteren nipt, naar 78. Het RIVM zegt erbij dat sommigen van hen al enkele dagen eerder overleden kunnen zijn (en nu pas geregistreerd). De dagelijkse melding van nieuwe doden blijft vooralsnog de actueelste en betrouwbaarste maatstaf om de trend in Nederland te beoordelen.

Dagelijkse updates op volkskrant.nl

Voor wie dagelijks de cijfers wil bijhouden over het **corona** virus: online biedt de Volkskrant twee data-overzichten.

volkskrant.nl/**corona**data-nederland geeft dagelijks een update over de Nederlandse situatie.
volkskrant.nl/**corona**data-wereldwijd leidt naar meer informatie over individuele landen.

Bekijk de oorspronkelijke pagina: ,

Load-Date: March 26, 2020

End of Document

Moeizaam antwoord EU-top op coronacrisis

de Volkskrant

27 maart 2020 vrijdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 3

Length: 703 words

Byline: MARC PEEPERKORN

Body

De Europese regeringsleiders hebben donderdagavond na zwaar crisisberaad een moeizaam antwoord bereikt op wat de grootste economische crisis sinds de Tweede Wereldoorlog dreigt te worden. Het Europees noodfonds (410 miljard euro) mag worden ingezet, de ministers van Financiën moeten binnen twee weken de precieze voorwaarden aan de noodleningen vaststellen.

De EU-top per video leek rond zeven uur 's avonds te mislukken. Premier Conte van Italië - het land dat het hardst is getroffen door de coronapandemie - vond dat zijn collega's onvoldoende bereidheid toonden hem te hulp te schieten. Zijn grootste tegenstander was premier Rutte. Die stemde uiteindelijk in met de inzet van het noodfonds, maar behoudt zich het recht voor eisen te stellen aan het gebruik.

De poging van Italië en acht andere landen - Frankrijk, Spanje, Portugal, Griekenland, Ierland, België, Luxemburg, Slovenië - om de EU speciale coronaobligaties uit te laten geven, strandde. Duitsland, Nederland, Finland en Oostenrijk moeten niets hebben van dergelijk gezamenlijk schuld papier om de kosten van de crisis te dekken.

Het overleg tussen de leiders duurde veel langer (zes uur in totaal) dan verwacht. Wat een voorbeeld van eenheid had moeten worden - 27 leiders die samen de pandemie te lijf gaan - ontaardde in een ouderwetse top vol gesteggel en de zoektocht naar een compromistekst die voor iedereen aanvaardbaar was. 'Het onderwerp is met emoties omgeven en deze tekst is beter dan wanneer het vastgelopen was. Er staat niet zo veel meer, maar er is ook geen ongeluk gebeurd', zei Rutte na afloop.

De premier weigerde een ruime en restrictieloze inzet van het fonds, waarop Conte zei dat hij de opgestelde ontwerpverklaring niet zou ondertekenen. Na zware interventies van beide kanten was het compromis dat het noodfonds gebruikt kan worden, maar de ministers van Financiën beraden zich komende weken op de voorwaarden. 'Deze crisis kan wel even duren, je moet je kruik niet meteen verschieten', aldus Rutte. Minister Hoekstra van Financiën toonde zich eerder deze week zeer terughoudend bij de inzet van de miljarden.

Conte pleitte voor een veel ambitieuzer plan, opgesteld door de 'vijf presidenten': naast voorzitter van de Europese

Raad Michel, voorzitter Von der Leyen van de Europese Commissie, Eurogroepvoorzitter Centeno, ECB-voorzitter Moeizaam antwoord EU-top op **corona**crisis

Lagarde en de voorzitter van het Europees Parlement Sassoli. Conte kreeg hierin steun van de Spaanse premier Sánchez.

Eurocrisis

Eerdere rapporten van de toenmalige vijf presidenten tijdens de eurocrisis leidden niet direct tot concrete **maatregelen**. Zulke grote besluiten moeten immers door de regeringsleiders met unanimitéit genomen worden en de politieke verhoudingen veranderen niet per se door nog een rapport. Michel besloot daarom verder te onderhandelen om alsnog een akkoord te bereiken.

De leiders verwelkomden de massale monetaire actie van de ECB die aankondigde om zonder limiet staatsobligaties van eurolanden op te kopen om te voorkomen dat die problemen krijgen op de financiële markten.

Verder besloten de leiders dat de EU ook verder moet kijken, naar de moeilijke herstelperiode die volgt als het **corona**virus is overwonnen. Ze willen een 'gecoördineerde exitstrategie'. Michel en Von der Leyen moeten een strategie en een actieplan hiervoor opstellen, in samenwerking met onder meer ECB-voorzitter Lagarde en Eurogroepvoorzitter Centeno.

Eerder op de dag had Von der Leyen zich beklagd over het 'pijnlijke' gebrek aan eenheid van de EU bij de start van de **corona**pandemie in Europa. 'Toen Europa er echt voor elkaar moest zijn, keken te veel landen vooral naar zichzelf. Toen Europa echt een 'een voor allen'-mentaliteit nodig had, gaven te veel landen een 'alleen ik' antwoord.'

Volgens Von der Leyen is daar inmiddels verandering in gekomen. Ze wees op de gezamenlijke inkoop van medisch materiaal, het beschikbaar stellen van ic-bedden, het coördineren van grenscontroles, de inzet van EUbudget (37 miljard euro) voor de zorgsector en getroffen bedrijven in lidstaten en de versoepeling van de Europese begrotings- en staatssteunregels.

Het onderwerp is met emoties omgeven, en deze tekst is beter dan wanneer het vastgelopen was Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Graphic

Na urenlang video-overleg bereikten de Europese regeringsleiders pas donderdagavond laat overeenstemming over een voorlopig antwoord op de crisis.

Load-Date: March 26, 2020

End of Document

Beperkte lockdown, bruiloft mag wel

de Volkskrant

28 maart 2020 zaterdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 8

Length: 56 words

Body

Hongarije

Hongarije gaat vanaf zaterdag in een beperkte lockdown. Mensen mogen nog wel naar buiten als ze een reden hebben. Het aantal goede redenen is opvallend hoog. Hongaren mogen nog wel naar de kapper of een bruiloft. In België en Frankrijk werd de lockdown vrijdag met twee weken verlengd.

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 27, 2020

End of Document

De Betrouwbare Mannetjes hebben nog wat clichés

de Volkskrant

28 maart 2020 zaterdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Opinie zaterdag; Blz. 22

Length: 639 words

Body

Houden jullie het nog een beetje uit?

Rare tijden.

Handen wassen.

Binnen blijven.

Anderhalve meter is eigenlijk veel meer dan je zou denken.

Als het zulke vitale beroepen zijn, waarom betalen we ze dan niet beter?

Het RIVM benadrukt dat het werkelijke aantal besmettingen hoger ligt.

Gelukkig is het lekker weer.

In tijden van **corona**.

Dit gaat nog veel langer duren dus wen er maar aan.

Wij zijn niks meer gewend, hè?

We zitten allemaal in hetzelfde schuitje, moet je maar denken.

Kennen jullie nog mensen met **corona**?

Groepsimmunititeit opbouwen.

Intelligente **lockdown**.

Je mag het niet zeggen, maar ik vind het wel wat hebben.

Het nieuwe normaal hè, zeggen ze.

Zolang het in een mandje past, vind ik zelf het geen hamsteren.

Eerst zaten we allemaal binnen op onze telefoon en nu wil iedereen naar buiten.

Wel goed voor het milieu.

China heeft opeens overal schone lucht.

Alsof de aarde op de resetknop heeft gedrukt.

Mensen worden ook heel inventief.

Allerhande hartverwarmende initiatieven.

DWDD moet blijven. Juist nu.

Grappig hoe opeens alles toch via email kan.

Zielig wel voor Liverpool.

Wist je dat Shakespeare King Lear heeft geschreven toen hij in quarantaine zat?

Wat mij heel erg helpt, is je gewoon aankleden alsof je naar je werk gaat.

Ik smeer ze nu voor het slapengaan helemaal in met Nivea.

Fijne man, die Jaap van Dissel.

Wij doen opeens weer spelletjes.

Italianen komen ook veel vaker bij hun ouders.

Aan de griep gaan elk jaar ook duizenden mensen dood.

Als het straks warmer wordt, schijnt het af te vlakken.

Je moet even je microfoon op mute zetten, want het galmt.

Ze denken dat Amerika het allerergst wordt.

In China zijn ze alweer aan het werk.

Broodjes vleermuis in de tas.

Schijnt gewoon naar kip te smaken.

Carnaval of wintersport?

In **België** schijnen ze het heel goed te doen.

De ziekte heet trouwens **COVID-19**, **corona** is het type virus.

Gelukkig kunnen kinderen het niet krijgen.

Kinderen kunnen het wel krijgen, maar minder.

Kinderen kunnen het niet overdragen.

Kinderen kunnen het wel overdragen, maar minder?

Gewoon naar Junior Einstein en dan inloggen met je username van Google Classroom of Cludwise Cool, en dan onder Instellingen. En dan op Taken klikken.

We zitten nu op hetzelfde punt als Italië twee weken geleden.

Als ik maar zou weten wanneer het voorbij is, zou ik het allemaal niet zo erg vinden.

Ach ja, we vermaken ons wel.

Eerst de hoekjes zoeken en dan de rand maken.

Ik ken iemand die in het ziekenhuis werkt en die zegt dat het druk is maar beheersbaar.

Ik ken iemand die in het ziekenhuis werkt en die zegt dat volgende week de pleuris gaat uitbreken.

Ze moeten het doen zoals in Zuid-Korea.

Nu verwachten ze eind mei pas de piek.

Coronafeestjes, hè?

In China zijn ze nu bang voor een tweede surge.

Kennelijk hebben wij niet genoeg testmateriaal.

Er zijn ook heel veel jonge mensen bij.

Vind je mij kortademig?

Die hele Jaap van Dissel lult maar wat.

Testen, testen, testen.

Ga maar op de iPad.

Lavezzi Rutjes.

Ik denk gewoon Europese tickets toewijzen op basis van de huidige stand.

Er wordt vooral heel slecht gecommuniceerd.

Zorg goed voor elkaar.

Het gaat alleen nog maar over corona.

Het is een soort droom.

Gelukkig is het lekker weer.

Het zijn rare tijden. Ieder gesprek heeft nagenoeg dezelfde inhoud. Het gaat alleen nog maar over corona. Praten om de stilte en de paniek maar niet toe te laten. Als een soort bezwering. Begrijpelijk. We hebben even de handigste vullers voor u op een rijtje gezet. Staat u niet meer met uw mond vol tanden. In tijden van corona.

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Load-Date: March 27, 2020

End of Document

Digitaal vergaderen blijkt uitkomst, fysiek winkelen is de klos

de Volkskrant

28 maart 2020 zaterdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Ten Eerste; Blz. 14

Length: 455 words

Byline: PETER DE WAARD

Body

De winnaar & verliezer van de week

Winnaar

Begin dit jaar stond het

aandeel op 64 dollar, deze week op 159. In deze tijden van **lockdowns** is Zoom Video, dat online praten, vergaderen en lesgeven faciliteert, de beste belegging. De in China opgegroeide oprichter Eric S. Yuan die in de jaren negentig na negen vergeefse pogingen een visum kreeg om in de VS te kunnen werken, is inmiddels multimiljardair dankzij een virus dat in zijn geboorteland is begonnen.

Sinds 5 maart werkt de 50-jarige Yuan noodgedwongen ook thuis in een miljonairsoord in Silicon Valley, net als alle collega's van het bedrijf dat hij in 2011 oprichtte. Bijna elke drie dagen verdubbelt het aantal gebruikers van de dienst. Nu mensen door de **lockdown** thuiszitten, zijn er communicatiemiddelen nodig. Met Zoom Video is hij de grote concurrent geworden van Google Hangouts. Zoom maakt het mogelijk om met elke smartphone met collega's te overleggen, vergaderingen te houden, bestanden te delen en te presenteren. Het is beveiligd met negencijferige 'meeting ID's'. Tijdens brainstormsessies kunnen met krabbels op het scherm ideeën worden

aangedragen of verbeterd. Yuan is overtuigd dat werkmethodes radicaal zullen veranderen. Tegen Forbes vertelde hij: 'De nieuwe generatie groeit op met de wetenschap dat je kan werken zonder dat je naar een kantoor moet. Binnen tien jaar is dit de gewoonste zaak van de wereld.'

Verliezer

Begin dit jaar kostte een aandeel van het winkelvastgoedfonds Wereldhave nog een dikke 20 euro. Nu is dat ruim 7 euro. Vijf jaar geleden werd er nog 60 euro voor betaald en vlak voor de vorige crisis meer dan 100 euro. Wie denkt dat het gemakkelijk geld verdienen is met vastgoed moet niet de jaarverslagen van het oudste vastgoedfonds (sinds 1930) van Nederland gaan bestuderen. Matthijs Storm, die vorig jaar van de zakenbank Kempen overkwam om Wereldhave te gaan leiden als ceo, zal zich nog wel eens achter de oren krabben. Hij had mooie plannen om lege winkelruimtes nieuwe functies te geven voor entertainment, fitness en flexibele kantoren. Maar zo snel ging het niet en tot overmaat van ramp ging ook Hudson's Bay eind vorig jaar over de kop. Wereldhave heeft de pech dat Page 2 of 2 Digitaal vergaderen blijkt uitkomst, fysiek winkelen is de klos

het veel winkelvastgoed in **België** en Frankrijk heeft, waar vrijwel alles na de **lockdown** op slot is gegaan. Veel van de winkelexploitanten vinden dat ze ook geen huur meer moeten betalen. In Nederland nam staatssecretaris van Economische Zaken Mona Keijzer het deze week voor hen op. Ze vroeg de verhuurders om coulance. En dat is wat Wereldhave niet kan hebben. Het heeft al te kampen met opstandige aandeelhouders die Storm in Het Financieele Dagblad eerder een bankanalist noemden en zeiden een doener te willen.

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Graphic

Eric S. Yuan, Zoom Video, aandeel van 64 naar 159 dollar

Matthijs Storm, Wereldhave, aandeel van 20 naar 7 euro

Load-Date: March 27, 2020

End of Document

Procedures, protocollen en de angst voor staatspaternalisme

de Volkskrant

28 maart 2020 zaterdag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: Opinie zaterdag; Blz. 29

Length: 910 words

Byline: MARTIN SOMMER

Body

Column MARTIN SOMMER

In Werkendam preekte een dominee hel en verdoemenis. God heeft het coronavirus gestuurd om ons te straffen. Wij zijn allemaal zondig, ook de kinderen. Er werd schande van gesproken, maar ik kwam ook een minder radicale versie tegen: het coronavirus is de oplossing, de mensen zijn het probleem. De meest gematigden hebben het over een 'reset' van de samenleving. Als ziekte en dood zich aandienen, dan komt ineens zoiets ouderwets als moraal om de hoek kijken. Moraal is nu het verhaal.

Over de communicatie van de vier ministers tijdens hun gezamenlijke persconferentie was nogal wat te doen. De doventolk was geloof ik de enige die het er goed vanaf bracht. Minister Grapperhaus nam een stoere pose in en zei tegelijk dat je best een luchtje kon scheppen en drie mensen op bezoek was ook oké. Die drukte op het strand, ja, dat was asociaal. In de Kamer erkende premier Rutte dat de communicatie beter moest. Er klopte iets niet, maar was het wel de communicatie? De ministers spraken veel woorden, maar stonden toch met hun mond vol tanden. Het ontbrak niet aan communicatie maar aan een heldere morele boodschap.

Ineens blijkt de gereedschapskist van bestuurders akelig leeg. Zelfbeschikking en individuele rechten, dat is de liberale moraal die we kennen. Liever dan ons de les lezen, praten bestuurders over procedures. Rob Jetten sloeg een modderfiguur bij Op1 toen hem herhaaldelijk werd gevraagd of Nederland niet subiet op slot moest. Hij vertelde dat hij niet in het kabinet zat, dat erover zou worden vergaderd en dat we naar de experts moesten luisteren.

Burgemeesters moeten nu met gezag hun gemeente toespreken. Femke Halsema zei dat ze gaat handhaven, maar met gezonde tegenzin. Wat is dat voor boodschap, behalve dat ze geen zin heeft?

Mensen moeten gehoorzamen, maar gehoorzamen is iets ouderwets, net als gezag. In het Vondelpark werd gesurveilleerd, een paar kickboksers gingen gewoon door met hun lijf-aan-lijftraining, politieagenten kuierden langs. Eens te meer bleek de ambtelijke verlegenheid om de burgerij de maat nemen.

In het AD stond een stuk met Sophie in 't Veld en Esther de Lange. Volgens de twee boze Europarlementariërs bakt Europa weer niets van deze crisis, aangezien de grenzen dichtgaan en het ene land andere normen stelt dan Page 2 of 3 Procedures, protocollen en de angst voor staatspaternalisme

het andere. **België** was op slot, Nederland minder. In het ene land zijn er meer ic-bedden dan in het andere. Wat er zo vreselijk is aan deze nationale verschillen, werd niet duidelijk. Maar dat het niet langer zo kan, sprak voor zichzelf. Esther de Lange pleitte voor protocollen voor alle EU-lidstaten.

Protocollen! Boeiend woord, vooral in verband met de ziekenhuizen. In de zorg zijn ze al jaren aan het vechten tegen de procedures en protocollen, en voor de vrijheid van de professional om het goede te doen en de tijd te krijgen. Protocollen zijn de uitdrukking van het gehate neoliberalisme, dat de moraal uit de weg gaat. Net als trouwens voorheen minister Bruno Bruins met zijn uitspraak dat ziekenhuizen niet meer zijn dan 'een stapel stenen'. Nu blijkt daarvan het tegendeel. Ziekenhuizen zijn de plek waar morele gevoelens zijn teruggekeerd, zoals gezag, gehoorzaamheid, trouw, moed, opofferingsgezindheid ook. Wie had drie weken geleden gedacht dat zich duizenden voormalige verpleegsters en artsen vrijwillig zouden melden om te helpen, waarmee ze zelf ook nog het risico nemen de ziekte op te lopen?

Dit is een andere moraal dan de zelfontplooiing waarvoor de staat moet opdraaien. Ook die is er nog, ik las over vakantiegangers die ergens ver weg vastzaten en klaagden dat het ministerie ze niet van tevoren had gewaarschuwd. Bestuurders durven de burgers niet aan te spreken, uit angst voor staatspaternalisme en omdat ze bang zijn dat de gelijkheid in het gedrang komt. Naastenliefde is nu eenmaal liefde voor je naaste, niet voor de hele wereld. De gevraagde solidariteit van de Groningse ziekenhuizen door de collega's in Brabant levert al spanningen op.

Gevoelens over goed en kwaad, recht en onrecht, hebben hun eigen geschiedenis, wat in de **coronacrisis** de verschillen in aanpak tussen Noord- en Zuid-Europa verklaart. Het katholieke zuiden is autoritair, van bovenaf, en er wordt tot de laatste snik gevochten om de dood buiten de deur te houden. In de noordelijke, van oudsher protestantse landen, belanden er minder mensen op de ic omdat men voordien al tot de slotsom is gekomen dat dit lijden niet langer opweegt tegen de gewonnen weken of maanden.

In die cultuurverschillen zie ik geen kwaad. Iets anders is de huiveringwekkende discussie over de 'triage' van ouderen, waarin men kennelijk tracht ook de dood te protocolleren. Triage, alleen al het woordgebruik wijst op het slechte geweten van degenen die vinden 'dat we hierover moeten praten', en die het niet over 'selectie' willen hebben.

Mensen boven de tachtig zouden bij een volle ic niet meer moeten worden geholpen, zodat jongeren met uitzicht op een langer leven aan bod kunnen komen. Ook dit is een vlucht in de procedure om de morele vraag uit de weg te gaan. Want na de tachtigers zullen de rokers en de drinkers afvallen. En vervolgens de lager opgeleiden, omdat die niet sporten en sowieso al zeven jaar korter te leven hebben.

Maar ik zeg één ding: God houdt u in de gaten.

Martin Sommer is politiek commentator van de Volkskrant

Triage, alleen al het woord wijst op het slechte geweten van degenen die vinden 'dat we hierover moeten praten' Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Graphic

Halsema: gezonde tegenzin...

De Lange: protocollen...

Page 3 of 3 Procedures, protocollen en de angst voor staatspaternalisme

Grapperhaus: drie is oké...

Load-Date: March 27, 2020

End of Document

Minister Van Engelshoven van Cultuur: 'Het is onvermijdelijk dat deze crisis bij alle instellingen pijn zal doen'

de Volkskrant

30 maart 2020 maandag

Copyright 2020 DPG Media B.V. All Rights Reserved

de Volkskrant

Section: V; Blz. 3

Length: 1045 words

Byline: MICHIEL KRUIJT

Highlight: Minister wil extra steunfonds naast de aangekondigde maatregelen.

Body

Interview

Gek genoeg heeft minister Ingrid van Engelshoven van Cultuur sinds het begin van de coronacrisis meer vrije tijd in het weekend. Normaal gesproken, vertelt ze tijdens een telefonisch interview, zit dat altijd vol met evenementen die ze als minister bezoekt. Maar die zijn allemaal afgelast. 'Los van veel werk dat ik thuis doe, is het vrij rustig. Ik heb vanmorgen heerlijk even een frisse neus gehaald.'

Op 4 maart debatteerde ze met de Tweede Kamer over een betere betaling in de culturele sector, iets wat ze per 2021 verplicht wil invoeren. De D66-bewindsvrouw wilde echter niet toezeggen dat ze de kosten hiervan, 20 miljoen euro, ook gaat betalen. Nog geen twee weken later trok het kabinet miljarden uit om de werkgelegenheid en de economie overeind te houden, een steunpakket dat ook een groot deel van de cultuursector enige verlichting moet bieden.

'Het is een bizarre tijd, waarin we besluiten nemen waarvan je nooit had gedacht dat je ze ooit zou nemen. En wie had gedacht dat de hele sector op slot zou gaan? Soms denk ik: ik wilde dat de zorgen van 4 maart nu nog steeds mijn zorgen waren.'

Van Engelshoven maakte afgelopen vrijdag enkele extra noodmaatregelen bekend voor de cultuursector, die vermoedelijk hard wordt getroffen: zo'n 60 procent bestaat uit zzp'ers. 'Ik denk dat niemand op dit moment overziet hoe groot de schade zal zijn. Het kabinet heeft een ongekend steunpakket opgesteld om de eerste nood te lenigen. Maar ik realiseer me goed dat we er nog niet zijn. Ik kijk of we ook nog een fonds kunnen maken voor de culturele instellingen die tussen wal en schip dreigen te vallen.'

Enkele belangenorganisaties hadden daartoe al opgeroepen. Waarom is het steunfonds er nog niet?

Page 2 of 3 Minister Van Engelshoven van Cultuur: 'Het is onvermijdelijk dat deze crisis bij alle instellingen pijn zal doen'

'Omdat ik het nog niet rond heb. Je moet middelen vrijmaken. Dat betekent dat je ook moet kijken naar wat we dan aan andere dingen niet gaan doen. En je moet ook bepalen voor wie dat fonds is. Ik kan als minister niet willekeurig geld gaan uitdelen.

'Ik wil wel waarschuwen. Ik zag op de sociale media dat er enthousiast werd gereageerd op de 50 miljard euro die in Duitsland zou zijn vrijgemaakt voor de culturele sector. Dat moet Nederland ook doen, zo klonk het. Maar die 50 miljard is voor het hele Duitse midden- en kleinbedrijf. Een brancheorganisatie in Nederland hoorde ik een bedrag van 500 miljoen noemen. Dan denk ik: jongens, dat is net zoveel als de hele basisinfrastructuur (alle instellingen en fondsen die subsidie krijgen van het Rijk, red.). Men moet het wel in realistische proporties zien. Het is onvermijdelijk dat deze crisis bij alle instellingen pijn zal doen.'

Krijgt u van de minister van Financiën extra geld voor het steunfonds?

'Ik ga nu niet zeggen waar het geld precies vandaan komt. Maar het ligt niet in mijn ministerie ergens op een plank.'

In **België is bepaald dat tickets voor afgelaste evenementen tijdelijk niet hoeven te worden terugbetaald, zodat organisatoren geen enorm inkomensverlies lijden. Waarom gebeurt dat in Nederland niet?**

'In **België** kon men dat per decreet doen, dus vrij snel. In Nederland moet je daarvoor de wet wijzigen en dat kost veel tijd. Wat wij wel snel kunnen doen, en dat hebben wij waarschijnlijk komende week rond, is met de branche de afspraak maken dat je als alternatief voor terugbetaling een voucher geeft. Maar je kunt de consument niet dwingen die te accepteren.'

U heeft de betaling van huren bij de rijksmusea drie maanden opgeschort. Dat scheelt het Rijksmuseum in Amsterdam bijvoorbeeld bijna een miljoen euro per maand.

'Het grootste probleem bij instellingen is dat veel kosten doorlopen, maar dat het geld van de kaartjes niet meer binnenkomt. Het ironische is dat de crisis extra hard aankomt bij de instellingen die het altijd lukte om veel eigen inkomsten te genereren. Door de betaling van de huur op te schorten, kun je helpen de liquiditeit te verbeteren. Die huurkosten zijn vaak hoog.

Ik heb met gemeenten en provincies afgesproken dat ze kijken of ze hetzelfde kunnen doen. Ik kan hen dit niet verplichten, maar ze hebben er oog voor. Veel podia zitten in gemeentelijke panden.'

Maar die huren moeten straks nog wel worden betaald.

'We zijn nu vooral bezig met wat we op de korte termijn moeten doen om te voorkomen dat er instellingen aan onderdoor gaan. Hoe het op de langere termijn uitpakt, daar zijn we nog niet aan toe. Daar gaan we zeker ook naar kijken.'

Er is geopperd om de Geefwet te verruimen, die een aftrekpost biedt bij schenkingen aan culturele instellingen.

'Het kabinet heeft al besloten dat de betaling van allerlei belastingen kan worden uitgesteld. Maar ik ben bereid alle mogelijkheden te overwegen die op de langere termijn lucht kunnen geven, inclusief een hogere aftrekpost in de Geefwet. Wat iedere liefhebber van cultuur nu al kan doen: word vriend van je favoriete instelling. Alle beetjes helpen.'

Wat zijn uw ervaringen de afgelopen weken?

'Ik ben dankbaar voor hoe constructief er wordt meegedacht om deze crisis het hoofd te bieden. Wat er aankomt is natuurlijk voor de sector heel zwaar. Tegelijkertijd zie ik ook fantastische initiatieven om cultuur naar het publiek te blijven brengen. Kunst biedt veel mensen ook troost.

Page 3 of 3 Minister Van Engelshoven van Cultuur: 'Het is onvermijdelijk dat deze crisis bij alle instellingen pijn zal doen'

'Ik mocht vorige week in een tv-programma de Decamerone aftrappen, de dagelijkse voorleesserie van ITA (Internationaal Theater Amsterdam). Die is sindsdien mijn dagsluiting geworden. Het is prachtig voor het naar bed gaan naar een mooi verhaal te mogen luisteren, zeker na de hectiek die er nu bijna elke dag is.

'Ik zeg ook tegen mensen: blijf boeken lezen, blijf muziek luisteren, zoek de initiatieven op van de sector om hun prachtige producties ook nu in de huiskamer te brengen.'

STEUN

Vrijdag maakte minister Van Engelshoven van Cultuur enkele extra noodmaatregelen voor de cultuursector bekend. De rijksmusea mogen drie maanden de betaling van hun huur uitstellen als hun gebouw eigendom is van de overheid. Ook kunnen de subsidies van het Rijk voor het derde kwartaal nu al worden overgemaakt. Alle subsidies, ook die van provincies en gemeenten, blijven doorlopen. Instellingen worden niet gekort als zij dit jaar hun afgesproken prestaties niet halen.

'We zijn nu vooral bezig met wat we op de korte termijn moeten doen om te voorkomen dat er instellingen aan onderdoor gaan'

Bekijk de oorspronkelijke pagina:

Graphic

Minister Ingrid van Engelshoven van Cultuur.

Load-Date: March 29, 2020

End of Document

Artikelen De Morgen

De Morgen, 16-03-20

p. 1

Volmachten tegen corona

Regering van zes maanden om crisis te bestrijden

EEN VERPLEEGSTER VERZORGT EEN BEJAARDE VROUW IN HET LIMBURGSE LINKHOUT. WOUTER VAN VOOREN

Tien partijen (PS, sp.a, MR, Open Vld, N-VA, CD&V, cdH, DéFI, Ecolo en Groen) bereikten gisteravond een akkoord over de aanpak van het coronavirus. De regering in lopende zaken krijgt volmachten om de impact ervan zo veel mogelijk te beperken.

(JVH/AVB/PD)

De regering-Wilmès met de partijen MR, Open Vld en CD&V zal voor haar aanpak van de COVID-19-pandemie steun krijgen vanuit het parlement via volmachten. De oppositiepartijen Groen, Ecolo, PS, sp.a, N-VA, cdH en DéFI zullen die leveren, maar treden zelf niet in de regering. Als een regering met volmachtwetten werkt, dient ze niet voor elk besluit naar het parlement te trekken voor een stemming. Dat maakt het mogelijk om in crisistijd snel stappen te zetten.

Volmachtbeleid werd in de jaren 80 al toegepast in de regeringen-Martens. Toen moest het dienen om het land met dwang tot een budgettair herstelbeleid te brengen. Zo'n wetgeving is evenwel controversieel omdat het parlement zichzelf min of meer buitenspel zet.

De voorzitters van PS, N-VA, Open Vld, MR, CD&V en sp.a zaten dit weekend urenlang samen met het informateursduo Patrick Dewael (Open Vld) en Sabine Laruelle (MR). Zaterdag leek er even

sprake van een volwaardige 'noodregering' met de N-VA en de PS. Maar die formule botste zondagochtend op een veto van PS-voorzitter Paul Magnette en MR-voorzitter Georges-Louis Bouchez (MR). Ze vonden het ongehoord dat Bart De Wever (N-VA) het premierschap opeiste.

"Het coronavirus zal zware gevolgen hebben voor ons land", benadrukte Dewael tijdens een persconferentie gisteravond laat. "De partijen zijn erin geslaagd om boven zichzelf uit te stijgen en te bekijken wat ze samen kunnen doen." Concreet zal de regering-Wilmès deze week een vertrouwensstemming vragen in het parlement om een doorstart te maken als een regering die zich toespitst op de strijd tegen het coronavirus. Ze zal dan ook volmachten vragen voor drie maanden. Die periode kan een keer verlengd worden, met nogmaals drie maanden.

De formatie verhuist even naar de achtergrond. "We hopen dat we na de periode van deze noodregering kunnen overgaan tot de vorming van een volwaardige regering", aldus Dewael.

Intussen breidt de coronacrisis uit in ons land. Aan de stijging van het aantal besmettingen en hospitalisaties komt nog niet meteen een eind, waarschuwen experts. Het effect van de strenge maatregelen die de overheid vorige week nam, laat nog minstens tien dagen op zich wachten. Dan zou de toename van het aantal besmettingen moeten vertragen. Een daling in de cijfers komt er pas na een maand.

Recordaantal sterfgevallen

Alleen moet iedereen zich dan wel aan de regels houden en dat is niet het geval. "De eerste signalen die we dit weekend hebben gekregen, zijn alvast niet hoopgevend", vindt viroloog Marc Van Ranst. "Er komen nog steeds te veel mensen bij elkaar." Ook de Gentse professor Wim Derave pleit in een massaal gedeelde open brief voor meer discipline. "Als we de huidige maatregelen strikt opvolgen, dan zal het hels zijn, maar misschien nog niet catastrofaal."

Het coronavirus heeft de wereld stevig in zijn greep. De Spaanse overheden melden dat er in 24 uur 105 dodelijke slachtoffers vielen en meer dan 2.000 nieuwe besmettingen bij kwamen. Daarom kondigde premier Pedro Sánchez een zo goed als volledige quarantaine in heel het land af. De Spanjaarden mogen enkel nog hun huis verlaten om te gaan werken of voor andere noodzakelijke redenen, zoals het kopen van voedingsmiddelen.

In Italië vielen in één dag 368 sterfgevallen, een triest record. Dat brengt het totaal in het land op 24.747 besmettingen en 1.809 doden. In Nederland gaan nu ook alle scholen en horeca dicht. Frankrijk besliste zaterdag al om alle horecazaken sluiten. Daarnaast gaan de skigebieden op slot. In navolging van Tsjechië besloot Duitsland dan weer om de grenzen te sluiten.

In eigen land klinkt ondertussen de roep om nog strengere maatregelen. "Als mensen het echt niet willen begrijpen, dan moeten we evolueren naar een Italiaans of Spaans scenario", zegt Van Ranst.

De Morgen, 16-03-20

p. 3

'We moeten de regels nog strenger maken'

Viroloog Marc Van Ranst ziet dat nog te veel mensen elkaars gezelschap opzoeken

IN DENDERMONDE STAAT EEN EXTRA TENT OP, SPECIFIEK OM **CORONA**PATIËNTEN OP TE VANGEN. GEERT DE RYCKE

Het **coronavirus blijft om zich heen grijpen. Het aantal besmettingen loopt op en ondertussen zijn 163 patiënten gehospitaliseerd. Van hen liggen er 33 op intensieve zorgen. Ondertussen klinkt de roep om nog strengere regels steeds luider.**

PIETER DUMON

Een daling van het aantal besmettingen is ten vroegste voor binnen een maand. Als iedereen zich aan de regels houdt tenminste. En daar knelt het schoentje volgens viroloog Marc Van Ranst. "Ik ben gedegouteerd door wat ik de voorbije dagen heb gezien. Er komt nog steeds te veel volk samen. Daarom pleit ik onomwonden voor nog strengere regels. Als het mensen aan burgerzin ontbreekt, moeten we naar een scenario zoals in Spanje en Italië (waar een volledige **lockdown** van kracht is, PD) evolueren. We hebben maar één kans om dit virus een halt toe te roepen. Het moet echt nu gebeuren."

In het Gentse AZ Sint-Lucas is momenteel de helft van de bedden op intensieve zorgen bezet. Maar van **corona**patiënten is daar nog geen sprake. In het West-Vlaamse fusieziekenhuis AZ Delta heeft men op de intensieve zorgen 14 bedden vrijgemaakt voor **corona**patiënten. Eén daarvan is momenteel bezet. Ook bij het ziekenhuisnetwerk Antwerpen, goed voor 2.500 bedden, het UZ Gent en het Heilig Hart-ziekenhuis van Tienen is er van een capaciteitsprobleem geen sprake.

Voorlopig dan toch. Want experts waarschuwen dat er de komende dagen steeds meer patiënten met

ademhalingsproblemen op intensieve zullen belanden. Opvallend daarbij is dat het virus blijkbaar ook heel wat jongere mensen in de problemen brengt. Nederland en Frankrijk lieten dit weekend weten dat meer dan de helft van de patiënten die bij hen op intensieve zorgen ligt jonger is dan vijftig jaar. Een 16-jarige jongen ligt aan de kunstmatige beademing in het Sophia Kinderziekenhuis in Rotterdam. Voor zover bekend is hij de jongste Nederlandse patiënt die met corona moest worden opgenomen. Cijfers voor ons land zijn er niet, maar volgens viroloog Marc Van Ranst liggen die waarschijnlijk in dezelfde lijn. "Ook in Wuhan en Italië hebben we dat gezien. Ook daar werden dertigers en veertigers ernstig ziek. Maar de meeste patiënten uit de leeftijdsgroep kwamen er weer bovenop. Bij de hogere leeftijdscategorieën is dat veel minder het geval."

Dat er nu in verhouding veel 'jonge' patiënten op intensieve liggen verbaast ook epidemioloog Pierre Van Damme (UAntwerpen) niet. "Er zijn in de leeftijdscategorie twintig tot vijftig jaar ook gewoon veel meer besmettingen. Die mensen zijn de actieve bevolkingsgroep die de voorbije weken nog vaak en veelvuldig met anderen in contact hebben gestaan. Het oudere deel van de bevolking doet het wat dat betreft al langer een stuk voorzigtiger. Vandaar dat het zo belangrijk is dat iedereen die sociale contacten nu zo veel mogelijk probeert te beperken."

Door het schrappen in de agenda's van de dokters komen in het ziekenhuisnetwerk Antwerpen de komende dagen en weken een aantal operatiekwartieren leeg te staan. "Daar is alle materiaal voorhanden om extra intensieve afdelingen in te richten mocht dat nodig zijn." In het UZ Gent zijn er dan weer plannen om een zogeheten midcare-afdeling in het leven te roepen, die het midden houdt tussen een gewone verpleegafdeling en intensieve zorgen. Mocht dat niet volstaan, dan wordt in een tweede fase ook aan het inschakelen van operatiekwartieren gedacht. Ook bij het AZ Sint-Lucas staan er voldoende bedden en personeel klaar. "Maar net als alle andere ziekenhuizen maken we ons wel steeds ernstiger zorgen over onze slinkende voorraad beschermend materiaal", zegt woordvoerder Iny Cleeren. "Dat materiaal is essentieel voor onze dienstverlening. Kunnen we de voorraad niet aanvullen, dan komt onze werking in het gedrang."

De voorbije dagen werd ook al geopperd om, net zoals in Italië, defensie in te schakelen. Die zou met het optrekken van veldhospitalen de capaciteit van de ziekenhuizen tijdelijk kunnen verhogen. Maar concreet zijn die plannen voorlopig niet. "We zijn altijd bereid om bij te springen", klinkt het bij defensie. "Maar tot op heden is die vraag ons nog niet gesteld." Ook de huisartsen passen hun werking aan. In samenwerking met de ziekenhuisnetwerken willen ze triagecentra opzetten voor mensen met luchtweginfecties, in de wachtruimtes gaan ze kinderen van volwassenen scheiden en er wordt gekeken naar de mogelijkheden om videoconsultaties te doen.

De noodtoestand in de ziekenhuizen dreigt wel een tijdje aan te houden. Ondanks de strenge maatregelen die de regering donderdag aankondigde. "Het effect daarvan zullen we in het beste geval pas over een tiental dagen zien", zegt Van Ranst. "Dan zou de toename van het aantal patiënten moeten vertragen."

De Morgen, 16-03-20

p. 6

Belgische 'vluchtelingen' niet meer toegelaten

Landgenoten staken massaal grens over maar daar komt nu een einde aan

SLUIS BESLOOT GISTEREN BELGEN TERUG TE STUREN OP DE WEG VAN ZEELAND NAAR VLAANDEREN, TOT WOEDE VAN DE CHAUFFEURS. BAS BOGAERTS

Nadat de **Nederlandse** grensplaats Sluis zaterdag werd overrompeld door Belgische 'coronavluchtelingen', sloot de gemeente gisteren alle parkeerplaatsen, winkels en horecazaken. De Belgen die nog een poging waagden om de grens over te steken, gingen naar Cadzand en andere badsteden.

JOANIE DE RIJKE

In Sluis kon je over de koppen lopen zaterdag. Ook in de Franse grensplaats Rijsel was het extra druk door Belgen die de coronamaatregelen in eigen land ontvluchtten en massaal gingen shoppen en eten in de buurlanden. Op zaterdagavond sloot de Franse overheid alle cafés, winkels, restaurants en bioscopen. In **Nederland** bleef de horeca wel open. Maar de gemeente Sluis wilde het scenario van zaterdag niet herhalen. Op zondagmorgen besloot de lokale middenstand om alle zaken te sluiten, nadat de gemeente zaterdagavond al bekendmaakte dat alle parkings vanaf zondagmorgen dicht waren.

Toch is de rij auto's met Belgische nummerplaten nog aanzienlijk bij de afslag Sluis. Het is zondagmiddag 12 uur. Twee mensen van de handhaving houden het verkeer tegen. Handhaving is een gemeentedienst die verantwoordelijk is voor openbare ruimte en veiligheid en samenwerkt met de plaatselijk politie. "Belgen zijn niet toegelaten," klinkt het. "Tenzij ze een goeie reden hebben. Een afspraak met iemand van het gemeentebestuur bijvoorbeeld."

Zondag is de drukste dag van de week in Sluis. Nu is het net zo stil en leeg als bij ons. In restaurant 't Populierenhof brandt nog wel licht. De zaak is gesloten, zegt eigenaar Robert Beijer. Hij zit samen met zijn dochter Evy en een vriend aan tafel. De pot handgel staat binnen handbereik. "Ik heb gisteren een topdag gehad," zegt de eigenaar. "Eigenlijk is het niet goed, maar alle horecazaken waren open dus bleven wij het ook. Dat werd ons niet in dank afgenomen. Mijn vrouw stond achter de bar en kreeg verschillende berichten van Belgische collega's die het een schande vonden dat we open bleven. Nu heeft de middenstand unaniem besloten om dicht te gaan. Dat moest niet van het gemeentebestuur, we willen dat zelf. Iedereen moet zijn verantwoordelijkheid nemen, wij dus ook."

Het waren wantoestanden gisteren, zegt een bewoner op straat die met zijn hondje op stap is. "De mensheid op zijn laagst. Er werd gescholden, mensen duwden elkaar weg. Wat een egocentrisme. Plots zie je een mentaliteit van 'ikke, ikke en de rest kan stikken'. Blij dat de stad op slot zit."

In de badplaatsen Cadzand en Biervliet zijn nog wel enkele horecazaken open. In strandtent de Boekanier zit een tiental Vlamingen aan tafel. Wat ze ervan vinden dat hun gedrag de woede van veel anderen opwekt? "We beseffen de kritiek, daarom is dit de laatste keer dat we gaan," zegt een van hen, een zelfstandige uit Lokeren. "Intussen houden we afstand van elkaar, wassen onze handen. Maar morgen moet ik weer naar mijn werk en zit ik met meer mensen samen dan nu."

Sigrid Lannoy is eigenaar van de Boekanier. "Het geeft een dubbel gevoel geeft om open te zijn," zegt ze. "Een paar kilometer verderop is alles in lockdown en wij doen hier gewoon verder. Dat is verkeerd, maar ik wil ook geen paniek zaaien door als enige te sluiten."

Een uur later gaan alle restaurants dicht aan de kustgemeentes van Zeeuws-Vlaanderen. Midden op de weg bij Retranchement blokkeert een auto de weg van Zeeland naar Vlaanderen. De wagen is van de dienst handhaving van Sluis. De gemeente heeft besloten ook aan de grensovergang Belgen terug te sturen. Dit tot woede van de Belgische chauffeurs. Zeker 80 procent van de auto's heeft een Belgische nummerplaat.

Op zondagavond besluit ook Nederland alle eet- en drinkgelegenheden te sluiten. "Dat kunnen we alleen maar toejuichen," zegt Erika Vlieghe, diensthoofd infectieziekten van het UZ Antwerpen. "We kunnen helaas niet meten hoe groot de besmetting is door het aantal Belgen die over de grenzen gaan shoppen en eten, maar zeker is dat het veel kwaad doet. Het is voldoende dat een paar mensen geïnfecteerd raken en daarna een heel dorp besmetten."

De Morgen, 16-03-20

p. 7

'Ook voor EU-staten geldt: eerst mijn wc-papier'

Interview. Politicoloog Hendrik Vos ziet in Europa vooral een versnippering in aanpak om het virus in te dammen

Een reeks Europese landen sluiten hun grenzen, andere landen voeren strengere grenscontroles in. Elk EU-land voert een andere coronabeleid. Waar is Europa? Europa-kenner Hendrik Vos (UGent): 'Het is ieder voor zich.'

BRUNO STRUYS

'HIER LIGGEN KANSEN VOOR EUROPA', VINDT VOS. 'MAAR HET IS SCHIETEN OP EEN BEWEGEND DOELWIT EN DAT IS ONGELOOFLIJK MOEILIJK.' THOMAS SWEERTVAEGHER

Verschillende landen sluiten hun grenzen. Kan dat zomaar in Europa met zijn vrij verkeer? Is Schengen een vodje papier?

"Het is zo voorzien in de verdragen dat als bijvoorbeeld de volksgezondheid of de openbare orde in gevaar is, je opnieuw je grenzen mag controleren en het verkeer belemmeren. Het is gebeurd bij de uitbraak van de dolliekoeienziekte en het EK voetbal in België en **Nederland** in 2000 om hooligans tegen te houden. Ook met de terreurdreiging enkele jaren geleden waren er filterblokkades tussen Frankrijk en België, maar na een paar dagen was dat voorbij. Je kan je grenzen dus afsluiten bij een acuut gevaar, als het is voor een beperkte periode en zo zal dat nu ook wel zijn.

"De Europese Commissie doet het toezicht op die Schengen-bepalingen. Je moet het daar vooraf melden en ik ben niet zo zeker of dat is gebeurd. Maar de Europese Commissie zit niet in de positie dat ze nu boetes of sancties kan opleggen."

Heeft de Europese Commissie er al op gereageerd?

"Die hebben zich nog niet laten horen. Ik denk dat ze wat door de feiten worden voorbijgehouden. Dit hebben de Europese instellingen nooit meegemaakt. Hier is geen draaiboek voor. Men zit een beetje angstig te kijken. Ik denk dat er bovendien ook begrip is voor deze ingrepen, omdat alle landen met een acuut probleem zitten. De Commissie hamert er wel op dat het gecoördineerd verloopt, en landen elkaar op de hoogte houden."

In de praktijk zien we dat alle Europese landen andere maatregelen nemen. Waar is de coördinatie?

"Als het gaat over volksgezondheid en crisissen, hebben de lidstaten altijd al de neiging om te zeggen dat ze het zelf willen doen. Elk land heeft zijn eigen systeem van gezondheidszorg dat hij wil beschermen. Lidstaten hebben dus nooit toegestaan dat het Europese niveau zich daar te veel mee moeit. Dan moet je ook niet verwachten dat nu plots de Europese instellingen naar voren komen met een plan. Het is elk land voor zich."

En dan zien we dus Vlamingen in **Nederland feesten omdat ze dat in hun land niet mogen.**

"Dan denk je dat er inderdaad een probleem van coördinatie is en er misschien toch op zijn minst videoconferenties moeten zijn en de bevolking daarover geïnformeerd wordt. Misschien is het zinvol om in pakweg Italië iets anders te doen dan in Malta, omdat men in een andere fase zit, maar er lijkt vooral verlamming te zijn."

Intussen heeft **Nederland beslist om scholen en eet- en drinkgelegenheden toch te sluiten. Is dat het gevolg van internationale druk?**

"Het was te verwachten dat **Nederland** zou volgen. Als wij allerlei maatregelen nemen en **Nederland** niet, dan worden we boos. Al onze maatregelen botsen dan met hun laksheid. Ik denk dat er informeel wel druk gezet is, dat er niet getolereerd kan worden dat er een haard van besmetting is, terwijl de rest zijn best doet om de curve af te vlakken. Dan is het dweilen met de kraan open.

"Achter de schermen is er dus zeker overleg tussen lidstaten, maar om op een moment als dit de bevolking gerust te stellen, zou het Europese niveau zeker een meerwaarde hebben. Hier liggen kansen voor Europa. Het is alleen schieten op een bewegend doelwit en dat is ongelofelijk moeilijk. Zodra een probleem uit de hand loopt en de lidstaten het niet meer weten, dan moet Europa het oplossen. Dat is een ondankbare rol, maar het zou slim zijn om een actievere rol te spelen, niet enkel achter de schermen, maar ook publiekelijk."

Waar is voorzitter van de Europese Raad Charles Michel? Waar is Commissie-voorzitter Ursula Von der Leyen?

"We zien of horen Michel inderdaad niet en dat is teleurstellend. Ik begrijp het, je kan geen wonderen verwachten, want men heeft volksgezondheid nooit aan Europa overgelaten, maar ik denk dat er met meer ervaren politici een meer gecoördineerd signaal was gekomen.

"Nu is het, zoals altijd, eerst ieder voor zich. Het is net als wat er op microniveau gebeurt: eerst mijn eigen wc-papier hamsteren en dan zullen we wel zien wat er gebeurt. Om dan vast te stellen dat we het toch enkel kunnen doen door samen te werken."

Wat is de impact van het sluiten van die grenzen binnen Europa voor de economie?

"Dat heeft grote economische gevolgen, omdat productieketens grensoverschrijdend zijn. Firma's gaan met bevoorradingsproblemen komen en hun afzet verdwijnt voor een deel. Je kan het nog niet becijferen, maar ook het stilvallen van het vliegverkeer, consumenten die compensaties willen, dat gaat een gat slaan in begrotingen.

"Daarom was het ook een flater van Christine Lagarde van de Europese Centrale Bank om te insinueren dat de Italianen hun eigen begroting maar moeten oplossen. Op dat punt zie je nu net wél een duidelijk signaal van Europa, dat men soepel zal kijken naar de begrotingstekorten."

Naar buitenland reizen wordt strikt afgeraden

CORONA VOORZORGEN OP ZAVENTEM. WIE EEN TICKET HEEFT, KAN WEL VERTREKKEN, MAAR DE RETOURVLUCHT IS NIET GEGARANDEERD. PHOTO NEWS

Buitenlandse Zaken raadt alle reizen naar het buitenland af. Betekent dat dat de grenzen van ons land dichtgaan en dat Belgen het verbod krijgen te reizen? En wat als je op dit moment al in het buitenland bent?

(LVB)

1 Wat heeft Buitenlandse Zaken precies beslist?

Omdat het risico voor Belgische burgers om geblokkeerd te raken zo hoog is, worden alle reizen naar het buitenland afgeraden. "Zoveel landen nemen quarantaine **maatregelen** of sluiten hun grenzen dat geen normale doorgang over de grenzen kan gegarandeerd worden", is het argument. Nooit eerder gaf ons land zo'n verregaand negatief reisadvies.

2 Wat betekent dit advies concreet?

Het gaat voor alle duidelijkheid om een advies en geen strikt verbod. Bij een negatief reisadvies vervalt de dekking van je reisverzekering wel. Buitenlandse Zaken wil nu enkel vermijden dat Belgen komen vast te zitten in het buitenland en vraagt daarom om die reizen 'on hold' te zetten. De grenzen van ons land gaan niet dicht. Wie dat wil, kan nog steeds reizen. Uitstapjes naar Frankrijk, **Nederland** of Groot-Brittannië bijvoorbeeld kunnen nog altijd. Terugkeren levert geen problemen op, wat de Belgen die het voorbije weekend gingen shoppen in Zeeuws-Vlaanderen bewezen hebben. Maar ook binnen de Europese Unie zijn er al landen, zoals Polen, die de grenzen sluiten voor buitenlanders.

3 Krijg je je geld terug als je al een buitenlandse reis geboekt hebt?

Meteen na het bekendmaken van het advies van Buitenlandse Zaken beslisten verschillende reisorganisatoren, zoals TUI, Corendon en Sunweb, de komende reizen te annuleren. Bij Sunweb worden alle vlieg-, auto- en wintersportvakanties tot eind maart geannuleerd, waardoor bijna 52.000 Belgen hun reis in het water zien vallen. "Maar als de maatregel tot eind april van kracht blijft, kunnen 105.700 Belgen niet vertrekken", zegt Tim Van den Bergh van Sunweb. Reizigers zijn hun geld niet kwijt: ze krijgen de exacte waarde als tegoed voor een volgende vakantie op een bestemming naar keuze. Dat is ook zo bij Corendon, dat al zijn reizen en cruises tot 31 maart annuleert.

TUI laat tot eind maart niemand meer vertrekken op een pakketreis. In ruil krijgen de klanten die al geboekt hebben een voucher waarmee ze later van een TUI-reis kunnen genieten. "Wie enkel een vliegtuigticket bij TUI heeft geboekt, kan nog wel vertrekken", verduidelijkt Piet Demeyere van TUI. "Maar die mensen moeten beseffen dat de retourvlucht niet gegarandeerd kan worden. Ze kunnen hun ticket wel annuleren."

4 Worden Belgen die in het buitenland zijn massaal gerepatrieerd?

"Er moet niemand gerepatrieerd worden", zegt Piet Demeyere van TUI. "Wie op reis is, kan daar normaal gezien blijven en terugkeren op de voorziene datum. Vroeger terugkeren kan als er plaats is op het vliegtuig. Op dit moment gaan alle vluchten gewoon door. Enige uitzondering is Marokko, dat besloten heeft zijn luchtruim te sluiten voor België en enkele andere Europese landen."

Marokko gaf nog toestemming voor bijzondere vluchten om toeristen weer naar huis te brengen. In het land verbleven het voorbije weekend 30.000 Europese toeristen, onder wie meer dan 1.500 Belgen. Alle TUI-klanten zouden zondagavond terugkeren uit Marokko. De 112 klanten van Sunweb keren ten laatste maandagmiddag terug.

Daarnaast stuurde Sunweb bussen naar de Franse skigebieden om daar 1.500 Belgen op te pikken. De skigebieden werden immers gesloten. De Sunweb-klanten die op zonbestemmingen verblijven, worden op de eerst beschikbare vlucht naar huis gezet. In het totaal had Sunweb 10.000 Belgische klanten in het buitenland toen het advies van Buitenlandse Zaken bekendraakte.

Klanten van Corendon die nu op vakantie zijn, zullen vooralsnog op hun reguliere terugvluchtdatum vliegen.

5 Waar kan je hulp vragen als je in het buitenland bent?

Buitenlandse Zaken raadt alle Belgen aan om in eerste instantie hulp te vragen aan de lokale autoriteiten, de touroperator of de luchtvaartmaatschappij. In geval van nood kan je ook contact opnemen met de Belgische ambassade. Wie in het buitenland in de problemen komt wegens het **coronavirus**, kan van 9 uur tot 20 uur terecht bij het callcenter op het nummer 02/501.4000.

6 Hoe groot is het verlies voor de toeristische sector?

Volgens Koen Van den Bosch van de Vereniging van Vlaamse Reisbureaus (VVR) kan het verlies voor de reisbureaus oplopen tot 1,1 miljard euro. Als de **maatregelen** rond de **corona**crisis een maand van kracht blijven, stevent de hele toeristische sector in Vlaanderen af op een verlies van 1,8 miljard euro. Als het twee maanden duurt, kan dat oplopen tot 3,5 miljard euro, zegt Vlaams minister van Toerisme Zuhair Demir (N-VA).

p. 10

Wetenschappers ontdekken antistof tegen **coronavirus**

Een potentieel medicijn tegen het nieuwe coronavirus uit China lag al sinds vorig jaar in Nederland in de vriezer.

(VK)

Wetenschappers uit Utrecht en Rotterdam hebben ontdekt dat een 'monoklonale antistof' die ze vorig jaar maakten in het onderzoek naar het SARS-virus ook werkt tegen het nieuwe coronavirus.

Het duurt nog zeker maanden voor het eiwit kan worden getest op menselijke patiënten, benadrukt hoofdonderzoeker Berend Jan Bosch (Universiteit Utrecht). Eerst moet men het uitgebreid onderzoeken op veiligheid. "Want het kan zo zijn dat het een tegenovergesteld effect heeft en de virusinfectie verergert. Dat moeten we uitsluiten", zegt Bosch. Maar in cellen voorkomt de stof in elk geval dat het virus weefsels infecteert, schrijft het team in een voorpublicatie op BioArxiv.

Dat alleen al is "retebelangrijk", reageert de Utrechtse viroloog Raoul de Groot, zelf geen deelnemer aan de experimenten. "Berend Jan heeft een mogelijk wapen aan het arsenaal toegevoegd. Deze ziektegolf rolt op ons af, en we staan behoorlijk machteloos. Elke steen die we naar dit virus kunnen gooien, zelfs al is het een kiezelsteen, geeft hoop."

Antistoffen zijn de voelende 'vingers' van het immuunsysteem: de eiwitten die proberen indringers moleculair vast te pakken. Mensen die een aanval van een ziektekiem hebben doorgemaakt, hebben in hun bloed dan ook cellen die antistoffen tegen de indringer aanmaken.

De nu herontdekte antistof werkte tegen het SARS-virus, maar ook tegen het nieuwe coronavirus, dat nauw aan het SARS-virus verwant is. De stof plakt aan de 'stekels' van het virus en voorkomt zo dat het cellen kan binnendringen.

"Als je dit als patiënt zou nemen, dan is de verwachting dat de infectie in de patiënt gestopt kan worden", zegt de Rotterdamse mede-onderzoeksleider Frank Grosveld in universiteitsblad Erasmus Magazine.

Coronaviroloog Bosch is terughoudender. Hij wijst erop dat men bij ebola ook allerlei antistoffen op het spoor was, die het uiteindelijk niet schopten tot medicijn. "Ik wil geen valse verwachting wekken. Het is veel te vroeg om te speculeren over een medicijn voor de mens."

De Morgen, 16-03-20

p. 21

Cold turkey

Column | HANS VANDEWEGHE

ANTWERP-SPELER ISMAEL BAKO (L.) VERDEDIGT OP DUSAN DJORDJEVIC VAN OOSTENDE. DIE LAATSTE CLUB IS VOORTIJDIG UITGEROEPEN TOT BASKETBALKAMPIOEN, TOT ONVREDE VAN DE ANTWERP GIANTS. © BELGA

HANS VANDEWEGHE

Gisteren had een hele spannende sportnamiddag en -avond moeten worden: de ontknoping van het degradatiedebat, de ultieme kwalificatie voor play-off 1 van Anderlecht (of niet) en in de aanloop daarnaartoe de laatste rit van Parijs-Nice. Tussendoor had Sportweekend ons beelden geserveerd van het olympisch kwalificatietoernooi in het boksen, hadden we iets gezien van de F1 die in Melbourne was van start gegaan, een streepje rally had er ook nog bij gekund.

Alleen van wielrennen en boksen hebben we nog een laatste glimp kunnen opvangen. Voor wie denkt 'toeval', neen, dat is het niet. Meer dan welke andere sport ook dragen boksen en wielrennen het recht van de sterkste hoog in het vaandel. Wat is een onbekende griep vergeleken bij een slag op de hersens waarbij heel wat lichten uitgaan en misschien uitblijven? Wat is een onbekende griep vergeleken bij een duik in het ravijn? Dat er in Engeland publiek bij aanwezig was, is dan weer te gek voor woorden en kan alleen maar te wijten zijn aan die crazy Boris and his brexiteers.

Nooit sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog heeft de wereld minder gesport dan in het weekend van 14 en 15 maart 2020. En niet voor het laatst: de weekends van 21 en 22 maart en die van 28 en 29 maart worden nog sportarmer. Voor een sportliefhebber en een sportjournalist - dat zijn niet

altijd synoniemen - is dit een keiharde ontwenningsskuur na decennialang drugsmisbruik. Dit is cold turkey gaan en niet weten waar je uitkomt.

De volleybalcompetitie zal na 3 april niet meer herbeginnen. Voor het oorlogsjaar 2019-'20 wordt geen kampioen aangeduid. De basketbalcompetitie zal na 3 april ook niet meer herbeginnen. Daar hebben ze wel een kampioen aangeduid: Oostende, omdat dat nu op één staat. Vreemd, want daar zijn ze het gewend door te gaan tot begin juni met allerhande eindrondes. De officiële mededeling luidde dat ze die beslissing hebben genomen met bijstand van juristen en medici. Nonsens. Ze hebben gewoon hun rekening gemaakt. Net als voor het volleybal was er voor het basketbal nog tijd zat in om in april, desgevallend mei een eindronde in elkaar te boksen. De reden dat beide competities nu zijn stopgezet is puur en simpel te wijten aan de exodus van buitenlanders die terug naar huis zijn of zo snel mogelijk terug willen.

Zowel ons volleybal als basketbal draait competities op een handvol goeie Belgen - samen met moeite één volwaardige eersteklasser - en hele horden buitenlanders. Die in België houden, verder moeten betalen en onderhouden, is in ons inflatoire businessmodel van de zaalsporten je reinste zelfmoord. Wat we nu meemaken zou ons aan het denken moeten zetten om de instapdrempel voor niet-EU-sporters gevoelig op te trekken. De toekomst zal het uitwijzen, maar het vermoeden bestaat dat ze in **Nederland**, waar veel buitenlanders spelen, dit seizoen wel nog competitief zullen volleyballen en basketballen.

De sportieve **lockdown** is niet meer dan terecht. Voetballen zonder publiek is geen optie. Of een keer bij grote uitzondering, maar een wedstrijd zonder publiek staat haaks op de verbondenheid die hoort bij spektakelsport. Alleen in Engeland hadden ze een iets andere opinie en daar was tot midden vorige week de officiële mantra dat de fans maar een beetje op afstand moesten blijven.

Of hoe je enerzijds de bevolking vraagt thuis te blijven en contact te mijden, om dan alsnog voetbal te organiseren met publiek. Ze mogen daar van geluk spreken dat een T1 van een topclub - Mikel Arteta van Arsenal - positief testte, waarna de geldfabriek Premier League in arren moede ook maar de deuren dicht deed.

Bij al die terechte **maatregelen** hoort ook het sluiten van alle sportfaciliteiten. Een uitzonderingsmaatregel voor topsporters die moeten trainen in functie van wat komt zou wel op zijn plaats zijn. Het sluiten van topsportcentra is geen goed idee. Je kan een atleet niet even stilleggen zoals een lopende band. De atleet is ook geen superverspreider; de kans dat die zich niet zal beschermen tegen het virus is te verwaarlozen. Ze worden ook verondersteld minder vatbaar te zijn voor aandoeningen of althans de effecten ervan minder te voelen en sneller te herstellen.

Een heel interessante case, zeker voor de Italianen, is het gevolg van deze verplichte sabbat midden in een seizoen dat geheel in functie staat van de Olympische Spelen. Volgens zowel IOC-baas Thomas Bach als premier Shinzo Abe van Japan gaan die overigens gewoon door. Optimisme is een morele plicht, aldus virologisch baken Marc Van Ranst. Ik geloof ook nog steeds in Tokio 2020.

De Morgen, 17-03-20

p. 1

Strijd tegen coronavirus wordt oorlog

Volledige lockdown lijkt ook in België enkel kwestie van tijd

DE BOTERMARKT IN GENT. NORMAAL EEN EN AL LEVEN EN DRUKTE, GISTEREN TOTAAL VERLATEN. THOMAS SWEERTVAEGHER

Na Italië en Spanje kondigt nu ook Frankrijk de volledige lockdown af in de strijd tegen COVID-19. Volgt België vandaag? De druk van experts neemt toe, vooral omdat burgers de huidige maatregelen niet te nauw nemen.

MICHIEL MARTIN EN STAVROS KELEPOURIS

Het nieuwe coronavirus blijft oprukken in ons land. Het dodental is verdubbeld tot tien en meer dan duizend landgenoten testten al positief. Dat laatste cijfer van het wetenschappelijk comité voor het coronavirus is dan nog een flinke onderschatting. Door de beperkte capaciteit wordt immers slechts een deel van de vermoedelijke besmettingen effectief getest.

"Als je voor ons land het dagelijkse aantal nieuwe gevallen bekijkt, dan volgen we dezelfde snelheid als het begin van de epidemie in Spanje of Italië", zegt professor infectieziekten Steven Callens (UZ Gent). De situatie in die landen - een volledige lockdown - is volgens hem "de enige manier om het virus nog te stoppen". Concreet wil dat zeggen dat burgers zich alleen nog maar mogen verplaatsen voor essentieel werk, of om voeding en medicijnen te kopen. Door sluitingen van fysieke winkels aan te kondigen, lijken bedrijven als JBC, Fnac of Proximus al vooruit te lopen op zo'n scenario.

"Een lockdown wordt wellicht onvermijdelijk voor ons land", zegt professor microbiologie Herman Goossens (UAntwerpen), die vooral druk van de buurlanden ziet. De Franse president Emmanuel

Macron stelde gisteravond in een televisietoespraak meermaals dat Frankrijk zich "in oorlog" bevindt. Hij kondigde in navolging van Italië een lockdown aan en gaf mee dat de Europese buitengrenzen vanaf vanmiddag tijdelijk zullen sluiten, iets wat de Europese Commissie eerder al aangaf. Vandaag vindt hierover nog een formele stemming plaats. "Het allerbelangrijkste is dat Europese landen hun beleid nu op elkaar afstemmen", zegt Goossens. "Afgelopen weekend hebben we in Nederland gezien wat er gebeurt als dat niet het geval is."

Intussen zijn in ons land 252 coronapatiënten in het ziekenhuis opgenomen, van wie 53 op intensieve zorgen. Het aantal gehospitaliseerden verdubbelt ongeveer iedere twee dagen, net zoals het aantal patiënten op intensive care. Experts verwachten dat die exponentiële toename zich de volgende dagen zal doorzetten. Over een week kunnen er dus al honderden patiënten intensieve zorgen nodig hebben.

In ons land zijn 1.900 bedden voor intensive care voorzien. Ziekenhuizen proberen dan wel extra capaciteit vrij te maken, we dreigen toch in de buurt van een kritieke grens te komen, waarschuwt epidemioloog Pierre Van Damme (UAntwerpen). "Net daarom is het cruciaal dat de overheidsmaatregelen zo strikt mogelijk opgevolgd worden, dan zullen we over tien dagen een impact zien in het aantal infecties en hospitalisaties."

Alleen knelt daar het schoentje: experts keken het afgelopen weekend met lede ogen naar de lockdownfeestjes of volle treinen. "Blijkbaar moet het nog dwingender", zegt Callens, die op "afdwingbare handhaving" aanstuurt. Geldboetes, dus.

In de Wetstraat werd gisteren luidop gespeculeerd over een eventuele lockdown. Volgens Peter Mertens, woordvoerder van het crisiscentrum van Binnenlandse Zaken, is het voorlopig vooral belangrijk om de huidige maatregelen op te volgen. "Die zijn op zich al erg ingrijpend en verregaand. We blijven een beroep doen op de burgerzin en de solidariteit van de bevolking."

De Morgen, 17-03-20

p. 2

'Een bananenboot met 300 kilo cocaïne zal niet omkeren, hoor'

Vier vragen aan onderzoeksrechter Philippe Van Linthout over impact op misdaad

'Als we nu eens gewoon allemaal afspreken niets strafbaars te doen', schreef Philippe Van Linthout, covoorzitter van de Vereniging voor Onderzoeksrechters, op Twitter. Volgens hem houden de maatregelen tegen het coronavirus de criminelen niet tegen, maar vragen ze wel veel meer van de politiediensten en het gerecht.

(YV)

Welk effect heeft het coronavirus nu op de misdaad in ons land?

"Eigenlijk stellen we vast dat de criminaliteit gewoon voortgaat. De bananenboot die ondertussen al vertrokken is met 300 kilo cocaïne aan boord, gaat niet plots rechtsomkeert maken omdat hier corona woedt. Politiediensten verliezen veel capaciteit omdat ze moeten toezien op de maatregelen tegen het virus, zoals de sluiting van cafés.

"Recherchediensten gaan wel verder met hun onderzoeken, waarbij ze bijvoorbeeld verdachten afluisteren of observeren. Zij kunnen dat onderzoekswerk natuurlijk niet loslaten. Stel u voor dat ze dat even stilleggen om over een paar weken weer verder te gaan, dat gaat natuurlijk niet.

"Bij ons in Mechelen, waar ik zelf onderzoeksrechter ben, was het afgelopen weekend qua aantal zaken business as usual. Maar omdat we maatregelen moesten nemen door het virus, wordt het voor ons wel moeilijker. Dit worden nog heel uitdagende tijden voor politie en justitie."

In Nederland zijn rechtbanken vanaf vandaag dicht en worden enkel nog urgente zaken behandeld. Moeten we dat in België ook doen?

"Bij ons is het een gelijkaardig verhaal. Waar mogelijk worden zaken uitgesteld. Maar vaak kan je er niet omheen en moet een rechtbank toch blijven draaien. Als je een verdachte moet aanhouden, moet die zijn verhaal in de rechtbank kunnen doen. Bij ons in de rechtbank wordt nu een heel grote vergaderzaal voorzien om de voorleidingen te houden, waarbij iedereen op ruim vier meter van elkaar zit.

"In burgerlijke zaken proberen ze nu alles schriftelijk te laten verlopen. De twee partijen en hun advocaten hoeven dan niet fysiek naar de rechtbank te komen. Normaal gezien is de boodschap dat iedereen moet thuisblijven, maar wij moeten het doen met wat we hebben."

Laat de infrastructuur bij justitie eigenlijk wel toe om goede maatregelen te nemen tegen het virus? Digitalisering is een oud zeer, waardoor thuis werken toch moeilijk wordt.

"Veel gebeurt bij ons inderdaad nog steeds op papier. Hier staan nu ook twee grote bakken met dossiers voor mij. Als er goedkeuring voor een telefoontap moet worden ondertekend, kan ik dat beter niet van thuis doen. Dan moet een collega dat voor zijn rekening nemen.

"Er wordt al heel lang een boom opgezet over de infrastructuur bij justitie. Maar we moeten nu vooral praktisch denken om te zien hoe we de situatie het hoofd kunnen bieden. Overkoepelend zijn er richtlijnen uitgeschreven en het is aan de voorzitters van rechtbanken om die in de praktijk om te zetten."

Het Antwerpse hof van beroep heeft mondmaskers geschonken aan het Universitair Ziekenhuis. Die lagen er nog, omdat er een paar jaar geleden dossiers waren aangetast door schimmel. Heeft u als onderzoeksrechter die mondmaskers ook nodig?

"Wij gaan ze voorlopig houden, omdat we ook aan onze eigen veiligheid moeten denken. Wij komen vaak in contact met verdachten en dan zetten we hen een mondmasker op. Als de wet zegt dat wij hen moeten zien, kunnen we niet anders. Wij hebben geen speciale pakken, alleen die maskertjes om ons te beschermen."

De Morgen, 17-03-20

p. 3

'Het is hier kalm. Maar wacht tot eind deze week'

Interview. Professor Philippe Jorens, diensthoofd intensive care van het UZ Antwerpen

De oorlog zal in de ziekenhuizen worden gestreden. En aan dat front is iedereen voorbereid. 'We hebben het gevoel dat we dit aankunnen', stelt professor Philippe Jorens, diensthoofd intensieve zorgen (UZ Antwerpen).

CATHY GALLE

JORENS: 'HET BELANGRIJKSTE IS DAT JE MOET PROBEREN JE PERSONEEL ZO IN TE ZETTEN DAT IEDEREEN STAAT WAAR HIJ OF ZIJ HET MEEST NUTTIG IS.' TIM COPPENS

Onwezenlijk. Zo vat professor Jorens de situatie in zijn ziekenhuis samen. De gangen liggen er verlaten bij, de parking staat grotendeels leeg. "Ik wandel hier door de gangen terwijl ik met u praat en kom vrijwel niemand tegen. Het is hier zo rustig dat een mens zich zelfs zou durven afvragen of we ons niet iets aan het wijsmaken zijn. Maar de realiteit is dat we hier eind deze week met een heel andere situatie zullen zitten. Dan wordt het menens."

Kan een ziekenhuis zich volgens u voorbereiden op wat gaat komen?

"Je kan je hier nooit helemaal op voorbereiden. Maar we hebben er wel voor gestudeerd en zijn ervoor opgeleid dus moeten we dit in goede banen kunnen leiden. Het is vooral een enorm logistiek probleem. Hoe kan je ervoor zorgen dat je je patiënten kan redden maar ook je medewerkers maximaal beschermen? Want die medewerkers moeten ook je medewerkers van overmorgen zijn.

"En natuurlijk maken we ons zorgen. Vooral over het ontbreken van materiaal, hoewel er nu nog geen enkele reden tot paniek is. Maar oplossingen zijn absoluut nodig. Want de dag dat het personeel ziek uitvalt en je geen personeel meer hebt om patiënten te verzorgen, hebben we een gigantisch probleem, zoals in Italië."

Hoe bereiden jullie zich hier dan op voor?

"We hebben bedden vrijgemaakt op andere afdelingen. Maar ook de architectuur is aangepast. We hebben op intensieve zorgen op korte tijd muren bijgezet, deuren bijgeplaatst en patiëntenflows veranderd, waardoor we mogelijk besmette patiënten van de anderen weg kunnen houden. We hebben ook de aan- en uitkleedprocedure heel goed geoefend met onze medewerkers.

"Maar het belangrijkste is dat je moet proberen je personeel zo in te zetten dat iedereen staat waar hij of zij het meest nuttig is. De regering heeft beslist dat alle niet-dringende ingrepen uitgesteld worden. Daardoor komt personeel vrij dat ingezet kan worden voor deze crisis. Al blijven we uiteraard nog de urgente dingen doen. Als iemand een hersenbloeding heeft en die moet dringend geopereerd worden, dat doen we dat."

We horen verhalen dat ook pas bevallen moeders bijvoorbeeld niet meer op controle kunnen in het ziekenhuis. Hoe kan zo iets uitstellen helpen in de strijd tegen corona?

"Mocht die consultatie wel doorgaan, dan komt die kersverse mama in contact met gezondheidswerkers en in de wachtzaal ook met andere patiënten. Dat moeten we vermijden. We willen vooral het personeel dat op die afdeling werkt ook inzetten voor andere activiteiten."

Intensivist of spoedarts zijn toch gespecialiseerde opleidingen? Kan elke arts of verpleegkundige zomaar worden overgeheveld naar spoedgevallen of intensive care?

"Nee, maar op verschillende afdelingen werken nu wel oudgedienden van ons. Die worden allemaal in de richting van intensive care en spoed gebracht. Gewoon omdat daar meer volk nodig is, maar ook omdat er mensen zullen uitvallen.

"Bovendien kan je mensen ook inzetten voor heel wat taken die ze misschien niet in hun gedachten hadden toen ze hier zijn beginnen te werken. Dat gaat dan van onthaal, over het screenen van mensen, het transporteren van besmette patiënten van plaats A naar B tot het afschermen van je ziekenhuis of de telefoonlijnen behandelen. Dat laatste is heel belangrijk. Je zal mensen moeten geruststellen en een goede uitleg moeten geven. Dus moeten die mensen er iets van weten, maar hoeven ze nog niet per se intensivist te zijn.

"Dit is een ongelooflijke logistieke organisatie. We zijn hier zo goed als het hele weekend mee bezig geweest. En wat me wel deugd doet, is de grote solidariteit. Overal in de organisatie bieden mensen zich aan om te ondersteunen."

Kunnen er ook mensen van buitenaf helpen?

"Van andere ziekenhuizen of uit de bredere gezondheidszorg wordt moeilijk. Die mensen zullen nodig zijn in de job die ze uitoefenen. En mensen van buiten de gezondheidszorg wil je toch ook zo veel mogelijk weghouden van potentieel zieke mensen. Dus dat ligt wat moeilijk.

"Maar er zijn al mensen die helpen op een andere manier. Zo zijn er die aanbieden om maskers te maken, bijvoorbeeld. Of zoals afgelopen weekend, een winkel die zaterdag een receptie had gepland die door de maatregelen niet kon doorgaan. Die mensen hebben al hun eten hier afgegeven, om onze mensen die tijdens het weekend moesten werken een hart onder de riem te steken. Dat is ongelooflijk hartverwarmend."

De Nederlandse vereniging voor intensive care heeft een draaiboek klaar voor als de crisis helemaal ontspoord en de ziekenhuizen overvol raken. Dan zullen in de eerste plaats tachtigplussers en extreem vroeg geboren baby's niet meer geholpen worden. Behoort dat hier ook tot de plannen?

"In Italië doen zich zulke situaties al voor. Maar we moeten voorzichtig zijn en vooral hopen dat het hier nooit zover zal komen, net omdat we ons hebben kunnen voorbereiden. Wat de te vroeg geboren kinderen betreft: kinderen zijn wel drager, maar zijn zelden zwaar ziek. Zelfs als ze te vroeg geboren zijn.

"Wat we nu moeten doen, is de moed erin houden. We zeggen nu tegen onze mensen dat ze een beetje rust moeten nemen. Want het moet allemaal nog beginnen. Maar op dit moment hebben we het gevoel dat we het aankunnen."

De Morgen, 17-03-20

p. 6

Nederlandse premier: 'Geen simpele uitweg'

(ANP)

De maatregelen tegen het coronavirus zijn ongekend voor een land in vreedstijd. Dat heeft de Nederlandse premier Mark Rutte gezegd in een toespraak vanuit zijn werkkamer in het Torentje in Den Haag. Volgens Rutte is het coronavirus onder ons en zal het voorlopig onder ons blijven. "Er is geen eenvoudige uitweg, de realiteit is dat de komende tijd een groot deel van het Nederlandse volk besmet zal raken", zei hij in zijn toespraak. Het kan maanden duren om groepsimmunititeit op te bouwen. "Veel mensen hebben het gevoel dat we in een achtbaan zitten, die steeds harder gaat rijden", aldus nog Rutte.

De Morgen, 17-03-20

p. 8

Afhaaloket in Nederlandse coffeeshops

(ANP)

Coffeeshops mogen per direct wiet en hasj verkopen aan een afhaaloket. Ze moeten dat wel logistiek kunnen regelen en ook alle hygiëne maatregelen in acht nemen die zijn getroffen vanwege het coronavirus. Zo mogen er niet te veel klanten tegelijk zijn en ze moeten voldoende afstand van elkaar houden. Dit besluit is genomen om de straathandel voor wiet en hasj tegen te gaan. De coffeeshops moesten zondagavond binnen een half uur dicht, net als andere horeca, maar daarna bleek al snel dat illegale handel opbloede en leveranciers door de stad crosten.

De Morgen, 17-03-20

p. 10

Thuisleverdiensten overspoeld, vooral ICT-materiaal vliegt de deur uit

De onlineverkoop boomt als nooit tevoren. Onder meer de thuisleverdiensten weten in volle corona crisis niet wat hen overkomt.

(SPK)

Colruyt besliste gisteren, om een optimale service te kunnen bieden, tot maandag zelfs geen nieuwe bestellingen voor Collect & Go meer te aanvaarden. Het vraagt zijn klanten daarvoor om begrip. De website raakte sinds donderdagavond ook al enkele malen overbelast. Reeds geplande bestellingen worden wel zoals gevraagd geleverd.

Bij Delhaize is het aantal bestellingen voor de boodschappendienst opgelopen tot het dubbele van de capaciteiten. "De levertijd loopt daardoor op, tot wel zeven dagen", zegt Roel Dekelver. "We vragen klanten zoveel mogelijk onze Collect-afhaalservice te gebruiken, en de Home Delivery voor te behouden aan ouderen en zieken die zich niet kunnen verplaatsen. Op die manier hopen we ook een deel onze sociale rol te kunnen spelen."

Ook voor de grote elektronicareuzen is het alle hens aan dek. Coolblue houdt al zijn fysieke winkels vanaf vandaag gesloten, en dat minstens tot 6 april. "Om alle energie te kunnen richten op het leveren van onlinebestellingen die er momenteel toe doen", zegt algemeen directeur Pieter Zwart. "België en Nederland werkend houden, dat is dé taak die Coolblue heeft de komende dagen. Mensen bestellen extreem veel artikelen om te telewerken: onwaarschijnlijk veel headsets, webcams, routers en smartphones vliegen de deur uit." Categorieën zoals reiskoffers, navigatiesystemen en barbecues werden offline gehaald.

Eenzelfde geluid bij bol.com. "Opvallend is ook de verdubbelde verkoop van sportartikelen: halters, fitnessmatjes,... Blijkbaar willen veel mensen nu binnenshuis actief blijven."

De Morgen, 17-03-20

p. 21

Ook Ardense klassiekers bedreigd

(HLN)

De start van de Amstel Gold Race (18/4) is onzeker. "Na 6 april zijn er nog geen maatregelen aangekondigd in Nederland. Maar we moeten eerlijk zijn. De kans dat de Amstel doorgaat, is heel erg klein", aldus de organisator aan het plaatselijke 1Limburg. De kans is groot dat ook die andere Ardense klassiekers - de Waalse Pijl en Luik-Bastenaken-Luik - uitgesteld moeten worden. "Het zal alleszins heel moeilijk worden om die koersen te laten plaatsvinden", vertelde Christian Prudhomme van organisator ASO aan RTBF. Ondertussen zijn de Ronde van Romandië en de Ronde van het Baskenland al van de kalender geschrapt.

De Morgen, 18-03-20

p. 1

LOCKDOWN LIGHT

Vanaf 12 uur strengere maatregelen van kracht in strijd tegen coronavirus

KONING FILIP EN PREMIER SOPHIE WILMÈS EN HAAR MINISTERSPLOEG GAAN, MET DE NODIGE TUSSENAFSTAND, OP DE FOTO NA DE EEDAFLEGGING OP HET KONINKLIJK PALEIS. EPA

Vanaf 12 uur gaan in ons land strengere maatregelen van kracht die zeker tot 5 april gelden, op straffe van zware boetes. Maar een totale lockdown mag het niet heten. Gemiste kans, meent viroloog Marc Van Ranst. 'Men had het lockdown moeten noemen. Dat is tenminste duidelijk.'

MICHIEL MARTIN EN STAVROS KELEPOURIS

- 'Social distancing' wordt samenscholingsverbod
- Thuisblijven, tenzij het niet anders kan
- Bijna alle winkels en markten dicht
- Zware boetes voor wie regels niet volgt

De strijd tegen het nieuwe coronavirus schakelt een versnelling hoger. Vanaf vandaag moeten niet-essentiële winkels verplicht sluiten. Voedingswinkels blijven wel open, net als apotheken, bankfilialen, winkels voor diervoeding, tankstations, postkantoren en krantenwinkels. Verplaatsingen moeten zo veel mogelijk beperkt worden, maar van een totale lockdown is geen sprake. Wie naar buiten gaat, mag dat doen met zijn gezin of één vriend. Joggen in het park is toegelaten, maar samenscholingen worden verboden.

Voor bedrijven geldt eveneens een strenger keurslijf. Telewerken wordt de norm, en waar dat niet kan, moeten werknemers voldoende afstand laten. Anders moet het bedrijf onverbiddelijk sluiten. Wie de regels met voeten treedt, kan op een zware boete rekenen.

Voor warenhuizen zal dan weer een maximaal aantal klanten opgelegd worden: 1 klant per 10 vierkante meter, en iedere klant krijgt 30 minuten in de winkel. "We gaan natuurlijk geen agenten voor de deur zetten. Winkels moeten die richtlijn gebruiken om zelf te bepalen hoeveel mensen ze binnenlaten", klinkt het. Openbare markten moeten sluiten, bij de kapper mag slechts één klant in het salon en nachtwinkels moeten om 22 uur dicht. Voor crèches, scholen en woon-zorgcentra verandert er niets.

Het nieuwe scenario hing al langer in de lucht. Daarbij speelde mee dat Frankrijk, waar eerder al een **lockdown** werd afgekondigd, een grote invloed heeft op de publieke opinie bij Franstalige Belgen. Maar ook in Vlaanderen leek het draagvlak gegroeid. "In tegenstelling tot vorige week was er dit keer veel eensgezindheid over serieuze **maatregelen**", zegt een goedgeplaatste bron.

De nieuwe **maatregelen** zijn de eerste test voor de minderheidsregering met volheid van bevoegdheden. Sophie Wilmès (MR) legde eerder op de dag de eed als premier af. Opvallend: ons land gaat drastischer te werk dan buurland **Nederland**. Daar werd net aangekondigd dat er geen **lockdown** komt.

In De afspraak noemde viroloog Marc Van Ranst (KU Leuven) het wel een 'gemiste kans' om het woord **lockdown** niet in de mond te nemen, maar verder tonen experts zich tevreden. Hun grootste kritiek de voorbije dagen was namelijk de afdwingbaarheid van **maatregelen**. "Dit is eigenlijk een tweede zit voor de volwassenen die zich niet gedragen hebben, en daar hoort strikter toezicht bij", zegt vaccinatie- expert Pierre Van Damme (UAntwerpen), die de boetes voor bedrijven en strenger politietoezicht een juiste klemtoon vindt.

De feestjes en cafébezoeken van de voorbije dagen waren volgens Van Damme "brandversnellers" in deze epidemie. De gevolgen daarvan moeten zich in de ziekenhuiscijfers nog laten gelden, en die kennen nu al een sterke toename. "Heel veel van die mensen zullen ziekenhuiscapaciteit innemen die voor de kwetsbaarsten weggelegd moet zijn."

"Deze nieuwe regels zijn dus erg noodzakelijk", beaamt professor infectieziekten Steven Callens (UGent). Dat beweging in de buitenlucht toegestaan blijft, juicht hij eveneens toe. "De buitenlucht opzoeken, en de impact daarvan op onze mentale gezondheid, zal erg belangrijk zijn in deze tijden. Zolang we het dus maar niet in groep doen."

Groepsimmunitet: goed of slecht idee?

CORONAPREVENTIE IN BLANKENBERGE. 'WE HEBBEN 50 TOT 70 PROCENT **CORONA**-INFECTIES NODIG OM GROEPSIMMUNITEIT OP TE BOUWEN.' DAMON DE BACKER

Italië, Spanje en Frankrijk zitten op slot, terwijl Britten en Nederlanders te horen krijgen dat met zoveel mogelijk besmet raken een goed plan is. 'Dat kost je honderdduizenden levens en een gecrashte gezondheidszorg.'

BARBARA DEBUSSCHERE

Hoe kan het dat Fransen nu de straat niet meer op mogen, maar het op de metro in Londen en Nederland nog druk is?

Ook al slaat **COVID**-19 bij hen even hard toe, Britse cafés en scholen blijven open en **Nederlanders** moesten hun overheid zowat smeken om ze tijdelijk te sluiten. Want, zo stelt de liberale premier Mark Rutte: "Het zou goed zijn dat 60 procent van de bevolking nu besmet raakt."

Dat het ene land kiest voor doorgedreven isoleren en het andere voor 'de laat het **corona**virus zijn ding doen'-aanpak zorgt voor verwarring. Want het virus is overal even besmettelijk en dodelijk, of het nu in Milaan of Utrecht rondwaart.

De reden voor de afwijkende aanpak in **Nederland** en het Verenigd Koninkrijk is dat premier Rutte en zijn collega Boris Johnson snel 'groepsimmunitet' willen. Daarbij laat je zoveel mogelijk mensen besmet raken, zodat een zo groot mogelijke groep immuun wordt. Zij kunnen dan geen tweede keer besmet raken bij een tweede 'golf' en ze kunnen het virus ook niet meer doorgeven.

Is dit soort virussen hun gang laten gaan een bekende aanpak?

"Voor we vaccins hadden, liep het altijd zo. En onze moderne vaccinatiecampagnes zijn op groepsimmunitet gebaseerd", zegt professor vaccinologie Corinne Vandermeulen (KU Leuven). "Als bij mazelen 95 procent van de bevolking gevaccineerd is, kan de ziektekiem zich nauwelijks nog verspreiden en bescherm je wie geen vaccin mag krijgen of er slecht op reageert. Zo zijn onder andere de pokken uitgeroeid."

Maar tegen COVID-19 is er geen vaccin. Geen punt, claimen Britse en Nederlandse beleidsmakers. Dan zetten we gewoon het virus zelf in. Vaccins beschermen je door een zeer kleine dosis virus te injecteren, zodat je antistoffen aanmaakt. Het virus zelf onder de leden krijgen, levert dat immuniserende effect natuurlijk ook op.

"We weten nu voor COVID-19 dat zo'n 60 procent van de bevolking besmet zou moeten raken om groepsimmunitet te realiseren", zegt hoogleraar statistiek Niel Hens (UHasselt/UAntwerpen). Bereik je dat snel, dan vermijd je een lange lockdown die sociaal, economisch en psychisch zwaar kan gaan wegen. Het kan namelijk tot achttien maanden duren voor er een vaccin is.

Ook vermijd je een boomerangeffect. Hou je het virus met de zwaarst mogelijke isolerende maatregelen tegen, dan blijft een zo groot mogelijk deel van de bevolking er namelijk wel vatbaar voor. Zodra je de regels versoepelt, riskeer je toch weer veel zieken. "Zo'n groot deel van de mensen vatbaar houden ligt ethisch moeilijk, want je kan een lockdown niet blijven volhouden", zegt epidemioloog Pierre Van Damme (UAntwerpen).

Waarom hanteert België een andere strategie?

Omdat nu voluit de kaart van de groepsimmunitet trekken te veel doden en zieken betekent, stellen Hens, Van Damme en Vandermeulen.

"Wij willen het midden houden tussen de verspreiding vertragen om het voor ons gezondheidspersoneel beheersbaar te houden en ze gecontroleerd toelaten om de groepsimmunitet geleidelijk te laten aangroeien", zegt Van Damme. "Dat eerste doen we door social distancing en thuiswerken te stimuleren en 65-plussers te isoleren. Dat tweede door geen complete lockdown te organiseren en bijvoorbeeld scholen open te houden voor een aantal kinderen. Zo vrijwaren we ouders in de zorg en vermijden we contact tussen grootouders en kleinkinderen en werken we ook vertraagd al aan wat groepsimmunitet. Via kinderen kan dat veilig want onder de veertien zijn er geen klinische gevolgen."

Waarom sturen het VK en Nederland hun strategie nu bij?

Intussen zoekt Boris Johnson trouwens ook iets meer het midden op door de Britten nu toch te adviseren de werkvloer, de pub en het kantoor te mijden. In Nederland is de strategie eveneens bijgespijkerd en gaan cafés en scholen nu wel dicht.

Die bijsturingen komen er omdat er cijfers circuleren over hoeveel doden groepsimmunitet nu zou veroorzaken. Volgens hooggeplaatste bronnen bij de National Health Service zou het zorgen voor tussen de 318.660 en de 531.000 Britse sterftes, meldt de BBC. In Nederland circuleert het cijfer van 250.000 doden.

"Het zou inderdaad om erg veel levens gaan", bevestigt epidemioloog Anne-Mieke Vandamme (UZ Leuven). "We hebben 50 tot 70 procent corona-infecties nodig om groepsimmunitet op te bouwen. Tussen de 1 à 4 procent daarvan zou sterven. Eén procent wanneer het gezondheidssysteem het allemaal aankan, 4 procent als dat niet zo is. Bovendien is het aantal zieken nog eens een veelvoud."

Ook is vooraf niet goed bekend wie er precies ziek zal worden. "Het is niet omdat een regering beslist ouderen volledig af te zonderen, zoals Johnson voorstelde, dat je het virus uit die populatie kan houden", zegt Vandermeulen. Bovendien blijkt meer en meer dat jongere mensen evenzeer zwaar getroffen kunnen worden.

"Alleen als er antivirale middelen zijn, kunnen we groepsimmunititeit opbouwen zonder veel doden en erge klinische gevallen", zegt Vandamme. "Er lopen nu klinische studies, mogelijk kan dat over enkele maanden."

Tot die tijd fietst ons land dus tussen de twee extremen in.

De Morgen, 18-03-20

p. 11

EU: grenscontroles mogen trucks niet hinderen

'SNELLE DOORGANG MOET NU GEBEUREN, ZONDER VERDER UITSTEL' URSULA VON DER LEYEN, VOORZITTER EUROPESE COMMISSIE AFP

Het vrachtverkeer in de Europese Unie mag niet langer gehinderd worden door eenzijdig ingevoerde grenscontroles tussen lidstaten. Trucks krijgen voorrang om te voorkomen dat de economie nog meer schade lijdt door het virus.

MARC PEEPERKORN

Tijdens nieuw crisisonderzoek via een videoconferentie beloofden Europese regeringsleiders meer eenheid en samenwerking bij het bestrijden van het **corona** virus en de ingrijpende economische gevolgen ervan. "We trekken gezamenlijk op", zei EU-president Michel na afloop van het overleg. Volgens voorzitter Sassoli van het Europees Parlement komt er eindelijk een eind aan "het egoïsme en gebrek aan coördinatie tussen de nationale regeringen".

De leiders schaarden zich achter de richtlijn die de Europese Commissie eerder deze week opstelde over grenscontroles. De huidige lappendeken aan grensrestricties die een tiental lidstaten de afgelopen dagen invoerden, veroorzaakt lange rijen van wachtende vrachtwagens. Commissievoorzitter Von der Leyen noemde het van het grootste belang dat die zo snel mogelijk verdwijnen om de interne markt vitaal te houden.

De leiders legden zich vast op snelle doorgang van het vrachtvervoer. Ook moeten grenswerkers en

medisch personeel zonder oponthoud kunnen reizen. "Dat moet nu gebeuren, zonder verder uitstel", aldus Von der Leyen. Ze denkt dat de controles tussen de lidstaten ook versoepeld kunnen worden nu de EU haar buitengrenzen grotendeels dichtgooit voor personen. Reizigers uit niet-Europese landen zijn voor een maand niet welkom. Het is voor het eerst dat de EU een dergelijk inreisverbod instelt.

De leiders zegden toe de maatregel zo snel mogelijk in te voeren; voor **Nederland** betekent dit bijvoorbeeld extra controles op de luchthavens Schiphol en Eindhoven en de Rotterdamse haven. Voor Europeanen die naar huis willen, geldt een uitzondering. Die is er ook voor burgers van buiten de EU die een verblijfsvergunning voor een EU-land hebben en grenswerkers.

De EU raadt het Europeanen op hun beurt af op reis te gaan buiten de Unie. "Alleen als het echt nodig is", stelde de **Nederlandse** minister-president Mark Rutte. De EU helpt bij de repatriëring van gestrande Europeanen, hun terugvlucht wordt voor driekwart vergoed door de EU.

De leiders besloten verder dat medisch materieel (mondmasker, beademingsapparatuur) niet zomaar naar landen buiten Europa mag worden geëxporteerd. Daarvoor is toestemming van de Commissie vereist. Die onderzoekt of EU-landen de hulpmiddelen niet harder nodig hebben. De productie ervan wordt inmiddels opgevoerd. Ook coördineert de Commissie de gezamenlijke inkoop voor lidstaten die dat willen. Verder zegden de leiders financiële hulp toe voor bedrijven die een vaccin ontwikkelen tegen het **coronavirus**.

De Morgen, 18-03-20

p. 23

De coronaregering is een miskleun

column

MARK ELCHARDUS is emeritus professor sociologie aan de Vrije Universiteit Brussel en columnist voor De Morgen.

MARK ELCHARDUS

Misschien liep de regering in lopende zaken niet snel genoeg, kwamen kordate maatregelen wat laat en verdient het gebrek aan mondkapjes, tests en algemene paraatheid straks, in rustiger tijden, een parlementaire onderzoekscommissie. Niet om schuldigen aan te wijzen, maar om te onderzoeken hoe we in de toekomst sneller en beter kunnen reageren op de globaliseringscrises die zullen blijven komen, via financiële producten, virussen, rampen in toeleveringslanden, vluchtelingen, migranten, noem maar op.

Over gezondheid werden inmiddels wel belangrijke maatregelen genomen. In dat verband is de verdere rol van de regering beperkt. Zij moet er vooral op toezien dat de experts, artsen, verplegers, ziekenhuizen, mensen in het veld, naar behoren, veilig, met de nodige middelen en bevoegdheden hun werk kunnen doen. Ook de keuzes die nog moeten worden gemaakt - lockdown of bredere besmetting als middel tot massa-immunisering waarvoor onder meer Nederland kiest - dienen door specialisten te worden aangereikt. Wat onze gezondheid betreft hadden we het kunnen stellen met de inmiddels vertrouwde regering in lopende zaken.

Een echte, slagvaardige regering is nodig voor de economische gevolgen van de pandemie. Die beloven dramatisch te zijn. De toestand in Italië zal snel druk zetten op de euro. Het tekort op onze begroting zal oplopen. Tal van bedrijven zullen heel snel in de problemen geraken.

Waarschijnlijk staan we vandaag dichterbij een crisis als die van de jaren 30 dan in 2008. De beurs lijkt alvast die mening toegedaan. Bijzondere, krachtige maatregelen zijn nodig om de economische schade te beperken. Maatregelen waarvan we de gevolgen lang zullen voelen en dragen. Maatregelen, kortom, die ons allemaal op lange termijn engageren. Dergelijke maatregelen veronderstellen een daadkrachtige regering, liefst een die democratisch, zonder volmachten bestuurt. Drie opdrachten dienen zich aan: de negatieve economische impact zoveel mogelijk beperken; in het belang van het land samenwerken rond een Europees beleid dat de lidstaten helpt en daartoe desnoods andere plannen en uitgaven tijdelijk terugschroeft; de institutionele veranderingen voorbereiden die ons land beter wapenen voor de toekomst.

Ideaal was een formateur geweest die rond die doelen een voorstel op tafel legt en een coalition of the willing op de been brengt. Een regering met liefst zo veel mogelijk partijen want wie gevraagd wordt en niet meedoet keert zijn land de rug toe. De coronaregering die gisteren de eed aflegde, is echter een miskleun. De maatregelen die genomen moeten worden zijn immers zo ingrijpend dat men ze niet kan nemen met een schamele minderheidsregering die dan het parlement vraagt ja te knikken. Dat is een recept voor miserie, verarming en politiek geruzie. Goed nadenken wie men de schuld kan geven nog voor men weet wat men wil doen.

Onvoorstelbaar dat onder de huidige omstandigheden voor een dergelijke formule werd gekozen. Nog voor de avond valt zou de pas beëdigde regering best meteen weer opstappen, plaatsmaken voor ernst

en een volwaardige regering. Uiteraard gebeurt dat niet. Gisteren, 16 maart 2020, heeft dit land voor verarming gekozen. Dat gebeurt zelden op zo'n duidelijke manier.

De Morgen, 19-03-20

p. 1

'Geef jongere patiënten voorrang'

Moet België zoals Italië straks ook moeilijke keuzes maken?

CORONAPATIËNTEN WORDEN VERZORGD IN EEN ZIEKENHUIS IN LOMBARDIJE. IN ITALIË VIELEN GISTEREN 475 DODEN DOOR HET VIRUS. DE ZIEKENHUIZEN KUNNEN DE TOEVLOED AAN PATIËNTEN NIET AAN. PHOTO NEWS

Met 475 **corona**doden in 24 uur was gisteren opnieuw een zwarte dag voor Italië. Ook in België zet iedereen zich schrap om een Italiaanse catastrofe te vermijden. De ethische commissie van het UZ Leuven heeft een leidraad klaar voor artsen. Met harde keuzes. 'Bij dezelfde levenskansen heeft een jongere patiënt voorrang op een oudere.'

CATHY GALLE

We moeten er alles aan doen om Italiaanse toestanden te vermijden, klinkt het hier al enkele weken. Vandaar ook de drastische **maatregelen** die het land dezer dagen grotendeels platleggen. Ook hier zouden er, puur statistisch gezien, 7.500 doden kunnen vallen als we niet doen wat van ons gevraagd wordt, zei microbioloog Hermans Goossens (UAntwerpen) in Terzake.

De cijfers uit Italië blijven erg verontrustend. Met 475 nieuwe doden in één dag stond de teller er gisteravond op 2.798 **corona**doden. Dat hoge aantal komt vooral doordat de ziekenhuizen in Italië de grote toevloed aan patiënten niet meer aankunnen en niet meer iedereen kunnen behandelen.

Het is een angst die ook hier al enkele weken leeft bij heel wat artsen. Ook bij ons gaan de besmettingscijfers in stijgende lijn. Wat als we ook hier een keuze gaan moeten maken tussen wie we proberen te redden en wie niet?

Om aan die angst tegemoet te komen heeft de ethische commissie van het UZ Leuven een leidraad voor artsen klaar. De tekst werd nagelezen door alle universitaire ziekenhuizen in België, die lieten weten dat ze zich achter de principes kunnen scharen. "Het is een tekst waarvan we hopen hem nooit te moeten gebruiken", zegt professor Martin Hiele, voorzitter van de ethische commissie van het UZ Leuven. "Maar voor zorgverleners kan het geruststellend zijn dat wij hier in eer en geweten al over nagedacht hebben en dat zij op onze leidraad kunnen steunen als ze op een dag concrete moeilijke beslissingen moeten nemen."

In de tekst raadt de commissie aan de beslissing over wie op intensieve zorg behandeld kan worden en wie niet te maken op basis van overlevingskans en -kwaliteit. Dat geldt voor zowel corona- als niet-coronapatiënten. Bij die tweede groep moeten operaties zo veel als mogelijk uitgesteld worden. "Voor transplantatie is dat nog moeilijker, omdat het weigeren van het orgaan voor een bepaalde patiënt het verlies kan betekenen van een unieke kans. Maar het is mogelijk dat dat toch noodzakelijk is", staat in de tekst te lezen.

Onderscheid maken op basis van leeftijd is delicaat, vindt de commissie, al zal leeftijd onrechtstreeks wel degelijk een parameter zijn. Een jonge leeftijd gaat nu eenmaal vaker gepaard met een grotere kans op een beter eindresultaat, stelt de commissie. Bij patiënten met dezelfde levenskansen moet ook gekozen worden voor de jongere patiënt, omdat die nog de meeste levensjaren voor de boeg heeft.

Volgens de commissie gebeurt de triage het best door een beperkt team, bijvoorbeeld een drietal ervaren artsen, voor zowel corona- als niet-coronapatiënten. Hulpverleners die genoodzaakt worden zulke moeilijke beslissingen te nemen, moeten psychologische steun krijgen, ook nadat de piek voorbij is.

De commissie raadt ook aan om allereerst de capaciteit van de intensieve diensten maximaal uit te breiden. Dat zijn de meeste ziekenhuizen ook volop aan het doen. Het Agentschap Zorg en Gezondheid gaat ondertussen op zoek naar 'tussenlocaties' voor besmette patiënten die net niet ziek genoeg zijn voor een opname of net voldoende hersteld zijn om het ziekenhuis te verlaten. Die bufferzones moeten ziekenhuizen in staat stellen zich maximaal te focussen op de ernstig zieke coronapatiënten.

De Morgen, 19-03-20

p. 2

Mensen

(MIM)

Rockster laat zich inspireren door Italianen op balkon

Bono

Frontman van U2

U2 bracht al sinds 2017 geen nieuwe muziek meer op de markt, maar daar brengt frontman Bono verandering in. De Ier postte via Instagram een video waarin hij 'Let Your Love Be Known' voorstelt, een lied opgedragen aan de slachtoffers van **COVID-19** in Italië. Inspiratie haalde hij uit beelden van Italianen die thuis in quarantaine zitten maar zingen vanaf hun balkon. Bono is lang niet de enige die muziek puurt uit de **corona**crisis: in ons land scoren twee Belgische jongeren momenteel een YouTube-hit met een muzikale ode aan viroloog Marc Van Ranst. Het is een parodie op het lied 'Hoe het danst' van Marco Borsato en verzamelt quarantainevoorschriften en -tips . De video is al meer dan 150.000 keer bekeken.

Diva mag haar 2,5 miljoen op zak houden

Katy Perry

Amerikaanse popster

Al ruim vijf jaar was het zaakje aan de gang. Popster Katy Perry werd in juli 2014 door de christelijke rapper Flame voor de rechter gesleept omdat die vond dat haar nummer 'Dark Horse' uit 2013 iets te veel leek afgekeken bij zijn gospellied 'Joyful Noise'. Hij eiste dan ook een fikse schadevergoeding, iets wat vorige zomer nog leek te gaan lukken. Het verschuldigde bedrag: 2,8 miljoen dollar of ruim 2,5 miljoen euro. Nu is Perry echter alsnog in het gelijk gesteld door een rechter die meende dat Perry zich niet schuldig heeft gemaakt aan inbreuk op copyright. Zowel Katy Perry als haar platenmaatschappij Capitol Records gaat vrijuit, wat dus inhoudt dat Perry haar miljoenen op zak kan houden.

Graaf stuurt **Nederlanders terug over de grens**

Leopold Lippens

Burgemeester Knokke-Heist

Nog voor de voor de overheid **maatregelen** nam, plaatste graaf Leopold Lippens zijn gemeente Knokke-Heist al in **lockdown** tot 30 april. Nu is hij ook de eerste die de landsgrenzen bewaakt. De gemeenten Sluis en Knokke-Heist gaan samenwerken om **corona**besmettingen over de grens heen tegen te gaan. De politie zal daarbij patrouilleren om te vermijden dat mensen de grens oversteken. "Zolang we hier in ons land in een gevaarlijke **corona**crisis verkeren, zijn **Nederlanders** dan ook absoluut niet welkom in onze gemeente", aldus burgemeester Lippens. Heel wat mensen maakten de afgelopen dagen de oversteek naar **Nederland** en omgekeerd. Daardoor werd het zowel in Sluis als Knokke-Heist zeer druk.

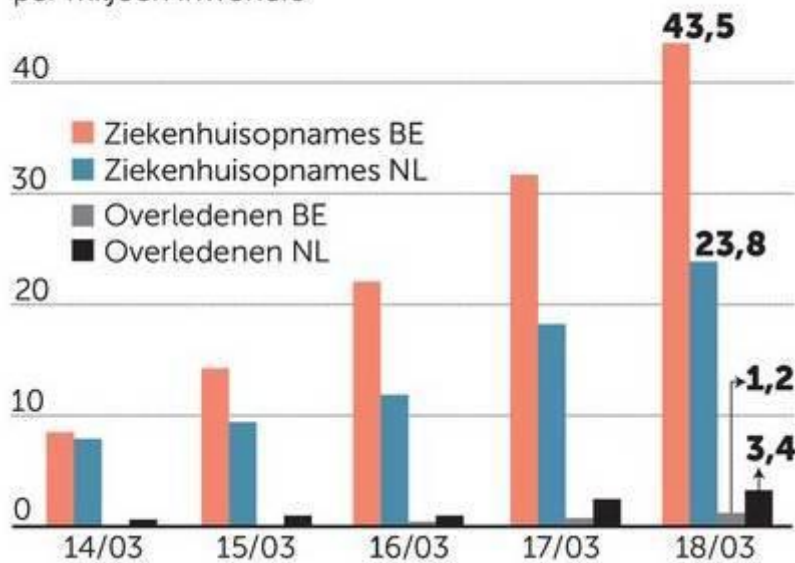
Ons land doet het nog redelijk goed

België heeft in vergelijking met bijvoorbeeld **Nederland** weinig sterftes door **corona**

Gevallen in België en Nederland

per miljoen inwoners

EEN AMBULANCE BIJ HET UZ ANTWERPEN. 'WE TESTEN MEER DAN IN ANDERE LANDEN.' BELGA

Het aantal met corona besmette patiënten in de Belgische ziekenhuis gaat in stijgende lijn. Ook het aantal doden door het virus stijgt. Maar toch hebben we in vergelijking met bijvoorbeeld Nederland in verhouding een pak minder sterftes. Wat betekenen die cijfers eigenlijk?

CATHY GALLE

Elke dag brengt het federaal onderzoekscentrum Sciensano op zijn website een stand van zaken in coronaland. Woensdagochtend om 10 uur telde ons land in totaal 1.486 bevestigde gevallen. Een kleine 500 patiënten is opgenomen in een ziekenhuis, 100 van hen liggen op intensieve zorg. Er waren woensdagochtend ook al 14 coronadoden te betreuren in ons land. Eén van hen was 59 jaar. Zeven waren tussen 70 en 84 jaar, zes ouder dan 85 jaar.

Een zware balans, maar in vergelijking met pakweg Nederland staan we er niet slecht voor. Volgens diezelfde gegevens van woensdag 10 uur had Nederland iets minder besmette gevallen, 1.413 om precies te zijn, maar wel opvallend meer doden te betreuren, 24. Later op de dag werden dat er zelfs 58.

Volgens het Nederlands Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) heeft het grotere aantal doden vooral te maken met het feit dat er nu eenmaal meer Nederlanders zijn dan Belgen: ruim 17 miljoen tegenover goed 11 miljoen Belgen. En hoe meer inwoners er besmet kunnen raken, hoe meer mensen er verhoudingsgewijs ook aan kunnen sterven.

Maar als we de Europese cijfers erbij halen, blijkt die uitleg toch niet helemaal te kloppen. In Duitsland bijvoorbeeld, waar meer dan 80 miljoen inwoners zijn, zijn tot nu toe 'slechts' 13 doden te betreuren.

De uitleg van Nederland klopt niet, vindt ook viroloog Marc Van Ranst. In Nederland is men veel later en lakser begonnen met containment, het proberen indammen van het virus. "Bij ons liep in de krokusvakantie al een campagne om geen handen meer te schudden en riepen we op om niet te knuffelen of te kussen", stelt Van Ranst. "Nederland heeft lang gedraald en gewacht met maatregelen. Dinsdag besloot ook Nederland om cafés en scholen te sluiten, maar de bevolking heeft daar in cruciale weken te horen gekregen: 'Het is best dit gewoon even uit te zweten'."

Ons land lijkt het dus, als we de officiële cijfers bekijken, beter te doen dan bijvoorbeeld Nederland. De voorbije weken was er nochtans veel ongerustheid over het feit dat in België lang niet iedereen getest werd. Veel mensen die ziek werden, kregen gewoon de raad om zeven dagen thuis te blijven en zo weinig mogelijk in contact te komen met andere mensen.

Eerst werden enkel mensen met symptomen die in een risicogebied waren geweest getest, nu vooral de zorgverleners, wie in het ziekenhuis belandt met symptomen en de doden. De criteria voor wie getest moet worden, schuiven dus met andere woorden steeds op. Aangezien niet iedereen getest wordt, is het cijfer van de officieel besmetten een grove onderschatting van de werkelijkheid, stelt zowel Van Ranst als viroloog Steven Van Gucht van Sciensano. Al benadrukken ze wel dat dat voor elk land geldt.

Moeten we dan wel waarde hechten aan die officiële grafieken? Als ze toch een onderschatting zijn van de realiteit? Toch wel, meent Van Gucht. "Want je ziet op die grafieken dat onze onderschatting minder groot is dan in sommige andere landen. Hoe meer bevestigde gevallen en hoe minder doden, hoe gevoeliger het detectiesysteem. In Groot-Brittannië bijvoorbeeld zijn er 1.543 officiële besmettingen en 55 doden. In de Verenigde Staten zie je een nog alarmerender beeld. Dat aantal doden, dat is een verklikker. Een indicator van wat er in de algemene bevolking aan het circuleren en aan het spreiden is."

Al ruim 18.000 tests

In ons land zijn al sinds de uitbraak 18.360 tests gedaan. Dat is volgens Van Ranst meer dan in sommige grotere landen. "We testen inderdaad meer dan in andere landen, als je het per miljoen inwoners bekijkt", stelt ook Van Gucht. "Er zijn natuurlijk ook landen die meer testen. In Zuid-Korea bijvoorbeeld wordt bijna iedereen getest. Dat is bij ons niet mogelijk. We hebben nochtans een zeer groot laboratoriumnetwerk uitgerold, met het Leuvense referentielab in een leidende rol. Ondertussen zijn ook veterinaire labs bijgesprongen. Ook daar worden de testen verwerkt."

Maar voldoende labs hebben, is niet genoeg om iedereen te kunnen testen. Er is een schaarste aan reagentia, het chemisch product dat gebruikt wordt bij de test. Waardoor er dus beter gericht getest wordt dan lukraak iedereen die keelpijn heeft. Maar de bottleneck zit ook niet zozeer in de labs, legt Van Gucht uit. "Je moet ook rekening houden met de belasting van de artsen en spoedartsen die de swaps moeten afnemen. Dat vergt wel enige tijd om dat goed te doen. Bovendien moet het materiaal dan speciaal verpakt opgestuurd worden met een koerier. Ook dat moet voor iedereen haalbaar blijven."

Al moeten we ook bij ons uiteraard erg waakzaam blijven. De besmettings- en dodencijfers gaan ook hier nog altijd in stijgende lijn. En zullen dat nog een tijdje doen, zeggen experts. Er ligt nu al een honderdtal mensen op intensive care. "Daar zitten zeker ook mensen met een fragiele gezondheid tussen", zegt Van Gucht. "Die zijn ook pas opgenomen. Het kan gemiddeld twee weken duren vooraleer iemand overlijdt. We moeten dus zeker nog niet te hoog van de toren blazen."

Viroloog Van Ranst: 'We hadden de scholen nooit mogen sluiten'

'KINDEREN KRIJGEN ANTISTOFFEN EN ZIJN DAN VOOR EEN PAAR JAAR VEILIG VOOR HET VIRUS', REDENEERT VAN RANST. VTM NIEUWS

Op dag 1 van de lockdown is viroloog Marc Van Ranst in een interview met Het Laatste Nieuws streng voor de gemaakte beleidskeuzes. 'Hoe meer kinderen nu besmet zouden zijn, hoe minder zieken bij een volgende passage van corona.'

(MIM)

Sinds minister Maggie De Block (Open Vld) op 2 maart aankondigde dat er een eerste coronabesmetting in België was vastgesteld, volgt de ene beslissing razendsnel op de andere. Volgens Van Ranst is er één beslissing die te betreuren valt: het sluiten van de scholen.

"We hadden nooit de scholen mogen sluiten", vertelt hij. "Daar is de politiek de experts niet in gevolgd. Nu zitten we met een compromis op zijn Belgisch, met 5 of 10 procent van de kinderen die toch naar school gaan en met het argument dat kinderen van ouders die in de zorg werken ook opvang moeten hebben."

Hij wijst op hun potentiële bijdrage aan de groepsimmunitet, waar ze in Nederland en Groot-Brittannië nu zo hard op rekenen: hoe meer mensen ziek worden, hoe meer mensen nadien immuun zullen zijn tegen het virus. "Kinderen die besmet worden, worden over het algemeen niet zo ziek als volwassenen. Maar ze krijgen wel antistoffen, en zijn dus voor een paar jaar veilig tegen het virus", aldus Van Ranst. "Wanneer corona een volgende keer langs zou komen, zouden we dus een pak minder zieken hebben omdat de kinderen die het nu hebben doorgegeven, niet meer vatbaar zijn."

Volgens hem heeft de sluiting van de scholen in Frankrijk echter vooral de Franstalige politici onder druk gezet om dezelfde beslissing te nemen.

De Morgen, 19-03-20

p. 8

Standpunt

Hoge dijken

Bart Eeckhout
Hoofdredacteur
@barteckhout

BART EECKHOUT

Nu het nieuwe **corona**virus een steeds groter deel van land en wereld in zijn greep krijgt, worden een aantal waarheden op hun kop gezet. Over het nut van een strategische voorraad mondklappers bijvoorbeeld. Maar ook meer ten gronde, over de organisatie van gezondheidszorg.

Het lijkt een eeuwigheid, maar nog maar twee maanden geleden kwam het Federale Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE) met een druk gedeeld rapport dat besloot dat flink gesnoeid mocht worden in de kraamafdelingen in het land. Menige opiniemaker knikte instemmend: sanering, rationalisering, opschaling en wat al niet dringen zich op in het hele ziekenhuis- en gezondheidsbeleid, en snel wat!

Het is zeer de vraag of die stelling vandaag nog overeind blijft, met wat we nu weten over **COVID-19**. Zouden we beter af zijn met minder ziekenhuisbedden die meer geconcentreerd en gefuseerd staan? De kans is toch veeleer klein.

De manier waarop dit land zijn gezondheidszorg organiseert, is vaak bekritiseerd. Het systeem is duur, log en de middelen worden verspreid ingezet. Toch zou het kunnen dat juist dat verfoeide systeem met zijn vele, kostbare ziekenhuisbedden ons vandaag, nu we het nodig hebben, baat brengt.

De nieuwste cijfers over de verspreiding van het **COVID-19**-virus bevestigen alle redenen tot ongerustheid. Het aantal opnames in de ziekenhuizen loopt op, het sterftecijfer blijft niet achter. Er is stilaan geen weg meer naast: de komende dagen zal ons stelsel van gezondheidszorg voor zijn grootste en meest dramatische test geplaatst worden sinds de oorlog.

Onze ziekenhuizen zeggen klaar te staan voor die test, zo goed en zo kwaad als dat kan in dit verraderlijke en veranderlijke verhaal. Creatieve oplossingen worden bedacht om de capaciteit uit te breiden, dokters keren terug uit pensioen om bij te springen, verpleegpersoneel zegt vrijwillig de geplande vakantie op. Allen verdienen ze ons diepste respect, net als de vele anderen die de samenleving draaiende houden.

We moeten ons (dure) gezondheidssysteem beschouwen als een dijk die grotere rampspoed tegenhoudt. Je hebt die dijk niet vaak nodig, maar als het water komt, is hij beter hoog genoeg.

In Italië is de dijk gebroken, in Spanje eigenlijk ook. Het zijn, wellicht niet toevallig, landen waar de dijkenbouw in de gezondheidszorg niet te best liep. Ook landen als **Nederland** of Groot-Brittannië hebben, in vergelijking met ons, een minder breed ziekenhuisnetwerk. Men is er daar nog redelijk gerust in dat **COVID-19** wel zal overwaaien. Een mens vraagt zich toch stilaan af waarom.

Geen misverstand: ook in België gaat het soms mis, ook in de strijd tegen dit **corona**virus. Er is geen

zekerheid dat de dijk hier niet zal breken. Maar misschien moeten we toch alvast ook onze zegening tellen omdat we tenminste in een land wonen met een robuust systeem van gezondheidszorg.

De Morgen, 19-03-20

p. 15

Telex

Geen sector creatiever dan de culturele. Dus kan er zelfs in tijden van corona aan cultuur worden gedaan, vanuit uw eigen kot.

(RB)

MUZIEK. Handen wassen, handen wassen, hopsasa! Kapitein Winokio zorgt graag voor afleiding en voor zinvol, muzikaal tijdverdrijf in deze barre tijden. Daarom bundelde hij liedjes en clipjes op zijn website onder de noemer 'Eerste hulp bij quarantaine', om kinderen en hun ouders een hart onder de riem te steken. Maar ook om hen te helpen met handen wassen, voetengroeten en de verveling tegen te gaan.

PODCAST. Normaal wordt de podcast Relaaas opgenomen voor een live publiek. Op die maandelijks vertelavonden vertellen gewone mensen eigen waargebeurde verhalen en persoonlijke anekdotes. Omdat fysiek in groep samenkomen vandaag niet mogelijk is, kiest ook Relaaas voor het digitale pad. Zondag kan u vanaf 19 uur meeluisteren vanuit uw zetel. Of gewoon zelf verhalen vertellen, tijdens de digitale verhalencarrousel. Liefst geïnspireerd door de thema's 'achter gesloten deuren' of 'verkeerde moment, verkeerde plaats'. Aanmelden moet via de ticketlink op [facebook.com/ jouwrelaas](https://facebook.com/jouwrelaas), want ook online zijn de aantal (virtuele) plaatsen beperkt.

GRAFIEK. De Antwerpse illustrator/ animator Willem Pirquin start een aangroeiende reeks posters, wallpapers en grafiek om de crisis te bestrijden. Zo kan u samen met uw kinderen persoonlijke coronaposters maken, met de oproep om handen te wassen, afstand te houden en koorts te meten. Allemaal vrij te gebruiken en te downloaden op willempirquin.be/stopcorona.

FILM. Het International Documentary Film Festival Amsterdam (IDFA) stelt op haar website idfa.nl meer dan 200 titels ter beschikking om in coronatijden gratis te bekijken. Ook buiten Nederland, lockdown of geen lockdown. Daarnaast zijn er nog honderden andere documentaires bekijken tegen een kleine vergoeding. Ook het verplaatste Docville in Leuven organiseert een mini-editie online. Vanaf 25 maart zijn er nieuwe films te bekijken op streamingplatform dalton.be

De Morgen, 19-03-20

p. 15

Eurovisiesongfestival in Rotterdam afgeblazen

(RB)

Het Eurovisiesongfestival dat dit jaar in Rotterdam zou plaatsvinden, is vanwege de coronapandemie afgeblazen. Dat heeft de organisatie, de Europese Radio Unie (ERU), bekendgemaakt. De liedjeswedstrijd verhuist van mei naar een nog nader te bepalen datum.

De ERU zegt geen enkel risico te willen nemen met de gezondheid van artiesten, medewerkers, fans en bezoekers. De drie organiserende Nederlandse omroeporganisaties (NPO, NOS, AVROTROS) en stad Rotterdam hebben begrip voor de beslissing.

De afgelopen dagen is er eerst nog gekeken naar een mogelijk veilig alternatief voor het Eurovisiesongfestival. Een veelvuldig gehoord alternatief was bijvoorbeeld om alle landen vanuit hun eigen land mee te laten doen of alleen de videoclip te vertonen. "Dit zou absoluut niet tegemoetkomen en bijdragen aan het bewezen concept en aan de behoefte van de vele fans over de gehele wereld", staat in een statement vanuit de Nederlandse organisatie. "Ook zijn er vanuit de fancommunity veel signalen gekomen waaruit overduidelijk bleek dat dit niet de voorkeur van de fans heeft."

Rotterdam laat weten klaar te staan om het evenement op een ander tijdstip te organiseren.

De Morgen, 19-03-20

p. 20

Streep door laatste voorjaarsklassiekers

Er wordt in april niet meer gefietst, ook de laatste voorjaarskoersen Scheldeprijs, Brabantse Pijl en Amstel sneuvelen. Dat heeft de internationale wielervederatie UCI na overleg met organisatoren, ploegen en renners beslist.

(VK)

MATHIEU VAN DER POEL KAN ZIJN TITEL IN DE BRABANTSE PIJL EN DE AMSTEL GOLD RACE DIT VOORJAAR NIET VERLENGEN. PHOTO NEWS

Het leek er even op dat de Belgische overheid en koersorganisator Flanders Classics de horde maar niet konden nemen. Maar toen dinsdag de ASO, die ook de Tour de France in de portefeuille heeft, besloot de klassiekers Parijs-Roubaix, Waalse Pijl en Luik-Bastenaken-Luik te schrappen, was er geen houden meer aan. De Ronde, voorzien voor 5 april, verdween nog diezelfde avond van de kalender. Gisteren volgden de annuleringen van de Scheldeprijs (8 april), de Brabantse Pijl (15 april) en de Amstel Gold Race (19 april).

Ploegen passen hun plannen aan. Renners krijgen van hun coaches de opdracht niet langer te streven naar een topvorm. De basisconditie bijhouden volstaat, in afwachting van nieuwe doelen verderop in het seizoen; wie weet wordt de Tour pas hun eerste wedstrijd.

Reizen is riskant, met kans op quarantaine en grenzen die plotseling worden gesloten. Het leidt tot wat scheve verhoudingen in de voorbereiding. Waar sporters in **Nederland** en België nog buiten mogen trainen, zij het bij voorkeur in hun eentje, zijn hun collega's in landen als Frankrijk, Italië en Spanje aangewezen op de rollers binnen of op het balkon.

Ondanks de kaalslag in de agenda zijn de financiële gevolgen voor de teams beperkt. In de wielrennerij nemen sponsors zo'n 95 procent van het budget voor hun rekening. De rest wordt aangevuld door onder meer startgeld en merchandising. Het gemis van entreegelden en uitzendrechten doet zich bij wielerploegen niet voor.

De strop bij koersorganisatoren lijkt groter. Inkomstenbronnen als uitzendrechten, bedragen die gemeenten betalen voor het binnenhalen van de wedstrijd, de verkoop van vipplaatsen en het inschrijfgeld voor bijbehorende toertochten met soms meer dan 15.000 deelnemers vallen weg. Maar directeur Leo van Vliet van de Amstel Gold Race zegt dat de schade te overzien is. "Als we al bezig waren geweest met de opbouw van het vipdorp, had je een ander verhaal gehad. Maar de organisatie is gezond. Dit kunnen we aan." Hij prijst zich wel gelukkig met de geldschieter. "Heineken is zowel eigenaar van de wedstrijd als sponsor."

Flanders Classics spreekt van een enorme aderlating, al noemde directeur Tomas Van den Spiegel op Sporza geen bedragen. "Laten we vooral vooruitkijken." Hij put hoop uit het langere seizoen, tot 1 november, waarin misschien ruimte kan worden gevonden voor de geschrapte wedstrijden. Al is de kalender met de Tour, de Olympische Spelen, de Vuelta en het WK in Zwitserland overvol. Bij de herindeling van de agenda krijgen volgens de UCI de grote ronden en de vijf monumenten prioriteit. De Ronde van Vlaanderen is een van die vijf.

De Morgen, 19-03-20

p. 22

Balkonscènes

column | Hugo Camps

Dissidentie mag ook. Onder die vlag vaart Hugo Camps op donderdag.

HUGO CAMPS

Het begon in het zwaarst getroffen coronaland, Italië. Op een onzichtbaar teken gingen in de appartementsblokken ramen en deuren open en weerklonk muziek op de balkons. Nou ja, ketelmuziek met potten en pannen, lepels en vorken. Het schitterende Italiaanse volkslied werd gezongen. Het was bedoeld als hulde aan alle zorgverleners die dag en nacht strijden tegen het coronavirus. Aan vuilnismannen, vakkenvullers en alle anderen die zich drie slagen in de rondte werken om essentiële voorzieningen in stand te houden. Na Italië, volgden balkonscènes in Parijs, Madrid en zowaar voorzichtig in Brussel.

Van het galmende volkslied door eenvoudige flatbewoners op het hoogtepunt van de coronacrisis, ging een vracht troost en hoop uit. Ook ketelmuziek kruipt onder de huid. Voor mijn part had op Brusselse balkons ook eens de Brabançonne mogen klinken, want ook hier zorgen grote en kleine helden voor nog enige beheersbaarheid van het leven. In de zorg, in ziekenhuizen en scholen, in warenhuizen.

Muziek hecht gapende wonden.

Intussen heeft de coronacrisis voor een drastische omwenteling gezorgd. De staat is terug in het leven van de burgers en nu eens niet als vijandbeeld, als emotionele handlanger. De toespraken van Emmanuel Macron en Mark Rutte op radio en televisie waren compleet gedepolitiseerd. De Nederlandse premier sprak als een vader des vaderlands en lijfde in tien minuten de vertrouwensbrokstukken aan elkaar. Het volk reageerde dankbaar.

De coronacrisis heeft de vervreemding tussen burger en politiek (voor even) doorbroken. We zijn weer van en met elkaar. In de krant lees ik over een tachtigjarig dametje dat corona-arrest heeft gekregen. Haar verdriet was onblusbaar want nu kon ze de hond niet meer uitlaten. Een werkloze trucker meldde zich spontaan en maakt elke ochtend een ommetje met de hond. Hond en baasje weer gelukkig. Liefde in tijden van corona: Gabriel Garcia Márquez had er iets moois over kunnen schrijven.

Na de Nationale Veiligheidsraad zag ik blikken van verstandhouding tussen Elio di Rupo en Jan Jambon. De vijandige kilte in hun gelaat was gebroken. Ik vond dat prettig. Onverzoenlijkheid is in tijden van corona een kwaadaardige schimmel. Het scheelt toch als je in je eentje de ondergang tegemoet moet gaan of met zijn allen. Lotsverbinding is een substantiële vorm van troost en overleving. Vraag dat maar aan oorlogsveteranen.

Daarom had de ketelmuziek op de balkons van Rome en Napels iets bevrijdend. Het bevestigde gelijkwaardigheid in angst en verlies. Op zich een fundamenteel mensenrecht. Het kan cynisch klinken, maar corona heeft de samenleving warmer gemaakt. Meer gedisciplineerd ook. Balkonaplausjes zijn daar de expressie van.

Het individu is iets minder autonoom geworden, gemeenschapszin verhevigt. Het is een breuklijn die we met zijn allen vast moeten houden. Koning Filip probeerde dat majesteitelijk te verwoorden, maar

er zaten geen armen en benen aan de woorden. Het bleef glaciale taal. Jammer, maar de vorst kan het ook niet helpen. Te weinig stroomstoten in zijn hart gekregen tijdens zijn jeugd. En dat blijf je horen.

De Morgen, 20-03-20

p. 2

'Misschien is deze steun voor veel bedrijven uitstel van executie'

Vier vragen aan fiscalist Michel Maus (VUB) over de maatregelen van de overheid

JAN DE MEULENEIR/PHOTO NEWS

Financiënminister Alexander De Croo (Open Vld) geeft gezinnen twee maanden uitstel voor de personenbelasting. Bedrijven krijgen even lang uitstel voor hun btw en bedrijfsvoorheffing. Het is goed dat de overheid steun maatregelen neemt, zegt fiscalist Michel Maus (VUB). Maar of ze veel gaan uithalen, is een andere vraag.

(YV)

Is dit uitstel wel voldoende of gaan veel bedrijven het einde van deze crisis niet halen?

"Wel, dat is moeilijk te zeggen. Ondernemers in de horeca zien nu hun totale omzet verloren gaan en verdienen niets. Maar uiteindelijk moeten die belastingen dus wel nog altijd betaald worden. De banken zijn op dit moment ook niet echt happig om leningen te herschikken, zoals dat in Nederland wel al gebeurt.

"Daardoor komen in deze crisis niet alleen de noodlijdende, maar ook gezonde bedrijven in gevaar. Om een voorbeeld te geven: ik was deze week nog bij een bedrijf dat frietjes maakt voor de horeca, maar dat bedrijf is door deze maatregelen ook 80 procent van zijn omzet kwijt. Als je geen omzet hebt, maar je moet wel nog steeds je lening en je belastingen betalen, dan wordt het wel problematisch.

"Over een paar maanden, als de bedrijven de rekening moeten betalen, zullen we pas echt weten of deze steunmaatregelen veel effect hebben gehad. Mogelijk zijn ze voor veel bedrijven inderdaad slechts uitstel van executie."

Welke bedrijven komen dan in de problemen?

"De supermarkten floreren nu als nooit tevoren. Maar andere sectoren zoals de horeca of de vrijetijdsector liggen helemaal plat. Marc Van Ranst roept op om geen reizen te maken deze zomer. Maar dat zal voor reisagentschappen een zware klap worden."

Zijn er bepaalde sociale groepen die door de crisis zwaarder getroffen worden dan andere?

"Wie nu in de technische werkloosheid belandt, zit dikwijls al bij de lage verdiemers. Denk aan poetshulpen. Zij vallen dan terug op 70 procent van hun loon. De Vlaamse overheid gaat nu de gas-, elektriciteit- en waterfactuur voor een maand betalen van alle technisch werklozen. Maar als je al aan de lage kant zit, wordt het dus een pak moeilijker om al je andere kosten te betalen.

"Je ziet ook dat bij supermarkten het vraag-en-aanbodverhaal begint te spelen en dat voedselprijzen stijgen. Promoties worden dan weer teruggeschroefd om het hamsteren tegen te gaan. Ik hoop dat we de maatregelen tegen de verspreiding van corona over enkele weken weer gaan kunnen afbouwen, zodat de economie weer op gang komt. Anders ben ik toch echt bang voor veel bedrijven en voor gezinnen, die nu al weinig marge hebben. Heel lang kunnen die dat volgens mij niet volhouden."

Je ziet nu dat de Vlaamse regering een steunmaatregel uitvaardigt, dan weer de federale, dan doet de gemeente ook iets. Moeten we niet beter een groot plan maken in plaats van deze gefragmenteerde aanpak?

"Ja, het is zeker gefragmenteerd, vind ik. Je zit natuurlijk in een land waar de bevoegdheden zijn versnipperd over de beleidsniveaus. Dat maakt het sowieso al heel moeilijk om een gecoördineerd beleid uit te werken. Maar je moet ook wel rekening houden met de situatie. Die is echt ongezien. Het is vooral omdat we geen ervaring hebben met dit soort scenario's dat het beleid zo traag op gang komt."

De Morgen, 20-03-20

p. 17

'Dit is niet de manier om pandemie aan te pakken'

Interview. Europarlementslid Guy Verhofstadt (Open Vld) over het stille Europa in tijden van corona

In de strijd tegen het coronavirus gaat elk Europees land zijn eigen gang, de kakofonie is oorverdovend en Europa blijft muistil. 'Zij die roepen dat de EU niets doet, weigeren Europa meer slagkracht te geven', zegt Guy Verhofstadt (Open Vld).

(IVDE)

GUY VERHOFSTADT: 'NU ZIE JE EEN AANPAK OP 27 MANIEREN. DAT LEIDT TOT VREEMDE TOESTANDEN.' ID/ BAS BOGAERTS

Italië en Spanje gaan in lockdown, maar Nederland volgt de strategie van groepsimmunitet. Het ene land sluit de grenzen, het andere niet. Het is een kakofonie.

"Ik kijk daar erg sceptisch naar. Dat is niet de manier om een pandemie aan te pakken. Dat moet zo klaar, coherent en eenduidig mogelijk gebeuren, zeker op het Europese continent, dat uit allemaal kleine landen bestaat. Maar volksgezondheid is een nationale bevoegdheid, de lidstaten hebben dat nooit willen overhevelen naar de Europese Unie, en dus zie je een aanpak op 27 manieren. Dat leidt tot vreemde toestanden. De Duitsers leveren geen mondmaskers aan Italië. Belgen shoppen en gaan op café in Nederland terwijl het hier niet mag."

En dus de vraag: waar zit de Europese Unie? Waar zit Charles Michel? Hij lijkt onzichtbaar.

"Dat zou ik zo niet zeggen. Hij gaf woensdag nog een statement en er zijn erg veel teleconferenties tussen de lidstaten om de aanpak te coördineren. Michel doet wat hij kan, maar zijn handen zijn gebonden. De Europese president kan alleen maar coördineren. En dat is onvoldoende tijdens een gezondheids crisis in een continent zoals Europa."

Maar kan hij niet eens op tafel slaan, Nederland met de vinger wijzen, in tijden van acute nood? Je zou bijna durven denken dat in crisis een communistische dictator zoals in China heilzamer is.

"Hij klopt op tafel, in de vergaderingen. En ik zou het autoritaire regime van China niet als goede voorbeeld nemen. Dat land hield corona zes weken lang verborgen. Pas op 23 januari ging Wuhan in lockdown. Ik kijk dan liever naar Zuid-Korea. Die democratie begon eind januari, meteen na de uitbraak, de bevolking massaal te testen. Daardoor slaagde het land erin om de verspreiding van het virus te beperken. Je zal zeggen 'daar is hij weer', maar je kan geen pandemie indijken met 27 verschillende stemmen."

Hoe kan Europa met één stem reageren? Door van volksgezondheid een Europese bevoegdheid te maken? Bonne chance.

"Nee, ik pleit voor een Europees gezondheidsagentschap. We hebben al een geneesmiddelenagentschap en een gezondheidsagentschap, maar zij hebben geen bevoegdheden. Ze mogen enkel data verzamelen en aanbevelingen doen. Een Europees gezondheidsagentschap moet bij de eerste signalen van een pandemie onmiddellijk maatregelen kunnen uitrollen die de lidstaten verplicht moeten naleven. Het kan gaan over het uitwisselen van materiaal, over het sluiten van bepaalde gebieden in Europa."

Komt de raad van de gezondheidsministers niet samen en kunnen zij niks in beweging duwen?

"Raden genoeg vandaag. Maar om tot een beslissing te komen in een raad met nationale vertegenwoordigers moet er unanimitet zijn. Als één land een andere mening heeft, gebeurt er niets."

Na de sanitaire crisis volgt de economische crisis. En daarin heeft de EU wel slagkracht.

"De vraag is niet of we in recessie komen, maar hoe we er niet te lang in blijven hangen, zoals na de financiële crisis. Toen hebben we veel te lang gediscussieerd over wat de beste aanpak was. Dat moeten we nu vermijden. Christine Lagarde van de Europese Centrale Bank geeft een goede voorzet. Ze haalt een monetaire bazoeka boven en pompt bijna 1.000 miljard euro in de eurozone. Maar daarbovenop moet de Europese politiek een Europees stabiliteitsprogramma oprichten dat overbruggingskredieten en investeringskredieten voorziet om de recessie zo goed mogelijk door te maken."

Zal de crisis de anti-Europese gevoelens niet nog meer aanwakkeren?

"(windt zich op) De nationalisten die nu zeggen: zie eens Europa, het doet niks. Wel, dat zijn dezelfde nationalisten die altijd weigerden om meer bevoegdheden aan Europa te geven. Ik hoop dat de mensen, ondanks het coronavirus, genoeg bij het verstand zijn om dat te verstaan. Ik wil ze op hun woord nemen, hé. Stem mee voor zo'n Europees gezondheidsagentschap. Gaan ze dat doen? Ik denk het niet. Dan moeten ze zwijgen, vind ik. Ik ben zeer kritisch over de Europese Unie. Maar mijn conclusie is niet: schaf Europa maar af."

Dat zou ons nu eens verbazen.

"(lacht) Het moet juist een aansporing zijn om Europa de juiste instrumenten te geven. Allez, je moet de mensen niet bang maken met 'meer Europa'. Nu heb je wat meer Europa nodig ja, en soms , zoals op het vlak van de regeltjes, wat minder Europa. Het is een kwestie van een ander, beter en efficiënter Europa."

Dat hebben we al vaak gehoord. Ook na de migratiecrisis klonk het dat het anders moest.

"Na de brexit is een serieuze oefening afgesproken om de Unie te hervormen en een gelijkaardig drama te vermijden. Het enige goede aan deze crisis, naast de mooie solidariteit tussen de mensen, is dat het de ogen kan openen van hen die de ogen sloten om Europa te herorganiseren."

De Morgen, 21-03-20

p. 1

Als een moordende storm door Europa

Coronavirus maakte al meer dan 4.000 doden in Italië, van wie 627 gisteren

Het coronavirus COVID-19 raast door Europa. Vooral Italië wordt hard getroffen: er vielen al meer dan 4.000 doden. Ook Spanje, Frankrijk en Nederland zien een scherpe stijging van het aantal overlijdens. Ons land zet zich schrap voor een cruciale week om het virus in te dammen.

MAARTEN RABAEY EN BRUNO STRUYS

In Italië stierven gisteren maar liefst 627 mensen, de grootste stijging in een dag tijd. Er werden ook bijna 6.000 nieuwe zieken vastgesteld, ook een record voor één dag. Vooral in de noordelijke regio Lombardije ontspint zich een nooit geziene humanitaire ellende. Ziekenhuizen slagen er niet meer in om de duizenden patiënten de juiste verzorging te geven. Er vielen volgens getuigenissen ook al meer doden dan de officiële cijfers bijhouden. "We kunnen de situatie in Lombardije niet meer indammen, er is een hoge besmettingsgraad en we tellen de doden niet meer", zei verpleegster Daniela Confalonieri uit Milaan aan Reuters.

De zwaarst getroffen stad, Bergamo, moet patiënten nu doorverwijzen naar de regio Brescia, maar ook daar liggen de afdelingen intensieve zorg vol. Steeds meer verplegend personeel wordt ook zelf ziek. In Lombardije zullen 114 militairen worden ingezet om de politie bij te staan in het afdwingen van de **lockdown**.

Ook in Spanje stijgt het aantal **COVID-19**-overlijdens snel, vooral in en rond de hoofdstad Madrid. Er vielen nu al meer dan 1.000 doden, bij meer dan 20.000 mensen werd besmetting vastgesteld. Daarvan ligt de helft in het ziekenhuis, van wie een 1.000-tal op intensieve zorg. In heel Spanje zijn er voor die dienst 4.400 bedden. De minister van Volksgezondheid waarschuwde dat "het ergste nog moet komen".

In ons land zijn volgens de laatste update van Sciensano, het Belgisch Instituut voor Volksgezondheid, 37 **corona**patiënten overleden. Er liggen ook 837 patiënten in onze ziekenhuizen, van wie 164 op intensieve zorg. Op dit moment stijgt het aantal besmettingen in België nog snel, met een verdubbeling ongeveer om de drie dagen. Sciensano verwacht dat die stijging in de loop van volgende week vertraagt, door de **lockdown** light. "Hoe snel dat zal gebeuren en hoe sterk die vertraging is, dat weten we nog niet", zegt Steven Van Gucht van het wetenschappelijk comité over **corona**.

Er bestaat geen reden voor een versoepeling van de **maatregelen**, want of de curve zich volgende week al afvlakt, hangt ook af van hoe goed de Belg zich aan de voorschriften houdt. Bovendien is een jojo-effect niet uitgesloten.

Ziekenhuizen in de aan België grenzende **Nederlandse** provincie Noord-Brabant slaan alarm. De toestroom is er zo groot dat er geen zorg meer kan worden verleend aan andere spoedeisende patiënten. Ze vragen dat andere ziekenhuizen in het land bijspringen. "De Brabantse ziekenhuizen kunnen de stroom patiënten die we op korte termijn verwachten niet alleen aan", zegt hoofd infectiepreventie Jan Kluytmans bij de openbare omroep NOS. "We moeten nu als land in actie komen."

In Frankrijk zijn er in 24 uur tijd 78 sterfgevallen bij gekomen, wat het totaal op 450 brengt. In het Verenigd Koninkrijk steeg het dodenaantal tot 177. Daar werd gisteren dan toch beslist om restaurants,

cafés en amusementszalen te verplichten de deuren te sluiten. Virologen vrezen dat de maatregel veel te laat komt.

De Morgen, 21-03-20

p. 3

Volgende week moet de curve gaan afvlakken

Afdelingen intensieve zorg zijn klaar voor verdere stijging aantal zwaar zieke patiënten

ALLE ZIEKENHUIZEN, ZOALS OOK HET AZ GROENINGE IN KORTRIJK, ZETTEN ALLE ZEILEN BIJ OM DE CRISIS OP TE VANGEN. RV/ANNELIES FEYS

Het aantal overlijdens door het corona virus in ons land blijft in stijgende lijn gaan. Gisteren kwamen er 16 bij, wat het totaal op 37 brengt. De situatie in de ziekenhuizen is voorlopig nog houdbaar. Ook omdat de geplande afbouw van ziekenhuisbedden nog niet was doorgevoerd.

BRUNO STRUYS EN CATHY GALLE

In één dag 16 overlijdens erbij. Een hoog aantal, maar nog altijd volledig in de lijn van de verwachtingen. Nog binnen die verwachtingen: ook de komende dagen zal de curve stijgen. Want volgens de laatste stand van zaken liggen er ook 837 coronapatiënten in onze ziekenhuizen, van wie 164 op intensieve zorgen. Zo'n 114 van hen moeten kunstmatig worden beademd.

"We zien nu ongeveer om de drie dagen een verdubbeling van de gevallen", zegt Steven Van Gucht, woordvoerder van het wetenschappelijk comité over corona. "Op die manier stijgt het aantal besmettingen snel. Die curve moet op tijd afbuigen. Dat zal wellicht ergens volgende week gebeuren. Dan moet de stijging vertragen dankzij de genomen maatregelen. Hoe snel dat zal gebeuren en hoe sterk die vertraging is, dat weten we nog niet."

Het belangrijkste is volgens Van Gucht dat de situatie in de ziekenhuizen op dit ogenblik nog onder controle is. "We zitten daar nog ver van de maximale capaciteit."

Maar wat is die maximale capaciteit precies? We weten dat er in ons land 1.900 intensive care (IC)-bedden zijn. Daarmee scoren we boven het Europese gemiddelde. Dat blijkt ook uit een analyse van onderzoekers van Belgische, Britse en Franse universiteiten uit 2012, tot nu toe nog altijd de meest recente ranking. In ons land waren er toen 15,9 IC-bedden per 100.000 inwoners. Ter vergelijking: in Italië waren dat er 12,5, in het Verenigd Koninkrijk en Nederland respectievelijk 6,6 en 6,4.

"Die laatste twee landen zetten dan ook nog eens in op kudde-immuniteit, waarbij ze bewust een groep laten besmetten", zegt Geert Meyfroidt, voorzitter van Belgische Vereniging Intensieve Geneeskunde en hoofd intensieve zorg aan het UZ Leuven. "Ik denk dat we een dubbele voorsprong hebben op die landen."

Die 1.900 Belgische IC-bedden zijn natuurlijk niet allemaal vrij. Ook in coronatijden krijgen mensen hartinfarcten of hersenbloedingen. Volgens professor Pieter Depuydt, hoofd intensieve zorg van het UZ Gent, ligt de gemiddelde bezetting op zijn afdeling in niet-coronatijden sowieso al rond de 80 procent. Een derde van die patiënten moet ook kunstmatig beademd worden.

Vandaar dat alle ziekenhuizen de voorbije week hun aanbod aan IC-bedden opgeschaald hebben. "We hebben nu een totaal van zeventig bedden, zowel voor COVID-19 als niet-COVID-19", zegt Depuydt. "Er zijn ook twintig bedden met beademingstoestel geïsoleerd vrijgemaakt voor COVID-patiënten. Die kunnen we indien nodig, buiten de afdeling intensieve zorg, nog verder optrekken naar zelfs 120 of 130 bedden."

Het probleem met corona is dat je die patiënten moet scheiden van andere patiënten om besmetting te voorkomen. In het UZ Leuven, waar op dit moment elf coronapatiënten op intensieve verzorging liggen, hebben ze nog twee volledig lege IC-units voor coronapatiënten klaar staan.

"We hadden misschien beter naar China moeten kijken, maar we moeten met zijn allen eerlijk toegeven dat onze euro pas echt is gevallen met Italië", zegt Meyfroidt (UZ Leuven). "Zo hebben we toch een voorsprong van twee weken op Italië en het is verbazend om te zien hoe veel je kan doen op zulke korte tijd. We zaten met plan A, plan B is ongeveer klaar en Plan C - waarbij we nog een oude unit klaarmaken - is in voorbereiding. Het is ongelooflijk hoe iedereen samenwerkt om dit klaar te spelen, van technici die kabels leggen tot verplegers die zich omscholen. Dit is de grootste crisis in Europa sinds de oorlogen, en de loopgraven worden gegraven hier bij ons - in de ziekenhuizen."

De huidige bezettingsgraad in de intensive care-units in België is dus een momentopname die afhangt van hoeveel extra bedden en units de ziekenhuizen creëren, maar ook door de instroom en uitstroom van patiënten. "Op dit moment, vrijdag 20 maart, zitten we in België aan een derde van de capaciteit van die units", zegt Van Gucht.

Mits een simpele rekensom, kunnen we ook inschatten vanaf hoeveel besmettingen de ziekenhuiscapaciteit op haar limiet botst, meent professor biostatistiek Kurt Barbé (VUB). "Ik baseer me daarvoor op de Italiaanse statistieken. Ook daar wordt, net als bij ons, lang niet iedereen getest, toch zag je de voorbije weken een constante: ongeveer 8 procent van de officieel besmetten komt terecht op intensieve verzorging. Als je dan onze beschikbare bedden, 1.900, deelt door 0,08, dan krijg je 23.750. Bij dat aantal positieve gevallen krijg je dus problemen."

Daar zitten we met 2.257, het huidige officiële aantal besmette Belgen, dus nog lang niet. Al waarschuwt professor Barbé wel dat wiskunde zeker 'geen madame soleil' is.

De IC-bedden zijn duur en gezien ons land er meer heeft dan elders in Europa, staan ze ter discussie. Er bestaat een plan om de algemene ziekenhuiscapaciteit in ons land af te bouwen, als onderdeel van

de hervorming van de ziekenhuisfinanciering die minister van Volksgezondheid Maggie De Block (Open Vld) in 2015 in gang zette. Een studie van het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE) stelde dat er tegen 2025 maar 1.781 IC-bedden meer nodig zijn. "Ik denk dat die besparingen nu eventjes van de baan zijn", zegt Meyfroidt. "Het is als een verzekering: je hebt dat voor als het echt misgaat. En dat is nu het geval."

Politie controleert aan de grens en zal nietessentiële verplaatsingen desnoods beboeten

CONTROLES BIJ DE GREN斯 MET **NEDERLAND** IN MAASEIK. WIE BELGIË IN- OF UITKOMT WORDT GECONTROLEERD. ANP

(BELGA)

Sinds 15 uur gisteren zijn er grenscontroles op niet-essentiële verplaatsingen van en naar België om de voorschriften rond het **corona**virus af te dwingen. Dat heeft het kernkabinet beslist.

"In het bijzonder worden de toeristische verplaatsingen naar België verboden en zullen grenscontroles voortaan van toepassing zijn", zegt de minister van Binnenlandse Zaken Pieter De Crem (CD&V). "Elke overtreding zal strikt worden gesanctioneerd. Het Federaal Coördinatiecomité (COFECO) onder leiding van het Crisiscentrum wordt belast met de uitvoering van deze **maatregelen**."

"Verplaatsingen naar tweede verblijven op het Belgisch grondgebied zijn ook verboden. De federale politie en de lokale politiezones worden belast met de toepassing van deze beslissing", aldus De Crem. De controles gelden ook op de luchthavens en de internationale treinstations. Buitenlandse toeristen zullen desnoods worden teruggestuurd. De buurlanden zijn op de hoogte gesteld.

Belgen die terugkeren uit het buitenland kunnen altijd terugkeren. Ook grensarbeiders mogen nog de grens over. "We raden grensarbeiders wel aan om in het bezit te zijn van een attest van de werkgever."

De Morgen, 21-03-20

p. 5

Koop online bij ons, vragen lokale merken

Belgische CEO's roepen op onze economie te helpen

EEN TORFS-ZAAK IN TONGEREN. CEO WOUTER TORFS EN TIENTALLEN VAN ZIJN COLLEGA'S HERINNEREN ERAAN DAT OOK HUN BEDRIJVEN EEN WEBSHOP HEBBEN, NIET ENKEL DE INTERNATIONALE GIGANTEN. PHOTO NEWS

Het **corona**virus is niet alleen een stresstest voor de gezondheidszorg, maar zal ook economisch zware wonden slaan. Zo'n 24 Belgische merken en winkelketens trekken in een open brief aan de alarmbel: '2020 zal voor alle retailers een verloren jaar zijn.' Ze vragen consumenten daarom om hun onlineaankopen te doen bij Belgische webshops.

STAVROS KELEPOURIS

"Alle bedrijven zijn op dit moment in overlevingsmodus", zegt Wouter Torfs, CEO van Schoenen Torfs en een van de dragende krachten achter de oproep. De economische impact van de **corona**crisis valt niet te becijferen zolang het virus zich verder verspreidt, maar vaststaat wel dat het Westen zich opmaakt voor een diepe recessie.

Net als in vele andere landen moesten in België talloze winkels en bedrijven de deuren sluiten als gevolg van de **maatregelen** om de verspreiding van het virus in te dammen. Maar, zo benadrukken de bedrijven in de open brief, veel handelaars beslisten op eigen houtje hun winkel te sluiten, nog voor de overheid dat zelf nodig achtte. "Niet omdat het gemakkelijk was, maar omdat het juist was."

Dat betekent niet dat er niet meer gewinkeld wordt. Mensen blijven dan wel thuis, maar kunnen nog steeds winkelen op het internet. Maar de grote spelers van de onlineshopping zijn buitenlandse

bedrijven: van het Amerikaanse Amazon en het Duitse Zalando tot Bol.com in **Nederland** en Alibaba in China. "Van elke euro die we online uitgeven, gaat de helft naar China en de VS", zegt retailexpert Jorg Snoeck. "Amazon heeft trouwens nog maar pas voet aan wal gezet in de Benelux. Het kon zich geen beter moment indenken."

"Koop op onze Belgische webshops", klinkt het dan ook in de oproep van 24 Belgische bedrijven, waaronder Standaard Boekhandel, Colora, A.S. Adventure, JBC en Fnac. "Zorgzaam en met burgerzin gaan wij allen de strijd aan tegen **corona**. Als sector vragen wij ook úw steun. Mogen wij vragen om, wanneer u online bestellingen plaatst eerst aan uw lokale handelaar te denken?"

Het is niet de eerste keer dat zo'n oproep gelanceerd wordt. In 2017 was Wouter Torfs, samen met onder meer Grete Remen van voedingsproducent Damhert, betrokken bij een gelijkaardig initiatief om kerstcadeaus bij Belgische winkels en webshops te kopen. Het is moeilijk om het precieze effect van zulke campagnes te meten, zegt hoogleraar marketing Els Breugelmans (KU Leuven), maar het is wel duidelijk dat bij consumenten vooral een mentale ommezwaai nodig is om dit te doen slagen. "Mensen associëren bepaalde merken heel erg met een bepaald type winkel. Bij fysieke schoenenwinkels denken velen meteen aan Torfs. Vraag hen naar onlinewinkels, en dan hoor je Zalando. Een oproep als deze kan helpen om consumenten bewust te maken dat hun vertrouwde Belgische retailers ook online actief zijn."

Al vinden de bedrijven nog meer hindernissen op hun pad. Belgische webshops kunnen in veel gevallen simpelweg niet opboksen tegen prijzen van Amazon, Zalando - dat nog steeds geen winst draait - en Bol.com. Gratis verzending en retour is evenzeer economisch onhaalbaar voor de meeste Belgische ketens. En de buitenlandse mastodonten hebben dan ook nog eens jaren voorsprong opgebouwd qua gebruiksgemak en klantenervaring. "Veel mensen gebruiken Bol bijna als een zoekmachine voor producten", zegt Breugelmans. "Daardoor keren ze er telkens weer naar terug. Dat is moeilijk te doorbreken."

Maar dit zijn geen gewone tijden. "Door de intensiteit van deze crisis voelen veel mensen zich misschien wel meer betrokken bij Belgische winkels, omdat ze inzien hoe diep die bedrijven in de penarie zitten", zegt expert consumentengedrag Malaika Brengman (VUB).

Ook retailexpert Jorg Snoeck ziet mogelijkheden in de acute urgentie waarmee onze maatschappij geconfronteerd wordt. "Misschien kan er uit de onderbuik van de maatschappij nu een besef groeien dat we ook onze eigen economie moeten stutten. Vergeet niet: door nu lokaal te kopen red je de job van mensen rondom jou." Snoeck benadrukt dat er achter het gordijn nog veel meer drama's schuilgaan. Iedereen ziet de verlaten winkelstraten, maar daarachter gaat een hele keten van onzichtbare toeleveranciers schuil. Ook zij raken hun producten niet meer kwijt."

Steun voor media

Het initiatief krijgt ook steun van grote mediabedrijven als DPG Media - het moederbedrijf van De Morgen - Roularta, Mediahuis en de VRT. Door de crisis bij de bedrijven zien zij de inkomsten uit advertenties drastisch terugvallen. De voorbije jaren waren die inkomsten al in ijltempo gekrompen, opnieuw omdat het leeuwendeel wegvloede naar internetgiganten als Google en Facebook.

Ook minister van Media Benjamin Dalle (CD&V) vraagt steun voor media en journalistiek. "De klok rond wordt er gewerkt om de lezers, kijkers en luisteraars correct te informeren over de evolutie van het **corona** virus. Toch krijgen onze mediabedrijven het, net als andere sectoren, economisch moeilijk. Grote adverteerders haken af. Vandaar is het meer dan ooit belangrijk om nu onze media te steunen."

Wouter Torfs et al. 'Als je online shopt, koop dan lokaal'

De Morgen, 21-03-20

p. 10

Voorlopige rekening van corona crisis doet begroting bloeden

Lockdown-vragen

PHOTO NEWS

Het sociaal-economische plan dat de regering-Wilmès heeft aangekondigd om de crisis door te komen, zal ons land 8 à 10 miljard euro kosten. De regering komt tegemoet, maar zal nog lastige beslissingen moeten nemen.

(MIM)

PHOTO NEWS

Wat is er precies beslist?

Het aantal tijdelijk werklozen klokt nu al af op 671.000 en naar alle verwachting stijgt dat cijfer nog naar 800.000 à 1 miljoen, meldt minister van Werk Nathalie Muylle (CD&V). Om die mensen doorheen de crisis te loodsen, kondigt ze aan het uitkeringsplafond te verhogen met 5,63 euro netto per dag. Concreet krijgen mensen zo 150 euro per maand bovenop de bestaande uitkering. Eerder was het plafond al verhoogd van 65 procent van het brutoloon naar 70 procent.

Het hoofddoel blijft om mensen aan het werk te houden, maar werknemers zullen wel sneller in tijdelijke werkloosheid kunnen gaan. "Er is vandaag nog slechts één aanvraagprocedure: de coronaprocedure", zegt Muylle. "Dat gaat nu ook automatisch, en duurt niet langer drie tot vier weken zoals vroeger." De aanvraag moet wel van de werkgever komen, wat toelaat om personeelskosten te verlagen zonder tot ontslagen te moeten overgaan.

Zoals minister van Financiën Alexander De Croo (Open Vld) donderdag al bekend maakte, kan er voor de belastingen op twee maanden respijt gerekend worden. Voor zelfstandigen komt er een vervangingsinkomen voor maart en april, waarvoor ze contact moeten opnemen met hun sociaal verzekeringskantoor. Alle sociale bijdragen van het eerste en tweede kwartaal moeten pas op 15 december betaald worden. Op premies vanuit de regionale overheden, zoals de 4.000 euro hinderpremie voor horecazaken die moeten sluiten, zal de federale regering geen belastingen te heffen.

De periode voor seizoensarbeid is verdubbeld. Zo kunnen seizoensarbeiders hier blijven, wat nodig is voor de opstart voor land- en tuinbouwbedrijven. Als laatste kent de federale overheid ziekenhuizen een 'thesaurievoorschot' toe van 1 miljard euro, om een gebrek aan inkomsten te overbruggen door consultaties en ingrepen die uitgesteld zijn.

Wat mag dat kosten?

De huidige hulpmaatregelen zullen serieus wegen op de begroting. "8 tot 10 miljard euro", zei minister van Begroting David Clarinval (MR). Bij elke maand die deze crisis langer duurt, zou er 2 tot 3 miljard bijkomen. Clarinval maakt zich wel sterk dat het voor een groot stuk om uitstel en geen kwijtschelding gaat. Die middelen moeten op termijn dus nog steeds naar de staatskas vloeien.

"Maar er zullen nog meer stappen nodig zijn om het boeltje te redden", zegt professor openbare financiën Herman Matthijs (VUB/UGent). Hij raamt de totale kost van deze crisis op "tientallen miljarden euro". Voka berekende eerder deze week dat de economische kost van de coronacrisis op 16 miljard euro zal komen. "En sinds die berekening zijn een aantal veronderstellingen al aangescherpt", wijst hoofdeconoom Bart Van Craeynest er bijvoorbeeld op dat ook bedrijven in de bouwsector nu dichtgaan. "De begroting moet nu even wijken, die opkuis is voor later."

De Nederlandse Rijksoverheid verwacht de komende drie maanden tussen de 45 en 65 miljard euro extra te moeten lenen. "Zij staan wel met een surplus van 10 miljard euro aan de startmeet, wij met hetzelfde bedrag in het rood", zegt Matthijs, die de noodkreet van De Croo richting de banken - "tien jaar geleden hebben wij de banken moeten redden, nu moeten de banken ons helpen" - een beetje als wishful thinking bestempelt. "Er zijn inderdaad economische buffers aangelegd, maar BNP Paribas zetelt nu wel in Parijs. Gaan zij ons helpen?"

Volgens Matthijs zal een gericht monetair beleid vanuit de Europese Centrale Bank dan ook cruciaal zijn. "Van Europa hebben we de voorbije dagen helaas te weinig gezien." De Europese Commissie stelde gisteren bij monde van voorzitter Ursula von der Leyen wel nog voor om de afspraken over het

begrotingstraject van de lidstaten op te schorten. Een ongeziene ingreep, waardoor de nationale regeringen zoveel geld als nodig in de economie kunnen pompen.

Gaan deze maatregelen volstaan?

"Uitstel van executie", noemde fiscalist Michel Maus (VUB) de uitgestelde bijdragen al in deze krant. "Het effect van die maatregel hangt heel sterk af van de duur van deze crisis", zegt Bart Van Craeynest. "De meeste economen gaan nog steeds uit van een tijdelijke en geen structurele schok. Als de economie snel weer opveert, heeft uitstel wel zin."

De algemene teneur bij zowel werkgevers- als werknemersorganisaties is dat dit pakket een goede eerste stap is. Voka ziet als logische volgende stap een waarborgregeling voor de banken, waardoor bedrijven die in de problemen komen met hun kredieten op een overbrugging kunnen rekenen. Daarnaast eisen de drie vakbonden dat het systeem van tijdelijke werkloosheid ook wordt opengezet voor uitzendkrachten, en vraagt ABVV om de uitkering bij tijdelijke werkloosheid verder op te trekken naar 80 procent van het brutoloon.

"Iedereen zal natuurlijk staan schreeuwen om hulp", zegt Matthijs, die meent dat de regering de komende weken moeilijke knopen zal moeten doorhakken. "Wellicht zal de regering op een bepaald moment moeten beslissen welke bedrijven het moet overeind houden, en welke niet. Is Brussels Airlines strategisch? Of eerder een bedrijf dat windmolens neerzet?"

Koortsachtig zoeken naar een remedie

Overal in de wereld proberen wetenschappers methodes uit om **corona** aan te pakken

DE AMERIKAANSE JENNIFER HALLER KRIJGT HET EERSTE POTENTIËLE VACCIN TEGEN HET **CORONA** VIRUS INGESPOTEN. AP

Wereldwijd werken wetenschappers tegen de klok aan een meidsche oplossing voor de **corona crisis. Dit zijn de meest beloftevolle kandidaten voor een vaccin of een behandeling van het virus.**

ELLEN VISSER

De ogen van de wereld waren deze week gericht op de 43-jarige Amerikaanse Jennifer Haller, manager bij een technologiebedrijf, die in Seattle het eerste potentiële vaccin tegen het **corona** virus kreeg ingespoten. Op de foto die werd gemaakt kijkt ze stoïcijns vooruit, terwijl een arts, mondkapje voor, haar linkerbovenarm injecteert. De komende weken zullen nog eens 44 gezonde volwassenen de injectie krijgen, met na een maand een tweede shot. En dan zullen onze ogen opnieuw die kant op gaan, met maar twee brandende vragen: is het vaccin veilig en maken Haller en haar medeproefpersonen antistoffen aan tegen het virus dat de wereld nu al weken lamlegt?

mRNA-1273 heet het spul dat ze ingespoten hebben gekregen – het is zo experimenteel dat een naam nog ontbreekt – en zo zijn er wereldwijd nog vele tientallen stofjes en moleculen én bestaande medicijnen die op hun waarde worden onderzocht. Van Seattle tot Wageningen, van Leuven tot Wuhan: duizenden wetenschappers van universiteiten en farmabedrijven zijn verwickeld in een gezamenlijke race om een vaccin of een behandeling tegen het voortjakkende virus.

Wat zijn de belangrijkste routes? En wat de meest beloftevolle kandidaten?

Geef het lichaam de code voor de sleutels van het virus

Gevaarlijk is het waarschijnlijk niet, het allereerste vaccin dat nu bij mensen wordt getest, want er zit helemaal geen coronavirus in. Terwijl vaccinmakers voorheen dood of verzwakt virus nodig hadden om in het lichaam van mensen een reactie op te roepen, gebruiken ze nu een nieuwe techniek: ze nemen slechts een stukje van de genetische code van het virus (het RNA), en dan alleen het stukje met de instructie voor het maken van de 'spikes'. Die uitsteeksels aan de buitenkant gebruikt het coronavirus om de deur van de cellen in ons lichaam open te wrikken, als een sleutel in een slot. Spuit de genetische instructie voor die sleutels in bij een mens, en het lichaam verandert in een minifabriek die de sleutels zelf gaat produceren, zonder de rest van het gevaarlijke virus. Gevolg: het immuunsysteem maakt antistoffen tegen die sleutels en dat is precies de clou: als dat één keer is gebeurd, gebeurt dat een volgende keer weer. Het immuunsysteem heeft een geheugen, mocht het virus, met echte sleutels op het dak, weer voorbijkomen, dan komt heel snel de productie van antistoffen op gang en worden de sleutels (en daarmee het virus) uitgeschakeld.

Die nieuwe technologie geeft de wetenschap vaart: virussen kweken, zuiveren en op veiligheid testen kost tijd, maar een stukje synthetisch genetisch materiaal kan binnen een week door een biotechbedrijf worden geleverd. Nadat Chinese wetenschappers begin januari de genetische code van het coronavirus hadden gepubliceerd, sloegen overal wetenschappers aan het puzzelen. Seattle won de race maar wordt op de voet gevolgd door twee grote farmaceutische bedrijven en de Britse Oxford Universiteit, waar volgende maand ook de eerste mensen worden gevaccineerd.

Over een paar maanden weten we meer, als het bloed van al die proefpersonen wordt nagekeken. Hebben ze antistoffen aangemaakt? Zijn dat er voldoende? En zijn het de juiste? Het is niet zomaar geregeld, waarschuwen wetenschappers: tegen een menselijk coronavirus is nog nooit een vaccin gemaakt. Bij het SARS-virus, de voorganger van het huidige virus, waren vaccinmakers hard op weg maar toen er eindelijk prototypes lagen, was de epidemie voorbij. Het virus zal muteren, zoals het griepvirus jaarlijks doet, hoe weten we of de antistoffen van nu volgend jaar hun werk al niet meer goed doen?

De eerste tests zijn vooral bedoeld om te kijken of het vaccin veilig is, pas daarna wordt gekeken of het ook effectief is. Ook als er straks antistoffen worden gevonden, is vervolgonderzoek nodig. Pas op zijn vroegst volgend jaar kan er een vaccin zijn.

Maak zelf de sleutels van het virus

De sleutels van het virus zelf maken, buiten het lichaam: dat is waar wetenschappers in het Nederlandse Wageningen mee aan de slag gaan. In vaten van 2.000 liter moeten insectencellen straks het werk doen, en die produceren als een dolle. Over twee maanden wordt met de spikes-productie begonnen, daarna volgen dierproeven, waarna eind dit jaar de eerste mens kan worden gevaccineerd. Met de hoop op een immunoreactie, dus antistoffen.

Ook in Wageningen kunnen ze vaart maken, dankzij de kennis die elders is opgedaan bij onderzoek naar andere coronavirusen, het SARS- en het MERS-virus. Dat heeft dan wel nooit tot een vaccin geleid, omdat de epidemie uitdoofde en de tijd de wetenschap inhaalde, maar wat toen is ontdekt, kan nu worden hergebruikt. De bouwstenen van de spikes zijn voor driekwart hetzelfde, de structuur is nagenoeg identiek en de sleutel zoekt in de lichaamscellen naar dezelfde plek om de deur te openen.

Gebruik menselijke antistoffen tegen het virus

Het is het scenario waarmee Amerikaanse wetenschappers uiteindelijk een medicijn tegen ebola wisten te maken, door gebruik te maken van mensen die de ziekte hadden overleefd. Die route kan volgens experts nu snel resultaat opleveren: zoek patiënten die een besmetting met het coronavirus achter de rug hebben, haal uit hun bloed de antistoffen die zij hebben aangemaakt en geef die aan anderen. Een Amerikaans farmabedrijf is al een eind op weg met die zogeheten plasmatherapie en

schrijft in overleg te zijn met de autoriteiten in tal van landen, om toegang te krijgen tot het bloed van mensen die zijn hersteld. Antistoffen zijn preventief toe te dienen of als medicijn als het virus al heeft toegeslagen.

Nadeel is dat dit type antistoffen slechts een tijdelijke bescherming geven, ze verdwijnen immers weer uit het lichaam zonder te worden aangevuld met eigen antistoffen. Maar personeel in de zorg, zwakkeren en ouderen zouden met een injectie toch gebaat kunnen zijn.

Antistoffen uit bloed van ex-patiënten zuiveren is omslachtig, omdat er een grote groep ex-patiënten voor nodig is; handiger is om ze zelf na te maken in een bioreactor. Een Amerikaans biotechbedrijf heeft aangekondigd deze zomer dat soort nagemaakte antistoffen bij mensen te gaan testen.

Rem de virusmachine

Hoe hard wetenschappers ook werken aan vaccins en antistoffen, hun onderzoek kost tijd. En die is er niet. Daarom is er een internationale zoektocht gaande naar een snel alternatief, dat bij geïnfecteerde patiënten de slooptocht van het virus door het lichaam kan afremmen. De blik is gericht op medicijnen die zich bij andere virale ziektes al hebben bewezen. Twee kandidaten springen eruit. Remdesivir, een middel dat is getest bij ebolapatiënten, legt de kopieermachine van het virus stil waardoor het zich niet meer kan vermenigvuldigen. Volgende maand worden de resultaten bekend van een groot onderzoek bij coronapatiënten. Hoewel het middel dus nog experimenteel is, kunnen Nederlandse artsen die virusremmer sinds deze week via een versnelde procedure bij de farmaceut aanvragen.

En dan chloroquine, een malariamedicijn, waarover wetenschappers wereldwijd steeds enthousiaster worden. Het medicijn remt waarschijnlijk het binnendringen van het virus in de cel. Onderzoek bij (kleine groepen) coronapatiënten in de hele wereld laat zien dat het middel een effect heeft. De Amerikaanse gezondheidsinspectie FDA heeft donderdag laten weten dat heel snel wordt uitgezocht of het middel kan worden ingezet om de pandemie in te dammen. Het bewijs is nu nog te gebrekkig om het malariamedicijn aan patiënten te geven, schrijven Nederlandse infectiologen in een gezamenlijke richtlijn en daarom blijft een advies aan artsen nog uit. Voordat een medicijn tegen een hele andere ziekte op grote schaal kan worden verstrekt, moet er eigenlijk informatie zijn uit grootschalig, vergelijkend onderzoek en dat ontbreekt. Chloroquine kan bovendien bij sommige patiënten ernstige bijwerkingen geven.

Dit verhaal kwam tot stand na gesprekken met Cécile van Els, hoogleraar vaccinologie aan de Universiteit Utrecht en immunoloog bij het RIVM; Eric Snijder, hoogleraar moleculaire virologie aan het Leidse LUMC; Gorben Pijlman, biotechnoloog en viroloog aan Wageningen Universiteit en met hulp van de afdeling research and development van farmaceut Pfizer.

De Morgen, 21-03-20

p. 60

'We kunnen nog zeker tien jaar poepen'

De **Nederlandse** premier Mark Rutte ziet tijdens een bezoek aan de supermarkt dat de wc-papiervoorraad voorlopig verzekerd is; op de NOS.

De Morgen, 21-03-20

p. 62

'Corona is een kans om België te resetten'

Economie. Ivan Van de Cloot en Leo Neels hopen dat ons land eindelijk keuzes durft te maken

Ivan Van de Cloot, hoofdeconoom bij denktank Itinera, waarschuwde al heel vroeg voor het nieuwe coronavirus. Sommigen vonden hem een alarmist. Nu adviseert hij samen met zijn CEO Leo Neels de overheid. 'Parlementariërs, zit niet te niksen!'

TEKST JAN STEVENS / BEELD THOMAS SWEERTVAEGHER

THOMAS SWEERTVAEGHER

Het hoofdkwartier van de naar eigen zeggen onafhankelijke denktank Itinera ligt aan het Brusselse Warandepark, vlak bij het parlement en de ambtswoning van eerste minister Sophie Wilmès. Op straat zijn er parkeerplaatsen in overvloed en in het park laten wandelaars hun hond uit, sommigen gewapend met mondmasker.

In de vergaderzaal in het gebouw van Itinera zitten we elk aan onze zijde van de grote tafel: CEO Leo Neels, hoofdeconoom Ivan Van de Cloot, een fotograaf en een journalist. De social distancing is verzekerd. Van de Cloot was een van de eerste economen die waarschuwde voor de gevaren van het nieuwe coronavirus.

"In januari was ik al gealarmeerd en elke dag maakte ik me meer zorgen", zegt hij. "In februari zei ik mijn vakantie naar Venetië, Padua en Ferrara af, ook al keek ik er erg naar uit. Op dat moment was er geen enkel reisadvies dat het vertrek naar Italië afraadde, maar ik zag het toen al misgaan."

Aan de telefoon zei u me dat jullie samen met de overheid aan een plan werken voor tijdens en na de coronacrisis.

Ivan Van de Cloot: "Ik word geconsulteerd en heb hun gezegd dat het goed is dat ze mensen met verschillende perspectieven raadplegen."

U wordt geconsulteerd door de Vlaamse regering?

Van de Cloot: "Ja. Dit huis werkt als een ontmoetingscentrum. Politici overleggen in deze vergaderruimte met ons, al gebeurt dat nu vooral via de telefoon. Ze toetsen ook ideeën bij ons af. Het is toch belangrijk dat ze advies inwinnen en niet in hun ivoren toren blijven?"

Leo Neels: "Wij adviseren zowel federaal als regionaal, bij autoriteiten en administraties. En ook bij sociale partners. We brengen wetenschappelijke kennis samen en geven intellectueel voedsel. We verstrekken aanbevelingen voor het beleid. Wij durven te zeggen: 'Die keuze is verstandig. Die niet.'"

Zit daar ideologie achter?

Neels: "Overal zit ideologie achter. Onze belangrijkste drijfveer is goed bestuur."

"Itinera is in 2006 gesticht door ondernemers die zich afvroegen: kan dit land de welvaart blijven garanderen voor onze kleinkinderen? Ze engageerden academici die niet enkel kennis wilden verzamelen, maar ook invloed wilden uitoefenen, zoals professor arbeidsrecht Marc De Vos."

Itinera noemt zich een 'onafhankelijke denktank', is die 'stichting door ondernemers' dan geen handicap?

Neels: "Dat is juist een enorm voordeel. Zij bieden ons wel degelijk totale intellectuele onafhankelijkheid. De wetenschappelijke basis van al onze publicaties móét kloppen. Natuurlijk mag er gedebatteerd worden over de keuzes die wij maken."

Van de Cloot: "De marshallplannen in Wallonië komen uit de koker van academici van PS-signatuur. Omdat de instellingen waar zij voor werken door de overheid gefinancierd worden, zouden zij wél onafhankelijk zijn? Dat snap ik niet."

Zijn onze bewindvoerders in paniek door de coronacrisis?

Van de Cloot: "Alles evolueert heel snel. De eerste kennismaking met de pandemie was een schok, maar iedereen werd gedwongen om snel te schakelen. We zitten niet helemaal op onontgonnen terrein."

De voorbije jaren waren er wereldwijd wel meer epidemieën zoals SARS, ebola, de Mexicaanse griep. Er is dus kennis voorhanden.

"Ik ben een 'prudentieel econoom'. Mijn leidmotief is dat je in goede jaren reserves opbouwt die je in crisistijd nodig zal hebben. We hebben geen nood aan 'goedweerbeleid' dat doet alsof de zon altijd schijnt en er nooit een storm zal opsteken. Nu hoor je iedereen zeggen dat onze overheid klaar moet staan om de noden te lenigen. Alleen zijn er in het verleden geen budgettaire reserves opgebouwd en torsen we een torenhoge schuld. Duitsland en Nederland bouwden wél reserves op en kunnen nu dus meer geld inzetten dan wij."

Neels: "Een half jaar geleden vroegen de Nederlanders zich nog af wat ze met al hun miljarden zouden aanvangen. Nu weten ze het. België zal selectiever moeten zijn. In betere tijden hebben we ons geld eigenlijk weggegooid. Daardoor zitten we met een veel groter gat in de begroting dan eerst gedacht."

Terwijl toch vooral onze overheid de economische gevolgen van de coronacrisis zal moeten dempen? Volgens Stefaan Michielsens van De Tijd is zij de enige die daar voldoende financiële slagkracht voor heeft.

Van de Cloot: "Wij vinden niet dat het alleen aan de overheid is. Burgers hebben ook hun verantwoordelijkheid. Velen nemen nu trouwens al sterkere maatregelen dan de regering van hen verlangt. Terwijl de overheid nog wat zoekende is, gaan burgers en ondernemingen vaak al radicaler in lockdown."

Econoom Geert Noels noemde in een inmiddels verwijderde tweet de laatste maatregelen van de Belgische politieke overheid 'chaos'.

Neels: "We leven in een democratische rechtsstaat. Soms is goed beleid dan een beetje morsig, maar dat moeten we accepteren, want de overheid wil rekening houden met de vrijheden van 11 miljoen Belgen. In een dictatuur is het altijd simpel: wat de dictator beslist, is wet en wie het daar niet mee eens is, wordt opgepakt. Ik verkies de onvolmaaktheid van de vrijheid boven de vermeende volmaaktheid van de onvrijheid.

"In ons land worden complexe beslissingen heel traag genomen. Collega Marc De Vos merkte het onlangs nog op: écht ingrijpende beslissingen komen er in België pas bij een grote externe schok, zoals de devaluatie van de Belgische frank in 1982 door wijlen Wilfried Martens of het Globaal Plan van wijlen Jean-Luc Dehaene voor de toetreding tot de euro. In beide gevallen stond het land er slecht voor en werden er noodscenario's met volmachten uitgedokterd die onze democratie en ons overlegmodel volledig buitenspel zetten."

Wat nu herhaald wordt?

Neels: "Dat lijkt inderdaad zo, met de federale minderheidsregering zonder volheid van bevoegdheid. Ze kreeg enkel het vertrouwen voor lopende zaken, maar daarnaast kreeg ze óók nog het vertrouwen voor volmachten. Die grondwettelijke absurditeit kan symbool staan voor het gebrek aan daadkracht in dit land.

"Nu voeren we oorlog tegen die onbekende vijand, dat coronavirus. Deze oorlog dwingt ons veel ambitieuzer dan ooit te zijn. Gelukkig hebben we een solide gezondheidssysteem en gedragen de meeste Belgen zich voorbeeldig, afgezien van extreme hamsteeraars. We blijken tot veel in staat, nu de omstandigheden ons ertoe dwingen. Het zou goed zijn als we daar ook op langere termijn lessen uit zouden kunnen trekken. Tien maanden geleden, op 26 mei 2019, trokken we naar de stembus. Sindsdien gebeurde er niets fundamenteels meer. Onze verkozenen zitten stil, loeren naar elkaar en zijn bang om te handelen met het mandaat dat ze van hun kiezers kregen."

Des te verontrustender is het dat onze politici er zelfs met het mes op de keel niet in slaagden om vorig weekend een volwaardige noodregering te vormen?

Van de Cloot: "We mogen ons niet blindstaren op één weekend. Wat vandaag niet is, lukt morgen misschien wel. Daarom is het belangrijk dat er nu vanuit de samenleving boodschappen uitgestuurd worden naar de politiek en het parlement. Politici schoten misschien niet snel genoeg in gang, maar burgers wel. Zo zijn vandaag huisvrouwen mondkmaskers voor rusthuizen aan het naaien. Onze maatschappij blijkt toch geen verzameling burgers te zijn die lijdzaam wacht op beslissingen van de overheid."

Neels: "Eén van de onderschatte risico's van onze massieve verzorgingsstaat is dat ze actieve burgers omvormt tot passieve consumenten die enkel nog hun rechten kennen. Die hun rug keren naar de politiek, luisteren naar de sirenenzang van populistische partijen of stemmen op extreme partijen. Nu nemen die burgers zélf het initiatief."

Van de Cloot: "Ondernemingen worden ertoe gedwongen zichzelf heruit te vinden in bijna één dag tijd. Denk maar aan restaurants die een afhaal-service organiseren. Dat toont ook de veerkracht van onze maatschappij. Dan moet je niet zeggen: 'Ach, die restaurateurs proberen gewoon geld te verdienen.' Nee, zij willen in moeilijke tijden hun medeburgers blijven voeden."

Een grote groep ondernemers moest zijn zaak sluiten en heeft geen enkel alternatief.

Van de Cloot: "Het ene bedrijf wordt harder getroffen dan het andere. Het is lastig om sectoren met elkaar te vergelijken, maar het is best mogelijk dat volgend jaar bijvoorbeeld de bouwsector heropleeft. Als dit achter de rug is, houdt niets mensen nog tegen hun opgeborgen bouwplannen alsnog uit te voeren. Een pretpark dat nu misschien maanden gesloten zal zijn, kan de verloren inkomsten natuurlijk nooit meer recupereren. Sommige bedrijven lijden een permanent inkomstenverlies."

Er zijn ook bedrijven die dit gewoon niet overleven.

Van de Cloot: "Dat is een delicate discussie. Sommige bedrijven konden in goede tijden enkel overleven omdat de rente quasi nul was. Zo bouwden ze enorm veel schulden op. Volgens onderzoek zijn zo'n 8 tot 10 procent van alle ondernemingen zombiebedrijven, gedoemd om ooit te verdwijnen. Natuurlijk moeten we levensvatbare bedrijven helpen overbruggen met bijvoorbeeld uitstel van betaling, maar over die andere moet toch eens goed nagedacht worden."

Moeten de scenario's om bedrijven al dan niet te hulp te schieten nu niet gewoon op tafel liggen?

Van de Cloot: "Jawel, maar dat moet niet altijd op het publieke forum besproken worden, ook al zijn het geen geheimen. Dat is een taak voor banken, kredietbeoordelaars, verzekeraars. De Nationale Bank leidt dat in goede banen. Na de financiële crisis van 2008 werden de banken verplicht meer reserves op te bouwen. Ze werden ook verplicht om bij een nieuwe schok die reserves in te zetten. Ze moeten dat weldoordacht doen en niet in het wilde weg: niet iedereen die een lening wil, zal die zomaar krijgen. De banken krijgen daar nu instructies voor van de Nationale Bank."

We mogen blij zijn met de crisis uit 2008, anders zaten we nu pas echt goed in de shit?

Van de Cloot: "Goh, omdat de overheid toen moest bijspringen, steeg de overheidsschuld met 100 miljard euro. Dat zullen we nu ook moeten uitzweten. In Nederland is er meer budgettaire ruimte, maar dat wil nog niet zeggen dat deze crisis bij hen minder impact heeft. De Nederlandse overheid kiest voor het scenario van sneller opbouwen van groepsimmunitet. Later zal blijken of dat de juiste keuze was. Elk land moet zijn verantwoordelijkheid nemen en legt eigen accenten."

En Europa?

Van de Cloot: "Europa zal nu moeten bewijzen dat het kan presteren wanneer het erop aankomt. Ik wil niet veroordelen, maar ik stel soms verkeerde inschattingen vast. Dat is normaal in deze omstandigheden. Er vonden een paar zeer ongelukkige gebeurtenissen plaats, zoals vrachtwagens vol beschermingsmateriaal voor onze dokters die aan een landsgrens werden tegengehouden. Daarom is het extreem belangrijk dat er in Europese kringen crisisoverleg georganiseerd wordt.

"Ik ben voorstander van antiroekeloos beleid. Dat wil zeggen dat de overheid zich altijd bewust moet zijn van de kwetsbare plekken in de samenleving. Het gezondheidssysteem is daar één van. In tijden waarin alles normaal lijkt te verlopen, moeten dan toch regelmatig vragen gesteld worden als: hoeveel capaciteit aan bedden is er? Hoe zit het met onze strategische voorraden aan mondklappers? Ook grote instellingen en organisaties hebben niet voor niets specialisten in dienst die scenario's voor de strijd tegen een pandemie uittekenen. Wie als overheid daarop beknipt, riskeert later de rekening gepresenteerd te krijgen. Hier geldt: penny wise, pound foolish. Gierigheid bedriegt de wijsheid."

Neels: "In 2009 waren we heel goed voorbereid op de Mexicaanse griep. Gelukkig brak die epidemie bij ons niet door. Marc Van Ranst werd door sommigen als angstzaaiër weggezet. Er werd toen een strategische voorraad mondklappers aangelegd. Nu blijkt dat die in legerdepots lag te beschimmelen. Dat is toch een teken dat er bij ons onvoldoende aandacht was voor 'prudentieel' of antiroekeloos beleid? Dat er té veel achteloosheid is?"

Van de Cloot: "Die achteloosheid is er al lang en geldt niet enkel voor de overheid. Ze nestelde zich diep in verschillende culturen; je vindt ze bijvoorbeeld ook terug bij de media, die te veel de waan van de dag volgen en te weinig aandacht hebben voor diepere achtergronden."

Volgen de media in hun corona-verslaggeving ook de waan van de dag?

Neels: "Bij de start van de epidemie was de toon iets te dramatisch en overdreven, vond ik. De verslaggeving stond niet in verhouding met de feiten zoals ze toen waren gekend. Soms was er een stuitend gebrek aan kennis. Daar moeten redacties dringend iets aan doen. De reguliere media laten hun agenda te veel bepalen door sociale media. Dat is een zware fout. De pers zou zich juist van sociale media moeten onderscheiden met kennis en gevalideerde informatie.

"Intussen hebben de virologen in ons land de leiding van het beleid genomen. Dat is echt uniek. De 9 ministers die iets met gezondheidszorg te maken hebben, volgen hen. Dat is prima, maar misschien kunnen we daar ook lessen uit trekken voor toekomstig beleid. Nu laat de pers in haar berichtgeving ook de kennis van die virologen domineren. Uitstekend, want zo wordt de bevolking gemobiliseerd op basis van kennis."

Eind februari twitterde Geert Noels: 'Ik krijg berichten dat er dingen verzwegen worden. Dat deze ziekte onverwachte complicaties heeft die men niet durft te communiceren. (...) Zoals bij Tsjernobyl wekenlang de waarheid verzwijgen is vandaag geen optie meer.' Noels is geen journalist maar een econoom.

Neels: "Die tweet was vreselijke onzin."

Van de Cloot: "Twitter is een gevaarlijk medium en soms zijn tweets iets te snel geplaatst. Al in het begin benaderde ik discreet journalisten met mijn bezorgdheden en voelde ik weerstand. Er was ook bij redacties de neiging om te minimaliseren. 'We moeten oppassen met wat we brengen, want we zouden burgers kunnen verontrusten.'

"Weet u wat soms het probleem is? Een mens luistert vaak het liefst naar de klok die het mooist klinkt. Voor hij het beseft, zit hij in een tunnelvisie en neemt hij ondoordachte beslissingen. Daarom zeg ik ook tegen de minister: luister naar verschillende klokken vooraleer je beslist."

Tegen welke minister zegt u dat?

Van de Cloot: "Dat ga ik u niet vertellen." (lacht)

Neels: "Wij spreken met politici van verschillende gezindheden. Meerderheid of oppositie speelt voor ons geen rol: de oppositie van vandaag is de meerderheid van morgen."

"Jarenlang dachten onze beleidsmakers dat we het ons konden permitteren geen keuzes te maken. Dus kozen we alles tegelijk en financierden dat met schuld. De rente was toch quasi nul. Maar goed bestuur wil zeggen dat er wél keuzes gemaakt worden. Juist dat hebben wij verleerd. Waarom komt er geen volwaardige federale regering? Omdat niemand durft te kiezen."

Sommige economen vinden dat we ervoor moeten kiezen om ons nog dieper in de schuld te steken.

Neels: "Nu wel. Nu heeft austeriteit of soberheidsbeleid geen zin. Er moet dus geïnvesteerd worden, zeker in het gezondheidssysteem, in noodmaatregelen en in het eerste herstel na de recessie die zal volgen. We moeten voorkomen dat die een depressie wordt. Daar bestaan geen 36 remedies voor, behalve investeren."

Van de Cloot: "Misschien is de tijd nu ook voor onze parlementsleden aangebroken om keuzes te maken. In plaats van op een soort verlengd verlof te vertrekken, kunnen zij zich beter over de huidige crisis buigen. Wat houdt hen tegen om te discussiëren over de crisismaatregelen? Of over hoe de wereld er na corona zal uitzien? Het parlement móét functioneren. Als de rest van de maatschappij digitaal kan vergaderen, kunnen parlementsleden dat toch ook?"

Nu lijkt het te veel alsof parlementsleden zeggen: 'We geven de regering volmachten. Dat ze het maar oplost'?

Van de Cloot: "Ja, waarna ze achteroverleunen."

Neels: "Die volmachten zijn een zwakgebod. We gaven een mandaat aan parlementsleden die nu op bevel van hun partijvoorzitters niets mogen ondernemen. Dat is slechte participatie. Terwijl in dat parlement talentvolle, verstandige mensen zitten. Ze hebben tijd en middelen. De senaat zit als rust- en verzorgingstehuis te verkommeren. Dat is toch onaanvaardbaar? We hebben juist nu alle talent en brains broodnodig."

Misschien is dat meteen ook het uitgelezen moment om die andere grote crisis, de klimaatverandering, aan te pakken?

Van de Cloot: "We zitten nu in een gezondheids crisis. Laten we die eerst in goede banen leiden voor we over het klimaat beginnen."

De gevolgen van de klimaatverandering worden misschien nog veel ingrijpender dan wat we nu meemaken.

Van de Cloot: "De ernst van de toestand lijkt bij u niet helemaal door te dringen. Het gaat nu over dagen en mensenlevens. Weet u welke catastrofe er zich in Italië aan het voltrekken is? Wij lopen misschien hoogstens tien dagen achter op hen."

En toch zijn er ook stemmen die waarschuwen voor de gevolgen als we nu geen ingrijpende maatregelen nemen tegen de klimaatverandering. Deze crisis zou wel eens een schijntje kunnen zijn van wat er dan op ons afkomt.

Van de Cloot: "Dat kan best zijn, maar nu staan we voor twee weken waarin we moeten vechten voor ons overleven. Laten we elke dag maximaal benutten om déze crisis het hoofd te bieden."

Neels: "De urgentie is nu niet het klimaat. Even niet. Als dit achter de rug is kan de klimaatcrisis terug op de agenda. Wie weet, komen er nog andere crisissen tussen. We don't know."

Is het gevaar niet heel erg groot dat het na deze crisis terug business as usual wordt?

Neels: "Uit deze crisis moeten we proberen goede lessen te trekken, wat bij voorgaande crisissen inderdaad helaas niet gebeurd is. Vandaar onze oproep aan onze parlementariërs: zit niet te niksen en kom uit jullie lethargie. We moesten mondmaskers importeren uit het buitenland, met alle gevolgen van dien. Misschien is het hoog tijd dat we de maakindustrie terug in eigen handen nemen, in plaats van ze uit te voeren naar lageloonlanden. We beseffen het nog niet, maar die globalisering is voorbij."

Van de Cloot: "In 2017 brachten wij die boodschap over de maakindustrie al. De meeste media hadden daar toen geen aandacht voor. Vandaag roept iedereen: 'Hoe komt het dat we geen strategische voorraad mondmaskers hebben?' Misschien kan nu dan wel doordringen dat je voor je strategische sectoren niet zomaar ongestraft afhankelijk kunt zijn van een land aan de andere kant van de wereld."

Veel economen hebben de globalisering lang bezongen.

Van de Cloot: "U veralgemeent en maakt een intentieproces. Er waren genoeg economen kritisch over de globalisering."

Neels: "Toch klopt het dat veel economen dat inderdaad wel deden. Maar in 2017 wezen wij op het belang van onze maakindustrie voor ons economisch weefsel en niemand lette daar toen op. Vorig jaar zetten we het belang van familiebedrijven in het licht en ook daar was weinig belangstelling van de media voor. We moeten ons echt afvragen: waarom maken we hier geen mondmaskers? Waarom produceren we reagentia, testproducten, in een onbetrouwbaar land als Puerto Rico? Die dwaze uitbesteding van productie van fundamentele goederen aan verre buitenlanden móét stoppen."

Van de Cloot: "Ik zeg als econoom al jaren: de piekglobalisering is een vergissing. Ik kan u daar oude artikels over bezorgen. We moeten op zoek naar een nieuw evenwicht. Misschien wordt mijn boodschap vandaag eindelijk wél gehoord."

De antiglobalisten hebben gelijk?

Van de Cloot: "Ze leggen de vinger op de wonde, maar hun oplossingen zijn zo radicaal dat ze geen enkel draagvlak in de samenleving hebben."

Neels: "Antiglobalisten hebben geen gelijk. Ze hebben wel terecht de overdreven globalisering aangekaart."

Van de Cloot: "De **corona**crisis kan als een elektroshock voor onze bewindvoerders werken. Misschien worden ze zich ervan bewust dat ze voortaan beroep moeten doen op de kennis van experts. Nu kunnen ze niet anders en moeten ze wel luisteren naar virologen en epidemiologen. Dat is niet typisch voor ons land; dat zijn we niet gewoon."

Neels: "**Corona** is een kans om België te resetten. Elke baby die nu geboren wordt, torst meteen 50.000 euro staatsschuld. Die absurditeit moeten we stoppen. Nu moet de overheid niet in soberheid wegvluchten, maar bedrijven, gezinnen en mensen in moeilijkheden selectief en verstandig steunen. Dat is haar sociale opdracht. Maar daarna moet ze wél een twintigjarenplan opstellen voor fundamenteel herstel. We mogen onze kleinkinderen niet met de schuld van onze luxe opzadelen."

Van de Cloot: "We hebben zo'n plan eerst en vooral nodig voor ons gezondheidssysteem, waar de schok enorm is. Maar ook in onze economie: een flink stuk wordt midscheeps getroffen. We hebben een uitstekend stelsel van tijdelijke werkloosheid dat goed functioneert. Maar als men mij onmiddellijk had geconsulteerd, had ik als advies gegeven om de eerste maand 100 procent van het loon uit te betalen in plaats van de 70 procent die nu tot 30 juni geldt. De tweede maand zou dan 90 procent worden en geleidelijk zakken tot 70 procent. Zo creëer je perspectief en kunnen mensen hun levensstijl aanpassen. Nu verdwijnt er meteen 30 procent van hun loon."

Veel zelfstandige ondernemers en freelancers zonder werk krijgen helemaal niets. Is het een goed idee om ook hen tijdelijk toe te laten tot het stelsel van de werkloosheidsuitkering?

Van de Cloot: "Dat is een van die zaken die besproken moet worden, al is uw opmerking terecht. Ambtenaren hebben quasi werkzekerheid en zullen op financieel vlak geen hinder van de corona crisis ondervinden. Andere beroepsgroepen betalen een zeer zware prijs en incasseren de schok integraal. Dat kan niet. Er moeten solidariteitsmechanismen tussen de verschillende groepen overwogen worden. Wat de overheid wel nu meteen kan doen, is haar 1,7 miljard euro aan achterstallige facturen bij leveranciers betalen."

Dit vertelt u ook aan onze bewindvoerders? Hoe reageren ze daarop?

Van de Cloot: "Zij luisteren en lijken meer dan gewoonlijk ontvankelijk voor advies. Ons gezondheidssysteem lijkt te werken. Oef. We mogen al die mensen die hun job zo uitmuntend uitvoeren daar zeer dankbaar voor zijn. Zij maken het verschil. Over hun werk moet niet te veel gepalaverd worden. Wel over de economische maatregelen. Zoals: hoeveel budget is er eigenlijk voor tijdelijke werkloosheid? Welke sectoren moeten zeker geholpen worden? Dáár moet het parlement over discussiëren."

Misschien moet het parlement dan ook discussiëren over de opvang van vluchtelingen in tijden van corona? Dienst Vreemdelingenzaken registreert geen nieuwe asielaanvragen meer en voor nieuwe asielzoekers is geen opvang meer voorzien.

Van de Cloot: "Zonder twijfel. Het Brusselse Samusocial vangt ook geen daklozen meer op omwille van het besmettingsrisico. Dat kan echt niet. Dit is zo'n moment waarop we in onze samenleving het beste en het slechtste naar boven zien komen."

De Morgen, 21-03-20

p. 93

Amazon weert 'Mein Kampf' en naziliteratuur

NIEUWS

INSTITUT FÜR ZEITGESCHICHTE

Webwinkel Amazon stopt met de verkoop van de meeste edities van Adolf Hitlers Mein Kampf en andere nazistische propagandaboeken, zo meldt The Guardian. De website kan de boeken niet langer aanbieden 'omdat het in strijd is met de gedragscode die het hanteert'. Het verbod heeft gevolgen voor de belangrijkste edities van Mein Kampf, afkomstig van uitgevers zoals Random House in Londen en Jaico in India. Diverse Joodse groeperingen lobbyden sinds lang voor een verbod op de verkoop van Mein Kampf, maar Amazon verdedigde het recht op vrije meningsuiting. (DL)

Houellebecq en Dieudonné genomineerd

Prijzen worden dezer dagen niet meer van hand tot hand uitgereikt. Maar het nominatiecircuit loopt wél door. Zo raakte zopas de longlist voor de Europese Literatuurprijs 2020 bekend. Die bekroont jaarlijks de beste hedendaagse Europese roman in Nederlandse vertaling. Op de twintigkoppige longlist staan onder meer vertalingen van Serotonine van Michel Houellebecq, Normale mensen van Sally Rooney, Adeline Dieudonné met Het echte leven en Lente van Ali Smith. De prijzen zijn goed voor 10.000 euro voor de schrijver en 5.000 euro voor de vertaler van het gelauwerde boek. (DL)

Boekenweek deint uit tot een maand

De Nederlandse Boekenweek, die als gevolg van het coronavirus een geaccidenteerd verloop kende met veel afgelaste activiteiten, mag opgerekt worden tot een Boekenmaand, zo maakte de stichting CPNB bekend. 'Concreet betekent dit dat boekhandels het Boekenweekgeschenk van Annejet van der Zijl en het Boekenweekessay van Özcan Akyol blijven verkopen zolang de voorraad strekt', zegt

woordvoerder Job Jan Altena in Boekblad. 'Promotiemateriaal kan desgewenst blijven hangen.' Veel boekhandels - ook in Vlaanderen - porren hun klanten aan om hun webwinkel te raadplegen of brengen boeken aan huis. (DL)

De Morgen, 23-03-20

p. 2

'In Nederland gaat de situatie stilaan richting Italiaanse taferelen'

Vijf vragen aan professor Philippe Beutels (UA)

Europese ziekenhuizen zetten zich schrap voor de strijd tegen corona. Kan het gezondheidssysteem de eerste golf zieken aan? Professor Philippe Beutels en zijn collega's van UA Antwerpen kunnen nu Europese gezondheidssystemen met elkaar vergelijken.

(FE)

U lanceerde een website waar we Europese gezondheidssystemen kunnen vergelijken. Waarom?

"Overheden proberen op dit moment vooral de verspreiding van het COVID-19-virus tegen te gaan. Dat moet er in de eerste plaats voor zorgen dat onze ziekenhuizen niet overspoeld worden met zieken, zoals we dat in Italië op 11 maart hebben zien gebeuren en wat nog steeds aan de gang is. We weten nu allemaal wat er gebeurt wanneer een gezondheidssysteem kraakt. Deze berekening kan helpen om inschattingen te maken wanneer de gezondheidssystemen in verschillende landen onder druk komen te staan. We zullen achteraf in analyses kunnen zien hoe de verschillende landen met die druk zijn omgegaan en hoe creatief ze zijn geweest in het uitbreiden van hun capaciteit."

Hoe vergelijkt u die Europese gezondheidssystemen?

"We zijn op zoek gegaan naar alle indicatoren die kunnen helpen om een beeld te geven van de weerbaarheid van die systemen. Denk aan de capaciteit van ziekenhuisbedden, het aantal artsen en de gezondheidszorguitgaven per land. Die indicatoren vergelijken we met de impact van COVID-19 op de Europese landen. Daarvoor kijken we naar het aantal mensen dat op dit moment is opgenomen in ziekenhuizen. Maar omdat Europese landen met verschillende detectiesystemen werken, kijken we ook naar het aantal geaccumuleerde sterfgevallen. Dat is op dit moment de beste manier om de druk op het gezondheidssysteem te meten."

Kan u al inschatten of het Belgische gezondheidssysteem het zal houden?

"Nee. België heeft meer tijd gehad dan Italië om zich op die periode voor te bereiden. We zullen ook hier een gelijkaardige piek meemaken van mensen die zich ziek melden. Door de band genomen geldt voor elk Europees land hetzelfde: de capaciteit van bedden op intensieve zorg en het bijbehorende personeel is beperkt en zal mogelijk onvoldoende zijn. België heeft een goede basiscapaciteit van 1.900 bedden, en daar zijn er ondertussen 759 bij gekomen. Ook de doorstroom van patiënten is grondig uitgewerkt."

Voor welke landen houdt u uw hart vast?

"We zien in onze berekeningen dat in Spanje en Nederland de druk enorm toeneemt. Kijken we naar het aantal sterfgevallen per ziekenhuisbed, dan zien we dat, behalve in Italië, vooral de druk op Spanje momenteel al zeer sterk is. In vergelijking met de situatie in Italië op 11 maart is de druk in Spanje op 21 maart al driemaal zo hoog. Maar ook in Nederland zien we dat de situatie stilaan richting Italiaanse taferelen gaat. In Italië is de druk op het gezondheidszorgsysteem intussen zes keer groter dan vorige week."

Wat kunnen we uit die cijfers leren?

"Voor politici kunnen deze cijfers handig zijn om een betere inschatting te maken van wat er nog zal komen. De boodschap is simpel: Europese landen moeten de situatie van 11 maart in Italië zo lang als

mogelijk uitstellen. Landen kunnen ook leren van elkaar. Waarom leidt eenzelfde druk in land A wel tot problemen en in land B niet? Dat kan belangrijk zijn om de crisis te beheersen."

De Morgen, 23-03-20

p. 5

Aantal COVID-19-doden in Europa blijft stijgen

(FE)

Het aantal doden door het coronavirus in Europa blijft stijgen. In Frankrijk is het aantal met 112 gestegen tot 674, melden de gezondheidsautoriteiten. Het totaal aantal besmettingsgevallen liep op met 1.559 tot 16.018. In 35 procent van de gevallen gaat het om mensen jonger dan 65 jaar. Frankrijk telde gisteren 562 doden, er zijn net geen 14.000 besmettingen bekend. In Nederland staat de teller ondertussen op 179 sterfgevallen. De overledenen daar zijn tussen de 57 en 97 jaar oud. Een dag eerder was de jongste overledene van het virus bij de noorderburen nog 63 jaar en de oudste 95 jaar.

Het leger staat klaar: 'Voor als de vraag zou komen'

DEFENSIE ZOU BIJVOORBEELD VELDHOSPITALLEN KUNNEN AANBIEDEN. © BELGA

'Defensie bereidt zich voor om de nodige steun aan de natie te kunnen leveren.' Wat dat concreet betekent, wil het leger niet gezegd hebben, al staan er al zeker 1.500 militairen klaar. Het militair hospitaal wordt alvast voorbereid. Ook de vraag om militairen in te zetten bij grenscontroles, wordt luider.

(CMG)

De medische component bereidt zich concreet voor op een noodsituatie. Begin februari al werden in het militair hospitaal Neder-Over-Heembeek gerepa- trieerde Belgen uit Wuhan in quarantaine geplaatst. In 24 uur tijd werd een volledige vleugel vrijgemaakt om dienst te doen quarantaine. Vrijdag hielp het leger al bij de distributie van de eerste 5 miljoen mondmaskers, samen met de brandweer en de civiele bescherming. Militaire ambulances worden ook nu al bij ons ingezet om corona-patiënten te vervoeren.

Momenteel is het 'ziekenhuisnoodplan' geactiveerd voor het militair hospitaal. Behalve de dienst intensieve zorg, wordt ook de 'medium care'- en 'low risk'-afdeling klaargemaakt om coronapatiënten op te vangen. Vraag is hoeveel corona-bedden dat kan opleveren: de voorbije regeringen hebben danig bespaard op het militair hospitaal, dat er naast het state-of-the-art-brandwondencentrum nog weinig ziekenhuis overblijft.

Naast het militair hospitaal, 600 personeelsleden sterk, heeft Defensie ook enkele 'elementen voor medische interventie' oftewel EMI's. Dat zijn nog eens 900 militairen van de medische component die

steun leveren aan militairen én aan de bevolking bij rampen of crisissen.

Zelzaats burgemeester Brent Meuleman (sp.a) lanceerde de oproep om militairen in te schakelen aan de grens. Hij heeft tientallen grensovergangen met **Nederland**, waar heel andere **maatregelen** gelden. "Onze politie heeft versterking nodig. We bewaken de voordeur, terwijl de achterdeur wagenwijd open staat. Misschien kunnen defensie en/of de civiele bescherming ondersteuning beiden?"

Of het leger effectief zal worden ingeschakeld om onze landsgrenzen te controleren, is voorlopig niet duidelijk. Wel heeft Defensie heel wat militairen thuis in stand-by gezet.

De Morgen, 23-03-20

p. 21

Olympische Spelen

column

IOC-VOORZITTER THOMAS BACH WIL VOORALSNOG NIET WETEN VAN EEN UITSTEL OF AFGELASTING VAN DE OLYMPISCHE SPELEN. PAS BINNEN VIER WEKEN WORDT DE KNOOP DEFINITIEF DOORGEHAKT. AFP

HANS VANDEWEGHE

Pas beslist: niets. Over vier weken zullen we meer weten over hoe en vooral wanneer de Olympische Spelen zullen doorgaan. Elke bond, tot de skateboardfederatie van Kiribati toe, die iets riep over en bij voorkeur tégen Olympische Spelen in Tokio op 24 juli, kreeg airtime en dus stond het IOC onder druk om iets te doen of ten minste iets te zeggen. Zo gaat dat al decennialang. Olympisch nieuws vooraf moet slecht zijn of het is geen nieuws.

U zal van mij niet lezen dat het IOC de non-profitorganisatie is waarvoor ze graag wil doorgaan. Het IOC is eigenaar van de Olympische Spelen die ze tweejaarlijks (zomer en winterspelen) uitbesteedt en die Spelen zijn de grootste geldmachines die de sport ooit heeft gezien.

U zal van mij ook niet lezen dat Thomas Bach helemaal zuiver op de graat is en niet gedoemd is tot hand- en spandiensten aan Wladi Poetin en de Arabieren. Daarvoor zit te veel ruis op deze man, al heeft hij tot nog toe een goed parcours gereden.

U zal van mij evenmin lezen dat de Olympische Spelen er zijn voor de atleten. Eerder voor de sportbonden, of de sponsors, of de lokale organisatoren, of het IOC en Bach zo u wil, maar echt niet

voor de atleten. U kan dat cynisme ten top vinden, het is altijd zo geweest, van in de Oudheid. Atleten zijn een essentieel onderdeel, zonder Spelen geen atleten, maar het geheel - het Olympisch concept - is sterker dan de delen.

Ik wil en kan ten slotte niet voorspellen of de Spelen op 24 juli van start gaan, omdat ik niet weet hoezeer dat COVID-19 in andere werelddelen zal doorpakken. Het is wel onzin om vier maanden voor het begin al verregaande conclusies te trekken waar we ter zijner tijd heel veel spijt zouden van kunnen krijgen. Zoals de situatie in Azië en vooral in Japan evolueert, lijkt de kans reëel dat we op 24 juli of later die zomer van start gaan. Met wie en in welke omstandigheden, dat valt nog te bezien. In geval van uitstel zouden de Paralympische Spelen - niet vergeten: géén organisatie van het IOC - wel eens de dupe kunnen zijn.

De druk op het IOC komt heus niet alleen van de Westerse media. Als China het zaakje onder controle heeft op vier maanden voor de Spelen, als ook Zuid-Korea grip krijgt op COVID-19 en als Japan het steady houdt op 35 doden, dan mag dat virus in de rest van de wereld huishouden wat het wil, de Japanners gaan hun feestje van 11 miljard niet zomaar over de balk gooien.

Hun houding zal er één zijn van: wie er bij wil zijn, en er bij mag zijn, met tickets of met een kwalificatie als atleet, is welkom. Weze het dat ze alle buitenlanders eerst even zullen testen voor ze het land binnen kunnen waarna die zich aan hun regels zullen houden. Een verbroedering van naties wordt het alvast niet, maar dat is het ook nooit geweest.

Dat atleten uit getroffen gebieden zich niet terdege kunnen voorbereiden is een non-argument. Het is alvast nooit gebruikt voor of door atleten uit pakweg ebola-landen. Dat was ook de insteek van de KNWU, die gisteren nog om uitstel vroegen. Zij hadden gehoopt in het baanwielrennen voor medailles te gaan maar zien nu hun trainingscentra gesloten. Die sluiting was een beslissing van Maurits Hendriks, de technisch directeur van sportkoepel NOC*NSF. Die heeft daar nu al lang spijt van. Voor één keer hebben we dat in België beter gedaan: bij ons ging de horeca sneller op slot, en werd de social distancing een gebod, maar gingen de trainingsplekken voor topsporters al snel weer open. Er was en er is geen enkele objectieve reden om dat niet te doen.

Hendriks vroeg zelfs dat alle atleten van de hele wereld het voorbeeld van Nederland zouden volgen en niet meer trainen. Keep on dreaming, beste man, en begin alstublieft niet over level playing field, want dat is een illusie in de topsport. Niets is level in de topsport, niet bij de start, niet onderweg en niet aan de meet. En de gezondheid van de atleten die in gevaar komt? Ook onzin natuurlijk. Atleten zijn geen superverspreiders die altijd al voorzichtig zijn en als ze het al oplopen zullen ze dit COVID-19 als een verkoudheidje verwerken.

Overigens is de belangrijkste organisatie in de olympische wereld - na het IOC - nog steeds voorstander van Tokio 2020 in 2020 maar daar hoort u haast niets over. Het Amerikaans olympisch comité USOC vindt dat het nog te vroeg is om een beslissing te nemen, al is die houding wel ingegeven door eigenbelang. Omdat een kwart van al de olympische inkomsten van Amerikaanse origine is, vangt het USOC in deze olympiade van vier jaar 500 miljoen dollar. Alle andere 206 olympische comités in de wereld krijgen samen 750 miljoen dollar. De dag dat de Amerikanen massaal moeten uitzielen en/of sterven, dan pas is Tokio 2020 in gevaar.

De Morgen, 24-03-20

p. 3

Beterschap voor Italië

In Italië vertraagt het aantal nieuwe besmettingen, maar het dodentol blijft hoog. Intussen verbiedt Nederland alle bijeenkomsten tot 1 juni en gaat ook Groot-Brittannië in lockdown.

(MIM)

In Italië zijn de afgelopen 24 uur opnieuw 601 mensen gestorven aan het nieuwe coronavirus. De totale dodentol komt daarmee al op 6.077. Voor de tweede dag op rij is er wel sprake van een vertraging, zowel in het aantal dodelijke slachtoffers als in het aantal nieuwe besmettingen. Eindelijk een beetje licht aan het einde van de tunnel voor de Italianen, hoopt men. Ook mocht de zogenaamde 'patient zero' het ziekenhuis verlaten en zal dat de Duitse deelstaat Saksen zes coronapatiënten uit Italië, die er zwaar aan toe zijn, opvangen.

Terwijl de curve in Italië dus eindelijk lijkt af te vlakken, blijft het virus in andere landen in opmars. De Nederlandse regering verbiedt daarom alle bijeenkomsten tot 1 juni, aanvankelijk was dat nog tot 6 april. Er geldt ook geen ondergrens: mensen die met zijn drieën buiten lopen en geen anderhalve meter afstand houden, kunnen zo boetes tot 400 euro krijgen.

Ook kunnen stranden, parken en campings gesloten worden als dat noodzakelijk blijkt voor de volksgezondheid.

De maatregelen gelden dus voor een veel langere periode dan voorlopig in België is aangekondigd, maar ze blijven wel minder strikt. Zo is er van een verplichte sluiting van winkels nog steeds geen sprake. Als dit niet werkt, is het hele land op slot gooien de volgende stap, zei premier Mark Rutte.

Ook de Britten kijken de komende drie weken tegen een nationale lockdown aan, kondigde premier Boris Johnson aan. Mensen mogen voor een beperkt aantal redenen het huis verlaten en winkels die 'niet-essentiële' zaken verkopen gaan dicht.

De Morgen, 24-03-20

p. 4

Raar: grens dicht, luchthaven niet

Vluchten blijven aankomen op Zaventem, maar dat zijn vooral repatriëringen

REIZIGERS OP BRUSSELS AIRPORT. WIE SYMPTOMEN VERTOONT, KRIJGT EEN MONDMASKER EN WORDT ONDERZOCHT DOOR EEN ARTS. © TIM DIRVEN

De politie en douane hebben blokkades ingesteld aan de grensovergangen met **Nederland en Frankrijk. Intussen zijn er gisteren 34 vluchten aangekomen op Zaventem. Hoe kan dat? 'Als een passagier symptomen vertoont, hebben alle crews de opdracht die persoon te isoleren.'**

BRUNO STRUYS

Kleinere grensovergangen met Frankrijk en **Nederland** zijn de afgelopen dagen afgesloten met containers of betonblokken. Aan grotere grensovergangen controleert de federale politie, met bijstand van douane. Alleen essentiële verplaatsingen zijn toegelaten, zoals woon-werkverkeer en leveranciers. Gedaan met even over de grens te rijden om te tanken.

Intussen blijven er wel passagiersvluchten toekomen op de luchthaven van Zaventem. Het crisiscentrum van Binnenlandse Zaken benadrukt dat dezelfde regels gelden voor het vliegverkeer: enkele essentiële verplaatsingen. Maar de luchthavenpolitie controleert er niet op.

"Als de overheid daar toch op wil controleren, dan kan ze dat invoeren, maar eerlijk gezegd denk ik niet dat er nu nog iemand een citytripje voor zijn plezier maakt", zegt Ihsane Chioua Lekhli, woordvoerder van Brussels Airport.

In de aankomsthal wachten tientallen mensen. Strepen op de grond maken duidelijk waar ze, op

minstens 1,5 meter van elkaar, kunnen staan. Niet iedereen heeft dat begrepen. Een groep van een tiental jongeren zit schouder aan schouder.

"Wij zaten drie weken samen op een cruiseboot voor de kust van Martinique, nu gaan we elkaar niet plots besmetten", denkt Joanna (28). Ze zijn in Zaventem gestrand, op hun weg naar huis, naar Polen. Ze verwachten hun vlucht later op de avond en zitten in de aankomsthal omdat er bankjes staan. "Een deel van onze groep kon via Parijs, maar onze vlucht was geannuleerd. Zoals alle vluchten."

In Zaventem zijn 90 procent van de vluchten geannuleerd. Gisteren waren er nog 30 vertrekvluchten en 34 aankomstvluchten. De verwachting is dat dit deze week nog verder afneemt.

"Het zijn vooral repatriëringen, van Belgische onderdanen, of van burgers uit buurlanden, die enkel in Zaventem geraakten en over de weg verder naar huis moeten", zegt de woordvoerder van Brussels Airport. "Iedereen zoekt manieren om thuis te geraken."

Vol op de mond

Een moeder en dochter staan te wachten met ballonnen met opschrift 'Welcome home'. Maar als dochter twee straks aankomt, moeten ze nog een heel eind naar huis. "We komen uit Hamburg", zegt Karin S. (52). "Mijn dochter was normaal gezien tot eind juni in Australië, waar mijn man en ik haar gingen bezoeken, maar met dat coronavirus wou ze toch liever terugkeren. Ze voelt zich gezond, maar je weet maar nooit. Ik heb haar gezegd dat ze thuis twee weken in quarantaine moet."

Ook een Nederlands koppel wacht op diezelfde Emirates-vlucht uit Dubai, maar dan voor een kennis die in Vietnam zat. Een vlucht uit Kiev is net geland. Een vrouw komt aangelopen met haar trolley, gooit haar mondmasker af, en kust een man vol op de mond. Het blijkt een Oekraïens koppel dat in België woont.

"We zijn zo lang van elkaar gescheiden geweest, geen social distancing meer tussen ons", grappen Gabriel en Ksenia. "We waren erg ongerust dat het haar niet meer zou lukken om naar België te komen. Overheidsdiensten stuurden ons van het kastje naar de muur."

Uiteindelijk kon Ksenia op een lastminutevlucht. Ze zat met zeven andere passagiers op de vlucht. Ook het aantal passagiers per vlucht is sterk gedaald. "Ook op de vlucht is social distancing zo gegarandeerd", zegt Ihsane Chioua Lekhli van Brussels Airport. "Als een passagier plots symptomen vertoont, hebben alle crews de opdracht om die persoon te isoleren, een mondmasker op te zetten en onderzoekt een arts die persoon."

Een standaardcontrole van de lichaamstemperatuur zoals in sommige andere landen is er in Zaventem niet, omdat ook mensen zonder koorts drager kunnen zijn. Onlangs vond epidemioloog Pierre Van Damme (UAntwerpen) dat iedereen uit het buitenland beter veertien dagen thuis blijft.

"In principe zit iedereen op dit moment al in een halve quarantaine", zegt Yves Stevens van het crisiscentrum. "Experts zeggen dat het risico op verspreiding zo erg klein is."

De Morgen, 24-03-20

p. 11

'De onwetendheid is weg, de solidariteit is super'

Interview. Professor Wim Derave ziet betere mentaliteit na zijn hartenkreet

'Er staat een drama op ons te wachten', waarschuwde professor Wim Derave (UGent) een week geleden in een open brief die in de media druk werd gedeeld en besproken. Heeft zijn cri de coeur een impact gehad?

YANNICK VERBERCKMOES

DE PROFESSOR INSPANNINGSFYSIOLOGIE VINDT DAT BELGIË HET REDELIJK GOED DOET, MAAR BLIJFT BEZORGD. 'GEEN ENKEL EUROPEES LAND SLAAGT ERIN OM OP DIT MOMENT DE CURVE AF TE VLAKKEN.' RV

Mijn schoonzus, Gaella Labarque, zal als verpleegster werken op een corona-afdeling. Ik krijg tranen in mijn ogen bij de gedachte.

De open brief van Wim Derave, inspanningsfysioloog aan de UGent, peperde er voor het grote publiek in wat een **corona**-uitbraak voor ons land kon betekenen. Er zijn berekeningen, statistische modellen, maar een collectief drama laat zich vooral voelen in individuele verhalen. Derave schreef uit bezorgdheid voor zijn schoonzus.

"Ik heb net het bericht gekregen dat ze positief heeft getest op het virus", zegt Derave. "Ze heeft koorts en moet hoesten. Maar gelukkig stelt ze het goed. Ze moet wel twee weken thuis blijven. Dat toont ook weer hoe kwetsbaar wij en ons gezondheidssysteem zijn."

Derave schreef de brief vlak nadat hij het nieuws had gekregen dat zijn schoonzus in een **corona**-afdeling zou gaan werken. "Ik was thuis het gras aan het afrijden en toen begon ik er in mijn hoofd over te malen. Ik ben dan naar binnen gegaan met het besef dat ik echt iets moest doen. Die brief kwam er in één keer uit, omdat ik verantwoordigd was.

"Dat weekend zal de geschiedenis ingaan als dat van de **lockdown**feestjes. Ik zag een contrast tussen de enorme ernst van de situatie voor mijn schoonzus en het gedrag van anderen. De zorgverleners zouden pas echt de buil van deze pandemie over zich krijgen, niet die feestgangers. Dat is niet eerlijk."

Ook al werden we toen al overstelpt door **coronaberichten, uw brief sloeg in als een bom. Heeft hij nu een effect gehad op het grote publiek?**

Wim Derave: "Het heeft pas effect als het echt binnenkomt, zeker? Het is moeilijk te zeggen waarom een brief iets losmaakt bij mensen. Kijk ook naar de boodschap van Amaryllis Dobbelaere op Facebook, een **corona**patiënt uit Gent die getuigt over wat het virus aanricht. Zij heeft het over pijn die aanvoelt als messteken in de borst. Die is ook ontzettend veel gedeeld.

"Er is een mentale switch gemaakt omdat de boodschap die in mijn stuk zit zo vaak herhaald is. Door Goedele Wachters, ook door de koning. Ik was maar een van de mensen die op dat moment de situatie onder woorden bracht. Of mijn brief aan de medemens dan echt een impact heeft gehad, weet ik niet precies. Ik hoop van wel."

'Flatten the curve, and spread the word!' schreef u aan het einde. De voornaamste hoop om die curve te beperken ligt bij onze burgerzin. Blijkt die nu toch te bestaan?

"Ik vind de solidariteitsinitiatieven die ontstaan fantastisch. Hier in de universiteitslaboratoria hebben we mondklappers en beschermende kledij verzameld en gedoneerd aan een ziekenhuis. Tegelijk zie je dat mensen thuis mondklappers beginnen te naaien. Dat zijn positieve noten waar we ons nog een hele tijd mentaal aan moeten optrekken.

"Volgens mij is dat ook in een week gekeerd. De onwetendheid is weg. De politie grijpt nu in als er twee klanten binnen staan bij de slager in plaats van één. Iedereen doet zijn best om zijn persoonlijke besognes aan de kant te zetten. Maar we zijn natuurlijk China niet. Je kunt discussiëren over de manier waarop de Chinezen het virus hebben ingedamd, maar het is wel gelukt. Geen enkel Europees land slaagt erin om op dit moment de curve af te vlakken.

"De situatie in Italië is erg, maar Spanje stevent af op een nog hoger dodental dan Italië. En dan zijn er landen - **Nederland**, Verenigde Staten, Verenigd Koninkrijk - die nog altijd niet helemaal doorhebben dat ze in **lockdown** moeten gaan. België doet het volgens mij nog redelijk goed. Dat de **maatregelen** woensdag verscherpt zijn, vond ik niet meer dan logisch."

Is er iets waar u de voorbije week van bent geschrokken?

"Een paar dagen geleden heb ik echt een kloep gekregen toen de cijfers van Italië binnenkwamen. Het aantal doden per dag was daar naar vijfhonderd gegaan. En dan was het virus in Italië nog niet eens volledig op gang gekomen. Voor mij was dat een schok, omdat het dus nog erger zou worden dan ik verwachtte.

"Ik las ook dat je een deel van de verspreiding in de Scandinavische landen kunt terugleiden naar een après-skibar in Ischgl, in Oostenrijk. Wintersporters gingen er iets drinken en verspreidden dan het virus bij hun terugkeer naar het thuisland. Om maar te zeggen: die ene pint op café kan dus wel een groot verschil maken."

Dat was dus het contrast tussen de feestvierders en uw schoonzus?

"We hebben het over de dokters en verplegers die nu aan het front staan, maar er staan veel mensen in die eerste linie. Ik heb nog een andere schoonzus die in de gehandicaptenzorg staat en ook moet blijven werken. Een andere schoonzus werkt in de supermarkt. Voor mij zijn dat allemaal soldaten die nu ons land draaiende moeten houden.

"Misschien heeft Gaella dan nog een beetje geluk dat ze in de gezondheidszorg werkt. Anderen zouden wellicht met de symptomen verder blijven lopen en niet getest worden."

De Morgen, 25-03-20

p. 4

'Ik zie België al langer als een voorbeeld'

Interview. Nederlandse topviroloog Ab Osterhaus over de strengere maatregelen bij de noorderburen

Ook onze noorderburen gaan nu grotendeels in lockdown. Maar voor de Nederlandse viroloog Ab Osterhaus zijn de maatregelen nog te licht. En vooral nogal laat. 'Ik denk dat er te lang geaarzeld is.'

YANNICK VERBERCKMOES

AB OSTERHAUS: 'IK DENK DAT HET REALISTISCH GESPROKEN NOG WEL EEN JAAR ZAL DUREN VOOR WE EEN VACCIN HEBBEN TEGEN DIT CORONAVIRUS.' MARTIJN GIJSBERTSEN

Voor de Belgische lockdown waren er de lockdownfeestjes. Nederland kende dit weekend nog de 'schijt aan corona'-feestjes. "Asociaal, dat moet stoppen", oordeelde de Nederlandse minister-president Mark Rutte. Omdat te veel Nederlanders zich niet aan de regels tegen corona hielden, zijn ze nu een pak strenger. Gedaan met allemaal samen naar parken of naar het strand te gaan. Want ook Nederland gaat op slot.

"De maatregelen waren voorheen te vrijblijvend, daardoor trokken velen zich er niets van aan", zegt Ab Osterhaus (71), een wereldautoriteit in de virologie, die nu ook bijna dagelijks in de media verschijnt. "Ik heb er vorige week al op aangedrongen dat de politie boetes moest uitschrijven. Dat gaat nu gelukkig wel gebeuren. Ik denk dat dat een behoorlijke stap voorwaarts is."

U pleit ondertussen al weken voor een lockdown. Waarom gaat Nederland nu niet verder?

"De Nederlandse overheid probeert vooral een beroep te doen op de burgerzin van de bevolking. Rutte noemt dit een 'intelligente lockdown'. Dat is dus een van de verschillen tussen de Nederlandse en de Belgische aanpak. Ik heb België al vaker als voorbeeld genoemd, omdat de maatregelen bij jullie van in het begin sterker zijn afgedwongen.

"In Nederland mag je nog naar de markt gaan als je anderhalve meter afstand houdt. En gezinnen mogen nog steeds bezoek uitnodigen, als dat zich beperkt tot drie personen en iedereen ver genoeg van elkaar blijft. Maar dat lijkt mij in de praktijk toch zeer moeilijk."

Dit kwam nu ook behoorlijk laat. We weten dat wachten met deze maatregelen sowieso mensenlevens kost. Hoe voelt dat voor u?

"Hoe ik mij daarbij voel, is niet zo belangrijk. Maar ik denk dat er nog een hoop leed kan worden voorkomen als we deze maatregelen doortastend handhaven. Ik denk dat we nog strengere maatregelen zullen krijgen. Zeker als blijkt dat deze maatregelen te weinig effect hebben.

"Maar er is helaas lang gearzeld. Bij het begin van de uitbraak waren er ook nog verkeerde aannames over het virus. In februari keerden besmette Nederlandse toeristen terug uit Noord-Italië, net rond de tijd dat er in Brabant carnaval was. Dan zijn er veel mensen samen en kan het virus zich snel verspreiden. Men ging er toen nog van uit dat je het virus niet kon doorgeven als je geen symptomen had. Maar nu weten we dat dat niet klopt. Er zijn toen te weinig voorzorgsmaatregelen genomen, waardoor we nu in Brabant een explosie aan besmettingen hebben.

"Het is in Brabant echt moeilijk om de uitbraak nog onder controle te houden. Als er niet meer barrières komen om het virus in te dijken, verspreidt het zich verder en dreigt er een Brabant-scenario in andere Nederlandse provincies."

Wat vond u van het idee om te vertrouwen op de groepsimmunitet? Als genoeg jonge mensen in de bevolking het virus krijgen en uitzielen, zijn ze nadien immuun.

"Ja, experts hebben dat standpunt verdedigd, maar ik heb het er zelf moeilijk mee gehad. Gelukkig is deze denkpiste nu ongeveer verlaten. Op zich is het nochtans niet onlogisch. Als we de bevolking gaan inenten met een vaccin, dan probeer je uiteindelijk ook op een gecontroleerde manier tot groepsimmunitet te komen (omdat je dan een zwakke of dode variant bij mensen inbrengt zodat ze zelf antistoffen aanmaken, YV).

"Maar als je het coronavirus gewoon zou laten begaan, dan komt het ook bij risicogroepen, zoals

ouderen. En dan krijg je ook heel veel ziektegevallen, wat een enorme last wordt voor het gezondheidssysteem. Als er in **Nederland** helemaal geen **maatregelen** waren getroffen, zou het dodentol kunnen oplopen tot 50.000 à 100.000 overlijdens."

Marc Van Ranst riep bij ons wel op om de scholen open te houden om bij kinderen groepsimmunititeit te kweken. Is dat dan wel een goed idee?

"Kinderen worden niet ziek, dat klopt alvast. Maar we weten te weinig over de verspreiding van het virus bij kinderen en in hoeverre zij het doorgeven. We zien bij griep dat kinderen net de belangrijkste verspreiders zijn in de populatie. De scholen zijn nu gesloten als voorzorgsmaatregel. Als je niet zeker bent over die verspreiding, blijf je ook beter aan de veilige kant."

U werkt als onderzoeker in Duitsland. Waarom is er eigenlijk zo weinig Europese aanpak tegen dit virus?

"Omdat elke lidstaat zelf bevoegd is voor volksgezondheid. Ik heb me daar al vaak druk over gemaakt. Er zijn nu evenveel verschillende strategieën om het virus in te dijken als lidstaten. Ik zeg niet dat je het gezondheidsbeleid volledig naar het Europese niveau moet overbrengen. Maar Europa kan wel een coördinerende rol spelen in de strijd tegen het virus. Een lijn uitzetten, waar lidstaten dan nog een beetje van kunnen afwijken, afhankelijk van hun situatie."

"Wat ik dan ook opvallend vind: als er bij dieren een epidemie uitbreekt, zoals mond- en klauwzeer of vogelpest, dan zijn er heel stringente afspraken tussen lidstaten, waar iedereen zich aan houdt. Daardoor kunnen we grote catastrofes vermijden. Maar nu doen landen al moeilijk over het verscheppen van mondmaskers. Dan is het toch echt de vraag of er een goede regeling is om levensreddende zaken zoals medicijnen uit te wisselen. Of wat doen we later met vaccins? Er zijn veel initiatieven, maar we moeten nu al beginnen te kijken naar wie die vaccins mag gaan produceren en hoe we ze gelijk gaan verdelen."

U werkt zelf mee aan het onderzoek naar een vaccin tegen **corona. Wanneer mogen we dat verwachten?**

"De eerste vaccins - op basis van het nucleïnezuur in het virus - worden al getest op mensen. Wetenschappers denken dat je op die manier zelfs een aantal dierproeven kan overslaan. Of dat helemaal veilig is, moet nu uit tests blijken."

"We hebben gezien dat het voor de Mexicaanse griep mogelijk was om een vaccin te maken in minder dan driekwart jaar. Maar daar hadden we een behoorlijke voorsprong omdat we ervaring hebben met het maken van wintergriepvaccins. Ik denk dat het realistisch gesproken nog wel een jaar zal duren voor we een vaccin hebben tegen dit **corona** virus."

Door de uitbraak komen virologen in het centrum van de belangstelling te staan. U verschijnt nu ook vaak in de media. Hoe gaat een viroloog daarmee om?

"Voor mij is het niet nieuw, omdat ik ook al een aantal crises heb meegemaakt. Toen ik na mijn opleiding als dierenarts eind jaren 70 ging doctoreren in de virologie, vonden collega's dat het stomste wat ik kon doen. 'Al die virusinfecties zijn toch al onder controle?' zeiden ze. Maar daarna zijn een pak nieuwe virussen bij dieren ontdekt en SARS en MERS bij mensen, waartegen we medicijnen hebben ontwikkeld. In de virologie is er eigenlijk never a dull moment."

De Morgen, 25-03-20

p. 5

COVID-19 mikt op mannen

Hoewel beide geslachten evenveel risico lopen op besmetting, is er opvallend minder sterfte bij vrouwen

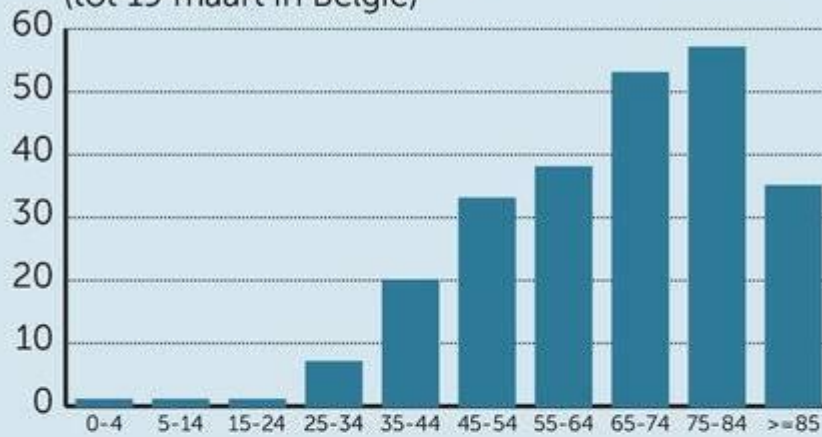
EEN MAN MET **COVID-19** LIGT OP DE INTENSIEVE ZORG. EEN VAN DE VERKLARINGEN WAAROM MANNEN HARDER GETROFFEN WORDEN, IS DAT ZE VAKER ROKEN. PHOTO NEWS

Mannen en vrouwen lopen evenveel kans om het **coronavirus op te lopen, maar mannen worden zwaarder ziek en sterven vaker, zo blijkt uit cijfers voor ons land. Die lopen parallel met de tendensen in andere landen.**

STAVROS KELEPOURIS

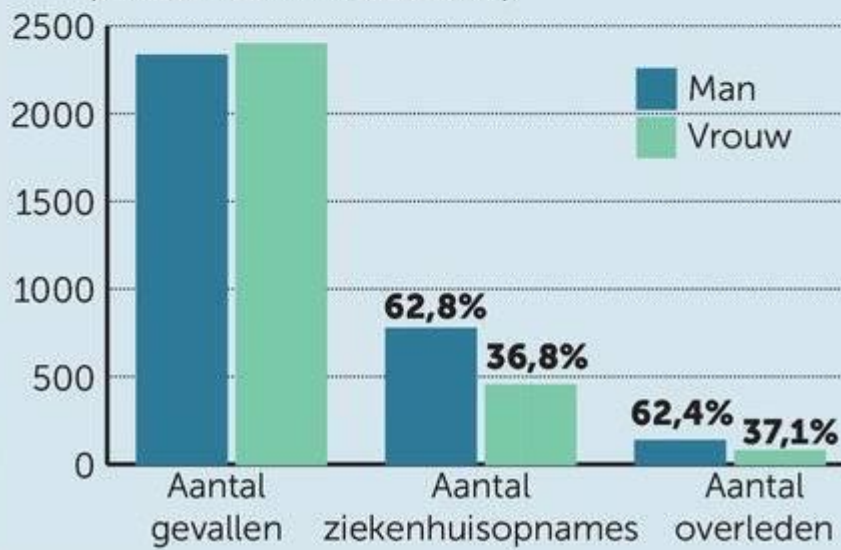
Hospitalisaties per leeftijdscategorie

(tot 19 maart in België)

Verschillen man-vrouw hospitalisaties en sterfte

(tot 23 maart in Nederland)

"Ik slaap iets beter nu", zegt Steven Van Gucht. Al wekenlang rapporteert hij als voorzitter van het wetenschappelijk comité voor het **corona**virus iedere dag nauwgezet over de veroveringstocht van **COVID-19** in ons land. Dinsdag kon Van Gucht voorzichtig, opgelucht ademhalen. Voor de tweede dag op rij was er een lichte daling te zien in het aantal nieuwe ziekenhuisopnames.

Het is afwachten wat de cijfers van de komende dagen vertellen, maar voor het eerst sinds de uitbraak van het virus in ons land lijkt een kentering in zicht. Van Gucht: "Het ergste scenario is elke dag een stijging, met om de drie dagen een verdubbeling van het aantal gevallen. Tot enkele dagen geleden was dat de situatie waar we ons in bevonden. Dat moest echt stoppen, anders kwamen we in de problemen. Het lijkt erop dat we uit de exponentiële fase zijn."

Dat wil niet zeggen dat de teugels nu gevierd kunnen worden. Zelfs als de komende dagen blijkt dat we de piek hebben bereikt, dan zitten we nog steeds slechts halverwege. Het komt erop aan om nu

vooral de getroffen **maatregelen** te blijven volgen, tot het virus overwonnen is. Zo niet, dan kan het plots in alle hevigheid weer opflakkeren.

De voorlopige balans voor ons land stond dinsdagochtend op 122 doden. 1.859 mensen zijn opgenomen in het ziekenhuis, 381 van hen op intensieve. Die cijfers laten stilaan toe om conclusies te trekken over wie het hardst getroffen wordt door het nieuwe **corona**virus. Het beeld is nagenoeg identiek aan wat in landen als China, Spanje, Italië en **Nederland** te zien was. Mannen en vrouwen raken in vrijwel gelijke mate besmet met het virus, maar mannen komen er een stuk bekaaid van af. Ze hebben een veel grotere kans om in het ziekenhuis en zelfs op intensieve zorgen te belanden, en ook de kans op overlijden is een stuk hoger.

Tot 19 maart belandden 246 patiënten in het ziekenhuis. "40 procent van hen waren vrouwen, 60 procent mannen", weet Van Gucht. Dat is geen verrassing. In **Nederland** lag de verhouding eerder deze week op 37 procent vrouwen en 63 procent mannen. In Spanje werden iets meer mannen dan vrouwen ziek, maar de helft meer mannen dan vrouwen werden in het ziekenhuis opgenomen. Omdat mannen zwaarder ziek worden, hebben ze ook meer kans om te overlijden. In Spanje stierven dubbel zoveel mannen als vrouwen. In **Nederland** was 62 procent van de sterfgevallen een man, in Italië zelfs 70 procent.

"Mannen zijn duidelijk gevoeliger voor ernstige complicaties", besluit Van Gucht. Dat was overigens ook het geval bij de eerdere uitbraken van SARS en MERS, ook allebei **corona**virussen. Het lijkt een vrij stabiel kenmerk te zijn van dit type virussen. Daar zijn heel wat potentiële verklaringen voor, al is het onduidelijk of en in welke mate die allemaal precies een rol spelen.

Een van die verklaringen is dat mannen vaker roken, wat hen mogelijk gevoeliger maakt voor respiratoire complicaties zoals bij **COVID**-19. Volgens Van Gucht zijn er ook indicaties dat het vrouwelijke hormoon oestrogeen de weerbaarheid verhoogt. Bovendien spelen genen een belangrijke rol: het X-chromosoom draagt een heleboel immuuniteitsgenen. Vrouwen hebben twee zulke chromosomen - mannen hebben één X- en één Y-chromosoom - en dus dubbel zoveel van die verdedigingsgenen.

Er zijn nog meer risicofactoren, behalve het verkeerde geslacht. Wie al met een of meer onderliggende aandoeningen kampt, moet eveneens opletten. "Mensen met cardiovasculaire aandoeningen of orgaanlijden - zoals problemen aan het hart en de nieren - hebben een veel hogere kans op een negatieve evolutie van de ziekte", weet professor infectieziekten Steven Callens (UZ Gent).

"Bij de overlijdens zien we nagenoeg altijd wel één of meer onderliggende aandoeningen", zegt Van Gucht. Opnieuw volgt ons land de tendensen die zich internationaal aftekenen. Volgens de officiële Italiaanse statistieken had amper 1 procent van de overleden patiënten geen andere gekende aandoening. (De Italianen hebben weliswaar voor slechts 15 procent van de overlijdens volledige data, wat het beeld mogelijk vertekent.)

Vooraf hoge bloeddruk en hartaandoeningen zijn rode vlaggen. Dat komt omdat het hart nauw samenwerkt met de longen, die het zwaar te verduren kunnen krijgen door **COVID**-19: via het bloed pompt het hart zuurstof naar de longen. Ook chronische longaandoeningen zijn logischerwijs een risicofactor, net als nierproblemen, diabetes of een al aangetast immuunsysteem.

Zwanger? Niet erg

Opvallend: een zwangerschap lijkt op dit moment geen extra problemen op te leveren - dat is bijvoorbeeld wel het geval bij de griep. Callens: "Bij de pandemie door de Mexicaanse griep in 2009 hadden zwangere vrouwen al in de eerste week van de ziekte een verhoogd risico."

Weinig verbazingwekkend is dat ook de leeftijd een belangrijke rol speelt. Van de eerste 246 patiënten die in ons land in het ziekenhuis belandden, was amper 12 procent jonger dan 45. Vooral 65- tot 84-jarigen (45 procent) moesten opgenomen worden. 85-plussers vormden een iets kleinere groep, maar dat wil niet zeggen dat ze minder gevaar lopen: er zijn nu eenmaal minder 85-plussers dan mensen in jongeren leeftijdscategorieën.

Kan er dit jaar wel worden afgestudeerd? Hoe een noodscenario zich stilaan opdringt

Lockdown-vragen

STUDENTEN KRIJGEN VOORTAAN DIGITAAL LES. ZAL HUN ACADEMIEJAAR IN JUNI EINDIGEN? DAT IS VOORALSNOG KOFFIEDIK KIJKEN. ANP

Nu duidelijk is welke opvang scholen moeten voorzien en online lessen het nieuwe normaal worden, dringen meer complexe vragen zich stilaan op. Om die op te lossen, roept Vlaams minister van Onderwijs Ben Weyts (N-VA) de hulp van verschillende experts in. 'We denken in stilte al na over enkele noodscenario's'

PIETER GORDTS

Wat met de opvang in de paasvakantie?

Ook dan zullen kinderen van ouders met een cruciaal beroep en sociaal of medisch kwetsbare kinderen opgevangen worden. Dat liet Weyts weten na overleg met collega-ministers, koepels, vakbonden en talloze andere organisaties. "Het algemene principe blijft dat kinderen zo veel als mogelijk thuis worden opgevangen", klinkt het. Voor kinderen die geen opvang hebben, moeten lokale besturen een plek voorzien in samenspraak met de lokale scholen, Opgroeien (het vroegere Kind en Gezin) en de lokale partners zoals opvanginitiatieven. Als dat nodig is, kunnen ze gebruikmaken van schoolinfrastructuur. Leerkrachten kunnen zich vrijwillig aanmelden om te helpen bij die opvang.

Aangezien het er alle schijn van heeft dat de huidige **coronamaatregelen** verlengd zullen worden, krijgt Weyts wellicht nog meer zulke problemen op zijn bord. Om die gestructureerd op te lossen, roept hij

de hulp in van verschillende experts, zo liet hij verstaan in Het journaal. "We denken in stilte al na over enkele noodscenario's", zegt woordvoerder Michaël Devoldere.

Wat met de (paas)examens?

Door de band genomen vinden er geen paasexamens plaats, al hebben scholen daar zelf wat marge in. Het is sowieso een examenperiode die niet in elke school terugkomt: in het stedelijk en gemeentelijk onderwijs minder, in het gemeenschapsonderwijs (GO!) normaal nooit. Het katholieke net vraagt examens niet te laten doorgaan. In Nederland besliste men gisteren om de centrale eindexamens aan het einde van het secundair onderwijs dit jaar niet te laten doorgaan. Normaal telt dat examen voor de helft mee, de schoolexamens voor de andere helft. Ons land heeft geen centraal examen, maar voorlopig ziet het er niet naar uit dat examens op het einde van het schooljaar geschrapt worden.

Dat is zeker niet het geval in het hoger onderwijs. De universiteiten lieten al weten volledig over te schakelen op online onderwijs. Maar de examens in juni komen er sowieso, zo verzekeren ze. Hoe dat moet gebeuren, is nog niet duidelijk. De Vlaamse hogescholen beraden zich nog over verschillende praktische vragen.

Zal het school- of academiejaar eindigen in juni?

Het is een vraag die al verschillende keren opdook, maar steevast wordt afgedaan als 'te voorbarig' zolang er geen absolute zekerheid bestaat over de einddatum van de huidige maatregelen. Al lijkt de animo om straks verlengingen voor het schooljaar uit te schrijven niet bijster groot in het onderwijsveld.

Toch zou het weleens kunnen dat er geen andere optie is. "Als we straks online examens moeten organiseren, hebben we mogelijk meer tijd nodig dan tot nu toe voorzien was in het examenrooster", klinkt het in het hoger onderwijs. "Misschien dat studenten er rekening mee moeten houden dat ze hun reis pas plannen vanaf midden juli."

Wat met stages en practica?

Het is de vraag van elke leerling of student met een meer praktische richting die straks eigenlijk stage had moeten lopen om zijn diploma te kunnen halen. "Ik weet dat studenten daar nu met veel vragen over zitten", zegt rector Herman Van Goethem (UAntwerpen). "Maar ik zou hen willen vragen nog even geduld te oefenen. We werken hier dag en nacht aan, maar er komen oplossingen."

Voor het secundair onderwijs kwamen vakbonden, koepels en de Vlaamse overheid overeen dat opleidingen binnen de essentiële diensten, zoals zorgverlener in het bso, nog stages mogen organiseren. Voorwaarde is wel dat alle beschermingsmaatregelen in acht worden genomen. Hetzelfde geldt voor trajecten duaal leren of deeltijds leren en werken.

Zullen leerlingen en studenten nog kunnen afstuderen straks?

"Als de maatregelen voor het onderwijs straks langer duren, krijg je een lichter bij het onderricht eigenlijk niet voldoende is geweest", zegt Van Goethem. "Voor de overgang naar het hoger onderwijs kan je dat remediëren, al stelt het probleem zich scherper waar er een overgang gemaakt wordt, bijvoorbeeld van lager naar secundair."

Het roept de vraag op: kunnen leerlingen of studenten dit jaar dan nog afstuderen? "We moeten blijven verwachten dat de noodzakelijke competenties verworven zijn", zegt cognitief psycholoog Wouter Duyck (Vrije Universiteit Brussel). "Niemand wil een dokter die een deel van de leerstof niet heeft gezien." Al zal het volgens Duyck in de praktijk nooit zover komen dat er geen diploma's worden uitgereikt, zeker in het lager of secundair onderwijs niet. "De eindtermen die behaald moeten worden

voor een diploma zijn eigenlijk minimumdoelen", zegt hij.

"Je kan het ook gewoon niet maken dat iedere student een volledig jaar verliest", zegt pedagoog Pedro De Bruyckere (Arteveldehogeschool). "Dat zou betekenen dat we een jaar lang geen verplegers, geen dokters, geen lassers, geen leerkrachten enzovoort zouden hebben."

De Morgen, 25-03-20

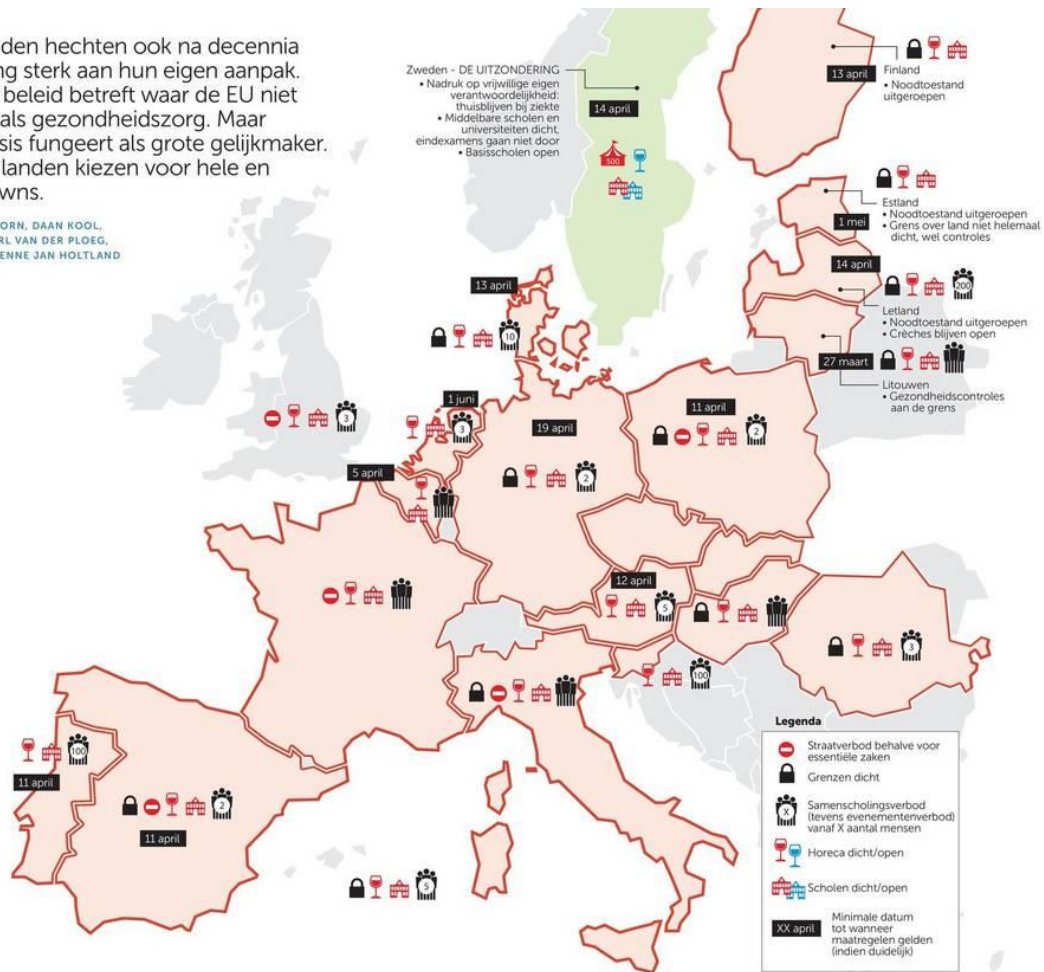
p. 10

Bijna heel Europa zit intussen op slot

Europese landen hechten ook na decennia samenwerking sterk aan hun eigen aanpak. Zeker als het beleid betreft waar de EU niet over gaat, zoals gezondheidszorg. Maar de coronacrisis fungeert als grote gelijkmaker. Steeds meer landen kiezen voor hele en halve lockdowns.

PATRICK VAN IJZENDOORN, DAAN KOOL,
STERRE LINDHOUT, JARL VAN DER PLOEG,
MAARTJE BAKKER EN JENNE JAN HOLTLAND

DE BRONZEN SCULPTUUR VAN KUNSTENAAR IGOR MITORAJ IN DE POOLSE STAD KRAKAU KREEG EEN MONDMASKER AANGEMETEN. VIA REUTERS

Europese landen hechten ook na decennia samenwerking sterk aan hun eigen aanpak. Zeker als het beleid betreft waar de EU niet over gaat, zoals gezondheidszorg. Maar de corona crisis fungeert als grote gelijkmaker. Steeds meer landen kiezen voor hele en halve lockdowns.

PATRICK VAN IJZENDOORN, DAAN KOOL, STERRE LINDHOUT, JARL VAN DER PLOEG, MAARTJE BAKKER EN JENNE JAN HOLTLAND

'Het einde van vrijheid' in Groot-Brittannië

'END OF FREEDOM': met gevoel voor dramatiek, waar deze kop in The Daily Telegraph van getuigt, is de door premier Boris Johnson ingestelde lockdown ontvangen. Toch staat driekwart van de Britten achter de grootste vrijheidsbeperking in de geschiedenis van het land, temeer omdat het besef heerst dat de gezondheidszorg een piek van coronapatiënten niet aankan.

De drastische maatregelen hebben evenwel niet kunnen voorkomen dat sommige metrowagons in de Londense ochtendspits gisteren nog vol zaten met mensen die naar hun werk moesten, zoals bouwvakkers, schoonmakers en verpleegkundigen. Burgemeester Sadiq Khan had een zondagse dienstregeling ingevoerd, omdat een deel van het metropersoneel niet zou kunnen werken. Er gaan nu geluiden op om mensen in de verpleging met black cabs, de typische zwarte taxi's, naar het werk te vervoeren, aangezien de taximarkt toch is ingestort.

Op straat is het rustiger dan normaal, maar uitgestorven is het allerminst. De meeste mensen houden

zich aan het samenscholingsverbod en aan de geadviseerde 2 meter afstand. Op papier kan de politie boetes uitdelen aan burgers die de regeringsbevelen negeren, maar in de praktijk is de handhaving beperkt. Wel is er discussie over welke winkels noodzakelijk zijn. Eigenaar Mike Ashley van Sports Direct sommeerde zijn werknemers gewoon naar de filialen, omdat de verkoop van sportkleding een primaire levensbehoefte zou zijn.

Het grote probleem in het Verenigd Koninkrijk, in vergelijking tot landen als Duitsland en Zuid-Korea, is het gebrekkige testbeleid. Zelfs voor mensen die in de zorg werken, zijn er niet genoeg coronatesten voorhanden.

Fransen wilden niet luisteren en kregen dus 'confinement'

Fransen benadrukken vaak met trots dat ze het als volk niet zo nauw nemen met de regeltjes. In het land van de Franse revolutie en de gele hesjes worden de machthebbers gewantrouwd en is burgerlijke ongehoorzaamheid een deugd. In zorgelozer tijden noemde president Macron zijn landgenoten "koppige Galliërs".

In de coronacrisis is die opstandigheid een onhandige collectieve eigenschap. Toen de president de bevolking op het hart drukte zich zo min mogelijk te verplaatsen, bleven de terrassen overvol. Toen de cafés en restaurants vervolgens werden gesloten, verkasten de bezoekers een dag nadien naar parken en boulevards. De confinement ('vergrendeling') van Frankrijk werd zo onbedoeld afgedwongen door de eigen bevolking.

De meeste Fransen verlaten hun huis sindsdien alleen om een toegestane reden, met de voorgeschreven verklaring netjes in hun binnenzak. Een kleine minderheid van "imbéciles" (in de woorden van de minister van Binnenlandse Zaken) blijft de grenzen van de wet opzoeken. Op sommige Parijse markten zag het tot voor kort zwart van de mensen. Aan de stranden in Bretagne leek het hoogseizoen begonnen.

De regering zag zich genoodzaakt de lockdown, die "enkele weken" zal duren, aan te scherpen. In veel steden in het zuiden is een avondklok ingesteld. In het hele land mogen Fransen maximaal een uur per dag buitenkomen, niet verder dan een kilometer van huis. 100.000 politiemensen zien toe op de handhaving, geholpen door drones. Wie de regels meermaals overtreedt, riskeert een gevangenisstraf van zes jaar.

Macron wil geen totale vergrendeling, zei hij maandag, maar sinds de recentste verzwaring lijkt de Franse lockdown daar verdacht veel op.

In Duitsland geldt een contactverbod in de publieke ruimte

In de straten van Berlijn is het de afgelopen week elke dag iets stiller geworden. Waagde een enkeling zich begin vorige week nog met Kaffee und Kuchen op een van de toen nog geopende terrassen, nu heeft iedereen op straat een duidelijk doel: de supermarkt, een rondje rennen in het park, kinderen laten uitrizen die thuis de boel dreigen af te breken.

Wie zich in virusvrije tijden wel eens heeft afgevraagd waarom de stoepen in Berlijn zo absurd breed zijn, weet nu dat ze ooit zijn aangelegd met een vooruitziende blik: ze zijn ideaal om elkaar met een grote boog te ontwijken.

Angela Merkel kondigde zondag bovenop de al bestaande maatregelen een contactverbod in de publieke ruimte af, "omdat een minderheid van de Duitse bevolking de ernst van de situatie nog niet inziet". Ook in Duitsland ontbond de politie coronafeestjes en genoten mensen vorige week groepsgewijs van de lentezon.

In het algemeen lijkt de acceptatie van de beperkende **maatregelen** toch sneller te gaan dan in **Nederland**: in Duitsland bleven de parken en stranden afgelopen weekend rustig, sportclubjes waren nergens te bekennen.

Dat de Duitsers doordrongen raken van de ernst van de situatie, blijkt ook uit een peiling van Infratest Dimap in opdracht van publieke omroep ARD: 95 procent van de ondervraagde Duitsers zeggen het contactverbod van de regering te steunen.

De Spanjaarden steunen de harde aanpak van de politie

Drie politieagenten houden een man in een wit vest staande. Een van hen, streng: "Een biertje is niet een eerste levensbehoefte. Houd je verhalen maar voor je." De man sputtert tegen. Dan krijgt hij een klap van een van de agenten, recht in zijn gezicht. Het is een scène die wordt gefilmd vanuit een raam op de tweede of derde verdieping. Je hoort een vrouwenstem. "Wat denk je wel, we zitten allemaal al een week opgesloten." Na de klap: "Dat zal hem leren. Bravo!"

Miquel Ramos, journalist en muzikant, verzamelt dit soort filmpjes en zet ze op de sociale media. Hijzelf walgt ervan. "Het ergste is die vrouw die de agenten aanmoedigt", is zijn commentaar. Hij krijgt weinig bijval. De overgrote meerderheid van het miljoen mensen die het filmpje bekeken staat aan de kant van de politie. Want hoe haalt iemand het in zijn hoofd de straat op te gaan tijdens een medische noodsituatie als deze?

De regels in Spanje zijn streng. Je mag alleen het huis uit voor een boodschap, om naar het werk te gaan of voor iets anders dat absoluut noodzakelijk is. Een luchtje scheppen mag niet - hoe moeilijk het binnenzitten ook is voor mensen met angsten of depressie, voor vrouwen die mishandeld worden door hun man of voor mensen die uitzicht hebben op niets anders dan een binnenplaats.

Toch is er nauwelijks iemand in Spanje die pleit voor een versoepeling. Integendeel. Een groep van zeventig wetenschappers, onder leiding van infectieziektenspecialist Oriol Mitjà, maakt furore met een pleidooi voor een 'totale' opsluiting, waarbij alleen mensen met een essentieel beroep nog naar het werk mogen. Op die lijn zit ook de Catalaanse regiopresident Quim Torra. Hij ziet in de **corona**-epidemie een nieuwe kans om Spanje te bekritisieren: de Spaanse regering zou volgens hem niet genoeg bescherming bieden.

Avondklok en straks misschien ook celstraffen in de Balkan

Het aantal **corona**gevallen in veel Balkan-landen valt relatief nog mee. Dat geldt niet bepaald voor de **maatregelen** die hun regeringen nemen. Vrijwel alle grensovergangen zitten potdicht op de Balkan en in de landen zelf zijn de regels strak als vanouds.

Zo heeft Servië, waar driehonderd gevallen zijn geconstateerd en drie patiënten overleden zijn, sinds vorige week het strengste **corona**regime van Europa. Door een heuse avondklok is het tussen acht uur 's avonds en vijf uur 's ochtends verboden de straat op te gaan. 65-plussers mogen alleen zondag naar buiten en voor burgers onder verscherpt toezicht die onlangs in Italië zijn geweest, wordt via hun telefoonsignaal gecontroleerd of ze wel binnenblijven.

Buurlanden Bosnië (153 gevallen, 2 doden) en Albanië (123 gevallen, 5 doden) overwegen allebei gevangenisstraffen uit te delen aan eenieder die via bijvoorbeeld WhatsApp nepnieuws verspreidt over het virus. In Albanië is het bovendien mogelijk boetes uit te delen van maximaal 83.000 euro aan burgers die de kans op verspreiding vergroten. In Noord-Macedonië (148 gevallen, 2 doden) hangt de twee vrouwen die zich niet aan de quarantaineregels hielden een celstraf van een jaar boven het hoofd.

Het strenge regime herhaalt zich land na land: in Slovenië (480 gevallen, 4 doden) heeft de rechtse regering de wettelijke bevoegdheid van het leger opgerekt (en die van de vrije pers ingedamd) teneinde haar burgers 'adequaat' te controleren en informeren, met als gevolg dat een fiks aantal van die burgers vreest voor het welzijn van de democratie.

Meer naar het westen denkt overigens ook Italië (70.000 gevallen, 6.820 doden) erover na het leger extra bevoegdheden te geven. Nu al vliegen er drones boven de grote steden om burgers te controleren, maar volgens de krant La Stampa kondigt de overheid een dezer dagen aan dat ook soldaten die taak vaker zullen gaan uitvoeren.

In Hongarije mag wandelen nog, Polen is bijzonder streng

Op normale dagen zit het Zbawiciela-plein in Warschau stampvol met latte drinkende twintigers en jonge gezinnen. Maar nu hebben de cafés de deuren gesloten. Maandag was het plein totaal verlaten en kon je een mondkapje horen vallen. Gisterenmiddag kwam daar een aankondiging overheen van de Poolse premier Morawiecki: het land gaat in **lockdown**. Boodschappen doen mag nog, de hond uitlaten ook, maar alle samenscholingen van meer dan twee mensen (gezinnen uitgezonderd) zijn verboden.

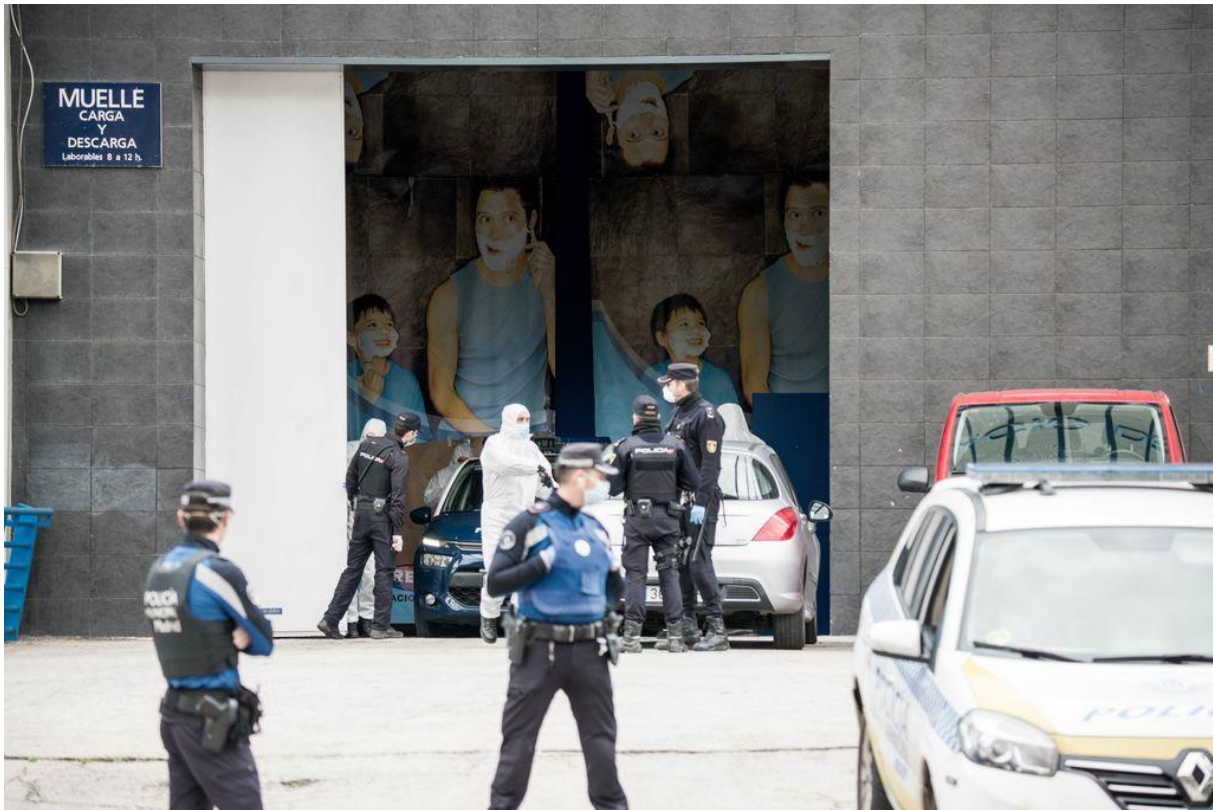
Voor de tienduizenden Polen die terugkwamen uit het buitenland, geldt al een vrij draconisch regime. Ze moeten veertien dagen in quarantaine met een verplichte te downloaden app bij de hand. De app vraagt elke dag om een selfie die via geolocation is te herleiden naar hun thuisadres. Pechvogels die niet binnen twintig minuten reageren, riskeren een bezoekje van de politie en een boete.

Ook Roemenië kondigde gisteren een **lockdown** aan. Wie naar zijn werk wil, moet dat kunnen bewijzen met een briefje van de werkgever. In de regio is Hongarije nu een van de laatste landen waar een wandeling op straat nog niet tot bezorgde blikken leidt. Volgens premier Viktor Orbán wordt er nagedacht over een avondklok.

Het aantal mondkapjes op straat in Boedapest lijkt de voorbije week vertienvoudigd, dat wel, en veel winkels hanteren een streng deurbeleid. Een politiewoordvoerder waarschuwde gisteren dat er steeds meer fraudeurs actief zijn die nepmiddelen en -testjes proberen te slijten aan goedgelovige oudjes.

Het moeilijkst is de aanpassing voor de mensen onderaan de maatschappelijke ladder. Voor de in armoede levende Roma (8 procent van de bevolking) en de naar schatting 30.000 dak- en thuislozen in Boedapest klinkt social distancing als een slechte grap. Ze hokken samen bij bushaltes, scharrelen rond in een verder spookachtig lege stad en melden zich 's avonds bij een nachtverblijf waar de stapelbedden vermoedelijk al stijf staan van de **corona**.

Virus blijft razen, Spanje kan aantal doden niet aan

DE POLITIE IN MADRID BEWAAKT EEN IJSPISTE DIE OMGEVORMD IS TOT LIJKENHUIS. PHOTO NEWS

In Europa richt het virus nog steeds een ravage aan, met Italië en Spanje nog altijd als voornaamste slachtoffers. In Madrid werd zelfs beslist een ijspiste te gebruiken als lijkenhuis.

MICHIEL MARTIN

In Spanje zijn op een dag tijd nog eens 514 mensen aan het **corona**virus gestorven, een triest dagrecord. Er zijn nu al 2.696 mensen aan de longziekte bezweken, is officieel meegedeeld. Op een dag tijd is het aantal besmettingen met 20 procent toegenomen tot zowat 40.000 gevallen, zo citeerde de krant El País de autoriteiten. Madrid blijft het zwaarst getroffen met 12.352 besmettingen en 1.535 sterfgevallen, schrijft de krant El Mundo. Daarna komen Catalonië en Baskenland.

Crematoria in de Spaanse hoofdstad kunnen de toevloed van lichamen niet aan, ook omdat het stedelijke funerarium in Madrid is gesloten door een gebrek aan beschermende pakken en maskers. Daarom heeft het stadsbestuur een ijspiste van 1.800 vierkante meter in een groot winkelcentrum te laten omvormen tot lijkenhuis, waar de eerste lichamen maandagavond arriveerden. "We weten dat dit een heel delicate zaak is, maar we hebben geen andere keuze", klinkt het in de krant El Español.

Het Spaanse leger heeft gisteren de NAVO om humanitaire hulp gevraagd. In het verzoek worden 450.000 beademingsapparaten, 500.000 sneltestkits, 500 ventilatoren en 1,5 miljoen operatiemaskers gevraagd.

Italië kreeg ook een opdoffer te verwerken. Nadat het aantal overlijdens twee dagen licht daalde, was er opnieuw een stijging in de laatste 24 uur: het corona virus eiste 743 levens. In totaal zijn nu al 6.820 Italianen gestorven aan het virus. Er zijn sinds gisteren ook 5.249 nieuwe vastgestelde besmettingen in het land, eveneens een stijging.

Die twee landen blijven het zwaarst getroffen, maar ook in andere landen grijpt het virus om zich heen. Er werden gisteren 240 nieuwe doden gemeld in Frankrijk, waarmee de kaap van duizend overlijdens ook in dat land is gerond.

britse vrijwilligers

Duitsland telde meer dan 100 nieuwe overlijdens, in het Verenigd Koninkrijk waren het er 87. De Britse regering deed een oproep aan de bevolking en zoekt 250.000 vrijwilligers om de nationale gezondheidsdienst te ondersteunen. De vrijwilligers moeten bijvoorbeeld medicijnen gaan bezorgen of boodschappen doen voor kwetsbare mensen.

In Nederland zijn op een dag tijd nog eens 63 mensen aan COVID-19 overleden, waardoor er daar al 276 sterfgevallen zijn. De leeftijd van de overledenen ligt tussen de 55 en 97 jaar. Er zijn ook nog eens 811 mensen positief getest op het virus.

De meeste positief geteste mensen wonen in de aan België grenzende provincie Noord-Brabant. De Nederlandse koning Willem-Alexander ging in Tilburg de zorgverleners een hart onder de riem steken en stelde vast dat "de rust in ieder geval wordt bewaard".

'Stuur die Hollanders maar terug'

Reportage. In Zeeuws-Vlaanderen, grensgebied met de noorderburen, heerst een lichte onrust

NEDERLANDERS ZIJN NIET MEER WELKOM IN FRANS OTTO'S BAKKERIJ, DIE OP TWINTIG METER VAN DE GRENS LIGT. 'HET VOELT ALSOF DE DODENDRAAD HIER WEER TERUG IS.' ERIC DE MILDT

In Zeeuws-Vlaanderen was een andere tongval of nummerplaat nooit een obstakel. Tot het coronavirus letterlijk blokkades opwierp en een laagje vernis van het grensgebied schraapte.

MICHIEL MARTIN

"Hier zou de grens moeten liggen", wijst Frans Otto naar een herdenkingstegel op de straat, een herinnering aan de dodendraad die neutraal **Nederland** en bezet België splitste tijdens de Eerste Wereldoorlog. "Het voelt alsof die binnenkort weer terug is." Zijn bakkerij ligt een paar meter verderop, theoretisch gezien op grondgebied Moerbeke-Waas maar eigenlijk vol in de hoofdstraat van het Zeeuws-Vlaamse vlassersdorp Koewacht. De bewoners rekenen op de zaak voor hun brood - "want dat is in Vlaanderen veel beter", zegt iemand - maar gisterenochtend stond de Belgische politie er kordaat de grens te bewaken.

"De agent zei: 'Mensen met een gele nummerplaat kunnen we niet doorlaten, want die zijn besmet.' Dat gaf me zo'n raar gevoel vanbinnen", zegt Otto, die nadien ook het devies meekreeg: 'De Hollanders in de winkel moet je terugsturen.' Brood halen is geen essentiële verplaatsing, zegt de richtlijn, dus moeten ze maar naar Terneuzen. "Er heeft hier lang een tweestrijd gespeeld tussen twee kerken en culturen. Nu zijn we eindelijk één dorp en wordt er opnieuw een wig tussen ons gedreven."

iedere dag autoloze zondag

Zelden leek de grens tussen Zeeuws-Vlaanderen en België zo dichtgemetseld. Nog slechts zo'n vijftien van de ruim vijftig overgangen zijn open en dat alleen voor mensen met een vignet. De wat kleinere invalswegen, zoals Koewacht, worden wel niet dag en nacht bemand - en zijn dus eigenlijk zo lek als een zeef - maar aan de grote steenweg richting Hulst is de controle er de klok rond.

"Het lijkt wel elke dag autoloze zondag", kijkt Christianne Mortier, die aan de grens woont, een beetje pips. "Normaal is het hier één lange stroom van op- en afrijdend verkeer." Dat gaat ongeveer zo: **Nederlanders** komen naar België om goedkoop te tanken, Belgen rijden naar **Nederland** om goedkoop te winkelen. "Normaal staat de markt voor de helft vol met Belgische nummerplaten", zegt Martien Sponselee, handhaver in Hulst. "En iedereen heeft wel familie wonen aan de ene of de andere kant."

"Ik denk niet dat de autoriteiten beseffen hoezeer de twee grensgebieden met elkaar verworteld zijn", zegt Laura Goossens. "Het is wel extreem hoe de situatie dat helemaal op zijn kop zet." De autoriteiten hebben natuurlijk een verschillend plan van aanpak: België koos voor de **lockdown**, **Nederland** voor een iets lossere aanpak. "Laks en ongedisciplineerd", klinkt het - nogal zeldzaam - vanuit Belgische politici en media. "Terwijl **Nederlanders** het eerder als een beloningsbeleid zien: wie zich aan de regels houdt, heeft nog een zekere bewegingsvrijheid", zegt Stef Durnez, een Belg die in Hulst woont. "De berichtgeving zet ons wat op tegen elkaar, terwijl de aanpak niet zo heel erg veel verschilt."

Veel **Nederlanders** verwijten trouwens de Belgen net een gebrek aan discipline, omdat die in het weekend van 14 en 15 maart de grensterrasjes en -winkels in Zeeuws-Vlaanderen of **Nederlands** Brabant overrompelden. "Op een moment dat veel **Nederlanders** eigenlijk al uit zichzelf wegbleven uit de horeca", zegt Hulstenaar Martin Leegwater. Volgens handhaver Ponselee heeft dat wel wat kwaad bloed gezet. "Sommige inwoners zien de huidige grenssituatie als een gevolg van de invasie tijdens dat ene weekend."

Op sociale media zijn er dan ook heel wat frustraties te lezen, zoals op de Facebook-groep 'Gemeente Hulst'. **Nederlanders** klagen vooral dat ze nu niet meer via Antwerpen naar Bergen op Zoom, Breda of Tilburg kunnen en een omweg moeten nemen via de (dure) Westerscheldetunnel. Tegelijkertijd zijn er verschillende signalen van Belgen: "Het zou ook fijn zijn dat niet iedere Belg die in **Nederland** woont bij wijze van spreken al schrik moet krijgen om te gaan winkelen in Hulst", klinkt het. Of nog: "Idem ... durf niks meer te zeggen."

"Dat verontrust me wel wat", vertelt een Belg die in een deelgemeente van Hulst woont. "Ik heb de vraag ook al eens gekregen in een winkel: 'Vanwaar ben jij? Wat kom jij hier doen?'" Het lijkt wel alsof de **corona** crisis een laagje vernis heeft geschraapt van een anders zo goed werkend Belgisch-**Nederlands** amalgaam. Onder dat laagje zat blijkbaar nog een beetje oorlogstaal tegenover rood-witte nummerplaten. Zelfs als **Nederlanders** met een Belgische bedrijfswagen rijden, zo blijkt.

"We hebben nochtans veel van onze rijkdom te danken aan het winkeltoerisme uit België", zegt Jean-Paul Hageman, wethouder in Hulst. Een kwart van de inwoners in de gemeente is er Belg, en 80 procent van de huizen wordt tegenwoordig aan Belgen verkocht. "Ik denk dat er nu wel wat frustraties opborrelen, maar veel negatieve reacties heb ik onderling toch nog niet gemerkt hoor", zegt Hageman. Ponselee knikt: "Nog geen opstootjes tussen **Nederlanders** en Belgen gezien."

"Wij zijn dan ook geen echte Hollanders. We horen net als jullie bij het Bourgondisch volkje dat onder de rivier (de Schelde, MIM) woont", wuift Leegwater de cultuurverschillen een beetje weg. Alleen moeten die Bourgondiërs het nu op zondagochtend wel zonder de pistolets en koffiekoeken van bakkerij Otto doen. Een mens zou voor minder naar oorlogstaal grijpen.

De Morgen, 26-03-20

p. 4

'Toekomst van euro is niet verzekerd'

Interview. Econoom Paul De Grauwe vraagt van overheid ingrepen om permanente economische schade te vermijden

Corona zet de tegenstellingen in Europa weer op scherp, ziet Paul De Grauwe. Terwijl Italië en Spanje willen investeren in hun economie, houden andere landen de geldkraan dicht. 'Waarom hebben we dan in godsnaam een unie?'

YANNICK VERBERCKMOES

PAUL DE GRAUWE: 'OMDAT DE SCHULD VAN LANDEN ALS SPANJE EN ITALIË NU ZO STERK STIJGT, KUNNEN WE OPNIEUW IN EEN SITUATIE TERECHTKOMEN ZOALS TIJDENS DE EUROCISIS.' TIM DIRVEN

Drie keer zo erg als de financiële crisis van 2008, zo groot wordt de impact van het coronavirus op de economie volgens Voka. Omdat we niet meer kunnen reizen of gaan eten, ontvangen veel bedrijven nauwelijks nog geld. Uit een bevraging van de ondernemersorganisatie blijkt dat 30 procent van de bedrijven zijn omzet bijna volledig heeft zien verdampen.

"Het is inderdaad dramatisch", zegt Paul De Grauwe, professor aan de London School of Economics. "Je hebt nu een economische implosie zolang de epidemie woekert. En we weten niet hoelang die zal duren. De grote uitdaging is om er voldoende beleid tegenover te plaatsen vanuit de overheid om te voorkomen dat dit tot permanente schade leidt."

België wordt als voorbeeld genoemd vanwege onze gezondheidsmaatregelen tegen corona. Wat vindt u van de economische maatregelen?

Paul De Grauwe: "Ik denk dat we een maatregel die Duitsland heeft genomen hier moeten invoeren. Als een bedrijf zijn schulden door de huidige crisis niet kan terugbetalen, kunnen schuldeisers naar de rechtbank stappen om het bedrijf failliet te laten verklaren. Maar in Duitsland is beslist dat zij dat voorlopig niet meer kunnen doen. Er is een tijdelijke pauzeknop ingedrukt, zodat ze later kunnen herstarten.

"In ons land zijn er zeker een aantal goede dingen gebeurd. We hadden al een redelijk goed systeem van tijdelijke werkloosheid. En dit weekend is er ook een garantiefonds van 50 miljard euro afgesproken tussen de overheid en de financiële sector. Daardoor zijn banken bereid om kredieten toe te staan aan ondernemingen die in financiële moeilijkheden komen. Dat is uiteraard essentieel."

De overheid rekent daarvoor wel zwaar op de banken, die hun verliezen in eerste instantie gewoon moeten slikken. Pas als het erg wordt, grijpt de overheid in. Terwijl in Duitsland en Frankrijk de overheid zo goed als alles betaalt.

"Ja, het is een kwestie van wie de eerste verliezen gaat betalen door deze crisis. Elders gaat de staat die verliezen onmiddellijk op zich nemen. Maar ook in ons land worden de leningen die de banken toestaan gedekt door de overheid. De nationale bank en minister van Financiën Alexander De Croo (Open Vld) hebben besloten dat de banken bij ons genoeg reserves hebben en dat zij die eerste schok wel kunnen opvangen. Als die schok toch te groot zou worden, springt de overheid bij. Ik vind dat een redelijk compromis."

U pleit er ook voor dat overheden rechtstreeks geld aan bedrijven geven. Daarin is ook een rol weggelegd voor de Europese Centrale Bank (ECB), die de overheden van dat geld moet voorzien, omdat die het gewoon kan bijdrukken.

"We zitten nu in een situatie waarbij de staat veel meer moet uitgeven en veel minder inkomsten kan ophalen uit belastingen. Uiteraard zal het tekort in de begroting daardoor fiks oplopen, wat zich ook vertaalt in een toename van de overheidsschuld. Die hogere schuld zal een permanent effect worden van de coronacrisis.

"Christine Lagarde, de baas van de ECB, heeft al een poging gedaan om de nood te verlichten. De ECB gaat tot 750 miljard euro aan overheidsobligaties kopen. Dat is een positief signaal. Maar dan blijven de landen wel nog steeds met die schuld in de vorm van obligaties zitten. Dat moeten we eigenlijk beletten. Ik vind dat de ECB die financiering rechtstreeks moet doen, door geld te geven, want zo vermijdt je een stijging van de overheidsschuld."

De zwaar getroffen landen Spanje en Italië gaan nu miljarden investeren in de economie, maar zitten ook krap bij kas. Heeft dat dan ook geen effect op het Europese niveau?

"Zeker. Wat je nu ook ziet is dat er een grote onwil is om elkaar te helpen. **Nederland** blokkeert op Europees niveau elke poging om een systeem uit te werken om de getroffen landen te ondersteunen. De **Nederlandse** regering wil dat enkel als er voorwaarden aan zijn verbonden.

"Maar omdat de schuld van landen als Spanje en Italië nu zo sterk stijgt, kunnen we opnieuw in een situatie terecht komen zoals tijdens de eurocrisis. Daarom is mijn punt juist dat de ECB moet tussenkomen, om te vermijden dat die schuld onhoudbaar wordt in de toekomst. Gaan we anders nog eens tien jaar bezuinigen om dat op te lossen? We hebben al gezien wat de effecten zijn van zo'n beleid."

Is het wel zo onlogisch om aan financiële steun voorwaarden te koppelen?

"Dat is totaal onlogisch. Die landen zijn getroffen door een epidemie waar ze geen schuld aan hebben. Zijn wij dan niet bereid om elkaar bij te staan? Dan ben je toch niet verwonderd als Spanje en Italië woedend zijn en er ook niet meer van willen weten?"

"Ik ben dus heel pessimistisch geworden over de toekomst van de euro. Volgens mij is die niet meer verzekerd. Als je nu niet bereid bent om te helpen, waarom hebben we dan in godsnaam een Europese Unie? Als je met iemand trouwt, kan je toch niet zeggen: 'Luister, als er problemen zijn, moet je niet op mij rekenen.' Dan trouw je beter niet."

De Morgen, 26-03-20

p. 7

Een mensenleven, wat mag dat kosten?

Ethici en gezondheidseconomen zetten solidariteit voorop, maar de geldsluizen kunnen niet oneindig lang open

EEN MOGELIJK MET **COVID**-19 BESMETTE PERSOON WORDT NAAR HET SINT-PIETER-ZIEKENHUIS IN BRUSSEL OVERGEBRACHT. EPA

Terwijl zorgverleners er alles aan doen om zoveel mogelijk levens te redden, loopt het kostenplaatje van de **coronacrisis ongenadig op. Maar hoeveel is een mensenleven ons waard, ook in tijden van pandemie?**

SARAH VANDEKERCKHOVE

"De oplossing mag niet erger zijn dan het probleem", verkondigde de Amerikaanse president Donald Trump deze week. "Akkoord, het concept van de dood is iets vreselijks, maar er is een groot verschil tussen één procent en vier of vijf procent." Met andere woorden: is het wel opportuun om het hele land plat te leggen om zo de dood van een 'beperkte, voornamelijk oudere, groep mensen' te vermijden? Is het sop de kool waard?

Trump is niet de enige die **corona** vooral vanuit economisch standpunt bekijkt. Ook in **Nederland** - waar ze initieel weigerachtig stonden tegenover een drastisch overheidsoptreden en wilden inzetten op kudde-immuniteit - woedt de discussie. In de Volkskrant benadrukt hoogleraar Ira Helsloot (Radboud Universiteit) hoe ze door de **corona**bestrijding inmiddels honderd keer meer spenderen per gewonnen levensjaar dan normaal. "Het is een politieke keuze, maar dan moet je daar uitiem transparant over

zijn: dat je honderd andere levensjaren niet wil redden ten faveure van de levensjaren van één coronaslachtoffer."

Vraag je mensen hoeveel hun gezondheid hen waard is, dan zullen ze wellicht antwoorden: 'Alles.' Maar in de realiteit is dat natuurlijk niet mogelijk, dus moet je een prijs plakken op het onmeetbare. Je kunt niet alle nieuwe, prijzige medicijnen terugbetalen, net zoals je niet alle innovatieve snufjes kunt financieren. De middelen zijn beperkt, dus is het een kwestie van de juiste keuzes te maken.

Bepalen hoe je die centen het best spendeert, doen gezondheidseconomen aan de hand van QALY's. Een QALY (Quality Adjusted Life Year) is een maatstaf voor een 'gezond levensjaar'. Een medicijn dat één QALY oplevert, zal het leven van de patiënt dus met één volledig gezond jaar verlengen. Een middel dat de levenskwaliteit wel doet toenemen, maar de patiënt finaal minder tijd oplevert, kan bijvoorbeeld een halve QALY scoren.

Rekening achteraf maken

Maar nu corona wereldwijd slachtoffers maakt, lijkt de hele QALY-discussie plots minder van tel. Wordt er al jaren fors bespaard op de gezondheidszorg en moet elke euro twee keer omgedraaid worden, dan gaan nu plots de geldsluizen open. Is alles geoorloofd in tijden van pandemie?

"Nee, maar de voornaamste vraag is nu hoe we deze pandemie de baas kunnen worden", zegt Yvonne Denier, professor ethiek van de gezondheidszorg (KU Leuven). "De rekening, die maken we achteraf." Het economisch argument in de gezondheidszorg, zo benadrukt ze, is pas ethisch verantwoord wanneer het ten dienste staat van de duurzaamheid van het systeem op lange termijn.

Al kan dat nooit het enige argument zijn. "Het moet ook de toets van de menswaardigheid doorstaan", zegt Denier. En net daar loopt het spaak bij degenen die beargumenteren dat corona de perfecte manier is om à la Thomas Malthus - bekend Brits demograaf (1766-1834) - overbevolking tegen te gaan. Of die net zoals de Schotse dementiespecialist June Andrews opwerpen dat een pandemie ideaal is om bedden in verpleeg- en ziekenhuizen vrij te maken.

"Het ethische aspect is essentieel", zegt ook gezondheidseconoom Lieven Annemans (UGent). "Bovendien merk ik dat we in de aanblik van een catastrofe toch andere beslissingscriteria hanteren dan puur economische."

Gevaarlijk Alternatief

Annemans verwijst daarbij naar de jaren negentig, toen bekend raakte dat een aantal mensen hepatitis C en hiv hadden opgelopen door besmette transfusies. Daarop werd beslist om intensief het bloed van donoren te screenen op virussen en bacteriën en later zelfs volledig te desinfecteren.

"Achteraf zijn daar studies over geweest over hoeveel dat nu had gekost en hoeveel het had opgeleverd", zegt Annemans. "Wat bleek? Het had enorm veel geld gekost om 'luttele' infecties te vermijden. Toch stelde niemand zich daar vragen bij. Zoiets dóé je gewoon. Als overheid heb je nu eenmaal de verantwoordelijkheid om zo'n catastrofe te vermijden. Bovendien: wat is het alternatief? Niks doen? In het geval van corona zou dat betekenen dat je het leven van duizenden mensen op het spel zet en dat je je hele gezondheidssysteem dreigt te ontwrichten."

Want wie corona louter door een economische bril wil bekijken, moet ook die berekening maken. Hoeveel kost het om het virus zijn gang te laten gaan? "Het verklaart waarom Nederland en het Verenigd Koninkrijk toch een beetje van hun laissez-faire zijn afgestapt", zegt economisch filosoof Antoon Vandevelde (KU Leuven). "Je loopt het risico om met problemen geconfronteerd te worden die helemaal niet meer beheersbaar zijn."

Dat Vlaamse ziekenhuizen nu richtlijnen hebben uitgewerkt waarin staat dat vooral patiënten met de beste levenskansen naar de intensieve afdelingen mogen, heeft volgens Denier niks te maken met economische overwegingen. "Die richtlijn moet hulpverleners helpen om heel snel ethisch verantwoorde keuzes te maken. Daarbij wordt gekeken naar de prognose van een patiënt, niet naar zijn of haar 'economische waarde'."

Ethici en gezondheidseconomen zijn het erover eens dat het nu niet het moment is om de hele coronaboekhouding uit te spitten. Wat daarom niet betekent dat we nooit de optelsom moeten maken. Professor Annemans: "Achteraf is het zeker nuttig om na te gaan wat uiteindelijk de economische opoffering is geweest. En om dat vervolgens te vergelijken met die van andere landen en na te gaan op welke vlakken we het al dan niet beter of slechter hebben gedaan. Daar kunnen we van leren."

De Morgen, 26-03-20

p. 11

Besmetting op Belgisch marineschip

(CMG)

Aan boord van het fregat Leopold 1 van de Belgische marine is een besmetting met het coronavirus vastgesteld en bevestigd. Dat meldt Defensie. Vrijdagochtend keert het fregat vroegtijdig terug naar thuishaven Zeebrugge van een opdracht voor het Franse vliegdekschip Charles de Gaulle. De besmette militair werd een paar dagen geleden al aan land gebracht, in het Nederlandse Den Helder. Voor de aankomst in Zeebrugge vrijdagochtend zullen zowel voor het personeel als het schip "alle noodzakelijke gezondheidsvoorzorgsmatregelen genomen worden", klinkt het nog.

De Morgen, 26-03-20

p. 16

Ook in Schengen blijft de grens nu gesloten

Exact 25 jaar geleden werden in dit Luxemburgse dorpje historische akkoorden gesloten, maar de feestelijkheden zijn afgelast

IN CAFÉ OUDILL VONDEN DE STAMGASTEN HET TWEE WEKEN GELEDEN NOG ABSURD DAT DE GRENZEN OOIT WEER DICHT ZOULDEN GAAN. NU IS HET ZOVER. WALDTHAUSEN MARLENA

Schengen is het dorp in Luxemburg dat vandaag precies 25 jaar symbool staat voor een Europa zonder grenzen. Maar maakt na de migrantencrisis het coronavirus nu een definitief einde aan die droom? 'Open grenzen waren zo vanzelfsprekend geworden.'

PETER GIESEN

Het is slechts twee weken geleden, maar het alledaags tafereeltje lijkt nu een surrealistische scène uit een verdwenen wereld. Aan de Stammtisch van bruin café Oudill in Schengen discussiëren Luxemburgse senioren over de wereld. Op tafel staan bier en Moezelwijn. Als ik vraag of ze bang zijn dat de grenzen weer gesloten zullen worden, reageren ze verontwaardigd. "Wat is dat voor een vraag? Wat bent u voor een journalist? Mag ik uw kaartje zien?", briest een voormalige douanier die zo boos is dat hij zijn naam niet wil noemen.

Nu is café Oudill gesloten, net als de grens met Duitsland. Op de brug over de Moezel naar het Duitse Perl staan auto's van de politie en de grensbewakingstroepen. Alleen Duitsers die in Luxemburg werken, mogen passeren, en omgekeerd. "Ik was geschokt, zo iets had ik nooit verwacht", zegt directeur Martina Kneip van het European Museum in Schengen. "Tegen mijn kinderen zei ik: zo moet het ook gevoeld hebben toen de Berlijnse Muur werd opgericht. Van het ene op het andere moment

kun je het land niet meer uit."

Vandaag is het 25 jaar geleden dat de Schengenzone in werking trad, het gebied waarin vrij door Europa gereisd kan worden. Het is een treurige verjaardag. Vanwege het corona virus zijn alle festiviteiten afgelast en overal in Europa worden weer grenzen opgetrokken. De Schengenzone, naast de euro de meest tastbare exponent van de Europese eenwording, bestaat even niet meer.

"Corona kan het einde betekenen van de droom van een Europa zonder grenzen", kopte The New York Times onlangs. Dat hoeft natuurlijk niet: het Schengenakkoord voorziet in de mogelijkheid de grenzen te sluiten in geval van nood. Als het virus getemd is, zullen ze ongetwijfeld weer open gaan. Maar menigeen vreest dat corona het nationalisme zal versterken dat het ideaal van open grenzen onder druk zet.

Schengen is een Luxemburgs dorpje van vijfhonderd inwoners waar in de akkoorden werden getekend die de basis van de Schengenzone legden. 'Hei fänkt Europa un!', staat op een bordje in het centrum, 'hier begint Europa'.

Schengen, twee straten aan de voet van een wijnberg, leeft van wijn en diesel. Aan het begin van de dorpsstraat is een tankstation van Aral waar altijd lange rijen staan omdat de brandstof in Luxemburg goedkoper is dan in de buurlanden. Aan eind van de straat staat een automaat met frisdrank en snacks. Dat is het nachtleven van Schengen: cola en Twix uit een luikje.

De esplanade langs de Moezel is gewijd aan de Schengenakkoorden. 's Zomers maken toeristen hier foto's bij de vlaggen van de 26 Schengenlanden. Aan een stelling hangen ze hun liefdesslotjes op. In het European Museum wordt het verhaal van Europa en Schengen verteld. Een van de hoogtepunten: een vitrinekast met historische douanepetten.

In al zijn bescheidenheid is Schengen toch uitgegroeid tot een soort bedevaartsoord, zegt directeur Martina Kneip. "Een Bulgaarse journalist zei ooit tegen me: het is de droom van mijn leven om naar Schengen te komen. Dat verbaasde me nogal. Maar het was een oudere man die opgegroeid was onder het communisme. Voor hem was Schengen een symbool van vrijheid en vrij reizen." In het gastenboek van het museum getuigen bezoekers van hun liefde voor Europa. "Een verenigd Europa is een geweldig idee", schrijft Ngwesi Roline Anotahoe uit Kameroen.

Voor niet-Europeanen geeft een Schengenvisum recht op reizen door het grootste deel van Europa. Daarom denken sommigen dat Schengen wel een heel grote en belangrijke plaats moet zijn. "Veel mensen vragen ons: waar is Schengen City? Daar bent u al, antwoorden we dan", zegt de eigenaresse van een winkel in fiscaal voordelige sigaretten, drank en koffie.

In Schengen zie je een zeker idee van Europa dat in 1995 heel courant was: rustig, rijk, vreedzaam, commercieel, misschien een beetje saai, maar dat mocht ook wel op een continent dat al twee keer door een wereldoorlog verwoest was. Zoals het nationale motto van Luxemburg luidt: Mir wëlle bleiwe wat mir sinn, 'wij willen blijven zoals we zijn.'

Maar de afgelopen jaren is de wereld veranderd. Europa is geconfronteerd met zijn strategische kwetsbaarheid, zo dicht bij brandhaarden en arme werelddelen. In 2015 begon de Schengenzone serieus te kraken. Vluchtelingen en migranten die Europa bereikten, konden doorlopen naar rijke landen als Duitsland en Nederland. Sindsdien voerden Duitsland, Frankrijk, Oostenrijk, Denemarken, Noorwegen en Zweden weer grenscontroles in. Het gaat slechts om een klein aantal grensposten, waardoor de Schengenzone grotendeels intact blijft.

Begin dit jaar werd in Brussel, het hart van Europa, gevreesd voor een herhaling van 2015. De burgeroorlog in Libië zou tot een nieuwe exodus naar Europa kunnen leiden. Toen zette de Turkse president Erdogan de grens naar Griekenland ook nog eens open. Azmani waarschuwde, niet als enige, voor het einde van Schengen als een ongecontroleerde stroom van migranten door Europa zou trekken.

De dreiging van zo'n migratiecrisis is niet verdwenen, maar totaal overwoekerd door het coronavirus. Turkije heeft de grens weer gesloten, uit angst voor het virus. Overal in Europa zijn weer grensbarrières opgetrokken. Een vorm van politiek theater, schreef het tijdschrift The Economist. De grens is een belangrijk symbool van politiek theater.

"Het heeft niet zo veel zin de grenzen te sluiten als het virus eenmaal in alle landen van Europa is, maar je zag overal nationalistische reflexen", zegt Kati Piri, europarlementariër voor de Nederlandse partij PvdA. In eerste instantie weigerden Frankrijk en Duitsland medisch materiaal aan Italië te leveren, uit angst dat zij zelf met een tekort geconfronteerd zouden worden. Inmiddels is er meer solidariteit. Zo worden patiënten uit de Franse Elzas in Duitse ziekenhuizen verpleegd.

Grote symboliek

Tegenover die nationalistische reflexen staat het inzicht dat grenzen in zo'n crisis van weinig betekenis zijn. Binnen de kortste keren trok het virus van Italië naar Europa. "Het is ook duidelijk geworden dat je een virus niet in één land kunt bestrijden. Toen België de cafés sloot, gingen Belgen naar Nederland waar ze nog open waren. De coronacrisis laat ook zien dat je Europese coördinatie nodig hebt", zegt Piri.

De Schengenzone staat onder druk, maar zal niet snel verdwijnen, omdat er enorme economische en politieke belangen mee gemoeid zijn. De Duitse denktank Bertelsmann Stiftung becijferde dat alleen al Duitsland 77- tot 235 miljard euro zou verliezen, afhankelijk van het gekozen scenario, als de grenzen weer dicht gaan. Volgens de Eurobarometer beschouwt 70 procent van de Europeanen vrij reizen als een van de grote verworvenheden van Europa. Afschaffing van Schengen zou een enorme symbolische klap zijn voor het Europese project.

In Schengen zelf weigert burgemeester Michel Gloden in gesloten grenzen te geloven. "Ik zie de sluiting van de grens vanwege het coronavirus zelfs als een kans. Open grenzen waren zo vanzelfsprekend geworden. Nu blijkt hoe lastig grenzen zijn. Je kunt je vrienden in Duitsland en Frankrijk niet meer bezoeken, geen zaken meer doen."

Schengen probeert de moed erin te houden. Op de wijnberg boven het dorp staat een toren waarop de Duitse vlag wappert. Aan de overkant van de Moezel, in Duitsland, staat een soortgelijke toren met de Luxemburgse vlag. Elke dag wordt de Ode an die Freude gespeeld, het officieuze Europese volkslied. Hier aan de Moezel is de grens gesloten, maar de geesten blijven een.

De Morgen, 26-03-20

p. 17

Europese top zonder de 'magie van de tafel'

Charles Michel leidt vandaag een videovergadering met staats- en regeringsleiders

Het enige voordeel van de pan-Europese lockdown is dat nachtelijke EU-toppen van de regeringsleiders voorlopig van de baan zijn. Videoconferenties tussen de leiders, zoals die van deze middag, duren maximaal drie, vier uur. Langer houdt Angela Merkel het niet vol om via een scherm naar haar collega Emmanuel Macron te turen.

MARC PEEPERKORN

OP 10 MAART SPRAKEN EUROPESE LEIDERS ELKAAR AL IN EEN VIDEOMEETING, ONDER MEER DE FRANSE PRESIDENT EMMANUEL MACRON NAM DEEL. PHOTO NEWS

Het is behelpen, erkennen EU-ambtenaren en diplomaten. Fysiek contact is de smeerolie van de EU. Elkaar even bij de arm nemen, vergaderingen schorsen voor spoedberaad in kleiner verband, elkaar diep in de ogen kijken om te peilen waar de rode lijnen echt liggen, het maakt dat de EU met 27 landen überhaupt besluiten neemt. Nu dit tot een minimum is teruggebracht, verloopt alles stroever. Een beetje zoals surfen op woestijnzand.

Hoewel de corona crisis ongekend is - duizenden doden, een imploderende economie - heeft EU-president Charles Michel de leiders opgeroepen hun inbreng te beperken tot drie minuten. Let wel, met 27 leiders, Michel zelf, voorzitter Von der Leyen van de Europese Commissie, Eurogroepvoorzitter Centeno en ECB-voorzitter Lagarde, is de videovergadering dan al weer dik anderhalf uur gaande. Ervan uitgaande dat de leiders zich aan hun beperkte spreektijd houden, wat voor breedsprakigen als de Portugese premier Costa geen eenvoudige opgave is.

Leiders kunnen vervolgens op elkaar reageren, maar zonder direct visueel contact - en soms matige beeldkwaliteit - gebeurt dat veel minder dan bij normale EU-toppen aan één tafel. "Er is een totaal gebrek aan interactie", zegt een betrokkene.

Er kan ook niet geschorst worden om plooiën glad te strijken, of om de vingers van een onwillige leider (bij wijze van spreken) tussen de deur te zetten. De politieke adviseurs van de premiers zitten niet in een belendende zaal, samen met een paar EU-topambtenaren, om conclusies zo bij te schaven dat ze voor eenieder verteerbaar zijn.

Maar wat bovenal ontbreekt is de 'magie van de tafel': leiders die, opgesloten met elkaar, bereid zijn over hun schaduw heen te springen omdat niemand dat doorvertelt. Bij een videoconferentie luisteren velen buiten beeld mee, zegt een ervaren diplomaat. Geen dertig leiders en voorzitters maar een paar honderd man volgt wat er gezegd wordt. Dat weerhoudt leiders van concessies en vergaande beslissingen.

Het komt nu nog meer aan op voorbereiding. Michel sprak dinsdag (bij hoge uitzondering) fysiek met de EU-ambassadeurs van de lidstaten. Dat zijn sowieso de enigen in Brussel die nog dagelijks bij elkaar komen. "Wij houden de Unie draaiende", zegt een van hen. Michel legde de ambassadeurs de ontwerpconclusies van de EU-top voor. Verrassingen voorkomen is het devies want gekibbel per video laat zich moeilijk smoren.

En wat er vandaag besproken wordt door de leiders is al explosief genoeg. Er ligt een breed gedragen verzoek van de financiënministers om het Europees noodfonds deels leeg te trekken om de economische klappen op te vangen. Nederlands minister Wopke Bastiaan Hoekstra lag dwars, hij hield Italië en Spanje voor dat ze maar financiële buffers hadden moeten opbouwen. Een opstelling die diplomaten verbijsterde. "Een Nederlandse middelvinger tegen het zuiden", zei één van hen.

De Nederlandse premier Mark Rutte moet nu over dat dossier beslissen, het gebruik van het noodfonds vergt immers unanimiteit. En dan ligt er nog die andere granaat die negen regeringsleiders (onder wie Macron en Spaans premier Pedro Sánchez) gisteren naar binnen rolde: eurobonds om extra miljarden tegen de corona crisis te genereren. Een groot taboe in de Tweede Kamer en de Bondsdag. De kans dat Rutte en Merkel dan even hun microfoon op mute zetten, is aanwezig.

De Morgen, 27-03-20

p. 3

Virus raakt Limburg harder dan rest van land

Waarom scoort oostelijke provincie zo hoog in de besmettingscijfers?

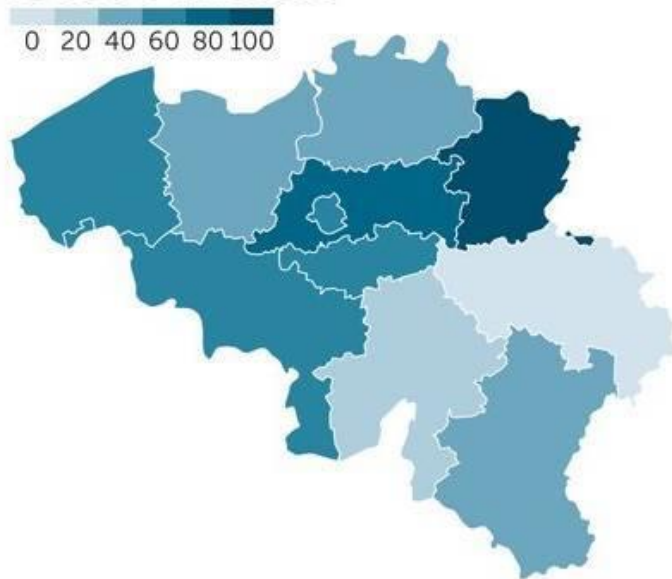
KLANTEN WACHTEN VEILIG TOT ZE AAN DE BEURT ZIJN BIJ EEN APOTHEEK IN HET ZWAAR GETROFFEN ALKEN. TIM DIRVEN

De provincie Limburg heeft het hoogste aantal **corona** besmettingen van ons land, waardoor de druk op verschillende ziekenhuizen toeneemt. Naar oorzaken blijft het gissen. 'Limburgers zijn natuurlijk heel sociale mensen.'

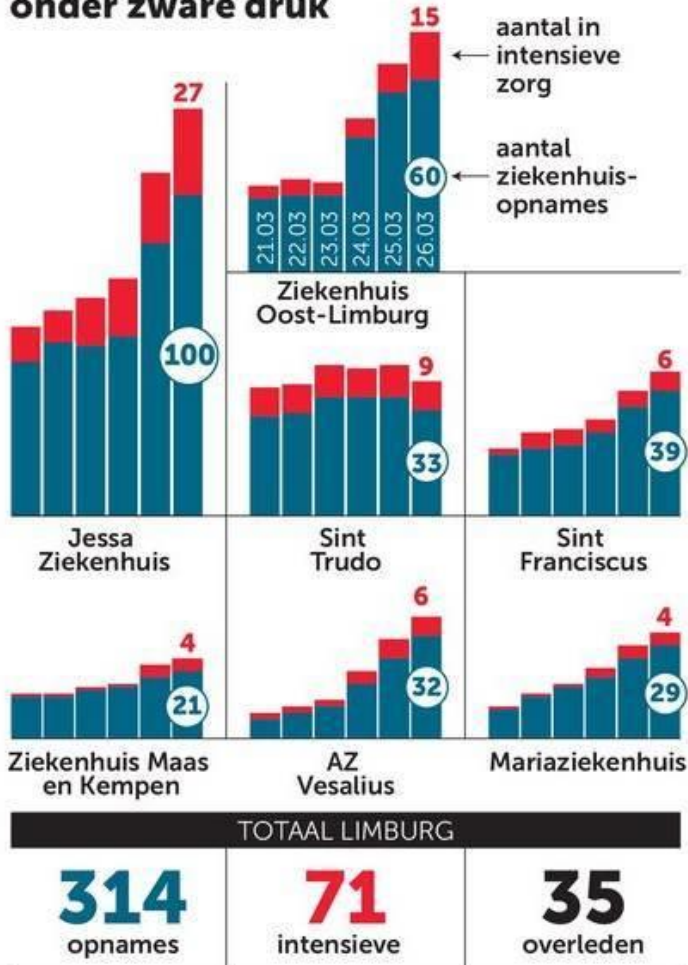
(CG/PG)

Bevestigde besmettingen per 100.000 inwoners

Limburgse ziekenhuizen onder zware druk

BRON SCIENSANO / HET BELANG VAN LIMBURG

Even respijt. Dat is wat het Sint-Trudoziekenhuis in Sint-Truiden eindelijk krijgt na enkele pittige dagen. De gemeente gold dagenlang als de zwaarst getroffen regio van ons land, waardoor het ziekenhuis onder druk kwam te staan.

De hele provincie krijgt het zwaar te verduren: nergens vallen er zoveel coronapatiënten te noteren als in Limburg. Gisteren kwamen er weer 33 nieuwe patiënten bij, schrijft Het Belang van Limburg. Dat maakt dat er nu 314 coronapatiënten in de zeven Limburgse ziekenhuizen liggen. Eergisteren was er zelfs sprake van 68 extra ziekenhuisopnames. In Sint-Trudo stierven ondertussen 12 patiënten aan het virus. In de hele provincie gaat het om 35 overlijdens.

In het Sint-Trudoziekenhuis stond vooral de capaciteit van de dienst intensieve zorg flink onder druk. Op een gegeven moment waren alle bedden er bezet, waardoor patiënten werden doorgestuurd naar andere ziekenhuizen. Al konden ze gisteren dus even ademhalen. "We zijn op dit moment niet meer de zwaarst getroffen regio", zegt woordvoerster Miet Driesen aan persagentschap Belga.

In tegenstelling tot de andere Limburgse ziekenhuizen zag Sint-Trudo er gisteren minder patiënten bij komen. "Dat heeft ook te maken met de 6 ontslagen die de voorbije 24 uur hebben plaatsgevonden", zegt Driesen. "In totaal mochten er dus al 19 personen terug naar huis. We hadden echter ook drie overlijdens te betreuren, waardoor hier ondertussen 12 personen overleden zijn door een coronabesmetting." Maar, zo benadrukt Driesen, er is geen sprake van een opnamestop. "Zowel coronapatiënten als andere patiënten kunnen hier nog terecht."

Bij de burens in het Jessaziekenhuis in Hasselt zien ze ook een grote toestroom aan coronapatiënten. "We hebben op dit moment tien afdelingen uitgerold specifiek voor corona", zegt woordvoerster Lieve Ketelslegers. "Nog eens drie zijn in voorbereiding. Er zijn momenteel 109 bedden bezet maar nog wel wat meer ter beschikking. We kunnen opschalen naar 200 bedden, al wordt het dan krap", zegt Ketelslegers. Belangrijker dan het logistieke wordt echter het vraagstuk rond personeel. Om alle patiënten te kunnen blijven verzorgen in de toekomst, leidt het ziekenhuis nu 400 paramedici op. "Dan kunnen zij een aantal taken overnemen van de verpleegkundigen", legt Ketelslegers uit.

Ondertussen blijft het gissen naar de oorzaak waarom er in Limburg meer besmettingen zijn. Volgens sommigen waren er meer clandestiene lockdownparty's dan elders, al valt dat natuurlijk moeilijk te bewijzen. Mogelijk zat het carnaval in Sint-Truiden, op 24 februari, er voor iets tussen. Of dat een rol gespeeld heeft in de verspreiding van corona valt niet te bewijzen, klinkt het bij Sciensano, het interfederaal onderzoekscentrum. Vooral ook omdat er ook op andere plaatsen, denk maar aan Aalst, in diezelfde periode carnaval werd gevierd. Wat daar niet voor een grote uitbraak zorgde.

Meyrame Kitir, federaal parlementslid voor sp.a en Limburgse, opperde woensdag in de Kamer dan weer dat Limburg een regio is met veel industrie. Thuiswerken is voor arbeiders iets moeilijker dan voor bedienden, zei ze. Wat meegespeeld zou kunnen hebben.

Burgemeester Marc Penxten (N-VA) van Alken ziet nog een andere mogelijke verklaring. "Volgens mij ligt het aan het feit dat in Limburg veel goed georganiseerde ski-organisaties zijn. Limburgers gaan graag skiën in groep. Dat is al enkele decennia zo en er zijn steeds meer organisaties gekomen die dat aanbieden. Tijdens de krokusvakantie zie je hier tientallen bussen ineens vertrekken en ook terugkomen. Ik heb dat zelf ook jaren gedaan."

Dat Limburgers graag in groep gaan skiën, kan ook Hilde Vautmans, Europees Parlementslid voor Open Vld en inwoner van Sint-Truiden, beamen. Al zal dat volgens haar wellicht niet de enige oorzaak zijn voor de hoge coronacijfers in de provincie. "We zijn een grensprovincie, wat er voor zorgt dat je snel in Duitsland maar ook in Nederland bent", zegt ze. "We kunnen inderdaad ook goed

carnaval vieren. Maar bovenal zijn Limburgers heel sociale mensen. We hebben altijd vrienden of familie op bezoek. We zijn het soort mensen dat zegt: op zondag gaan we om 15 uur allemaal v্লাai eten bij Liske. Dat soort dingen. Ik kan alleen maar hopen dat men dit na deze crisis eens goed onderzoekt."

De Morgen, 27-03-20

p. 17

EU-leiders ruziën over aanpak van coronacrisis

Geen eensgezindheid over inzet van Europees noodfonds

De Europese regeringsleiders ruzieden gisteravond over een eensgezind antwoord op wat de grootste economische crisis sinds de Tweede Wereldoorlog dreigt te worden. De Italiaanse premier Conte weigerde zijn handtekening onder een gezamenlijke ontwerpverklaring omdat die volgens hem te slap is om de effecten van de coronapandemie op te vangen.

MARC PEEPERKORN

COMMISSIEVOORZITTER URSULA VON DER LEYEN TIJDENS EEN APARTE SESSIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT OVER DE **CORONA** CRISIS. REUTERS

Italië wil - net als onder meer Spanje, Frankrijk, Portugal, België, Griekenland en Ierland - de uitgifte van speciale **corona**-obligaties, gezamenlijk door de EU uitgegeven schuldpapier om de economische recessie het hoofd te bieden. **Nederland**, Duitsland, Finland en Oostenrijk gruwen van dergelijke eurobonds. Bij het sluiten van deze krant hadden de regeringsleiders - na ruim vijf uur video-overleg - nog geen akkoord bereikt.

Conte kreeg evenmin de handen op elkaar voor een ruime en restrictieloze inzet van het Europees noodfonds dat nog 410 miljard euro in kas heeft. Hier was het vooral de **Nederlandse** premier Rutte die dwars lag. Rutte ziet het noodfonds als het laatste redmiddel, de inzet ervan nu zou te vroeg zijn. Bovendien houdt **Nederland** vast aan de bestaande criteria die een lening uit het noodfonds koppelen aan hervormingen en begrotingstoezicht door Brussel.

Betrokkenen spraken gisteravond over 'harde interventies' over en weer. Aan de ene kant **Nederland**, Duitsland, Finland en Oostenrijk, die terugdeinzen voor het opstellen en opendraaien van steeds meer geldkranen. Daartegenover stonden Italië, Spanje en Frankrijk, die menen dat de huidige crisis zo groot is dat geen middel onbenut moet worden gelaten. De leiders verwelkomden de massale monetaire actie van de ECB, die aankondigde zonder limiet staatsobligaties van eurolanden op te kopen om te voorkomen dat die problemen krijgen op de financiële markten.

Rond zeven uur 's avonds liet Conte weten dat hij de door EU-president Michel voorbereide slotverklaring niet zou tekenen. Die tekst - het resultaat van 24 uur intensief overleg tussen de lidstaten - stelde alleen dat de ministers van Financiën snel met een plan moesten komen. **Corona**- of eurobonds werden überhaupt niet genoemd.

Conte liet weten dat hij binnen tien dagen een nieuw, ambitieus plan wilde, opgesteld door de 'vijf presidenten': naast Michel, voorzitter Von der Leyen van de Europese Commissie, Eurogroepvoorzitter Centeno, ECB-voorzitter Lagarde en de voorzitter van het Europees Parlement Sassoli. Conte kreeg de steun van de Spaanse premier Sánchez.

Eerdere rapporten van de toenmalige vijf presidenten tijdens de eurocrisis leidden niet direct tot concrete **maatregelen**. Dergelijke grote besluiten moeten immers door de regeringsleiders met unanimité genomen worden en de politieke verhoudingen veranderen niet per se door nog een rapport. Michel besloot daarom verder te onderhandelen in de hoop alsnog een akkoord te bereiken. Dat zou vooral tot de inzet van het noodfonds moeten leiden, tegen de zin van Rutte in. Eurobonds zijn volgens een betrokken diplomaat "een stuk of zes bruggen te ver".

Eerder op de dag had Commissievoorzitter Von der Leyen zich beklaagd over het 'pijnlijke' gebrek aan eenheid van de EU bij de start van de **coronapandemie** in Europa. "Toen Europa er echt voor elkaar moest zijn, keken te veel landen vooral naar zichzelf. Toen Europa echt een 'een voor allen'-mentaliteit nodig had, gaven te veel landen een 'alleen ik' antwoord."

Volgens Von der Leyen is daar inmiddels verandering in gekomen. Ze wees op de gezamenlijke inkoop van medisch materiaal, het beschikbaar stellen van intensievecarebedden, het coördineren van grenscontroles, de inzet van EU-budget (37 miljard euro) voor de zorgsector en getroffen bedrijven in lidstaten en de versoepeling van de Europese begrotings- en staatssteunregels.

Lezersbrieven

Irrelevante vragen

Anderhalve meter afstand, zegt u? Objects in the mirror are closer than they appear. Maken we die afstand niet beter concreter, Maggie? Kleine kinderen zien olifanten zo groot als huizen. Sommige volwassenen maken van deze crisis een mug terwijl die eigenlijk een olifant is. En wat met de Engelse term social distancing? Voor heel wat ouderen is de pop-up need maintenance in hun auto al Chinees. Sociale afstand. Een beetje zoals Matthew McConaughey in de film Interstellar: op ballingschap naar de ruimte om zo de wereld te redden. Gescheiden van zijn dochter, een hoogbejaarde vrouw wanneer hij haar opnieuw in zijn armen kan sluiten. Vandaag hopen we natuurlijk op een korter scenario. Een miniserie als het ware. Op een paasvakantie. Marc zei dat 'het' wel nog wat langer kan duren. De zomer zullen 'ze' ons toch hopelijk niet 'afnemen'? En de festivals dan, meneer Van Ranst? Google leert trouwens dat Marc die andere Marc uit Marcinelle van zijn oneerbare troon stoot als vaakst gegoogelde Marc van België (sorry Coucke). Of toch van Vlaanderen. Heeft Wallonië zijn eigen Marc Van Ranst? Of is Marc Van Ranst er voor alle Belgen, zoals ooit de bedoeling van een federale regering was? Wanneer zien we nog eens een vliegtuig overvliegen? En waar blijft de Messias die ons zal verlossen van deze plaag? Zou Hij Wim De Vilder zijn? Altijd paraat, boezemt vertrouwen in en stelt de juiste vragen. Of verschijnt Hij als Dirk De Wachter? Relevanter dan ooit, die Dirk: niet alles hoeft steeds leuk te zijn. Of ook: zonder lastigheid in het leven, is er geen liefde. Nagel op de kop. Is Hij Gilles De Coster? Dag vrienden, jullie opdracht voor vandaag is simpel: blijf binnen en houd afstand. Waarna het spel pas echt spannend wordt. Want ook in de samenleving zijn er mollen die, soms vermomd als hamsters, de boel saboteren.

Over de (zelfverklaarde) Messias gesproken, hoe slaagt Dries Van Langenhove er ook nu toch in om van deze crisis een wij-zij-situatie te maken (really, Dries)? En lijkt het niet veiliger om de Belgisch-Nederlandse grens voor enkele jaren te sluiten? Enkel voor niet-noodzakelijke verplaatsingen natuurlijk. Je weet maar nooit.

Margot De Smet

'Inspanningen zijn nog maar pas begonnen'

Lockdown duurt zeker tot 19 april

België blijft minstens tot zondag 19 april in lockdown. De Nationale Veiligheidsraad verlengt de maatregelen tegen het coronavirus met twee weken. Wie zich niet aan de regels houdt, zal strenger gestraft worden.

JEROEN VAN HORENBEEK

Het openbare leven in ons land zal niet hervatten op 5 april. De Nationale Veiligheidsraad, een vergadering met onder meer premier Wilmès (MR) en de minister-presidenten van de deelstaten, heeft gisteravond beslist om iedereen in 'zijn kot' te houden tot zondag 19 april. Dit betekent dat scholen, winkels, cafés en restaurants dicht moeten blijven tot na de paasvakantie. Alleen de supermarkten, apotheken en krantenwinkels zijn open. Mensen moeten thuisblijven en alle contact mijden.

De verlenging van de **lockdown** komt niet als een verrassing. Specialisten waarschuwen al langer dat het gevecht tegen het virus de volle twaalf ronden zal duren. De piek van het aantal besmettingen is vandaag nog niet bereikt. Pas begin april wordt die verwacht. Iedereen is het erover eens: net op dit moment heel het land zijn gewone leven laten hervatten, zou dom en roekeloos zijn. Het aantal besmettingen zou snel opnieuw stijgen. Meer dan 3.000 Belgen zijn in het ziekenhuis opgenomen met het **corona**virus. 289 landgenoten zijn ondertussen overleden.

"We houden allemaal van onze vrijheid, maar onze gezondheid blijft de prioriteit", zegt premier Sophie Wilmès. "Volgens de wetenschappers laten sommige indicatoren een vertraging zien in het aantal besmettingen met het **corona**virus. Maar het is te vroeg om te zeggen dat de epidemie onder controle is. Onze inspanningen zijn pas begonnen. Als we ze nu laten verslappen, zullen de gevolgen zwaar zijn."

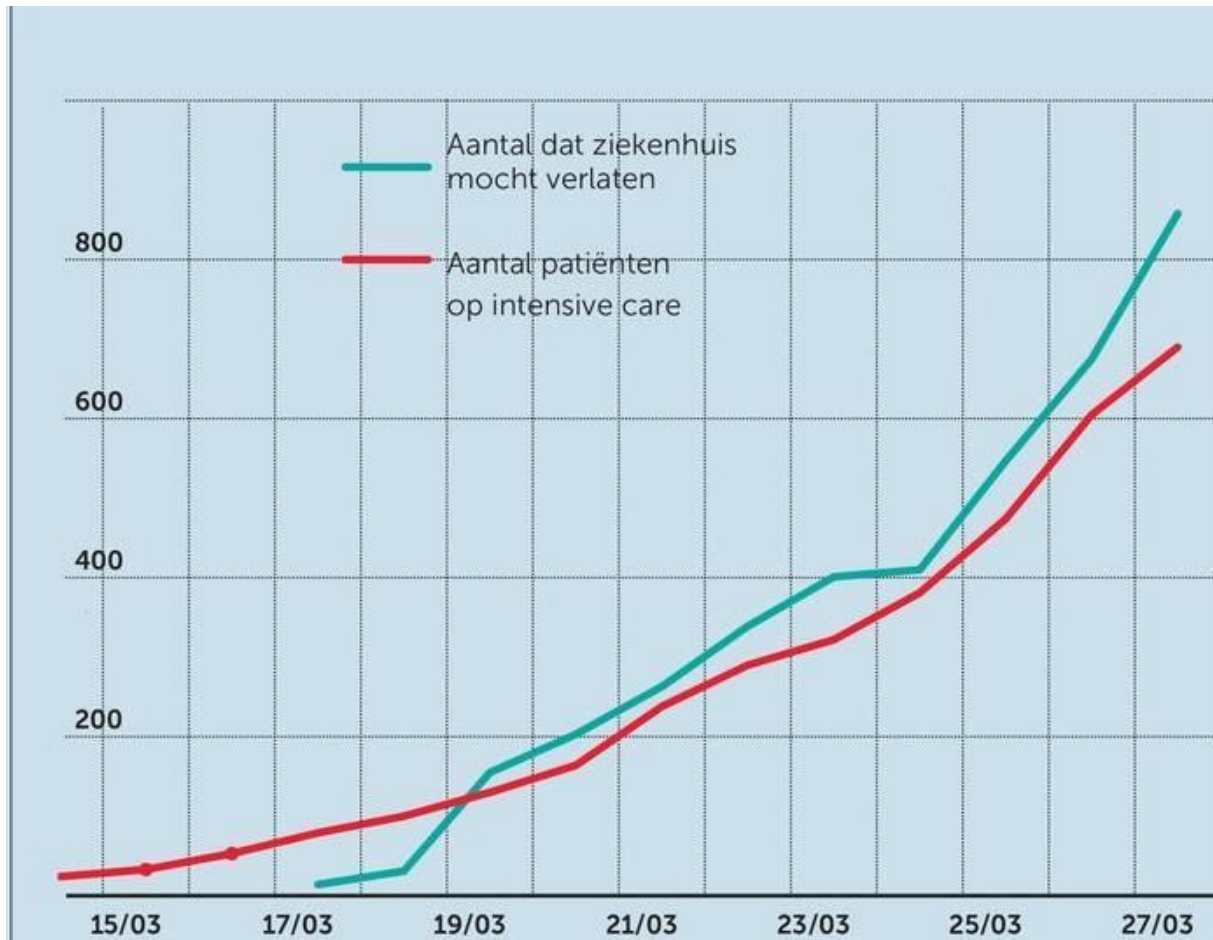
Tegelijk wordt de **lockdown** met 'maar' twee weken verlengd. Buurland **Nederland** kiest voor een grotere stap. Daar zijn alle bijeenkomsten tot 1 juni verboden, omdat dit meer duidelijkheid verschaft aan de bevolking. In België leeft echter de stille hoop dat een verlenging van twee weken volstaat om een aantal **coronamaatregelen** straks terug te draaien. Er wordt daarbij vooral gedacht aan de heropening van de scholen. Massamanifestaties zoals festivals en sportwedstrijden blijven wellicht nog maanden verboden. Sowieso zal de evolutie van het **corona**virus de komende weken van nabij opgevolgd worden. Als het virus sterk om zich heen blijft grijpen, zal de **lockdown** nogmaals met twee weken verlengd worden, tot 3 mei.

Een harde **lockdown** zoals in Frankrijk, waar men zich maar één kilometer van zijn woonst mag verplaatsen, wordt voorlopig niet ingevoerd. De Nationale Veiligheidsraad rekt op het gezond verstand. Mensen mogen bewegen, maar ze moeten steeds afstand houden van elkaar en meteen na de inspanning naar huis gaan.

Wie zich niet aan de **coronamaatregelen** houdt, zal wel strenger gestraft worden. Er wordt een nieuw systeem opgezet om boetes onmiddellijk te kunnen innen. "Het is niet de bedoeling om een dagje naar de zee of de Ardennen te gaan", benadrukt Wilmès. "Ik weet dat het om een kleine minderheid gaat die zich niet aan de regels houdt, maar de tijd van de preventie is voorbij." De premier richt zich vooral tot de jongeren. Die moeten beseffen dat ook zij kwetsbaar zijn voor het virus.

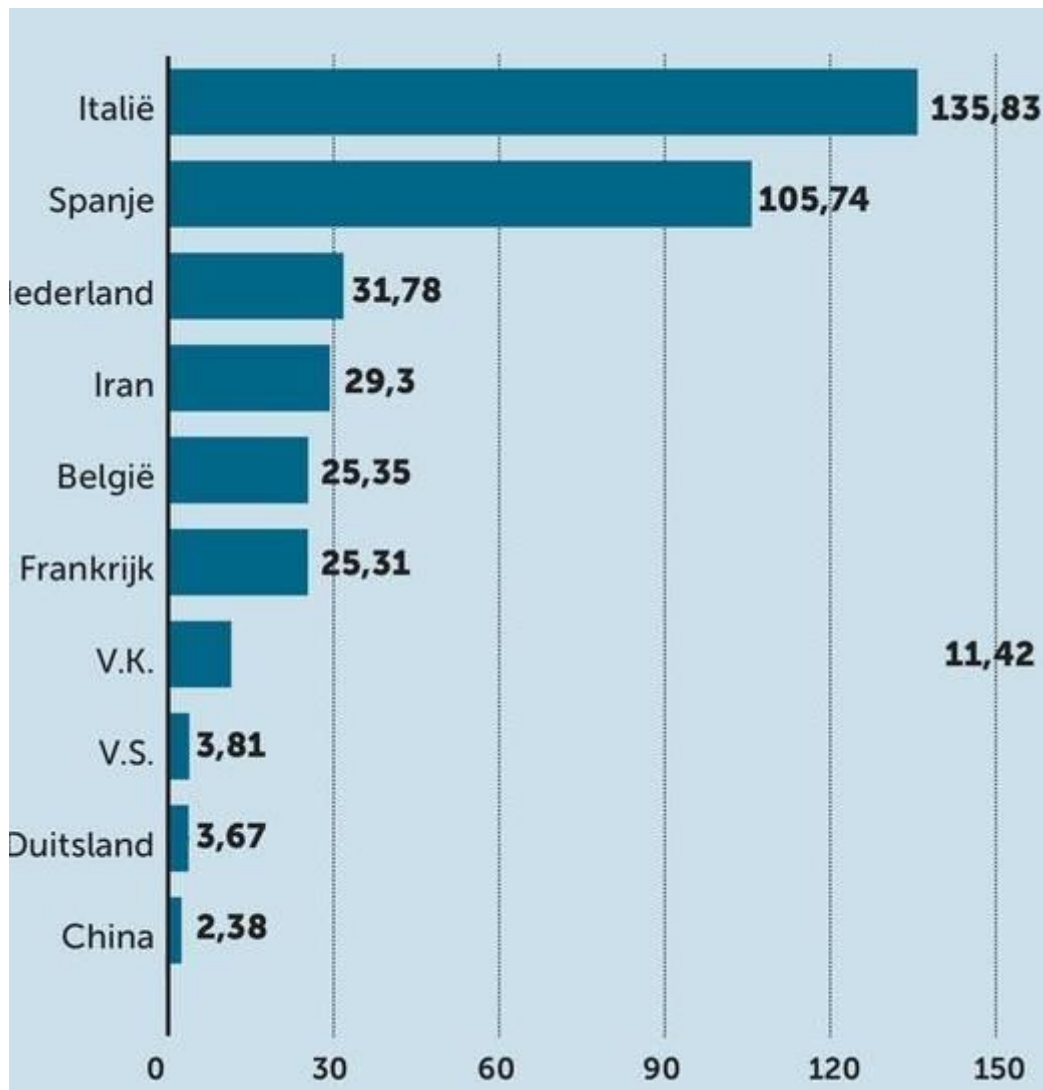

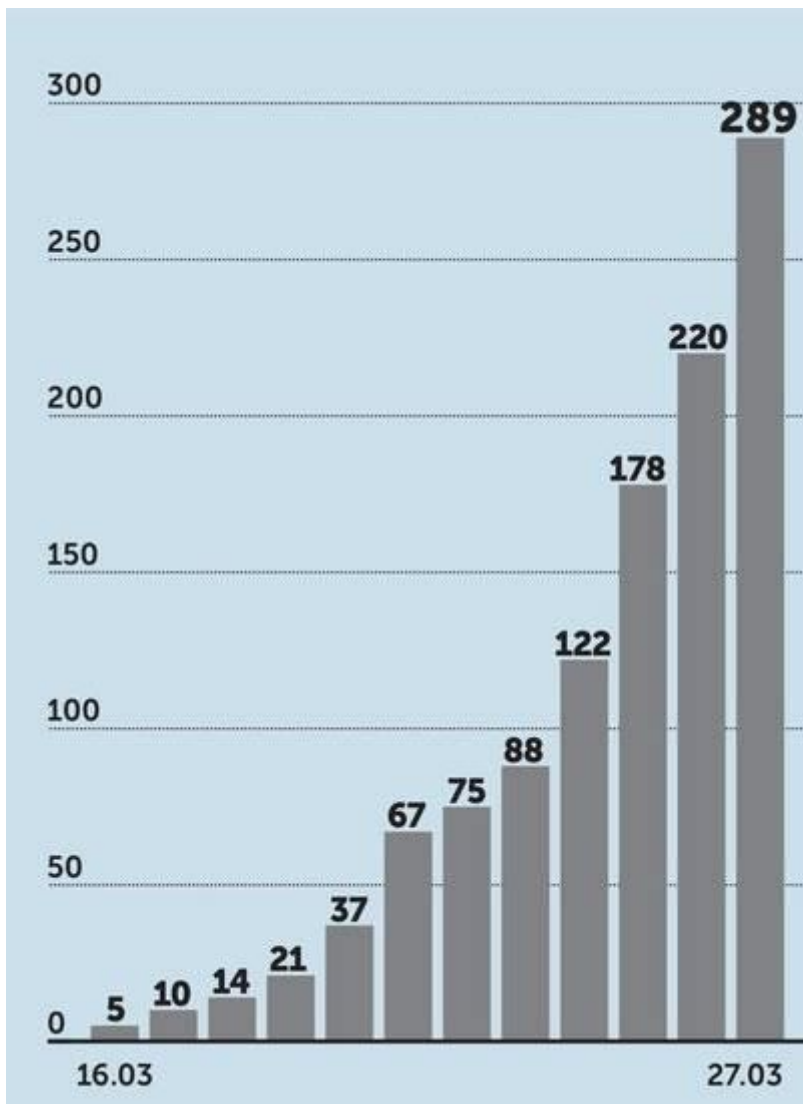
Landen met meeste doden per miljoen inwoners

MEER PATIËNTEN OP INTENSIEVE IN BELGIË
(BST)

LANDEN MET MEESTE DODEN PER MILJOEN INWONERS

Hoe doet België het in vergelijking met andere landen in de strijd tegen het coronavirus? In alle landen verschijnen namelijk statistieken over de opmars van COVID-19. Niet al die cijfers zijn even goed te vergelijken, bijvoorbeeld omdat landen op andere manieren het aantal besmettingen meten. Sommige landen testen hun bevolking meer op het coronavirus dan andere. Een betere maatstaf is het aantal COVID-19-doden per miljoen inwoners, in dit geval van de tien landen met de meeste overlijdens door het virus.

België staat in dat lijstje op de vijfde plaats, ongeveer gelijk met Frankrijk en achter Nederland. Een dag eerder stond Nederland nog achter Iran, intussen hebben onze noorderburen meer doden per miljoen inwoners. Opmerkelijk is het relatief lage aantal doden in buurland Duitsland. In absolute aantallen zijn zowel Italië als Spanje China ver voorbij qua aantal corona-overlijdens, maar ook gewogen op het aantal inwoners steken de twee Zuid-Europese landen ver boven de rest uit. China valt nu bijna uit deze lijst, terwijl het aantal doden in de VS snel toeneemt. De oostkust daar is op dit moment het zwaarst getroffen.

Wereldwijd meer besmettingen en doden

Na de hoge toename van het aantal gevallen van het coronavirus in China in februari steeg de verspreiding er na enkele weken minder snel. Sinds maart stijgt het aantal besmettingen weer nadat het

virus in Europa verspreid geraakte, tot meer dan 570.000 geconfirmeerde gevallen. Ook de overlijdens zijn sindsdien sterk gestegen, tot wereldwijd meer dan 26.000 doden door COVID-19. Tegelijkertijd blijven er ook mensen genezen: 128.000 patiënten zijn hersteld.

Stijging van aantal doden in België

Gisteren moest het aantal overlijdens in België bijgesteld worden met 69 doden, tot in totaal 289 doden. Dat is de sterkste stijging die het Belgisch instituut voor gezondheid Sciensano heeft bekendgemaakt sinds de uitbraak van het coronavirus in ons land. Een aantal van de overlijdens dateert echter van enkele dagen ervoor. De melding van sterfgevallen kan soms enkele dagen duren door de toegenomen werkdruk bij de ziekenhuizen en de overheden, meldt de FOD Volksgezondheid. De overlijdens zijn voornamelijk oudere mensen.

Meer patiënten op intensieve in België

Sciensano maakte gisteren bekend dat in totaal 3.042 coronapatiënten in de ziekenhuizen liggen. 690 van hen liggen op intensieve zorg, van wie er 498 beademing krijgen. Doordat de meeste ziekenhuizen hun afdeling intensieve zorg hebben uitgebreid, is er nog geen sprake van overbezetting. Een derde van de bedden voor COVID-19-patiënten op intensieve is bezet. Er is ook een spreidingsplan om patiënten door te verwijzen als ziekenhuizen overbelast zijn. Er zijn ook al 858 COVID-19-patiënten genezen verklaard en uit het ziekenhuis ontslagen.

De Morgen, 28-03-20

p. 19

Essentiële verplaatsing

column | Hans Vandeweghe

EEN WIELERTOERIST DRAAIT EEN RONDJE OP HET BISDOMPLEIN IN GENT. © WANNES NIMMEGEERS

HANS VANDEWEGHE

Sportjournalist

@hansvdw

HANS VANDEWEGHE

Marijn de Vries is in **Nederland** gekend als achtereenvolgens journaliste, wielrenster (ooit bij Lotto-Belisol) en nu columniste van Trouw. Marijn schreef van de week een column over hoe ze hoopte dat **Nederland** zou gespaard blijven van een **lockdown** op Italiaanse, Franse of Spaanse wijze. De angst slaat haar om het hart als ze er maar aan denkt dat het straks misschien afgelopen is met haar trainingstochtjes. 'Maak het leven niet onleefbaar' was de kop van haar column waarin ze pleitte voor een Belgische aanpak in het geval verstrenging in **Nederland** aan de orde zou zijn.

De reacties op haar column waren doorgaans positief, maar een enkeling vond het asociaal dat ze ging fietsen want ze zou eens kunnen vallen en in een kliniek belanden alwaar ze een bed van een **coronapatiënt** zou kunnen innemen. Een andere reactie - nog onnozeler en ook gemeend, zo leek het

toch - vond dat ze zo niet moest zeuren want Anne Frank had wel twee jaar op een zolder gewoond. Marijn antwoordde niet maar het had gekund, bijvoorbeeld met: "Ja, dat weet ik, dat Anne Frank zich twee jaar aan haar lockdown heeft gehouden, maar een groot succes was dat nu ook weer niet." Marijn heeft niet zo gereageerd, even voor de duidelijkheid, en ik ook niet. Je wilt het niet meemaken: in deze barre tijden ook nog worden achternagezeten door Freilich en co(vid).

Nu we per ongeluk in de sfeer van de Tweede Wereldoorlog zijn beland, toen waren er ook Belgische politiediensten die om heel duidelijke richtlijnen vroegen aan de bezetter en die richtlijnen vervolgens overijverig en plichtbewust uitvoerden. Dat de geschiedenis zich herhaalt, daar moest ik aan denken toen ik donderdag ene Paelinck - een superflik van de lokale polities - hoorde smeken om een Sperrgebiet. Duidelijke richtlijnen over hoe ver en waarvoor mensen zich van hun huis mochten begeven per fiets, dat wilde hij.

Niemand stelde de vraag: waar is dat goed voor? Behalve dan om te dienen als stok achter de deur, om mensen te kunnen pesten, of willekeurig wielertoeristen om hun Passierschein te kunnen vragen en desgevallend te kunnen verbaliseren. In alle geval niet om het leven van de bewegende medemens in deze tijden wat draaglijker te maken. En al helemaal niet om te beschermen tegen COVID-19.

Marijn, kom niet naar België want het gaat hier van kwaad naar erger. Niet met de doden en gehospitaliseerden, dat lijkt binnen de verwachtingen en de mogelijkheden van de klinieken, wel met de notie niet-essentiële verplaatsingen. Dat begrip gaat niet meer weg want, zo vond men op Radio 1, daar bestaat veel onduidelijkheid over en dus terecht discussie.

Van stemmingmakerij gesproken. Een non-issue wordt opgeschaald tot een probleem waardoor we straks allemaal aan een denkbeeldige leiband moeten en gecontroleerd kunnen worden of we niet te ver van ons huis zijn gereden of gewandeld. Alsof het in een straal van 1 of 2 kilometer zoveel gezonder is dan pakweg 20, 30, 40, 50 of 100 kilometer verder.

De 1-1-1 van Frankrijk beviel onze superflik wel want dat was tenminste duidelijk: één uur, één persoon, maximaal één kilometer van huis. Dat is niet hoe ik beweeg, daar kan ik mijn lichaam niet mee op orde houden, het spijt mij zeer. De experts zijn tegen die 1-1-1 en haalden gisteren hun slag thuis, maar ik vertrouw de politiek alvast voor geen haar.

Ik wil elke dag bewegen en een aantal dagen per week gedurende een paar uur. Behalve afgunst van niet-sporters op sporters is er geen enkele objectieve reden om afstanden per fiets of lopend te beperken. Minister van Binnenlandse Zaken Pieter De Crem vindt fietstochten van 50 kilometer niet meer kunnen. Dat vind ik ook. Eind maart moet je toch al aan 100 zitten. Onzinnige maatregelen smeken om burgerlijke ongehoorzaamheid.

Er wordt ons door Radio Maria (Radio 1 van 9 tot 12) ingepeperd dat we vooral moeten blijven bewegen en blijven sporten. Helemaal mee eens, want als we niet werken, thuis zitten, meer eten en minder bewegen dan anders betalen we dat over afzienbare tijd met nieuwe obesen, hartlijders, diabeten en wat al niet meer. En als volgend jaar COVID-20 en -21 langskomen hebben die dan weer prijs.

Alle gekheid: wat bedoelde De Crem met 'de speeltijd is voorbij'? Voetballen is spelen, fietsen niet. Fietsen is een manier van leven. Laten we hier en nu duidelijkheid scheppen: of je nu 1 dan wel 100 kilometer van huis bent op twee wielen, dat is een essentiële verplaatsing. De logische afgeleide daarvan: niet-essentiële verplaatsingen per fiets of op loopschoenen bestaan niet.

Minister De Crem vindt fietstochten van 50 kilometer niet kunnen. Dat vind ik ook. Eind maart moet je toch al aan 100 zitten

De Morgen, 28-03-20

p. 36

Geen verschil in het Belgische en Nederlandse coronabeleid? Toch wel

Politiek. Lopende Zaken

PREMIERS SOPHIE WILMÈS EN MARK RUTTE: ER VALT HEEL WAT TE LEREN UIT HET VERSCHILLENDE PERSPECTIEF VAN BEIDE LANDEN. AFP

Er woedt weer strijd tussen België en Nederland. Gelukkig is het alleen maar perceptiestrijd.

BART EECKHOUT

Het is nu min of meer verboden, maar als je op een normale dag wandelt langs de grens tussen het Nederlandse Kapellebrug en De Klinge in het Waasland, dan kom je restanten van de dodendraad tegen. Die zogenaamde dodendraad was een elektrische versperringsdraad waarmee de Duitse bezetter tijdens WO I België afgrensde van het neutrale Nederland.

Met die vreselijke oorlogsherinnering vergeleek een grensbewoner deze week in onze krant de situatie aan de weer gesloten grens tussen België en Nederland. Een groteske overdrijving, maar de hoogoplopende emoties verraden dat er wel degelijk weer iets als een oorlogje woedt tussen België en Nederland.

De spanningen zijn te wijten aan wederzijdse frustratie over de aanpak van het coronavirus. Er is ook wel een verschil in aanpak, maar op de keper beschouwd is dat redelijk beperkt. België twijfelde eerst, maakte daarbij wat fouten, maar drukte uiteindelijk nog vrij snel het gaspedaal van de gedeeltelijke lockdown in. Nederland aarzelde langer, goot daar de pseudowetenschappelijke saus van de 'groepsimmunitet' over, en ging uiteindelijk alsnog overstag.

Of dat veel uitmaakt, moet nog blijken. **Nederland** kampt net als België met tekorten aan beschermingsmateriaal en met ethische dilemma's over wie voorrang moet krijgen in de zorg. De cruciale cijfers over sterfte en bezettingsgraad in de intensieve zorg lopen in **Nederland** sneller op. Dat geeft België evenwel niets om vertrouwen uit te putten. Niets sluit uit dat er ook bij ons nog zo'n snelle stijging komt.

Toch valt er heel wat te leren uit het verschillende perspectief van beide landen. Een eerste belangrijk onderscheid zit in wat je het 'nationale gemoed' zou kunnen noemen. België heeft ten enenmale geen nationaal gevoel. Nationale symboliek kennen we enkel als de Rode Duivels spelen.

In vreedstijd is dat identitaire gebrek een kwaliteit: het bespaart op nationalistische pathetiek en mythevorming. Nu zou het weleens een gemis kunnen zijn. De Belg is zo gewoon zichzelf als schlemiel te zien, dat hij zichzelf makkelijk laat aanpraten dat uitgerekend hij alweer in een failed state woont. 'Chaos' noemde econoom Geert Noels enkel de Belgische aanpak op Twitter, zonder de minste feitelijke grond. Pas nu The Financial Times onze communicatie-aanpak looft, durven landgenoten te beseffen dat ze niet per se slechter af zijn dan de rest.

Dat de FT specifiek de Belgische communicatiestrategie looft, is geen toeval. De federale regering - met als politieke gezichten Sophie Wilmès (MR) en Maggie De Block (Open Vld) - kozen ervoor om de communicatie grotendeels over te laten aan een vast team experts. Die (vrouwelijke?) bescheidenheid plaatst ons op een schaal met aan het andere uiterste de VS, waar president Trump zijn topexperts overschreeuwt met geraaskal. Toch zou het kunnen dat juist hij electoraal garen spint uit zijn alomtegenwoordigheid in een crisis die hij feitelijk zo mismeeert. De schijn van autoritair gezag verhult vele blunders.

reddingsboei

De **Nederland**se minister-president Mark Rutte is uiteraard geen Trump. Toch werpt ook hij zichzelf nu op als de redder des vaderlands. Daarmee speelt hij in op het sterke nationale gevoel dat in **Nederland** wél leeft. 'Presidentieel', noemt de pers het optreden van Rutte met opvallend meegaande eensgezindheid.

Terwijl, nogmaals, het **Nederlandse corona**rapport er voorlopig allesbehalve presidentieel uitziet. Uit een reconstructie in NRC blijkt dat de regering-Rutte het expertenadvies om snel strengere **coronamaatregelen** te nemen afremde. Reden: een opiniepeiling suggereerde dat de bevolking er nog niet aan wou. Had een Belgische premier die balans moeten voorleggen, dan was allang om het ontslag geschreeuwd. Pas nu de perfect voorspelbare sombere vooruitzichten lijken uit te komen, kantelt de sfeer en komt er wat kritiek op Rutte.

Er is ook een fundamenteel bestuurlijk verschil tussen België en **Nederland** dat nu opspeelt. **Nederland** bestuurt traditioneel 'prudentieel'. Dat wil zeggen dat er flink wordt bezuinigd om begrotingsoverschotten op te bouwen, die in moeilijker tijden kunnen worden ingezet. Dat maakt, ook volgens nogal wat Vlaamse media-economen, **Nederland** nu beter geschikt om de post-**corona**crisis te lijf te gaan.

Alleen: je moet wel 'post' **corona** geraken, natuurlijk. Je zou evengoed kunnen zeggen dat **Nederland** zichzelf in de zorg in de problemen bespaard heeft. De voorbije jaren werd 7 procent van de bedden in de intensieve zorg weggesaneerd. En nu gaat het erom spannen. Als de stijging in opnames aanhoudt, dan zouden alle intensive-carebedden voor **coronapatiënten** dit weekend al bezet zijn, zo voorspelde het hoofd van de **Nederlandse** Vereniging voor Intensive Care donderdag.

Een bijzonder onheilspellend vooruitzicht. Dat is het kantelpunt waarop het in Italië en Spanje mis

ging. Het doet het geroep vanuit Noord-Europa om de Europese budgettaire-financiële solidariteit met Italië en Spanje te beperken wat hol klinken. Wie weet waar zitten landen als **Nederland** volgende week op de **coronacurve**...

Dat het kritieke punt eerder nadert in **Nederland** dan bij ons, is geen toeval. Het is een bewuste politieke keuze. Met meer inwoners heeft **Nederland** toch minder intensievezorgbedden dan België: in nood zijn er 2.000 zulke bedden beschikbaar, hier 2.700. Ook in het aantal ziekenhuisbedden heeft België relatief meer marge dan **Nederland**. Het is een politieke verantwoordelijkheid die iets dieper grijpt dan een stock mondklappers wegbezuinigen.

Nog een bemoedigend element uit ons beleid in crisistijd: de sociale zekerheid die als automatische stabilisator optreedt met onder meer het stelsel van tijdelijke werkloosheid. Of hoe wat anders vaak als oorzaak voor de gezwollen overheidsschuld wordt aangeduid, in nood juist een reddingsboei blijkt te zijn: wijd verspreid en verzuild zorgnetwerk, genereuze sociale zekerheid.

Mocht de menselijke tol niet zo zwaar zijn, dan zou je de **corona**crisis dan ook echt als een interessante bestuurlijke interland kunnen beschouwen. Wie doet beter: België of **Nederland**? Uiteindelijk zal dan wellicht blijken dat de waarheid in het midden ligt. Ziek ben je vandaag beter in België, om de economie weer te doen groeien ben je morgen beter af in **Nederland**. Beide samen? Duitsland, misschien.

De Morgen, 28-03-20

p. 60

'Schande dat België geen buitenlandse patiënten opvangt' - Frank Vermassen

gezondheid. Wellesnietes

In twee Duitse ziekenhuizen worden zes Italiaanse coronapatiënten verzorgd. Het land wil ook patiënten overnemen uit de Franse Elzas, net zoals Zwitserland en Luxemburg doen. 'Europese landen moeten solidair zijn in de strijd tegen het coronavirus', zegt Frank Vermassen. 'Deze 'eigen volk eerst'-mentaliteit is in dezen een schande.'

MYRTE DE DECKER

RV

FRANK VERMASSEN

"Het siert ons land niet dat we onze overvloed aan bedden willen beschermen", zegt hoofdarts Frank Vermassen (UZ Gent). "Dit is hét moment om te tonen dat we Europees kunnen samenwerken."

"In het Universitair Ziekenhuis van Gent doen we al jaren de derdelijnszorg voor bijvoorbeeld Nederlandse patiënten uit Zeeuws-Vlaanderen. Zij komen hier voor consultaties en operaties. Ze nemen deel aan klinische onderzoeken of genieten van nieuwe technologieën. Ik vind het laf dat we hen nu in de steek zouden moeten laten.

"De federale overheid heeft een richtlijn uitgevaardigd waarin het signaal wordt gegeven dat we coronapatiënten hier niet moeten hebben. Het is in de eerste plaats dus een politieke beslissing, waar ziekenhuizen in principe niet van mogen afwijken. Ik vind het onaanvaardbaar dat buitenlandse coronapatiënten niet welkom zouden zijn in België. Deze 'eigen volk eerst'-mentaliteit is in dezen een schande.

"Als onze maatregelen effectief blijken, zouden we volgende week de piek van zieken door het coronavirus bereikt moeten hebben. Uiteraard moet je eerst de capaciteit hebben om de eigen bevolking te behandelen. Die is er in België. We zitten in de Europese top vijf van aantal bedden op de afdelingen intensieve zorg. Over heel het land verspreid zijn het er ongeveer 1.900 en die liggen nog lang niet vol.

"We zijn ongeveer het best gewapende land om deze crisis het hoofd te bieden. Het siert ons niet dat we onze overvloed aan bedden willen beschermen, waardoor de genezingskans van buitenlandse patiënten vermindert. Dit is nochtans het moment om te tonen dat we Europees kunnen samenwerken.

"Het is absurd en schandalig. Ik heb er geen andere woorden voor. Hoe kunnen we verdedigen dat patiënten uit pakweg Ieper of Henegouwen hier wel welkom zijn, maar Nederlanders van net over de grens niet? We gaan allemaal graag op vakantie naar Italië en Spanje om er van het mooie weer en de cultuur te genieten. Maar nu zij in de shit zitten, willen we hen niet helpen. Europese landen moeten solidair zijn in de strijd tegen het coronavirus. Alleen zo zullen we het virus kunnen overwinnen, want dat kent zelf ook geen grenzen en het is momenteel veel slimmer dan wij zijn. Je kan misschien zeggen dat Nederland te lang heeft gewacht om strenge maatregelen te nemen. Ik hou niet van dat vermanende vingertje. En het is zeker geen excuus om patiënten de nodige zorgen te ontzeggen."

Europese Unie faalt

"Als coronapatiënten ter plaatse kunnen worden opgevangen, zal dat zeker gebeuren. Maar we hebben deze pandemie niet langer in de hand. Je moet coronapatiënten niet in een ziekenhuis in hun thuisland verzorgen, als de kans erg klein is dat ze het daar halen. Bovendien kunnen we rekenen op een uitmuntend systeem van gemedicaliseerd transport, waardoor deze patiënten veilig kunnen worden overgebracht.

"Europa heeft in dezen gefaald. Het is een van de eerste grote crisissen sinds het ontstaan van de eengemaakte unie, en die valt als los zand uit elkaar. Zeker vanuit Brussel ontbreekt een krachtig signaal. We willen het hart van Europa zijn, maar het blijft oorverdovend stil. Zelfs al is volksgezondheid een nationale bevoegdheid, dan nog moest er al lang een overkoepelende strategie zijn.

"Ik hoop dat de richtlijnen van de overheid snel worden aangepast. Ze heeft altijd de mond vol van

internationale samenwerking, maar durft nu geen medisch opengrenzenbeleid aannemen. Dat is onethisch."

De Morgen, 28-03-20

p. 114

Lize Spit & BREGJE HOFSTEDE

Een geweldige tijd

Auteur Lize Spit en haar Nederlandse collega Bregje Hofstede, allebei °1988, vertellen beurtelings over hun leven.

BREGJE HOFSTEDE

Ooit vroeg ik aan een bevriende grijsaard hoe hij de oorlog had ervaren. Hij begon te stralen. "O, dat was een geweldige tijd!" Hij was nog een kind, hij had genoeg te eten, en hij herinnerde zich vooral dat niemand puf had om hem te commanderen.

Ik wist niet of ik bewonderend of geschokt moest zijn, tegenover zoveel zorgeloosheid.

De laatste dagen denk ik vaak aan zijn woorden terug. Wanneer ik 's ochtends de radio aanzet, stroomt het slechte nieuws binnen. Italië telt zijn doden niet eens meer. In Zuid-Afrikaanse sloppenwijken verwacht men grote rampen. En in Frankrijk, mijn nieuwe thuisland, blijft de curve zo

duizelingwekkend dat iemand voorstelt om gevangenisstraffen te hanteren voor wie de lockdown aan zijn laars lapt. Want we zijn in oorlog, klinkt het keer op keer.

Oorlog, en toch: de regen heeft eindelijk plaatsgemaakt voor zon, de perenbomen ontvouwen roze bloesems, en ik breng uren door in de tuin. Tussen deze heggen ben ik in zorgenquarantaine. Terwijl het virus woekert, dring ik het onkruid terug. Af en toe komt er een buurman over de heg een praatje maken.

Langzaam verandert het commentaar aan gene zijde van de heg. "Zo, jullie zijn heel wat van plan", klinkt het nu. "Straks hoeven jullie helemaal geen boodschappen meer te doen. Wist je dat er nog maar vijf man tegelijk naar binnen mag in de supermarché? En geen pasta meer te krijgen."

Wanneer er twee grote tanks worden afgeleverd, bedoeld om regenwater op te vangen voor het sproeien in de tuin, vraagt de buurvrouw of ik denk dat het drinkwater zal worden afgesloten. Ze lacht erbij, maar ik zag haar eerder vandaag langsrijden met een auto tjokvol proviand en vijfliterflessen.

Gaandeweg wordt mijn tuin ingelijfd in deze gekke 'oorlog'. Dat ik zoveel grond met nutteloze bloemen heb beplant, voelt ineens beschamend frivool. Onwillekeurig reken ik uit hoe groot het gat is tussen de uiterste houdbaarheidsdatum van het eten in de koelkast en de eerste oogst van mijn eigen courgettes. In plaats van een plek om te ontspannen, zie ik om me heen een knullige voorbereiding op armageddon. Steeds vaker betrap ik mezelf erop dat ik het wieden onderbreek om op mijn mobiel de laatste cijfers van zieken en doden te bekijken.

Er valt ook niet aan te ontkomen: ander nieuws lijkt er niet te zijn. Zelfs op de familie-whatsappgroep dringt het virus binnen: twee van ons zijn hun baan al verloren wegens de coronacrisis, en mijn zussen wisselen bezorgde berichtjes uit over onze nuchtere familie, die zich 'niet gek laat maken', maar misschien wel ziek. De grijsaard die ooit zorgeloos een oorlog doormaakte, stuurt me nu een mail die me moet geruststellen. 'Die verhuizing naar een afgelegen gehucht', schrijft hij, 'kon weleens je redding zijn, als straks het voedsel op is'.

Als ik dat lees, zet ik mijn mobiel uit en gooi hem in het gras. Ik sta een tijdje stil, haal diep adem en kijk van dichtbij naar de knoppen van de perenboom. Een eerste roze blaadje, dun als een muizenoor en even fijn dooraderd, trilt in de zachte wind. Aan mijn voeten ontkiemen de bloemen.

Nutteloos. Oneetbaar. Een redding.

Bregje Hofstede is journalist, columnist en schrijfster. Vorig jaar verscheen haar derde boek: Drift.

Artikelen De Standaard

De Standaard, 16-03-20

p. 7

CORONA-TELEX

Fed verlaagt opnieuw rente

De Federal Reserve heeft gisteren het renteniveau opnieuw verlaagd, van 1 procent naar een vork tussen 0 en 0,25 procent.

De Amerikaanse centrale bank zal de rente in die vork houden tot de **corona**crisis voorbij is.

De Fed kondigde ook een aankoopprogramma van 500 miljard dollar overheidsobligaties en 200 miljard dollar hypotheekpapier aan. (*blg*)

Wilmès hamert op maatregelen

Premier Sophie Wilmès (MR) heeft de bevolking gisteren toegesproken in een filmpje.

‘We kunnen de strijd tegen het **corona**virus niet winnen als we onze verantwoordelijkheid niet nemen’, verklaarde ze.

Jongeren werd expliciet gevraagd om hun contacten te beperken.

Goed nageleefd

Over het algemeen worden de **maatregelen** goed opgevolgd. Dat heeft minister van Binnenlandse Zaken Pieter De Crem (CD&V) gezegd.

Zaterdag waren een honderdtal tussenkomsten en waarschuwingen nodig, vooral voor kleinere activiteiten.

Triagecentra inrichten

De huisartsenwachtposten, die overspoeld worden met oproepen van mensen die mogelijk besmet zijn met het **corona**virus, implementeren in overleg met de ziekenhuisnetwerken triagecentra voor mensen met luchtweginfecties en gaan in wachtruimtes kinderen van volwassen scheiden.

Bussen stoppen, minder treinen

De bussen van De Lijn rijden voortaan niet meer naar **Nederland**. Ze keren aan de laatste halte voor de grens om.

Een honderdtal P-treinen van en naar Brussel, die alleen rijden tijdens de ochtend- en de avondspits, zullen voorlopig niet meer uitrijden, hebben de NMBS en Infrabel aangekondigd.

p. 9

REGERING ZAL ZEVENTIGPLUSERS BINNENKORT VRAGEN ZICHZELF TOT VIER MAANDEN LANG TE ISOLEREN

Londen neemt tijd voor harde aanpak

Het aantal doden in het Verenigd Koninkrijk is in 24 uur met 14 opgelopen tot 35, het aantal besmettingen met 20 procent. Toch blijven harde maatregelen nog uit.

BRUSSEL In het Britse Bath nam gisteren nog een duizendtal lopers deel aan de halve marathon. Hoewel de Premier League wel al stilligt, heeft de Britse regering nog altijd geen verbod op evenementen en grote bijeenkomsten ingesteld. Ze gaat daarmee veel minder doortastend te werk dan de landen op het Europese vasteland – al nam ook Nederland pas gisteravond de beslissing om scholen, horeca en sportclubs te sluiten.

Londen zit nog in de fase waarin het maatregelen voorbereidt. De regering is wel van plan dinsdag noodwetten uit te vaardigen die haar extra bevoegdheid geven voor het geval de crisis escaleert. Zo zou ze personen die een gevaar vormen voor de volksgezondheid kunnen verplichten tot quarantaine.

‘De maatregelen die we bekijken, zijn zeer, zeer verregaand. Ze zullen het gewone leven van vrijwel iedereen in dit land verstoren’, zei minister van Gezondheidszorg Matt Hancock.

Dat Donald Trump ook voor het Verenigd Koninkrijk een vliegverbod naar de VS uitvaardigde, maakte geen indruk

Zo zal zeventigplussers binnenkort gevraagd worden om zichzelf tot vier maanden lang te isoleren. Precies omdat het niet eenvoudig zal zijn om dat vol te houden, wil de regering nog niet onmiddellijk tot die maatregel overgaan. De sluiting van bars, restaurants en winkels die niet essentieel zijn, komt ook in aanmerking. Ook overweegt de regering om hotels op te eisen die nu grotendeels leegstaan om ze om te vormen tot tijdelijke ziekenhuizen. En Hancock bevestigde volgens *The Guardian* dat er wellicht een verbod komt op manifestaties van meer dan ... 500 personen. Ter vergelijking: de Oostenrijkse regering verbood gisteren bijeenkomsten van meer dan vijf personen. Ook de meeste scholen blijven gewoon open.

Collectieve immuniteit

Bijna 250 Britse wetenschappers bestempelden het Britse regeringsbeleid tegen de coronapandemie als ontoereikend. In een open brief schrijven ze dat zo onnodig levens in gevaar gebracht worden. Zij vrezen dat zonder bijkomende maatregelen de komende weken miljoenen Britten besmet kunnen raken. Bovendien dreigt de Britse gezondheidszorg – de National Health Service (NHS) – daardoor in gevaar te komen, stellen de wetenschappers.

Hancock wuifde de kritiek weg en wees erop dat de open brief niet onderschreven wordt door specialisten in andere domeinen dan epidemiologie. ‘Wij zullen luisteren naar alle geloofwaardige wetenschappers. Wat we niet zullen doen, is afwijken van een plan dat gebaseerd is op wetenschappelijk advies.’ Het feit dat de Amerikaanse president Donald Trump het Verenigd Koninkrijk toevoegde aan het lijstje met landen waarvoor een vliegverbod naar de VS geldt, maakte geen indruk.

Kritiek is er ook op regeringsadviseur Patrick Vallance. Hij verdedigde de terughoudende maatregelen door te stellen dat er bij de bevolking collectieve immuniteit wordt opgebouwd wanneer 60 procent van de mensen besmet raakt. Maar volgens de regering is Vallance verkeerd begrepen: ‘Collectieve

immunitet maakt geen deel uit van het actieplan, maar is een natuurlijk bijproduct van een epidemie.' (*bar*)

De Standaard, 16-03-20

p. 12

In Italië overheerst tijdens deze quarantaine het gezond verstand. Psychologen bieden gratis Skypesessies aan, vrijwilligerswerk piekt.

Solidariteit onder Italianen zwelt aan

Ook Jacopo, zoonje van Stefania Vergallo, heeft een **regenboogtekening** gemaakt. rr

VAN ONZE REDACTRICE INE ROOX

BRUSSELDe filmpjes van Italianen die vanop hun balkon het volkslied zongen, gingen dit weekend viraal. 'Tijdens deze gedwongen quarantaine is er dagelijks een oproep tot een nieuw initiatief, om

onze samenhangigheid te tonen', vertelt Stefania Vergallo (40), een onderwijzeres uit Limbiate, een gemeente op zo'n vijftien kilometer van Milaan. 'Zaterdagavond hebben we onze verplegers en artsen vanop onze balkons op een collectief applaus getrakteerd.'

In een week is de sfeer in Italië helemaal omgeslagen. 'Haast alles is nu dicht', zegt Vergallo. 'De supermarkten zijn wel nog open, maar aan de ingang worden klanten slechts mondjesmaat binnengelaten. Voor elke autorit hebben we een schriftelijke toestemming nodig. We mogen alleen naar de supermarkt of naar de apotheek.' Overal staan politieagenten en rijkswachters, die automobilisten controleren. 'Wie de regels van de quarantaine overtreedt, riskeert een straf die kan gaan van een hoge geldboete tot zelfs drie maanden cel.'

'De quarantaine is noodzakelijk en wérkt. In Codogno, waar de broeihaard ligt, zijn geen nieuwe besmettingen meer vastgesteld' VALENTINA CEREDA Osteopate die in Bergamo woont

Stefania Vergallo reageert geschokt, als ze hoort dat in België cafégängers tot vijf minuten voor de gedwongen sluiting van vrijdagavond nog samentroepen, of dat sommigen dit weekend de grens naar **Nederland** overstaken, om daar te shoppen en te feesten. 'Hier in Italië overheerst het gezond verstand. Er is niet genoeg plek in onze ziekenhuizen.'

‘Alles komt **uiteindelijk goed**’, staat er vaak onder de regenboogtekeningen. rr

De gedwongen quarantaine wakkert de solidariteit aan. ‘Psychologen bieden gratis online sessies aan, voor wie behoefte heeft aan mentale ondersteuning’, vertelt de onderwijzeres. ‘Kinderen tekenen ook massaal regenbogen, op papier of op witte lakens, met eronder de spreuk dat alles goed komt. Die tekeningen worden aan de balkons of aan de voordeur gehangen.’

Virtuele wensen van de juf

Stefania Vergallo zit gedwongen thuis, maar houdt dagelijks contact met haar leerlingen. ‘School is niet alleen een plek om bij te leren. Het is ook een plek waar je je vriendjes ziet, en waar sociale cohesie belangrijk is. Daarom geven wij niet alleen huiswerk, maar waken we er ook over dat we de verjaardagen van onze leerlingen niet vergeten. In plaats van samen een liedje te zingen in de klas, stuur ik nu virtuele verjaardagskaartjes uit.’

De dochters van Valentina Cereda (42), een osteopaat uit Bergamo, zitten al sinds 24 februari thuis. Zelf moest ze deze week haar praktijk sluiten. Haar man Ivano is de enige die nog buiten kan. Hij heeft een bedrijf dat sierstukwerk en reinigingen doet, en wordt nu gevraagd om bedrijven te ontsmetten.

Toch klinkt ook hier geen gemopper: ‘De drastische maatregelen zijn absoluut nodig. Vrienden die verpleegkundige zijn, draaien shiften van twaalf uur en zien dramatische situaties in het ziekenhuis. Wie wordt opgenomen, geneest of gaat dood, in dat laatste geval meestal in totale eenzaamheid. Het is verschrikkelijk. In de lokale krant *L’Eco di Bergamo* staan er dagelijks tien pagina’s vol overlijdensberichten, tien keer zoveel als normaal.’ In Italië stond de dodentol gisteravond op in totaal 1.809.

‘De quarantaine is noodzakelijk en werkt’, benadrukt Valentina Cereda. ‘In Codogno, de gemeente in Lombardije waar de broeihaard is vastgesteld, zijn de voorbije dagen geen nieuwe besmettingen meer vastgesteld.’ Codogno ligt in de rode zone in Lombardije, waar al op 23 februari tien gemeenten in quarantaine zijn gegaan, nadat ze als rode zone waren gemarkeerd. Een goede beslissing, vindt Cereda, die betreurt dat toen niet meteen heel de regio Lombardije is afgesloten. ‘Wie weet had dat de verspreiding van het virus in de rest van Italië kunnen voorkomen.’ In haar gemeente melden vrijwilligers zich bij de burgemeester aan, om voor bejaarden inkopen te gaan doen.

Samen bidden aan de telefoon

Ook op het zuidelijkste puntje van Italië, op het eiland Sicilië, werken vrijwilligers zich uit de naad om kwetsbare burgers bij te staan. ‘Onze bejaarden zijn doodsbang’, zegt Emiliano Abramo, van de gemeenschap van Sant’Egidio, vanuit Catania. ‘Ze horen voortdurend over de dodentol op tv (*alleen gisteren stierven 368 mensen in Italië, red.*) en hebben het mentaal erg zwaar.’

Iedereen stuurt zijn of haar tekening van een regenboog rond, **om elkaar op te beuren.** rr

Daarom bellen vrijwilligers van Sant'Egidio enkel in Catania dagelijks 630 bejaarden op. 'We bieden een luisterend oor en vragen wat zij nodig hebben. Vaak zijn dat boodschappen, die onze vrijwilligers dan aan huis gaan brengen, samen met een flesje desinfecterende gel. Twee universiteiten op Sicilië schenken ons elke dag vijftig liter van die gel, die wij in kleinere flesjes gieten en verdelen onder de meest kwetsbaren in de stad.'

De bejaarden vragen ook spirituele ondersteuning, zegt Abramo. 'De kerken zijn nog open, maar alleen voor het individuele gebed. Veel bejaarden zijn te bang om naar de kerk te gaan, terwijl ze de eucharistie hard missen. Daarom vragen ze ons aan de telefoon soms om samen met hen te bidden.'

Ook daklozen hebben het nu nog zwaarder. 'Zij lopen een hoog risico op besmetting', zegt Abramo, 'en bovendien lijden ze honger. In normale tijden schenken de bars en restaurants aan het einde van de werkdag de overschotjes van het eten aan hen weg, maar nu is alles dicht. Daarom hebben we een gaarkeuken georganiseerd, die elke avond tachtig maaltijden aan daklozen uitdeelt. Die steunt ook volledig op vrijwilligers.'

De Standaard, 16-03-20

p. 21

Overheid bloedt maar ook lonen niet gespaard

Steeds meer getroffen bedrijven grijpen naar noodmaatregelen. Onbetaald verlof, technische werkloosheid, schrappen van dividend. Steeds meer kosten worden op de overheid afgewenteld, terwijl de inkomsten dalen.

VAN ONZE REDACTEUR PASCAL DENDOOVEN

BRUSSEL Steeds meer bedrijven komen tot stilstand en grijpen naar de noodrem. Een Vlaams middelgroot beursgenoteerd bedrijf dat niet rechtstreeks getroffen is door het corona virus, houdt al rekening met een ingrijpende besmetting van de economie. Verwacht wordt dat het orderboekje stilaan leegloopt. Een noodscenario dat achter de hand wordt gehouden, is niet alleen tijdelijke werkloosheid, maar ook het schrappen van het dividend.

De bioscoopgroep Kinopolis gaat wel al zover. ‘We schrappen het dividend, het bedrijf gaat nu voor. Het is wat een goede huisvader nu doet’, zegt Joost Bert, hoofdaandeelhouder van Kinopolis. Eddy Duquenne, ceo van Kinopolis, zegt dat later deze week een set maatregelen bekendgemaakt wordt. Die grijpen vooral in de loonkosten in. Zelfstandig leidinggevend personeel zal gevraagd worden niet langer te factureren, personeel moet al dan niet onbetaald verlof nemen. De concrete maatregelen hangen af van de sociale wetgeving in de diverse landen. De ingrepen treffen vooral de centrale diensten. Het personeel in de bioscopen is iets meer vertrouwd met pieken en dalen. Kinopolis is sinds maatregelen in Spanje, Frankrijk en Nederland nu in heel Europa in lockdown. Duquenne vermoedt dat Canada en de VS zullen volgen.

‘We zijn een sterk bedrijf en hebben geen financiële vervaldata op korte termijn, maar we nemen de noodzakelijke maatregelen’, zegt Duquenne. De impact blijft onbecijferd. ‘Het hangt ervan af hoelang het duurt. Als het maar twee weken is, dan zeg ik tegen de medewerkers: gebruik die twee weken om je bureau en kasten op te ruimen. Experts raden aan met een langere periode rekening te houden.’

Sunweb: dubbele kosten

Bij Sunweb, de marktleider in Europa inzake wintersportvakanties en een belangrijke speler in de zomer voor het Middellandse Zeegebied, zegt commercieel directeur Tim Van den Bergh dat het bedrijf aankijkt tegen dubbele kosten. ‘We moeten de mensen repatriëren. Dat betekent lege bussen en vliegtuigen uitsturen en die halfvol tot vol terugbrengen. Daarnaast heb je mensen die geboekt hadden om te vertrekken en die we nu moeten omboeken naar een andere datum. Maar de hotels en vliegtuigtickets zijn al betaald door ons. Die hotels en vliegtuigtickets moeten we straks een tweede keer betalen.’

Strikt genomen kan een Belgische vakantieganger die een pakketreis geboekt heeft, de terugbetaling in cash vragen als de prestatie niet geleverd kan worden. Dat komt omdat België een Europese richtlijn strikter in Belgische wetgeving heeft omgezet. Elders volstaat het klanten de kans te geven later toch

te reizen. TUI en Sunweb stellen klanten voor om te boeken. ‘De sector vraagt de minister van Economische Zaken om toe te staan dat we de klant niet onmiddellijk in cash moeten compenseren’, zegt Van den Bergh.

De touroperators vragen de overheid ook om de kosten van het repatriëren op zich te nemen. ‘Ingevolge het negatieve reisadvies moeten we nu lege bussen uitsturen naar het buitenland en lege vliegtuigen naar Marokko sturen die halfvol terugkomen. Nu is er een algemeen negatief reisadvies. We zullen dat uiteraard respecteren, maar vragen de overheid deze kosten op zich te nemen.’ Brussels Airlines vraagt ook nog eens een lening aan de overheid (*zie hiernaast*). De Scandinavische luchtvaartmaatschappij SAS zei gisteren 90 procent van haar werknemers tijdelijk te ontslaan of zo’n 90.000 werknemers. De meeste vluchten worden vanaf vandaag geschrapt. Zweden raadt niet-essentiële vluchten af tot 14 april.

Toerisme, luchtvaart, transport, energie en de financiële sector krijgen de grootste klappen, maar ook de bredere economie komt almaar meer onder druk naarmate de crisis langer duurt. Andrew Sheets, strateeg bij Morgan Stanley, ziet een risico op een recessie in de VS en in de wereld. Europa en België zien hun economie in de eerste jaarhelft krimpen. ‘Het virus veroorzaakt een aanbodschok en een vraagschok.’ Een andere econoom waarschuwt dat het consumentenvertrouwen kan terugvallen. Alles hangt af van de duur van de crisis.

In België betekent het soepele systeem van anticrisis **maatregelen** dat de factuur bij de belastingbetaler terecht komt. Al meer dan 1.700 bedrijven hebben een aanvraag ingediend om een deel van hun loonkosten te mogen afwentelen op de overheid. Daardoor kan worden vermeden dat werknemers ontslagen worden. Voor de overheid loopt de factuur op, terwijl door de recessie de inkomsten dalen. De extra factuur valt samen met stijgende verzorgingskosten.

De Standaard, 16-03-20

p. 44

BELGEN DIE GRENS OVERSTEKEN ÉÉN VAN REDENEN DAT OOK NEDERLANDSE HORECA OP SLOT GAAT

Grensstadje Sluis weert Vlaamse coronatoeristen

In de Nederlandse grensstreek een frisse pint gaan drinken nu de cafés bij ons dicht zijn? Vergeet het maar. Onze noorderburen beslisten gisteren dat ook daar alle horeca op slot gaat, samen met de scholen. Het voorbije weekend was zware kritiek gekomen op de vele Vlamingen die de grens overwipten op zoek naar vertier of om koopjes te doen.

VAN ONZE REDACTEURS JENS VANCAENEGHEM, JUNIOR VERBEEKE

DIETER VERSCHOOREN

SLUIS Het begon al vrijdagavond in café Jopie, 's avonds de betere danskeet van Sluis, de Zeeuws-Vlaamse gemeente op een boogscheut van Knokke-Heist. Rond middernacht, luttele minuten nadat de horeca in België in lockdown was gegaan, doken de eerste polonaises met landgenoten er op. En ook zaterdag was het Vlaams er de voertaal. 'We deden onze deuren open om 11 uur, en het was meteen *boem patat*', zegt garçon Wesley de Haan.

De aanwezige Belgen waren speciaal naar Sluis gereden voor een frisse pint. 'Ik ben uitbater van Hotel Montanus in Brugge. Voor mij is de hele situatie een ramp, en daarom wil ik mijn gedachten even verzetten', zegt Jo Dezutter, die er samen met zijn fietsvrienden van De Putters uit Oostkamp enkele biertjes achterover sloeg. 'Of dit niet gevaarlijk is? Iedereen mag wel gewoon gaan werken en de bus nemen. Ik vind het allemaal een beetje relatief.'

Hetzelfde verhaal in Nieuw-Namen, een klein **Nederlands** dorpje dat aanschurkt tegen het Oost-Vlaamse Kiendrecht. Aan de toeg van café t' Rost Zand klonk het unaniem dat de sluiting van de cafés in België 'belachelijk' is. Zo ook bij de Oost-Vlaming Mark Van den Branden, die de zaak waar hij werkt, in Sint-Niklaas, gesloten ziet tot begin april. 'Dan komen we maar naar Holland. Het bier smaakt hier hetzelfde, en iedereen *klapt* hier Vlaams.'

In de winkelstraten was het af en toe over de koppen lopen, en de Belgische nummerplaten kleurden onmiskenbaar de parkings.

'Ongepast creatief'

De massale trek naar **Nederland** kon op weinig begrip rekenen. Minister van Binnenlandse Zaken Pieter De Crem (CD&V) en Vlaams minister-president Jan Jambon (N-VA) veroordeelden het **corona**toerisme scherp. 'Wij betreuren dat een aantal mensen meent ongepast creatief te moeten zijn', zei die laatste. 'Als je in **Nederland** op café gaat, heeft dat net hetzelfde effect als bij ons. Een grens is géén grens voor een virus.'

Dat hebben ze in **Nederland** intussen ook begrepen. Het was de Middenstandsvereniging Sluis zelf die als eerste ingreep door 2.500 parkeerplaatsen af te sluiten. Na een spoedberaad met burgemeester Marga Vermue werd dat al snel verstrengd tot een sluiting van alle winkels, cafés en restaurants. 'De Belgen zijn altijd welkom, maar nu even niet', zei Jon Lonink, voorzitter van de Veiligheidsregio Zeeland, tegen de **Nederland**se krant *PZC*.

Diezelfde Lonink had gisteren opgeroepen om op nationaal niveau **maatregelen** te nemen tegen het **corona**toerisme. Lang moest hij niet wachten op een antwoord. Gisteravond maakte de **Nederland**se regering bekend dat over het hele land alle cafés en restaurants om 18 uur dicht moesten, samen met andere plekken waar veel mensen samenkomen. Versta: sport- en fitnessclubs, sauna's, seksclubs en coffeeshops. Het cafétoerisme is gedeeltelijk de reden waarom de horeca nu op slot gaat, zei minister van Medische Zorg Bruno Bruins. 'Dat vinden we onwenselijk, daarom nemen we deze maatregel.' Ook de scholen gaan dicht tot 6 april, behalve voor kinderen van ouders met cruciale beroepen.

De winkels blijven voorlopig wel open, maar het is duidelijk dat u beter niet meer naar **Nederland** trekt om te shoppen. Bovendien: In Sluis, Breskens en Cadzand kunt u toch niet meer parkeren. Ook daar liggen de straten er de komende dagen verlaten bij.

20 mensen overleden

Bij onze noorderburen zijn intussen ten minste 1.135 mensen besmet met het **corona**virus, zeker 20 mensen kwamen er al om.

p. 7

Als helft bevolking telewerkt, kan piek écht verminderen

Hoe meer mensen telewerken of thuisblijven, hoe kleiner de piek van het aantal covid-19-patiënten zal zijn. Om die piek voldoende te temperen, moet de helft van de werkende bevolking thuis blijven, blijkt uit berekeningen.

VAN ONZE REDACTEURS **DRIES DE SMET** **KARSTEN LEMMENS**

BRUSSEL Om de sars-CoV-2-epidemie in te dijken vraagt de regering om zo veel mogelijk van thuis uit te werken, indien dat mogelijk is. Dat kan een groot verschil maken: als 20 procent van de werkende bevolking de komende weken thuiswerkt, kan de piek van de besmettingen met een kwart verminderen. Dat blijkt uit berekeningen van Niel Hens (UAntwerpen en UHasselt) en Philippe Beutels (UAntwerpen). Als 40 procent thuiswerkt, zou de piek zelfs met 40 procent verminderen.

Het uitvlakken van die besmettingspiek is cruciaal om de druk op het gezondheidssysteem zo laag mogelijk te houden. Als heel veel mensen tegelijk besmet worden, zullen ook heel veel mensen tegelijk verzorgd moeten worden in het ziekenhuis. Het risico bestaat dan dat ziekenhuizen de toeloop niet aankunnen, waardoor niet alle patiënten optimale zorgen zouden krijgen. Dat was het geval in het noorden van Italië. En ook in het Nederlandse Noord-Brabant is de druk op de ziekenhuizen hoog.

Uit het model van Hens en Beutels blijkt dat 50 procent van de werkende bevolking van thuis uit zou moeten werken om de druk op de ziekenhuizen onder controle te houden. 'Met 50 procent komen we in de buurt van het beoogde effect', zegt Pierre Van Damme, professor epidemiologie aan de

Universiteit Antwerpen. ‘We moeten dus alle moeite doen om te telewerken. Tegelijk mogen we ook de algemene aanbevelingen en andere maatregelen niet verwaarlozen. Als blijkt dat die niet goed opgevolgd worden, zullen nieuwe maatregelen misschien toch nodig zijn.’

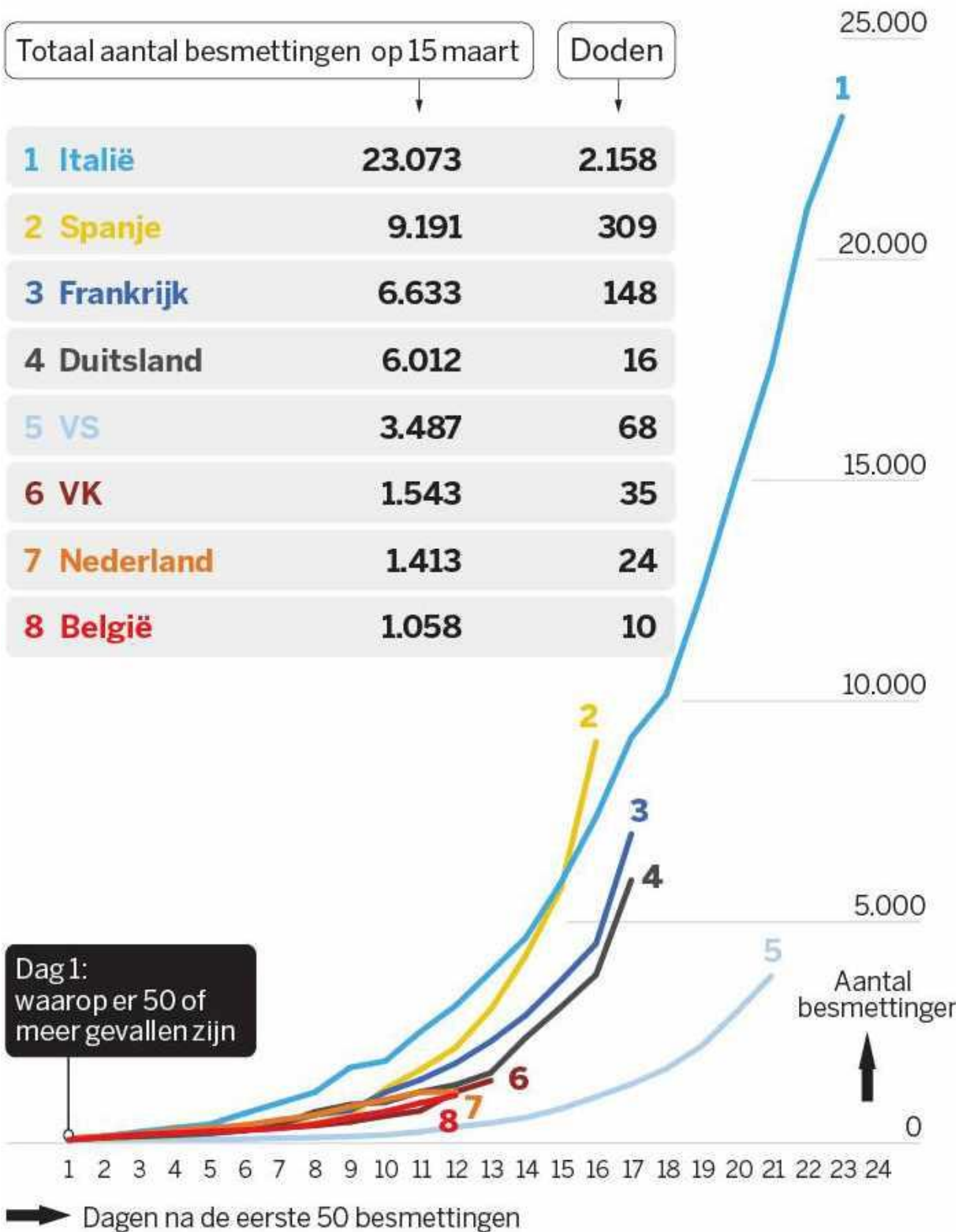
België is geen voorloper

De overheid heeft wel opgeroepen om massaal thuis te werken, maar het is onduidelijk hoeveel werknemers vandaag van thuis uit werken of thuisblijven. Uit cijfers van telecomregulator BIPT blijkt dat gisteren, in vergelijking met vorig maandag, 20 tot 50 procent meer spraaktelefonie en dataverkeer over vaste lijnen plaatsvond. Ook werd er veel meer met de gsm gebeld. ‘Er was een stijging met 35 tot 60 procent’, zegt Michel van Bellinghen, de voorzitter van het BIPT. Het verbruik van mobiele data daalde, omdat mensen thuis meer gebruikmaken van een wifiverbinding.

De cijfers wijzen dus op een sterke toename van het thuiswerken, maar de vraag is of dat voldoende is. Uit cijfers van Eurostat blijkt dat in 2018 bijna 6,6 procent van de Belgische werkenden doorgaans van thuis uit werkt. Nog eens 16 procent doet het soms. Maar met 23 procent thuiswerkers is België geen voorloper in Europa. In Nederland werkt 36 procent van de werkenden minstens af en toe thuis, in Zweden is dat 35 procent. En zelfs als we het Nederlandse cijfer vandaag wel zouden halen, is het nog onvoldoende om de piek te temperen, blijkt uit de berekeningen van Hens en Beutels.

Evolutie totaal aantal besmettingen

Per land, sinds er 50 of meer gevallen bekend zijn

DS Infografiek | Bron: Sciensano, ECDC

WEIGERACHTIG TEGENOVER RIGOUREUZE AANPAK

Rutte en Johnson trekken economische realo-kaart

VAN ONZE REDACTEUR DOMINIQUE MINTEN

BRUSSEL Dat de toestand ernstig is, daarover laat geen enkele Europese leider twijfel bestaan. Maar welke economische prijs ben je bereid te betalen voor de volksgezondheid? Boris Johnson en Mark Rutte werpen zich op als ‘economische realo’s’ en verzetten zich tegen een totale lockdown van hun land.

Dat werd gisteren duidelijk nadat Rutte de Nederlanders rechtstreeks had toegesproken. Het was van de oliecrisis van 1973 geleden dat een Nederlandse premier dit nog had gedaan. Rutte beklemtoonde dat hij volledig op het kompas van de wetenschappers vaart en dat hij wil voorkomen dat het virus onbeheerst zijn gang kan gaan. Maar hij voegde er meteen aan toe dat eindeloos proberen het virus tegen te houden, geen optie is. ‘Zo’n rigoureuze aanpak kan op het oog aantrekkelijk lijken, maar deskundigen wijzen erop dat we ons land een jaar of langer zouden moeten platleggen, met alle gevolgen van dien.’

Rutte houdt er daarom rekening mee dat de meeste mensen besmet raken, maar dat hoeft geen drama te zijn. De meesten zullen slechts lichte klachten hebben, maar veel belangrijker: op die manier ontwikkel je groepsimmunititeit.

Scholen en cafés open

Dat Rutte de groepsimmunititeit ter sprake bracht, was opvallend, want ook in het VK weerklinkt dat discours. Het was de wetenschappelijke raadgever van premier Boris Johnson die er het voorbije weekend over sprak. Patrick Vallance zei dat als 60 procent van de bevolking besmet is – en dus immuun wordt – het virus vanzelf stopt met zich te verspreiden.

Meer nog dan Rutte wacht Johnson met drastische maatregelen te nemen. Scholen en cafés zijn nog altijd open en de premier is voorlopig niet van plan ze te sluiten. Onder druk van een almaar ongerustere publieke opinie, zal hij dagelijks persconferenties geven, maar verplichte maatregelen houdt hij af. Hij raadt alleen af ‘onnodig sociaal contact’ te hebben. Johnson zei te vertrouwen op het ‘volwassen’ gedrag van de bevolking.

Daarmee loopt hij minstens een week achter op de rest van Europa. De vraag is hoelang hij dit kan volhouden. Het aantal besmettingen begint sneller op te lopen, vooral in Londen.

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

De Standaard, 17-03-20

p. 22-23

Mokerslag voor winkelsector

Steeds meer winkels sluiten hun deuren vanwege ongerust personeel en dalend klantenbezoek. De economie krijgt klappen.

VAN ONZE REDACTEURS PASCAL DENDOOVEN

BRUSSEL De ene winkelketen na de andere maakte gisteren bekend de deuren te sluiten. Daarmee gingen ze verder dan wat de Nationale Veiligheidsraad vorige week donderdagavond had beslist en lijkt het land steeds verder op slot te gaan. 's Ochtends was er nog commotie ontstaan, omdat de schoenenwinkel Torfs op de weekendsluitingen reageerde door de openingsuren op woensdag en vrijdag te verlengen. De vakbonden reageerden geprikkeld. 'Het personeel in gevaar brengen voor meer omzet kan niet', reageerde de socialistische vakbond BBTK 's ochtends. In de namiddag besloot Torfs dan om toch maar te sluiten. Alle winkels blijven één week dicht. 'We zullen de situatie in het weekend opnieuw evalueren', zei Wouter Torfs.

De schoenenwinkel sluit niet zozeer omdat er maandag geen volk in de winkel was, aldus Torfs, maar vanwege de maatschappelijke druk. De retailwebsite Retaildetail van Jorg Snoeck had op de langere winkeluren gereageerd met een veelgelezen kritisch artikel, maar ook de bonden hadden overleg geëist. 'Ik denk dat we het zo hadden kunnen organiseren dat mensen veilig kunnen winkelen door voldoende afstand van elkaar te houden', zegt Torfs. De sluiting van de winkels kost hem een paar miljoen euro omzet. Voor de werknemers is tijdelijke werkloosheid wegens overmacht aangevraagd.

Diepvriezers kopen

JBC, een van de grote Belgische kledingverkopers van de familie Claes, had eerder op de middag bekendgemaakt dat het tot 3 april zijn winkels sluit. Dat is de sluitijd die de overheid momenteel

oplegt voor horeca en andere publieksactiviteiten. Volgens Bart Claes was dat ingegeven door de bezorgdheid om de gezondheid van medewerkers en klanten. ‘We zijn een familiemerk. Gezondheid is nu de prioriteit.’ Met de financiële impact was Claes naar eigen zeggen nog niet bezig.

Gisteravond zei ook Dieter Penninckx, ceo van de retailgroep FNG, die onder meer de Brantanoketen overkoepelt, alle winkels in België vanaf vandaag te sluiten. Dat gebeurt voorlopig nog niet in **Nederland**. Hoelang de Belgische winkels van FNG sluiten, is niet duidelijk. ‘Ze blijven dicht tot nader bericht’, zegt Penninckx. FNG groeide de afgelopen jaren agressief via overnames en nam daarbij veel schulden aan boord.

Het lijstje winkels die verder gaan dan wat de Belgische overheid oplegt, is lang. De modewinkelketen ZEB, gelieerd aan Colruyt Group, sluit tijdelijk zijn 113 winkels. Het personeel gaat in tijdelijke werkloosheid, op de hoofdzetel is telewerk aan de orde. Filou & Friends sluit ook tot nader bericht alle winkels. Decathlon sluit alle winkels voor het publiek, maar klanten kunnen in de winkels nog terecht om bestellingen af te halen, die ze online geplaatst hadden. Coolblue sluit zijn fysieke winkels. Proximus maakte al bekend hetzelfde te doen. Coolblue stelt overigens online vast dat de verkoop van diepvriezers flink gestegen is. Dat houdt verband met Belgen die hamsteren en naast hun kasten ook een diepvries willen volstoppen. Urban Outfitters, Apple en Nike zijn andere winkelketens die hun deuren sluiten. Apple doet dat wereldwijd, met uitzondering van China.

Veel winkeliers wijzen erop dat de onlinewinkels open blijven, maar modewinkeliers maken zich weinig illusies. Nu de economie aan het stilvallen is, is een nieuw kleedje kopen om uit te gaan, niet de eerste prioriteit van consumenten. ‘Consumenten zullen sowieso bepaalde aankopen, gaande van kleding over een keuken tot een auto, uitstellen. Een deel van die omzet recupereert je misschien later, maar voor de horeca is het een drama. Het eten wordt slecht in de koelkast’, reageert Jan De Nys, ceo van Retail Estates, een van de grote verhuurders van winkelveerhuur.

In Italië heeft de overheid vastgelegd dat wie een winkel huurt en nu geen inkomsten heeft, geen huur moet betalen aan de eigenaar. In België is dat nog niet aan de orde. ‘De huur voor maart is al betaald. De volgende deadline is april’, zegt De Nys. ‘Enkele weken geen huur is te overleven, maar als dat tot in mei is, zal dat pijn doen.’

Alle hens aan dek bij banken

Op de kredietafdelingen van bankiers is het alle hens aan dek. Ze gaan na welke bedrijven per direct opvolging vragen. Sommige bankiers bellen zelf naar het management met de vraag ‘of ze kunnen helpen’. ‘Als iemand een lening heeft aangegaan voor de overname van een tandartspraktijk en drie maanden impact ondervindt van de **corona**crisis, verlengen we de looptijd van het krediet met drie maanden’, zegt directeur Dirk Wouters van Bank J. Van Breda. ‘Als het bedrijf ongezond is en tegen belangrijke niet-verzekerde claims aankijkt, zullen we dat natuurlijk anders bekijken.’

Bankiers houden er rekening mee dat dit jaar de kredietverliezen toenemen, net als de vraag naar overbruggingskredieten. De grote bekommernis is dat als de **corona**crisis te lang duurt, een aantal bedrijven het niet zal redden. Enkele sectoren worden buitensporig hard getroffen. ‘Veel Belgische moderetailers stonden al onder druk. Dit is het laatste wat ze konden gebruiken’, zegt Jorg Snoeck (Retaildetail). Ongezien is dat het virus zoveel landen tegelijkertijd treft, waardoor de hele wereldeconomie kreunt.

De sluiting van de winkels betekent dan weer dat werknemers tijdelijk in de werkloosheid komen wegens overmacht. Ze krijgen van de overheid 70 procent van hun loon. Alleen al afgelopen vrijdag, zaterdag en zondag vroegen bij de hr-dienstengroep Liantis 2.000 werkgevers tijdelijke werkloosheid aan. Die factuur komt bij de overheid, die ook nog eens de kosten van een brede recessie in de ogen moet kijken.

p. 1

Sociaal leven valt stil

De overheid neemt nieuwe maatregelen tot en met 5 april: niet-essentiële handelszaken gaan dicht, voor alle burgers geldt een samenscholingsverbod. ‘Dit is ongezien.’

VAN ONZE REDACTEURS MATTHIAS VERBERGT

BRUSSEL De komende drie weken plooit het sociaal leven van bijna alle Belgen zich terug op het gezin. Dat is de kern van de nieuwe maatregelen van de Nationale Veiligheidsraad. Die schakelde gisteravond voor de derde maal een versnelling hoger in de strijd tegen het nieuwe coronavirus: buiten mag je voortaan, met ingang vanaf vanmiddag 12 uur, alleen nog om naar je werk te gaan, naar de (dieren)voedingswinkel, post, bank, apotheek, krantenwinkel of om te tanken.

‘Fysieke activiteiten zoals wandelen, joggen of fietsen moedigen we aan’, verduidelijkte premier Sophie Wilmès (MR) tijdens een persconferentie. Maar buitenkomen mag enkel met gezinsleden die onder hetzelfde dak wonen. Woont u alleen, dan mag u een vriend of vriendin vragen om u te vergezellen. ‘Maar hou afstand’, aldus Wilmès.

Ook voor bedrijven zijn de maatregelen ingrijpend. Ongeacht hun omvang moeten ze telewerk organiseren ‘voor alle functies, zonder uitzondering’. Lukt dat niet, dan moeten de regels van *social distancing* (anderhalve meter afstand) gerespecteerd worden, zowel op het werk als tijdens het transport ernaartoe. Bedrijven die de maatregelen niet naleven, zullen beboet worden – de boetemaat moet nog worden bepaald. ‘Respecteert het bedrijf zelfs na een sanctie de maatregelen niet, dan moet het sluiten.’

In cruciale sectoren, denk aan de gezondheidszorg, is telewerken niet vereist, maar moeten werknemers de nodige afstand proberen te houden.

De regeling voor scholen blijft dezelfde, crèches blijven open. Ook het openbaar vervoer blijft actief, maar moet zich zo organiseren dat de reizigers de nodige afstand kunnen bewaren. Niet-essentiële verplaatsingen naar het buitenland zijn niet toegestaan tot en met 5 april.

Geen lockdown

Wilmès gaf ook details over een aantal types kleinere handelszaken, zoals kappers en nachtwinkels: zij mogen telkens één klant per keer binnenlaten en bedienen, nachtwinkels moeten sluiten om 22 uur ’s avonds. Grotere handelszaken mogen een persoon per tien vierkante meter binnenlaten, openbare markten worden gesloten. Voedselkramen zijn alleen toegelaten ‘op plaatsen waar ze onmisbaar zijn’.

Premier Wilmès benadrukt dat de maatregelen geen lockdown inluiden. Mensen mogen hun huis uit, ook om te werken, dus het gaat in essentie om een samenscholingsverbod. Ter vergelijking: in Italië, dat wel in lockdown is, mogen mensen slechts kort naar buiten en alleen. Ze moeten hun verplaatsing, bijvoorbeeld om medische redenen, verantwoorden aan de politie met een formulier.

Gisternamiddag had de Wereldgezondheidsorganisatie in Europa nog aangedrongen op de ‘meest drastische maatregelen’. De Veiligheidsraad komt daar nu aan tegemoet, hoewel viroloog Marc Van Ranst gisteren in *De afspraak* sprak over ‘een gemiste kans om het een lockdown te noemen’ en dus om een harder signaal te geven. Minister van Binnenlandse Zaken Pieter De Crem (CD&V) noemt de nieuwe maatregelen nochtans ‘ongezien sinds het ontstaan van België. Maar er is geen andere optie.’

De voorbije week bleek namelijk al dat niet alle Belgen de maatregelen tot dusver even serieus nemen. Voor hen was Maggie De Block (Open VLD) streng: ‘De zotte stoten van dit weekend,

lockdownparty's en mensen die naar Nederland gingen, doen de curve (met het aantal besmettingen) stijgen.'

De nieuwe maatregelen gelden tot en met 5 april en worden dan geëvalueerd. 'Of dit het finale pakket is,' aldus Wilmès, 'zal ervan afhangen of de verspreiding van het virus onder controle raakt.'

Blz. 2-15 berichtgeving.

Blz. 33-36 opinie.

Delen:

TWEET

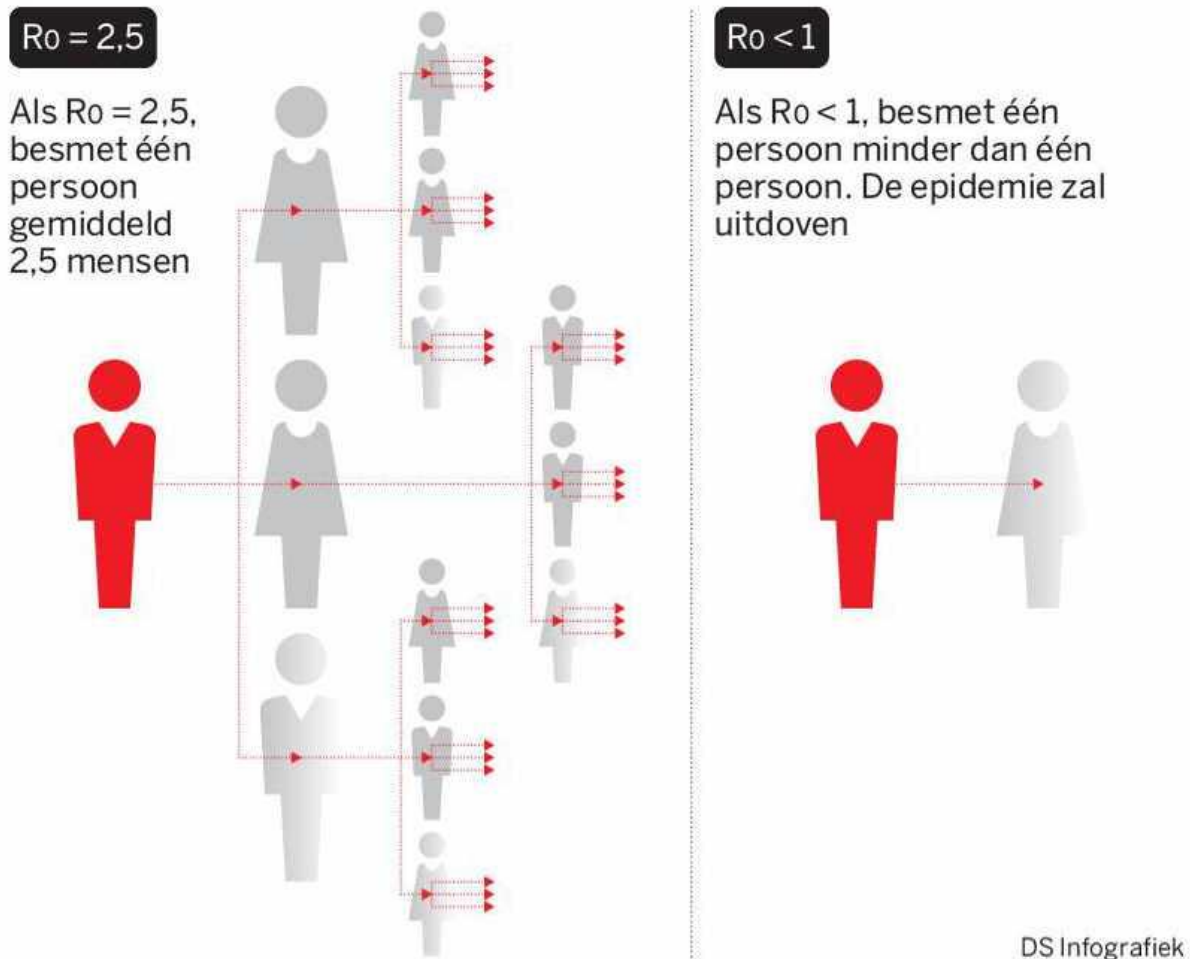
DELEN

E-MAIL

Hoe kunnen we de epidemie afremmen?

Het aantal besmettingen (R_0) dat elk besmet persoon veroorzaakt, wordt bepaald door het aantal contacten en de besmettelijkheid. Voor sars-Cov-2 is R_0 2,5.

De reproductiesnelheid kan verkleinen door sociale afscherming en hygiëne-maatregelen.

De Standaard, 18-03-20

p. 6-7

8 VRAGEN DOEN WE GENOEG, EN HOELANG MOETEN WE DIT VOLHOUDEN?

Op naar één besmetting per persoon

Met drastische **maatregelen** proberen België en zijn buurlanden een ziekenhuisopnamecrisis te vermijden. Zal dat met de huidige ingrepen lukken? En wanneer mogen ze opgeheven worden? 'De grote uitdaging is dat we dit zullen moeten volhouden tot er een vaccin is – achttien maanden of langer.'

VAN ONZE REDACTEURS **DRIES DE SMET, ROELAND TERMOTE**

BRUSSEL Alle overheden nemen maatregelen – de een al drastischer dan de ander – om te verhinderen dat de ziekenhuizen onder een golf van covid-19-patiënten kraken. Maar hoeveel is genoeg en hoelang moeten we dat volhouden?

1. Wanneer doen we genoeg?

Het korte antwoord: als de ziekenhuizen, en in het bijzonder de afdelingen intensieve zorgen, het nog allemaal kunnen bolwerken. De maatregelen moeten het aantal besmettingen niet naar nul terugdringen, maar zo laag maken dat de druk op de gezondheidszorg beheersbaar wordt.

2. Hoe laag dan?

Vandaag besmet elke besmette persoon gemiddeld 2,5 andere personen. Dat is onhoudbaar, want zo neemt het aantal besmette Belgen exponentieel toe. We moeten met zijn allen dat cijfer – basaal reproductiegetal of R_0 in het jargon – terugdringen naar 1. Dat betekent dus dat elke besmette persoon gemiddeld nog één iemand besmet. Dat is een drastische daling met 60 procent.

Alleen een R_0 rond 1 verhindert een te sterke toename van het aantal gevallen. Krijgen we dat cijfer onder 1, dan dooft de epidemie uit, zoals dat in China het geval is.

3. Doen we vandaag genoeg?

Het aantal besmettingen dat elke besmette persoon veroorzaakt, hangt sterk af van het aantal contacten en de besmettelijkheid van de ziekte. Dat laatste kunnen we verminderen door hygiëne maatregelen. Het aantal contacten brengen we terug door ‘social distancing’ – afstand houden. België heeft vorige week een rist maatregelen genomen, zoals het sluiten van scholen en het afgelasten van evenementen. Gisteravond werden de maatregelen nog aangescherpt. Uit een Britse studie van het Imperial College Covid-19 Response Team blijkt dat geen enkele maatregel volstaat – tenminste als die apart genomen wordt. Scholen sluiten is het minst effectief (zie grafiek), en ook evenementen afgelasten helpt maar matig: de kans op langdurig contact is niet groot. Maar als maatregelen gecombineerd worden – zoals België dat doet – is het mogelijk om het besmettingsgetal R_0 inderdaad tot 1 te herleiden. Daarvoor is geen volledige lockdown nodig. Dat scenario hebben de Britten niet meegenomen in hun studie. Belangrijk is wel dat de maatregelen ook effectief opgevolgd worden.

4. Geldt dit ook voor België?

Biostatisticus Niel Hens (UHasselt en UAntwerpen) maakt berekeningen voor ons land. Het goede nieuws is dat ook wij het aantal besmettingen drastisch kunnen terugdringen. ‘Als iedereen die opvolgt, zou dat kunnen. Als mensen laks zijn, wellicht niet.’ Uit zijn model blijkt dat de helft van de werkende Belgen zou moeten telewerken om het beoogde effect te bekomen (DS 17 maart).

Tegenover het Verenigd Koninkrijk heeft België wel een troef: het aantal ziekenhuisbedden. Het VK kan tegelijk maximaal 8 van de 100.000 inwoners intensieve zorg verzekeren. In België is dat 16.

Uit de cijfers die dagelijks vrijgegeven worden, blijkt dat het aantal bevestigde besmettingen niet langer toeneemt. Maar daar kunnen geen grote conclusies uit getrokken worden omdat we lang niet alle mogelijke gevallen testen.

5. Hoelang moet je die maatregelen volhouden?

‘Tot de R_0 -waarde onder 1 zit’, zegt Hens. ‘Dan kan je bekijken of het opportuun is om maatregelen op te heffen, om zo opnieuw naar een R_0 van 1 te gaan.’ Zo stijgt het aantal besmettingen opnieuw, maar het blijft beheersbaar. Bijkomend voordeel: wie al besmet is, bouwt immuniteit op. Als het aantal te sterk stijgt, moet er opnieuw verstrengd worden. Om het beleid flexibeler te maken, moeten we in elk geval beter monitoren, stelt Hens.

Maar de onderzoekers van Imperial College vrezen dat we de maatregelen niet kunnen opheffen zonder opnieuw grote pieken te krijgen. Als de scholen – in hun simulatie na vijf maanden – opnieuw opengaan neemt het aantal besmettingen pijlsnel toe, met zelfs een hogere (maar latere) piek dan wanneer geen maatregelen genomen worden (zie grafiek). Op dat moment kunnen ook de ouders opnieuw gaan werken, waardoor telewerk afneemt. Een alternatief, zo berekenen de onderzoekers, is om een stop-en-go-beleid te voeren. De scholen kunnen opnieuw open als er voldoende bedden in de ziekenhuizen zijn. Dreigt een piek, dan moeten de scholen opnieuw dicht.

‘De grote uitdaging is dat we dit zullen moeten volhouden tot er een vaccin is’, besluiten ze. Dat kan ‘achttien maanden of langer duren’.

Is dat realistisch? ‘Dat is een vraag die we ons moeten stellen’, zegt Hens. ‘Je kan voor een lockdown kiezen, maar wat doe je dan daarna?’ In elk geval verwacht Hens geen snelle oplossing. ‘Ik zie nog altijd mensen dingen plannen voor eind mei of juni. Ik zou niet te veel plannen.’

6. Is groepsimmunititeit een oplossing?

Een remmende factor op de uitbraak van een virus is groepsimmunititeit: als een voldoende grote groep besmette mensen weerstand ontwikkelt tegen een infectie, maken kwetsbare individuen een kleinere kans om die nog op te lopen. Drastische maatregelen beperken de verspreiding maar, belemmeren ook de opbouw van groepsimmunititeit in de gemeenschap. Na het opheffen van de lockdown kan zo een nieuwe verspreidingspiek ontstaan.

Maar groepsimmunititeit tot stand brengen door het virus geheel te laten begaan, is ongewenst. Uit de cijfers blijkt immers dat 60 procent van de bevolking dan zou moeten besmet zijn. Ondertussen kan de infectie wel grote tol eisen.

7. Is groepsimmunititeit niet waar de Britse premier Boris Johnson op inzette?

Aanvankelijk wel, wat ook het ontspannen Britse beleid – zonder harde onderdrukkingmaatregelen – tot voor kort verklaarde. Dat veranderde maandagavond nadat de *Imperial*-studie voorspelde dat zonder koerswijziging de capaciteit aan ziekenhuisbedden zelfs in een optimistisch scenario op zijn minst acht keer zou overschreden worden. Zelfs als elke patiënt verzorgd kon worden, dreigden meer dan 250.000 Britten te sterven. ‘In het VK is die conclusie slechts bereikt in de laatste dagen’, schreven de auteurs van de studie, op basis van ervaringen in eigen land en in Italië. ‘De enige haalbare strategie’, concluderen ze, is overstappen naar het soort onderdrukkingmaatregelen die al van kracht zijn in andere Europese landen. Rijkelijk laat, vond Richard Horton, hoofdredacteur van het Britse medische tijdschrift *The Lancet*. De regering, zo tweette hij, had op basis van Chinese cijfers die zijn blad eind januari publiceerde, veel eerder gealarmeerd moeten zijn. ‘We hebben zeven weken verspild. Deze crisis was geheel te voorkomen.’

8. Ook de Nederlandse premier Mark Rutte sprak in zijn toespraak maandagavond over het opbouwen van groepsimmunititeit. Lijkt Nederland meer op het VK of meer op België?

Rutte had het inderdaad over de opbouw van groepsimmunititeit, maar dan wel ‘gecontroleerd’ en in tandem met het afremmen van het virus. Groepsimmunititeit is niet het centrale doel van zijn beleid, schreef *NRC Handelsblad*, maar eerder ‘bijvangst’. ‘De Nederlandse aanpak’, zo schreef de krant, ‘lijkt op “pompend remmen”, zodat het aantal patiënten op intensieve zorg niet uit de hand loopt, maar tegelijk wel zo veel mogelijk immuniteit kan worden opgebouwd die een buffer tegen het virus vormt.’

Wel hebben de Nederlanders enkele dagen langer gewacht met maatregelen als het sluiten van sportclubs, restaurants en cafés. ‘Ik weet niet of België en Nederland heel veel van elkaar gaan verschillen’, zegt Hens. ‘Je merkt dat iedereen aan het convergeren is naar eenzelfde aanpak, zij het dan niet gecoördineerd.’

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

INTERVIEW CHARLES MICHEL VOORZITTER EUROPESE RAAD

‘De Europese Unie is China niet’

Charles Michel sluit niet uit dat de Europese leiders de vuurkracht van het Europese noodfonds inzetten om de impact van de coronacrisis te verlichten.

VAN ONZE REDACTEUR BART BEIRLANT

BRUSSEL Uitzonderlijke tijden vereisen ook voor journalisten uitzonderlijke methodes. Voor een interview met *Libération*, *Le Soir* en *De Standaard* over de Europese aanpak van de coronacrisis, grijpt Charles Michel naar een teleconferentie. Het voorziene videogesprek gaat niet door omdat het netwerk overbelast is. Doorvragen is moeilijk. Maar, zoals Macron zou zeggen, *à la guerre comme à la guerre*.

De jongste weken is het woord ‘coördinatie’ vaak gevallen in Brussel. We hebben vooral een gebrek daaraan gezien onder de 27 lidstaten. Het was ‘ieder voor zich’.

‘De EU heeft snel gereageerd, eerst via de ministers van Gezondheid. Daarna voelden we dat er meer politiek leiderschap nodig was. Daarom hebben we twee videoconferenties gehouden op het niveau van de Europese Raad, die geleid hebben tot een concreet actieprogramma. De verschillende maatregelen op nationaal niveau, die steeds ingrijpender zijn geworden, dienen hetzelfde doel: de besmetting van het virus vertragen. We werken ook meer samen op wetenschappelijk vlak om een vaccin te ontwikkelen. We zullen al het noodzakelijke doen en alle middelen inzetten om samen de zware economische en sociale gevolgen op te vangen. En we werden het eens over het afsluiten van de buitengrenzen voor niet-essentiële reizen en over principes om de situatie aan de binnengrenzen te verlichten.’

Maar België en Nederland pakken het nog altijd verschillend aan. Dat wijst toch op een gebrek aan coördinatie?

‘Alle lidstaten steunen het principe dat ze maatregelen moeten treffen om de besmetting zo veel mogelijk te vertragen en zo levens te redden. Maar de Europese Unie bestaat uit 27 lidstaten en evenveel regeringen. De maatregelen worden formeel op nationaal niveau genomen.’

Het duurde tot 10 maart voor de Europese Raad een eerste videoconferentie hield. Pas dan zijn de Commissie, de Europese Centrale Bank en de Europese Investeringsbank wakker geworden. In de buitenwereld leeft het idee dat de EU in eerste instantie niet goed gereageerd heeft en nu een inhaalmanoeuvre moet uitvoeren.

‘De lidstaten hebben zich gebaseerd op het oordeel van de experts. Als je vandaag de vergelijking maakt met het algemene gevoel twee tot drie weken geleden, zie je dat we nu in een andere wereld leven. Sindsdien is het besef gegroeid bij veel lidstaten en wellicht ook bij de Europese instellingen dat we te maken hebben met een uitzonderlijke toestand die uitzonderlijke reacties vereist. De jongste twee weken groeide de bewustwording dat er een paradigmashift nodig is ten opzichte van onze klassieke manier om een crisis te bestrijden. De videoconferentie op 10 maart was een sleutelmoment, omdat de leiders daar beslist hebben om samen op te trekken.’

Wat is voor u de belangrijkste les tot nog toe?

‘Dit is een zeer ernstige crisis zonder voorgaande, door de aard, omvang en onvoorspelbare dimensie ervan. We zullen er maar uit raken als we eendrachtig zijn en zo veel mogelijk samenwerken. Geen enkel land kan in zijn eentje deze strijd winnen, of het nu in Europa of in de wereld is. We moeten de rangen sluiten om het aantal overlijdens en de impact op onze voorspoed te beperken.’

Moet de les niet zijn dat men de EU bevoegdheden moet geven inzake volksgezondheid, om federale beslissingen te kunnen nemen zoals in de VS en tegengestelde boodschappen te vermijden?

‘Op korte en middellange termijn hebben we geen nood aan een institutioneel debat. Nu moeten de Europese instellingen en de lidstaten pragmatisch en met gezond verstand samenwerken om levens te redden en onze burgers en bedrijven zo veel mogelijk te beschermen voor de economische en sociale gevolgen – die groot zullen zijn. Als we uit deze draaikolk zijn, zullen we zeker lessen moeten trekken. Nu moeten we het geld mobiliseren zonder ons artificiële vragen te stellen. Als het huis in brand staat, denkt men niet aan de waterfactuur, maar mobiliseert men alles om levens te redden.’

Hebben de leiders dinsdag gepraat over de activering van het Europees Stabilisatiemechanisme (ESM) om eurolanden te helpen? Europese maatregelen dus, in plaats van ongeordende, nationale oplossingen die afhangen van de budgettaire middelen in elke lidstaat en die de economische onevenwichten binnen de eurozone nog kunnen vergroten?

‘We hebben de twee nodig. De lidstaten beschikken over veel hefboomen, zoals tijdelijke werkloosheid of steun aan getroffen sectoren en kmo’s. Die moeten ze activeren. Na de vorige crisis zijn we het eens geworden over mechanismen om ons collectief te beschermen tegen schokken. We werken met de eurogroep samen om alle noodzakelijke instrumenten te mobiliseren, waaronder het ESM. Volgende week is er opnieuw een Europese top via videoconferentie, waar we zullen discussiëren over de economische en sociale aspecten. Het zou een fout zijn daar nu al snel over te communiceren.’

Deze crisis legt ook de zwakheid van uw functie bloot: u hebt geen macht. U kunt proberen andere leiders te overtuigen; maar dat kost tijd – tijd die er nu niet is.

‘We zijn de Europese Unie, niet China of de VS. De EU is geen staat. Mijn positie heeft me toegelaten in enkele dagen belangrijke vooruitgang te boeken op de punten waar ik in het begin naar verwees. Is

alles opgelost? Niemand heeft een toverstokje. We zullen er alleen uit komen als we nauwer samenwerken en de rangen sluiten.'

Tijdens de crisis van de eurozone had men de indruk dat de EU uit elkaar kon vallen. Heeft Europa daar lessen uit getrokken?

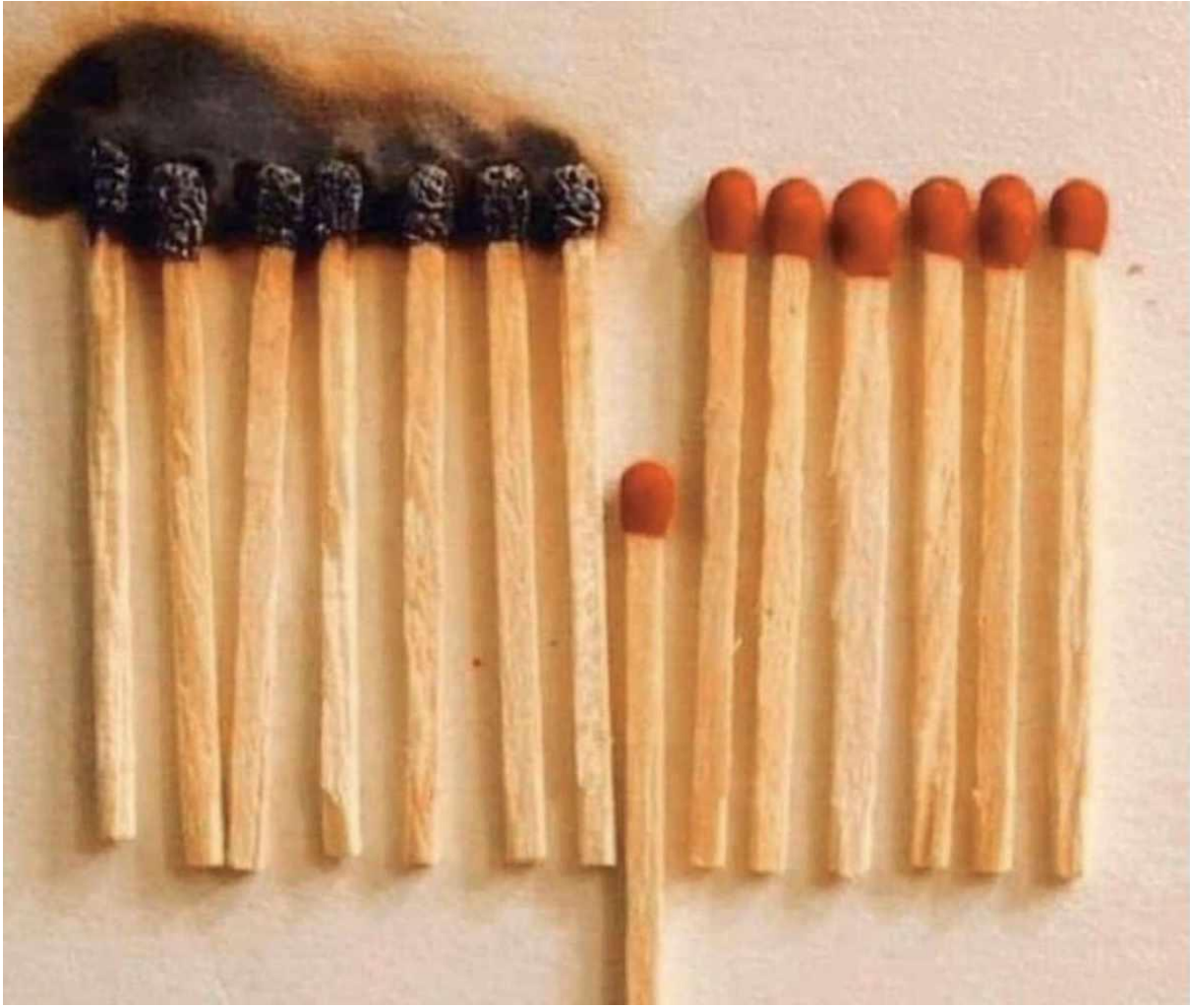
'Enkele weken waren we verrast door waar we mee geconfronteerd werden en beseften we dat we terra incognita betraden. Ik voel vandaag rond de tafel een sterkere wil om samen te werken dan toen ik Belgisch premier was. Maar ten tijde van de terreuraanslagen – die andere schok – probeerden we onze burgers ervan te overtuigen voort te leven zoals ze gewoon waren. Nu moeten we hen vragen hun sociale contacten te herleiden en zeker al de komende weken ons klassiek gedrag te veranderen. En ook op economisch vlak zullen we onze klassieke schema's en ideologische bakens moeten verlaten. Deze crisis zal ons verplichten op een substantiële manier enkele benaderingen te herzien om onze burgers opnieuw op het pad richting welvaart te zetten.'

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

De Standaard, 19-03-20

p. 34-35

Groepsimmunititeit eist een te hoge tol

De aanpak om het nieuwe coronavirus in te dijken, verschilt wereldwijd. Volgens Ignaas Devisch is een lockdown zowel moreel als medisch de beste optie.

WIE? DOCEERT MEDISCHE FILOSOFIE EN ETHIEK AAN DE UGENT. COLUMNIST VAN DEZE KRANT. WAT? LOCKDOWN LIJKT TE VERKIEZEN. MAAR OOK DIE STRATEGIE VEROORZAAKT NADELEN ZOALS VEREENZAMING. IGNAAS DEVISCH

Covid-19 plaatst ons voor een karrenvracht aan praktische en morele dilemma's. In België staan momenteel velen volmondig achter een lockdown als strategie om het aantal besmette burgers te beperken tot de capaciteit die onze gezondheidszorg kan dragen. Dat heet *flattening the curve* – we halen de curve naar beneden – naar de bedenker ervan, Carl Bergstrom, hoogleraar evolutionaire biologie.

Voor die strategie valt veel te zeggen, maar er zijn nog opties. Zo kiest Nederland voor groepsimmunititeit. Dat betekent dat je min of meer gecontroleerd een groot deel van de bevolking bewust besmet laat raken, zodat je als groep immunitet opbouwt tegen het virus. Hoe meer mensen weerstand opbouwen, hoe minder mensen met weinig weerstand getroffen worden, zo luidt de

redenering. Groepsimmunitet mikt erop dat we sneller van het probleem zullen afmaken en dat we een eventuele tweede golf van besmetting beter zullen weerstaan.

Lockdown kiest voor isolatie en het nemen van afstand omdat men vreest dat bij groepsimmunitet het aantal doden veel hoger kan oplopen. Bovendien stelt men zich vragen bij de optie om mensen – ook jij en ik dus, of onze kinderen – bewust te laten besmetten. Is dat moreel verantwoord?

Tijd winnen

Misschien is het volgende beeld verhelderend: als je een rijtje lucifers naast elkaar hebt in een pakje en je ontsteekt de eerste, dan gaat het vuur over naar de volgende in rij. Een virus is zoals die brandende vlam: indien we de ketting niet onderbreken blijft ze gaande. Hoe dus de vlam te doven? Het model van sociale afstand kiest ervoor lucifers uit de rij te halen, zodat de vlam niet kan overspringen en het aantal besmettingen beperkt blijft. Afstand is daarom het codewoord.

Groepsimmunitet laat alles waar het is, maar wil hier en daar lucifers natmaken zodat het vuur geen vat heeft op hen en uitdooft. Zo gebruik je in feite het virus zelf als een vaccin. Een beetje zoals in het judo: indien je tegenstander je aanvalt, ga je niet in de verdediging met een tegenzet, maar zet je de aanval verder om zo je opponent te vloeren.

De keuze tussen de twee modellen is niet zonder meer eenvoudig. In principe is groepsimmunitet efficiënter in de tijd, maar heeft het een gigantisch nadeel: zo'n 50 tot 70 procent van de bevolking moet besmet raken om de groepsimmunitet te laten werken. Dat kan in het geval van **covid-19** leiden tot een onaanvaardbaar hoge dodentol. Bovendien weten we niet veel over de effecten van deze pandemie: hoeveel weerstand hebben genezen patiënten opgebouwd, kan het gezondheidssysteem zo'n toevloed aan patiënten aan, zijn jongere mensen niet sterker vatbaar dan we tot nu toe inschatten en komt er wel een tweede golf?

Lockdown lijkt daarom een logische keuze, maar ook die keuze kent nadelen. Beeld je even in dat we die **lockdown** enkele maanden moeten aanhouden. Dan zal dat zwaar doorwegen. De samenleving ligt grotendeels stil, sociale vereenzaming zal genadeloos toeslaan, evenals de mentale last van isolatie of het gebrek aan afleiding, samen met nog andere factoren die veel mensen nu over het hoofd zien uit angst voor besmetting.

Bovendien blijft het grootste deel van de bevolking even vatbaar als voorheen, tot zolang er geen vaccin bestaat. Daar blijft uiteraard het schoentje knellen: tot we een vaccin hebben, zullen er **maatregelen** nodig zijn. Maar als we tijd winnen, lijkt de keuze voor **lockdown** zowel moreel als medisch de beste optie.

Belgenmop

De afgelopen dagen viel er kritiek te lezen op de Belgische aanpak die een beetje mossel noch vis zou zijn. België maakt inderdaad geen duidelijke keuze: we ondergaan in grote mate een **lockdown**, maar niet helemaal. Voor we hierover een nieuwe Belgenmop maken, is het gepast de voordelen van die aanpak te bestuderen: er is nog minieme familiale interactie of met vrienden in de buitenlucht mogelijk en het is toegelaten om op een verantwoorde manier onszelf van levensmiddelen te voorzien. Dat maakt de isolatie iets draaglijker zonder de risico's zwaar op te drijven of het aantal besmettingen niet langer te controleren.

Natuurlijk moeten we dringend meer bescherming bieden voor hen die noodzakelijke taken opnemen: de productie van voedsel en andere levensnoodzakelijke producten en de zorg voor de zieken en hulpbehoevenden. Laten we dit laatste eerst doen en met de hoogste prioriteit: het voorzien van beschermingskledij is een absolute must, niet alleen in de ziekenhuizen. Ondertussen moeten we blijven nadenken over wat moreel gesproken de beste keuzes zijn de komende tijd.

Die oefening had eerder kunnen gebeuren, maar zonder urgentie maken we er doorgaans geen tijd voor. Hopelijk trekken we hier lessen uit. Ethiek lijkt immers altijd overbodig. Tot ze noodzakelijk wordt.

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

COLUMN

p. 34-35

Waar was u toen wij ziek waren?

BÉATRICE DELVAUX

Waar was u toen wij ziek waren? Aan uw smartphone vastgeklonken, om uw cynisme en flauwe grappen uit te braken? In uw woordenboek verdiept, op zoek naar synoniemen van ‘onwettig’ en ‘dictatuur’? Of zat u in een partijvergadering waar u argumenten oprakelde tégen de deelname aan een noodregering? Maakte u een selfie zonder enige ‘sociale afstand’ of verkoos u het V-teken van de overwinning te maken?

Probeerde u met uw directeur communicatie uw geruststellende verklaringen te herzien (‘Dat virus is geen probleem, het is gewoon een griepje, laten we vooral geen paniekvoetbal spelen’) kwestie van aan damagecontrol te doen en later zonder al te veel gezichtsverlies het tegenovergestelde te kunnen zeggen, met als excuus: ‘Iedereen is van mening veranderd, toch?’ Een mooi voorbeeld daarvan ziet u in de video van *The Washington Post* over de ommezwaai van de ‘journalisten’ van *Fox News*.

Concentreert u zich op de sms’jes die u uw partijvoorzitter wil sturen met de mededeling dat u zijn hoofd eraf hakt als hij doet wat hij heeft voorgesteld? Zit u verscholen in een vrijwel leeg halfroond, waar u de macabere parlementsitting filmt? Dit in afwachting van het moment waarop u de anti-politiek zult aanwakkeren en stemmen kunt ronselen voor een uitzichtloos extremisme zonder enige vorm van solidariteit? Ik hoop uit de grond van mijn hart dat ik de dag nooit moet meemaken waarop, in tijden van andere coronacrisissen, mijn lot en dat van mijn geliefden in de handen terechtkomen van een dergelijk bestel.

Waar was u toen wij ziek waren?

Hielp u mee een noodregering op poten te zetten of probeerde u dat integendeel te beletten, hoewel het al te laat is, hoewel u de vorige afspraken hebt gemist en dat u zelfs op het laatste moment, wanneer levens primeren op politieke spelletjes, niet op kon houden naar uw eigen navel te staren (‘Maar wat na corona, als mijn partij dan verstrikt zit in een coalitie waar we niet van willen weten’)? Wat hierna? Maar in hemelsnaam, miljoenen Belgen vragen zich af of ze ‘hierna’ hun bejaarde ouders nog zullen weervinden, hun jongeren, hun baan, of ze ‘hierna’ hun huis nog kunnen houden, al hun vrienden!

Waar was u toen wij ziek waren?

Bent u geobsedeerd door de wil Sophie Wilmès te bashen, die de eed heeft afgelegd voor een inderdaad wankelende regering, maar die in de frontlinie staat? Ze doet dat in omstandigheden die haar werden opgedrongen door collega’s, die zonder een stap vooruit te komen ballonnetjes bleven oplaten. Ze is te zwak voor de job? Een ander – uiteraard een man – met meer ervaring en meer electorale legitimiteit was beter geweest? Sorry, maar dat is een regelrechte leugen en een machistische ontkenning van de werkelijkheid.

De waarheid is simpel: na uw struisvogelgedrag, uw mistspuierij, uw heisa en vooral, sinds jaren, uw onbekwaamheid (en voor sommigen geldt: uw opzettelijke weigering) om tot een dialoog, een gecoördineerde aanpak en solidariteit te komen in een land dat daar overduidelijk naar snakt, is Wilmès zonder meer de meest geschikte persoon voor die functie. Omdat u niet in staat bent zowel in het noorden als het zuiden van het land het respect en het vertrouwen in te boezemen, die vanwege de extreme ernst van de situatie meer dan ooit nodig zijn.

Je hoort fluisteren dat het makkelijker zou zijn voor de Vlaamse journalisten om het spelletje te spelen van de boze Franstalige politici tegenover de arme vernederde en gediscrimineerde Vlamingen. En voor de Franstalige journalisten makkelijker om de boze Vlamingen op te voeren tegenover de arme solidaire en onbaatzuchtige Franstaligen. Zelf heb ik vastgesteld dat niemand van ons die keuze heeft gemaakt, rekening houdend met het politieke Tsjernobyl dat ‘hierna’ moet worden bestuurd.

Met wie? Om wat te doen? In de actuele situatie heb ik geen zin die vragen te beantwoorden. Ik sluit me aan bij Jan Segers van *Het Laatste Nieuws* en zeg alleen: ‘*Bonne chance, Madame Wilmès, et bon courage.*’ Aan de twitteraars die hun ongenoegen blijven ventileren, geef ik de raad ook andere berichten te lezen, berichten die ditmaal geen verkiezingsresultaten weergeven, maar medische cijfers: 135 nieuwe patiënten, 4 nieuwe overlijdens, in amper 24 uur tijd.

En nee, momenteel hoeven we België niets te verwijten, want nee, in tegenstelling tot **Nederland**, Groot-Brittannië of de Verenigde Staten waar de politieke domheid de plak zwaait, heerst in ons land geen chaos. We hebben dat vooral te danken aan ons uitstekende medische beleid en aan de mensen die nu een hoofdrol spelen: artsen, wetenschappers, apothekers, leraren, het personeel in de rusthuizen ... Allemaal leveren ze een eensgezinde strijd, anticiperen, beslissen samenhorig, zowel in het noorden als in het zuiden van het land.

Terugblikkend op de voorbije weken en maanden en gezien de dringende noodzaak tot actie mag de politieke wereld zich niet langer onttrekken aan haar taak premier Wilmès, haar omgeving en de burgermaatschappij te hulp te komen. Door antwoorden te geven, mee te denken over economische **maatregelen** en middelen om de gezondheids crisis het hoofd te bieden. ‘Hierna’ zal Sophie Wilmès kunnen zeggen dat ze haar best heeft gedaan. Wat lang niet voor iedereen geldt.

Béatrice Delvaux is senior writer bij Le Soir. Haar column verschijnt vierwekelijks op donderdag.

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

CORONA

Lippens bant Nederlanders uit Knokke-Heist

JVE

Nederlanders zijn niet meer welkom in Knokke-Heist. Burgemeester Leopold Lippens vindt dat onze noorderburen veel te laks optreden tijdens de corona crisis en stelt strenge maatregelen in. Zo komen er verscherpte grenscontroles.

Er komt aan Belgische zijde geen permanente controle, maar de grensovergangen zijn wel opgenomen in het algemene patrouilleschema van de lokale politie ter controle van de federale maatregelen.

In het Nederlandse Sluis maakt men zich zorgen over Belgen die nog altijd de grens oversteken. De Nederlandse politie heeft vorig weekend aan de overgang met het Retranchement een duizendtal bestuurders die kwamen winkelen of wandelen gevraagd om rechtsomkeer te maken. Nederlanders zijn ook niet langer welkom in het AZ Zeno.

‘Aangezien de Nederlandse overheid geen drastische maatregelen neemt om het coronavirus tegen te gaan, willen we te allen prijze vermijden dat Nederlandse burgers onze bevolking komen besmetten’, aldus Lippens.

Geen huwelijken

‘Blijkbaar vindt de Nederlandse regering het nog altijd niet nodig om horecazaken te sluiten en kan de bevolking er nog altijd volop feestjes bouwen. Zolang we hier in ons land in een gevaarlijke crisis verkeren, zijn Nederlanders niet welkom in onze gemeente en zeker niet in ons ziekenhuis waar alle mogelijke preventieve maatregelen zijn genomen om het virus buiten te houden.’

Ook alle burgerhuwelijken zijn afgelast tot het einde van april. Ook zal Knokke-Heist particulieren verbieden om zelf strandcabines op te zetten. Dat moet voortaan gebeuren door professionelen, om mensen binnen te houden. (jve)

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

COMMENTAAR

Voorwaarts maar niet vergeten

BART BRINCKMAN

Haar doorleefde tussenkomst verstoorde het gebruikelijk theater. CDH-Kamerlid Catherine Fonck bedwong zichtbaar opspelende tranen toen ze stilstond bij de wanhopige strijd die collega's vandaag leveren. De arts introduceerde met haar emotie de werkelijkheid in de Wetstraat, een biotoop die veelal een eigen realiteit verkiest. De overige fractieleiders keken even op van hun oeverloze getokkel op hun smartphones.

Later op de dag kreeg het **corona**kabinet van Sophie Wilmès het vertrouwen. Dat verliep schoorvoetend, met lange tanden. De frustratie over het schabouwelijke schouwspel van afgelopen weekend oogt onverteerd. Bovendien blijft het een wankele constructie. Het overleg over de invulling van de volmachten belooft gezien de politieke tegenstellingen moeilijk en tijdrovend te worden.

Toch lijkt het noodzakelijk dat het gejeremieer over de gemiste kansen van die paars-gele meerderheid voor enkele maanden de koelkast ingaat. Voorwaarts, maar niet vergeten. De frustratie mag gerust stromen, eens houdt het op. Regering en parlement moeten de komende maanden zichzelf overtreffen. Daarbij zullen ze schipperen tussen ideologische discussie en daadkracht.

De sanitaire **maatregelen** vormen geen probleem. Maar het economische relancebeleid belooft pittige meningsverschillen, waarbij de ene de bedrijven meer slagkracht wil geven en de andere koste wat het kost de koopkracht van de mensen wil verzekeren. Los van de bijzondere machten zal het parlement het regeringswerk moeten controleren.

Die evenwichtsoefening overstijgt de politiek. Zo houdt bij wetenschappers de discussie aan over de noodzaak om de scholen te sluiten. Debat blijft noodzakelijk, de argumenten verdienen het om te worden gehoord. Maar ook daar moeten we vooruit. De discussie kan ouders in verwarring brengen, de suggestie aanzwengelen dat de overheden het niet weten.

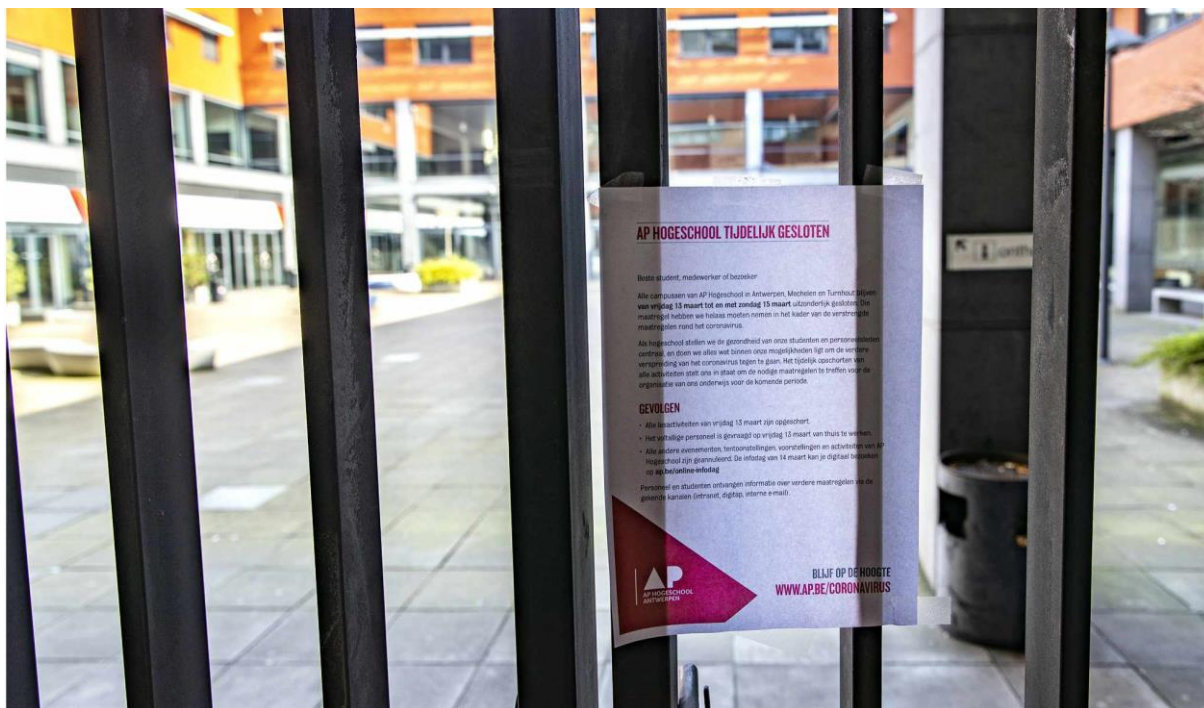
Het verschil in aanpak tussen België en **Nederland** illustreert dat er geen absolute zekerheden bestaan. **Covid-19** genereert ongeziene uitdagingen, politici en wetenschappers vechten tegen onbekenden. Pas over enkele jaren kunnen we inschatten of er efficiënt werd gehandeld. En er wachten nog verscheurende keuzes.

Niemand kan voorspellen of de ziekenhuizen de verwachte toestroom de baas kunnen. Hopelijk neemt de curve ooit af en kunnen **maatregelen** worden versoepeld. Natuurlijk staat de volksgezondheid voorop. Maar de stilstand van het publieke leven komt ook met een prijs, voorlopig geschat op 30 miljard euro.

Delen:

TWEET

DELEN

De Standaard, 20-03-20

p. 4

‘Als scholen te vroeg opengaan, krijgen we zeker een tweede piek’

Over precies één maand kunnen de schoolpoorten opnieuw opengaan. Maar zal dat ook gebeuren? Zo nee, waarop moeten we dan wachten?

VAN ONZE REDACTEURS DRIES DE SMETTOM YSEBAERT

BRUSSEL Beleven we over één maand opnieuw een gezellige drukte aan de schoolpoort en op de speelplaats? Op maandag 20 april is de paasvakantie immers voorbij.

De Belgische wetenschappers die de verspreiding van het nieuwe **corona**virus op de voet volgen, waren het er haast unisono over eens dat scholen sluiten geen noodzakelijke en ook geen wenselijke maatregel was. Erika Vlieghe, professor infectieziekten (UAntwerpen), en lid van het wetenschappelijk comité, bevestigt dat het advies van de experts luidde dat het te vroeg en niet het dringendst was om de scholen dicht te doen.

Ook Steven Van Gucht, de voorzitter van het wetenschappelijk comité, Pierre Van Damme (UAntwerpen), Herman Goossens (UAntwerpen) en Marc Van Ranst (KU Leuven) waren er niet voor gewonnen. De sluiting heeft immers ook een neveneffect: kinderen worden mogelijk door de grootouders opgevangen. ‘Daardoor is de epidemie in Italië nog groter geworden’, verklaarde spoedarts Ignace Demeyer (OLVZ Aalst) in *VTM Nieuws*. Uit een bevraging van de Universiteit Antwerpen blijkt dat 3 procent van de gezinnen geen andere oplossing had dan de kinderen door de grootouders te laten opvangen.

In **Nederland** verliep de discussie niet anders. ‘Bij griep zijn kinderen vaak de motor van de uitbraken, dus bij een nieuwe griepvariant waartegen niemand immuun is, is het sluiten van scholen zeker effectief’, zegt professor epidemiologie Hans Heesterbeek (Universiteit Utrecht). ‘Bij dit nieuwe virus is dat maar de vraag. Het leek geen prioriteit te hebben boven het verminderen van contacten in het algemeen.’

Ook in **Nederland** dicht

In een artikel dat Heesterbeek onlangs met drie collega's publiceerde in het vakblad *The Lancet*, stelde hij dat scholen sluiten waarschijnlijk niet effectief is, gezien het lage aantal besmettingen bij kinderen. Toch zijn ook bij onze noorderburen de scholen sinds deze week dicht. De **Nederlandse** premier Mark Rutte gaf toe dat hij het wetenschappelijk advies niet gevolgd had. Het was een 'democratische beslissing' omdat hij gehoor gaf aan de druk van het volk.

Als scholen sluiten geen effectieve of wenselijke maatregel is, kunnen we ze dan zonder problemen snel weer openen, bijvoorbeeld na de paasvakantie dus?

Zo makkelijk ligt het niet, stippen ook de wetenschappers aan. 'Het probleem met sluiten is dat ze op een bepaald moment ook weer open moeten gaan', stipt Heesterbeek aan. 'Zeker is dat deze ziekte dan niet weg is.' Want ook al komt ze in een regio niet meer voor, 'een reiziger kan die altijd opnieuw meebrengen'.

Bovendien is het niet zo dat scholen sluiten géén effect heeft op het aantal besmettingen. Een Britse studie stelt dat scholen sluiten de minst effectieve van alle onderzochte **maatregelen** is. Maar het helpt wél om de piek in te dijken. Als de scholen opnieuw opengaan, kan dat tot een nieuwe piek aan besmettingen leiden. 'Als ze te vroeg opengaan, zal dat zeker tot een tweede piek leiden', zegt Anne-Mieke Vandamme, professor virologie (KU Leuven).

Wanneer is dan het juiste moment? Een eerste voorwaarde is dat we het aantal besmettingen onder controle moeten krijgen. Om te weten of dat lukt met de huidige **maatregelen**, moeten we minstens een week wachten. Als de piek in zicht is, kunnen we best nog een maand afwachten of het aantal besmettingen afneemt, stelt Heesterbeek. 'Dan kunnen de **maatregelen** verlicht worden.'

Als we op veilig willen spelen, dan moeten we de scholen pas heropenen als het aantal gevallen zo laag is dat we opnieuw aan *containment* kunnen doen, vindt Vandamme. 'Dan zullen we elk geval weer opsporen en isoleren, zoals we in het begin hebben gedaan.' Mogelijk worden we daarbij geholpen door de zelftesten die snel op de markt kunnen komen. Dat moet een snellere detectie mogelijk maken.

Politieke vraag

Als we de scholen vroeger openen, dan zullen kinderen elkaar besmetten, en ook hun ouders. 'Kinderen hebben zo goed als geen symptomen, maar besmetten mogelijk wel elkaar en brengen het zo in een gezin binnen. Na verloop van tijd zal elk gezin het gehad hebben', zegt Vandamme. Jonge ouders worden minder getroffen door **COVID-19**. Maar zonder risico is dat niet.

Mogelijk is het verstandig om te wachten met een heropening tot er antivirale middelen beschikbaar zijn, stelt Vandamme. 'Die worden nu ontwikkeld. Volgende week kunnen de eerste resultaten gepubliceerd worden. Die antivirale middelen kunnen vermijden dat mensen in een kritieke situatie belanden, en zullen tot minder sterfgevallen leiden. In principe zou je daarmee ook preventief kunnen behandelen, al blijven het wel toxische producten.'

In elk geval is de vraag wanneer de scholen kunnen heropenen – net als het sluiten – geen wetenschappelijke maar een politieke vraag. Politici die uit voorzorg liever te vroeg dan te laat de scholen sloten, zullen ze – opnieuw uit voorzorg – misschien wel liever te laat dan te vroeg heropenen.

p. 13

CORONATELEX

Politie neemt 180.000 coronatests in beslag

De politie en de Civiele Bescherming hebben gisteren 180.000 coronatests in beslag genomen bij een Waals bedrijf, samen met een voorraad reagentia die goed zouden zijn voor honderdduizenden tests. Dat zegt het kabinet van minister van Binnenlandse Zaken Pieter De Crem (CD&V), dat daarmee - informatie van *Het Laatste Nieuws* bevestigt.

Volgens het kabinet valt het bedrijf niets te verwijten, maar was het belangrijk dat de tests niet op de buitenlandse markt zouden terechtkomen. 'Dit is in het nationaal belang.'

Grenscontroles in Kinrooi en Maaseik

De burgemeesters van grensgemeenten met Nederland maken zich zorgen omdat een groot aantal Nederlanders naar België blijft komen voor niet-essentiële verplaatsingen. In Kinrooi en Maaseik zijn ze alvast begonnen met grenscontroles. Jo Brouns, burgemeester van Kinrooi, zegt dat er lange wachtrijen staan aan de tankstations, van auto's met Nederlandse nummerplaten. 'Op die manier hol je onze maatregelen uit. Blijf thuis! Dat geldt ook voor de Nederlanders.'

Vijf pv's voor café in Belsele

Woensdag heeft de politie vijf pv's uitgeschreven in café de Oude Zwaan in Belsele. Het café bleek, ondanks alle maatregelen, nog steeds de deuren open te houden. Zowel de uitbater als de vier klanten die er zaten, kregen een proces-verbaal.

Treinaanbod wordt afgebouwd

Het treinaanbod wordt vanaf maandag verder afgebouwd. Spoorwegmaatschappij NMBS en spoorwegbeheerder Infrabel voeren wat zij noemen een 'treindienst van nationaal belang' in, minstens tot 5 april. Vooral 's avonds zullen er veel minder treinen rijden. 'Dit is de enige optie om een robuuste, stabiele en voorspelbare treindienst te behouden', klonk het gisteren in een persbericht.(belga)

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

De Standaard, 20-03-20

p. 49

IN BAARLE GELDEN NEDERLANDSE ÉN BELGISCHE REGELS EN DAT LEIDT TOT VERWARRING

‘Onze ingang ligt in Nederland, dus moeten we wel openen’

In exclave Baarle-Hertog lopen de landsgrenzen door elkaar met het Nederlandse Baarle-Nassau. De handelszaken op Nederlands grondgebied zijn meestal gewoon open, de Belgische winkels zijn dicht.

VAN ONZE MEDEWERKSTER BRITT PEETERS

BAARLE-HERTOG De Belgische straten van Baarle-Hertog zijn kalm, bijna doodstil. Op één enkele bakker na zijn alle zaken er gesloten. Het Nederlandse Baarle-Nassau is opvallend levendiger. Horecazaken zijn dicht, maar schoenwinkels, de keten Kruidvat, kappers en boetieks zetten hun deuren gewoon open. De Nederlandse regering wil in tegenstelling tot ons land het nieuwe coronavirus bestrijden door in te zetten op groepsimmunititeit. Het schepencollege van buurgemeente Hoogstraten vindt dat om problemen vragen.

De Belgisch-Nederlandse grens loopt dwars door textielwinkel Zeeman. De ingang van de zaak ligt op Nederlands grondgebied en dus is de zaak open. In België zijn alle Zeeman-winkels gesloten.

‘Wij moeten de Nederlandse regelgeving volgen en dus zijn we open’, zegt kassierster Sabrina. ‘Dat is verwarrend, ja. Als we volledig in Baarle-Hertog hadden gelegen, zouden we gesloten hebben. Maar de grenzen gaan hier kriskras.’ Zeeman vraagt wel om voldoende afstand te houden en met maximaal vijftien personen in de winkel te gaan.

‘Volgens mij was het veel duidelijker en veiliger geweest als we hadden gesloten, zoals in België’, zegt de kassierster. Corona is er het enige gespreksonderwerp.

‘Heb je al gezien hoeveel Belgen hier rondrijden? Ze komen uit Turnhout, Hoogstraten en andere grensgemeenten en willen bij ons in Albert Heijn en Jumbo hun boodschappen doen. Maar dan blijft er niets voor ons over’, merkt een klant op.

Minder strikt

De supermarktklanten zouden in de **Nederland**se winkels in Baarle komen winkelen, omdat de regels er minder strikt zijn dan bij ons. Er moet afstand worden gehouden, maar de regel dat er maar één klant per tien vierkante meter binnen mag, geldt er niet.

‘Die mensen hebben in Baarle niets te zoeken, ze hebben hun eigen supermarkten. Maar de grens kan natuurlijk niet worden gesloten. Dat zou hier in Baarle wel heel moeilijk worden.’

Volgens Bart de Bresser, zaakvoerder van Jumbo in Baarle-Nassau (op **Nederlands** grondgebied), valt de toestroom van Belgen mee. ‘Volgens mij zijn ze niet met meer dan anders’, zegt hij. ‘Wij volgen de **Nederland**se regels. Jumbo- filialen in België doen het op hun manier. Hier houdt iedereen zich mooi aan de afstand.’

Plexiglas

Op eigen initiatief plaatste De Bresser gisteren wel plexiglas rond de kassa’s. Hij verwacht dat alle Jumbo’s in **Nederland** dat binnenkort ook zullen doen. De verwarring in Baarle vindt hij niet aan de orde. ‘Je moet de grens oversteken om hier te geraken, dus als je het zo bekijkt, ben je gewoon in **Nederland**. Mij zou het dus veel logischer lijken dat het hele dorp de **Nederland**se **maatregelen** overneemt. Want in deze situatie vervagen landsgrenzen, toch?’

Ook de Baarlese Jumbo moest de voorbije dagen de strijd met hamsteraars aangaan, maar sinds donderdagochtend (*gisterochtend, red.*) lijkt dat te verminderen. ‘Kijk naar de rekken, naar de verse groenten en het vlees en vis: alles is er in overvloed’, zegt De Bresser. ‘De boodschap is eindelijk aangekomen en klanten zijn gekalmeerd. Ze begrijpen dat ze niet moeten hamsteren.’

‘Alle respect voor mensen in de zorgsector en de medische wereld, maar ook het supermarktpersoneel staat hier in de frontlinie. Ik ben enorm trots op mijn 150 medewerkers, die nu nog harder werken’, zegt De Bresser.

Ondertussen twijfelt Jolande Kools van kledingzaak Tesoro in Baarle-Nassau elke minuut van de dag of ze niet beter kan sluiten. ‘Mijn zaak ligt in **Nederland**, dus ben ik nog open, maar klanten zijn er niet veel meer. Eigenlijk hou ik alleen nog open, zodat de leverancier kan leveren. Andere zaken in de straat sloten al op eigen initiatief. Het is niet verplicht door de **Nederland**se overheid, maar misschien is het gewoon veiliger’, zegt ze.

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

De Standaard, 20-03-20

p. 54

HONDERDEN BELGISCHE GRENSARBEIDERS HEBBEN FORMULIER OM BIJ GRENSCONTROLE TE BEWIJZEN DAT ZE IN NEDERLAND WERKEN

Maaseik, Kinrooi en Lanaken willen verkeer uit Nederland extra controleren

De burgemeesters van grensgemeenten in het hele land maken zich zorgen, omdat Nederlanders massaal naar België blijven komen, ondanks de maatregelen.

VAN ONZE MEDEWERKER THOMAS JANSEN

MAASEIK/KINROOI/LANAKEN Door de coronamaatregelen die sinds woensdagmiddag van kracht zijn, mogen Belgen alleen nog de grens over om te gaan werken, om zorg te verlenen aan een hulpbehoevende, of in het kader van een co-ouderschapsregeling.

Dat geldt ook voor Nederlanders die naar België komen, maar daar is in de grensgemeenten weinig van te merken. Daar rijdt een overvloed aan wagens met Nederlandse nummerplaten rond, onder meer om te tanken. Bij onze noorderburen geldt bovendien een soepelere aanpak van het coronavirus en opteert de regering voor het opbouwen van ‘groepsimmunitet’.

Lange wachtrijen

Burgemeester Jo Brouns van Kinrooi kreeg onder meer meldingen over een Nederlandse supermarktketen die reclame maakte met de boodschap dat Belgen bij hen wel zonder beperkingen konden winkelen. ‘Tegelijk zie ik lange wachtrijen van wagens met geel-zwarte nummerplaten aan tankstations. Op die manier hol je onze maatregelen compleet uit’, zegt Brouns.

Burgemeester Johan Tollenaere in Maaseik en burgemeester Marino Keulen in Lanaken, treden hun collega bij. ‘De situatie wordt te gortig. Dit is dweilen met de kraan open, aangezien Nederland een

aartsgevaarlijk beleid hanteert. Bij hen geldt een *survival of the fittest*, alleen om de economie te redden', zegt Keulen.

Extra controles

De burgemeesters namen al contact op met minister van Binnenlandse Zaken Pieter De Crem (CD&V), die de boodschap zal overbrengen aan de Nederlandse regering.

Ondertussen komen er extra controles, bijvoorbeeld aan tankstations, maar ook aan de grensovergang in Smeermaas en Veldwezelt, bij Lanaken. Op de Maasbrug in Maaseik werd al gecontroleerd, maar dat was een sensibiliserende actie. Waarnemend gouverneur Michel Carlier kaartte het probleem gisteren aan in een *conference call* met de andere gouverneurs en het crisiscentrum. De grenzen sluiten is volgens hem niet aan de orde.

Grensarbeiders

Nederlandse bedrijven in de grensstreek nemen in elk geval voorzorgsmaatregelen. Belgische grensarbeiders kregen een formulier om bij een grenscontrole te bewijzen dat ze in Nederland werken.

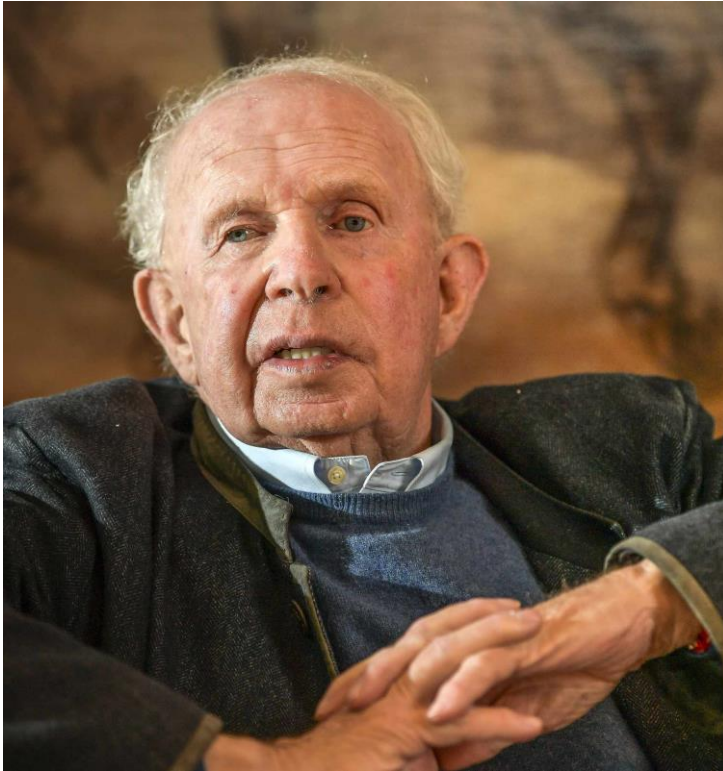
Volgens Jos Poukens, verantwoordelijke grensarbeid bij ACV Limburg, is er ongerustheid bij de Belgische grensarbeiders. 'Ze steken dagelijks de grens over naar een gebied waar het coronavirus milder aangepakt wordt, en keren dan terug naar hun gezin.'

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

De Standaard, 20-03-20

p. 58

ZIEKENHUIS BEGRIJPT OPROEP VAN BURGEMEESTER, MAAR WIL PATIËNTEN NIET IN DE STEEK LATEN

AZ Zeno zal toch geen **Nederlanders weren**

****Nederlandse** patiënten blijven welkom in AZ Zeno in Knokke-Heist. Dat meldt de directie van het ziekenhuis nadat burgemeester Lippens woensdag had verklaard dat onze noorderburen niet langer welkom waren in zijn gemeente en het ziekenhuis.**

JUNIOR VERBEEKE, JVE

KNOKKE-HEIST Een verstrengd toezicht aan de grens tussen het **Nederlandse** Sluis en Knokke-Heist en geen **Nederlandse** burgers in het AZ Zeno en bij uitbreiding heel Knokke-Heist: burgemeester Leopold Lippens (GBL) haalde woensdag zwaar uit naar onze noorderburen.

Omdat de **Nederlandse** regering minder fors optreedt dan de Belgische, wil de burgemeester zo veel mogelijk **Nederlandse** gasten weren uit de kustgemeente. ‘We willen niet dat ze onze bevolking komen besmetten’, klonk het.

Maar dat is buiten de directie van het AZ Zeno gerekend. Volgens hen is het deontologisch en juridisch niet mogelijk om **Nederlanders** uit het ziekenhuis te weren. Meer: het ziekenhuis ontvangt alle noorderburen nog steeds met open armen.

‘Wij hebben begrip voor de bezorgdheden van onze burgemeester en delen zijn standpunt dat toerisme en niet-noodzakelijk verkeer totaal verboden moeten worden. Als ziekenhuis hebben we echter de belangrijke opdracht om iedereen, ook West-Zeeuws-Vlamingen, de best mogelijke zorg te geven’, klinkt het bij AZ Zeno.

Het ziekenhuis verwijst onder andere naar de vele Nederlandse mama's die binnenkort moeten bevallen na een maandenlange begeleiding in Knokke-Heist. 'AZ Zeno heeft al meer dan 50 jaar een traditie om ook Nederlanders de best mogelijke zorg te geven. Het spreekwoord 'in nood kent men zijn vrienden' indachtig, willen wij onze zorg blijven aanbieden aan iedereen die daar in de ruime regio behoefte aan heeft.'

Geen grenscontroles

Dat hulpbehoevende Nederlanders nog vlot over de grens naar België raken, werd gisteren duidelijk. Van een verstrengd toezicht, laat staan grenscontroles, was hoegenaamd geen sprake. (jve)

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

PORTRET SOPHIE WILMÈS (MR), PREMIER IN DE FRONTLINIE

‘Ik ga niet van persoonlijkheid veranderen door een virus’

Tot twee weken geleden was het zoeken naar een Vlaming die wist wie Sophie Wilmès (MR) was. Vooruitgestuwd door een monster van een crisis, is ze plots uitgegroeid tot een premier die schijnbaar losstaat van het politieke gewoel, die de bevolking weet te bereiken en te raken.

PETER DE LOBEL

BRUSSEL ‘Ik weet dat jullie je vrienden willen zien of samen willen feesten. Deze periode zorgt voor angst, dat is volstrekt normaal. Maar ik vraag jullie: ga niet naar feestjes nu de bars en de discotheken dicht zijn. Misschien denk je dat het coronavirus niet jouw zorg is, dat je geen risico

loopt. Dat is niet waar. Niemand is immuun. Ook als je zelf geen symptomen hebt, kan je misschien wel een vriend besmetten, een familielid of een grootouder, voor wie het virus dramatische gevolgen kan hebben. Denk daaraan. Om het virus te verslaan, rekenen we ook op jullie.'

Zo klonk zondag de boodschap van premier Sophie Wilmès (MR) aan de bevolking, en meer bepaald het jongste deel ervan. Al bij al een Facebook-fragmentje van nog geen twee minuten, maar wel eentje dat zijn doel niet gemist heeft. Spreek iemand aan over Wilmès' parcours van de laatste twee weken en 'haar toon, ze vindt de juiste toon', komt als vanzelf ter sprake.

In een uiterst kort telefoontje vrijdagmiddag, hollend tussen een persconferentie en drie nieuwe vergaderingen, legt ze uit dat het idee afgelopen weekend ontstond, na gesprekken met haar eigen vier kinderen. 'Ik wou dat ze echt de ernst begrepen van wat er aan de hand was. En toen ik van hen hoorde dat sommige vriendjes nog uitstappen zouden maken of zouden bijeenkomen, wist ik dat ik zo'n boodschap moest opnemen, en snel. Om jongeren de gevaren duidelijk te maken en nog meer verspreiding te voorkomen.'

Eenheid als werkwoord

Toen Wilmès dinsdag in een door **Covid**-19 zo goed als leeg parlement de fractieleiders toesprak, hanteerde ze hetzelfde ernstige maar zorgende register. Kalm, maar gewichtig, afwisselend in het **Nederlands** en het Frans: 'L'heure est à l'unité', zei ze. Dat ze 'lucide en vastberaden' was ook, en dat eerste bewees ze direct door eraan toe te voegen dat 'nationale eenheid zich niet zomaar op een zondagavond laat decreteren. Die moet worden opgebouwd, dag na dag, uur na uur, in de moeilijke tijden die voor ons liggen'.

Oorverdovend was het applaus niet, maar dat kan je niet verwachten als er krap tien man in de zaal zit, sommigen bovendien in de oppositie en anderen half-en-half. De boodschap was dan ook vooral voor buiten de muren van het parlement bedoeld. Voor een Belgische bevolking die in het beste geval ontredderd, maar ook bezorgd of zelfs angstig is, in afwachting van 'de moeilijke tijden' die op ons af komen. 'Sophie Wilmès sprak als moeder des vaderlands', vatte Johny Vansevenant, de radiostem van de Wetstraat, het nadien samen op Radio 1.

Er waren [gekonkel van astronomische proporties](#), leugens en politiek bedrog nodig om bij die particuliere situatie uit te komen, waarbij ze het vertrouwen kwam vragen voor haar ploeg die amper 38 van de 150 Kamerzetels heeft, en ze het parlement bovendien om volmachten vroeg. En toch lijkt dat haar niet aangewreven te worden. Wilmès treedt wel op in diezelfde politieke arena, maar de strijd van vorig weekend had andere hoofdrolspelers: Paul Magnette (PS) en Bart De Wever (N-VA).

Wilmès is ook niet van de venijnige giftige zinnestjes of snerende interviews. En, belangrijk, ze heeft nooit publiek de ambitie uitgesproken om premier te worden. Dat helpt. Maar voortgestuwd door de omstandigheden ontpopte ze zich vorige donderdag, na de Nationale Veiligheidsraad, toen ze aankondigde dat scholen, restaurants en cafés wekenlang zouden sluiten, plots tot een heel zichtbare premier. Vooraan op het dek, pal in de storm. Als we die heelhuids doorkomen wint heel het land, maar zij ook. Logisch dus dat haar voorzitter Georges-Louis Bouchez (MR) *háár* premierschap niet meer wou lossen.

Geen Macron

Neemt niet weg dat het verschil in staatsmanschap en ervaring onmiskenbaar is als je de **corona**-toespraken van de **Nederlandse** minister-president Mark Rutte of de Franse president Emmanuel Macron beluistert. Wilmès draait dan ook nog geen jaren mee aan de top van het politieke firmament. Zes jaar geleden was de Belgische premier zelfs nog geen parlamentslid, maar eerste schepen in Sint-Genesius-Rode. Dus neen, Sophie Wilmès is nog geen Macron. *Et alors?* zou ze zelf zeggen.

‘Ik heb haar leren kennen in 2011, dus nog vóór ze schepen werd in Rode. Ik was toen net bij de MR’, zegt Fred Cauderlier aan de telefoon vanuit Monaco. De voormalige directeur communicatie van de MR en woordvoerder van Charles Michel is daar nu speciaal adviseur van de Monegaskische premier. Na de breuk tussen de MR en het FDF zag het er niet goed uit voor de Franstalige liberalen in de Rand. ‘Niemand lag toen wakker van onze partij in de Rand, maar zij zag mogelijkheden. Het klikte, we bleken gemeenschappelijke vrienden te hebben. We werkten keihard aan haar campagne en hebben zelfs een soort functie gecreëerd die er voordien niet was: hoofd van de MR in de Brusselse *périphérie*. Zij kuiste de afdelingen daar op en bracht jongeren binnen. Gevolg: een goed resultaat in 2012. Intussen kwam zij naar zowat alle partijbijeenkomsten, en bouwde ze een goede band uit met Charles Michel en Valentine Delwart, zijn rechterhand.’

Springplank Reynders

In de aanloop naar de verkiezingen van 2014 tekende zich het plan af om Wilmès naar de Kamer te loodsen. Geen zekerere manier om dat te doen dan in het zog van Didier Reynders (MR). De kans dat hij, als Brussels lijsttrekker, in de Kamer zou zetelen, was nagenoeg nihil. ‘Ze kwam in de commissie Financiën terecht, waarvan ik voorzitter was. En ze was toen zeer, zeer voorzichtig’, zegt gewezen Kamerlid Eric Van Rompuy (CD&V). ‘Dat is ze ook gebleven toen ze in 2015 plots tot ieders verbazing minister van Begroting werd, in de plaats van Hervé Jamar (MR).’

Dat ze in de Kamer kwam, was dan misschien gepland, maar ‘hier kwam ook een dosis toevalligheid bij kijken’, zegt Jean Faniel, de directeur van het CRISP (Centre de recherche et d’information socio-politiques). Jamar had in zijn eerste jaar als begrotingsminister op zijn zachtst gezegd geen topparcours afgelegd. ‘Maar de domino’s moeten wel juist vallen. Er was plots de mogelijkheid om Jamar gouverneur te maken. Ook het feit dat de MR al zo veel ministers had geleverd, vergrootte de kansen voor Wilmès. Als je in een partij zit die maar drie ministers heeft, is het een pak moeilijker om in de regering te komen. Dan zou er geen minister Wilmès zijn geweest en ook geen premier Wilmès.’

Toch was er op het moment dat Jamar vervangen moest worden, geen twijfel over de naam van de opvolger. Dat zegt althans Olivier Chastel, destijds MR-voorzitter. ‘Het was tijdens het weekend van de *Fêtes de Wallonie*. Het overleg dat ik met Charles Michel had, heeft amper dertig minuten geduurd. We hadden van in het begin dezelfde naam in ons hoofd. We hebben alles nog wel grondig tegen het licht gehouden, maar op alle vlakken was zij degene die we moesten nemen. Je ziet dat nu ook, *elle s’impose*. We hebben ons niet vergist. Ze is methodisch, georganiseerd, met de juiste communicatie, zonder te overdrijven.’

Streng voor MR

Toch nog even terug naar die begroting, intussen uitgegroeid tot een gapend gat van om en bij de 13 miljard. ‘Ze laat daar een zware erfenis na’, zegt Van Rompuy. ‘De vorige regering heeft compleet gefaald inzake begroting en financiën. Ik heb altijd gewaarschuwd dat het tekort zou oplopen door de taxshift. Dat was natuurlijk ook de winkel van Johan Van Overtveldt (N-VA). Ik zei mijn gedacht, en dat heeft ze me nooit kwalijk genomen. “Ach, je bent veel te pessimistisch, Eric”, zei ze dan. Feit blijft, die taxshift was niet gefinancierd en de redesign werd niks. Die durfden ze op het einde zelfs niet meer in de begroting te zetten. Maar daarom gaan we nu wel zonder reserves deze crisis in.’

Nadat de N-VA eind 2018 uit de regering was gestapt, verzuurde de relatie danig, maar voor die tijd verliep de samenwerking met voormalig minister van Financiën Van Overtveldt vlot. ‘We hebben meer dan eens samen moeten *optreden* in de commissie Financiën en dat liep goed. Ze bereidt zich zeer goed voor en is heel minutieus, en gedetailleerd. Dat is goed op begroting, maar ik vraag me af of haar dat nu geen parten speelt. Er zijn maar 24 uur in een dag, ook voor een premier.’

Had ze als minister van Begroting veel in de pap te brokken? Zitten de grote knopen niet bij Financiën, aan de inkomstzijde? ‘Een minister van Begroting kan maar iets betekenen als de premier

van dezelfde partij is. Dan heb je gewicht, zoals bij de CD&V-tandem Jean-Luc Dehaene en Herman Van Rompuy. Dan kan je op tafel kloppen en uitgaven afblokken, wat zij ook deed', zegt Van Overtveldt. 'Het was niet omdat iemand van de MR met grote plannen afkwam dat die er automatisch doorkwamen, zeker niet. Ze was streng voor MR-ministers die over de schreef gingen. Ze wou ook meer begrotingsorthodoxie dan Charles Michel.'

Première ministre

Bij de verkiezingen van 26 mei 2019 staat Wilmès op de tweede plek op de Brusselse MR-lijst, achter Reynders. Met haar 16.180 stemmen doet ze het beter dan de twee gekozenen van Défi (het vroegere FDF) samen. Niemand die op dat moment kan bevroeden dat ze een halfjaar later de eed zal afleggen als eerste vrouwelijke premier van België. Als overtuigd feministe doet die première haar ongetwijfeld wat. Toen ze nog maar net minister van Begroting was, en bij het binnengaan van de ambtswoning van de premier de onzalige vraag naar het hoofd geslingerd kreeg '*Une femme au Budget? Ça va marcher?*' was ze razend. Het idee alleen al dat ze niet zou kunnen tellen omdat ze een vrouw was! 'Toen ze premier werd, stuurde ik een bericht om haar te feliciteren. Ik vroeg haar ook of het nu *Madame le premier ministre* of *Madame la première ministre* was. Met een knipoog', zegt Cauderlier. 'Ik kreeg onmiddellijk 'PREMIÈRE MINISTRE' terug, in kapitalen, maar ook met een smiley.'

Toch ging in de maanden voordien al snel een andere naam over de tongen als mogelijke nieuwe premier, die van Open VLD-voorzitter Gwendolyn Rutten. Zij het niet in positieve zin. De N-VA voerde een heuse campagne tegen Rutten, die – volgens de N-VA – haar partij zou hebben uitverkocht voor die post. Absolute '*quatsch*', zei Rutten onlangs nog eens in deze krant (*DS 29 februari*), maar zo'n beeld bijsturen is aartsmoeilijk. Het verzuurde de laatste maanden van haar voorzitterschap, maar weerhoudt haar er niet van voluit achter Wilmès te gaan staan. '*There's a special place in hell for women that don't support other women*', zegt Rutten. 'Ik heb haar pas echt leren kennen toen ze de onderhandelingsdelegatie van de MR leidde tijdens hun voorzittersverkiezingen. Het is verademend om in de Wetstraat eens iemand tegen te komen die op een rustige en heldere manier zijn punt kan maken. Ze is slim, kan luisteren, laat mensen in hun waarde en heeft geen overdreven ego. Zij heeft net als ik in Europa gewerkt, dat merk je in haar stijl en atypische politieke aanpak.'

Het is eind oktober wanneer Wilmès aan het hoofd komt van een ontslagnemende, leeggelopen regering die een afstraffing vanjewelste kreeg en in de verste verte geen meerderheid meer heeft. Federaal heeft op dat moment niemand een idee welke richting het uit moet om enige kans op succes te hebben. Maandenlang leidt de regering-Wilmès I dan ook een sluimerend bestaan. Als er al valse noten vallen over Wilmès, dan wel omdat ze niet meer initiatief nam rond bijvoorbeeld de begroting. Al is dat natuurlijk gemakkelijker gezegd dan gedaan, met allianties die in de onderhandelingen voortdurend schuiven, en een parlement dat geen kans onbenut laat om extra uitgaven aan de voorlopige twaalfden te koppelen. Gevolg: in Vlaanderen wist geen kat wie Sophie Wilmès was, laat staan wat haar job was.

Star modeste

Tot vorige donderdag. Terwijl Paul Magnette en Bart De Wever in het PS-hoofdkwartier spraken over een noodregering die ze samen zouden stutten, zat Wilmès in de Nationale Veiligheidsraad, samen met alle andere regeringsleiders van het belaagde land. De meeste aanwezigen zaten ook al in een regering toen in 2015 de eerste bommen in Parijs ontploften, en later, op 22 maart 2016, in de Brusselse metro en op Zaventem. Ze kennen de maatregelen die ze toen namen nog en ook de ontwrichtende gevolgen ervan. En toch moest er ook nu drastisch ingegrepen worden, tegen een piepkleine, onzichtbare maar dodelijke vijand. Geflankeerd door vijf ministers-presidenten, en zichtbaar gespannen trad Wilmès onbekend terrein tegemoet. Ze kondigde aan dat alle restaurants, cafés en scholen gesloten worden. Er is de laatste tijd veel ongezien, maar dát zeker.

‘Als premier heeft ze nog maar een kort trackrecord, maar ze is de laatste weken erg gegroeid. Hoe ze na de Veiligheidsraad de lijnen uitzette, dat zat echt goed’, zegt Pieter Timmermans, de topman van het VBO (Verbond van Belgische Ondernemingen). De twee houden nauw contact dezer dagen want voor de leden van zijn verbond wordt 2020 een ramp. ‘Ik heb een open vertrouwenslijn met haar. Ze weet dat ik haar niet in het zak zal zetten, en omgekeerd hetzelfde. Ik heb al zeven, acht premiers zien passeren. Maar dat bericht waarin ze de bevolking en de jongeren toesprak, dat was echt met de juiste toon en *body language*. Dat hoor ik overal, dat blijft hangen.’

Faniel hoort hetzelfde in zijn omgeving. ‘Ze zit in een zeer moeilijke situatie, die voortdurend verandert. Voor hetzelfde geld slaat ze de ene na de andere flater. Kijk naar Boris Johnson. In omstandigheden als deze is er niet veel nodig om helemaal de mist in te gaan.’ Dat heeft volgens Timmermans ook te maken met haar dossierkennis. ‘Dat heb ik de voorbije dagen gemerkt in onze contacten, je mag haar niet onderschatten, ze werkt zich grondig in. Daarna is het een beetje de stijl-Jambon. De essentie is voor de minister, de uitwerking, dat is voor de medewerkers. Da’s een positief element, anders ga je als premier ten onder.’ Faniel weer: ‘Ze is nu een “*star*”, maar een “*star modeste*”, bescheiden. En net dat is haar kracht. Geen tralala, zoals ze in het Frans zeggen. In het Nederlands ook? Aha, *tant mieux*.’

Bazooka

Het beheer van de coronacrisis op gezondheidsvlak is nu de prioriteit, maar de economische en budgettaire gevolgen zullen snel om een oplossing schreeuwen. ‘Ik herinner me dat ze het soms lastig kreeg als ze de zaken niet helemaal onder controle had’, zegt Van Overtveldt. ‘Daarom vraag ik me af of ze nu voldoende het globale plaatje zal blijven zien. Ik ben van de strekking dat je 80 procent van de tijd Adam Smith moet volgen en de markt moet laten spelen, maar de overige 20 procent zijn Keynes. Daar zijn we nu aanbeland. Je kan de zaken nu niet aan de markt overlaten, want dan krijg je een slagveld bij de bedrijven. Er is een omvangrijk noodplan nodig en kredieten voor bedrijven. Ik hoop dat haar bazooka voldoende geladen is.’

In de toekomst wachten nog klippen als migratie, klimaat, energie, zeker. Maar als ze dit overleeft, valt ze dan nog opzij te schuiven? Het spel van coalities kan grillig verlopen. De socialistische familie en de N-VA zijn bovendien groter, maar zouden uit strategische overwegingen de kelk aan zich kunnen laten voorbijgaan. ‘Als de publieke opinie ziet dat ze de zaken onder controle krijgt, kan alles’, zegt Timmermans. ‘Het zal dan niet evident zijn haar te passeren. Maar het kan, Churchill kan ervan meespreken.’

Zelf herhaalt Wilmès wat ze eerder al zei: ‘Ik heb nooit een carrièreplan gehad. Wat ik op een bepaald moment moet doen, dat doe ik zo goed mogelijk. *That’s it*. Ik ga niet van persoonlijkheid veranderen door een virus.’

DE OMBUDSVROUW

Een woordje uitleg kan nooit kwaad

Bij cijfers en grafieken kun je nooit te veel duiding geven. Dat blijkt uit de reacties die ik kreeg op enkele grafieken over de internationale verspreiding van het coronavirus.

KARIN DE RUYTER

Net als koppen, zijn ook grafieken een vaak opduikende bron van ergernis bij lezers. De grafieken die de krant de voorbije week publiceerde bij de coronavirusberichterij, vormden daarop geen uitzondering. Concreet gingen de mails die ik kreeg over twee grafieken die een overzicht gaven van de evolutie van het aantal bevestigde besmettingen in verschillende landen sinds ‘dag 1’. Als dag 1 werd voor alle landen de dag genomen waarop in dat land voor het eerst het aantal besmettingen 50 of meer bedroeg. In beide grafieken gaf de horizontale as het aantal dagen aan dat verlopen was sinds die dag 1. Op de verticale as stond het aantal besmettingen in absolute cijfers weergegeven.

‘Misleitend’, oordeelden ettelijke lezers. Zij wezen erop dat de grafieken nergens rekening hielden met het bevolkingsaantal van de verschillende landen. Op de verticale as had volgens hen beter het relatieve aantal besmettingen (per honderduizend of per miljoen inwoners) gestaan in plaats van het absolute. Want, rekende een lezer voor, 50 gevallen in België met zijn 11,5 miljoen inwoners stemt overeen met 263 gevallen in Italië (60,4 miljoen inwoners) en met 292 gevallen in Frankrijk (67 miljoen inwoners).

De [eerste grafiek](#), vorige week vrijdag, gaf alleen de situatie weer in België, Italië, Spanje, Frankrijk en [Nederland](#). In de [tweede gelijkaardige grafiek](#) die afgelopen dinsdag verscheen, waren ook de VS met hun meer dan 325 miljoen inwoners opgenomen. Vijftig gevallen in België stemt dan overeen met grosso modo 1.400 gevallen in de VS.

De meer dan 23.000 besmettingen die volgens die tweede grafiek in Italië waren vastgesteld op 15 maart – dat was dag 23 sinds de Italiaanse dag 1 – zijn het equivalent van 382 besmettingen per miljoen inwoners. In ons land was 15 maart nog maar dag 12, maar er waren toen al meer dan 1.000 besmettingen of 92 per miljoen inwoners. Dat is een kwart van het relatieve aantal besmettingen in Italië op dat moment. De absolute cijfers liggen veel verder uit elkaar.

Maar de wetenschapsredacteurs die de grafiek lieten maken, gingen niet over één nacht ijs, zeggen ze. Ten eerste gaf de eerste grafiek ook aan wanneer welk land welke [maatregelen](#) getroffen had – wat inderdaad interessant was. Het was niet de bedoeling om het aantal besmettingen per land te vergelijken.

Na een uitgebreide discussie kozen ze ervoor om voor elk land 50 bevestigde besmettingen te nemen als dag 1, omdat volgens hen vanaf dan de nationale overheden er zeker van kunnen zijn dat er lokale besmetting op het eigen grondgebied is, en niet alleen geïmporteerde besmetting. ‘Een Italiaanse minister van Volksgezondheid zal dan niet zeggen: “Oh, dat zijn maar 50 gevallen op 60 miljoen inwoners, dus zo erg is het niet”’, zegt Maxie Eckert. En, voegt haar collega Dries De Smet eraan toe: ‘Of het nu om een land van 1 miljard of van 100.000 inwoners gaat, de uitbraak verloopt, als er geen [maatregelen](#) genomen worden, met een gelijkaardige reproductie en verdubbelingstijd.’

Die redenering, en dus ook de keuze voor 50 gevallen als startpunt van de grafieken voor zowel kleine als grote landen, kan ik volgen. Maar had er dan toch geen omrekening moeten zijn van de cijfers naar meer vergelijkbare gegevens voor de verticale as van de grafiek en dus voor het aantal besmettingen zelf? Daar is wel iets voor te zeggen, vindt Dries De Smet. ‘Absolute cijfers tonen beter de

exponentiële groei die een epidemie volgt. Maar de relatieve cijfers geven beter weer hoe groot de druk is op de gezondheidszorg. Die oefening is minder gemakkelijk dan ze lijkt. Want deel je dan door de bevolking van Italië, of kijk je alleen naar Lombardije?’ Ook Maxie Eckert onderstreept dat het virus zich niet nationaal, maar vooral lokaal verspreidt, waardoor niet heel de Italiaanse bevolking in dezelfde mate geraakt wordt.

Op dat punt volg ik gedeeltelijk de kritiek van de lezers. De gigantische druk die deze ziekte op het gezondheidssysteem dreigt te leggen, is een belangrijke reden waarom overal zulke draconische maatregelen genomen worden om de ziekte in te dijken. Daarom had ik, naast de absolute cijfers, ook graag relatieve cijfers gezien.

Daar kun je tegen inbrengen dat, om die druk op het systeem te meten, het aantal ziekenhuisbedden, vooral dan op intensive care, belangrijker is dan het bevolkingsaantal. Bovendien spelen waarschijnlijk andere factoren mee, zoals de bevolkingsdichtheid van de verschillende landen en regio's, en de leeftijds piramide van de bevolking. Al die elementen verwerken en mee in rekening brengen in één grafiek, lijkt me bijna onmogelijk.

Nog één grote bedenking: een vergelijking van het aantal besmettingen door corona tussen verschillende landen is niet alleen een beetje onkies (het gaat niet om een landencompetitie), ze is onvermijdelijk ook scheefgetrokken. Alle landen hanteren eigen regels voor wie ze wel en wie ze niet testen. We weten dat de cijfers die de Belgische FOD Gezondheid elke dag communiceert, het werkelijke aantal besmettingen fors onderschatten omdat er alleen in ziekenhuizen nog getest wordt.

Natuurlijk is het niet doenbaar om zulke overwegingen telkens mee te geven bij elke grafiek die in de krant verschijnt. Maar grafieken waarover op de redactie zelf al zwaar gediscussieerd wordt voor ze verschijnen, verdienen meer toelichting.

De ombudsvrouw houdt de redactie van De Standaard wekelijks een spiegel voor. Opmerkingen over journalistiek in De Standaard kan u melden via ombudsvrouw@standaard.be en via www.standaard.be/ombudsvrouw

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

p. 69

DRACONISCHE MAATREGELEN OM KUSTGANGERS TE WEREN: BLOKKADES, AGENTEN TE PAARD EN MOBIELE CAMERA'S

Wie onnodig aan kust opduikt wacht meteen een boete

De politie langs de Oostkust spaart dit weekend kosten noch moeite om hardleerse kustgangers te weren. Toeristen die in coronatijden willen uitwaaien, worden streng gecontroleerd. Medelijden hebben de agenten niet: wie de richtlijnen niet volgt, mag een boete verwachten. Er worden zelfs paarden en drones ingezet. 'We waarschuwen niet: wie hier niet moet zijn, krijgt meteen een proces-verbaal.'

JUNIOR VERBEEKE EN DANY VAN LOO, JUNIOR VERBEEKE, DANY VAN LOO

OOSTKUST De afritten naar de Westkust werden de afgelopen week al bewaakt door agenten, en de regio Oostkust blijft niet achter. Niet-essentiële trips naar de kust zijn uit den boze, om de verspreiding van het coronavirus in te dijken. Sinds vrijdagmiddag worden de invalswegen naar Blankenberge gecontroleerd door politieagenten. Dat zal ook het komende weekend het geval zijn.

Aspiranten helpen mee

Aspiranten van de West-Vlaamse politieschool - waar de lessen werden geschorst - komen de zone Blankenberge/Zuienkerke versterken tijdens controles, blokkades en interventies. 'Als je naar Blankenberge komt, word je gecontroleerd op de invalswegen. Daar zijn we al sinds vrijdag mee bezig', zegt Philippe Denoyette, woordvoerder van de lokale politie. 'We geven niet eerst een waarschuwing: als blijkt dat je hier niet moet zijn, wordt meteen een proces-verbaal opgesteld. De boodschap is op die manier klaar en duidelijk.'

Blankenberge controleert vooral tijdens de piekmomenten, maar in Knokke-Heist gaan ze nog een stapje verder. Daar komen er permanente controles. Wie geen goede reden heeft om in de gemeente op te duiken, wordt zonder pardon teruggestuurd. En dat de klok rond. 'Er worden heel veel extra agenten gevorderd om die controles uit te voeren', vertelt Isolde Van Eenooghe, woordvoester van de politie in Knokke-Heist.

Controles met drone

Op het strand en de dijk worden zelfs agenten te paard ingezet om alles in goede banen te leiden. Wie het samenscholingsverbod of de juiste afstand niet respecteert, heeft het zittend.

'De boodschap is meer dan ooit: blijf weg. We willen hier geen personen zien die hier niets te zoeken hebben', geeft Van Eenooghe nog mee. Aan de grens met Nederland in Sluis en Retranchement worden mobiele camera's en waarschuwingsborden opgesteld. Vanuit de dispatching in Knokke volgen agenten wagens die de grens oversteken.

Ook in De Haan zullen de politiediensten toeristen en tweedeverblijvers onverbiddelijk terugsturen. Dat gebeurt door middel van controles en eventuele boetes.

'Agenten zullen dit weekend op het strand en de dijk patrouilleren', legt burgemeester van De Haan Wilfried Vandaele (Open & N-VA) uit.

'Ze worden daarbij door onze drone ondersteund. Personen die niet op een veilige afstand van elkaar lopen, worden verwittigd en zo nodig beboet. We sluiten bovendien alle faciliteiten op strand en dijk, dus ook de openbare toiletten.'

IN BEELD

Hier passeert men niet

Aan kleinere grensovergangen met **Nederland** zijn containers en dranghekken geplaatst om grensverkeer onmogelijk te maken, zoals in Poppel (foto linksboven) en Hoogstraten (overige foto's).

De politiezone Noorderkempen kan de dertig overgangen niet allemaal permanent bewaken. Daarom was na overleg met de stad Hoogstraten aanvankelijk beslist om de grote toegangswegen te bewaken en aan de overige grensovergangen frequent te patrouilleren. Maar zaterdag werd al snel duidelijk dat er nog veel **Nederlanders** en Belgen via de kleine wegen de controles omzeilden. Vandaar de beslissing om die sluipwegen met containers en hekken af te sluiten.

‘Er bleven maar **Nederlanders** toestromen die België probeerden binnen te komen om te winkelen, te tanken of te komen fietsen of wandelen’, zegt burgemeester Marc Van Aperen (Hoogstraten).

Door de kleinere toegangswegen af te sluiten, kan al het verkeer uit **Nederland** en België omgeleid worden naar de grote controlepunten (grote foto), waar de politie kan nagaan of de verplaatsingen gerechtvaardigd zijn.

Delen:

TWEET

DELEN

De Standaard, 23-03-20

p. 32

INTERVIEW EVA GERLACH, WINNARES HERMAN DE CONINCKPRIJS

‘Deze prijs houdt mijn innerlijke Iejaar weer even op een afstand’

CATHÉRINE DE KOCK

De **Nederland**se dichteres Eva Gerlach (71) heeft afgelopen weekend de Herman de Coninckprijs 2020 gekregen voor haar dichtbundel *Oog*. Door de **corona**crisis werd de prijsuitreiking in de Antwerpse Bourslaschouwburg, die gepland was voor 26 maart, geannuleerd. Het is de eerste keer dat de winnaar bekendgemaakt wordt zonder een feestelijke proclamatie.

U hebt met uw poëzie bijna alles gewonnen wat er te winnen valt. Maar hoe voelt het om een prijs te krijgen zonder feest?

Eva Gerlach: “‘Bijna alles wat er te winnen valt’”, dat lijkt me wat overdreven. Tussen 1979 en 2020 heb ik voor in totaal 22 bundels acht reguliere prijzen mogen ontvangen. De Herman de Coninckprijs is, als ik dat mag zeggen, zonder meer het dierbaarst van al.’

‘Dat er logischerwijs geen prijsuitreiking komt onder de huidige omstandigheden spijt me vooral voor de betrokkenen bij de voorbereiding ervan: zelf ben ik nooit erg op mijn gemak op een podium. Wel is het jammer dat ik mijn dankbaarheid niet in het openbaar kan uiten. Goed dat u mij alsnog die gelegenheid geeft!’ ‘Voor het overige is de emotie niet anders: een mengeling van ongeloof en vreugde, die speciaal in tijden als deze de innerlijke Iejaar (*de pessimistische ezel uit ‘Winnie de Poeh’, red.*) weer even op een gezegende afstand houdt.’

Wat doet u nu het sociale en openbare leven in **Nederland stiller dan anders is? Heeft **corona** ook een impact op uw poëzie?**

‘Ik lees en schrijf meer, wegens minder sociale afleiding. Geldt dat voor iedereen, dan wordt het straks dringen bij de uitgeverijen. Dat wordt iets als een geboortegolf na een oorlog. Een invloed van sociale en persoonlijke angst en ongerustheid is er uiteraard altijd, maar je hoopt toch vooral dat verdriet voor

iedereen beperkt blijft, jezelf niet uitgezonderd. Laat deze crisis in godsnaam dus geen impact hebben!’

U kende Herman de Coninck, naar wie deze prijs vernoemd is, persoonlijk. Hoe innig was jullie band?’

‘Herman was een van de meest integere mensen die ik ooit heb gekend. “Innig” is zeker niet het woord voor onze band. We hadden wat je misschien een literaire relatie kunt noemen. Hij vroeg me geregeld om bijdragen voor zijn unieke *Nieuw Wereldtijdschrift*, waarin ik een aantal jaren poëzie, proza en vertalingen heb gepubliceerd. We correspondeerden over elkaars werk en andere “zaken die de dichter raken” en zagen elkaar incidenteel op poëzievoorlezingen. Meer niet, maar absoluut genoeg voor impact.’

‘Je blijft levenslang dankbaar voor dat soort contact en nu, na al die jaren, is het of hij weer levend voor me staat, met die gekke glimlach van hem. Dank je, Herman.’

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

De Standaard, 23-03-20

p. 41

POLITIE PLAATS CONTAINERS EN HEKKEN AAN TALRIJKE GRENSOVERGANGEN

Sluipwegen aan grens met **Nederland** gebarricadeerd

De grenzen tussen België en **Nederland** zijn sinds dit weekend op veel plaatsen dichtgemaakt. In Hoogstraten en Ravels zijn op sluipwegen containers of nadarhekkens geplaatst, omdat te veel automobilisten onnodig de grens overstaken.

VAN ONZE MEDEWERKER RONNY VAN DEN ACKERVEKEN

HOOGSTRATEN De federale regering besliste vrijdag dat het grensverkeer beperkt moet blijven tot strikt noodzakelijke verplaatsingen. Sindsdien controleert de politie de grote toegangswegen. In Hoogstraten moesten tussen vrijdag- en zaterdagavond bijna vier automobilisten op de tien aan de controleposten rechtsomkeert maken.

Zaterdag werden dan op elf kleine wegen fysieke afsluitingen geplaatst. ‘Op ons grondgebied liggen zo’n 25 grensovergangen’, zegt burgemeester Marc Van Aperen (Hoogstraten Leeft). ‘We merkten dat nog veel Belgen en **Nederlanders** via kleine wegen proberen de controles te omzeilen. Daarom is voor afsluiten gekozen, al zouden we dat liever niet doen. Onze politiediensten kunnen nu eenmaal niet elke invalsweg vanuit **Nederland** controleren. Daarom wordt het grensverkeer nu naar vier grensovergangen geleid: die blijven open en er wordt voortdurend gecontroleerd. In het buitengebied blijven er nog enkele grensovergangen open. Maandag (*vandaag, red.*) gaan we bekijken of het nodig is om ook daar een afsluiting te plaatsen. Op de E19 in Meer controleert de federale politie het grensverkeer.’

Sluipverkeer

In de Ravelse deelgemeenten Weelde en Poppel zijn de grenzen op negen plaatsen afgesloten. ‘Er werd te veel sluipverkeer vastgesteld, vooral in Poppel’, zegt zonechef Katrien Goffings van de politiezone Kempen Noord-Oost. ‘Daar blijft de grensovergang op de Tilburgseweg open, maar staat wel een controlepost. In Arendonk stellen we veel minder sluipverkeer vast. Daar zijn ook minder kleine wegen om de grens over te steken, zodat het meeste verkeer langs de controlepost op de gewestweg naar Reusel komt.’

In Mol zijn er voorlopig nog geen afsluitingen. ‘De belangrijkste grensovergangen zijn de Eerselseweg en Reuselseweg in Postel’, zegt commissaris Robert Lehaen van politiezone Balen-Dessel-Mol. ‘Die laatste is momenteel onderbroken door wegenwerken. Dit weekend is er geen grote toestroom van inkomend verkeer uit **Nederland** geweest. Grensversperringen dringen zich niet op.’

Baarle-Hertog is als exclave volledig omsloten door **Nederland** en in het dorp loopt de grens kriskras door de straten. Niet-voedingswinkels op Belgisch grondgebied blijven dicht, terwijl winkels aan de overkant van de straat op **Nederlands** grondgebied wel de deuren mogen openen. Burgemeester Frans de Bont (Forum+) van Baarle-Hertog publiceerde vrijdag nog een open brief waarin hij de handelaars in Baarle-Nassau oproep om de deuren te sluiten.’

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

p. 2

Ongedisciplineerd Nederland en VK gaan ook op slot

Ook de Nederlanders en Britten moeten voortaan in het gelid lopen. Premiers Rutte en Johnson deden hun land gisteravond grotendeels op slot. Het risico op een Italië-scenario is te groot.

VAN ONZE REDACTEUR DOMINIQUE MINTEN

BRUSSEL Een volledige lockdown wil de Nederlandse premier het nog altijd niet noemen, maar Mark Rutte heeft de coronamaatregelen aangescherpt. Alle samenkomsten en evenementen worden tot 1 juni verboden. Dat geldt ook voor evenementen met minder dan honderd personen. Burgemeesters kunnen parken, stranden en campings sluiten, maar markten blijven open. De maatregelen worden gehandhaafd met boetes tot 400 euro. 'Ik realiseer me dat het hard zal aankomen, maar we hebben geen andere keuze', zei minister van Justitie Ferdinand Grapperhaus.

Ook de Britse premier Boris Johnson moest aan de bak. Hij sprak gisteravond het volk toe vanuit Downing Street 10. Iedereen moet vanaf vandaag binnen blijven. Alleen inkopen doen of sporten zijn nog een reden om naar buiten te gaan. Maar zelfs dat wordt strikt geregeld. Naar het werk gaan mag alleen als het echt nodig is. Ook winkels die 'niet-essentiële' zaken verkopen, gaan dicht. En dat voor drie weken.

'Schijt aan corona'

De druk op de twee regeringen om in te grijpen, was na het afgelopen weekeinde alleen maar toegenomen. Tot grote ergernis van de beleidsmakers hadden veel Nederlanders en Britten het voorbije weekeinde blijk gegeven van 'schijt aan corona' en waren ze massaal naar het park, de markt of het tuincentrum gegaan. Zelfs de Britse tabloids konden het niet meer aanzien en scholden hun landgenoten uit voor 'egoïsten die de regels die mensenlevens moeten redden, aan hun laars lappen'.

Een vreemd fenomeen, want de Nederlanders en de Britten staan niet bekend als Europa's grootste je-m'en-foutisten. De Britten zijn de uitvindsters van het keurig in de rij gaan staan en Nederlanders houden zich over het algemeen veel beter aan de regels dan Belgen. Dat het in beide landen zo

moeilijk was iedereen in zijn kot te houden, had alles te maken met de onduidelijke regels die zowel Johnson als Rutte had uitgevaardigd. Beide regeringsleiders wilden aanvankelijk helemaal niets weten van een lockdown, zelfs een semisluiting van het land was uit den boze. De economie leek te primeren op de volksgezondheid.

Naarmate ze andere landen de regels zagen verstrakken, begonnen beide heren bij te draaien. In Nederland gingen eind vorige week de scholen dicht en in Londen – waar de epidemie het zwaarst huishoudt – werden pubs en restaurants gesloten. Maar voor de rest bleef het vooral bij het dringende advies om zo veel mogelijk thuis te blijven. Zonder al te veel resultaat. In Londen bleven tot gisteren veel metrostellen volgepakt rondrijden.

Te weinig bedden

Maar de ongerustheid over de gevolgen van dat gedrag nam wel toe. In beide landen waarschuwen steeds meer wetenschappers voor een Italië-scenario. En de gevolgen daarvan kunnen desastreus zijn. Als het aantal ernstig zieken snel toeneemt, dreigt in beide landen een groter tekort aan intensiverebedden dan in Italië. Zowel Nederland als het Verenigd Koninkrijk bengelt in de ranglijst van beschikbare ic-bedden in het Europese staartpeloton. Die ranglijst wordt aangevoerd door Duitsland, met 29 bedden per 100.000 inwoners. Ook ons land scoort met zestien bedden heel goed. Nederland en het VK zitten maar rond de 6,5 bedden. Dat is de helft minder dan in Italië, waar patiënten op de gangen liggen.

In Nederland werden de problemen vorige week al duidelijk in de zwaar getroffen provincie Noord-Brabant. Daar is men bezig met een verhuizing van patiënten naar ziekenhuizen in andere provincies. Dat liep in het begin niet van een leien dakje, omdat die andere ziekenhuizen niet stonden te springen om de ‘Brabanders’ te helpen. Sinds gisteren is een landelijk coördinatiecentrum in het leven geroepen dat de patiëntenverspreiding moet regelen. Maar nog kan het Bernhoven Ziekenhuis in Uden – het epicentrum van de corona-epidemie – de druk niet aan. Zieken worden al opgevangen in tenten.

In Engeland is het nog niet zover, maar de National Health Service is niet bepaald een departement dat er florissant aan toe is. De voorbije dertig jaar is er zwaar bespaard op de beddencapaciteit. In vergelijking met 1990 is die met 44 procent gedaald. Bovendien kampen de ziekenhuizen met een tekort aan medisch personeel. Een probleem dat sinds de Brexit nog acuter is geworden.

‘We hebben wel het geluk dat we een echt nationaal systeem hebben, waardoor er beter gecoördineerd kan worden’, zegt Myriam Groessens, die als huisarts werkt in een NHS-praktijk in Somerset. ‘De regering heeft ook een akkoord gesloten met privéziekenhuizen zodat hun capaciteit vrij komt. Het meest ongerust zijn artsen over het gebrek aan beschermend materiaal.’

Maar dat wordt aangepakt. Het leger gaat de ziekenhuizen bevoorraden.

Delen:

TWEET

De Standaard, 24-03-20

p. 22

DE GROTE MARKT

Varkenspoten in overvloed

STIJN DECOCK

Het nieuwe **corona**virus veroorzaakte een ongeziene rush op de schappen in de supermarkt. Velen namen het zekere voor het onzekere en hamsterden bijvoorbeeld winkelkarren vol toiletpapier. Aan de andere kant blijken er soms ook overschotten te ontstaan als gevolg van **corona**. Want de aanvoerlijnen van allerlei producten is abrupt tot stilstand gebracht. Ook vele grenzen gingen dicht.

Vooraf in de landbouw ontstaan er daardoor –misschien wat verrassend – overschotten. Dat komt omdat je er per definitie met natuurlijke groeiprocessen te maken hebt, en je kan plant of dier niet zomaar verplichten te stoppen met groeien of melk te geven.

Het meest in het oog springende voorbeeld is de sierteelt. In Lochristi en omgeving kunt u serres vol bloeiende bloemen aantreffen. Helaas horen die uw huiskamer op te fleuren en niet een serre. De bloemen raken niet tot bij u thuis, omdat zowat alle afzetkanalen van de telers, zoals bloemenwinkels of markten, gesloten zijn. Hierdoor bloeien de bloemen voor niets.

Er zijn nog meer teelten waarvoor de afzetmarkt dicht is, zeker nu alle restaurants gesloten zijn. Vooral in **Nederland**, de op een na grootste landbouwexporteur ter wereld, wordt met angst naar de **corona**crisis gekeken. Marc Calon van landbouworganisatie LTO, de **Nederlandse** tegenhanger van de Boerenbond, slaat in het *NRC Handelsblad* een noodkreet. **Nederland** dreigt met te veel varkensvlees en frietaardappelen te zitten. Die aardappelen belanden vooral in restaurants en bedrijfskantines, en die zijn nu gesloten, zowel in **Nederland** als in veel landen waarnaar onze noorderburen exporteren.

Voor varkens is het probleem dat er lange files zijn richting Oost-Europa, waardoor het vlees er niet ter bestemming raakt. Daarnaast is het containertransport richting Azië sterk verstoord. Varkensdelen waar westerlingen de neus voor ophalen, zoals de snuit, de oren en de poten, zijn in Azië net een lekkernij, vooral in Thailand en Maleisië. Die betalen er mooie prijzen voor, maar nu zijn de export en de verkoopprijs ingezakt. En worden de snuiten, poten en oren dan maar hier vermalen.

Maar niet alleen in de landbouw dreigen in bepaalde niches overschotten. Doordat de passagiersluchtvaart zo goed als stilligt, is de vraag naar kerosine sterk gedaald. Kerosine is een bijproduct dat ontstaat bij het raffineren van ruwe olie, waarbij die laatste uitgesplitst wordt in zware en lichte olies. Zolang er dus vraag is naar diesel en benzine, wordt automatisch ook kerosine aangemaakt. Het gevolg is dat de opslagplaatsen voor kerosine overvol raken.

Daardoor moeten we de coronacrisis niet alleen met lege schappen associëren, maar ook met magazijnen vol frietaardappelen.

In 'De Grote Markt' duikt de economieredactie dagelijks in een opmerkelijke beweging in de economische wereld.

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

De Standaard, 24-03-20

p. 26

Stokers en stiksters strijden tegen corona

Belgische bedrijven gooien het roer om in het gevecht tegen corona. Ze werpen zich op alcohol en mondmaskers.

VAN ONZE REDACTEUR **KARSTEN LEMMENS**

BRUSSEL Heel wat Belgische bedrijven vinden zichzelf opnieuw uit om het corona virus te helpen bekampen. Ze schakelen hun mensen en machines in om schaarse goederen te produceren die potentieel levens kunnen redden.

‘Wij zijn de grootste ontsmettingsfabriek van België geworden’, zegt Hendrik Beck lachend. Zijn firma, de stokerij Rubbens uit Wichelen, schakelde over van gin en jenever naar ontsmettingsmiddel. ‘Gin bevat 40 graden alcohol, ontsmettingsmiddel 96 graden’, zegt hij. ‘Wij zijn een flexibele kmo en zijn daarom snel omgeschakeld. We produceren nu 15.000 liter per dag.’ Eerst leverde Rubbens aan Vlaamse ziekenhuizen en apothekers, maar de productie loopt nu zo vlot dat ook Waalse apothekers op Rubbens een beroep kunnen doen. ‘We hebben nog 10.000 liter in voorraad en we gaan de productie nog opschalen.’ De alcohol die Rubbens produceert, dient vooral om oppervlakken te ontsmetten. Maar sinds gisteren maken ze ook ontsmettende vloeistof voor handen, die in bidons van vijf of tien liter aan apotheken en ziekenhuizen wordt geleverd.

De radicale ommekeer van het bedrijf raakte tot ver over de grenzen bekend. Afgelopen weekend wijdde *The New York Times* zelfs een artikel aan de Oost-Vlaamse stokerij. Het gevolg: er kwam een aanvraag voor een offerte uit Lombardije – de hardst getroffen streek in Italië – voor 20.000 liter ontsmettingsproduct. Als het tot een bestelling komt, en de nodige exportvergunningen zijn in orde, is dat geen probleem, meent Beck.

Rubbens is niet het enige bedrijf dat zich in de strijd werpt. Zo gaat Janssen Pharmaceutica samen met jeneverstokerij Filliers ook ontsmettende handvloeistof produceren. Ze krijgen daarvoor gratis ethanol

van de Aalsterse vestiging van Tereos. Dat levert ook de nodige ethanol aan Rubbens. Ook andere bedrijven en instellingen, zoals Tiense Suiker en het Studiecentrum voor Kernenergie in Mol, gaan ontsmettingsalcohol maken.

Mondmaskers naaien

Sommige bedrijven richten zich op dat andere schaarse, maar belangrijke goed: mondmaskers. Bij de Oost-Vlaamse lingeriefabrikant Van de Velde produceren een tiental stiksters er dagelijks 1.700. ‘Onze mensen kunnen veel ingewikkeldere dingen maken’, zegt voorzitter Herman Van de Velde. ‘Voor hen is een mondmasker geen enkel probleem.’

De stiksters maken deel uit van de ontwerpafdeling, die normaliter prototypes van lingerie in elkaar steken. ‘Ze doen dit met veel enthousiasme’, zegt Van de Velde. ‘Ze zijn er echt fier op.’

Van de Velde begon ermee toen ziekenhuizen uit de omgeving erom vroegen. Er kwamen nog veel meer aanvragen binnen, zelfs vanuit **Nederland**. Ook rusthuizen belden al bij de lingeriefabrikant aan. Maar die vraag kan de firma niet aan. ‘Wij kunnen niet overal op ingaan, want onze productie is beperkt’, klinkt het.

Van de Velde maakt de mondmaskers niet gratis, maar levert ze tegen kostprijs aan de ziekenhuizen. ‘Alleen het loon van onze stiksters rekenen we aan’, klinkt het. ‘Dit doe je niet uit winstbejag, maar wel vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid.’

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

CORONA

Groothandel horeca ontvangt particulieren

Het moet als een donderslag hebben geklonken: zowat de hele horecasector moest door het nieuwe coronavirus de deuren sluiten. Een rampscenario voor de Antwerpse groothandel Sligro aan het Havenhuis. ‘95 procent van onze verkoop is weggevallen. Nu zijn ook particulieren welkom’, zegt ceo Rudi Petit-Jean.

Pakken spaghetti of rijst tot 25 kilogram, een grote hoop spinazie of pakken wc-papier ... Het lijkt de droom van elke hamsteraar. Maar die wil Sligro alvast niet zien: ‘Op twaalfduizend vierkante meter winkeloppervlakte mogen maximaal vijftig mensen binnen’, waarschuwt Petit-Jean.

De zaak in Antwerpen heeft te lijden onder de noodmaatregelen. Sinds vrijdag zijn alle klanten er welkom, en dus niet alleen horecaprofessionals.

Hebben ze al voedsel moeten weggooien de afgelopen weken? ‘Nee, alle overschot gaat onder meer naar Timothy Tynes, die mee het project Feed The Nurses trekt, om zorgverleners gezonde maaltijden voor te schotelen’, klinkt het.

Petit-Jean hoopt dat de crisis snel voorbij is. ‘We hebben een sterk (*Nederlands, red.*) moederbedrijf, maar dit moet niet te lang duren’, besluit hij.(cm)

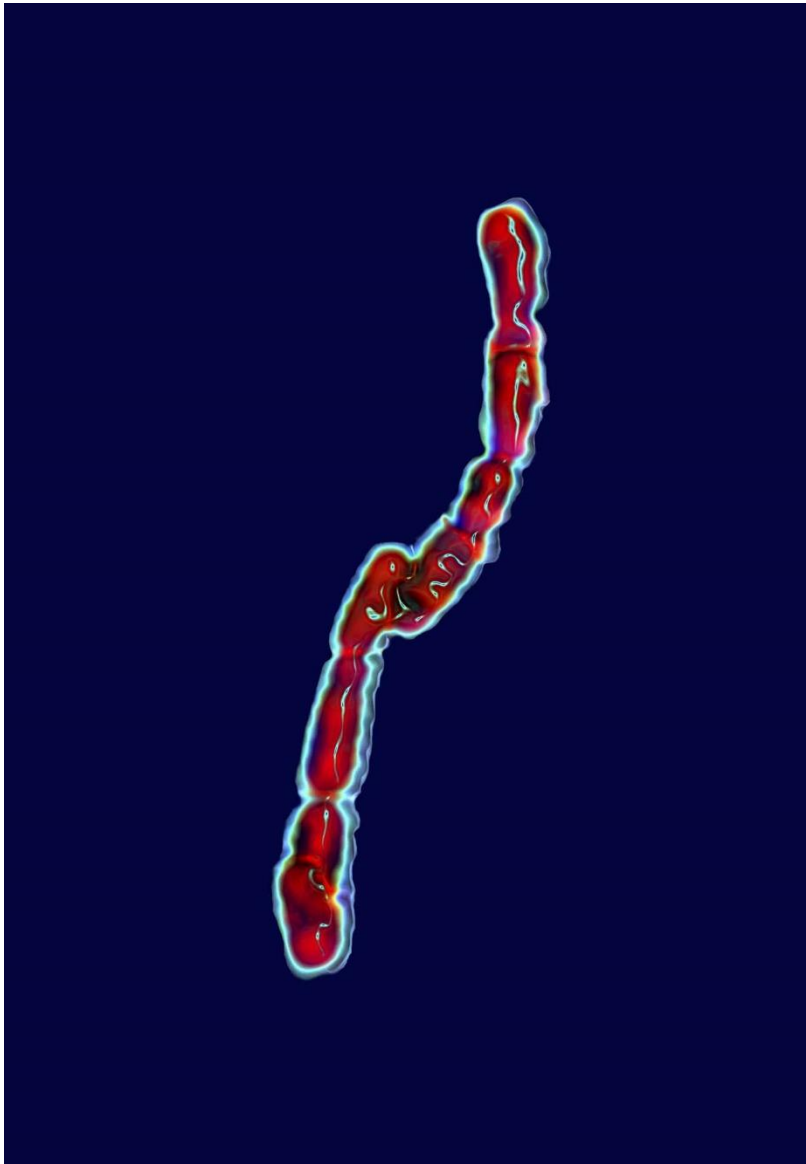
Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

p. 12

KLINISCHE STUDIES BIJ ZORGVERLENERS EN RISICOGROEPEN

Het lijf wapenen tegen **corona** met tuberculosevaccins

Wie ingeënt is tegen tbc, wordt ook weerbaarder tegen allerlei andere infectieziekten. Geldt dat ook voor sars-CoV-2?

VAN ONZE REDACTRICE MAXIE ECKERT

BRUSSEL Tuberculose en **covid**-19 zijn allebei longziektes en ze zijn allebei besmettelijk. Maar verder hebben de ziektes weinig met elkaar gemeen. Tuberculose wordt veroorzaakt door een bacterie en **covid**-19 door het virus sars-CoV-2. En dus lijkt het op het eerste gezicht bizar dat er in **Nederland** en in Duitsland klinische studies komen, waarbij zorgverleners en/of risicogroepen worden ingeënt met tuberculosevaccins om ze tegen **covid**-19 te beschermen. Maar de vorsers koesteren grote hoop dat tuberculosevaccins bescherming bieden tegen **covid**-19, of toch tegen een ernstig verloop van de ziekte.

In **Nederland** start vandaag een grote studie waarbij duizend medewerkers uit onder andere het Universitair Medisch Centrum (UMC) Utrecht en het Radboud UMC worden ingeënt, ofwel met het BCG-tuberculevaccin ofwel met een nepmiddel (placebo, ter vergelijking). Het Bacillus Calmette-Guérin-vaccin (BCG), genoemd naar de ontwikkelaars Albert Calmette en Camille Guérin, bestaat al ruim honderd jaar. In veel ontwikkelingslanden krijgen kinderen het vóór hun eerste verjaardag. Bij ons niet meer, want tuberculose komt niet veel voor en een vaccinatie sluit tuberculose niet volledig uit. Maar het vaccin is goedkoop en veroorzaakt doorgaans geen ernstige en blijvende bijwerkingen.

Daling sterfte

Los van hoe goed het vaccin tegen tuberculose beschermt, het geeft het immuunsysteem zeker een boost en maakt het lichaam over het algemeen weerbaarder. De voorbije jaren is het inzicht gegroeid dat het vaccin tegen méér dan alleen tuberculose beschermt. Bij kinderen die het BCG-vaccin krijgen, daalt de sterfte sterker dan je kan verklaren door een kleiner risico op tuberculose, zo bleek bij [een overzichtsstudie uit 2016](#).

‘We zien dat effect inderdaad bij levend afgezwakte vaccins zoals het tuberculosevaccin’, zegt Pierre Van Damme, professor epidemiologie en vaccinologie aan de UAntwerpen. ‘Het vaccin stimuleert het immuunsysteem en voedt het eigenlijk verder op, waardoor mensen ineens ook weerbaar worden tegen heel andere infectieziekten dan die waarvoor het vaccin eigenlijk bedoeld is. We moeten creatief zijn met de vaccins en de geneesmiddelen die we hebben. Het tuberculosevaccin is daarbij zeker een interessant spoor.’

Hoe het tuberculosevaccin het immuunsysteem precies stimuleert, is nog niet tot in detail opgehelderd. Begin 2018 publiceerden de onderzoekers die nu ook de klinische studie in **Nederland** leiden, een studie waarin ze wel een tipje van de sluier oplichten. Het BCG-vaccin blijkt bij proefpersonen de witte bloedcellen – de hoeksteen van ons immuunsysteem – te herprogrammeren. De veranderingen van de witte bloedcellen konden worden gelinkt aan de bescherming van de proefpersonen tegen een virusinfectie waaraan ze in de studie werden blootgesteld. De onderzoekers spreken [in hun paper van ‘getrainde immuniteit’](#) door het BCG-vaccin.

Miljoenen dosissen

Niet alleen in **Nederland**, ook in Duitsland hopen onderzoekers met een tuberculosevaccin de tijd te overbruggen tot wanneer er een goed en veilig vaccin tegen het sars-CoV-2-virus is (daarop is het zeker nog een jaar of anderhalf jaar wachten). Vorsers van het Max Planckinstituut voor Infectiebiologie in Berlijn bereiden een studie voor waarbij zorgverleners en kwetsbare risicogroepen zoals ouderen worden ingeënt met een tuberculosevaccin.

Bij die studie wordt niet het oude BCG-vaccin gebruikt, maar een nieuw, nog experimenteel - tuberculosevaccin. Dat werkt beter dan het oorspronkelijke BCG-vaccin. Uit een recente studie blijkt dat dit nieuwe tuberculosevaccin het immuunsysteem zodanig stimuleert dat het zelfs de terugkeer van blaaskanker kan voorkomen. De onderzoekers hopen dat dit kandidaat-vaccin er nog beter dan het oude BCG-vaccin zal in slagen om **COVID-19** te voorkomen na infectie met het nieuwe **coronavirus**.

En, klinkt het in een persbericht, er kunnen dankzij moderne productiemethoden op korte termijn miljoenen dosissen beschikbaar worden gemaakt.

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

De Standaard, 25-03-20

p. 13

DE GRENS FOTOGRAAF AD NUIS FIETST DE ‘GESLOTEN’ BELGISCH-NEDERLANDSE GRENS AF EN SPROKKELT VERHALEN

Knokke (B) / Cadzand (NL)

Voor ik in mijn auto stap richting de grens, krijg ik een mail van het verzorgingstehuis waar mijn oude moeder woont.

‘Beste familie,

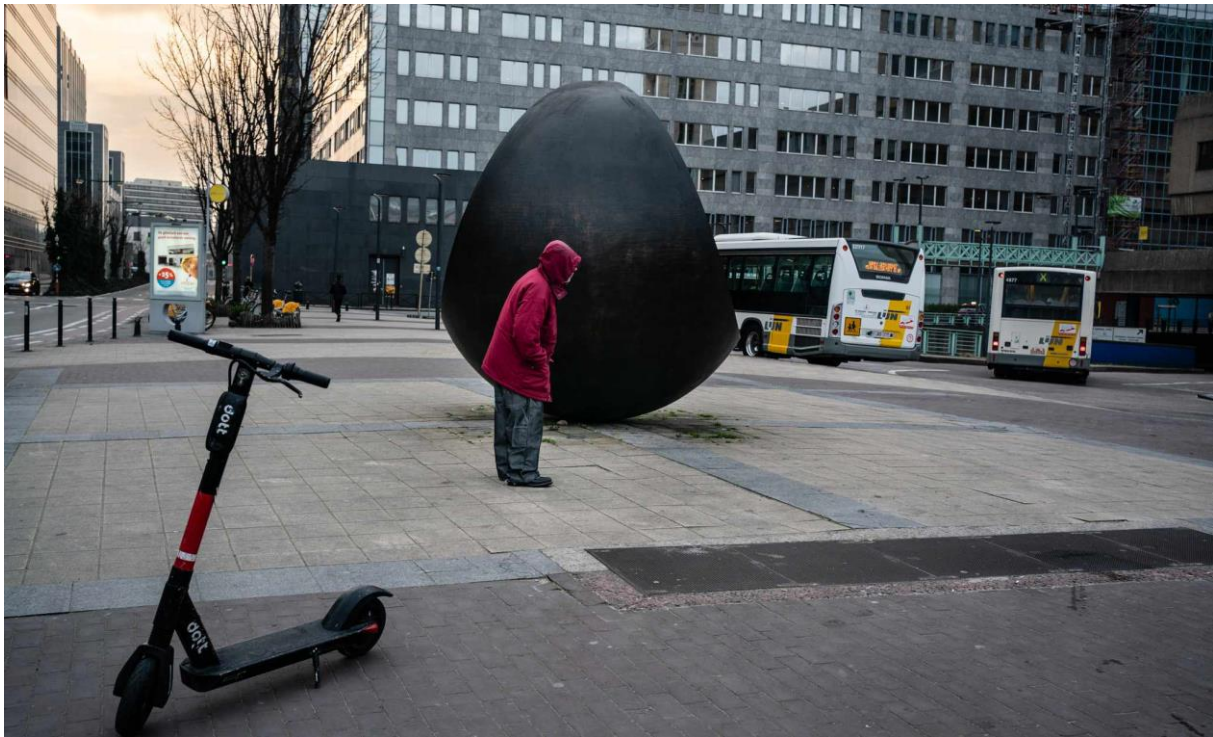
het coronavirus verspreidt zich gestaag over de wereld. Helaas hebben wij moeten constateren dat er mogelijk sprake is van een besmetting bij één (of meer) van onze bewoners. De naasten van de bewoner(s) die het betreft, zijn direct telefonisch geïnformeerd. Het is van belang extra hygiëne maatregelen te nemen om verdere verspreiding te voorkomen.’

In paniek bel ik het tehuis. Met mijn moeder gaat het goed, naar omstandigheden. Ze is demeterend – aan de ene kant fijn, ze heeft over het virus geen zorgen. Of ze mij en de kleinkinderen mist, weet ik niet. Bellen of skypen begrijpt ze niet. We gaan allemaal een kaartje sturen.

Aan de Magere Schorre bespreken de buurtgenoten Erik (l.) en Marc op veilige afstand de toestand in de wereld. ‘Strikte maatregelen zijn nodig, je moet je aanpassen.’ Darwin zei het al, niet de sterkste overleven, maar degenen die zich het beste aanpassen. ‘Jullie Nederlanders zijn veel te laconiek. De piek moet worden afgevlakt. Een lockdown is onvermijdelijk, misschien wordt het nog veel erger. In Italië is de situatie *out of control*, in Nederland kan dat ook zomaar gebeuren. Wij zijn blij dat de lokale regering al in een vroeg stadium de situatie serieus heeft genomen.’

‘We hopen dat er straks geen hele harde keuzes moeten worden genomen over leven en dood.’

Ook in april moeten we wellicht binnenblijven

De Nationale Veiligheidsraad buigt zich morgen opnieuw over de coronamaatregelen. Alles wijst in de richting van een verlenging.

VAN ONZE REDACTEUR MATTHIAS VERBERGT

BRUSSEL Voorlopig blijven de gevolgen van het coronavirus in ons land onder controle, zeker vergeleken met enkele andere Europese landen. Gisteren kwamen er 56 overlijdens bij en werden 434 nieuwe patiënten opgenomen in de ziekenhuizen. Maar de overheid en specialisten waarschuwen dat het einde van de crisis nog lang niet in zicht is.

Op 13 maart vaardigde de overheid de eerste maatregelen uit die ertoe moesten leiden dat de verspreiding van het virus zo beperkt mogelijk blijft. Op 17 maart werden die verder verstrengd. De regels zijn voorlopig nog tien dagen van kracht, tot en met zondag 5 april. Morgen buigt de Nationale Veiligheidsraad, waarin onder meer de federale en de deelstaatregeringen vertegenwoordigd zijn, zich over de toekomst van die maatregelen.

Er is nog geen sprake van een afbouw. Maar voorlopig is er ook geen noodzaak om de regels significant te verstrengen. De overheid is in het algemeen tevreden over de naleving van het huidige regime. Een officiële beslissing is er, voor alle duidelijkheid, nog niet. De federale regering buigt zich vandaag en morgen nog over de kwestie. De evolutie van de cijfers is daarbij een belangrijke indicator. Maar de kans is groot dat het een status quo wordt, mogelijk met enkele kleinere bijstellingen, valt bij verschillende bronnen te vernemen.

‘Meer werken’

De belangrijkste vraag waarop morgen een antwoord wordt verwacht, is met welke periode de maatregelen zullen worden verlengd. Het is de bedoeling om de bevolking, het onderwijs en ook de

economische actoren, zoals organisatoren van evenementen, voldoende zekerheid te geven. Een verlenging met bijvoorbeeld telkens een week is daarom erg onwaarschijnlijk.

Tegelijk moet er ingespeeld kunnen worden op de evolutie van de besmettingen, en moet er rekening worden gehouden met het draagvlak voor de maatregelen bij de bevolking. Het meest waarschijnlijke scenario lijkt daarom dat er beslist wordt tot een verlenging met meerdere weken. Hoe dan ook lijkt in april het advies te blijven: blijf thuis.

In Frankrijk gelden de maatregelen voorlopig tot het einde van deze maand, maar er wordt volop gespeculeerd over een verlenging met een maand. De overheid verstremde maandagavond wel de regels. Nederland verbood intussen alle bijeenkomsten tot 1 juni.

De kans is dus groot dat ook na de paasvakantie niet-essentiële verplaatsingen verboden blijven, contact buiten het gezin moet worden vermeden en de meeste winkels dicht zullen blijven. In het Vlaams Parlement hintte Vlaams minister van Onderwijs Ben Weyts (N-VA) er al op dat de scholen ook na de paasvakantie gesloten blijven (*zie inzet*). Minister van Volksgezondheid Maggie De Block (Open VLD) zei eind vorige week dat het virus nog zo'n acht weken zou huishouden. Viroloog Marc Van Ranst had het twee weken terug over half mei.

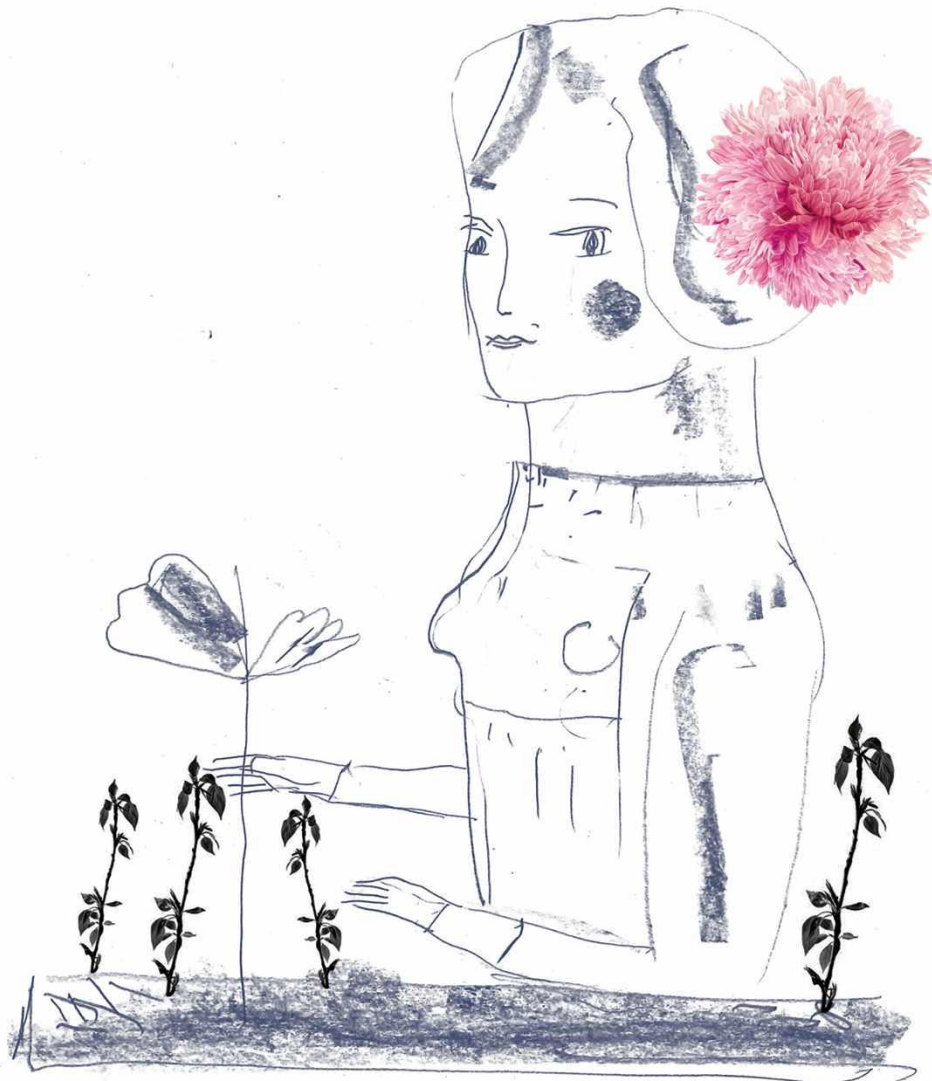
Op de Nationale Veiligheidsraad komen er mogelijk enkele kleine bijstellingen van de geldende maatregelen. Daarvoor is onder meer input gevraagd aan de deelstaten. Vlaams minister-president Jan Jambon (N-VA) uitte gisteren alvast de wens dat de economie zo veel mogelijk blijft draaien. 'Ik denk dat er meer gewerkt kan worden dan er vandaag gewerkt wordt', zei hij in het Vlaams Parlement. Onder meer in de bouw en de poetshulpsector ziet Jambon mogelijkheden.

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

De Standaard, 26-03-20

p. 15

‘Tijd om van het weer te genieten en Japans te leren’

Emiel Van Herck (17) uit Halle-Zoersel is student in het laatste jaar van het Sint-Jan Berchmanscollege in Westmalle

‘Soms ben ik boos. De Romereis is afgezegd, van mijn vrienden ben ik afgesloten. Maar meer nog ben ik gefrustreerd. Ik zou nu willen gaan kamperen met vrienden, in plaats van dat schoolwerk te moeten doen thuis, zonder uitleg. Maximaal twee uur per dag besteed ik eraan, wat veel te weinig is, maar velen doen nog minder. Ze slapen lang, kijken naar Netflix of gamen, doen wat aan sport en vervelen zich. We houden contact, maar over het virus wordt niet veel gepraat. Wel stellen we ons vragen over

hoe het nu moet met de examens, en of we ons jaar zullen moeten overdoen. Of we hier sterker zullen uitkomen? Weet ik niet. Van de sars-crisis hebben we ook niet zoveel opgestoken, toch? Maar aan de positieve kant: er is nu tijd voor ontspanning, om van het weer te genieten, ik leer mezelf Japans aan, en lees veel. En ik bel mijn grootouders soms, want voor mezelf ben ik niet bang, maar voor mijn oudere familieleden ben ik wel bezorgd.'

Elien Pieters (35) uit Staden is zaakvoerder van chrysantenbedrijf Gediflora

'De plantenkwekers proberen te redden wat kan. Velen starten een webshop op, en proberen met een tuinverkoop toch nog iets te verkopen van de miljoenen planten en bloemen die staan te vergaan. In **Nederland** en Duitsland zijn de plantencentra open. Alles helpt, ik probeer positief te blijven.'

'Wij produceren stekjes voor bolchrysanten, tachtig miljoen stuks per jaar, voor de hele wereld. Kwekers kopen die nu normaliter op, tot in juli, om ze dan te laten uitgroeien en verder te verkopen. Daar zit ons probleem: wij staan klaar om de stekjes te leveren, maar de kwekers kunnen hun serres niet leegmaken of hebben de inkomsten gemist die ze nodig hebben om ons te betalen. Of ze zijn niet zeker dat ze de chrysanten zelf zullen kunnen verkopen. Dus annuleren of verminderen ze de - bestellingen. We bekijken de situatie elke dag opnieuw, we moeten erdoor. Er is nog niemand ziek hier. Het wordt zeker geen topjaar, maar ik denk dat we het wel redden.'

Bernard de Cock (70) uit Gent is pater-dominicaan. Hij woont in een kleine, religieuze gemeenschap in Gent

'Ik leef in een kleine gemeenschap van christenen en moslims in de *meerculturele* Tolhuiswijk, samen met een jong koppel Palestijnse vluchtelingen en een lekendominicaanse dame. We hebben allemaal eigen kamers, maar we eten en bidden samen. Dat samenleven wordt nu intenser, op een positieve - manier. Tijdens het vaste gebed 's ochtends gedenken wij de mensen die zorg moeten ontberen, en hen die in de vuurlijn van de crisis actief zijn: de medische sector, de vuilnisophaaldienst en fabrieksarbeiders die moeten blijven werken. We hebben oprechte bewondering voor hen. We kijken samen naar het nieuws en praten daarover. We ergeren ons wanneer het nieuws onjuist is. De ratio is belangrijk voor ons, maar een gelovig vertrouwen is dat zeker ook. Want alleen met cijfers heb je nog geen hoop. Elke dag leren we door die onderlinge gesprekken om te gaan met ons geloof en onze achtergrond. We stellen vast dat we cultureel veel verschillen, maar als mens ook heel veel gemeenschappelijk hebben. Om dat te ontdekken, moet je moeite doen, maar het doet deugd en is erg verrijkend.'

PETER VANTYGHM

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

De Standaard, 26-03-20

p. 18

Zet Europa 'bazooka' in?

De Europese leiders houden een noodfonds van 410 miljard euro achter de hand om de economie een stroomstoot te geven na de coronacrisis.

VAN ONZE REDACTEUR **BART BEIRLANT**

BRUSSEL Eén vraag staat vandaag en morgen centraal op de Europese top, die noodgedwongen tot een videoconferentie is herleid: wordt het Europese noodfonds ESM in stelling gebracht om de economische gevolgen van het coronavirus te bestrijden? Dat fonds, opgericht in 2012 in volle eurocrisis, heeft 410 miljard euro in kas om uit te lenen aan de eurolanden en wordt omschreven als de 'Europese bazooka'. 'Het zou een grote stap vooruit zijn en een sterk signaal', zegt een Europese bron. Het fonds schoot in volle financiële crisis Griekenland, Cyprus en Spanje te hulp, in ruil voor 'structurele hervormingen'.

Dit keer gaat het om een preventief instrument. 'We zijn het er in grote lijnen over eens dat de belangrijke middelen van het ESM moeten bijdragen tot onze gecoördineerde aanpak', schreef Mario Centeno, de Portugese voorzitter van de eurogroep, in een brief aan Charles Michel na de bijeenkomst van de ministers van Financiën van de eurozone dinsdagavond. 'Dit zou een bijkomende verdedigingslinie voor de euro vormen en fungeren als een verzekering om ons te beschermen tegen deze crisis', aldus Centeno. 'De omvang ervan zou schommelen rond 2 procent van het bruto binnenlands product van de lidstaten.' Voor België zou dit op een kredietlijn van 8 à 9 miljard euro komen.

Nederlands verzet

Maar unanieme steun was er niet. Vooral Wopke Hoekstra, de **Nederlandse** minister van Financiën, lag dwars. ‘Het ESM is heel veel geld, maar ook dat raakt een keer op. De **maatregelen** die al genomen zijn, halen veel druk van de ketel. Het ESM is ons laatste redmiddel, daar moeten we zuinig mee omspringen en is eigenlijk niet bedoeld voor de huidige situatie’, zei hij na afloop. Volgens Hoekstra is het beter om het noodfonds nog even in de wapenkamer te laten liggen ‘aangezien we niet weten wat er nog op ons afkomt’.

De vraag is hoe de **Nederlandse** premier Mark Rutte, die lang gearzeld heeft met drastische **maatregelen** tegen de verspreiding van het **corona** virus, zich zal opstellen. De Zuid-Europese landen de les lezen dat ze eerder buffers hadden moeten opbouwen, is niet de gepaste boodschap als het risico reëel is dat de toestand ook in **Nederland** nog zal verergeren, is te horen.

De verwachting is dat de ministers van Financiën en de experts vandaag toch een mandaat zullen krijgen om op korte termijn de precieze voorwaarden en de termijn voor de terugbetaling uit te werken. Dat kan al tegen eind volgende week volgens Centeno. ‘Als **Nederland** en de anderen daarover gaan dwarsliggen, geven ze een zeer negatief beeld’, zegt een Europese bron.

Lessen trekken

De Europese leiders kijken ook al naar het post-**corona** tijdperk: ‘We moeten **maatregelen** voorbereiden voor de terugkeer naar normaal functionerende samenlevingen en duurzame groei, waarbij we alle lessen uit de crisis trekken’, staat in de ontwerpconclusies. ‘Dit zal een exitstrategie vereisen, net als een herstelplan en investeringen zonder voorgaande.’ De Europese Commissie moet een concreet actieplan uitwerken.

Indirect erkennen de leiders ook dat ze niet voorbereid waren op de **corona** crisis. ‘Het is tijd om een ambitieuzer systeem voor crisismanagement in de EU op te zetten’, staat er. Een mogelijkheid is de oprichting van een Europees centrum voor crisisbeheer, een idee dat Charles Michel enkele dagen geleden in een interview met de VRT lanceerde.

De 27 EU-leiders beloven ook dat lidstaten onderling geen formele of informele barrières meer zullen opwerpen voor de export van medisch materieel, nu er afgesproken is dat die producten de EU niet meer mogen verlaten.

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

De Standaard, 26-03-20

p. 49

ONRUST IN GEVANGENISSEN: GEDETINEERDEN VREZEN VOOR MEER BESMETTINGEN

‘We hebben iets mispeuterd, maar hebben toch ook recht op goede gezondheid?’

Gedetineerden in de gevangenis van Turnhout maken zich grote zorgen over de twee corona-besmettingen die er werden vastgesteld. Het gaat om Martino Trotta (60), de man die verdacht wordt van de moord op Silvio Aquino, en zijn celgenoot. ‘Wij krijgen geen uitleg en de dokters weigeren ons te behandelen’, klinkt het bij de gevangenen. Ook in de andere gevangenis heerst ongerustheid, vooral bij het personeel.

VAN ONZE REDACTEURS BRITT PEETERS,STIJN VAN DE SANDE

SAM REYNTJENS

TURNHOUT/MERKSPLAS/MECHELEN/ANTWERPEN Dinsdag werd Martino Trotta van de gevangenis van Turnhout overgebracht naar het medisch centrum van de gevangenis van Brugge, nadat het nieuwe coronavirus bij hem was vastgesteld. Woensdag bleek dat ook zijn celgenoot, een Nederlander, besmet was geraakt. Ook hij verblijft nu in het medisch centrum in Brugge. Trotta wordt ervan verdacht de opdracht te hebben gegeven voor de moord op Silvio Aquino in 2015. Die zaak komt in het najaar voor het hof van assisen.

Kathleen Van de Vijver, woordvoester van het Gevangeniswezen, legde eerder uit dat het niet duidelijk is hoe de besmetting binnen de gevangenis muren is terechtgekomen. ‘Net zoals in de buitenwereld weet je niet waar je besmet bent geraakt. Hetzelfde geldt in de gevangenis. De man heeft de cel alleszins niet verlaten, en het bezoek is al sinds 13 maart opgeschort’, klinkt het.

Volgens verschillende bronnen is het nochtans duidelijk dat de eerste besmette man het virus opliep via een cipier, in de werkplaats. De gedetineerden zijn al langere tijd ongerust en de paniek lijkt niet te minderen.

Niet de eerste

‘Wij krijgen hier geen uitleg over de besmettingen. Maar ondertussen zien we verschillende mannen die ziek zijn’, vertelt een van de gedetineerden. ‘We denken dat er al zeker acht besmettingen zijn. Trotta was zeker niet de eerste. Sommige mannen hebben hoge koorts, maar de artsen zeggen dat we overdrijven. Alles wordt hier stilgezwegen. Als we vragen stellen aan de cipers, wordt onze vraag ontweken. Als er iemand ziek is, moeten we dat van elkaar vernemen.’

‘Mijn zoon is ziek, maar de dokter grijpt niet in. Dit is schandalig’, laat ook de vader van één van de gevangenen weten. ‘Het is niet omdat we in ons leven iets mispeuterd hebben, dat we geen recht hebben op een goede gezondheid’, gaat de gedetineerde voort. ‘De dokters weigeren ons te behandelen, het lijkt wel alsof we beesten zijn. In de buitenwereld zal je van de dokter in deze situatie bij 37,8 graden koorts in quarantaine moeten gaan, maar hier zeggen ze dat er niets aan de hand is. Mondmaskers en handschoenen krijgen we ook niet.’

Volgens de vakbond worden de maatregelen in de gevangenis van Turnhout strikt gevolgd. ‘De paniek ontstond dinsdag omdat het niet zeker was of de besmette man naar Brugge overgebracht kon worden. Hoe dat virus is binnengekomen, vragen we ons allemaal af’, zegt ACOD-vakbondsafgevaardigde Dirk Vansprengel. Zelf werkt hij in de gevangenis van Merksplas. Daar werden nog geen besmettingen vastgesteld. ‘Toen bleek dat enkele mannen hoge koorts hadden, werden ze apart gezet. Uiteindelijk bleek dat ze niet besmet waren met het virus’, zegt hij.

Ook in de gevangnissen is corona het enige gespreksonderwerp. ‘Zowel de directie als het personeel en de gedetineerden kunnen maar over één ding praten. Iedereen is bang. Het personeel is enorm bang om besmet te raken en het virus dan mee naar binnen te nemen. We hebben elke dag een vergadering met het personeel om de stand van zaken te bespreken. Ook met de gedetineerden praten we erover, in de mate van het mogelijke.’

Mondmaskers naaien

In de gevangenis van Mechelen is van paniek geen sprake. ‘Maar we zijn wel bezorgd, dat is logisch’, zegt gevangenisdirecteur Dirk Janssens. ‘Hier leven veel mensen bij elkaar en het is dan ook belangrijk dat we ons aan de opgelegde voorzorgsmaatregelen houden.’

De ongerustheid bij de gedetineerden leidde nog tot spanningen toen de gevangenen niet naar binnen wilden na de wandeling. ‘Maar we proberen zoveel mogelijk in te zetten op sensibilisering en informatie. Zodra er een update is, verspreiden we die informatie via een kanaal op de televisietoestellen in de cellen. Daarin zijn we heel transparant.’

Intussen houdt een deel van de gevangenen zich bezig met het maken van mondmaskers. ‘Er zijn verschillende mensen die stikmachines hebben geschonken of uitgeleend’, klinkt het. ‘We werken ook met vrijwilligers die de gedetineerden uitleggen hoe ze die mondmaskers moeten maken. Op die manier dragen ze hun steentje bij tijdens deze coronacrisis.’

Dreiging personeelstekort

‘We krijgen langs alle kanten vragen en opmerkingen. Zowel het personeel als de gedetineerden zijn ongerust dat ze ergens corona zouden oppikken’, zegt ook Robby De Kaey van de ACOD.

De vakbond luidde vorige week al de alarmbel, omdat er een personeelstekort dreigt in de gevangnissen. ‘Mensen die zich spontaan aanbieden om hun verlof te annuleren en toch willen komen werken, krijgen te horen dat dat alleen zal gebeuren als de directie het echt nodig acht. Deze

beslissing staat haaks op de instructie van vandaag, om mensen shifts van twaalf uur te laten werken en hun rustdagen in te trekken', legt De Kaey uit.

'Het ziektecijfer zal nog stijgen en dan dreigt een groot personeelstekort. Nu moeten mensen die contact hebben gehad met **corona**patiënten nog komen werken zolang ze geen symptomen hebben, en dat zonder mondmasker. Dat is voor ons onbegrijpelijk en verschilt sterk van de werking bij de noodcentrales en in ziekenhuizen.'

Volgens De Kaey is de situatie in de gevangenissen nu nog wel beheersbaar. 'Het valt te doen. Er is geen bezoek meer en advocaten zien hun cliënten alleen achter glas.'

Eerder deze week raakte al bekend dat enkele honderden gedetineerden een verlengd penitentiair verlof hebben gekregen, tot het einde van de **corona**crisis. 'Dat biedt ademruimte en helpt tegen de overbevolking. Alle extra ruimte maakt de situatie meer werkbaar', is De Kaey positief. 'We hebben ook aan de minister gevraagd om te bekijken of bij sommige gedetineerden de datum van vervroegde vrijlating naar voor geschoven kan worden.'

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

CORONA

UHasselt leidt Europees onderzoek naar verspreiding

Europa maakt drie miljoen euro vrij voor onderzoek naar de verspreiding van het nieuwe **corona**virus. De Universiteit Hasselt zal samen met de Universiteit Antwerpen het onderzoek leiden.

Biostatisticus Niel Hens van de Universiteit Hasselt zit mee in de cockpit van wetenschappers die onze Belgische overheid, Frankrijk en **Nederland** adviseren in de aanpak van de **corona**crisis. Sinds januari is zijn team intensief aan de slag met berekeningen en simulaties, waar overheden zich op kunnen baseren om beslissingen te nemen. Zo brengt het simulatiemodel onder meer het effect van telewerken en het sluiten van scholen op de verspreiding van het virus in kaart.

‘We hebben onze expertise in dit soort van simulaties opgebouwd door de analyse van de griep пандеміe in 2009 en de uitbraak van het ebolavirus in 2013’, zegt professor Niel Hens. ‘Aan de hand van onze modellen voorspellen we al enige tijd efficiënt de verspreiding van de seizoensgriep. Voor **corona** is de situatie anders, omdat we nog niet alles over het virus weten. Zo is het nog onduidelijk hoe besmettelijk het virus bij kinderen is. Ons onderzoek zal dat ook in kaart brengen.’

Gedragsverandering

Er zijn de afgelopen 24 uur 668 nieuwe bevestigde **corona**gevallen bijgekomen in ons land. Dat zijn er een stuk meer dan de afgelopen dagen. ‘Die cijfers liggen hoger dan werd ingeschat, maar lager dan onze voorspelling van drie dagen geleden. Dat is dus positief’, zegt professor Hens. ‘Het is nu zaak om de opgelegde **maatregelen** vol te houden. We zitten nog niet aan de piek.’

De UHasselt leidt vandaag een internationaal onderzoek naar de verspreiding van het nieuwe **corona**virus en werkt daarvoor samen met de Universiteit Antwerpen en instellingen uit verschillende landen. Het onderzoek kan rekenen op 3 miljoen euro van Europa.

‘We analyseren de gedragsverandering in België, **Nederland** en het Verenigd Koninkrijk en zullen berichten op sociale media monitoren. Dat geeft overheden een goed beeld van wat er precies leeft bij de bevolking. UAntwerpen bekijkt in verschillende landen welke impact het virus heeft op de capaciteit van de ziekenhuizen. Tot slot wordt ook alle kennis over het virus zelf verzameld. Zo kunnen onderzoekers wereldwijd makkelijker aan de slag om met alle beschikbare data voorspellingen te doen, waar overheden zich op kunnen baseren’, zegt Hens. (mg)

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

Crisis naar kookpunt in EU

Onder druk van Italië en Spanje moet de EU binnen 14 dagen met nieuwe instrumenten komen om de coronacrisis gecoördineerd aan te pakken.

VAN ONZE REDACTEUR **BART BEIRLANT**

BRUSSEL Het was al vooraf duidelijk dat het een vreemde bedoening zou worden, de Europese lentetop van gisteren. Normaal komen de 27 EU-leiders met uitgebreide delegaties naar Brussel, waar ze opgewacht worden door een duizendtal journalisten. Tijdens de vergadering zijn hun sherpa's en diplomaten altijd in de buurt om in zijkamertjes in groepjes naar oplossingen te zoeken als er problemen opduiken. Maar een videoconferentie – de derde in twee weken die Charles Michel als voorzitter van de Europese Raad leidde – leent zich moeilijk tot intense onderhandelingen. Daardoor duurde het zes uur voor er een compromis uit de bus kwam.

De Italiaanse premier Giuseppe Conte, gesteund door de Spaanse premier Pedro Sanchez, verwierp de zorgvuldig voorbereide slotconclusies. Volgens Conte heeft de EU 'innovatieve financiële instrumenten' nodig om de gevolgen van deze pandemie te bestrijden, in plaats van de instrumenten uit het verleden. Met dat laatste verwees hij naar het noodfonds ESM, dat in 2012 werd opgericht om de eurocrisis te bezweren. Onder de ministers van Financiën van de eurozone was er dinsdagavond nochtans 'brede overeenstemming' om deze 'bazooka', die 410 miljard euro kan lenen aan eurolanden, in te zetten.

'Dapper economisch antwoord'

Maar in Italië ligt het ESM politiek zeer gevoelig. Lega-leider Matteo Salvini verkondigt al maanden dat het ESM bedoeld is om Italië onder de knoet te houden en nieuwe besparingen op te leggen. Ook

binnen de Vijfsterrenbeweging – een van de twee regeringspartijen in Rome – denkt men er zo over. Conte wilde geen verwijzing naar het noodfonds in de slotconclusies en werd daarmee vreemd genoeg een objectieve bondgenoot van Mark Rutte. De Nederlandse premier vindt dat het nog te vroeg is om het ESM in te zetten, aangezien de lidstaten nog geen problemen hebben om zich te financieren op de markten.

Maar Conte en Sanchez gingen dus een stap verder. Zij eisten dat de ‘vijf presidenten’ (Charles Michel namens de Europese Raad, Ursula von der Leyen namens de Commissie, Mario Centeno namens de eurogroep, Christine Lagarde namens de ECB en David Sassoli namens het Europees Parlement) binnen tien dagen met nieuwe ideeën zouden komen. ‘Jullie hebben tien dagen, of we trekken alleen ons plan’, sprak Conte.

De Italiaanse premier wil naar eigen zeggen geen mutualisering van de schulden, maar spreekt over ‘herstelobligaties’ om ‘een dapper economisch antwoord’ te kunnen bieden. ‘Europa zal deze schok alleen het hoofd kunnen bieden met uitzonderlijke maatregelen’, aldus Conte. Voor Duitsland, Nederland, Finland en Oostenrijk blijft elk instrument waarbij de landen van de eurozone samen schulden aangaan (voorlopig?) taboe. De Duitse kanselier Angela Merkel wilde ook niet weten van een initiatief van de ‘vijf presidenten’.

Om te beletten dat een mislukking van de top zou leiden tot een echte crisissfeer, werd er koortsachtig gezocht naar een compromis over vijf cruciale zinnen. Het resultaat is dat de eurogroep twee weken krijgt om voor de dag te komen met nieuwe ideeën voor het geval de toestand verder verslechtert. ‘Er staat niet zoveel meer in, maar daarmee is er geen ongeluk gebeurd’, zei Rutte achteraf, die niet wegstak dat er onenigheid is over extra maatregelen.

Pijnlijk verhaal

De top legde zo ongewild opnieuw de spanningen binnen de EU bloot. In een toespraak in het Europees Parlement eerder op de dag had Commissievoorzitster Von der Leyen voor het eerst toegegeven dat de EU-lidstaten te individueel gehandeld hebben. ‘Alleen door elkaar te helpen, kunnen we onszelf helpen in deze crisis. Maar het verhaal van de jongste weken is gedeeltelijk pijnlijk om te vertellen. Toen Europa er moest zijn voor elkaar, waren er aanvankelijk te veel die omkeken naar zichzelf. Toen Europa nood had aan een mentaliteit van “iedereen samen”, waren er te veel die reageerden met “alleen voor mij”,’ aldus Von der Leyen.

Ze haalde ook uit naar onder meer Duitsland – zonder haar geboorteland bij naam te noemen – omdat het aanvankelijk weigerde medisch materieel te leveren aan Italië. Dat liet China en Rusland toe om met enkele goed gemikte pr-operaties dat gebrek aan solidariteit binnen de EU bloot te leggen. Volgens Von der Leyen is de toestand intussen verbeterd. Zo neemt Duitsland een vijftigtal Italiaanse patiënten over. Maar tijdens de videoconferentie was van die samenwerking en solidariteit dus niet veel te merken.

Delen:

TWEET

DELEN

De Standaard, 27-03-20

p. 19

BRITTEN ZIJN MASSAAL SOLIDAIR, MAAR OOK ANGST REGEERT

Corona brengt het beste in de mens naar boven, toch?

De Britten willen massaal de gezondheidsdienst helpen. Maar solidariteit kent haar grenzen. Zeker als de angst voor het virus de overhand neemt, wordt de ‘veilige kring’ almaar kleiner.

VAN ONZE REDACTEUR DOMINIQUE MINTEN

BRUSSEL Met meer dan 560.000 zijn ze ondertussen al, de Britten die zich als vrijwilliger hebben opgegeven om de National Health Service te ondersteunen. Dinsdag had de regering een oproep gelanceerd. De hoop was een kwart miljoen mensen te mobiliseren, maar 24 uur later was de kaap van het half miljoen al gerond.

Ondertussen wordt al gemikt op 750.000 vrijwilligers. Ze zullen de komende dagen een korte online opleiding krijgen, waarna ze de zwakste burgers de **corona** crisis moeten helpen doorkomen. Ze gaan met medisch materiaal rondrijden of geïsoleerde mensen bellen om hun isolement te verlichten.

Dat de oproep zo massaal opgevolgd wordt, toont volgens Simon Stevens, algemeen directeur van de NHS England, hoe genereus en solidair de Britten kunnen zijn en hoezeer ze de nationale gezondheidszorg – die helemaal gratis is – een warm hart toedragen. ‘De NHS is er altijd voor jullie geweest, nu zijn jullie er voor ons.’

Dat corona het beste in de mens naar boven brengt, zal zeker zo zijn. Maar de solidariteit kent ook grenzen. Dat de Europese landen in de eerste plaats hun eigen burgers helpen, is al een tijdje duidelijk. Maar zelfs binnen de landen lijken de oude breuklijnen opnieuw scherper te worden.

‘Go home idiots’

In datzelfde Groot-Brittannië deed zich de voorbije dagen een opmerkelijk fenomeen voor. Afgelopen weekeinde kwam een gestage stroom van campers op gang, vooral vanuit de steden in het zuiden van Engeland, richting de Schotse Hooglanden en het noorden van Wales. Allemaal leken ze op de vlucht voor het virus. De dunbevolkte streken leken de veiligste plaats om de pandemie ongeschonden door te komen.

Was het asociaal van die stedelingen om plots de natuur in te trekken? Misschien, maar de wet overtreden deden ze niet. Van een lockdown van het land was op dat moment nog geen sprake. Maar de Schotten waren absoluut niet blij met die coronavluchtelingen. In hun ogen waren het toch in de eerste plaats verspreiders van het gevaarlijke virus.

‘Go home’, kopte *The Daily Record*, de populaire Schotse tabloid. Verschillende wagens werden ook beklad met slogans als ‘Go home idiots’ en ‘Covid 19’. Judy Murray, de moeder van tennisvedette Andy Murray, liep voorop in het verzet. Zij vond het waanzin om in deze tijden op reis te gaan. De Engelsen moesten vooral in Engeland blijven. Op het eiland Skye werd de lange toegangsbrug gesloten voor alle verkeer.

Enig Schots nationalisme zal zeker meegespeeld hebben in de felle reacties. ‘Onze prioriteit moet het beschermen van onze mensen zijn’, liet de Schotse eerste minister Nicola Sturgeon weten.

‘De kring waarin we onszelf proberen te beschermen, is kleiner aan het worden’, zegt ethicus Ignaas Devisch. ‘Dat is zeker een trend in deze coronacrisis en op zich is dat ook niet abnormaal. De mensen zagen dat er geen eensgezinde Europese aanpak was. Het was meteen elk land voor zich. En vervolgens is het niet onlogisch dat binnen die landen de oude breuklijnen gaan opspelen. Veel Schotten hebben sowieso al geen al te hoge pet op van de Engelsen. Een virus maakt dat gevoel nog erger.’

Veilige kring

Maar het hoeven niet altijd nationalistische reflexen te zijn. In Nederland was er afgelopen weekeinde spanning tussen de ziekenhuizen in Brabant – waar de crisis het zwaarst is – en de rest van Nederland. De vraag van Brabant om patiënten over te nemen, lokte aanvankelijk weinig enthousiasme uit.

Nog erger waren de taferelen die zich in het Andalusische stadje La Linea de la Concepcion afspeelden. Daar werd een colonne ambulances waarin oudere coronapatiënten werden vervoerd, met stenen bekogeld. De patiënten werden naar het stadje gebracht omdat het rusthuis waarin ze verbleven – in het zwaar getroffen Alcala del Valle honderd kilometer noordelijker – ontsmet moest worden. Maar in La Linea zagen ze de zieke senioren vooral als een gevaar voor de eigen stad. De burgemeester veroordeelde weliswaar het gewelddadige protest, maar zei ook dat de overbrenging ‘niet goed gepland’ was.

Devisch: ‘Naarmate het crisisgevoel groter wordt, wordt de beschermingsreflex sterker. En wat we ervaren als “veilige kring” wordt net kleiner.’

Een grote tegenstelling met al die NHS-vrijwilligers ziet hij niet. ‘Ook in normale tijden heb je beide stromingen in een samenleving. Je hebt de mensen die de vluchtelingen helpen in het Maximiliaanpark en je hebt de mensen die een asielzoekerscentrum in brand steken. In deze extreme tijden worden die tegenstellingen alleen maar scherper.’

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

De Standaard, 27-03-20

p. 38

SCOOP

Scoop

FILIP VAN ONGEVALLE

‘De wc van de toekomst’ (titel in de promotionele bijlage ‘Onder Dak’)

Met bijlages en tijdschriften die gemaakt werden voor de **corona**crisis losbrak en die nu pas verschijnen, kunnen de makers geluk hebben of ongeluk. Het luxennummer van *De Standaard Magazine* dat afgelopen zaterdag bij deze krant zat, hoort tot die laatste categorie, maar de bouw- en verbouwbijlage *Onder Dak* had wél geluk. In tijden waarin het al een luxe is dat je wc-papier kunt kopen, prijzen zij namelijk de wc zonder wc-papier aan: ‘In delen van Azië zijn douche-wc’s nu al de standaard. Zij vervangen reiniging met wc-papier door een waterstraal.’

Zouden we dan in de toekomst water beginnen te hamsteren?

‘We kunnen nog tien jaar poepen’ (Mark Rutte op Twitter)

In **Nederland** is de wc van de toekomst duidelijk al ingeburgerd.

‘Het designtoilet zit vol nieuwe functies die met de afstandsbediening of via de app te regelen zijn’ (‘Onder Dak’)

*‘Aje moe kakn moej kakn’, dat weten we al sinds de tv-serie *De Ronde*, maar op zo’n toilet van de toekomst lijkt dat niet zo eenvoudig. Je hebt zelfs een afstandsbediening nodig om het te besturen. En vraag op zo’n hoogdringend moment maar eens: ‘Weet er iemand de afstandsbediening liggen?’*

‘Wanneer je het toilet nadert, opent het deksel zich automatisch dankzij een bewegingssensor’ (‘Onder Dak’)

Vergeet de vorige opmerking: het kan op de wc van de toekomst ook snel gaan.

‘Een individueel verstelbare douchearm beweegt voor- en achterwaarts voor een aangename reiniging. De temperatuur en de intensiteit van de straal zijn instelbaar’ (*Onder Dak*)

Alle **corona**virussen nog aan toe: dat je achterwerk wordt schoongespoten als een auto in de carwash, blijft toch een idee waar we zullen moeten aan wennen.

‘Een leuke vondst: ’s nachts wordt de wc discreet verlicht langs de binnenzijde’ (*Onder Dak*)

En aan het idee dat ons achterwerk ’s nachts discreet wordt verlicht, zullen we ook moeten wennen.

‘Dankzij de nieuwe Rimless-technologie en een geoptimaliseerde geometrie van de randen en sifons zorgt de SensoWash Starck f voor een betere waterdoorstroming en perfecte spoelresultaten’ (*Onder Dak*)

Als u zich zou afvragen of we het hier nog altijd over een wc hebben dan wel over een wasmachine: het gaat nog altijd over die wc. En hij kost 3.091,99 euro.

‘Als Aster en ik naar het toilet gaan, geven we graag mee welke boodschap het was’ (*Lize Feryn in ‘Nina’*)

Het toilet van de toekomst zal vast ook automatisch een berichtje kunnen sturen naar Lize of Aster Nzeyimana om hen op de hoogte te houden van elkaars boodschap.

‘Verzamel alle rollen toiletpapier die je in huis kunt vinden en bouw een toren van minstens tien lagen hoog’ (*Het Nieuwsblad*)

In *Het Nieuwsblad* geven ze ondertussen tips om je kinderen bezig te houden in tijden van ophokplicht. En daarmee weten we dan ook waarom al die rollen wc-papier gehamsterd zijn: om er torens mee te bouwen!

‘Jongleren was voor mij al moeilijk met een bal, laat staan met een wc-rol’ (*Gert Verheyen in ‘Het Nieuwsblad’*)

Behalve om torens te bouwen, worden al die gehamsterde wc-rollen nu ook gebruikt om mee te voetballen. En daardoor moeten wij dus een wc van 3.091,99 euro kopen, zeg!

‘De mensen hamsteren bij mij zelfs kranten en magazines’ (*Gerald Marsin van een Luikse Press Shop in ‘De Tijd’*)

In tegenstelling tot de digitale versie, kan je de gedrukte krant in geval van nood natuurlijk ook als wc-papier gebruiken. Torens bouwen of voetballen is helaas niet mogelijk. Er een hoedje van vouwen wel.

‘In bestuurskamers van de Premier League hopen ze wedstrijden te kunnen organiseren achter gesloten deuren, “desnoods met spelers in beschermende pakken”.’ (*Het Nieuwsblad*)

Als de spelers toch beschermende pakken dragen, zouden we ze dan niet **corona**vrij kunnen laten voetballen op de maan?

‘Voetballen is in het opvangcentrum toegelaten met een afstand van 1,5 meter tussen de spelers’ (*Ine Tassignon in ‘Het Belang van Limburg’*)

Dan hebben ze in Leopoldsborg een beter alternatief: voetballen met 1,5 meter afstand tussen de spelers. De enige overtreding die de scheidsrechter nog moet fluiten, is die voor het niet respecteren van de 1,5 meter afstand. Echt iets voor de VAR.

‘Geen enkele maatschappij kan zich veroorloven al te lang de volksgezondheid te beschermen ten koste van de economie’ (*The Wall Street Journal*)

In een wereld waarin roken niet verboden wordt en de overheden er lustig taksen op innen, mag deze stelling niet verbazen.

‘100 days to Rock Werchter. Let the countdown begin’ (*Rock Werchter op Twitter*)

Om het met *The Wall Street Journal* te zeggen: ‘Geen enkele maatschappij kan zich veroorloven al te lang de volksgezondheid te beschermen ten koste van de economie.’

Scoop kijkt met een kritische blik naar de media en kiest elke week een aantal citaten.

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

We vergeten een paar kwetsbare groepen

‘Flexwerkers’ zoals poetsvrouwen en kunstenaars worden dubbel getroffen door de crisis. Niet alleen zitten ze zonder werk, ze krijgen geen enkele compensatie van de overheid, schrijven Wouter Hillaert en Kobe Matthys.

CULTUURJOURNALIST; KUNSTENAAR EN LID VAN STATE OF THE ARTS. WOUTER HILLAERT & KOBE MATTHYS

Wonderlijk. In amper enkele weken doet een virus wat politici al maanden of zelfs jaren nalaten: de CO2-uitstoot verkleinen, respect tonen voor de zorg, de banken responsabiliseren voor het algemeen belang, spontane solidariteit opwekken tussen mensen, een (halve) Belgische regering vormen ... Begint met deze crisis een nieuw tijdperk?

De signalen zijn tegenstrijdig. Bedrijven en ondernemers worden als eerste geholpen, minder verdienende flexwerkers blijven achter. De Vlaamse samenhang wordt geprezen, ‘bepaalde groepen’ met de vinger gewezen. Voortdurend klinkt de kreet ‘blijf in uw kot’, maar daklozen worden weer op straat gezet, mensen zonder papieren verdreven uit het Maximiliaanpark. Alles verandert dezer dagen, maar de sociale ongelijkheid blijft.

Het schuim van de arbeidsmarkt

Beste politici, mensen zijn niet alleen ‘kwetsbaar’ vanwege hun gezondheid, maar ook door hun inkomen en sociaal statuut. Ministers, administraties en rijksdiensten draaien overuren om het sociale vangnet te knopen voor werknemers, zelfstandigen en bedrijven. Ze kunnen daarvoor in België gelukkig terugvallen op een stevig arbeidsrecht en een sterke sociale zekerheid. Maar ligt iemand ook wakker van de mazen?

Voor ‘flexwerkers’ voorziet het net voorlopig nog maar weinig opvang. Mensen die niet in één hokje passen omdat ze meerdere statuten combineren, zoals zelfstandigen in bijberoep. Of mensen die volledig moeten rondkomen van tijdelijke opdrachten en dagcontracten. Denk aan uitzendkrachten, poetsvrouwen, werkstudenten, seizoensarbeiders, heel wat kunstenaars ook.

Zij waren altijd al het schuim van de arbeidsmarkt: makkelijk op te roepen en weer af te zeggen, tot veel bereid door hun vaak lage inkomen, goedkoop voor de werkgever. De precariteit van hun situatie is mee ingebouwd in het systeem van hoge competitiviteit en lage sociale bescherming, en mee het effect van aanhoudende besparingen, ook door de overheid zelf. Zo werken steeds meer mensen zonder beschermd statuut.

Die flexwerkers zijn nu dubbel de klos. Nog sneller dan het virus zich verspreidde, werden hangende en beloofde contracten geschrapt. Tegelijk vissen ze achter het net van alle compensaties: het overbruggingsrecht voor zelfstandigen in hoofdberoep, tijdelijke werkloosheid voor werknemers, allerlei rechten op uitstel van betaling ... In het beste geval vallen ze op een half inkomen terug, maar ook dat volstaat in precaire situaties niet altijd. Sommige mensen met tijdelijke contracten komen sinds dinsdag wel in aanmerking voor een uitkering tijdelijke werkloosheid, net als arbeid via dienstencheques, maar die uitzonderingsregel van de RVA voor korte contracten geldt slechts in een beperkt aantal gevallen. Hoe bewijs je bijvoorbeeld dat je opdrachten bent misgelopen, als contracten soms pas op de dag zelf ondertekend worden?

‘Totaal geen inkomen meer, ik beperk mijn levenskosten nu tot het absolute minimum’, getuigde een muzikant aan het meldpunt van kunstenaarsplatform State of the Arts. Anders dan sommige collega’s kan hij zelfs niet terugvallen op het kunstenaarsstatuut, een uitzonderingsregeling in de werkloosheid.

‘Tien jaar altijd bijgedragen en nooit een uitkering gevraagd’, vult een acteur aan. ‘Nu kan ik er geen krijgen en val ik terug op 0 euro.’ Hun noodkreet om gelijke rechten klinkt luid, maar wordt amper gehoord.

Terwijl iedereen zich afvraagt wanneer de piek zal komen, weten zij al lang waar de put ligt. Mensen in precare statuten glijden erheen op de snippers van geschrapte opdrachten, op de dalende curve van onze beurseconomie, zonder de rem van enige compensatie. De finale bons dreigt hard te worden, daar beneden in het dal van de prestatie maatschappij.

Back to normal?

In **Nederland** krijgen ruim een miljoen zzp'ers, ‘zelfstandigen zonder personeel’ of **Nederlandse** flexwerkers, intussen een nooduitkering van (maximaal) 1.000 euro. In Groot-Brittannië maakt de Arts Council 20 miljoen pond vrij voor kunstenaars en cultuurwerkers, die elk tot 2.500 pond compensatie kunnen aanvragen.

Ook in België gaan stemmen op voor een noodfonds per sector, zoals dat er kwam voor, bijvoorbeeld, de horeca. Anderen pleiten voor een nog verdere uitbreiding van tijdelijke werkloosheid voor tijdelijke of eendagscontracten, zonder twijfel of onduidelijkheid. Zelfstandigen in bijberoep, zoals veel schrijvers en beeldend kunstenaars, zouden dan weer erg gebaat zijn bij een ruimhartiger overbruggingsrecht. Elke noodmaatregel is welkom, zolang de mazen maar gesloten worden voor de economisch meest kwetsbaren. Niet alleen vanwege hun lege beurs, maar omdat zij er recht op hebben.

En dan? *Back to normal?* Bovenal noopt deze crisis tot een meer structurele reflectie over tijdelijk werk en precariteit, en de regelgeving errond. Waarom geen steun voor werkgevers die flexwerkers langer in dienst nemen, zoals in Frankrijk? Meer controle op eerlijke vergoedingen? Wie weet zelfs een basisinkomen? Na alle tijdelijke taskforces graag een serieuze denktank. Want waar het **corona**virus ons met de neus op drukt, is het sociale gevaar onder de toenemende flexibilisering, binnen én buiten de kunsten. Daar helpt maar één regeling tegen: loon naar werken en sociale bescherming voor iedereen.

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

De Standaard, 27-03-20

p. 53

PARKET DREIGT MET ZWARE CELSTRAFFENVOOR 'BIJZONDER ASOCIAAL GEDRAG'

Mannen opgepakt voor spuwen en hoesten naar Antwerpse politie

De Antwerpse politie heeft de voorbije dagen drie mannen opgepakt die naar inspecteurs gespuwd of gehoest hadden. Het parket wil dat soort gedrag tijdens de coronacrisis hard aanpakken en dreigt met zware celstraffen.

VAN ONZE MEDEWERKER SAM REYNTJENS

ANTWERPEN In Nederland werd enkele dagen geleden al gewaarschuwd voor 'coronahoesten' naar politiemensen. Ook in Antwerpen waren er de voorbije dagen verschillende van die incidenten. Het parket wil dat gedrag streng aanpakken. 'Tijdens deze coronacrisis bewust hoesten, niezen of spuwen naar politiemensen en andere burgers is bijzonder asociaal en totaal onaanvaardbaar', klinkt het. 'Dit soort gedrag zal bestraft worden met celstraffen van drie maanden tot twee jaar en boetes van 400 tot 2.400 euro.' Hoesten, spuwen en niezen op voedingswaren wordt nog strenger bestraft: van zes maanden tot vijf jaar en van 1.600 tot 16.000 euro.

Eén van de vermeende spuwvers, John M. (43) uit Deurne, werd ondertussen aangehouden door de onderzoeksrechter en zit in de cel, volgende week verschijnt hij voor de raadkamer. De man, een meermaals veroordeelde crimineel, keerde zich op de Herentalsebaan in Deurne tegen de politie toen die hem wilde controleren omdat hij met zijn vingers een pistool uitbeeldde en 'pang, pang, pang' riep. 'Hij was verbaal en fysiek agressief, sprak over het nieuwe coronavirus en weigerde zijn identiteit te geven', zegt het parket. Ook geboeid bleef de man zich verzetten. 'Hij spuwde ook bewust tweemaal naar de inspecteurs', zegt het parket.

Verzorgd op spoed

‘Mijn cliënt ontkent dat hij naar de politie heeft gespuwd’, zegt M’s advocaat Johan Platteau. ‘Hij zegt dat hij zich niet goed voelde en naar de apotheek ging. Omdat hij geen mondmasker heeft, droeg hij zijn sjaal voor zijn mond. Hij vroeg de politie om afstand te houden. Er is een woordenwisseling ontstaan en mijn cliënt zegt dat hij ten onrechte hardhandig is aangepakt. Hij moest verzorgd worden op de spoedafdeling.’

Het parket bevestigt dat de man nadat hij zich had verzet tegen zijn arrestatie overgebracht werd naar het ziekenhuis. Platteau zal extra onderzoek vragen en vraagt om camerabeelden te bekijken en getuigen te verhoren.

Niet het enige geval

Ook in Wilrijk werd een man (26) opgepakt, omdat hij naar de politie hoestte tijdens een verboden samenkomst. Hij zal gedagvaard worden door het parket.

De onderzoeksrechter heeft maandag ook een 38-jarige Antwerpenaar aangehouden. Die had zondag in de Delhaize in de Van Schoonhovenstraat een vrouw een vuistslag verkocht. Toen de politie ter plaatse kwam, weigerde hij mee te werken. Hij werd geboeid in de combi gezet, maar schopte wild rond zich heen en spuwde in de richting van de agenten met de bedoeling om hen te raken.

Een 26-jarige Somaliër werd gisteren dan weer opgepakt omdat hij op een lijnbus naar medereizigers had gespuwd. ‘Ook tegenover de aangekomen controleurs reageerde de man agressief en hij dreigde er ook mee naar hen te spuwen’, zegt het parket. ‘De man werd aangehouden op verdenking van “vals bericht met een aanslag” en “het verspreiden van giftige stoffen”.’

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

TWEE DAGEN IN HET SPOOR VAN PIETER DE CREM, ‘DE BURGEMEESTER VAN HET LAND’

‘Ik weet niet waar we volgende week staan, laat staan binnen een half jaar’

De afscheidsrede van zijn nationale politieke loopbaan was uitgesproken. Een goed jaar later is minister van Binnenlandse Zaken Pieter De Crem (CD&V) een onverstoort boegbeeld van de strijd tegen het **coronavirus**.

MATTHIAS VERBERGT

Dinsdag 24 maart, 8 uur, Sint-Gillis-Waas:

Op het bord dat de volgende wedstrijd van KFC Sporting Sint-Gillis-Waas aankondigt, heeft de tegenstander geen naam. Vele straten ogen verlaten, op een paar hondenuitlaters na. De temperatuur is net boven het vriespunt gekropen, er is geen wolk aan de lucht. Aan de grens met **Nederland** houden de auto's een voor een halt.

Uit een ervan stapt Pieter De Crem, in een kraaknet pak, met opgeblonken schoenen. Maaïke De Rudder (CD&V) – de jongste burgemeester van Vlaanderen – staat klaar, net als haar liberale collega van Stekene Stany De Rechter en de korpschef van hun politiezone. ‘Bedankt, burgemeesters, om hier te zijn in moeilijke tijden’, spreekt De Crem.

De Rudder kreeg te maken met een uitbraak van het **coronavirus** in een woonzorgcentrum. Daarbovenop ging de grens met **Nederland** op slot voor het niet-essentiële verkeer. ‘Ik klaag zeker niet, maar deze toestand zal niet al te lang moeten duren’, zegt ze. ‘Dit is overlast voor de bevolking’, voegt De Rechter toe.

‘Zijn er die hardleers zijn?’, vraagt De Crem aan een agent. Dat valt mee. Van zo’n honderd voertuigen moesten er vanochtend vier rechtsomkeer maken. Hier passeren vooral nog vrachtwagens. Een voorbijlopende man met een zwart kapje voor de mond maakt zich kwaad. ‘Anderhalve meter uit elkaar, meneer de minister! Goed bezig!’ Wat later klinkt het uit een autoraam minder ironisch: ‘Ge zijt goed bezig!’

De Crem stelt de burgemeesters gerust. Hij is zichtbaar in zijn sas. Iets meer dan een jaar geleden kuste hij de nationale politiek na bijna een kwarteeuw vaarwel. De Crem was van vicepremier en minister van Defensie afgezakt tot staatssecretaris voor Buitenlandse Handel. Hij vond dat CD&V te veel naar links was afgeweken, zou zich focussen op Aalter en niet meer opkomen bij bovenlokale verkiezingen.

Maar toen verdween de N-VA uit de regering-Michel. Binnenlandse Zaken en Veiligheid, de domeinen die hij sinds 1995 in de Kamer had gevolgd – vandaar de bijnaam ‘Crembo’ – vielen plots in zijn schoot. En sinds twee weken moet de 57-jarige De Crem zich zelfs niet meer beperken tot lopende zaken. In plaats van uit te bollen, krijgt hij de grootste naoorlogse volksgezondheids crisis op zijn bord.

‘Als minister van Binnenlandse Zaken ben je eigenlijk burgemeester van het hele land’, zegt De Crem. ‘Burgemeesters zijn mannen en vrouwen uit één stuk. Ik heb er een bloedband mee.’ De Crem neemt afscheid. Als staatssecretaris reisde hij naar de uithoeken van de wereld, vandaag naar die van het land. Hij bezoekt de plots weer relevante grensposten. ‘*If you need me, call me*’, werpt hij de burgemeesters nog toe.

10.30 uur, Hoogstraten

Op de E19 staat anderhalve kilometer file door de grenscontroles. Op een kleinere weg naast de snelweg gaat de hand van een agente omhoog. Een truckchauffeur laat op zijn smartphone zien waar hij moet leveren. Onvoldoende, oordeelt de agente. De man moet terug naar **Nederland** om een attest te halen.

‘Je bent een tv-ster aan het worden’, zegt De Crem tegen de lokale korpschef. Hoogstraten kwam in het nieuws omdat het zijn talloze kleinere grensovergangen barricadeert. ‘Zulke **maatregelen** nemen we normaal enkel in bezettingstijd’, zegt De Crem. ‘Dit is bijzonder ingrijpend. De grondwettelijke vrijheden, die me erg na aan het hart liggen, worden enorm ingeperkt. Bovendien leeft België van export en transport. Maar we konden niet anders.’

Burgemeester Marc Van Aperen komt erbij staan. ‘Gezondheid is op dit moment veel belangrijker dan individuele vrijheid’, zegt de liberaal. Het gesprek gaat naar **Nederland**, waar een bevoegde minister ontslag nam wegens oververmoeidheid. ‘Slaap je nog een beetje?’, vraagt Van Aperen aan De Crem. ‘Ik word nog steeds wakker op het militaire uur’, is het kloeke antwoord.

De Crem slaapt dezer dagen drie tot vier uur per nacht. Vanochtend was hij om kwart over vijf wakker. ‘Van wie ik ontmoet, onderzoek ik altijd goed wie ze zijn en waarmee ze precies bezig zijn. Ik wil geen inhoudsloze smalltalk voeren. Mijn aandacht staat altijd op scherp. Ik draai nooit stationair.’ Met Van Aperen heeft hij het over de oude grenspost in Minderhout en over de lokale landbouw. Van Aperen vertelt dat sommige boeren met velden in **Nederland** nu twintig kilometer moeten omrijden met hun tractoren door de afgesloten wegen.

Het valt op: weinig lijkt De Crem te kunnen raken. Op Defensie beleefde hij misschien nog wel spannendere tijden, vertelt hij. ‘Honderden militairen zaten in oorlogsgebied, onder mijn verantwoordelijkheid. Anderzijds: toen verschuilde de vijand zich ver buiten de Europese grenzen. Nu is die onzichtbaar en overal.’ In de auto, tijdens het digitale overleg met de regering, loopt het nieuwe cijfer binnen: 34 extra doden.

13 uur, Kelmis

Hoe rustig het in Sint-Gillis-Waas en Hoogstraten was, zo druk is het in Kelmis, in Duitstalig België. De Crem wil zich ook aan dit vaak vergeten deel van het land laten zien. ‘We houden fysiek afstand, maar niet in gedachten’, lacht De Crem in vlot Duits tegen de lokale minister-president Oliver Paasch (ProDG), die hem opwacht. ‘Hoe meer talen je spreekt, hoe dichterbij de mensen kan gaan’, zegt De Crem wat later.

Van die fysieke afstand is weinig te merken. De lokale pers is – tegen de afspraken in – massaal aanwezig, er zijn zelfs hoge tafels met broodjes en drank voorzien. In normale omstandigheden passeren hier dagelijks tienduizend voertuigen. Een jogger die wordt tegengehouden, maakt zich kwaad op de politie. ‘Wij zijn een regio omringd door grenzen’, zegt Paasch. ‘Als dit lang aanhoudt, is dat voor ons een catastrofe.’

Plots staat ook de burgemeester van Aken naast De Crem. ‘We kunnen dit maar doen zolang de bevolking mee is’, zegt hij. De Crem beaamt. Ook Erwin Güsting, burgemeester van de grensgemeente Raeren, grijpt de gelegenheid aan om De Crem te interpellieren. ‘De helft van de inwoners van mijn gemeente zijn Duitsers’, zegt hij. ‘De helft van hun leven speelt zich af over de grens. Ik krijg de hele dag telefoons van burgers.’ De Crem belooft dat er gezocht zal worden naar betere oplossingen, zoals het vignet dat al voor de Belgisch-Nederlandse grens gebruikt kan worden.

In de auto heeft De Crem tijd om terug en vooruit te kijken. Ooit vroeg N-VA-voorzitter Bart De Wever zich luidop af wat De Crem als staatssecretaris ‘de hele dag doet’. Is dit zijn revanche? ‘Ik zit niet revanchistisch in mekaar. Ik heb een goed geheugen, maar geen zure harde schijf. Maar misschien is de perceptie bij een aantal mensen nu dat ik het wel in de vingers heb om in een periode als nu op deze post te zitten.’

Een post die ongetwijfeld ook de nodige populariteit met zich zal meebrengen. Overweegt De Crem om nationaal toch verder te doen? ‘Ik heb nooit populariteit nagestreefd. Ik ben immuun voor kritiek en gevele. Dit is een uitzonderlijke toestand. De regering heeft het vertrouwen voor zes maanden gekregen, zolang de crisis loopt. Daarna gaan we terug naar start. Dit is geen prelude om naar een Vivaldicoalitie te gaan. Ik weet niet waar we volgende week staan, laat staan binnen een half jaar.’

De Crem sluit een terugkeer niet uit. Dat heeft veel te maken met de komst van Joachim Coens als CD&V-voorzitter. ‘Hij doet het goed. Er is eindelijk een meer uitgesproken CD&V, onder meer op het vlak van ondernemerschap en ethische kwesties. Na deze crisis zal het hele naoorlogse sociaal-economische weefsel moeten worden herdacht. Daar moeten wij absoluut een belangrijke rol in spelen. Ik ben bereid om mijn schouders onder zo’n project te zetten.’

16 uur, Bergen

‘De eerste frituur van België’, die vlak naast de snelweg staat op de Frans-Belgische grensovergang, is dicht. Op de parking staan vijf Poolse arbeiders die van de politie niet verder mochten rijden, omdat ze met te veel in een auto zaten. ‘We zijn strikt, maar menselijk’, zegt korpschef Eric Vander Elst. Hij wijst naar de overkant. ‘De Franse politie deelt zonder pardon meteen boetes van vijfhonderd euro uit.’ Met zijn team komt hij even samen om de dag te evalueren. ‘Vele mensen begrijpen de situatie’, klinkt het. ‘Ze danken ons voor ons werk en wensen ons goede moed toe.’

Dat doet ook De Crem. Daarna gaat het terug naar het kabinet in Brussel. In de wagen volgt nog een elektronisch kernkabinet, met de belangrijkste ministers uit de regering. Op het kabinet heeft hij nog tal van burgemeesters en buitenlandse collega’s aan de lijn. Ook de dagelijkse cijfers van de politie lopen nog binnen. Tussendoor zapt hij tussen internationale nieuwszenders, nu vooral Italiaanse en Spaanse.

Rond halfelf is De Crem thuis. Doorgaans vraagt hij zijn chauffeur om nog een rondje te rijden door Aalter. ‘We hebben een korte en een langere route. Ik wil weten of alles in orde is. Of er geen vuil op straat ligt en het groen goed gesnoeid is.’ Vanavond is daar geen tijd voor. Met zijn huisgenoten overloopt hij de binnengelopen telefoons. ‘Het nummer van onze vaste lijn is vrij eenvoudig op te zoeken, en daardoor wordt mijn huis in crisistijden een soort telefooncentrale. Winkeliers, gestrande Belgen in het buitenland, burgemeesters, artsen ... mijn vrouw en kinderen hebben ze allemaal al aan de lijn gehad.’

Woensdag 25 maart, 10 uur, Wetstraat 2

Rond vijf uur gaat de wekker alweer. ‘In crisistijd moet je permanent bereikbaar zijn’, zegt De Crem daarover. Hij belt twee keer met Marc De Mesmaeker, de commissaris-generaal van de politie, en heeft zijn Luxemburgse collega aan de lijn. Na een week of twee van chaos is er wat routine gekomen in het schema van De Crem. De grootste druk van deze crisis ligt bij de premier en minister van Volksgezondheid Maggie De Block (Open VLD), niet bij hem. Zijn rol, het opleggen en afdwingen van de **coronamaatregelen**, is voorlopig beheersbaar en redelijk voorzienbaar.

Om tien uur blaast het kabinet verzamelen in zijn bureau, onder een gigantische luster en tussen metershoge en met goud omlijste spiegels. Door het raam ziet De Crem de Belgische vlag wapperen, en een leeg Warandepark. In de ruimte staan buitenlandse geschenken, en ook afbeeldingen van de paus. Op de achtergrond staat NOS op.

Kabinetschef Ludwig Van der Veken, al jarenlang aan De Crems zijde, overloopt de agenda van het kernkabinet, dat over een halfuur gepland staat. De Crem wil er een zestal genummerde koninklijke besluiten doorkrijgen, die in deze tijd van parlementaire volmachten de kracht van wet hebben. Zo wil De Crem dat de politie boetes meteen ter plaatse kan innen, en dat ook de lokale politie rechtstreeks onder zijn bevel komt.

De Nationale Veiligheidsraad van vrijdag wordt voorbereid. Er is nood aan meer uniformiteit, geeft directeur politie Hans Wanderstein aan op het kabinet. Eerst was er de heisa rond de kappers en de tuincentra, nu is er vooral duidelijkheid nodig over hoe ver de burger zich van huis mag begeven. ‘Er kan geen enkele nonchalance of soepelheid zijn’, zegt De Crem.

Een medewerkster komt binnenlopen met de melding dat De Crems Britse evenknie Priti Patel contact zoekt. Dat moet even wachten. Wanderstein krijgt telefoon van het crisiscentrum. Elf uur nadert, het uur waarop dagelijks de nieuwe **coronacijfers** worden gecommuniceerd aan de bevolking. Maar viroloog en woordvoerder Steven Van Gucht is naar de premier geroepen. ‘Er moet om elf uur worden gecommuniceerd’, zegt Wanderstein. ‘Anders denkt de bevolking misschien dat er iets aan de hand is.’

De kern begint. Na enkele technische euvels verschijnt het gezicht van premier Sophie Wilmès (MR) op de tablet van De Crem. ‘*Je t’entends*’, zegt ze. ‘We zijn er nu allemaal. Goeiemiddag iedereen.’ Uiteindelijk komt enkel gezondheidszorg aan bod – de mondkmaskers en de testen. De Crems voorstellen schuiven op.

‘Alles is zo dichtbij, en toch zit iedereen op een afstand’, zegt De Crem. ‘Dit heb ik nog nooit meegemaakt. Het is moeilijk werken.’ De nieuwe cijfers lopen binnen: 56 nieuwe overlijdens. ‘We zijn er nog lang niet’, klinkt het op het kabinet. ‘Onze boodschap moet zijn: hou vol.’

16 uur, crisiscentrum

Van het kabinet naar het nationaal crisiscentrum is het slechts enkele minuten lopen. Bij het vertrek wijst De Crem trots naar de historische lijst van ministers van Binnenlandse Zaken in de inkomhal. ‘Daar staan nogal namen tussen, hé.’ De zon schijnt volop, de Wetstraat is op enkele zielen na leeg. ‘De **maatregelen** worden goed onthaald’, zegt De Crem. ‘Ik denk dat vooral de Italiaanse beelden een enorme impact hebben. Belgen zijn sentimenteel, ons gemoed is bijzonder beïnvloedbaar.’

De Crem wil liever niet naar Franse toestanden. ‘Dat zijn echte oorlogsmaatregelen. De komende week is bijzonder belangrijk. Ik hoop echt op een afvlakking volgende week. Het ergste wat we kunnen doen, is te vroeg terugkomen op bepaalde maatregelen en geconfronteerd worden met een nieuwe uitbraak. Mogelijk vertoont het virus zich dan grilliger. Dan zal er pas een breuk komen tussen overheid en bevolking.’

Het is druk in de beklemmende *war room* van het crisiscentrum. Elke dag komen alle betrokken actoren hier samen. Op het videoscherm zijn de tien provinciegouverneurs te zien. Directeur-generaal Bart Raeymaekers geeft De Crem een briefing. ‘We zijn op de goede weg. We krijgen internationale felicitaties. We hebben in drie dagen tijd het land voor driekwart platgelegd, zonder de minste rimpeling.’

‘Via onze monitoring van de publieke opinie zien we dat mensen elke dag op het puntje van hun stoel zitten om de nieuwe cijfers te vernemen. En door de berichtgeving in de media maken steeds meer jonge mensen zich ook zorgen. Het komt steeds dichterbij. Maar dat is niet alleen een slechte zaak: op die manier is er meer aansporing om de regels te respecteren.’

Illusie

De Crem spreekt de gouverneurs toe. ‘Ik ben hier om u te beluisteren.’ Daarna overloopt Raeymaekers de stand van zaken. Mobiele testlaboratoria, de grenscontroles, de luchthaven, seizoensarbeiders, het bereiken van moeilijke doelgroepen, het passeert allemaal de revue. ‘Het is belangrijk dat er geen noodzakelijke transporten aan de grens worden tegengehouden. De bevoorrading moet verzekerd blijven.’ Verder is het vooral de vraag wat de implicaties zijn van de verlenging van de maatregelen.

De Crem geeft aan dat de regering zal bespreken hoe de politie ook eventueel in huizen kan binnenvallen waar vermoedelijk feesten plaatsvinden. ‘Wanneer de openbare gezondheid onder druk staat, moet er worden opgetreden, dat zal de richtlijn zijn.’ Hij spreekt gouverneur Olivier Schmitz van Luxemburg aan over de grenscontroles.

Maar voor meer interactie heeft De Crem geen tijd. Er wachten telefoons, onder meer met Patel, de Franse minister van Binnenlandse Zaken Christophe Castaner en de Belgische ambassade in de Verenigde Staten. Op de terugweg naar zijn kabinet toetert een vrachtwagen, met het opschrift ‘cool and frozen’, naar De Crem. Het historische belang van deze periode daalt opnieuw in bij De Crem. ‘Dit gaat nog jaren impact hebben. Er zal een rem komen te staan op de manier waarop we ons vrolijk in de wijde wereld begaven. De wereld lag aan onze voeten. Die illusie is doorgeprikt.’

Delen:

De Standaard, 28-03-20

p. 16

CORONA EN DE TERUGKEER VAN DE STERKE STAAT

Wie durft er nu nog te snijden in de sociale zekerheid?

Als we collectief in de problemen zitten, raken we er alleen collectief uit. Dat waren we even vergeten, maar nu is de overheid helemaal terug. Een performant zorgsysteem blijkt onontbeerlijk. In deze **coronatijden zitten *free marketeers* even in het defensief. Maar blijft dat ook zo?**

RUUD GOOSSENS

Het **corona**virus maakt véél slachtoffers, maar er is ook een opmerkelijke winnaar. Nadat er veertig jaar lang op de staat werd ingebeukt, zit die sinds enkele weken weer aan het stuur. Dat zie je niet alleen aan de bestrijding van de pandemie in de strikte zin. De overheid sluit cafés, scholen en grenzen. Ze legt op hoever we ons van ons *kot* mogen verwijderen en met wie precies. Je ziet het ook

aan de snelheid waarmee andere dogma's overboord gaan. In Duitsland besliste het parlement bijna unaniem om, voor het eerst in jaren, afscheid te nemen van de *schwarze Null*. Een begrotingsevenwicht is even geen doelstelling meer. Er wordt honderden miljarden belastinggeld uitgetrokken om de economie niet volledig te laten kapseizen. Bedrijven kunnen voorlopig niet meer failliet gaan.

Ook elders worden er oude vormen en gedachten bij het huisvuil gezet. In Groot-Brittannië besliste de conservatieve regering van Boris Johnson, partijgenoot van Margaret Thatcher, dat ze de lonen van privéwerknemers voor 80 procent gaat overnemen, op voorwaarde dat bedrijven nu niet tot ontslag overgaan. Johnson neemt ook de spoorwegen voor zes maanden over. In Spanje werden alle privéziekenhuizen in een mum van tijd genationaliseerd. In Italië is Alitalia, de nationale vliegtuigmaatschappij, weer in handen van de overheid. En in ons eigen land zitten er al meer dan een miljoen mensen, ongeveer een vierde van de totale arbeidsmarkt, in een systeem van tijdelijke werkloosheid.

Vorige week voorspelde de Bulgaarse denker Ivan Krastev al dat de corona crisis de staat opnieuw naar het voorplan zou katapulteren, 'in a big way'. Frank Vandenbroucke, professor en voormalig SP.A-minister, is iets voorzichtiger, maar hij ziet de trend ook. 'Als onze economieën blootgesteld worden aan een schok, hebben ze nood aan stabilisatoren', zegt Vandenbroucke. 'En aangezien we nu voor de tweede keer in twaalf jaar tijd een heel zware schok te verwerken krijgen, kunnen die stabilisatoren, zoals een goede werkloosheidsuitkering of een universele gezondheidszorg, maar beter stevig zijn. Dat lukt alleen als ze door de overheid georganiseerd worden. Ik hoop dat dat besef nu echt doorbreekt.'

Het valt op dat zelfs overtuigde verdedigers van een vrije markt en een slanke staat nu niet morren. Tien dagen geleden hield Marc Coucke, de man die een paar jaar geleden geen belastingen betaalde op de verkoop van zijn bedrijf en dat volstrekt normaal vond, in *De afspraak* een warm pleidooi voor stevige overheidsinterventies. En ook Johan Van Overtveldt zegt dat het niet het moment is om krenterig uit de hoek te komen. 'Dat klinkt misschien wat raar uit mijn mond, maar we moeten nu niet bezig zijn met oplopende tekorten', zegt de voormalige N-VA-minister van Financiën, enkele jaren geleden ook de auteur van het boek *Red de vrije markt*. 'Je ziet dat niet alleen de vraag, maar ook het aanbod afneemt. Deze situatie is vergelijkbaar met de Grote Depressie, in de jaren 30. Toen wachtte de overheid te lang om de geldkraan open te draaien. Nu zie je dat we onze les hebben geleerd. Het gaat sneller. En gelukkig maar: dit is echt een Keynesmoment. Enkel de overheid is nu bij machte om haar voet te zetten.'

Ongelooflijke luxe

Ook twaalf jaar geleden, toen de financiële crisis uitbrak, moest de staat tussenbeide komen. Door een nogal blind geloof in de wijsheid van de onzichtbare hand, en een daaruit voortvloeiend gebrek aan regelgeving, ging de bankensector overkop. De staat besliste tal van financiële instellingen voor de ondergang te behoeden. Het leidde nauwelijks tot structurele veranderingen. Toen de schulden van de overheden – ten gevolge van de bankenreddingen – de pan begonnen uit te rijzen, namen de markten hen in het vizier. Het leidde tot een soberheidsbeleid waarbij vooral de publieke dienstverlening klappen kreeg. De leidende axioma's veranderden niet: overheden moesten slanker worden, grootverdieners bleven buiten schot, de rekening kwam bij de werkmensen. En de vermogensbuffers van de banken bleven te klein.

Het is allesbehalve uitgesloten dat het verhaal ook deze keer zo afloopt. Als de acute gezondheidsrisico's zijn geweken en de begrotingstekorten opgelopen, zullen er opnieuw austeriteitsdebatten losbarsten. Maar er zijn toch ook een paar belangrijke verschillen met de vorige grote crisis. Zo wordt nu volop duidelijk hoe belangrijk een performant zorgsysteem wel is. Het blijft voorlopig ook bibberen in België, maar het is wel indrukwekkend om te zien hoe men zich hier schrap zet. In een mum van tijd werden er in onze ziekenhuizen honderden extra *intensive care*-bedden

gecreëerd. Het verplegend personeel werkt zich de naad uit het lijf. Een stel capabele virologen zet de lijnen uit.

‘Mij zal je nooit horen zeggen dat er niet hervormd moet worden in onze gezondheidszorg’, zegt Frank Vandenbroucke. ‘Maar het is wel een ongelooflijke luxe dat we ons over een aantal zaken niet hoeven te bekommeren. Iedereen is, in tegenstelling tot in de VS, gedekt door het systeem. Je weet ook dat je goed behandeld zal worden, door gemotiveerd personeel. Een enorme troef.’

De vergelijking met de berichten uit Amerika, waar men de afgelopen decennia een heel andere richting insloeg, doet inderdaad pijn aan de ogen. Meer dan 25 miljoen Amerikanen zijn niet verzekerd. Daardoor stellen ze een medische consultatie zo lang mogelijk uit, wat in deze coronatijden ieders gezondheid op het spel zet. Het aantal ziekenhuisbedden per hoofd van de bevolking is laag. In New York moeten er nu, bij wat wellicht het begin van de crisis is, al ademhalingstoestellen gedeeld worden door twee patiënten. De Amerikaanse aanpak heeft bovendien geen budgettaire voordelen. De Verenigde Staten geven, niet alleen absoluut maar ook relatief, een pak meer uit aan hun gezondheidssysteem dan wij.

Directe bedreiging

Dat is allemaal geen toeval. Toen Ronald Reagan en Margaret Thatcher veertig jaar geleden aan de macht kwamen, droomden ze van een minimale overheid. Daarbij kwam ook de zorgsector in het vizier. Van Reagan is bekend dat hij zei dat ‘de staat niet de oplossing maar wel het probleem is’. Minder bekend is dat hij, negentien jaar vóór hij president werd, al zei dat dat probleem vooral bestreden moest worden in het domein van de gezondheidszorg. In 1961 noemde Reagan de strijd voor een universele gezondheidszorg de ‘meest directe bedreiging’ voor het Amerikaanse volk. Volgens de Republikein was het de kortste weg naar ‘socialisme en etatisme’. In de plaats kregen ze een kaduuk privaat systeem.

Maar ook in Europa kreeg het marktdenken de afgelopen decennia meer voet aan de grond in de ziekteverzekering. Als er de afgelopen weken overal zo naarstig gezocht werd naar mondkmaskers, handschoenen en ander beschermend materiaal, dan ook omdat de *just-in-time*-filosofie kwam overgewaaid uit het bedrijfsleven. Er werd onvoldoende zorg gedragen voor strategische reserves. De statistieken over het aantal ziekenhuisbedden gingen ook hier steil bergaf. In sommige landen leidde het soberheidsbeleid van de afgelopen jaren de laatste dagen tot pijnlijke taferelen. In Spanje bleken de private rusthuizen totaal onderbemand en onvoorbereid. Ze hebben er, per hoofd van de bevolking, minder dan een derde van de ziekenhuisbedden van Duitsland of Oostenrijk.

‘In Nederland heeft men de zorg in 2006 ook voor een groot stuk uitbesteed aan de private sector’, zegt Ewald Engelen, professor aan de Universiteit van Amsterdam. ‘Een van de effecten is dat het aantal ziekenhuisbedden ook hier stevig daalde, van 45.000 naar 37.000. Alles moest efficiënter. Nu zien we dat ons dat parten speelt. Ik hoop dat men er eindelijk een paar conclusies uit trekt. We moeten weer meer voorraden aanleggen. We moeten veel dichterbij huis gaan produceren. Onze economie moet duurzamer en mensvriendelijker worden. Daardoor zal ze ook robuuster zijn.’

Lakmoesproef

Robuust bleek het systeem de afgelopen weken inderdaad niet. Vanuit een economische logica was het perfect verklaarbaar dat we zelf geen mondkmaskers meer produceerden. Er viel nauwelijks nog geld mee te verdienen. Het kon allemaal goedkoper in China. Maar de afgelopen weken zagen we die logica op zijn grenzen botsen. Het is brandstof in de tank van de critici van de globalisering. Die vinden in de coronacrisis nog wel wat argumenten. Als het virus zich zo snel over de wereld kon verspreiden, dan ook omdat er, in onze wereldeconomie, geen rem meer stond op planetaire verplaatsingen. Zo hebben we niet alleen ons klimaat, maar ook onze gezondheid op het spel gezet.

Dat had vermeden kunnen worden als het onderzoek naar een vaccin vroeger op toerental was geraakt. De Wereldgezondheidsorganisatie waarschuwde jaren geleden al, sinds de uitbraak van eerdere virussen uit dezelfde familie, voor het gevaar van nieuwe pandemieën. Maar er gebeurde weinig mee. Private bedrijven zagen weinig heil in dat dure onderzoek, wegens nog geen slachtoffers en dus geen markt. Dat kan je die bedrijven niet eens verwijten. De overheid liet zelf echter ook na om het gaspedaal in te duwen. Het is duidelijk dat er in de toekomst zal moeten worden bijgestuurd. Voor alle duidelijkheid: van de markt kan de oplossing niet verwacht worden, de overheid zal zelf meer het heft in handen moeten nemen.

Volgens Frank Vandenbroucke is daar een cruciale rol weggelegd voor de Europese Unie. ‘Dat vaccinatiebeleid wordt een lakmoesproef’, zegt de professor. ‘De Europese Commissie probeert al jaren om de aankoop en de verspreiding van vaccins gemeenschappelijk aan te pakken. Bij vorige crisissen leidde het gebrek aan coördinatie tot grote problemen tussen de lidstaten. Er was een totaal gebrek aan solidariteit. Maar de regeringsleiders blijven met de voeten slepen. Dat moet nu echt veranderen. Anders ben ik pessimistisch.’

Singapore vs. Italië

Wat zal deze crisis veranderen? Zal ze het denken over de verhouding tussen overheid en markt in een andere bedding brengen? Verhoogt ze het draagvlak voor de sociale welvaartsstaat? Of zijn alle regeringen die nu de geldbeugel opentrekken binnenkort blut en belanden we opnieuw in discussies over begrotingstekorten? Johan Van Overtveldt windt er geen doekjes om: over een jaar of twee voeren we weer dezelfde debatten die de Europese Unie na de financiële crisis zo uit mekaar speelden. Hij is er klaar voor. Hij zegt dat deze crisis geen vrijgeleide mag zijn om eindeloos deficits op te bouwen.

Ook Peter De Keyser, voormalig hoofdeconoom van BNP Paribas Fortis, is niet van zijn paard gebliksemd. ‘We leven in heel speciale omstandigheden’, zegt De Keyser. ‘Ik heb nooit een crisis van deze omvang meegemaakt. Het is dus begrijpelijk dat de staat op dit moment een belangrijke rol speelt. Maar daarom ben ik nog geen voorstander van een *grote* staat. Een van de landen die de crisis tot nu toe het best hebben aangepakt, is Singapore. Daar is de overheid klein én slagkrachtig. Dat blijft mijn doelstelling. Vergeet niet dat Italië, met zijn grote overheidsbeslag, het nu veel moeilijker heeft.’

De Keyser zet zijn geest wel open voor nieuwe ideeën. Hij gelooft dat de Green New Deal van de Europese Commissie een uitgelezen manier kan zijn om de Europese economie weer aan de praat te krijgen. Hij zegt, net als Van Overtveldt, dat er goed moet worden nagedacht over de suggestie van Paul De Grauwe. De professor aan de London School of Economics stelde voor dat de Europese Centrale Bank de schulden die nu gemaakt worden op een of andere manier op zich zou nemen.

‘Ik hoop vooral dat men de haast religieuze fixatie op begrotingstekorten en overheidsschuld achterwege laat’, zegt De Grauwe, die net is ‘weggelopen’ uit Groot-Brittannië en nu schuilt onder de paraplu van de Belgische gezondheidszorg. ‘Ik ben, als liberaal, een groot voorstander van de vrije markt. Maar de markt reguleert zichzelf niet. Als er een grote schok is, moet er ingesprongen worden om te vermijden dat we op een lager evenwicht eindigen. Dat kunnen alleen overheden en centrale banken. Dat wisten we allemaal al. Maar misschien dringt het nu beter door. Ik hoop echt dat we niet opnieuw in een bezuinigingsverhaal terechtkomen.’

Que faire?

Het wordt razend interessant om te volgen hoe de **coronacrisis** de Amerikaanse presidentsverkiezingen zal bepalen. Wie de dramatische cijfers van de laatste week bekeek, kan zich moeilijk voorstellen dat de strijd tussen Donald Trump en de Democraten niet beslecht zal worden op het terrein van de gezondheidszorg. De **coronacrisis** biedt kansen aan een heel rechtse nationalist als Trump. Dat bewijst Viktor Orban al weken in Hongarije. Hij waarschuwt nog harder voor de komst van vluchtelingen en

migranten, omdat die het virus kunnen meebrengen. Hij is volop bezig de oppositie voor onbepaalde tijd buitenspel te zetten. Hij gaat vol voor de autoritaire aanpak. Maar blijft zo'n strategie overeind wanneer je gezondheidssysteem onderuitgaat, er veel doden vallen en je economie implodeert?

Ook in ons land, waar het begrotingstekort ook vóór corona al torenhoog was, wordt het uitkijken naar de politieke debatten. De laatste jaren wezen Bart De Wever en de N-VA, als er geld gezocht werd, geregeld naar de sociale zekerheid. Daarbij kwam ook de gezondheidszorg in het vizier. Maar valt daar, nu die sector zich dubbel plooit, nog iets te rapen? Is dat te verkopen aan een bevolking die elke dag vanuit haar raam applaudisseert voor al die dokters en verplegers? En als dat niet kan: waar vind je de middelen, gezien de budgettaire krater, dan wel?

Frank Vandenbroucke is, niet geheel onverwacht, vrij affirmatief: in onze sociale zekerheid kan geen geld gevonden worden. En ook Peter De Keyser twijfelt niet. Hij zegt dat er efficiëntiewinsten geboekt kunnen worden, 'maar besparen kan je daar niet'. Johan Van Overtveldt houdt zich iets meer op de vlakte. 'We hebben nooit willen besparen op de zorg zelf', zegt de N-VA'er. 'We denken wel dat er rond al die verplegers en dokters mechanismen zijn ontstaan waarnaar gekeken kan worden, zoals de ziekenfondsen. Maar ik zal u evenmin verhalen dat ik erg onder de indruk ben van hoe ons systeem de afgelopen weken gefunctioneerd heeft.'

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

De Standaard, 28-03-20

p. 20

PSYCHIATER EN FILOSOOF DAMIAAN DENYS OVER **CORONA**-ANGST

‘We kunnen niet iedereen redden’

Een psychiater die het coronavirus ‘geniaal’ noemt? Damiaan Denys denkt dat de actuele crisis grote pijnpunten in ons denken blootlegt, en dat we er lessen uit kunnen trekken: de realiteit niet zo hard willen controleren, en de angst omarmen.

PETER VANTYGHM

Damiaan Denys is bekend als een filosoof van de angst. Dat heeft niet enkel te maken met zijn eigen interesse als filosoof, psychiater, theaterman en neurowetenschapper, maar ook met de maatschappij. Duitroux, 9/11, de huizen crisis, de aanslagen en nu corona zijn als splinterbommen in onze wereld gedropt en daarop reageren wij, geglobaliseerde individualisten die almaar meer zweren bij big data, als door een wesp gestoken. De engel van de angst.

Denys zit thuis wanneer ik hem bel. Het Amsterdams Medisch Centrum heeft zijn deuren gesloten, hij werkt zoals velen in relatieve isolatie. Op die manier is er meer tijd om te reflecteren op wat we vandaag een ‘angstparadox’ zouden kunnen noemen. Zo zou het boek heten dat hij jaren geleden had moeten uitbrengen, en dat vandaag goed van pas zou komen.

Frank Furedi, een andere angstauteur (*How fear works*), schreef onlangs op *RT International* dat hij zich ‘in het midden van een lange en zéér trage rampenfilm uit Hollywood voelde’. ‘Het is een dubbel gevoel’, zegt Denys. ‘De situatie heeft enige tijd op de grens gezeten tussen leuk, spannend, maar toch opletten. Sinds een paar weken maken de mensen zich steeds meer zorgen. De concrete vrees om besmet te raken, ziek te worden en te sterven, is nu wat afgezwakt. Met de sociale isolatie die de overheid oplegt, worstelen we nog steeds. Deze week kwam er een derde reden bij: de bekommernis op de lange termijn om de economische toestand en de samenleving. De voorspelde recessie kan drie tot vier jaar lang enorme effecten hebben op onze kwaliteit van leven en de levensstandaard.’

En die recessie begint voor velen al vandaag.

‘Ik bekijk het in Amsterdam. Hier zijn geen toeristen. Veertig procent van die stad bestaat uit kleine espressobars en start-ups. Die mensen leven heel volatiel: ze hebben geen hang naar zekerheid, geen tuin en huis, geen huwelijk en kinderen. Ze hangen af van de hoogconjunctuur, die nu in één klap wegvalt. Er zijn duizenden jonge mensen die niet meer kunnen overleven, omdat ze nauwelijks hebben gespaard en afhankelijk zijn van de opbrengst van die kleine bedrijfjes. Iemand zei me: “We hebben geen idee van wat echte werkloosheid is.”’

Daar kunnen op termijn rellen uit voortkomen.

‘Ik denk dat deze crisis de generatiekloof zal verscherpen. Er was al rancune tegenover de baby-boomers en zelfs generatie X daarna, die massaal hebben kunnen profiteren van de heropleving van de economie, de waardestijging van de huizen, met als kostprijs de uitputting van de aarde. Greta Thunberg en co. hebben het gevoel dat ze het slachtoffer zijn van onze hebzucht.’

Moeten we jonge mensen bevoordelen?

‘Als je (*grote nadruk*) héél utilitaristisch denkt, zou je kunnen zeggen dat we redelijk dwaas bezig zijn. Dit virus is vooral gevaarlijk voor mensen die oud en zwak zijn. Dat is dus een goeie zaak. Het verlost ons van een zwakke bevolking die ziek is en zwaar op de maatschappij weegt. Maar nu zijn we bezig die enkele duizenden te redden ten koste van een jonge generatie die van alle generaties van de afgelopen honderd jaar het minst weerbaar is. Ze zijn opgegroeid met veel luxe en gemak, en hebben niet geleerd zich te wapenen. Uitgerekend hen gaan we nu extra belasten voor de komende vijf à tien jaar om enkele duizenden zwakke, zieke mensen te redden. Maar het is politiek onbespreekbaar om te zeggen: “Luister eens, een gewone griep kost 4.000 mensen per jaar, die offeren we op om onze economie te sparen en onze jonge generatie de kans te geven zich verder te ontwikkelen.”’

Laten we dus eerst proberen het vertrouwen te behouden. Hoe moet dat?

‘Moeilijke vraag. Hoe de mensen omgaan met de crisis en met het vertrouwen dat je nodig hebt om de angst aan te kunnen, verschilt van individu tot individu. Toch hangt vertrouwen als concept af van een aantal algemene voorwaarden. Als die vervuld zijn, is de kans groter dat je de crisis doorkomt. Ten eerste: is iemand in staat om te gaan met iets waar hij of zij geen kennis van heeft en dus afstand te doen van de behoefte aan controle? Als je een persoon bent die continu op de hoogte wil zijn van wat gebeurt en daar zekerheid over wil, wordt het moeilijk om afstand te doen van je angst.’

Nochtans denken we dat perfectionisme zekerheid geeft.

‘Het gaat verder. We hebben een enorme behoefte om de dingen te controleren. De angst, de paniek, het onvermogen dat we nu voelen, heeft minder te maken met de concrete dreiging dan met hoe wij verwachten om te gaan met die dreiging. Nooit eerder in de geschiedenis was er een samenleving die zo'n behoefte had aan controle. Mijn grootmoeder, die twee wereldoorlogen meemaakte, zou op een andere manier omgegaan zijn met deze situatie. Die mensen waren flexibeler in het accepteren van een werkelijkheid.’

Sommige ouders vangen hun kinderen vandaag strak gestructureerd op, andere laten het bestaande ritme los. Wat is beter?

‘Wanneer je controle verliest, kan je proberen nog meer controle te verwerven. Dat hebben wij in onze samenleving de afgelopen tien jaar gedaan. Als er iets gebeurt, wordt een commissie opgericht die meteen de wet zal veranderen om nog meer controle te hebben. Die manier van *open*, heeft ons veel vrijheid gekost. Maar er komt een moment dat we zoveel ingeboet hebben dat de balans is doorgeslagen. De werkelijkheid wordt zo weerbarstig dat de systematiek niet meer werkt. Eigenlijk is dit **corona**virus geniaal, in die zin dat het veel pijnpunten en tekortkomingen van onze moderne samenleving blootlegt.’

Nederland reageerde aanvankelijk afwachtend, maar lijkt België nu bij te benen.

‘Zo wordt dat hier niet gezien. Men gebruikt bijvoorbeeld het woord “**lockdown**” niet. En het beperken van sociaal contact is in één klap met tien weken verlengd, tot 1 juni. Maar als je goed leest, zie je dat het over grote evenementen gaat. De winkels blijven open, mensen mogen nog sporten ... Ik heb het gevoel dat de **Nederland**se aanpak minder streng blijft dan in België, omdat er veel vertrouwen is in de verantwoordelijkheids- en burgerzin van het individu. Men beklemtoont dat ook voortdurend in de politiek. De meerderheid van de bevolking houdt zich heel goed aan de afspraken. Afwachten tot volgende week, maar het is wel duidelijk dat de scholen en universiteiten niet meer zullen opereren voor 1 september.’

U had nog meer tips om het vertrouwen op te krikken.

‘Je kweekt ook vertrouwen door goeie, objectieve informatie te krijgen. Mensen zoeken dat soort betrouwbare informatie en de media steken veel energie in het zoeken naar correcte feiten, en het aanbrengen van de juiste deskundige. Als je helemaal niets weet, of als je te veel weet en de informatie verwarrend vindt, krijg je geen vertrouwen. Dan ga je veeleer de strategieën van de overheden vergelijken. Hoe komt het dat Spanje het zo doet en Duitsland anders te werk gaat? De overheden moeten hier een rol spelen, maar zij laten veel vragen onbeantwoord.’

Goeie objectieve informatie kijkt ver vooruit. Nu denken we tot 6 april (en intussen 19 april).

‘Die datum maakt deze situatie “tijdelijk” en daarom kunnen we ermee leven. Maar het is valse hoop, want het aantal doden zal niet afnemen en de infectie evenmin. Gooien we het te vroeg allemaal open, dan krijg je onvermijdelijk een tweede of derde **corona**race. Houden we alles nog eens drie weken dicht, dan volgt nog meer economische schade. Die aanpak is verdedigbaar, zolang we ons goed

realiseren dat de prijs die we betalen veel hoger zal zijn dan de kosten en levens die we alleen maar aan de gevolgen van het virus zouden verliezen. Doen we dat?’

Doet u dat?

‘Ik vind het moeilijk om een eenduidig standpunt te ontwikkelen. Ik begrijp dat al die landen verschillende strategieën hanteerden, omdat ze verschillende evoluties en dodentallen optelden, maar de huidige progressie van het virus maakt die verschillen onbegrijpelijk. Principieel moet Europa een eenduidig, helder en consistent standpunt innemen. Ook in de discussie over groepsimmunitet voel ik de inconsequenties. Ik ben geneigd om de economie wat meer te sparen, ook als het virus daardoor sneller verspreid raakt, omdat mijn gevoel nu zegt dat de economische consequenties van wat we nu doen, gigantisch zijn.’

Die discussie over ‘economie versus gezondheid’ lijkt velen wreed.

‘Wanneer een verpleegkundige uit Italië een tweet stuurt dat het daar de hel is, gaat iedereen meehuilen over onze rampzalige toekomst. We leven in een sentimentele samenleving waar de subjectieve emotie cruciaal is en mensen niet meer in staat zijn om een rationeel, objectief standpunt in te nemen. Maar een globale crisis heeft een perspectief nodig op globaal niveau. Wel, hier is het: dit virus zal 70 tot 80 procent van de bevolking ooit besmetten. Elke maatregel die je neemt om dat op de lange termijn in te dammen, zal falen. Van alle mensen die besmet raken, is bij 80 procent de symptomen mild. Twintig procent wordt echt ziek, 5 procent belandt op intensieve zorg en 1,4 procent zal overlijden. Die kleine kans op overlijden wordt door de media uitvergroot tot een maatschappelijke obsessie, en die voedt onze angst.’

En die angst moeten we omarmen?

‘We moeten de angst omarmen, omdat voor het grootste deel van de bevolking een besmetting mild zal verlopen. Houd voldoende afstand, was je handen, maar zet vooral je leven voort en probeer productief te blijven, want iedereen die de economie helpt, helpt de samenleving. Alles wat we nu niet doen, moet later fors terugbetaald worden. Ik zou hulpdiensten aanraden om niet te denken in termen van dagen en weken, en infecties en doden in België, maar op globaal niveau. We kunnen niet iedereen redden. Ik heb het gevoel dat we nu de prijs niet willen betalen.’

Waarom niet?

‘Een prijs is heel abstract, en we hebben weinig gevoel voor de toekomst. Mensen halen hun winst uit wat ze op korte termijn gaan doen.’

Hoe vertellen we bange werknemers dat ze weer aan het werk moeten?

‘Het zal vanzelf keren. Er komt sociale onrust, omdat mensen het niet meer zullen redden. En er zal een gevoel komen van urgentie en blijdschap wanneer men wél nog kan werken. In Nederland zijn er heel veel kleine zelfstandigen, een miljoen ongeveer, die zich wel een of twee maanden boven water kunnen houden, maar daarna wordt het precair voor velen. Dat zal een economische urgentie creëren waar mensen die nog werk hebben, aangemaand zullen worden om hun werk te doen. Als we even wachten, komt er een natuurlijke compensatie.’

De Standaard, 28-03-20

p. 25

AMSTERDAM MAAKT VIJANDEN MET HARDVOCHTIGE HOUDING

Zuid-Europa heeft genoeg van Hollandse 'kleinzieligheid'

De **corona**crisis rijt de wonden van de financiële crisis weer open binnen de EU. Maar Italië, Spanje en Portugal pikken de hardvochtigheid van Den Haag niet meer en vormen deze keer een blok.

BART BEIRLANT

BRUSSEL Weerzinwekkend. Zinloos. Totaal onaanvaardbaar. De Portugese premier Antonio Costa was donderdagavond na de Europese top snoeihard voor de **Nederlandse** regering, die zich hard opstelde tegen extra Europese nood**maatregelen** in de strijd tegen het **corona**virus. 'Die terugkerende kleinzieligheid bedreigt de toekomst van de EU', zei Costa die zijn land door de economische crisis sleepte.

Hij viseerde vooral de **Nederland**se minister van Financiën Wopke Hoekstra (CDA). Tijdens onderhandelingen met zijn collega's begin vorige week vroeg hij de Europese Commissie uit te zoeken waarom eurolanden zoals **Nederland** en Duitsland de jongste jaren financiële buffers opbouwden en andere niet. 'Niemand wil nog naar **Nederland**se ministers van Financiën luisteren zoals in 2008, 2009, 2010 en nadien', aldus Costa. De Portugees vroeg in 2017 het ontslag van Jeroen Dijsselbloem als voorzitter van de eurogroep na deze uitspraak: 'Ik kan niet al mijn geld aan drank en vrouwen uitgeven om daarna om hulp te vragen.'

De frustratie van Costa was niet los te zien van de houding die premier Mark Rutte (VVD) donderdagavond innam. De mogelijkheid om **corona**obligaties uit te geven, schoot Rutte af. 'Een hele groep landen wil dit niet', zei hij achteraf. Maar ook voor het inzetten van het noodfonds ESM – 'de Europese bazooka' – staan Rutte en Hoekstra op de rem. Te vroeg, vinden zij. En als het moet, dan alleen onder strenge voorwaarden.

Protestants **Nederland**

Rutte verwoordt een overtuiging die populair is in het protestantse **Nederland**. 'In het Bijbelse verhaal adviseert Jozef aan de farao om in de zeven vette jaren te sparen voor de zeven magere jaren', twitterde Andries Knevel, tv-presentator en theoloog. '**Nederland** heeft dat geweldig gedaan. Moeten we nu onze graanschuren openen voor landen als Italië, Frankrijk en België die zeven jaar hebben feestgevierd?'

Nederland staat niet alleen met die strenge houding – ook Duitsland, Oostenrijk en Finland willen niet weten van Europese **corona**-obligaties. 'Maar de hardvochtige toon roept bij andere landen felle emoties op', schrijft *NRC Handelsblad*. '**Nederland** lijkt dezer dagen in Europa alleen maar vijanden te maken.' Volgens Philipp Heimberger (Institute for International Economic Studies in Wenen) laat **Nederland** het morele vingertje beter weg: 'Het **Nederland**se regime als belastingparadijs heeft andere eurozonelanden miljarden gekost.'

Net als tijdens de eurocrisis splitst het **corona**virus Noord- en Zuid-Europa. Met één verschil: 'Het interessante aspect van de Europese Raad van donderdagavond is dat Italië en Spanje voor het eerst een coalitie vormden', schrijft Wolfgang Münchau, columnist bij de *Financial Times*. 'Ook Portugal is aan boord. Tijdens de eurozonecrisis slaagde de periferie er nooit in. Nu sluit het zuiden de rangen tegen het noorden.'

'Europees project niet in gevaar brengen'

De Italiaanse premier Giuseppe Conte en zijn Spaanse collega Pedro Sánchez argumenteren dat er nood is aan een vorm van Europese obligaties nu het virus elke lidstaat treft. En opvallend: Klaas Knot, hoofd van de **Nederland**se centrale bank, neemt afstand van Den Haag: 'Als je ziet wat nu in Italië en Spanje gebeurt, vind ik de roep om solidariteit logisch. Hoe je die invult, is een politiek besluit. **Corona**-obligaties zijn één manier. In deze fase, waar vrachtwagens met lijken rondrijden op zoek naar crematoria, moet de nadruk liggen op solidariteit.'

Net als Costa waarschuwt Sánchez: 'Als we nu geen eensgezind antwoord formuleren, zullen de effecten langer nazinderen en brengen we het Europese project in gevaar. We mogen niet dezelfde fouten maken als in 2008, die de kiemen zaaiden voor ontevredenheid en die leidden tot de groei van het populisme.' 'Ik hoop dat elk de ernst van de dreiging voor Europa begrijpt, voor het te laat is', zei de Italiaanse president Sergio Mattarella, aan wiens Europese overtuiging niet getwijfeld kan worden.

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

p. 27

MARK RUTTE IN NEDERLAND

Oppassen voor zelfoverschatting

Mark Rutte is er deze week in geslaagd de meeste gehate premier van Europa te worden. Tenminste, bij zijn collega's rond de Middellandse Zee. In eigen land blijft hij voorlopig iets populairder, al rijdt hij vooral een bochtig parcours.

Tot maandagavond zat hij samen met collega Boris Johnson op de 'economisch- realistische' lijn. Het land op slot gooien, was niet nodig, want het zou de economie te veel schade berokkenen en de virologen vonden het ook medisch niet nodig. Pas onder druk van een groot deel van de bevolking ging hij overstag. Maandagavond kondigde hij een 'intelligente lockdown' aan, want helemaal op slot is Nederland niet. Eigenlijk heeft hij de maatregelen van België met een week vertraging gevolgd.

De manier waarop hij de lockdown verantwoordde, was communicatief niet heel slim. Hij legde de schuld bij het 'asociale gedrag' van de Nederlanders. Die hadden de goede raad om binnen te blijven niet opgevolgd en daarin was hij teleurgesteld, zei hij. Als een boze schoolmeester sprak hij leerlingen bestraffend toe.

Toch is het niet zo dat de gewone Nederlander het nu helemaal gehad heeft met de premier. Daarvoor heeft hij te veel krediet en een te lange staat van dienst. In het najaar zal hij precies tien jaar premier zijn. Maar zijn regering is wankel. In de Tweede Kamer heeft hij een meerderheid van een zetel, in Eerste Kamer is die er zelfs niet. Deze crisis kostte zijn minister van Zorg tien dagen geleden al de kop. Nadat hij was flauwgevallen tijdens een fel Kamerdebat, stapte hij op. Opvallend: zijn opvolger is een PvdA'er, een partij die in de oppositie zit.

Hoopte Rutte op die manier de steun van sociaaldemocraten te winnen om deze crisis te kunnen overleven? Vorige week schaarden de oppositiepartijen – uitgezonderd Geert Wilders en Thierry Baudet – zich nog min of meer achter de gematigde aanpak van de regering. Maar deze week was de toon in de Kamer al veel scherper. Het gevoel is toch dat Rutte de crisis heeft onderschat en te laks is geweest. Er heerst vooral onrust over het tekort aan ic-bedden.

Of Rutte goed bezig is, lijken zelfs de belangrijke opiniemakers niet meer goed te weten. Zij spreken elkaar tegen. Dinsdag loofde politiek columnist Tom-Jan Meeus (NRC) de realoanpak. Hij ziet Nederland als het anti-China van de coronacrisis. 'Als dit landje met zijn strenge arbeidsmoraal en hoge arbeidsproductiviteit de rest van de wereld kan laten zien dat je de deze crisis ook kunt bestrijden zonder dictatoriale trekken, lijkt me dat zeker geen nadeel.' Ook Geert Mak sprak in die zin, maar Luuk van Middelaar waarschuwt voor zelfoverschatting. 'Nederland gidsland? Nu, even niet.' (domi)

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

De Standaard, 28-03-20

p. 71

LOKALE POLITIEDIENSTEN IN ONS LAND STAAN ONDER GROTE DRUK

Burgemeester Kinrooi vraagt Nederlandse premier Rutte om hulp bij grenscontroles

Burgemeester Jo Brouns (CD&V) van Kinrooi wil hulp van de Nederlandse politie bij de grenscontroles. ‘Ik vraag solidariteit van de Nederlandse premier Rutte, want onze politie staat onder zware druk.’

TIMMIE VAN DIEPEN

KINROOI De controles aan de Belgisch-Nederlandse grens zetten de lokale politiediensten in ons land onder grote druk. Alleen al in Kinrooi worden zes ploegen van de lokale politiezone Carma ingezet om de twee grote grensovergangen in Molenbeersel en Kessenich zo goed als non-stop te bewaken.

‘De grenscontroles zetten de capaciteit van onze politiediensten onder grote druk’, zegt burgemeester Brouns. ‘We hebben niet alleen de twee grote grensovergangen, maar ook twintig kleine. Die zijn fysiek afgesloten, maar er moet wel nog altijd regelmatig gepatrouilleerd worden in de buurt. Hoe lang is dat vol te houden? Straks zullen ook bij de politie mensen uitvallen en dan komt onze capaciteit nog meer onder druk te staan.’

Leger inzetten

‘Daarom wil ik een oproep doen tot Nederland en premier Mark Rutte, om ook de Nederlandse politie in te zetten om de grenzen te controleren. Ik vraag solidariteit, want anders moeten we straks misschien het leger inzetten. Dat hopen we toch te vermijden.’

‘Ik heb minister van Binnenlandse Zaken Pieter De Crem (CD&V) gevraagd om dit mee op te nemen en hij zou mijn vraag in Nederland willen ondersteunen. Aan de Belgisch-Franse grens kan dit

blijkbaar wel. Het is belangrijk dat dit hier ook gebeurt, want in **Nederland** zijn er op dit moment nog altijd geen specifieke regels rond grensoverschrijdend verkeer afgekondigd. Op heel wat vlakken is het daar nog altijd soepeler, de markten vinden daar bijvoorbeeld nog altijd plaats.’

Volgens Brouns neemt het aantal mensen dat de grens zonder reden wil oversteken wel gestaag af. ‘Het gaat iedere dag beter. Er zijn steeds minder mensen die zonder legitieme reden de grens over willen. We merken ook dat mensen goed voorbereid zijn en bijvoorbeeld documenten bij zich hebben om hun oversteek te verantwoorden.’

138 pv’s aan Limburgse grens

Toch zijn er nog steeds chauffeurs die zonder geldige reden de oversteek wagen. Tijdens de eerste week van de grenscontroles werden in Limburg 138 pv’s uitgeschreven, vooral door de federale wegpolitie (69). Ook de lokale politiezones spannen zich met man en macht in. Elke dag bewaken ruim 77 agenten van de lokale politie de grens, en daar komen nog de manschappen van de federale politie bij.

Versterking van de **Nederlandse** collega’s zouden de grenspolitiezones bijgevolg waarderen. ‘Wij worden allemaal zwaar belast, en zijn al blij dat de collega’s van de politie LRH en Kempenland uit solidariteit steun bieden. Maar alle **Nederlandse** hulp is zeker ook welkom’, zegt Bart Voordeckers, korpschef in Lommel. Collega Dirk Claes van de politie Bilzen-Hoeselt-Riemst treedt hem bij: ‘Als we kunnen afwisselen met de **Nederlandse** politie, kunnen we meer inzetten op het andere werk in onze zone.’

Ook de Lanakense burgemeester, Marino Keulen (Open VLD) steunt de oproep van Brouns. ‘Toch gaat het hier alleen om de symptoombestrijding van een dieperliggend probleem. Als **Nederland** zijn **maatregelen** zou opschalen naar ons niveau, zouden de grenscontroles overbodig zijn.’

Delen:

TWEET

DELEN

E-MAIL

Artikelen Het Laatste Nieuws

Het Laatste Nieuws, 16-03-20

p. 1

Komaan mensen, Blijf ALSJEBLIEFT THUIS

Ben je ziek? Blijf in uw kot", zo zei onze federale minister van Volksgezondheid Maggie De Block (Open Vld) nu exact 13 dagen geleden. Ze kreeg kritiek voor die uitspraak, omwille van de toon, die niet ernstig genoeg klonk, maar ook omwille van de maatregel, die niet drastisch genoeg was. Nog altijd heeft ze de uitspraak niet herhaald, zonder de 'Ben je ziek?'. Terwijl alle wetenschappers vandaag duidelijk uitleggen dat iedereen - echt iedereen! - vanaf nu in zijn of haar kot moet blijven. En dat had vanaf donderdag al moeten gebeuren. Door die avond aan te kondigen dat alle restaurants en cafés pas 24 uur later dicht moesten heeft de regering van Sophie Wilmès (MR) - onze vervanger van de premier van de minderheidsregering in lopende zaken die gisteravond nog wat extra volmachten kreeg - zelf de rode loper voor lockdownfeestjes uitgerold. Door de meeste winkels enkel in het weekend te laten sluiten, creëerde iedereen die toen naast haar op de foto stond - van Jan Jambon (N-VA) tot Elio Di Rupo (PS) - de mogelijkheid om vandaag met z'n allen kasten te gaan kiezen in de Ikea of stepjes en trampolines te gaan testen in de Decathlon. Wij vragen iedereen, ook al mag het nog van onze overheid: doe het niet.

Aan Maggie De Block en Sophie Wilmès, maar ook aan diegenen die vrijdagavond het begin van de lockdown gingen vieren, aan de jongens die we zaterdag samen zagen basketballen en aan de oma's en opa's die gisteren met de kleinkinderen naar zee gingen: besef toch dat het niet langer vijf voor twaalf is, het is ondertussen zeventien minuten na drie uur 's nachts. Het virus is hier en zal niet snel verdwijnen. In heel veel dorpsstraten zullen mensen naar spoed moeten, en velen naar intensieve zorgen, waar voor hen geen plaats meer zal zijn en waar dokters de jongsten en de sterksten voorrang zullen moeten geven. Er is daarom, meer dan ooit, nood aan staatsmanschap. Kan nu alsjeblieft de nieuwe Jean-Luc Dehaene opstaan die zegt: "De tocht is moeilijk, de gids ervaren"? Het maakt niet uit of het in lopende zaken of met een minder- of meerderheid is.

Dat geldt trouwens ook voor Europa. Toen Griekenland de hele eurozone in zijn val zou meetrekken, had je het gevoel dat Herman Van Rompuy dag en nacht bezig was met de redding van zijn continent. Vandaag zijn Charles Michel en Ursula Von der Leyen onzichtbaar. Er zijn géén Europese richtlijnen. Gevolg? Belgen gingen zaterdag over de grens in Nederland eten, drinken en shoppen, omdat daar alles wel nog open was. Waarom is er dan nog een unie, als elke lidstaat tijdens een dergelijke gigantische gezondheids crisis en met grenzen die niet meer bestaan, gewoon zijn eigen ding mag doen?

De enige staatsmannen en -vrouwen van dit moment heten Marc Van Ranst, Erika Vlieghe, Herman Goossens, Philippe Devos of Wim Deraeve, de UGent-professor die gisteren op zijn Facebookpagina duidelijk maakte hoe snel de ziekte zich zal verspreiden als we nu nog bij elkaar komen. Het zijn zij die ons waarschuwen voor alle gevaren. Het zijn zij die ons in straffe taal duidelijk maken: stop met vrienden uitnodigen voor een etentje, stuur je kinderen als je kan niet meer naar de opvang maar zeker niet naar de grootouders, ga niet samen met 14 vrienden een ritje fietsen, en werk alsjeblief van thuis uit. Want het is ons gedrag - dat van u en dat van mij - dat zal bepalen hoe snel de curves zullen stijgen. Doe dus alsjeblief alles, maar dan ook echt álles, wat je kan om zoveel mogelijk thuis te blijven, en bij zo weinig mogelijk mensen te komen.

Alleen zo helpen we elkaar. En als er één ding is wat Vlamingen goed kunnen, is het elkaar helpen. Samen tegen corona betekent: zorgen voor je burens en je ouders, maar verder toch vooral in uw kot

blijven. Ziek of niet ziek.

De hoofdredactie van Het Laatste Nieuws

"Dit virus stopt niet aan de grenzen"

OOK **NEDERLAND** SLUIT CAFÉS EN RESTAURANTS NA INVASIE BELGEN

TERWIJL ONZE STEDEN DESOLAAT OOGDEN ZATERDAG, WAS HET OVER DE KOPPEN LOPEN IN SLUIS, VLAKE OVER DE BELGISCH-**NEDERLANDSE** GRENSE. BENNY PROOT

Egoïstisch en asociaal, zo werden de Belgen genoemd die dit weekend 'gezellig' over de **Nederlandse** grens gingen shoppen of een hapje eten - daar waren de **coronamaatregelen** nog niet zo verregaand. Maar de **Nederlanders** willen de mogelijk besmette Belgen niet. Dus sloten ze parkings, cafés en restaurants.

BJORN MAECKELBERGH

Sinds eind vorige week waren bijeenkomsten met meer dan 100 personen al afgelast in **Nederland**. Maar winkels, cafés en restaurants bleven er in het weekend open - en óf de Belgen dat wisten. Populaire steden als Brugge en Gent gaven zaterdag een hele dag een doodse indruk. Maar intussen krioelde het wel van de Vlamingen en auto's met rood-witte nummerplaten in Sluis, Terneuzen, Hulst, Goes en Middelburg. Overdag liepen de Belgen er de winkels plat en ploften ze neer op het terras. 's Avonds trokken ze massaal naar de restaurants, sommigen dansten de polonaise op café.

"Asociaal", zegt Vlaams minister-president Jan Jambon (N-VA). "Ik vraag van iedereen een beetje maatschappelijk bewustzijn en doe die oproep écht met aandring. Wij betreuren het dat een aantal mensen meent ongepast creatief te moeten zijn. Als je in **Nederland** op café gaat, heeft dat net hetzelfde effect als bij ons. Een grens is géén grens voor een virus." Ook minister van Binnenlandse Zaken Pieter De Crem (CD&V) riep op Twitter alle landgenoten op hun gezond verstand te gebruiken. "Dit virus stopt niet aan de grenzen. Iedere Belg die denkt dat het een goed idee is om naar **Nederland**

te gaan, heeft het fout. Blijf thuis, doe dit niet." De Knokse burgemeester Leopold Lippens sprong op de kar: "Maak een wandeling op het strand hier of in onze mooie natuur."

Flauwe maatregel

In **Nederland** dachten ze er ook zo over. In Sluis sloot burgemeester Marga Vermue zaterdag alle parkings in en rond de stad. Met één doel, zonder rond de pot te draaien: Belgen weghouden. "Logisch, want eigenlijk is elk contact er nu één te veel. Wat in België niet wenselijk is, is hier ook niet wenselijk", zegt Jan Lonink, voorzitter van de Veiligheidsregio Zeeland (VRZ). Volgens hem was de invasie van de Belgen te voorspellen. "De **Nederlandse** regering faalt en loopt achter de feiten aan. **Nederland** paste het beleid niet aan, hoewel bij onze Belgische burens winkels, cafés en restaurants wekenlang op slot gaan. Wat ik vreesde, is uitgekomen: **Nederland** wordt overspoeld door Belgen. Eigenlijk is het te gek. Veel **Nederlanders** zeiden dankzij de flauwe maatregel in ons land - maximaal 100 bezoekers samen - hun reservatie op restaurant hier gewoon af. Maar de Belgen palmden gewoon hun plaats in. Eerlijk: onze mensen zijn stilaan ongerust, zelfs bang."

Lonink riep de Belgen zaterdagavond zelfs op om niet naar Zeeland af te zakken. Gisterochtend besliste een grote groep zaakvoerders uit Sluis hun winkels en restaurants te sluiten. Spontaan, zonder verbod van de overheid. "In het belang van ieders gezondheid", klonk het. Gisternamiddag kwam de **Nederlandse** overheid dan toch met nieuwe, strengere **coronamaatregelen** (zie ook p. 10): vanaf 18 uur moesten alle horecazaken dicht.

Volle laag

Eerder hadden ook al diegenen die vrijdagavond nog snel een **lockdown**feestje in België georganiseerd of meegemaakt hadden al de volle laag gekregen (zie kader). Zowel virologen, politici als het crisiscentrum wezen de feestnummers met de vinger. "We betreuren enorm dat mensen het risico op besmetting op deze manier hebben vergroot én de hele maatschappij in gevaar hebben gebracht", zegt Yves Stevens van het crisiscentrum. "We vragen dat zij de komende dagen heel aandachtig zijn voor eventuele symptomen, net als de rest van de bevolking". Ook minister De Crem noemt de feestjes onverstandig. "Dit was net wat we wilden vermijden. Daarom: hou de komende dagen extra afstand en was jullie handen goed."

"Deze duivel kan snel demarreren. Maar we zitten 'm op de hielen"

VIROLOOG STEVEN VAN GUCHT IS HOOPVOL

VAN GUCHT IS VOORZITTER VAN HET WETENSCHAPPELIJK COMITÉ ROND HET VIRUS.
BELGA

En plots ging het erg snel. Het aantal ziekenhuisopnames van patiënten met het **coronavirus stijgt zienderogen, de **maatregelen** volgen elkaar in sneltempo op en steeds meer Europese landen gaan in **lockdown**. De komende tien dagen worden volgens viroloog Steven Van Gucht (Sciensano) kritiek. "We hebben geen ander wapen dan ons gedrag aanpassen."**

CELIEN MOORS

België ziet er vandaag anders uit dan vrijdag, toen het er al anders uitzag dan een week geleden. Had u verwacht dat het zo snel zou gaan?

"Nee. Ik had gehoopt dat we de uitbraak van het **corona**virus in het begin al in de kiem hadden kunnen smoren. Door alle gevallen te detecteren die terugkeerden uit een risicogebied zoals Noord-Italië en hun contacten te traceren. Al snel werd duidelijk dat we het daarmee niet zouden redden, dat het al langer op het grondgebied circuleerde. Bijzonder aan dit virus is dat het erg snel gaat. Dus moesten we schakelen met het plan waarin we ons nu bevinden. Het is bewezen dat een krachtdadig optreden, vroeg in de epidemie, kan werken. Nu voelden we ook dat de **maatregelen** gedragen zouden worden door de bevolking. Vorige week was dat nog niet het geval en moesten we met deze **maatregelen** niet afkomen, of een meerderheid zou zich er niet aan houden. Gelukkig is het nodige draagvlak snel ontstaan. Of dat zie ik toch wanneer ik buitenkom."

Toch zijn er heel wat mensen die het niet begrepen. Die tot vrijdagnacht op café gingen en zaterdag over de grens gingen shoppen.

"Het valt niet te vermijden dat een klein percentage het niet begrijpt. Dat wijt ik aan onwetendheid. Dat is normaal, maar het doet afbreuk aan de maatregelen die we in het leven hebben geroepen. Ook over de grens kunnen mensen een infectie oplopen, die doorgeven aan twee of drie mensen en zo een infectieketting in gang steken die er niet had moeten zijn. Uiteindelijk kan dat leiden tot hospitalisatie en sterfte. Eén infectie is all it takes. De situatie is ernstig en we kunnen dit enkel met z'n allen doen. Niet alleen voor ouderen met een fragiele gezondheid, maar ook voor jonge mensen die bijvoorbeeld chemotherapie volgen. En voor de draagkracht van onze ziekenhuizen en huisartsen. We hebben geen ander wapen dan ons gedrag aanpassen. Stop er dus mee. Wat afgelopen weekend gebeurde, is jammer, maar nog geen ramp. Want nu is voor iedereen duidelijk dat niemand dit nog aanvaardt. Ook de omgeving spreekt mensen daarop aan. Dat is krachtig. Ook voor jongeren, die misschien minder met de problematiek bezig zijn en de instructies aan hun laars lappen, denk ik dat het snel zal keren."

Moeten de maatregelen toch niet drastischer? Volgens uw collega Marc Van Ranst troept er nog te veel volk samen.

"Er mag nooit veel volk samenkomen. Maar wat mij betreft, zijn strengere maatregelen of een lockdown voorlopig niet aan de orde. De schade voor de economie is nu al groot, dus die moet zo goed mogelijk blijven draaien, het bloed in de samenleving moet blijven stromen. Passen we de maatregelen consequent en strikt toe, ben ik overtuigd dat de cijfers zullen stabiliseren. Deze duivel kan snel demarreren, maar we zitten hem op de hielen. Of we de maatregelen nog moeten verlengen, hangt niet alleen af van ons eigen succes, maar ook van dat van de buurlanden. Ook in Spanje en Portugal beseffen ze nu dat drastische maatregelen nodig zijn. Wij zijn behoorlijk streng en mogen daar fier op zijn. Beter de korte pijn dan steeds opnieuw halve maatregelen die te laat komen. Nu is een strenger optreden pas nodig als het aantal hospitalisaties in de ziekenhuizen zodanig toeneemt dat ze verzadigd geraken, zoals in Italië."

Waarom krijgen ze het daar niet gestopt?

"Zij waren het eerste land in Europa en zijn in snelheid gepakt. Een gewone griep evolueert in een paar weken naar een kritieke grens, waarna het erg snel gaat. Maar dit virus is besmettelijker, leidt tot meer ernstige infecties. De stijging kan dus ook een stuk sneller gaan. En dan riskeer je dat in heel korte tijd alle bedden bezet zijn. In Italië zitten ze bijna aan de helft van het aantal sterfgevallen in heel China de voorbije weken. De quarantaine daar was misschien beter vanaf het begin over het volledige land uitgeroepen. Haardjes of clusters kan je opsporen. Maar wat echt gevaarlijk is, zijn de dingen die je niét weet. Daarom dat we in ons land meteen voor het hele grondgebied geschakeld hebben."

Komt die toevloed ook in onze ziekenhuizen?

"Met 33 mensen op intensieve zorg en 163 hospitalisaties kunnen we dit nu perfect aan. In een zwaar griepseizoen zijn dat er een pak meer. We zijn een land met veel ziekenhuizen en bijna 2.000 intensievecare-units. Maar de situatie is ernstig. Zaterdag kwamen er 66 hospitalisaties bij. Dat zijn mensen die één tot twee weken geleden blootgesteld geweest zijn aan het virus. Dat cijfer zal nu snel stijgen en de komende tien dagen worden kritiek. Je weet waar het begint, maar niet waar het zal eindigen. We moeten ervan uitgaan dat er nog doden zullen vallen - een aantal patiënten op intensieve zorg is er erg aan toe."

"Belangrijker dan de bedden is het medisch personeel. Zij mogen niet uitvallen. Alleen een mondkapje kan hen beschermen, maar daar is een wereldwijd probleem met de toelevering. Dus moeten we onze medische sector helpen en elkaar niet meer aansteken."

Maar hoe doen we dat? Mogen we nog met vrienden afspreken, met het risico onbewust anderen te besmetten?

"Als dat gaat over een beperkte vriendenkring van twee of drie mensen, generatiegenoten die elkaar voor de **maatregelen** ook al zagen, zou ik zeggen: ja. Maar wel op voorwaarde dat zij gezond zijn. Iemand die zich niet goed voelt, keelpijn heeft of koortsig is, moet thuisblijven. Nu is het geen goed idee om nieuwe mensen aan elkaar voor te stellen. Maar dit is geen **lockdown**. Ga fietsen. Ga wandelen. In het bos, op de dijk. De buitenlucht is gezonder dan de binnenlucht. Maar troep niet samen. Ga naar buiten, houd wat afstand van elkaar en maak het gezellig. En maak van handhygiëne een discipline. Ik zie voortdurend mensen in hun handen hoesten, niezen en met hun handen aan het gezicht komen. We vermijden de overdracht van het virus niet door afstand te houden als we in de winkel en het openbaar vervoer nog steeds dezelfde oppervlakken aanraken en daarna onze handen niet wassen."

"Niemand moet bang worden. Er zullen nog besmettingen en ziekenhuisopnames volgen, maar het is niet de bedoeling dat mensen zich schuldig voelen omdat ze iemand hebben aangestoken. Dit virus is als een orkaan. En niemand zijn fout."

Hoe komt het dat in Frankrijk en **Nederland zoveel jongeren op intensieve zorg liggen?**

"Er is geen indicatie dat dit virus aan het muteren zou zijn. Maar het is een misvatting dat jonge mensen geen infectie kunnen krijgen. Wel is het aantal sterfgevallen onder de 40 jaar erg klein, zij herstellen meestal na twee of drie weken. Ook bij ons liggen jonge mensen op intensieve en zij zullen erdoor komen. Ouderen hebben meer behandeling nodig, dus moeten we vermijden dat jongere mensen geïnfecteerd geraken en in het ziekenhuis belanden."

Weet u hoeveel patiënten er al genezen zijn?

"Over die statistieken beschikken we niet. Natuurlijk zullen er veel mensen thuis hersteld zijn, van wie we op dit moment niet op de hoogte zijn. De enige van wie we zeker zijn, is West-Vlaming Philip Soubry (de eerste besmette Belg, red.). Hij is één van de gelukkigste Belgen in het land, is perfect immuun en moet zich niets aantrekken."

In het buitenland gaan ze erg verschillend om met de situatie. Groot-Brittannië laat het virus voorlopig betijen.

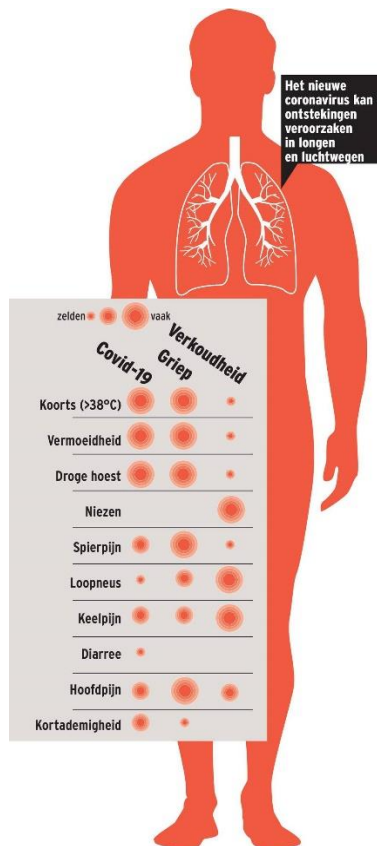
"Daar wens ik hen veel succes mee. Hopelijk hebben ze gelijk en krijg ik op mijn donder. Maar ik denk niet dat het lang zal duren voor zij wél ingrijpen. Met de volksgezondheid kan je niet spelen. De mogelijke gevolgen zijn te groot."

In China en Zuid-Korea stijgt het aantal besmettingen amper nog. Voorziet u dat scenario ook voor ons land?

"Op deze manier hopen we dat alleszins te kunnen forceren. Maar het effect van wat we nu doen, zullen we pas ten vroegste over een dag of tien merken. Dan zou er een afremming of stabilisatie moeten plaatsvinden. Ook denken we dat de zomer ons de hand zal reiken en het virus door wat beter weer wat van zijn pluimen zal verliezen. Dán kunnen we denken aan een scenario zoals dat in Groot-Brittannië: op een laag pitje het virus z'n ding laten doen, waardoor geleidelijk aan steeds meer mensen immuun worden. Wie dan nog ziek wordt, kan de optimale zorgen krijgen. Misschien wordt het weer heviger in het najaar of volgende winter, maar dat hoeft niet erg te zijn. Een vaccin zal er dan nog niet zijn, maar we zullen wél geneesmiddelen hebben. En dan wordt het gewoon een verkoudheidsvirus."

Hoe weet u of u mogelijk besmet bent?

Ik ben verkouden. Ik voel mij griepig. Heb ik **corona**? Nu het virus ook bij ons stevig om zich heen grijpt, is het niet altijd makkelijk de juiste diagnose te stellen. Zeker niet omdat **Covid-19** in vele vormen voorkomt. De één is niet ziek, de ander voelt zich slechter dan ooit.

De eerste **corona**patiënt in ons land kwam uit Wuhan, waar het virus eind december uitbrak. Philip Soubry had geen kuchje, geen koorts, geen loopneus, maar moest noodgedwongen twee weken in quarantaine. Een **Nederlandse** patiënt met het virus voelde zich dan weer griepig: "Rillerig, met hoofdpijn en een zere keel." Nadien begon het hoesten en trad er benauwdheid op. "Het is alsof er een bak cement op mijn borst ligt. Alsof ik mijn longen niet helemaal kan vullen. Heel naar", vertelde hij aan de krant 'NRC'.

Het **corona**virus kent een hele resem symptomen, en bijna allemaal lijken ze op die van een verkoudheid of seizoensgriep. Dat maakt het voor artsen - die nu lang niet meer iedereen testen - bijzonder lastig de ziekte te herkennen, ook omdat niet iedereen de symptomen in dezelfde mate ervaart.

Volgens een rapport van de Wereldgezondheidsorganisatie, dat het ziektebeeld van in totaal 55.924 patiënten in China in kaart bracht, zijn dit alvast de meest voorkomende symptomen: koorts (88%), droge hoest (68%) en vermoeidheid (38%). Komen ook maar minder vaak voor: benauwdheid of kortademigheid (19%) en spier-, keel- en hoofdpijn (14%). Een nog kleinere minderheid heeft last van diarree (4%).

Van België tot Zuid-Korea: hele wereld experimenteert

d

elen.

ad,

nensen

innen

dat

ie

HAN NEYTS
U LEUVEN

België

- Aan de UGent en het VIB is in samenwerking met twee Amerikaanse labo's een **UNIEKE ANTISTOF ONTWIKKELD** die in staat is om het SARS-CoV-2-virus (veroorzaker van Covid-19) te binden op een kritische plaats. De labproeven waren succesvol, maar nu moeten de eerste testen met dieren nog plaatsvinden.
- Aan de KU Leuven werkt men aan de ontwikkeling van een vaccin dat getest wordt op muizen. De **EERSTE RESULTATEN WORDEN AL IN APRIL VERWACHT**.

Canada

- Het Canadese Algonon Pharmaceuticals ziet NP-120 als een potentieel vaccin. Het wordt nu al verkocht onder de naam Cerocal en is ontwikkeld in de jaren 80. Het heeft bij **MUIZEN AANGETOOND TE WERKEN ALS VACCIN VOOR VOGELGRIEP**. De Canadezen willen nu onderzoeken of het werkt tegen Covid-19.

China

- Wetenschappers testen 30 verschillende bestaande therapieën die ook zouden kunnen helpen bij het bestrijden van de symptomen van Covid-19.
- Er is een antiviraal middel, Favilavir, dat met succes bij 70 patiënten getest is.
- Samen met het Amerikaanse bedrijf Inovio Pharmaceuticals werkt het Chinese Beijing Advaccine aan een vaccin waarvan de komende weken in de VS, China en Zuid-Korea **HONDERDEN DOSISSEN VERSPREID ZULLEN WORDEN ALS EERSTE TEST**. Tegen eind 2020 wil men klaar zijn voor de tweede, grootschalige test op duizenden personen.

India

- Het Serum Institute of India werkt samen met het Amerikaanse Codagenix aan een vaccin gebaseerd op het originele coronavirus. De **TESTEN OP MENSEN** zouden binnen het halfjaar moeten plaatsvinden.

Israël

- Het MIGAL-onderzoeksinstituut heeft een vaccin voor het 'Besmettelijk Bronchitis Virus' omgevormd tot een vaccin voor Covid-19. In de eerste preklinische studies werd al aangetoond dat het effect heeft. Nu moeten de **TESTEN OP PROEFDIEREN EN MENSEN STARTEN**.

Italië

- Takis Biotech en het Amerikaanse LineaRX zijn in februari een joint-venture aangegaan om een 'lineair DNA-vaccin' te ontwikkelen. Dierentesten kunnen binnenkort gebeuren. Er zijn **VIJF VARIANTEN** die getest zullen worden.

Nederland

- Aan de universiteiten van Utrecht en Rotterdam zijn onderzoeksteams erin geslaagd om een **ANTISTOF TE ONTWIKKELEN TEGEN SARS1** en ze hopen dat die ook zal werken tegen SARS2 (de veroorzaker van Covid-19). Testen op dieren en mensen moeten nog beginnen.

Oostenrijk

- Biotechbedrijf APEIRON Biologics test momenteel in China het middel APN01 in een fase 1-klinische studie. Het is gebaseerd op research van een professor aan de Universiteit van British Columbia als een **BEHANDELING VOOR SARS**, wat ook een coronavirus is.

Verenigde Staten

- Er wordt een vaccin getest dat **VIA DENEUS INGESPOTEN** kan worden. De basis is een griepvaccin, maar dat zou mogelijk ook kunnen werken tegen Covid-19. De eerste testen op dieren gaan van start.
- Moderna, een spin-off van de Amerikaanse universiteit van Cambridge, werkt samen met het Amerikaanse NIAID aan een vaccin. De eerste flacons zijn al gefabriceerd in het Amerikaanse labo. De eerste testen starten in april.
- Tonix Pharmaceuticals is samengegaan met een ngo om een nieuw vaccin te ontwikkelen, genaamd TNX-1800. Het is een variant op een vaccin voor paardenpokken. De testen moeten nog gestart worden.

Zuid-Korea

- GeneOne Life Science heeft samen met het Amerikaanse Inovio een **VACCIN VOOR MERS** dat mogelijk ook kan werken tegen Covid-19. In de eerste testen bleek dat het vaccin effectief is bij 94% van de patiënten.

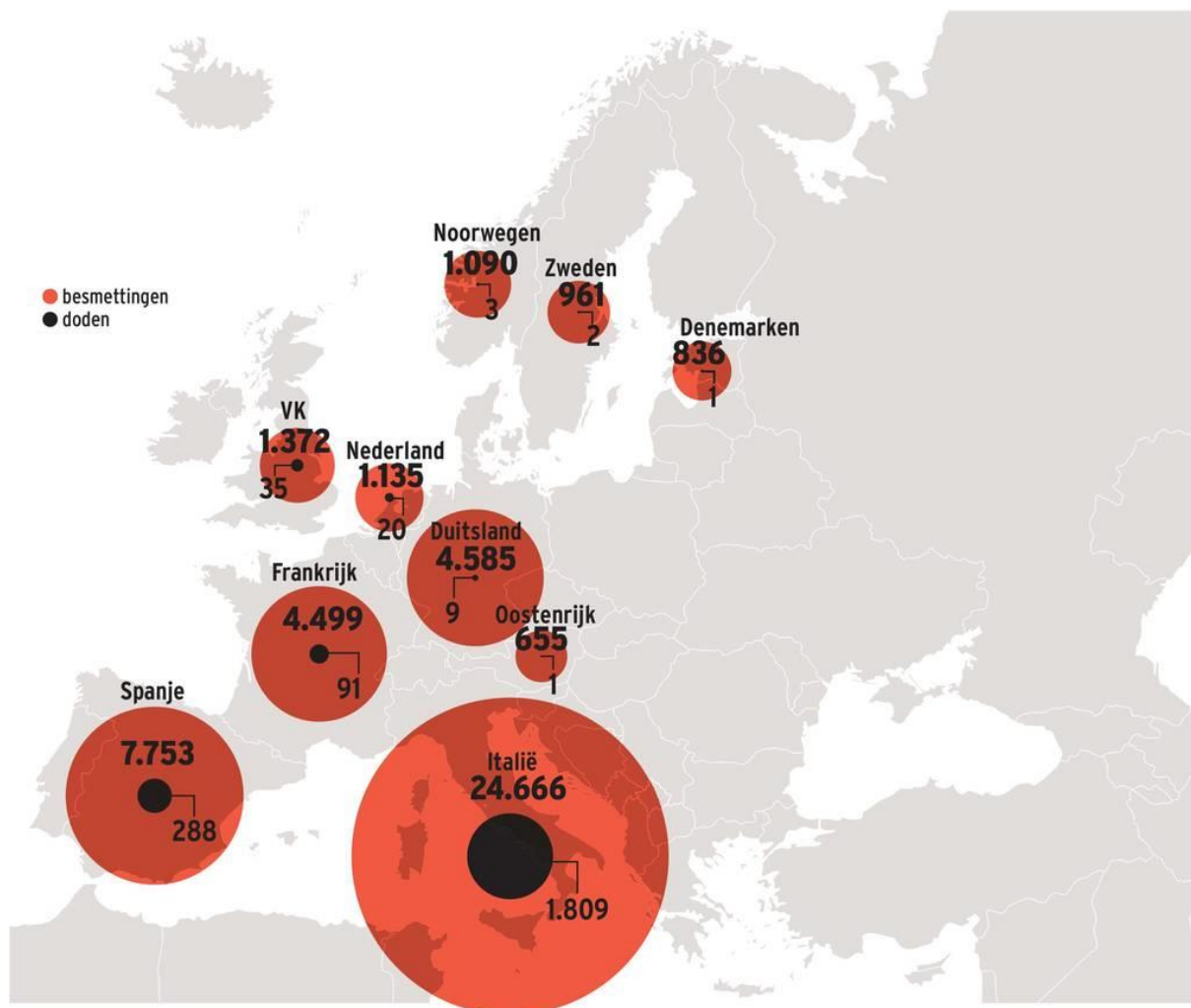
Het Laatste Nieuws, 16-03-20

p. 10

Spanje is het nieuwe Italië

NERGENS RUKT **CORONA** SNELLER OP DAN IN EUROPA

GISTERMIDDAG OM KLOKSLAG 12 UUR KWAMEN HEEL WAT ITALIANEN OP HUN BALKON STAAN, OM LUID TE APPLAUDESSEREN VOOR ALLE ZORGVERLENERS. AFP

Het **corona**virus heeft al meer dan 2.000 doden gemaakt in Europa. Met 517 doden de afgelopen 24 uur en meer dan 52.000 besmettingen is dit het werelddeel waar

ERWIN VERHOEVEN

de pandemie het snelst opruikt. In Italië alleen al vielen er het voorbije etmaal 368 doden, al wordt ook Spanje nu steeds zwaarder getroffen: ook daar stierven 288 patiënten in de voorbije 24 uur. In heel wat landen ligt het openbare leven intussen plat.

Spanje

Na Italië kondigde Spanje zaterdagavond een zo goed als volledige quarantaine af. Spanjaarden mogen alleen nog buiten om te gaan werken of eten te kopen. Ook bezoeken aan de dokter en de apotheker blijven toegelaten. Daarnaast mogen mensen de deur nog uit om voor kinderen, ouderen of mensen in nood te zorgen. Alle winkels die niet-levensnoodzakelijke middelen verkopen gaan toe. Het Spaanse leger zal met politie en 'guardia civil' patrouilleren. Overtredingen worden bestraft met boetes tot 3.000 euro. De noodtoestand blijft de komende twee weken van kracht. Spanje is na Italië het Europese land dat momenteel het hardst getroffen wordt. Sinds vrijdagavond zijn er ruim 4.000 nieuwe gevallen geteld. 288 patiënten zijn overleden, van wie meer dan 100 in de voorbije 24 uur.

Het grootste probleem concentreert zich in en rond Madrid. In de stad is een noodplan van kracht dat

hotels - die toch leegstaan - omvormt tot ziekenhuizen. Ook de vrouw van premier Sanchez is besmet, maar zij en haar man "stellen het goed".

Frankrijk

De Franse premier Edouard Philippe heeft zaterdag **maatregelen** afgekondigd die het openbare leven verder lam leggen, omdat het land intussen fase 3 van de epidemie heeft bereikt. Zaterdag waren er nog 830 nieuwe besmettingen en 12 doden. Zwaartepunt zijn de twee regio's die aan ons land grenzen: Hauts-de-France (met als eerste Franse broeihaard het departement Oise) en Grand-Est. Ook de regio Ile-de-France, met hoofdstad Parijs, telt veel meer gevallen.

Sinds gisteren blijven alle "niet-essentiële plaatsen die publiek ontvangen" dicht - onder meer cafés, restaurants, bioscopen, nachtclubs en winkels. Voor voedingszaken, apotheken, banken, benzinestations en tabakswinkels wordt een uitzondering gemaakt. Het lokale openbaar vervoer blijft rijden, met aangepaste dienstregeling. Het verkeer over lange afstand - vliegtuigen, treinen en bussen - wordt afgebouwd. Iedereen zal wel kunnen terugkeren naar huis - er komt geen "brutale en complete stop". De Franse skigebieden moesten gisteravond volledig dicht zijn. Sommige kregen toestemming om iets langer open te blijven, om de uittocht zo vlot mogelijk te laten verlopen.

Ondanks deze strikte **maatregelen** vond de eerste ronde van de gemeenteraadsverkiezingen gisteren gewoon plaats, een beslissing die op veel kritiek botste. Zeker omdat de burgers die de stembureaus bevolkten doorgaans wel handschoenen hadden, maar geen mondkmaskers. Ook in Frankrijk is daar een groot gebrek aan.

Italië

In Italië alleen al vielen er het voorbije etmaal 3.509 bijkomende besmettingen en 368 doden te noteren. Met 1.809 overlijdens is dat land - het meest getroffen na China - goed voor 79% van de 2.291 **corona** doden op ons continent. De noordelijke regio Lombardije blijft het zwaarst getroffen. Paus Franciscus gaat alle vieringen van Goede Week, die begint op zondag 5 april, vieren zonder gelovigen. Alle vieringen worden gestreamd op de site van Vatican News.

Nederland

Ook in **Nederland** gaat het openbare leven plat. Het dodental steeg er gisteren van 12 naar 20. Zaterdag kwamen er 155 besmettingen bij, gisteren 176. Ook in **Nederland** concentreert het grootste probleem zich dicht bij de Belgische grens. Vooral Noord-Brabant is erg getroffen. De meeste besmettingen (71) gebeurden in Breda, gevolgd door Tilburg met 68 en Eindhoven (21). In Zeeuws-Vlaanderen zijn de aantallen kleiner. Maar de massale komst van Belgen zaterdag heeft daar tot **maatregelen** geleid. De Middenstandsvereniging Sluis hield zondag na spoedberaad met de burgemeester alle winkels, cafés en restaurants in de **Nederlandse** grensgemeente dicht.

Gistermiddag maakte de regering bekend dat de scholen dicht blijven. Ook de kinderopvang sluit, behalve voor kinderen van ouders die werken in "vitale beroepen" zoals de gezondheidssector. De horeca werd gisteravond zelfs zo goed als per direct gesloten. Om 18 uur moesten alle cafés dicht en dat tot en met 6 april. Net als sportclubs- en kantines, sauna's en coffeeshops. In grote steden stonden lange rijen mensen aan te schuiven voor een laatste portie wiet. **Nederlanders** kunnen nog wel gewoon boodschappen doen in supermarkten, maar de regering roept hen op ook daar 1,5 meter afstand te houden. Minister Bruins van Medische Zorg deed ook een "klemmende oproep" om niet te hamsteren.

Duitsland

Duitsland sluit vanaf 8 uur vanochtend de grenzen met buurlanden Frankrijk, Zwitserland en Oostenrijk. Er komen strengere controles waarbij personen de toegang ontzegd kan worden. Bedoeling

is hamsteren over de grens tegen te gaan. De meeste besmettingen zijn er in de aan ons land grenzende deelstaat Rijnland-Westfalen en in Beieren. Toch zijn in Beieren zondag toch gemeenteraadsverkiezingen gehouden in meer dan 2.000 gemeenten en ruim 70 districten. Duitsland kampt een beetje met hetzelfde probleem als wij: in veel zaken zijn de 'Länder' bevoegd. Angela Merkel heeft het voorlopig nog niet verder geschopt dan de vraag om evenementen met meer dan 1.000 deelnemers te schrappen en "in de mate van het mogelijke" sociaal contact te mijden. In Berlijn zijn dit weekend alle openbare en private evenementen met meer dan 50 mensen verboden. Cafés, casino's, nachtclubs, bioscopen, theaters en concert- en sportzalen gaan minstens tot 19 april dicht. Restaurants kunnen wel open blijven, als de klanten 1,5 meter afstand houden. In het ziekenhuis kan je enkel nog -16-jarigen en ernstig zieken bezoeken. Oudere bewoners van Berlijnse rusthuizen krijgen geen bezoek meer van kinderen jonger dan 16.

Oostenrijk

Oostenrijkers mogen sinds dit weekend alleen hun huis uit om te werken, noodzakelijke inkopen te doen en anderen te helpen. Cafés en restaurants gaan dicht, net als speelpleinen en sportinfrastructuur. Er rijdt minder openbaar vervoer. Scholen en niet-essentiële winkels gingen al eerder dicht. Samenkomen met meer dan vijf mensen is verboden. De grenzen met Zwitserland en Italië blijven gesloten, alle niet-noodzakelijke reizen zijn afgeraden. Oostenrijk breidde ook de lijst uit van landen waarmee het vliegverkeer wordt opgeschort: het Verenigd Koninkrijk, **Nederland**, Rusland en Oekraïne vervoegen Italië, Spanje, Frankrijk en Zwitserland. De ski-oorden zijn gesloten.

Verenigd Koninkrijk

Groot-Brittannië telde gisteravond 232 besmettingen en 14 doden meer dan een dag eerder. De regering krijgt er veel kritiek voor haar afwachtende houding. Voorlopig is er enkel het voornemen om 70-plussers desnoods vier maanden in afzondering te houden. Minister van Gezondheid Hancock zegt dat dit plan "te gepasten tijde" bekendgemaakt zal worden. "We willen het beste antwoord ter wereld klaar hebben. Morgen zouden noodwetten voorgelegd worden aan het Lagerhuis. Het zou gaan om het sluiten van pubs, restaurants en scholen, opeising van privéklinieken en omvormen van hotels in ziekenhuizen.

Het Laatste Nieuws, 16-03-20

p. 11

Alle reizen afgeraden

Nog nooit gaf ons land zo'n verregaand negatief advies

Buitenlandse Zaken raadt álle reizen naar het buitenland af, waardoor tienduizenden mensen hun vakantie in het water zien vallen. Krijgen zij hun geld terug? En wat als je op dit moment al in het buitenland bent?

LIEVE VAN BASTELAERE

DE LUCHTHAVEN VAN ZAVENTEM LAG ER GISTERMIDDAG VERLATEN BIJ. HEEL WAT VLUCHTEN WERDEN GESCHRAPT. BELGA

Wat heeft Buitenlandse Zaken precies beslist?

Omdat het risico voor Belgische burgers om geblokkeerd te raken zo groot is, worden alle reizen naar het buitenland afgeraden. "Zoveel landen nemen quarantaine maatregelen of sluiten hun grenzen dat geen normale doorgang over de grenzen gegarandeerd kan worden", is het argument. Nooit eerder gaf ons land zo'n verregaand negatief reisadvies.

Wat betekent dit advies concreet?

Het gaat voor alle duidelijkheid om een advies en geen strikt verbod. Bij een negatief reisadvies vervalt de dekking van je reisverzekering wel. Buitenlandse Zaken wil nu enkel vermijden dat Belgen komen vast te zitten in het buitenland en vraagt daarom om zulke reizen 'on hold' te zetten. De grenzen van ons land gaan niet dicht. Wie dat wil, kan dus nog steeds reizen. Uitstapjes naar Frankrijk, Nederland of Groot-Brittannië bijvoorbeeld kunnen nog altijd. Terugkeren levert - tot nu toe - geen problemen op, wat de Belgen die het voorbije weekend gingen shoppen in Zeeuws-Vlaanderen bewezen hebben. Maar ook binnen de Europese Unie zijn er al landen - zoals Polen - die hun grenzen sluiten voor buitenlanders.

Krijg je je geld terug als je al een buitenlandse reis geboekt hebt?

Meteen na het bekendmaken van het advies van Buitenlandse Zaken beslisten verschillende reisorganisatoren, zoals TUI, Corendon en Sunweb, om de komende reizen te annuleren. Bij Sunweb worden alle vlieg-, auto- en wintersportvakanties tot eind maart geschrapt, waardoor bijna 52.000 Belgen hun reis in het water zien vallen. "Maar als de maatregel tot eind april van kracht blijft, kunnen 105.700 Belgen niet vertrekken", zegt Tim Van den Bergh van Sunweb. Reizigers zijn hun geld niet kwijt: ze krijgen de exacte waarde als tegoed voor een volgende vakantie op een bestemming naar keuze. Dat is ook zo bij Corendon, dat al zijn reizen en cruises tot en met 31 maart annuleert.

TUI laat tot eind maart niemand meer vertrekken op een pakketreis. In ruil krijgen de klanten die al geboekt hebben een voucher waarmee ze later van een TUI-reis kunnen genieten. "Wie enkel een vliegtuigticket bij TUI heeft geboekt, kan nog wel vertrekken", verduidelijkt Piet Demeyere van TUI. "Maar die mensen moeten beseffen dat de retourvlucht niet gegarandeerd kan worden. Ze kunnen hun vliegticket wel annuleren als ze dat willen."

Worden Belgen die in het buitenland zijn, massaal gerepatrieerd?

"Er moet niemand gerepatrieerd worden", zegt Piet Demeyere van TUI. "Wie op reis is, kan daar normaal gezien blijven en terugkeren op de voorziene datum. Vroeger terugkeren kan als er plaats is op het vliegtuig. Op dit moment gaan alle vluchten gewoon door. De enige uitzondering is Marokko, dat besloten heeft zijn luchtruim te sluiten voor België en enkele andere Europese landen."

Marokko gaf nog toestemming voor bijzondere vluchten om toeristen weer naar huis te brengen. In het land verbleven het voorbije weekend 30.000 Europese reizigers, onder wie meer dan 1.500 Belgen. Alle TUI-klanten zouden gisteravond terugkeren uit Marokko. De 112 klanten van Sunweb keren ten laatste deze middag terug.

Daarnaast stuurde Sunweb bussen naar de Franse skigebieden om daar 1.500 Belgen op te pikken. Die werden immers gesloten. De Sunweb-klanten die op zonbestemmingen verblijven, worden op de eerst beschikbare vlucht naar huis gezet. In totaal had Sunweb 10.000 Belgische klanten in het buitenland toen het advies van Buitenlandse Zaken bekendraakte. Klanten van Corendon die nu op vakantie zijn, zullen vooralsnog op hun reguliere terugkeerdatum vliegen.

Waar kan je hulp vragen als je in het buitenland bent?

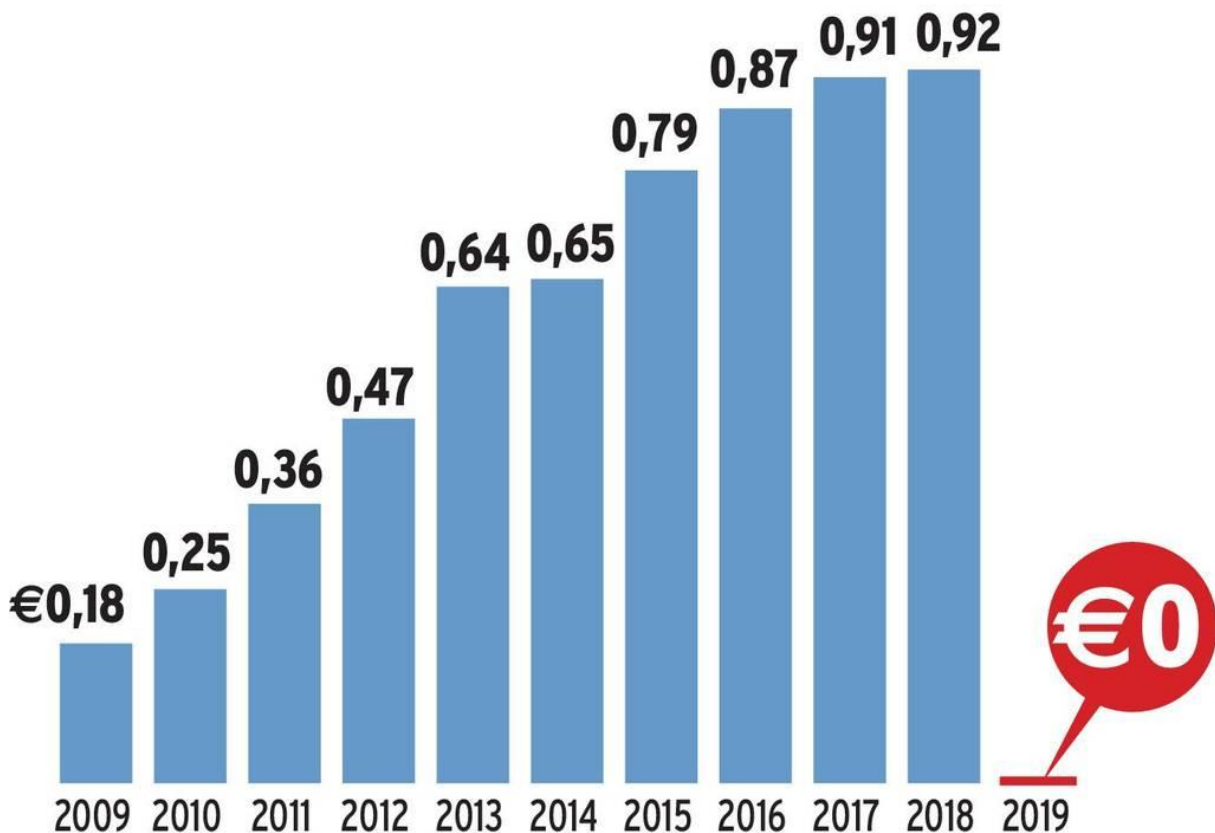
Buitenlandse Zaken raadt alle Belgen aan om in eerste instantie hulp te vragen aan de lokale autoriteiten, de touroperator of de luchtvaartmaatschappij. In geval van nood kan je ook contact

opnemen met de Belgische ambassade. Wie in het buitenland in de problemen komt wegens het coronavirus, kan van 9 tot 20 uur terecht bij het callcenter op het nummer 02/501.4000.

Hoe groot is het verlies voor de toeristische sector?

Volgens Koen Van den Bosch van de Vereniging van Vlaamse Reisbureaus (VVR) kan het verlies voor de reisbureaus oplopen tot 1,1 miljard euro. Als de maatregelen voor de coronacrisis een maand van kracht blijven, stevent de hele toeristische sector in Vlaanderen af op een verlies van 1,8 miljard euro. Als dit twee maanden duurt, kan dat oplopen tot 3,5 miljard euro, zegt Vlaams minister van Toerisme Zuhail Demir (N-VA).

Kinepolis schrapt aangekondigd dividend

Er komt dit jaar dan toch geen zestiende opeenvolgende verhoging van het dividend bij Kinopolis. De bioscoopgroep schrapt de voorgenomen uitbetaling om zijn financiële reserves intact te houden in volle **corona** crisis.

JOHAN VAN GEYTE

Kinopolis keert traditioneel zowat de helft van de winst uit aan zijn aandeelhouders. Ze hadden dit jaar uitzicht op een coupon van 1,00 euro. Toch komt het zover niet. "We schrappen de uitkering, want het bedrijf gaat nu voor. Dat doet een goede huisvader", aldus bestuursvoorzitter Joost Bert in 'De Standaard'.

Kinopolis wil zijn reserves behouden, want de komende maanden gaat het bedrijf een moeilijke periode tegemoet. Het besloot reeds om al zijn Belgische vestigingen te sluiten tot minstens 3 april. In **Nederland** gebeurt dat zelfs tot 6 april. En ook in Luxemburg, Frankrijk, Zwitserland en Spanje blijven de deuren de komende weken dicht. Alleen in de VS en Canada is dat (nog) niet het geval, al gelden daar wel restricties.

Toch heeft het bedrijf niet meteen financiële problemen. De netto financiële schuld, exclusief leaseings, steeg vorig jaar door overnames van El Plus (Spanje), MJR (VS) en Arcaplex (**Nederland**) weliswaar van 276,8 miljoen naar 417 miljoen euro, maar dit en volgend jaar moet het slechts 10 miljoen euro aan financiële schulden aflossen. Pas in 2022 is er 61,4 miljoen euro nodig, omdat dan ook een private plaatsing op zeven jaar op verval dag komt. (JVG)

Vrees voor Ardense klassiekers

Koers kort

De start van de Amstel Gold Race (18/4) is onzeker. "Na 6 april zijn er nog geen maatregelen aangekondigd in Nederland. Maar we moeten eerlijk zijn. De kans dat de Amstel doorgaat, is heel erg klein", aldus de organisator aan het plaatselijke 'Limburg'. De kans is groot dat ook die andere Ardense klassiekers - de Waalse Pijl en Luik-Bastenaken-Luik - uitgesteld moeten worden. "Het zal alleszins heel moeilijk worden om die koersen te laten doorgaan", vertelde Christian Prudhomme van organisator ASO aan RTBF.

Ronde van Romandië en Ronde van het Baskenland geschrapt

Opnieuw een resem afgelastingen in het wielrennen door het coronavirus. Zo maakte de organisatie van de Ronde van Romandië (28/4-3/5) bekend dat de Zwitserse rittenkoers niet doorgaat. Er wordt niet gezocht naar een nieuwe datum. "We zien elkaar van 27 april tot 2 mei 2021", klinkt het. En met de Ronde van het Baskenland (6-11/4) moet nog een WorldTour-rittenkoers verstek geven. De organisatie had al contact met de UCI met het oog op het inplannen van de koers op een latere datum.

De Tour of the Alps (20-24/4) is definitief geannuleerd. De organisatie hoopt de rittenkoers door Italië en Oostenrijk later dit jaar te laten doorgaan. Zijn ook uitgesteld: de Ronde van Chili (18/3), de Tour of Tochigi (20-22/3), de Ronde van Thailand (1-6/4), Parijs-Camembert (14/4), en de Tour Loir-et-Cher (15-19/4).

Het Laatste Nieuws, 18-03-20

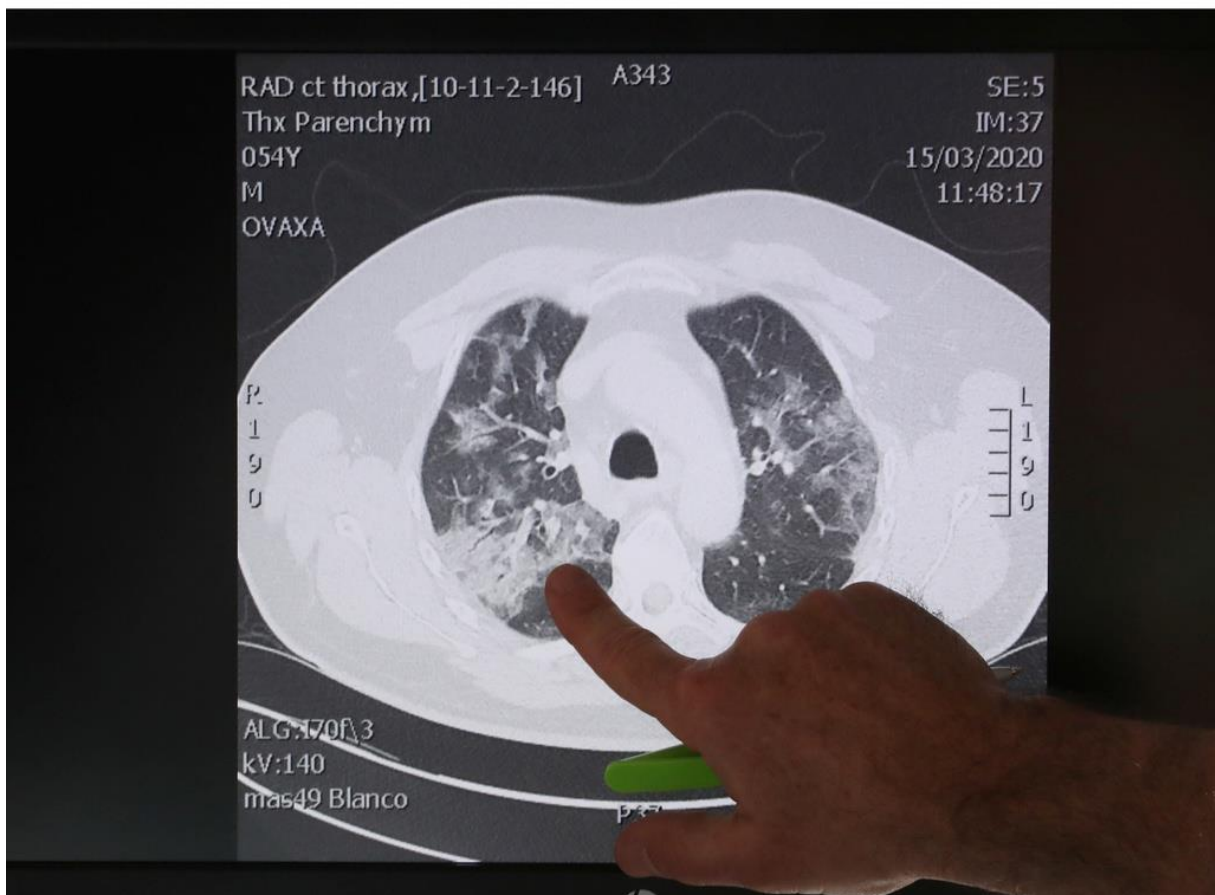
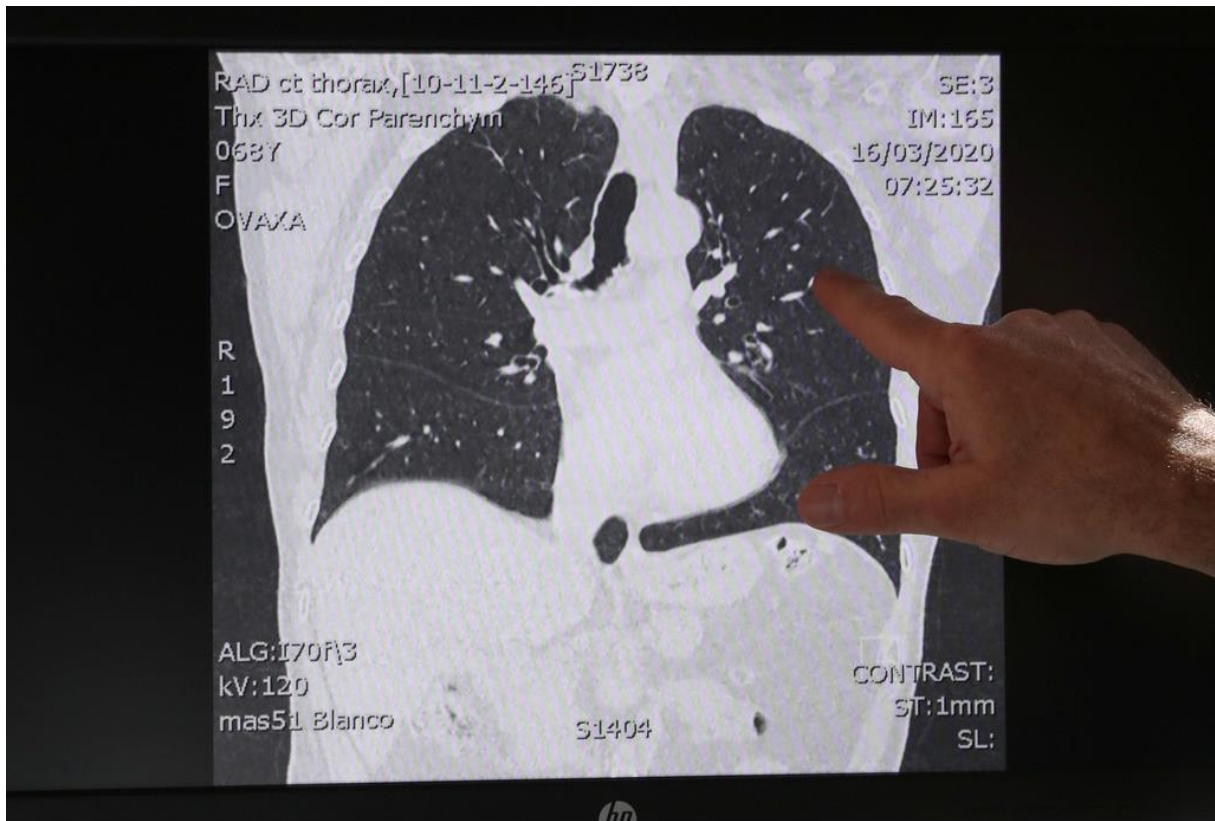
p. 11

"Net als je denkt dat je hoestje voorbij is, begint het"

DIT DOET **CORONA** MET JE LICHAAM

"Net wanneer je denkt dat de griepaanval voorbij is, begint twee dagen later de droge hoest en de kortademigheid." Dat zegt spoedarts Ignace Demeyer. Foto's van longen vol ontstekingsvocht, ook bij jonge mensen, doen artsen nog meer aan de alarmbel trekken. Maar wat doet het virus nu juist met je lichaam?

BIEKE CORNILLIE

ZO AANGETAST RAKEN LONGEN VAN **CORONA** PATIËNTEN: OP DE EERSTE FOTO ZIEN WE GEZONDE LONGEN, OP DE TWEEDE ZITTEN DE LONGBLAASJES VOOR 90% VOL MET ONTSTEKINGSVOCHT. REUTERS

Jazeker, 65-plussers of mensen met een medische voorgeschiedenis blijven de grootste risicogroep. Maar **corona** treft óók jonge, gezonde mensen tussen 30 en 50. Ze roken niet, hebben geen astma, zijn sportief. En toch belanden ze met fel aangetaste longen in het ziekenhuis. "Meestal komen ze nog gewoon binnengewandeld, met een kuchhoest", zegt Ignace Demeyer, spoedarts in het Onze-Lieve-Vrouwziekenhuis van Aalst. "Hun verhalen lopen vaak parallel. Ze zijn een vijftal dagen ziek geweest, voelen zich ineens beter en denken dat het voorbij is. Maar na twee dagen krijgen ze een droge hoest en zijn ze kort van adem. Bij onderzoek blijken ze plots zeer lage zuurstofsaturaties te hebben voor hun leeftijd."

Angstaanjagend

Demeyer zag scans van vreselijk aangetaste longen. "Ze zijn angstaanjagend. Op sommige foto's zijn de longblaasjes voor 20 tot 25% met ontstekingsvocht gevuld. Er zijn zelfs gevallen met voor bijna 90% gevulde longblaasjes. Die koeken samen tot een soort massa, die een litteken vormt. Uiteraard kunnen ze nog genezen, maar dit is wel een levensbedreigende situatie." Wat doet het **corona**virus dan precies met ons lichaam? Wie besmet raakt, heeft het virus meestal gekregen via de hoest- of niesbui van iemand die al **corona** heeft. De minuscule druppeltjes met het virus erin worden daarbij overgedragen en zoeken een baan door de luchtwegen. Die luchtwegen zorgen voor transport van zuurstof naar de longblaasjes. De virusdeeltjes tasten daarin als het ware de omgeving af en zuigen zich vast op de luchtwegwand. "Daar ontstaat een ontstekingsreactie", legt de **Nederlandse** longarts Menno van der Eerden uit. Het slijmvlies van de luchtwegen zal opzwellen, waardoor mensen moeten hoesten. Een lichaam reageert op die acute luchtwegontsteking door het virus daar al te proberen uitschakelen. Het is die reactie die vaak koorts, spierpijn of vermoeidheid veroorzaakt.

Vermenigvuldigen

"Raakt het lichaam die virusaanval niet te boven, dan bestaat de kans dat de viruscel zich verder gaat vermenigvuldigen en ook in de longblaasjes terechtkomt", gaat Van der Eerden verder. "Ons afweersysteem zal daar vervolgens nog eens proberen om dat virus uit te schakelen. Slaagt het daar nog steeds niet in, dan komen er nog meer cellen bij. De patiënt krijgt er een ernstige longontsteking bij. Het is in die fase dat het ontstekingsvocht in de longblaasjes terechtkomt en die de bloedbaan niet langer van zuurstof kunnen voorzien. Daardoor raakt de patiënt in ademnood."

"Ga deze zomer niet op reis"

ZO TROOSTELOOS ZIET TENERIFE ER DEZER DAGEN UIT. ONZE FOTOGRAAF ONDERVOND ER DE **LOCKDOWN** AAN DEN LIJVE. "HET HOTELZWEMBAD EN HET STRAND WERDEN AFGESLOTEN, EN DE GUARDIA CIVIL INSPECTEERDE MET HELIKOPTERS OF NIEMAND DE REGELS OVERTRAD." © BART LEYE

Viroloog Marc Van Ranst (KU Leuven) zegt het onomwonden: ook in de zomer kunnen buitenlandse reizen nog in het gedrang komen door het **coronavirus. "Persoonlijk zou ik een pauze inlassen." Ook de grote festivals laten doorgaan, vindt hij "niet zo'n goed idee".**

LUC BEERNAERT

Een zonnige zomervakantie boeken? Zonder goede annulatieverzekering (die **corona**perikelen dekt) zou Van Ranst er niet aan beginnen. "Stel dat het virus midden of eind mei ten einde loopt in ons land, dan betekent dat nog niet dat het ook uitgedoofd is in andere landen, waar **corona** nu pas de kop opsteekt of zelfs nog moet doorbreken." Gevolg kan zijn dat Belgen die in eigen land de dans ontsprongen zijn, in het buitenland besmet raken en het virus weer meenemen naar ons land. "Ik zou alleszins een pauze inlassen voor internationale reizen. Vorig jaar was ik in de Ardennen: dat was heel fijn. Ik zou nu ook kiezen voor een vakantie in eigen land. Al was het maar om de horeca te ondersteunen. Naar zee kan ook, als we voldoende afstand houden van elkaar."

Voor de grote festivals, zoals Graspop (18-21 juni), Rock Werchter (2-5 juli) en Tomorrowland (17-26 juli), heeft de viroloog eveneens slecht nieuws. Die zouden volgens hem beter afgelast worden, in navolging van het Engelse Glastonbury (24-28 juni). Vanuit dezelfde redenering: "Laat je mensen uit landen waar het virus nog woedt naar België reizen, dan riskeer je **corona** hier te herintroduceren."

Bovendien zullen veel artiesten afzeggen - ik verwacht immers nog meer reisverboden." Voor kleinere festivals ziet Van Ranst geen probleem. "Op voorwaarde dat we tegen dan op nul besmettingen zitten. En we zien in China dat de epidemie in de eindfase een lange staart kan hebben."

Wat de maatregelen betreft die in België al genomen zijn, betreurt Van Ranst het dat de lessen werden geschrapt. "Ik rekende op de schoolkinderen om bij te dragen aan de groepsimmunititeit (de Nederlandse aanpak, red.), maar de politiek heeft de wetenschap daar niet in gevolgd."

Onze opinie

Pompen of verzuipen

JAN SEGERS

Natuurlijk moet de overheid nu vele miljarden vrijmaken om onze bedrijven overeind te houden. Maar daarna gaan we bloeden, onvermijdelijk. Omdat onze politici al jaren hun job niet doen

Pompen of verzuipen. Dat is het economische devies in tijden van corona. Geld pompen in onze economie, vele miljarden vrijmaken om alle getroffen bedrijven de volgende maanden overeind te houden en daarna te relanceren. Doen we dat niet, dan verzuipen we. Zo eenvoudig kan crisismangement zijn. Van de voorzitter van de Nationale Bank over Paul De Grauwe tot de studaxen van onze grootbanken en werkgeversorganisaties: alle vooraanstaande economen in dit land zijn het daarover eens, ook zij die zich in vreedstijd blauw ergeren aan een overheid met een gat in haar hand, een overheid die de schulden opstapelt ten koste van volgende generaties die ze zullen moeten aflossen. Maar vandaag zijn we economisch in oorlog met een onzichtbare, onvoorspelbare vijand, het Covid-19-virus, en dan klinkt eensluidend het bevel: uitgeven, dat geld.

In een land als het onze, dat inzake begrotingsdiscipline tot het zuiden van Europa behoort, is dat een gevaarlijk motto. Het klinkt onze politici als muziek in de oren. Laat maar waaien. Of in drievoud in het Frans: laissez-faire (PS), laissez-passer (MR), laissez-aller (Ecolo). Paul Magnette liet al verstaan dat het straks niet op een miljardje mag steken en dat de mensen - meer dan die lastposten van bedrijven - coûte que coûte moeten vergoed worden voor de schade die het virus aanricht. Koste wat het kost. Tot elke prijs. Voor driekwart te betalen door Vlaanderen, welteverstaan, want solidair zijn we in goede en kwade dagen, n'est-ce pas? Mocht een simpele geest zoiets zeggen, was dat onschadelijk. Het is zijn grote intelligentie die Paul Magnette tot een gevaarlijk man maakt. Voor dit land, voor de Vlamingen en voor de Walen die hij zegt te vertegenwoordigen.

Zelfs zonder corona stevende België dit jaar op een begrotingstekort af dat flirt met de grens van de schaamte. Met corona dreigen we daar ruim over te gaan. Ja, dit land moet absoluut de ondernemers steunen, de grote en vooral de kleine, die vandaag door het virus in problemen worden gebracht. Maar dat moeten we gericht doen en weloverwogen, niet achteloos en genereus waar het niet strikt nodig is en al zeker niet met een vette knipoog naar de aandeelhouders - die knipoog hebben ze al gehad onder de regering-Michel.

België is Nederland niet. België is Duitsland niet. In vele opzichten: gelukkig niet. Maar in budgettaire en economisch opzicht: helaas niet. Mark Rutte en Angela Merkel hebben na ingrijpende hervormingen grote begrotingsoverschotten kunnen aanleggen, buffers tegen harde tijden. Vandaag kunnen ze die aanspreken zonder straks weer in het rood te gaan. Wij niet. In België doen politici al jaren hun budgettaire job niet meer. De regering-Michel, inclusief de N-VA die vandaag weer aan de klaagmuur staat, heeft de kans laten liggen om bij mooi weer het dak te herstellen en de begroting op zijn minst in evenwicht te brengen.

Hopelijk zal België tegen de zomer dit lelijke virus hebben uitgezweet, toch op gezondheidsvlak. Maar financieel-economisch zullen we daarna nog lang op achtervolgen zijn aangewezen. Dat is de schuld van het gros van de politici die hier deze eeuw aan de macht zijn geweest. En daarvoor gaan u en ik straks bloeden, onvermijdelijk.

Nederlanders mogen niet meer naar ónze grensgemeenten: "Ze zijn misschien besmettelijk"

De Nederlandse strategie van 'groepsimmunitet' - zoveel mogelijk besmettingen om ook zoveel mogelijk immuniteit te kweken - stuit op verzet van Belgische grensgemeenten. Nederlanders zijn bijvoorbeeld niet langer welkom in Knokke-Heist. "We moeten vermijden dat ze ons komen besmetten."

LUC BEERNAERT

"Blijkbaar kunnen de Nederlanders nog volop feestjes bouwen. Zolang we hier in ons land in een gevaarlijke coronacrisis verkeren, zijn de Nederlanders dan ook absoluut niet welkom in onze gemeente. En zeker niet in ons ziekenhuis, waar alle mogelijke maatregelen zijn genomen om het virus buiten te houden", zegt Knoks burgemeester Leopold Lippens. Ook in het Antwerpse Hoogstraten heerst ongenoegen. Schepen van Zorg Roger Van Aperen (N-VA) pleit voor extra maatregelen en controles in de grensstreek. "Wij moeten in ons kot blijven, maar Nederlanders mogen nog altijd buitenkomen, want zij passen de groepsimmunitet toe. Dit is absurd. Wij doen er alles aan om geen extra besmettingen te krijgen en in Nederland doen ze net het omgekeerde. Dat is om problemen vragen." Hoogstraten gaat alvast de eigen inwoners oproepen niét meer de grens over te trekken. "En we kunnen de Nederlandse regering ook verzoeken haar inwoners te vragen even niet meer de grens over te steken."

De gouverneurs hebben de zaak al aangekaart bij het Federaal Coördinatiecomité. "De richtlijnen worden de komende dagen verfijnd", klinkt het.

Opvallend: de Nederlanders zien de Belgen óók nog steeds liever niet komen - afgelopen weekend was er al heisa omdat vele Belgen de sluiting van cafés en restaurants hier wilden omzeilen door naar Sluis te gaan. In die grensgemeente heeft de Nederlandse politie de voorbije dagen een duizendtal bestuurders uit België gevraagd rechtsomkeer te maken. Sluis heeft ook bijstand van de lokale politie Damme/Knokke-Heist gevraagd om de grens scherper te controleren.

(MMB/VTT/LB)

"We hadden scholen nooit mogen sluiten"

VIROLOGEN MARC VAN RANST EN STEVEN VAN GUCHT GEVEN TOE:

"We hadden de scholen nooit mogen sluiten." Dat zegt viroloog Marc Van Ranst. Hij had immers plannen met de schoolkinderen. "Ik rekende op hen voor de groepsimmunititeit: hoe meer kinderen nu besmet zouden worden, hoe minder zieken we bij een volgende passage van corona zouden hebben."

SVEN SPOORMAKERS

Op zondag 2 maart kondigde minister Maggie De Block (Open Vld) aan dat er een eerste coronabesmetting in België was vastgesteld. Sindsdien zijn er amper drie weken verstreken, maar toch is ons leven drastisch veranderd: we mogen niet meer op café, we moeten thuiswerken en de kinderen hoeven niet meer naar school. De ene moeilijke beslissing volgde razendsnel op de andere, en telkens waren er twee hoofdrolspelers bij betrokken: virologen Marc Van Ranst (KU Leuven) en Steven Van Gucht (Sciensano). "Het virus was slinker en sluer dan we hadden ingeschat", zegt Van Gucht. "We hadden Chinese statistieken als leidraad. Maar corona is toch besmettelijker en dodelijker dan we op basis daarvan konden inschatten."

Die zondag vielen twee dingen samen: de eerste besmette Belg en de terugkeer van duizenden Belgen uit de Italiaanse skigebieden. Had u dat laatste anders moeten aanpakken?

Van Gucht: "Ik had voor de krokusvakantie in onze Risk Management Group al gewaarschuwd voor die skireizen, hoewel in de officiële Italiaanse communicatie nog geen sprake was van besmettingen in de skigebieden. Elk jaar zien we hetzelfde fenomeen: mensen gaan skiën en een paar dagen later hebben we ergens een uitbraak van mazelen. Ik weet niet wat er allemaal in die skiliften en après-skibars gebeurt, maar het is zéér riskant voor de verspreiding van virussen. De inschatting was dat er enkele Belgen besmet zouden terugkeren. Hen konden we makkelijk isoleren. Maar het bleken er veel meer te zijn."

Van Ranst: "Je weet dan: we moeten actie ondernemen. In de krokusvakantie, nog voor het virus in het land was, heb ik het al een pandemie genoemd. Precies om het moment te grijpen: die week was onze enige kans om het nieuws te beheersen - zelfs op het moment dat er in België nog niemand was gestorven. Maar we moesten de basismaatregelen bij de bevolking promoten."

Toch bleef de stelregel: maak je geen zorgen, het is maar een griepje. Had de ernst niet sneller benadrukt moeten worden?

Van Ranst: "Elk jaar is de wereldwijde tol van 'de Griep' - schrijf dat maar met de hoofdletter G, van gevaarlijk - 250.000 tot 500.000 doden. We zitten nu met corona op 8.272. We moeten het in dat perspectief blijven bekijken. Maar, en dat mogen we niet ontkennen, omdat er niemand immuun is, is er nog altijd een groot potentieel."

Van Gucht: "We waren achter de schermen al druk bezig toen het virus nog maar in China was. Maar in de communicatie naar het publiek moet je een balans houden: je wil toch geen paniek zaaien?"

Had, op het moment van de uitbraak, breed testen de loop van de verspreiding veranderd?

Van Gucht: "Je kan niet de hele bevolking testen. Eén test heeft trouwens geen zin: je kan op het moment van zo'n test al besmet zijn, maar nog te weinig virus in de neus of longen hebben om te detecteren."

Van Ranst: "China is het enige land ter wereld dat erin is geslaagd om het virus min of meer onder controle te brengen. Wat hebben ze gedaan? Wuhan onder lockdown gebracht. Dat is de enige kans op slagen. Dat wisten we al van bij het begin."

Dokter Philippe Devos, voorzitter van artsensyndicaat BVAS, zegt dat er te veel tijd verloren is gegaan voor de drastische maatregelen zijn ingegaan.

Van Ranst: "In een week tijd zijn we van geen maatregelen geëvolueerd naar een lockdown - een mensvriendelijke lockdown, bovendien. Hadden we een stap overgeslagen, dan was er opstand uitgebroken. Terwijl de mensen er nu bijna zelf om vroegen. Daarom had ik, mocht ik premier Wilmès zijn geweest, het woord 'lockdown' wél gebruikt. Dan hadden we dat plotse hamstergedrag ook niet gehad."

Van Gucht: "Het was onmogelijk om sneller drastische maatregelen te nemen. On-mo-ge-lijk. Op 10 maart, toen de evenementen van meer dan 1.000 man verboden werden, lachten de mensen er nog mee. De zondag voordien hadden we een brunch voor de verjaardag van mijn vader. In die zaal trad een charmezanger op die iedereen handen gaf, en de vrouwen kregen een kus."

Van Ranst: "Bovendien: de politiek was nog niet mee. Zij nemen tenslotte de beslissingen, de wetenschappers kunnen enkel advies geven. En politici van nu - vroeger was dat misschien anders - volgen de sentimenten van het volk. Dat is een realiteit waar je niet rond kan."

Van Gucht: "Ik heb het gemerkt aan de telefoons die ik kreeg: plots waren er hooggeplaatste politici die van mij persoonlijk wilden horen hoe het nu echt zat met dat virus. Voordien verliep de communicatie via rapporten, langs de officiële kanalen. Toen wist ik: ze begrijpen de ernst en zijn klaar om actie te ondernemen."

Is er in de afgelopen weken één beslissing die u betreurt?

Van Gucht: "Betreuren? Dat is te sterk uitgedrukt. We hadden, na de eerste uitbraak op het einde van de krokusvakantie, ineens alle skireizen moeten afraden en tegelijk sneller een negatief advies voor reizen tout court moeten uitvaardigen. Maar dat lag toen nog moeilijk, met het vrije verkeer van personen in Europa."

Van Ranst: "Ik heb er eentje. We hadden nooit de scholen mogen sluiten. Daarin is de politiek de wetenschappelijke experts niet gevolgd. Nu zitten we met een compromis op z'n Belgisch, met 5 of 10% van de kinderen die toch naar school gaan en met het argument dat kinderen van ouders die in de zorg werken ook opvang moeten hebben."

Wat was dan uw wetenschappelijke advies?

Van Ranst: "Ik rekende op de schoolkinderen om bij te dragen aan de groepsimmunitet."

Dat is waarop ze in Nederland en Groot-Brittannië rekenen: hoe meer mensen ziek worden, hoe meer mensen nadien immuun zullen zijn tegen het virus.

Van Ranst: "Kinderen die besmet raken, worden over het algemeen niet zo ziek als volwassenen. Maar ze krijgen wel antistoffen, en zijn dus voor een paar jaar veilig tegen het virus. Wanneer corona een volgende keer langs zou komen, zouden we dus een pak minder zieken hebben omdat de kinderen die het nu hebben doorgegeven, niet meer vatbaar voor het virus zijn. Misschien zouden ze dan zelfs wél bij oma en opa op bezoek mogen blijven gaan."

Waarom is de politiek u in dat advies niet gevolgd?

Van Ranst: "Omdat Frankrijk de scholen sloot. Dat heeft de druk op de Franstalige politici enorm verhoogd. In Wallonië kijken de mensen meer naar het Franse TF1 dan naar RTBF: Di Rupo zou onmogelijk aan de kiezers in Wallonië uitgelegd kunnen hebben waarom die maatregel bij ons niet werd ingevoerd. Maar goed, de politici zijn de wetenschappers voor 90% gevolgd - dat is al niet slecht."

Liggen er nog strengere maatregelen klaar voor over een paar dagen?

Van Gucht: "We gaan ervan uit dat dit nu wel moet werken. We zullen het effect pas over een dag of tien beginnen te merken, als er een knik in de curve komt. Dan kunnen onze hospitalen het aan. We maken de eerste evaluatie op 5 april. En dan hoop ik dat we op 6 april terug een pintje op een terras kunnen drinken, want daar snak ik ook naar (lacht). Maar: de maatregelen te snel loslaten, houdt ook het risico in dat het virus weer opspringt."

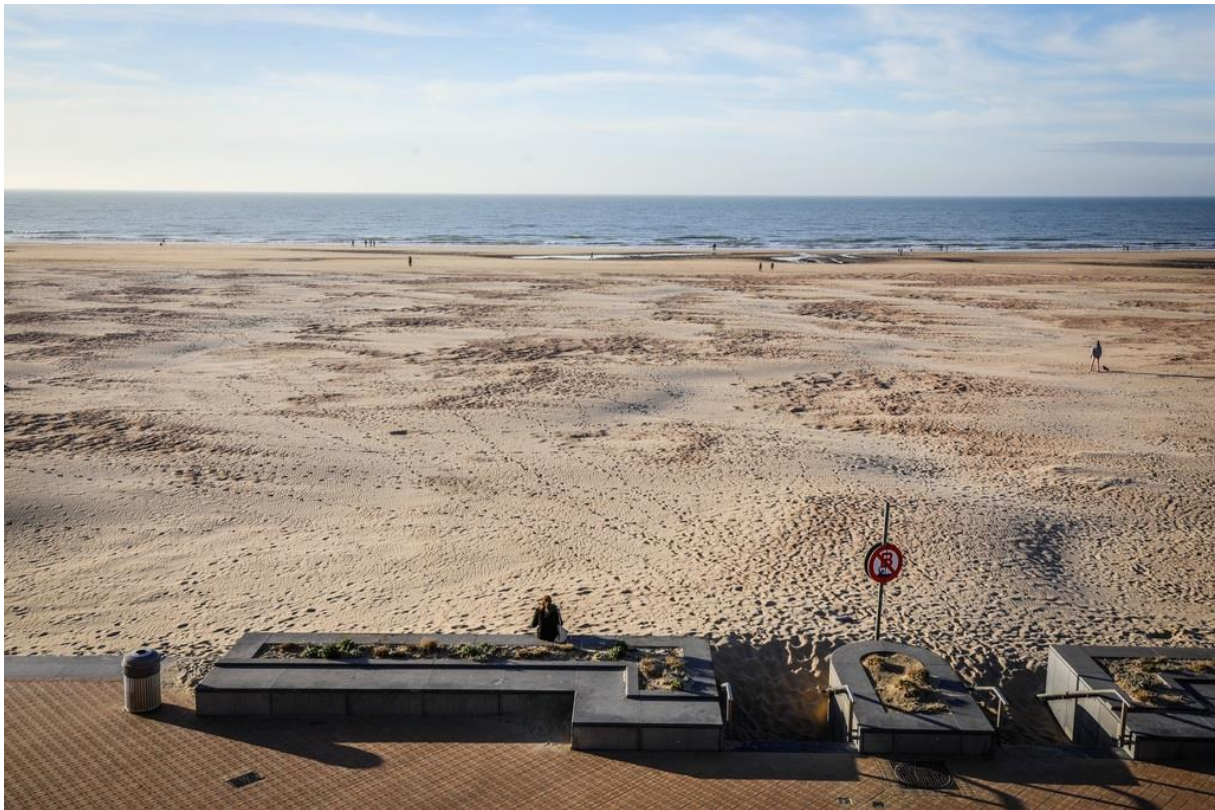
Het Laatste Nieuws, 19-03-20

p. 8

"Nú steun nodig, om straks motor snel te doen aanslaan"

OVERHEID RESERVEERDE SLECHTS 1 MILJARD, TERWIJL KOST VAN CRISIS ZAL
OPLOPEN TOT ZEKER 16 MILJARD

ANTWERPEN: DE DETAILHANDEL ZAL POST-CORONA AANGEZWENGELD MOETEN WORDEN. GREGORY VAN GANSEN / PHOTO NEWS

Het is bijzaak als er mensenlevens op het spel staan, maar corona zal onze economie miljarden kosten. Een stuk of 16, zo voorspellen de economen van Voka. In het gunstige scenario dat de

corona crisis eind april op z'n einde loopt dan nog. Dat ene miljard euro dat de federale overheid al heeft gereserveerd is een druppel op een hete plaat. "Véél te weinig."

STEVEN SWINNEN

16 miljard euro. De **corona**factuur voor ons land zal stevig zijn volgens Voka, het Vlaams netwerk van ondernemingen. Hoofdeconoom Bart Van Craeynest legt uit hoe hij en z'n team tot dat getal komen. "We hebben de voorbije dagen delen van onze economie zien stilvallen: de horeca, de toeristische sector en de luchtvaart. Alleen wegen die sectoren niet zo zwaar door in het totale plaatje, ze vertegenwoordigen slechts 3% van het bruto binnenlands product (bbp, de som van alle goederen en diensten die we jaarlijks produceren, red.). Door de nieuwe **maatregelen** komt er ook de kleinhandel bij, die winkels zijn samen goed voor nog eens 4%. Er zijn ook sectoren die voluit blijven draaien zoals de gezondheidszorg, de bouw, de vastgoedsector en grote delen van het overheidsapparaat. Daartussen zit dan een grijze zone met bedrijven die wel hinder ondervinden. Verschillende maakbedrijven zoals Volvo Gent moeten de deuren sluiten."

"Per sector hebben wij een inschatting gemaakt en die koppelen we aan een bevraging van onze leden. Driekwart merkt al een omzetsdaling, waarvan één op de vijf zelfs met meer dan de helft. Zeven op de tien moeten al overgaan tot tijdelijke werkloosheid. Bij de helft van de bedrijven is dat wellicht al volgende week. Al die gegevens hebben we getoetst aan de prognoses die het Planbureau begin februari - dus voor de crisis - maakte over de Belgische economie en zo komen we tot een kostenplaatje van 16 miljard euro. Dit in de veronderstelling dat er na april beterschap komt. Om te vermijden dat onze economie in een vicieuze cirkel belandt, moet de overheid dringend tijdelijke **maatregelen** nemen. Onze economie is door **corona** in een slaapstand gelegd, maar eens het virus onder controle is, móet de motor weer aanslaan. Daarom is het nu belangrijk om met steun over de brug te komen."

Zaak is te zorgen dat **corona** het consumenten- en ondernemersvertrouwen niet langdurig infecteert. Geld moet blijven rollen, anders raakt de economie pas echt in het slop. "We geloven dat het kan", zegt Van Craeynest, "want we zien verschillen met de crisis van 2008, die voortkwam uit een vastgoedzeepbel en een probleem bij de banken. De kredietlijnen droogden toen op en dus waren er geen investeringen meer, betalingsproblemen en gedwongen faillissementen. Toen duurde het lang eer we de draad weer konden oppikken. Dat was een intern economisch probleem terwijl nu de impact van buiten komt. De berichten uit China - waar de productie weer op gang komt - zijn hoopgevend dat een snel herstel wel kan."

Helikoptergeld

Maar zelfs met een snel herstel kost het ons vele miljarden en zal de overheid volgens Gert Peersman - macro-econoom aan de UGent - een flinke pikuur moeten zetten om de economie levendig te houden. "Simpel gezegd: de overheid moet nu zorgen dat mensen ook over een paar maanden nog een nieuwe wasmachine kopen. Als consumenten barre tijden vrezen, dan zullen ze dat niet doen en geld sparen, wat de economie in de soep laat draaien. De overheid moet nu zoveel als kan inzetten op **maatregelen** zoals tijdelijke werkloosheid en soepele betalingstermijnen, zodat bedrijven het hoofd boven water houden en de shock uitzweten. Zorg daarnaast dat de consument geld heeft om uit te geven. Door iedereen een cheque van 1.000 euro te geven - het zogenaamde helikoptergeld - zoals ze in de VS overwogen? Kan perfect. In tegenstelling tot de bankencrisis - waarin de consument gedegouteerd was - heeft iedereen nu begrip voor de situatie. Velen staan te popelen om de horeca en andere getroffen sectoren weer te steunen. Alleen mag het vertrouwen dus niet wegebben. Wie armoede vreest, koopt geen wasmachine. En het moeten tijdelijke **maatregelen** zijn: geen belastingverlaging of een verhoogd pensioen."

Met 1 miljard euro kwam de federale regering afgelopen weekend over de brug: slechts een fractie van

de steunmaatregelen in heel wat andere westerse landen. "Dat miljard is véél te weinig", zegt Van Craeynest. "Maar ik verwacht dat er de volgende dagen nog wel flink wat zal bijkomen. We kunnen niet anders. Maar we hebben geen spaarpot en dus moeten we miljarden gaan lenen door obligaties uit te geven."

Tol van voorbije jaren

Het had ook anders kunnen lopen. "De budgettaire ruimte van Nederland en Duitsland hebben wij niet", zegt Peersman. "We betalen de tol van het oplopende overheidstekort van de voorbije jaren. Als het mooi weer is moet je het dak herstellen, en niet wanneer het regent zoals nu. Maar goed: een ramp is dit niet. De schuld komt erbij en daarna zal er weer minder ruimte zijn om de vergrijzing te betalen, maar de rente is laag en op lange termijn kunnen we dat wel afbetalen."

De Europese Centrale Bank liet de voorbije dagen al weten dat extra krediet geen probleem zal zijn. "Dat onze begroting er slecht voorstaat, is geen reden om nu te aarzelen", zegt Van Craeynest. "We hebben een tekort van 3 procent en dat zal nog wel oplopen tot pakweg 6 procent, maar dat brengt ons nog niet in Griekse toestanden. Bij de vorige crisis hadden landen zoals Japan en het Verenigd Koninkrijk ook een tekort van 10 procent. Ooit zullen we dat geld wel moeten terugbetalen door te bezuinigen, maar dat zijn nu zorgen voor later. De Italiaanse rente is de voorbije dagen wel wat gestegen, maar er zijn geen aanwijzingen dat grote financiële spelers ons land weer in het vizier zullen nemen. De ECB speelt wat dat betreft ook korter op de bal."

Nieuw Marshallplan

Hoeveel miljarden er de volgende weken nog bijkomen: de consument écht geruststellen is volgens Peersman een taak die de pet van de Belgische overheid te boven gaat. Hij ziet meer heil in een nieuw soort Marshallplan voor Europa. "Afzonderlijke maatregelen - hier zoveel miljarden, daar zoveel - maken niet zoveel indruk. Nu moet Europa met een groot plan op de proppen komen dat vertrouwen biedt."

Betekent zo'n groot herstelplan niet dat de rijke landen de brand moeten blussen? De mieren die de voorbije jaren naarstig aan hun voorraad hebben gewerkt mogen de krekels komen redden? "Duitsland hoeft natuurlijk geen geld te geven om de Belgische bedrijven overeind te houden", zegt Peersman. "Maar door de Duitse gezinnen in deze crisis goed te compenseren, blijft de economie daar goed draaien en daar plukken ook onze bedrijven dan weer de vruchten van."

In buitenland zwaaien ze wel met miljarden

De VS werkt aan een plan om tot 850 miljard dollar in de economie te pompen.

Groot-Brittannië wil 330 miljard pond ter beschikking stellen voor leningen aan bedrijven in nood.

Nederland voorziet zo'n 20 miljard euro om de economische pijn te verzachten.

'De grootste inspanning in de recente geschiedenis', zo omschrijft de Spaanse overheid een herstelplan waaraan 200 miljard euro gekoppeld is.

De Franse president Macron wil geen enkel bedrijf failliet laten gaan en werkt aan een steunfonds van 45 miljard euro. De overheid voorziet ook 300 miljard om goedkoop te lenen aan bedrijven in moeilijkheden.

550 miljard euro zal de bazoeka zijn waarmee de Duitse overheid via de staatsbank KfW het coronavirus in de economie zal bekampen.

Het fel geteisterde Italië maakt 25 miljard euro vrij om de economische impact van corona te counteren.

"Of wij volgend jaar dan mogen meedoen? Geen idee"

HOOVERPHONIC BLIJFT THUIS NU EUROVISION AFGELAST IS

RAYMOND GEERTS, LUKA CRUYSSBERGHS EN ALEX CALLIER ZOUDEN IN DE EERSTE HALVE FINALE OP 12 MEI DE BELGISCHE DRIEKLEUR VERTEGENWOORDIGEN MET HET NUMMER 'RELEASE ME'. VRT/ZEB DAEMEN

De act was klaar, de repetities volop bezig. Enkel de jurk van zangeres Luka moest nog gemaakt worden. Maar alle voorbereidingen van Hooverphonic zijn voor de vuilnisbak nu het Eurovisiesongfestival gecancelld is. "Heel spijtig", reageert Alex Callier. Of Hooverphonic volgend jaar deelneemt, is nog niet duidelijk. Ook of het festival nog in Nederland zal doorgaan, is niet geweten.

JOLIEN BOECKX

Even nog werd er overwogen om de 65ste editie van het Eurovisiesongfestival in mei te laten doorgaan in Rotterdam zonder publiek. Maar met de verstrengde maatregelen was ook dat geen optie meer. Zelfs uitstel naar een latere datum is onmogelijk, zegt de European Broadcasting Union (EBU) die de liedjeswedstrijd organiseert, omdat "de situatie in Europa momenteel onzeker blijft voor de komende maanden". "We kunnen niet garanderen dat we zo'n groot evenement zomaar op een andere datum kunnen laten doorgaan. Er komt té veel voorbereiding aan te pas."

De beurt aan RTBF?

Bij Hooverphonic, dat ons land zou vertegenwoordigen en moest aantreden in de eerste halve finale op 12 mei, voelden ze de bui al hangen. "Als je hoort dat ze het EK voetbal afzeggen, realiseer je zelf ook wel dat ze zoiets groots als het Eurovisiesongfestival - waar zoveel mensen, landen, artiesten en

agenda's bij betrokken zijn - niet zomaar kunnen verplaatsen", reageert frontman Alex Callier. Hij zag zijn zangeres Luka en gitarist Raymond vorige week donderdag het laatst op een repetitie. "Het is heel spijtig, want we keken er keihard naar uit. Onze act was helemaal klaar, we waren volop aan het repeteren. De jurk van Luka was uitgetekend, maar gelukkig nog niet gemaakt. Tja, dat valt nu allemaal in het water. Maar dat is niet wat mij nu het meest zorgen baart. Wel de gezondheid van alle mensen, van onze dierbaren. Ik denk aan mijn mama bijvoorbeeld, die op haar 76ste alleen thuis woont en die ik nu niet kan zien."

Mag Hooverphonic dan in 2021 de Belgische driekleur vertegenwoordigen op het Eurovisiesongfestival? Of is het de beurt aan de RTBF om iemand te sturen en neemt een Franstalige artiest dan deel? Het is allemaal nog erg onduidelijk. In Rotterdam bekijken ze momenteel met EBU en de tv-zenders wat de mogelijkheden zijn om het muziekevenement volgend jaar alsnog in **Nederland** te organiseren. "Wij zullen met EBU, Hooverphonic en de collega's van RTBF bekijken wat de gevolgen zijn van deze beslissing richting de editie van 2021", zegt VRT-woordvoerder Hans Van Goethem. "Stel dat wij mogen gaan, dan zal dat al zeker met een nieuw nummer zijn", aldus Alex Callier. "'Release Me' is volgend jaar al oud en het Eurovisiesongfestival draait net rond de frisheid van een nummer. Veel zal afhangen van hoe dit **corona**virus de komende maanden evolueert. Komt de festivalzomer in het gedrang, dan ook onze tournee in het najaar en dat zorgt dan weer voor een aangepaste agenda volgend jaar. Of we in 2021 opnieuw kunnen deelnemen, hangt dus van verschillende zaken af."

Brood op de plank

Al heeft Callier nu wel tijd te over om een nieuwe song te schrijven. "Ik zit doorgaans al 75% van de tijd alleen in mijn studio. Maar nu we verplicht elke dag thuis zijn, kan ik gerust een hele plaat maken. (lacht) Eind april verschijnt ons nieuwe album, waar 'Release Me' op staat." Hij is wel bezorgd over wat de zomer brengt, nu bekend raakte dat het Britse festival Glastonbury eind juni gecancelld wordt. "Als we die richting uitgaan, raakt dat de hele muziekindustrie. Die zomerfestivals betekenen brood op de plank. Dat is zorgwekkender dan de eer mislopen die wij zouden kunnen verdienen op het Eurovisiesongfestival. Financieel heeft deze annulatie geen gevolgen voor Hooverphonic. We verliezen wél heel wat promo en extra concerten die we aan ons optreden overgehouden zouden hebben."

Wie een ticket kocht voor het Eurovisiesongfestival, wordt terugbetaald of mag zijn ticket volgend jaar gebruiken. Bezoekers worden zo snel mogelijk op de hoogte gebracht.

Het Laatste Nieuws, 19-03-20

p. 12

Kort nieuws

Coronavirus

LUC BEERNAERT

De **NEDERLANDSE** MINISTER van Medische Zorg Bruno Bruins is tijdens het debat in de Tweede Kamer over de **corona**crisis onwel geworden door oververmoeidheid. Het was een flauwte, liet de minister op Twitter weten.

De bond van apothekers vraagt klanten bij voorkeur telefonisch contact op te nemen en slechts NAAR DE APOTHEEK te komen voor dringende en noodzakelijke gevallen.

De stad Leuven reikt zorgpersoneel een attest uit waarmee ze IN SUPERMARKTEN VOORRANG krijgen.

De BEZETTINGSGRAAD op de voertuigen van De Lijn ligt 50 tot 80% lager dan normaal.

De zittingen van de consultatiebureaus van KIND EN GEZIN worden vanaf vandaag tot en met 3 april opgeschort.

De VDAB sluit tot en met 4 april. Er wordt wel dienstverlening vanop afstand aangeboden, digitaal en telefonisch.

De PENSIOENDIENST blijft de betalingen aan zijn 2,5 miljoen gepensioneerden verzekeren.

De PARKINGS VAN NATUURGEBIEDEN zijn overvol en er is meer zwerfvuil, meldt Natuur en Bos. "Ga naar natuurgebieden dicht bij huis", luidt het devies.

Natuurpunt hoopt dat de **corona**crisis aanleiding is voor de overheid om intensief te gaan investeren in verbonden natuurgebieden in Vlaanderen en nomineert '**CORONA**WANDELAAR' ALS WOORD VAN HET JAAR.

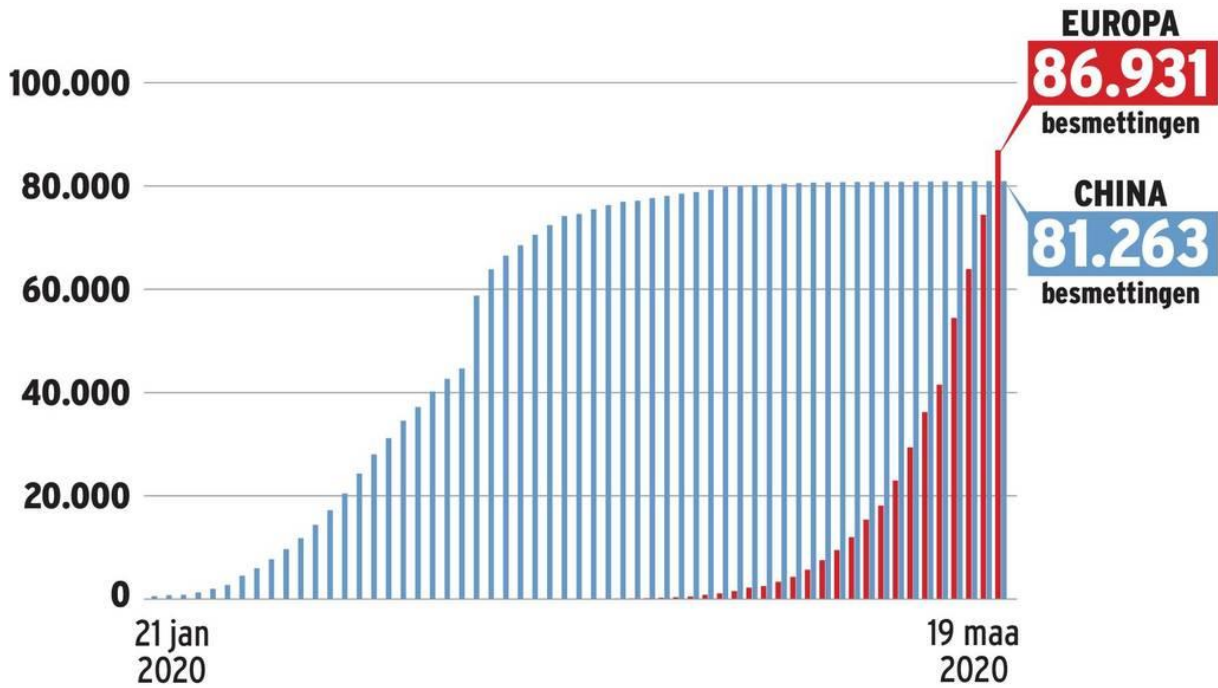
Wie zijn auto op straat parkeert in één van de 19 Brusselse gemeenten, hoeft voorlopig GEEN PARKEERTICKET te nemen. Parkeeragentschap parking.brussels schort de controles tot nader order op.

De overheid vraagt om NIET NAAR HET NOODNUMMER 112 TE BELLEN met niet-dringende vragen over het **corona**virus.

Notarissen krijgen de richtlijn ALLE NIET-HOOGDRINGENDE AKTEN UIT TE STELLEN. Hoogdringende akten moeten zoveel mogelijk worden verleden via het Beveiligd Notarieel Netwerk, fysiek contact wordt aan strenge voorwaarden gekoppeld. Dat betekent dat de verkoop van huizen zo goed als stilligt.

"Michel doet wat hij kan, maar da's onvoldoende"

GUY VERHOFSTADT PLEIT VOOR EUROPEES GEZONDHEIDSAGENTSCHAP

GISTEREN WAREN ER VOOR HET EERST MEER BESMETTINGEN MET HET **CORONA** VIRUS IN EUROPA DAN IN CHINA.

In de strijd tegen het **corona**virus gaat elk Europees land z'n eigen gang, de kakofonie is oorverdovend en Europa blijft muistil. "Zo pak je geen pandemie aan. Maar zij die vandaag roepen dat de EU niets doet, weigeren Europa meer slagkracht te geven", zegt Europeaan in hart en nieren Guy Verhofstadt (Open Vld).

ISOLDE VAN DEN EYNDE

Het ene land sluit de grenzen, het andere niet. Het is een kakofonie.

"Ik kijk daar erg sceptisch naar. Dat is niét de manier om een pandemie aan te pakken. Dat moet zo klaar, coherent en eenduidig mogelijk, zeker op het Europese continent dat uit allemaal kleine landen bestaat. Maar volksgezondheid is een nationale bevoegdheid, de lidstaten hebben dat nooit willen overhevelen naar de EU, en dus zie je een aanpak op 27 manieren. Dat leidt tot vreemde toestanden. De Duitsers leveren geen mondmaskers aan Italië. Belgen shoppen en gaan op café in **Nederland**. Sommige Oost-Europese landen sluiten de grenzen. Dat houdt de economie keihard tegen en goederen besmetten niet, hé."

En dus de vraag: waar zit de Europese Unie? Waar zit Charles Michel? Hij lijkt onzichtbaar.

"Dat zou ik zo niet zeggen. Hij gaf gisteren nog een statement en er zijn erg veel teleconferenties tussen de lidstaten om de aanpak te coördineren. Michel doet wat hij kan, maar zijn handen zijn gebonden. De Europese president kan alleen maar coördineren. En dat is onvoldoende tijdens een gezondheids crisis in een continent zoals Europa."

Maar kan hij niet eens op tafel slaan, **Nederland met de vinger wijzen, in tijden van acute nood? Je zou bijna durven te denken dat in crisis een communistische dictator zoals in China heilzamer is.**

"Hij klopt op tafel, in de vergaderingen. En ik zou het autoritaire regime van China niet als goede voorbeeld nemen. Dat land hield **corona** zes weken lang verborgen. Ik kijk dan liever naar Zuid-Korea. Die democratie begon eind januari, meteen na de uitbraak, de bevolking massaal te testen. Daardoor slaagde het land erin om de verspreiding van het virus te beperken. Zuid-Korea, maar ook Japan, toont hoe een transparante aanpak vanuit één centraal punt werkt. Je zal zeggen 'daar is hij weer', maar je kan geen pandemie indijken met 27 verschillende stemmen."

Hoe kan Europa met één stem reageren? Door van volksgezondheid een Europese bevoegdheid te maken? Bonne chance.

"Neen, ik pleit voor een Europees gezondheidsagentschap. We hebben vandaag al een geneesmiddelen- en een gezondheidsagentschap, maar zij hebben geen bevoegdheden. Ze mogen enkel data verzamelen en aanbevelingen doen. Een Europees gezondheidsagentschap moet bij de eerste signalen van een pandemie onmiddellijk **maatregelen** kunnen uitrollen die de lidstaten moeten naleven. Het kan gaan over het uitwisselen van materiaal, over het sluiten van bepaalde gebieden, en over samen onderzoek voeren naar het virus."

Komt de raad van de gezondheidsministers niet samen en kunnen zij niks in beweging duwen?

"Raden genoeg vandaag. Maar om tot een beslissing te komen in een raad met nationale vertegenwoordigers moet er unanimitéit zijn. Als één land een andere mening heeft, gebeurt er niets."

Hemeltergend.

"Ja, de Unie zou beter beginnen te werken met meerderheden, zoals dat gebeurt in elke goed werkende democratie."

Na de sanitaire crisis volgt de economische crisis. En daarin heeft de EU wel slagkracht.

"De vraag is niét of we in recessie komen, maar hoe we er niet te lang in blijven hangen, zoals na de financiële crisis. Toen hebben we véél te lang gediscussieerd over wat de beste aanpak was. Dat moeten we nu vermijden. Christine Lagarde van de Europese Centrale Bank geeft een goede voorzet. Ze haalt een monetaire bazooka boven en pompt bijna 1.000 miljard euro in de eurozone. Dat is 1 triljoen, in het Engels klinkt dat nog straffer. Maar daarbovenop moet de Europese politiek een stabiliteitsprogramma oprichten dat overbruggings- en investeringskredieten voorziet om de recessie zo goed mogelijk door te maken."

Zal de crisis de anti-Europese gevoelens niet nog meer aanwakkeren?

(windt zich op) "De nationalisten zeggen nu: 'Kijk eens naar Europa, ze doet niks.' Wel, dat zijn dezelfde nationalist die altijd weigerden om meer bevoegdheden aan de EU te geven. Ik hoop dat de mensen, ondanks het coronavirus, genoeg bij hun verstand zijn om dat te verstaan. Ik wil ze op hun woord nemen, hé. Stem mee voor zo'n Europees gezondheidsagentschap. Gaan ze dat doen? Ik denk het niet, hé. Dan moeten ze zwijgen, vind ik. Ik ben zeer kritisch over de Europese Unie. Maar mijn conclusie is niet: schaf Europa maar af."

Dat zou ons nu eens verbazen.

(lacht) "Het moet juist een aansporing zijn om Europa de juiste instrumenten te geven. Allez, je moet de mensen niet bang maken met 'meer Europa'. Het is een kwestie van een ander, beter en efficiënter Europa."

Maar dat hebben we al vaak gehoord. Ook na de migratiecrisis klonk dat het anders moest.

"Na de brexit is een serieuze oefening afgesproken om de Unie te hervormen en een drama als de brexit te vermijden. Het enige goede aan deze crisis, naast de mooie solidariteit tussen de mensen, is dat het de ogen kan openen van zij die ze sloten om Europa te herorganiseren."

LANAKEN

Burgemeester Keulen verscherpt grenscontroles met Nederland

De manier waarmee de Nederlanders met het coronavirus omgaan baart burgemeester Marino Keulen (Open Vld) ernstige zorgen. Daarom laat hij de grenscontrole met Nederland verscherpen.

«Hoe meer mensen besmet zijn, hoe beter redeneert men in Nederland», vertelt burgemeester Marino Keulen (Open Vld). «Want dan heeft het virus het volgens hen moeilijker om gezonde slachtoffers te vinden. Met die zogenaamde 'groepsimmunitet' pakken ze de crisis in Nederland aan. Maar het risico is dat actieve mensen tussen 30 en 50 jaar hard worden getroffen. Ik heb eerder de indruk dat ze hun economisch systeem willen sparen. Terwijl men in Vlaanderen de gezondheid vooropstelt.» «Maar goed, zo lopen de 4.400 Lanakenaars die elke dag in Nederland gaan werken wel een verhoogd besmettingsrisico. Evenzeer de 6400 Nederlanders, de grootste Nederlandse populatie in België, die in Lanaken wonen. Zij hebben nog familie in Nederland die ze gaan bezoeken of andersom. Daarom heb ik verscherpte grenscontroles door de politie bevolen. Enkel functionele verplaatsingen zijn toegestaan. Ik denk dan aan woon-werkverkeer, omwille van examens, of de zorg voor mens en dier. Maar geen recreatieve ritjes meer over de grens.» (DSS)

Het Laatste Nieuws, 20-03-20

p. 16

"Dat wordt een oneerlijke strijd"

SOMMIGE ATLETEN KUNNEN VOLUIT TRAINEN VOOR SPELEN, ANDERE NIET

"Niet alle atleten hebben voor Tokio 2020 dezelfde kansen", zegt Sebastian Coe, voorzitter van de wereldatletiekbond. Vooral topsporters die amper kunnen trainen in landen met erg strikte coronamaatregelen vrezen onfaire concurrentie. "Van een eerlijke strijd zal moeilijk sprake zijn", zegt coach Ronald Gastra.

BART FIEREMANS

SEBASTIAN COE,
WORLD ATHLETICS

«China blijkt er stilaan weer bovenop te komen. Maar als je een Italiaanse langeafstandsloper bent die nu thuis moet blijven, sta je voor een enorme uitdaging»

ZWEMCOACH
RONALD GAASTRA

«Topsport is a priori wat oneerlijk. Ik had ook graag met Michael Jordan gebasketbald, maar ik heb de capaciteiten niet»

Voor het gros van de Belgische olympische atleten vallen de trainingsmogelijkheden in ons land momenteel nog mee. De maatregelen tegen het coronavirus zijn onlangs wel verstrengd, maar de overheid ziet topsporters onder contract bij Sport Vlaanderen of Adeps als werknemers die hun job mogen blijven uitoefenen. De voornaamste trainingscentra in België blijven voor elitesporters open om onder medische supervisie en met 'sociale afstand' te trainen. Pieter Timmers trekt dus zijn baantjes in het Wezenbergzwembad in Antwerpen, Nina Derwael oefent haar kunstjes op de brug in het Gentse gymcentrum en Nafi Thiam en de Borlées kunnen trainen in de nieuwe topsportthal in Louvain-la-Neuve.

In enkele omringende landen hebben de maatregelen om het virus in te dijken evenwel nog meer impact op het trainingsregime van topt atleten. Nederland sloot alle indoortrainingsfaciliteiten, inclusief het nationaal centrum in Papendal - alleen de outdooratletiekbaan blijft toegankelijk. In Frankrijk is de belangrijkste kweekschool van topsport - het Institut National du Sport, de l'Expertise et de la Performance (INSEP) - potdicht voor minstens twee weken, net als alle andere trainingssites. In Spanje en Italië moeten vele atleten hun voorbereiding onderbreken door gesloten accommodaties. In Duitsland ziet een groot deel van de sportelite zich verplicht tot hometraining. En ook in de Verenigde Staten en Canada jammeren olympische atleten over gesloten trainingscentra of afgelaste stages - en wat met de olympische trials?

Uitstellen

Sebastian Coe is zich als voorzitter van de internationale atletiekfederatie World Athletics bewust van het probleem. In 'The Times' kaart hij aan hoe landen met verschillende snelheden het coronavirus indammen, en hoe de kansen van de atleten nu niet voor iedereen gelijk zijn: "Uit sommige rapporten blijkt China er stilaan weer bovenop te komen. Maar als je een Italiaanse langeafstandsloper bent die nu thuis moet blijven, sta je voor een enorme uitdaging. Onze filosofie was altijd dat iedereen gelijke kansen moet krijgen. (...) Maar sommigen atleten kunnen nu niet deftig trainen of hebben geen toegang tot atletiekbanen of indoorfaciliteiten. We proberen te helpen, maar in Italië, Spanje of Frankrijk is het als atleet nu heel complex."

De voorzitter van het Spaans Olympisch Comité Alejandro Blanco pleitte daarom om de Spelen uit te stellen: "Onze Spaanse atleten kunnen niet zoals gepland trainen en dat zou leiden tot ongelijke voorwaarden. Spanje is een belangrijk land in de sportwereld, en we willen met gelijke wapens kunnen strijden."

Solidariteit?

Maar of het IOC daarmee rekening zal houden en alle landen zich solidair gaan opstellen? Ronald Gaastra, coach van Pieter Timmers, betwijfelt dat: "Ik denk ook dat van een eerlijke strijd deze zomer heel moeilijk sprake kan zijn. De voorbereiding zal voor iedere atleet anders zijn, als er al een goeie voorbereiding kan zijn. Maar solidariteit vragen in topsport is ook wel verregaand. Een voorbeeld: stel dat de Nederlandse regering morgen beslist om 10 miljoen euro vrij te maken voor het topzwemmen. Dan zal de Nederlandse zwembond niet zeggen: 'Fijn, maar we gaan dat niet gebruiken, want België heeft dat geld ook niet.' Volksgezondheid is natuurlijk iets anders dan een financiële injectie. Maar topsport is a priori wat oneerlijk. Ik had ook graag met Michael Jordan gebasketbald, maar ik heb de capaciteiten niet. Al gaat het nu door die coronacrisis wel om een extreme mate van oneerlijkheid."

Belgische grenzen gaan nét niet volledig dicht

België sluit de grenzen voor iedereen die geen dwingende reden heeft om naar ons land te reizen. Ook wie zonder goed excuus het land uitrijdt, riskeert een boete tot 4.000 euro en drie maanden cel. De politie doet sinds gistermiddag strenge controles aan grensovergangen op de weg, internationale treinen en (lucht)havens. "Denk goed na voor je vertrekt."

Belgische en **Nederland**se grensarbeiders mogen de oversteek nog maken, net als chauffeurs die goederen komen leveren en mensen die een dringende medische verplaatsing moeten maken of een ziek familielid gaan helpen. Maar dat is het zo ongeveer: voor al de rest zijn de grenzen dicht. Voor **Nederland**ers betekent dat een verbod op 'tankstationtoerisme' en ook onze kust is op slot. "De **Nederland**se toeristen bleven komen", zegt West-Vlaams gouverneur Carl Decaluwé. "Als we de Belgen vragen om weg te blijven van onze kust, waarom zou een **Nederlander** of Fransman dat dan wel mogen? We kunnen niet tolereren dat ze naar West-Vlaanderen komen om pakweg naar de slager te gaan. Ze kunnen hun vlees ook in eigen land kopen."

Hoe bewijs je dat je verplaatsing essentieel is? "We raden grensarbeiders aan een attest te vragen aan hun werkgever. Dat staat niet zo in het decreet, maar het maakt de controles gemakkelijker", zegt politiebaas Marc De Mesmaeker. (SRB)

Het Laatste Nieuws, 23-03-20

p. 2

Slangen op maandag

Volmachten voor de virologen

Noël Slangen overschouwt in zijn gastcolumn de politieke week.

En ineens is de Wetstraat niet langer de arena waar we ons eigen gelijk willen zien botsen met het ongelijk van anderen, maar een crisiscentrum waarvan we hopen dat iedereen er overeenkomt om het coronavirus onder controle te krijgen. Zelfs met dit bange hartje zullen er weinigen zijn die vinden dat dit de ideale regering met de ideale premier is. Maar wanneer je op intensieve terechtkomt, vraagt men zich ook niet af of men de ideale dokter heeft, maar is men blij als er één in de deuropening verschijnt.

De bevolking toont met ongeziene blijken van solidariteit hoe een eensgezind land eruitziet. Dat betekent niet dat er geen kritiek bestaat en er geen vragen leven. Het is gewoon nu niet het moment om die te uiten. Dit zijn ongewone tijden. Tijdens een oorlog staan politici een deel van hun macht af aan generaals. Op onbekend terrein is de belangrijkste vraag voor een politicus namelijk niet wat hij zelf zou doen, maar wie hij vertrouwt om datgene te doen dat juist en goed is. Op dit moment zijn de virologen die generaals. Zij genieten het vertrouwen van de brede politiek om te doen wat juist en goed is. De volmachten die het parlement de regering-Wilmès gunde, zijn in deze fase de belangrijkste hefboom waarmee zij vandaag hun werk doen.

Intussen is de politiek begonnen met de aanpak van de volgende fase van deze crisis: de economische fall-out na corona. Die belooft gigantisch te zijn. De economie ziet zich niet enkel geconfronteerd met het verlies van een maand of meer economische activiteit. Onze industrie, die op export en internationale productieketens gebouwd is, zal haar toekomst moeten herschrijven. De kapitaalverschaffende belegger is getraumatiseerd en de beleggingen van de pensioenfondsen liepen ernstige averij op. Wie gelooft dat de vrije markt zich hier vanzelf uit redt, is ideologisch verblind. Wereldwijd zal de overheid, en dus de politiek, hier het voortouw moeten nemen, net zoals ze dat bij de bankencrisis gedaan heeft. Maar ook hiervoor doet het er niet zoveel toe welke politici aan het stuur zitten. Deze fase gaat immers om geld uitgeven, en dat is nooit een probleem, voor eender welke coalitie. En maar goed ook, want de tweede fase van de coronacrisis kan enkel bezworen worden als de overheid het geld laat rollen.

Behoorlijk veel geld - namelijk zoveel als het systeem verdraagt voordat het bijgedrukte geld het vertrouwen, en dus zijn waarde, zou verliezen. Het zal een fase zijn waarbij de solidariteit binnen de eurozone zwaar op de proef gesteld zal worden.

Maar de moeilijkste fase zal de derde fase zijn: de fase na de crisis, wanneer men het geld dat nodig was om de crisis te bezweren opnieuw zal moeten vinden in nieuwe inkomsten en besparingen. Op dat ogenblik zal duidelijk zijn wat het verschil is tussen een crisis aanpakken wanneer men start met 13 miljard schuld, zoals ons land door het onvermogen van de politieke partijen om tot een regering te komen, of 5 miljard overschot zoals de Nederlanders. Zo makkelijk als de politiek het heeft om geld uit te geven, zo moeilijk is het wanneer er geld gevonden moet worden. Een regering met volheid van bevoegdheid en met partijen die bereid zijn om samen de derde fase van de coronacrisis aan te pakken, is dan nodig. Maar hoe pak je zoiets aan met als grootste partijen een PS die vooral wil laten zien dat N-VA niet werkt, en een N-VA die wil laten zien dat België niet werkt?

Na de coronacrisis komen we in een nieuwe werkelijkheid terecht. Het zou niet slecht zijn dat de Belgische partijen zich in die nieuwe werkelijkheid heruitvinden. Daar is nood aan.

Het Laatste Nieuws, 23-03-20

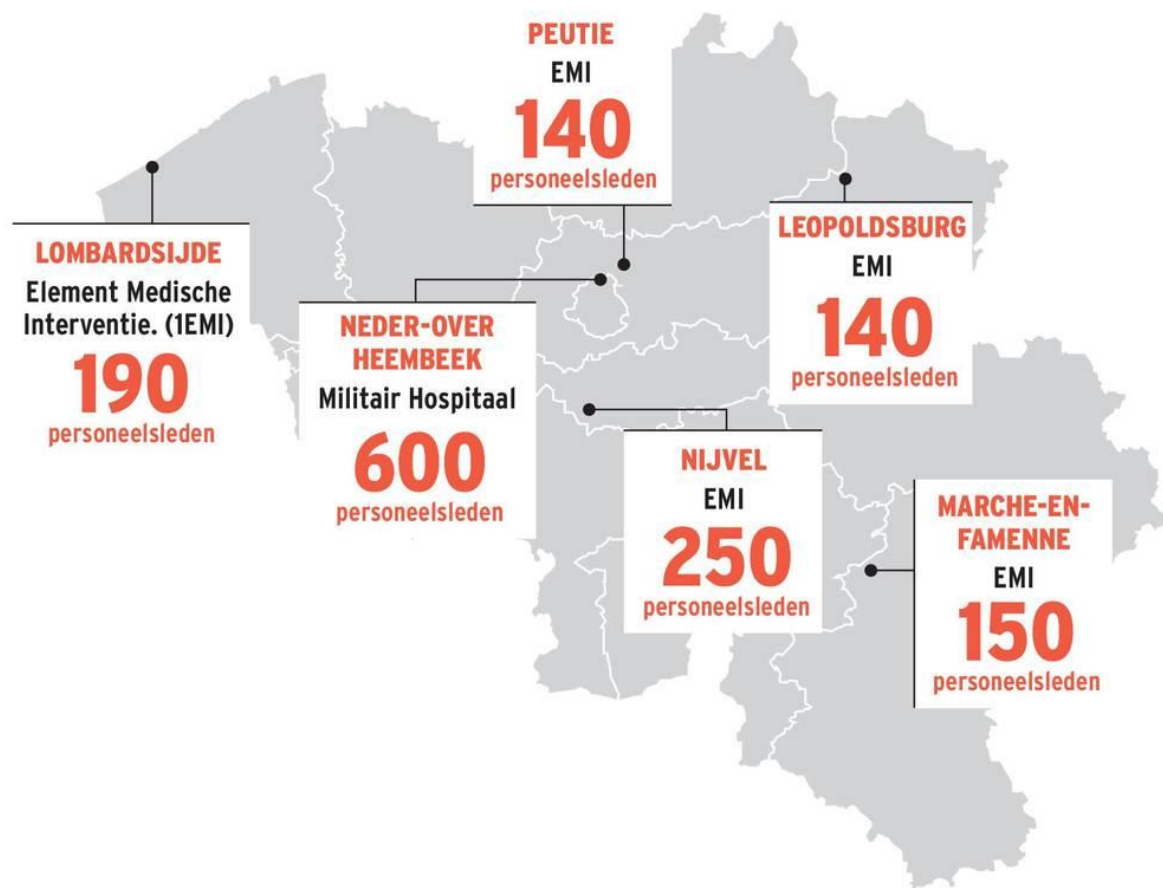
p. 4

"Als de vraag komt, staat het leger klaar"

1.500 MILITAIREN PARAAT OM STEUN TE VERLENEN

IN HET MILITAIR HOSPITAAL KONINGIN ASTRID IN NEDER-OVER-HEEMBEEK KUNNEN TOT 600 **CORONA**PATIËNTEN WORDEN OPGEVANGEN EN VERZORGD. PHOTO NEWS

Er staan 1.500 militairen klaar om de nodige steun aan de natie te verlenen. Dat zegt de chef Defensie. Het militair hospitaal wordt alvast voorbereid als noodhospitaal en ook de roep om militairen in te zetten voor grenscontroles klinkt steeds luider.

CÉDRIC MAES

De medische component bereidt zich voor op een noodsituatie en steekt nu al de handen uit de mouwen. Begin februari al werden in het militair hospitaal Neder-Over-Heembeek gerepatrieerde Belgen uit Wuhan in afzondering geplaatst. In 24 uur werd een volledige vleugel vrijgemaakt om dienst te doen voor quarantaine. Vrijdag hielp het leger al bij de distributie van de eerste 5 miljoen mondmaskers, samen met de brandweer en de civiele bescherming. Militaire ambulances worden ook nu al bij ons ingezet om **corona**patiënten te vervoeren.

Momenteel is het 'ziekenhuisnoodplan' geactiveerd. Behalve de dienst intensieve zorg worden ook de afdelingen 'medium care' en 'low risk' klaargemaakt om **corona**patiënten op te vangen. Vraag is hoeveel bedden dat kan opleveren: de voorbije regeringen hebben danig bespaard op het hospitaal dat er naast het state-of-the-art brandwondencentrum nog weinig ziekenhuis overblijft.

Thuis in stand-by

Naast het hospitaal - 600 personeelsleden sterk - heeft Defensie ook enkele 'elementen voor medische interventie'. Legertaal voor hulpposten en veldhospitalen. Daarmee kunnen 900 militairen van de medische component bij rampen of crisissen steun leveren aan militairen én aan de bevolking.

Het leger heeft heel wat militairen thuis in stand-by gezet. Als de vraag komt, moeten ze zo snel mogelijk naar de kazerne om hun orders te krijgen. "Het leger staat klaar om te reageren", zegt kapitein-ter-zee Carl Gillis.

Het is maar de vraag of die 'strategische reserve' ook zal worden ingeschakeld om onze landsgrenzen te controleren. "Onze politie heeft versterking nodig", zegt Brent Meuleman (sp.a), de burgemeester van Zelzate. "We bewaken de voordeur, terwijl de achterdeur wagenwijd openstaat."

Net zoals elders

In andere Europese landen wordt het leger al stevig ingezet om de **corona**crisis te helpen bezweren. In Italië patrouilleren militairen in de zwaar getroffen regio Lombardije en transporteerde een colonne legertrucks er tientallen overledenen. Ook in Duitsland en Spanje ondersteunt het leger de politie en de hulpdiensten. In Frankrijk worden ook al veldhospitalen opgetrokken en wordt de luchtmacht ingeschakeld om patiënten op te halen. In **Nederland** helpt met leger met patiëntentransport en de medische noodplanning.

Eerste klinische test in Europa voor 4 behandelingen

Gisteren is een eerste Europese klinische test gestart met vier experimentele behandelingen tegen het coronavirus. Dat heeft het Franse ministerie van Gezondheid bekendgemaakt. Bij de test zijn 3.200 patiënten in België, Nederland, Luxemburg, Frankrijk, Spanje, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland betrokken. Een andere internationale klinische test wordt onder de auspiciën van de Wereldgezondheidsorganisatie gelanceerd.

Boeing betaalt grote baas niet meer

Vliegtuigbouwer Boeing gaat voor de rest van het jaar geen loon meer uitkeren aan topman Dave Calhoun en bestuursvoorzitter Larry Kellner. Het Amerikaanse bedrijf gaat hen tot nader order ook geen dividend meer uitkeren. De beslissing komt er om de financiële verliezen te beperken, die door het coronavirus gigantische proporties aannemen. Boeing heeft al om miljardenhulp van de Amerikaanse overheid gevraagd.

Winkels willen solden uitstellen

Om een golf aan faillissementen te vermijden, vragen de modewinkels om de solden pas in augustus te laten doorgaan en de sperperiode uit te breiden. Dat moet een opbod aan kortingen vermijden als de winkels weer open kunnen.

Volgens de liberale overheidsvakbond VSOA heeft een derde van de cipiers zich ziek gemeld uit schrik voor het coronavirus. Het zou grotendeels gaan om mensen die zelf al kampen met een medisch probleem en tot de risicogroep behoren.

Leuven schort de parkeercontroles vanaf vandaag tijdelijk op. "Zorgverleners kunnen zo onbeperkt bij patiënten parkeren in het kader van de bestrijding van het coronavirus", meldt het stadsbestuur.

In de supermarkten is het afgelopen weekend weer wat rustiger geworden. Er bleven minder rekken leeg, al werd er nog wel veel gekocht. De ketens blijven benadrukken dat er geen tekort is.

Janssen Pharmaceutica is een nieuw productieproces voor desinfecterende handvloeistoffen gestart in Geel. De bedoeling is dat de eerste vaten morgen al aan ziekenhuizen geleverd.

In de Verenigde Staten geldt de lockdown nu voor een vijfde van heel de bevolking. Na Californië hebben immers ook de staten New York, Illinois, New Jersey, Ohio en Connecticut besloten om alle niet-noodzakelijke verplaatsingen te verbieden.

Israël heeft een eerste dode bevestigd als gevolg van het coronavirus. Het is de 88-jarige Aryeh Even, een overlevende van de Holocaust. Ook Chili, Congo, Bosnië, Finland, Litouwen en Singapore hebben hun eerste doden gemeld.

Noord-Korea zegt dat het een schrijven van Donald Trump ontvangen heeft, waarin die hulp aanbiedt om de crisis te bestrijden. Daar kwam niet onmiddellijk bevestiging vanuit Washington van.

Zwangere vrouwen in de Nederlandse provincie Noord-Brabant kunnen nu bevallen in een speciaal ingericht geboortecentrum in een hotel in Uden. De Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (KNOV) wil de ziekenhuizen zo ontlasten.

Europees Raadsvoorzitter Charles Michel pleit voor een Europese civiele bescherming en een crisiscentrum. Dat zei hij in 'De zevende dag'. "Ik denk dat de les van deze crisis is dat we op Europees niveau een sterkere aanpak nodig hebben voor het beheer van crisissen", verklaarde hij.

In de Chinese provincie Hubei, waar de crisis in december vorig jaar begon, zijn voor de vierde dag op rij geen nieuwe besmettingen vastgesteld. Dat zeiden de Chinese gezondheidsautoriteiten.

"Was 'Cordon' maar fictie gebleven"

CARL JOOS ZIET Z'N TV-SCENARIO VAN ZES JAAR GELEDEN WERKELIJKHEID WORDEN

EEN SCÈNE UIT DE VTM-SERIE UIT 2014. CORDON 2

Bijna een miljoen kijkers zaten op het puntje van hun stoel toen VTM in maart 2014 de eerste aflevering van 'Cordon' uitzond. De reeks liet zien hoe een wijk in de Antwerpse binnenstad in lockdown ging nadat een virus was uitgebroken. Vandaag, zes jaar later, zijn de gelijkenissen tussen 'Cordon' en corona onmiskenbaar. "Ik zie dat niet als een persoonlijke triomf", zegt scenarist Carl Joos (59). "Ik had veel liever gehad dat realiteit en fictie twee gescheiden werelden waren gebleven."

DIETERT BERNAERS

RV

"Ik ben een allesvreter, een spons", vertelt Carl Joos ons aan de telefoon. "Van filosofische boeken over strips tot wetenschappelijke artikels: ik lees het allemaal. Als ik iets interessants tegenkom,

bewaar ik dat. Toen ik een jaar of acht geleden mijn lade met knipsels nog eens aan het opruimen was, viel mijn oog op twee artikels. Het eerste ging over een experiment in Rotterdam. Daar hadden virologen aangetoond dat er slechts drie mutaties nodig waren om een welbepaalde dodelijke vogelgriep te laten overspringen op mensen. Het tweede ging over laboratoria die onderzoek doen naar virussen. Als die een grondige opkuisbeurt van het materiaal in hun diepvriezers organiseren, vragen ze aan andere labo's of ze bepaalde virussen nog kunnen gebruiken om te bestuderen. Als dat zo is, worden die opgestuurd. In het artikel stond te lezen dat dat soms via een doodnormale pakjesdienst gebeurt, met alle mogelijke risico's van dien. Ik heb die twee elementen samengelegd als uitgangspunt voor een tv-reeks, en ben me dan grondig gaan verdiepen in het onderwerp door met de onderzoekers van het Instituut voor Tropische Geneeskunde (ITG) te praten. Op basis daarvan heb ik mijn fantasie aan het werk gezet. Het resultaat was 'Cordon'."

Een fictiereeks die we nu in het echt lijken mee te maken. Toen de eerste afleveringen op tv kwamen, noemden sommigen het bangmakerij: zo erg kon het in de realiteit nooit worden. Denk jij nu: 'Zie je wel, ik had toch gelijk?'

"Nee, ik voel absoluut geen triomf. Ik had veel liever gehad dat realiteit en fictie twee gescheiden werelden waren gebleven. Ik heb me destijds tegen de kritiek verdedigd door te blijven beklemtonen dat het fictie was en daar kom ik vandaag niet op terug. Dat 'Cordon' nu deels werkelijkheid is geworden, komt doordat ik me baseerde op wat de wetenschappers van het ITG me vertelden. Mijn research was in orde. Niet meer, niet minder."

Hebben die onderzoekers je toen ook al verteld dat je scenario snel werkelijkheid zou worden?

"Ze waren zich alleszins heel erg bewust van de dreiging. De globalisering én de massale kweek van dieren in landen waar de wetgeving niet zo streng is, volstond voor hen toen al om de onafwendbaarheid ervan in te zien."

Wat jij een cordon noemde, heet vandaag quarantaine of lockdown. In de reeks worden toegangswegen naar Antwerpen afgesloten met containers, wat we nu ook zien.

"Ik heb destijds bij de overheden gepolst naar het bestaan van quarantaineplannen. Die waren er niet. En dus heb ik zelf iets verzonnen. Omdat er in de Antwerpse haven zoveel containers staan, leek het mij een goed idee om die te gebruiken om de getroffen wijk af te sluiten. Ik heb er toch even aan moeten terugdenken toen in Italië sommige steden op slot gingen of toen die geïnfecteerde cruiseschepen niet mochten aanmeren. De passagiers op zo'n schip moeten dezelfde angsten hebben gehad als de personages die in de reeks in het cordon zaten."

In 'Cordon' gingen de personages heel verschillend om met de crisissituatie. Nu blijkt dat je ook wat dat betreft akelig dicht tegen de realiteit aanschurkte.

"Toen ik eenmaal het basisidee op papier had staan, heb ik me afgevraagd: hoe zouden de inwoners van mijn straat, die ik allemaal heel goed ken, reageren op de uitbraak van zo'n virus? Wie stijgt boven zichzelf uit? Wie wordt bang, wie gaat profiteren van de situatie, wie is solidair, wie slaat door...? Het zijn allemaal gedragingen die voorkomen in noodsituaties. Daardoor zie je in 'Cordon' ook lege rekken, mensen die afstand houden, mondmaskers die tegen woekerprijzen verkocht worden... Ik heb geen voorspellende gaven, het is gewoon de logica zelve."

Voorlopig blijft iedereen nog netjes in de rij staan aan de supermarkt, enkele opstootjes niet te na gesproken. Maar in 'Cordon' loopt het uiteindelijk wel uit de hand. Gaan we dat ook nog meemaken?

"Dat zal ervan afhangen. Als er schaarste komt, is dat niet ondenkbaar. De beschaving is maar een dun laagje vernis: als mensen in gevaar komen, zorgen ze eerst voor zichzelf. Ik herinner me dat ik destijds

een wetenschappelijke studie hierover heb gelezen. Als er honderd mensen netjes in de rij staan, moeten er maar drie beginnen voor te kruipen om binnen de kortste keren complete chaos te krijgen."

Heb je al dingen gezien in deze huidige crisis waarvan je dacht: hier overtreft de realiteit de fictie?

"Wat nu in Engeland en Nederland het officiële plan is, zou ik nooit op papier gezet hebben: mensen heel bewust ziek laten worden en bereid zijn om mogelijk honderdduizenden inwoners van je land op te offeren. Dat politici zoiets open en bloot durven te verkondigen en zelfs doordrukken, had ik nooit kunnen denken."

Heb jij de voorbije dagen of weken al voordeel gepuurd uit het schrijven van de reeks?

"Als je bedoelt dat ik mijn naasten twee weken geleden al heb opgedragen om massa's droge voeding en wc-papier in te slaan, is het antwoord: nee. (lacht) Maar ik merk wel dat mijn kennis over het onderwerp mezelf rustiger maakt. Ik merk ook dat familie en vrienden geneigd zijn om iets beter te luisteren als ik het heb over noodzakelijke maatregelen, zoals handen wassen en afstand houden."

Wat ben je op dit moment aan het schrijven? Dan weten we wat we over zes jaar kunnen verwachten.

"Haha, die is goed. Maar in alle ernst: toen het coronavirus naar Europa kwam, is de gedachte effectief in me opgekomen. 'Ik zal de boel toch niet geïnjxt hebben door die reeks te schrijven? Het maken van 'Cordon' heeft dit lot toch niet over ons afgeroepen?' Maar enkele seconden later lach je natuurlijk met zo'n onzin."

***

Serie plots weer populair op VTM GO

'Cordon' is nog steeds te bekijken op VTM GO. En nu het coronavirus ons in z'n greep heeft, blijken ook veel mensen geïnteresseerd in de fictiereeks over een Antwerpse wijk in lockdown. "We zien dat 10.000 unieke bezoekers de afgelopen dagen 'Cordon' hebben opgevraagd via VTM GO", klinkt het bij de zender. "Dat is een verdrievoudiging tegenover vorige maand. Het programma staat daarmee in de top drie van de cataloguscontent van VTM GO in maart."

'Cordon' werd oorspronkelijk uitgezonden in het voorjaar van 2014. De regie was in handen van Tim Mielants, de serie werd geschreven door Carl Joos en geproduceerd door Eyeworks. De eerste reeks van tien afleveringen haalde hoge kijkcijfers, tot tegen het miljoen. De tweede, die in het najaar van 2016 op tv kwam, stelde teleur met soms nog geen 200.000 kijkers. In datzelfde jaar zond een Amerikaanse zender een remake uit. (DB)

"Wij zijn geen land van verklikkers"

Mensen die samentroepen: moet je die aanspreken? Aangeven? Maakt dat van ons bezorgde burgers of ordinaire verklikkers? "Het zit alleszins niet in onze cultuur", weet socioloog Ignace Glorieux (VUB). "Nederlanders en Duitsers zullen sneller medeburgers aanspreken op fout gedrag, Belgen zijn toegeeflijker. Bovendien gaat het om 'fout gedrag' dat enkele weken geleden nog heel normaal was. Dit gaat niet om vechtpartijen, maar om groepjes die in het park bijeenzitten of pintjes pakken: ik kan begrijpen dat het raar voelt om zoiets aan te geven, want het gevaar is onzichtbaar. Tegelijk vind ik niet dat mensen zich dan een verklikker moeten voelen. De realiteit is veranderd en vraagt om burgerzin, zeker omdat fout gedrag niet alleen de overtreder zelf schaadt, maar potentieel ook heel wat medeburgers. Al geef ik toe dat het een delicate oefening is. Want een groepje dat bij mekaar zit, kan ook een familie zijn. Net zoals een 'hamsteraar' in de supermarkt misschien eten koopt voor een hele straat. Eigenlijk zou je gewoon vriendelijk moeten informeren naar de specifieke situatie. Maar zoals gezegd: het zit niet in onze cultuur, en de kans is niet onbestaand dat je 'moei je met je eigen zaken' als antwoord krijgt. (NV)

p. 12

Sterke stijging corona-phishing

Het Centrum voor Cybersecurity België (CCB) waarschuwt voor een sterke stijging in valse berichten rond het coronavirus die online en via sms worden verspreid. Het CCB heeft sinds 13 februari zo 4.811 meldingen ontvangen.

GEPENSIONEERDE verplegers of dokters die aan de slag gaan in de strijd tegen het coronavirus zullen daarvan geen negatieve invloed ondervinden op hun pensioen. Minister van Pensioenen Daniel Bacquelaine (MR) zal daarvoor een koninklijk besluit aan de ministerraad voorleggen.

De politie waarschuwt voor OPLICHTERS die valse geneesmiddelen, medische hulpstukken en voedingssupplementen proberen te verkopen die het coronavirus zouden verhelpen of verlichten. "De werking van die producten is vaak niet bewezen, en mogelijk hebben zij zelfs schadelijke neveneffecten", klinkt het.

Er is geen stormloop meer op PARACETAMOL, zo meldt de apothekersbond. De voorraad koortswerende middelen is weer op peil, maar er mag nog altijd maar één verpakking per gezin gekocht worden.

Minister van Justitie Koen Geens (CD&V) heeft nu ook voor CIPIERS mondklappers besteld bij het crisiscentrum. Er waren er al voorradig, maar die werden enkel gebruikt voor tijdens interventies.

De 'Café Courage'-campagne van AB INBEV is een succes: er werden al 24.000 pintjes online besteld. Die zullen geschonken worden als cafés en restaurants weer open mogen .

JBC, TORFS, ICI PARIS XL, ZEB EN BRANTANO hebben op een online persconferentie opgeroepen om ook het verenigingsleven en goede doelen financieel te blijven steunen.

De meeste werknemers van TUI zitten sinds gisteren in tijdelijke werkloosheid. De touroperator heeft alle geboekte vliegvluchten tot en met 30 april geannuleerd.

De TIENSE SUIKER -raffinaderij produceert nu ook desinfecterende gel op basis van ethanol uit tarwe en bieten. De gel wordt gratis aan de overheid geleverd.

Al meer dan 5.000 vrijwilligers schreven zich in op hulpvoorhielden.be. Ze bieden hun diensten aan aan instellingen en ziekenhuizen.

PAUS FRANCISCUS geeft vrijdagavond een extra Urbi et Orbi. De zegen wordt normaal alleen gegeven op Kerstmis, Pasen en bij de voorstelling van een nieuwe paus.

FACEBOOK heeft 720.000 mondklappers gedoneerd aan Amerikaans zorgpersoneel.

De Amerikaanse president Donald TRUMP zegt "een beetje boos" te zijn op China. Hij beschuldigt het land ervan cruciale informatie over de epidemie niet of te laat te hebben gedeeld.

In TAIWAN is een vierjarige jongen besmet geraakt toen hij met zijn gezin terugkwam uit Nederland.

HONGKONG zal vanaf morgen alle niet-inwoners van zijn grondgebied weren. De laatste dagen stijgt

het aantal besmettingen er opnieuw.

ZUID-KOREA heeft het laagste aantal nieuwe besmettingen genoteerd sinds 25 februari. Er kwamen in 24 uur 'amper' 64 nieuwe besmettingen bij.

De VERENIGDE NATIES richten een noodfonds op om de behandeling van **corona**viruspatiënten wereldwijd te ondersteunen.

BOIC houdt het hoofd koel

NA BOYCOT CANADA: BELGEN ZULLEN VOORLOPIG NIET WEGGEHOUDEN WORDEN VAN SPELEN

Terwijl de nervositeit bij heel wat landen toeneemt omtrent Tokio 2020, houdt het BOIC in België het hoofd koel. Ze wachten af wat het IOC over een maand beslist: "Vroeger mag ook - hoe sneller, hoe beter eigenlijk."

VALERIE HARDIE

Canada houdt zijn atleten weg van de Olympische Spelen. Australië raadt zijn sporters aan om zich te focussen op Tokio 2021 en Polen, Portugal, Groot-Brittannië, Noorwegen en Zwitserland vragen het Internationaal Olympisch Comité (IOC) om uitstel, net als World Athletics, de vroegere IAAF. Uit een mondiale rondvraag van The Athletics Association bij meer dan 4.000 atleten pleit 78 procent om de Spelen op te schuiven naar een latere datum. De druk werd stilaan onhoudbaar en het IOC zag zich verplicht om zijn deadline van eind mei te vervroegen: over uiterlijk een maand valt het verdict. Het IOC heeft die vier weken nodig om een erg complex scenario te herschrijven.

In België vertrouwt het BOIC (Belgisch Olympisch en Interfederaal Comité) op het oordeel van het IOC - dat doen de Verenigde Staten overigens ook. "Veel atleten weten graag waar ze aan toe zijn", valt te horen. "Train ik voort of niet? Hoe zit het met de kwalificatieperiode? De druk is groot om een duidelijk antwoord te krijgen maar om alle betrokken partijen te consulteren, heeft het IOC die maand echt wel nodig. Het zou stom zijn om een snel maar slecht besluit te nemen. Al mag het natuurlijk altijd vroeger - hoe sneller, hoe beter eigenlijk. Maar voorlopig is het te vroeg om er niet meer in te geloven. Het belangrijkste is vooral dat de atleten veilig naar de Spelen kunnen gaan. Als dat in de zomer of het najaar niet kan, dan maar over een jaar. Intussen moeten de atleten in alle landen de kans krijgen om te trainen, da's alleen maar fair."

Dat is een standpunt waar Kevin Borlée, in oktober verkozen als lid van de atletencommissie van World Athletics, zich in kan vinden, al wil hij die 'level playing field' tussen de sporters toch nuanceren. "In de praktijk be-staat dat niet", zegt de kapitein van de Belgian Tornados. "In gewone tijden zijn de Amerikanen door hun sportinfrastructuur bevoordeeld ten opzichte van Afrikaanse sporters - dan zegt niemand wat over dat verschil. Dat argument speelt niet echt voor mij. Ik vind wel dat de verschillende nationale olympische comités, overheden en sportfederaties voor de komende maand, tot het IOC zijn besluit bekend maakt, een oplossing moeten zoeken voor de atleten die voor de Spelen trainen. Ze steken daar tenslotte veel geld in. Zeker in Frankrijk en Nederland is dat een groot probleem, want die hebben geen enkele toegang tot sportcentra. Dat lukt in België gelukkig nog wel, zolang er geen totale lockdown is."

Paniekstemming

De Brusselse spurter schaarst zich ook achter de houding van het BOIC om geen radicale standpunten zoals Canada in te nemen. "Dat lijkt me een heel emotionele en voorbarige reactie, ingegeven door een paniekstemming. Ik ben optimistischer ingesteld. In een maand kan er veel veranderen. Ik weet wel dat er in die tijd geen vaccin zal komen, maar wie weet een antiviraal middel dat veel van de huidige problemen oplost."

Is dat niet het geval, zo besluit hij, dan zal het IOC de puzzel wel herschikken. "Makkelijk is dat zeker niet. Hoe verzoen je de belangen van 33 sportfederaties uit meer dan 200 landen? Neem nu de atletiek.

Als de Spelen naar de zomer van 2021 opschuiven, dan zit je naast het EK indoor ook nog met het WK indoor, dat in februari is uitgesteld, en het WK in Eugene - vier competities in één jaar, da's van het goede te veel."

Nieuwe leerstof aanreiken? JA Zomervakantie inkorten? NEE

EXPERTS BEANTWOORDEN VRAGEN OVER HOE HET VERDER MOET MET DIT SCHOOLJAAR

ANP

De lessen zijn opgeschort en niemand weet hoelang deze situatie nog aanhoudt - minstens tot aan de paasvakantie, mogelijk langer. Maar wat daarna? Wie mag straks over? Wie niet? Komen er examens? En krijgen kinderen thuis binnenkort nieuwe leerstof aangereikt? Tien hamvragen, beantwoord door Vlaams minister van Onderwijs Ben Weyts (N-VA), directeur-generaal van Katholiek Onderwijs Vlaanderen Lieven Boeve en expert Pedro De Bruyckere.

SABINE VERMEIREN

?Kan het dat kinderen hun eindevaluatie krijgen op basis van hun resultaten tot aan de sluiting van de scholen op 16 maart?

Boeve: "Die kans is uiterst klein. De Nationale Veiligheidsraad heeft beslist dat de lessen niet doorgaan tot aan de paasvakantie. Of deze timing wordt aangehouden, kan alleen de Veiligheidsraad bepalen, maar we gaan er op dit moment van uit dat de lessen nog dit schooljaar hervatten."

De Bruyckere: "Nee, want dat zou niet eerlijk zijn. Dat is een scenario dat we moeten voorkomen."

Weyts: "Samen met onder anderen pedagogen en mensen van de koepels probeer ik daar inzichten rond te verzamelen. Ik kan die discussie niet voeren op het publieke forum, maar ik sluit quasi niks uit."

?Is het mogelijk dat de eindexamens worden geschrapt?

Boeve: "Daar is op dit moment geen sprake van, aangezien we ervan uitgaan dat de lessen dit schooljaar nog hervatten. Het moment waarop dit gebeurt, zal bepalend zijn voor de tijd die scholen kunnen besteden aan lessen en examens. Klassenraden zullen examens niet zomaar schrappen, maar vanuit het eigen evaluatiebeleid keuzes maken zodat ze leerlingen correct kunnen beoordelen."

De Bruyckere: "Elke school kan dat voor zichzelf uitmaken. Ze beslissen autonoom hoe ze leerlingen evalueren. Vele kiezen voor toetsen, maar dat móét niet, examens zijn decretaal niet verplicht. Je kan ook een andere manier zoeken om aan te tonen dat bepaalde doelen bereikt zijn. Het scala aan evaluatiemogelijkheden is groot - je kan je bijvoorbeeld baseren op het dagelijks werk - maar alles hangt af van de veranderende omstandigheden. In **Nederland** besliste men vandaag om de centrale examens af te schaffen. Maar de situatie is daar anders dan bij ons: die examens vallen veel vroeger en zijn dus praktisch niet te organiseren."

?Krijgen scholieren die nog punten moeten ophalen daar de kans voor?

Boeve: "Ja. De schoolrapporten van het tweede trimester worden bepaald door de taken en de toetsen die werden afgenomen voor de afgelasting van de lessen door de **corona**crisis. Zodra de lessen hervatten, komt er nieuwe leerstof aan bod en wordt die ook getoetst door nieuwe taken, toetsen en uiteindelijk examens in juni. Daarnaast beoordeelt de klassenraad elke leerling op het einde van het schooljaar vanuit een totaalbeeld. Dat zal niet veranderen."

De Bruyckere: "Het kan niet zijn dat een schooljaar voor een kind nu al verloren is. Dat zou niet fair zijn. Dus ja, ik denk het wel, al weet ik nog niet hoe."

?Hoe gaan we op het einde van het schooljaar beslissen wie over mag en wie niet?

Boeve: "De klassenraad beslist of een leerling aan het einde van het schooljaar over mag, op basis van de gegevens die beschikbaar zijn."

De Bruyckere: "Het wordt een heel moeilijke maar belangrijke deliberatie."

?Is een kortere zomervakantie een optie?

Boeve: "Geen enkele betrokkene is vragende partij om snel de zomervakantie in te korten. Scholieren die thuiszitten door de **corona**crisis hebben namelijk geen vakantie. Ze maken oefeningen over leerstof die ze al gezien hebben in de les. Ook leraren en schoolteams blijven aan het werk. Er wordt momenteel heel veel van het onderwijspersoneel gevraagd. Leerkrachten verdienen ons respect. Hen vakantie afnemen getuigt niet van een grote waardering."

De Bruyckere: "Dat is afhankelijk van hoelang deze situatie nog verder duurt. Dat kan vandaag nog niet beslist worden. Wel belangrijk: recuperatietijd is ook nodig."

Weyts: "Dat is zeker geen beslissing die je alleen vanuit het onderwijs kan nemen, omdat dat ongelooftelijke economische gevolgen heeft."

?Kinderen van bijvoorbeeld zorgverstrekkers kunnen thuis op minder hulp rekenen dan kinderen van mensen die nu tijdelijk werkloos zijn. Dreigen ze daar straks de rekening voor te betalen?

Boeve: "Zorgverstrekkers en veiligheidspersoneel vervullen een belangrijke maatschappelijke opdracht. Net daarom blijven de scholen open, om hun kinderen tijdens de lessen op te vangen. Die leerlingen krijgen dan ondersteuning door de leraar."

De Bruyckere: "De verschillen tussen leerlingen zullen heel groot worden. Daar zijn verschillende factoren voor. Sociale achtergrond, ouders die wel of niet thuis zijn, die van daaruit moeten werken of die technisch werkloos zijn. Verschillen tussen leerlingen zijn er altijd, maar door deze situatie kunnen ze worden uitvergroot."

Weyts: "We hebben er bewust voor gekozen om de scholen niet te sluiten, zodat bijvoorbeeld de kinderen van een verpleegster er nog altijd terecht kunnen. Onze scholen doen al het mogelijke om leerlingen te begeleiden en zinvol bezig te houden. Dat is het minste dat we kunnen terugdoen voor de helden die werken in de zorg. Ouders die thuiszitten en tijd hebben, wil ik wel wijzen op hun verantwoordelijkheid. Je kind opvolgen, ernaast gaan zitten, soms stimuleren en aanmoedigen is cruciaal. Het maakt niet uit wat je culturele achtergrond is, welke taal je spreekt of wat je verdient, kinderen die kunnen genieten van ouderlijke verantwoordelijkheid gaan het altijd beter doen. Als ouders onverantwoordelijk zijn, zal dat de kloof alleen nog maar vergroten."

?Is het een optie om iedereen het schooljaar te laten overdoen?

Boeve: "Nee. Dat betekent dat we alle jongeren een jaar van hun leven afnemen. De maatschappelijke kost hiervan is gigantisch en zo'n maatregel staat niet in verhouding tot het probleem dat we willen oplossen."

De Bruyckere: "Dat is geen optie. Dat zou een grote prijs met zich meebrengen. En je zou een onderbroken instroom hebben in het beroepsleven - willen we niet."

?Zou het kunnen dat scholieren straks, als deze situatie aanhoudt, thuis wél nieuwe leerstof te verwerken krijgen?

Boeve: "Als de lessen niet snel kunnen worden hervat, zal dit wellicht niet anders kunnen. Het is alvast niet uit te sluiten dat leraren in een opdrachtenreeks een 'proevertje' meegeven over leerstof die later nog aan bod komt, om leerlingen geprikkeld te houden. Scholen moeten er wel over waken dat alle leerlingen dezelfde kansen krijgen."

De Bruyckere: "Ik vermoed dat dat eraan zit te komen, zeker als deze situatie langer gaat duren."

Weyts: "We kunnen, met de situatie zoals die is, niet blijven stilstaan. De aandachtsboog verslapt. Als je geen nieuwe lesinhoud geeft, gaan zij die enthousiast zijn en de taken willen opvolgen, na een tijdje afhaken. Ze zeggen: 'Dat is oude broel.' De kinderen moeten appetijt krijgen. Als daar vervolgens geen evaluatie aan gekoppeld is, dan gaan ze zeggen: 'Bekijk het zelf maar.' We moeten de volgende weken een tandje bijsteken op dat vlak en de mogelijkheid bieden om stilaan toch ook iets van nieuwe lesinhoud aan te reiken. Ik ben nog in gesprek met de koepels en de bonden over hoe we dat concreet gestalte gaan geven."

?Niet alle leerlingen beschikken thuis over een laptop. Hoe kunnen zij bijblijven?

Boeve: "Scholen hebben bijzondere aandacht voor leerlingen die geen toegang hebben tot een computer. In onze dienstverlening naar scholen toe letten we daar ook op, bijvoorbeeld in het educatief materiaal dat we bezorgen. Heel wat scholen bereiden oefeningen voor op papier die door de leerlingen worden afgehaald, met de post worden opgestuurd of die ze zelf aan huis leveren. Leraren telefoneren ook met hun leerlingen om taken door te geven of te bespreken, of starten een briefwisseling met hen op."

De Bruyckere: "Daar ligt een zeer grote uitdaging. Ik zie initiatieven om kinderen laptops en internet te bezorgen. Maar voor een gezin met drie kinderen is dat niet altijd een oplossing."

Weyts: "Het zijn er gelukkig weinig, maar er zijn nog jongeren die vandaag geen pc in huis hebben. Of er is wel een pc, maar de ouders hebben die nodig voor thuiswerk. We moeten het maximaal mogelijk maken om laptops tot bij die leerlingen te krijgen. Morgen (vandaag, red.) lanceren we daarover een campagne en doen we een appel aan bedrijven."

?Als niet alle leerstof verwerkt geraakt, hoe vangen we dat dan op?

Boeve: "Zodra de lessen hervatten, bekijken leraren welke leerplandoelstellingen nog niet aan bod kwamen maar toch essentieel zijn. In dat geval kunnen scholen afspraken maken tussen leraren om het komende schooljaar extra aandacht te besteden aan ontbrekende leerstof."

De Bruyckere: "Ik denk dat de grootste zorg effectief volgend jaar zal liggen, om gepast te remediëren en hiaten weg te werken. De grootste moeilijkheid zijn de leerlingen die in het laatste jaar zitten van het lager of secundair onderwijs, of die binnenkort voor een nieuwe richting moeten kiezen."

Weyts: "We zullen die achterstand sowieso moeten inhalen. Ofwel dit schooljaar nog, ofwel volgend."

"België is een voorbeeld"

VIROLOGOOG AB OSTERHAUS, DE MARC VAN RANST VAN ONZE NOORDERBUREN

AB OSTERHAUS (71), EEN WERELDAUTORITEIT IN DE VIROLOGIE, VERSCHIJNT IN NEDERLAND BIJNA DAGELIJKS IN DE MEDIA. BOB BRONSHOFF

Nederland heeft sinds deze week nieuwe maatregelen aangekondigd. Ook onze noorderburen gaan nu grotendeels in lockdown. Maar voor de Nederlandse viroloog Ab Osterhaus zijn de maatregelen nog een beetje licht. En vooral nogal laat. "Ik denk dat er te lang gearzeld is."

Voor de Belgische lockdown waren er de lockdownfeestjes. Nederland kende dit weekend nog de 'schijt aan corona'-feestjes. "Asociaal, dat moet stoppen", oordeelde de Nederlandse minister-president Mark Rutte. Omdat te veel Nederlanders zich niet aan de regels tegen corona hielden, zijn ze nu een pak strenger. Gedaan met allemaal samen naar parken of naar het strand te gaan. Want ook Nederland gaat op slot.

"De maatregelen waren voorheen te vrijblijvend, daardoor trokken velen zich er niets van aan", zegt Ab Osterhaus (71), een wereldautoriteit in de virologie, die nu ook bijna dagelijks in de media verschijnt, net als Marc Van Ranst bij ons. "Ik heb er vorige week al op aangedrongen dat de politie boetes moest uitschrijven. Dat gaat nu gelukkig wel gebeuren. Ik denk dat dat een behoorlijke stap voorwaarts is."

U pleit ondertussen al weken voor een lockdown. Waarom gaat Nederland nu niet verder?

"De Nederlandse overheid probeerde tot voor kort vooral een beroep te doen op de burgerzin van de bevolking. Rutte noemt dit een 'intelligente lockdown'. Dat is dus een van de verschillen tussen de

Nederlandse en de Belgische aanpak. Ik heb België al vaker als voorbeeld genoemd, omdat de maatregelen bij jullie van in het begin sterker zijn afgedwongen. In Nederland mag je nog naar de markt gaan als je 1,5 meter afstand houdt. En gezinnen mogen nog bezoek uitnodigen, als dat zich beperkt tot drie personen en iedereen ver genoeg van elkaar blijft. Maar dat lijkt mij in de praktijk toch zeer moeilijk."

Dit kwam nu ook behoorlijk laat. We weten dat wachten met deze maatregelen sowieso mensenlevens kost. Hoe voelt dat voor u?

"Hoe ik mij daarbij voel, is niet zo belangrijk. Maar ik denk dat er nog een hoop leed kan worden voorkomen als we deze maatregelen doortastend handhaven. Ik denk dat we in Nederland nog strengere maatregelen krijgen. Zeker als blijkt dat deze maatregelen te weinig effect hebben. Er is helaas lang gearzeld. Bij het begin van de uitbraak waren er ook nog verkeerde aannames over het virus. In februari keerden besmette toeristen terug uit Noord-Italië, net rond de tijd dat er in Brabant carnaval was. Men ging er toen nog van uit dat je het virus niet kon doorgeven als je geen symptomen had. Inmiddels weten we dat dat niet waar is, maar we hebben nu in Brabant wel een explosie aan besmettingen. Het is echt moeilijk om de uitbraak daar nog onder controle te houden. Als er niet meer barrières komen om het virus in te dijken, verspreidt het zich verder en dreigt er een Brabant-scenario in andere provincies."

Wat vond u van het idee om te vertrouwen op de groepsimmunititeit?

"Experts hebben dat idee verdedigd, maar ik had het er zelf moeilijk mee. Gelukkig is deze denkpiste nu ongeveer verlaten. Als je het coronavirus gewoon zou laten begaan, komt het ook bij risicogroepen. En dan krijg je ook heel veel ziektegevallen, wat een enorme last wordt voor het gezondheidssysteem. Als er in Nederland helemaal geen maatregelen waren getroffen, zou de dodentol kunnen oplopen tot 50.000 à 100.000."

Marc Van Ranst riep bij ons wel op om de scholen open te houden om bij kinderen groepsimmunititeit te kweken. Is dat dan wel een goed idee?

"Kinderen worden niet ziek, dat klopt alvast. Maar we weten te weinig over de verspreiding van het virus bij kinderen en in hoeverre zij het doorgeven. We zien bij griep dat kinderen net de belangrijkste verspreiders zijn. Als je niet zeker bent over die verspreiding, blijf je beter aan de veilige kant."

U werkt als onderzoeker in Duitsland. Waarom is er eigenlijk zo weinig Europese aanpak tegen dit virus?

"Omdat elke lidstaat zelf bevoegd is voor volksgezondheid. Ik heb me daar al vaak druk over gemaakt. Er zijn nu evenveel verschillende strategieën om het virus in te dijken als lidstaten. Ik zeg niet dat je het gezondheidsbeleid volledig naar het Europese niveau moet overbrengen, maar Europa kan wel een coördinerende rol spelen. Een lijn uitzetten, waar lidstaten dan nog een beetje van kunnen afwijken. Wat ik opvallend vind: als er bij dieren een epidemie uitbreekt, zoals mond- en klauwzeer of vogelpest, zijn er heel stringente afspraken tussen lidstaten, waar iedereen zich aan houdt. Daardoor kunnen we grote catastrofes vermijden. Maar nu doen landen al moeilijk over het vershippen van mondmaskers. Dan is het toch echt de vraag of er een goede regeling is om levensreddende zaken zoals medicijnen uit te wisselen. Of wat doen we later met vaccins? We moeten nu al beginnen te kijken naar wie die mag produceren en hoe we ze gelijk gaan verdelen."

U werkt zelf mee aan het onderzoek naar een vaccin tegen corona. Wanneer mogen we dat verwachten?

"De eerste vaccins - op basis van het nucleïnezuur in het virus - worden al getest op mensen. Wetenschappers denken dat je zo zelfs een aantal dierproeven kan overslaan. Of dat helemaal veilig is, moet nu uit tests blijken. Voor de Mexicaanse griep was het mogelijk om een vaccin te maken in

minder dan driekwart jaar. Maar daar hadden we een behoorlijke voorsprong, omdat we ervaring hebben met het maken van wintergriepvaccins. Ik denk dat het realistisch gesproken nog wel een jaar zal duren voor we een vaccin hebben tegen corona."

Door de uitbraak komen virologen in het centrum van de belangstelling te staan. U verschijnt nu ook vaak in de media. Hoe gaat een viroloog daarmee om?

"Voor mij is het niet nieuw, omdat ik ook al een aantal crises heb meegemaakt. Toen ik na mijn opleiding als dierenarts eind jaren 70 ging doctoreren in de virologie, vonden collega's dat het stomste wat ik kon doen. 'Al die virusinfecties zijn toch al onder controle?' zeiden ze. Maar daarna zijn een pak nieuwe virussen bij dieren ontdekt en SARS en MERS bij mensen, waartegen we medicijnen hebben ontwikkeld. In de virologie is er eigenlijk never a dull moment." (YV)

Nederlanders en Britten keren hun kar: dan toch strengere maatregelen

Terwijl de Britten nu dan toch in lockdown gaan, scherpt ook Nederland zijn aanpak weer wat aan. Beide landen hielden lang vast aan de strategie dat veel besmettingen voor immuniteit zullen zorgen. Maar daar stappen ze steeds meer van af.

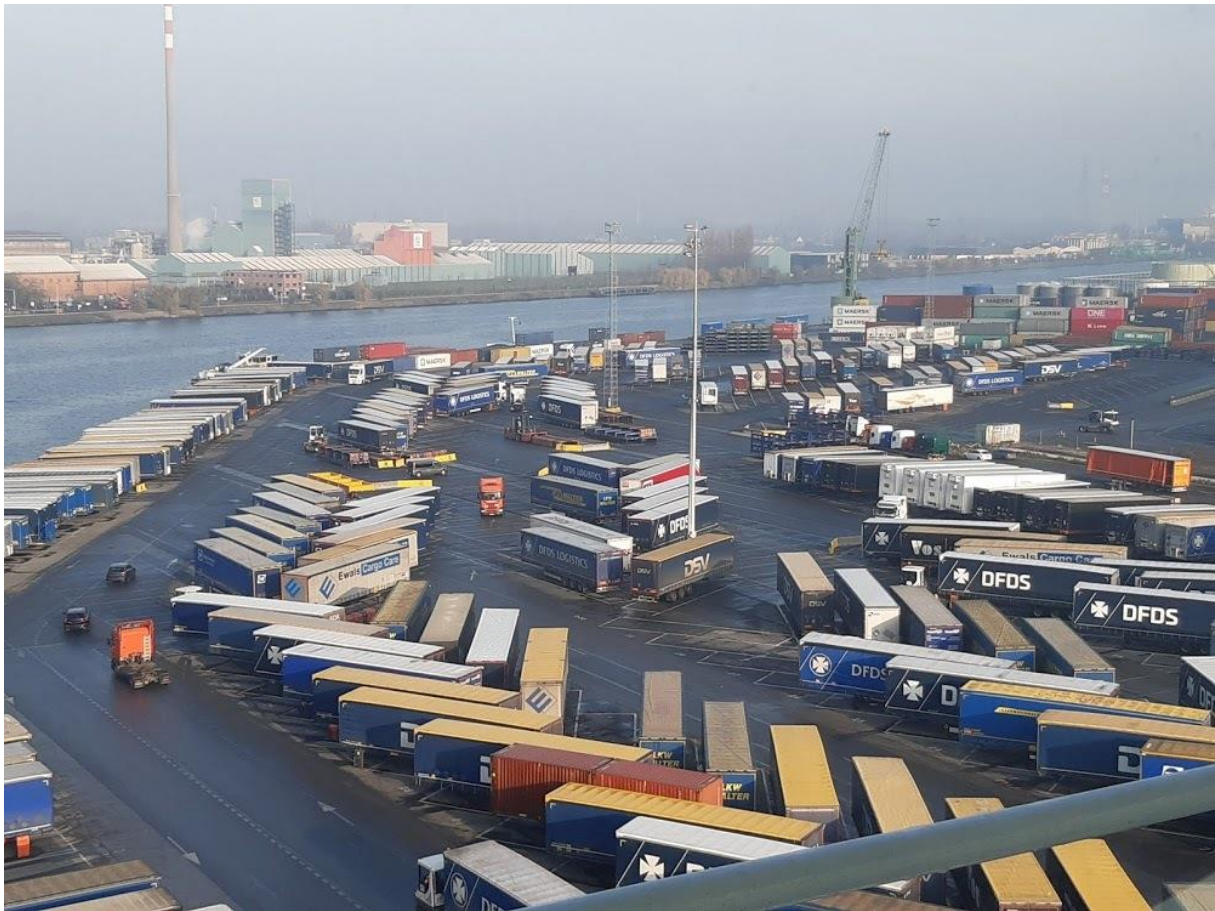
De Nederlandse regering verbiedt nu alle bijeenkomsten, ook die met minder dan honderd deelnemers. En waar dat verbod aanvankelijk gold tot 6 april is het nu tot 1 juni verlengd. Burgemeesters kunnen plaatsen sluiten waar te veel mensen samenkomen, inclusief winkels waar de afstandsregel onvoldoende wordt gerespecteerd. Premier Mark Rutte verklaarde dat de strengere maatregelen de verspreiding van het coronavirus moeten indammen. Als dit niet werkt, is het hele land op slot gooien de volgende stap, zei hij. "Ik hoop dat dat niet nodig is." Gisteren liep het aantal besmettingen in Nederland op tot 5.560 en met 63 nieuwe sterfgevallen komt de dodentol op 276 te staan.

Intussen heeft ook de Britse premier Boris Johnson ook besloten tot strengere maatregelen, "die afgedwongen zullen worden". Alle niet-essentiële winkels moesten vanaf gisteravond de deuren sluiten, samenkomsten van meer dan twee mensen zijn verboden en de Britten moeten zoveel mogelijk thuis werken. Rest de vraag of dat nog op tijd is om de Britse kansen te keren.

Geen spektakel

Zwitserland weerstaat intussen nog altijd aan een algehele lockdown. Het Alpenland klom vorig weekend ongemerkt naar een wereldwijde tweede plaats in het aantal besmettingen per hoofd van bevolking. Dat waren er toen 793 per miljoen inwoners, een cijfer dan alleen in Italië hoger lag. Gisteren steeg het aantal besmettingen er tot 9.117 en het dodencijfer tot 122. Er geldt sedert vrijdag wel een samenscholingsverbod voor meer dan vijf mensen en scholen, horeca en niet-noodzakelijke winkels moesten sluiten. Artsen pleiten er voor nog strengere maatregelen, maar de gezondheidsminister vindt dat niet nodig: "Wat wij doen, ligt al heel dicht bij wat er in de ons omringende landen gebeurt. Het grootste verschil is dat wij er geen politiek spektakel van maken." (GVV)

Haven blijft draaien: "Aanvoer medisch materiaal en voedsel van levensbelang"

DE TERMINAL VAN DFDS IN DE HAVEN VAN GENT, WAAR EEN DRONE WORDT INGEZET OM TRAILERS TE SCANNEN. FOTO DE TROYER

Ondanks de **corona** crisis blijft de Gentse haven draaien. "Enkele grote spelers zijn gesloten of werken met verminderde capaciteit maar logistieke bedrijven zoals Essers en DSV hebben het bijzonder druk", zegt Jan Geers van VOKA.

Sinds twee jaar spreken we eigenlijk niet meer van de Gentse haven maar wel van de North Sea Port, een fusiehaven van Gent, Terneuzen en Vlissingen. Die samenwerking tussen België en **Nederland** geeft nu wel enkele praktische problemen aangezien de grens tussen België en **Nederland** afgesloten is. Toch wordt er een uitzondering gemaakt voor wie in de haven werkt.

"De Belgische autoriteiten controleren actief en verschillende grensovergangen zijn gesloten. Om te voorkomen dat grensarbeiders in vitale sectoren en met cruciale beroepen opgehouden worden bij controles werd zondag een vignet geïntroduceerd", zegt Johan Bresseleers van North Sea Port. "Over het algemeen gaat dat vrij vlot. Aan de ene grensovergang kan men al sneller de oversteek maken dan aan de andere."

Nog een probleem waarmee de haven kampt is het gebrek aan openbaar vervoer. Max Mobiel stopte vorige week met rijden en daardoor viel de enige vorm van openbaar vervoer naar de haven stil. Er zijn nu 100 fietsen ter beschikking gesteld van de bedrijven in Gent en **Nederland** om werknemers

toch tot aan het bedrijf te krijgen. "Maar de algemene richtlijn is wel degelijk dat zo veel mogelijk mensen van thuis uit werken."

Enkele grote bedrijven hebben de productie volledig of deels stilgelegd: Volvo Trucks, Volvo Cars,... ArcelorMittal doet het dan weer met een hoogoven minder. De staalreus voert ook steekproeven uit om de temperatuur van de werknemers en bezoekers te meten. Wie koorts heeft, moet onmiddellijk de site verlaten. "Hoeveel van de haven stil ligt is onmogelijk in te schatten. Ondanks de corona crisis zal er zeker activiteit blijven in de haven. Dat moet ook. De haven is bijzonder belangrijk voor de toevoer van zowel medisch materiaal als voeding. Ook de stouwers (laders en lossers van schepen, red.) blijven werken, net als alle maritieme dienstverleningen", zegt Jan Geers van Voka.

Bellen naar huis

De haven heeft met Stella Maris een zeemanshuis. Dat is een ontmoetingsplaats voor scheepvaartpersoneel waar normaal gezien naar huis gebeld kan worden. Dat zeemanshuis is door de coronamaatregelen gesloten maar men probeert er toch om iedereen die op boten en schepen zit te helpen. Zo worden er telefoonkaarten en datakaarten voorzien om te zorgen dat iedereen nog naar huis kan bellen.

(EDG)

Het Laatste Nieuws, 26-03-20

p. 1

Niets dan lof voor België

We zijn in goede handen, weet onze editorialist Jan Segers

JAN SEGERS

PHOTO NEWS

Voor champagne in het gezelschap van vrienden en burens is het te vroeg, maar hier en daar hoor je in dit land de eerste voorzichtige zucht van opluchting: België doet het goed. Ze zijn schaars, de Europese ranglijsten waarin ons land niet in de buik van het peloton zit of aan de staart hangt. Maar in onze aanpak van corona scoren we vooralsnog bovengemiddeld. Niet uitzonderlijk goed, maar wel goed. Corrigeer me als ik me blindstaar op wat ik zie en als ik ten onrechte veralgemeen wat ik zelf aanvoel, maar elke dag groeit in België het vertrouwen dat het hier niet tot een tragedie als in Italië of Spanje gaat komen. Dat we, zoals Steven Van Gucht het uitdrukt, het virus bij het nekvel hebben. Ook dieren die je bij het nekvel hebt, kunnen nog lelijk om zich heen slaan en stevig bijten. Maar toch.

Toegegeven, het klinkt ongerijmd, gewaagd en zelfs overmoedig om te beweren dat België op de goede weg is op een dag dat er 56 doden zijn bijgekomen en dat Marc Van Ranst ons waarschuwt voor een piekweek met mogelijk meer dan 100 doden per dag. Bemerkt hoe onze inschatting en ons verwachtingspatroon in ijlt tempo zijn veranderd. Op 4 februari, amper 50 dagen geleden, was de krant te klein om te melden dat de eerste besmette Belg was opgedoken. Idem op 1 maart, amper 25 dagen geleden, toen er sprake was van een tweede. Gisteren haalden 56 nieuwe doden niet eens meer de frontpagina en de headlines. Omdat ze in de lijn van de verwachtingen lagen. Gepland. Ingecalculeerd. Niet aangenaam, wel op schema. Het zal je moeder of je opa maar zijn, daar in Borgerhout. Het zal je man of je vader maar zijn, daar in Sint-Truiden. Hoezo, het valt hier wel mee?

De cijfers, voor wat ze waard zijn: België is vandaag veel minder zwaar getroffen dan Italië en Spanje, en ook beduidend minder hard dan Frankrijk en Nederland. We doen het weliswaar minder goed dan het Verenigd Koninkrijk of de Verenigde Staten, maar daar staat het virus nog veel verder van zijn piek af dan bij ons. Vast staat alleen dat we het minder goed doen dan het Duitsland van Angela Merkel. Het EK voetbal is uitgesteld tot volgend jaar. De bestrijding van het coronavirus is weliswaar geen plaatsvervangend kampioenschap, maar als het dat wel was, dan wonnen op het eind de Duitsers, zoals de boutade het wil. En dan speelden wij Belgen niet de finale maar op zijn minst de kwartfinales.

België oogst lof in onze buurlanden. De gezaghebbende 'Financial Times' prees gisteren onze aanpak en zag er het bewijs in dat zelfs een hopeloos verdeeld land adequaat kan reageren op een pandemie. De Nederlander Ab Osterhaus, volgens Marc Van Ranst de beste viroloog ter wereld, noemde België een voorbeeld. Bij ons geen lichtzinnigheid als die van Donald Trump en geen bochtenwerk als dat van Boris Johnson en Mark Rutte, toch geen onnozelaars in het politieke vak. De indruk wint veld dat België dit virus bestrijdt met de juiste mix van urgentie en koelbloedigheid, van snelheid en doelmatigheid, van redelijkheid en vastberadenheid.

Elke vorm van euforie is misplaatst en voorbarig, en zal de volgende week nog zwaar op de proef worden gesteld, maar het vertrouwen neemt niet af. Het groeit. In onze experts, waarvan er een half dozijn tot vertrouwde gezichten en rustgevende stemmen zijn uitgegroeid. In onze duizenden artsen en in onze tienduizenden verplegers en zorgkundigen zonder stem of gezicht, verborgen achter hun mondkap één en al toewijding en vakkennis. Vertrouwen in onze eigen discipline en in elkaar. En ja, ook in onze politici. Het eindoordeel volgt later pas, maar tot dusver doen ze dat goed, onze regeringen en onze ministers aan de macht en aan de volmacht. Tot stiekeme spijt van wie vandaag niet aan de knoppen zit. Gelukkig niet, ben je geneigd te stellen.

Ja, de regering-Wilmès is een minieme minderheidsregering en dat blijft ze, zelfs met volmachten. Maar dat op 26 mei niet eens één Belg op vier voor MR, Open Vld of CD&V heeft gekozen, zegt weinig over het vertrouwen dat de Belg vandaag heeft in het coronabeleid van Wilmès & co, geleid door een Franstalige premier maar vormgegeven door een handvol Vlaamse ministers die weten wat ze doen, ook met de volmachten die hen zijn toebedeeld: De Block, De Croo, De Crem, Muylle, De

Backer. En doe daar Koen Geens bij als vice. Nee, of we corona de baas kunnen, is niet alleen een kwestie van kunde. Ook van toeval en meeval. En na de crisis volgt de weerbots, de kater, de rekening. Dan is er zwaarder en breder politiek geschut nodig. Maar vandaag - spreek mij tegen zo u wil - is het land in goede handen.

Het Laatste Nieuws, 26-03-20

p. 8

"Voor Marc Van Ranst hebben we nog geen naamgebaar"

TEN DIENSTE VAN 6.000 VLAMINGEN DE GEBARENTAALTOLK

Deel vandaag in Nederland een populariteitsprijs uit en de kans is groot dat ze naar gebarentaaltolk Irma Sluis gaat, intussen geliefd om haar expressieve gebaren tijdens de persconferenties over Covid-19. Houvast voor doven in Vlaamse huiskamers: Jaron Garitte (23), zelf doof en deel van het tolkenteam Vlaamse Gebarentaal.

CELIEN MOORS

KAROLIEN. VINCENT DUTERNE:PHOTO NEWS

Als er iemand de voorbije weken een positieve draai kon geven aan het woord 'hamsteren', was het wel de 49-jarige Nederlandse Irma Sluis. De vaste gebarentaaltolk op de Nederlandse persconferenties ging viraal met haar gebaar voor het massaal inslaan van voedsel en wc-papier, met name: krabbend met haar handen, de ondertanden verbeteren tegen de bovenlip. Maandag: wéér grappen en grollen, want om 'Als je het thuis niet uithoudt' uit te beelden, klemde Sluis haar handen rond haar keel. Gebaren die voor horenden erg grappig overkomen, maar voor de dovengemeenschap niets met humor te maken hebben: het zijn gewoon correcte vertalingen, het is de mimiek die het opmerkelijk maakt.

Al is er een coronacrisis voor nodig, het beroep van de gebarentaaltolk staat plots wél in de kijker. Sluis kan horen en leerde Nederlandse gebarentaal in een opleiding, maar ons land pakt het anders aan. Zo zijn de mensen die we elke dag op livestreams of op inderhaast georganiseerde persconferenties in beeld zien verschijnen tolken Vlaamse Gebarentaal, die zelf doof zijn. Zij werken samen met horende tolken, een primeur voor België. Sinds de aanslagen bereidde het crisiscentrum een nauwere samenwerking voor met Doof Vlaanderen en het coronavirus bracht dat project in een stroomversnelling. Dat gaat zo: achter de camera vertaalt de horende tolk het praatje van de experts naar gebarentaal. De dove tolk vóór de camera vertaalt dat simultaan naar de kijker. Dat lijkt wat dubbelop, maar is het niet. De 23-jarige Jaron Garitte, één van onze Vlaamse dove tolken, legt uit: "Horende tolken houden zich soms aan de Nederlandse structuur, terwijl Vlaamse Gebarentaal niets met het Nederlands te maken heeft, en tolken niet met dezelfde kracht. Dove kijkers verstaan dove

tolken nu eenmaal beter, er is een vertrouwensband. Zeker in tijden van crisis en fake news is het belangrijk dat doven dezelfde informatie als horenden krijgen én kunnen interpreteren." Articuleert zijn horende collega 'viroloog', zal Jaron automatisch gebaren dat het om een 'wetenschapper of expert in virussen' gaat - het woord 'viroloog' bestaat (nog) niet in gebarentaal.

Halsoverkop weg

Jaron werd doof geboren en is al een tweetal jaar actief als tolk voor het Ketnet-jeugdjournaal 'Karrewiet'. Samen met vijf Vlaamse collega's - dove en horende tolken - voorziet hij naar schatting 6.000 dove Vlamingen van informatie. En dat is niet altijd even simpel, want plots was daar een virus met een eigen naam, en ongekende uitdrukkingen als 'Blijf in uw kot!'. Een uurtje voor de persconferentie krijgt het team de tekst van de experts en is er tijd om gebaren af te spreken. "Het gebaar voor 'corona', vermoedelijk ontstaan in Azië, is zowat het enige dat intussen wereldwijd hetzelfde is", legt Jaron uit. "Omdat het 'kroon' betekent, en je dat gebaart met je vingers aan je voorhoofd, doen we dat nu met openstaande vingers op onze vuist - als een virus dat zich verspreidt. Natuurlijk ontstaan er binnen de dovengemeenschap soms ook nieuwe gebaren. Alleen voor Marc Van Ranst en Steven Van Gucht bestaat momenteel nog niets."

"Wel hebben we gezocht naar een aantal vaste formuleringen, zoals 'het virus afremmen'", voegt horende collega Karolien Gebruers toe, die doet alsof ze iets naar zich toeschraapt. "Dat gebruikten we voordien minder courant." Hoe meer voorbereiding, hoe beter. Instant persconferenties zijn dus een groot verschil met de teksten voor 'Karrewiet' die ruim op voorhand klaarlagen voor Jaron. "Met simultaan tolken hebben we weinig ervaring. Een grote stap, omdat we al twee keer halsoverkop moesten vertrekken naar een persconferentie. Onbekende informatie moet ik eerst zélf nog begrijpen, voor ik ze kan vertolken. Sommige kijkers stellen intussen zelfs vragen aan mij, maar ik ben geen expert (lacht)."

Rust nodig

Mentaal krijgen de tolken veel te verwerken. "Elke dag dat aantal doden - de cijfers hangen onder de camera als geheugensteuntje. In het begin waren het er zeven. Gisteren 56 erbij. Dan krijg je het wel even koud. Dus hebben we wat meer rust nodig. Maar het team en de samenwerking met de overheid, zijn fantastisch." Ook de reactie van de dove kijker is hartverwarmend. Want voor hen is het niet langer onduidelijk wat de burger moet doen. En dat speciale gebaar voor 'Blijf in uw kot!'" "Dat is er niet", lacht Jaron. "We zeggen gewoon: blijf thuis. Maar wel met een erg streng gezicht."

Een brief uit... Nederland

"Allemaal in 'survival mode'"

RV

Het coronavirus kent geen grenzen. Elke dag krijgen we post van een Vlaming in het buitenland die u, onze lezer, een blik gunt op het plaatselijke leven tijdens de coronacrisis. Vandaag: trance-dj en -producer Johan Gielen (52) uit het Nederlandse Tiel.

Al dertig jaar, sinds ik uit Mol ben weggetrokken, woon ik in Tiel, een stadje in de provincie Gelderland met nu 19 geregistreerde besmettingen. Al mijn hele leven zit ik in de muziek en als trance-dj en -producer heb ik op zowat alle raves en festivals in de hele wereld gedraaid. Dat het feestgedruis nu moet wijken voor de gezondheid van de meest kwetsbaren, daar heb ik alle begrip voor.

Ik zag de crisis aankomen en heb twee weken geleden al het nodige in huis gehaald. Enkel 's avonds laat kom ik nog buiten. Dan maak ik met mijn vrouw een ommetje. Wat me enorm heeft geraakt, is hoelang het heeft geduurd vooraleer de ernst van de zaak is doorgedrongen. We moeten nu allemaal samen in survival mode, twee tot drie maanden op onze tanden bijten. Iedereen moet nu veilig thuisblijven en de buurtjongeren die toch nog samenkomen, moeten goed opgevolgd en geïnformeerd worden. Wellicht moet het ergste nog komen, en dus is het nu zaak om positief te blijven en sterk te zijn om hier samen door te raken.

Mijn inkomen valt nu grotendeels weg, maar ik heb gelukkig een buffertje opgebouwd. Voor geboekte gigs ga ik geen voorschotten eisen, je moet daar redelijk in zijn en denken aan de toekomst: je wil ook later met die mensen nog zakendoen. Ik hoop dat festivals als Tomorrowland en Beachland kunnen plaatsvinden, dat bekijk ik week na week. Dat bepaalde festivals in Vlaanderen nog online promotie voeren terwijl niet duidelijk is of ze doorgaan, begrijp ik. Zulke organisaties denken aan de mogelijkheid de zaak uit te stellen en als ze nu al tickets kunnen verkopen, hebben ze daartoe

tenminste de middelen. Het verplaatsen van festivals zal ook gevolgen hebben voor de line-up. Dan is het aan de festivalganger om te beslissen of die wil komen.

Als dj teer ik op samenkomsten van mensen, maar ik ben dat wat gaan relativeren. Natuurlijk wil ik zo snel mogelijk weer aan de slag, maar intussen kan ik productiewerk doen en hou ik de zaak online levendig met playlists en posts op Spotify, Instagram en Facebook. Daar krijg ik fijne reacties op. Stel je eens voor hoe de mensen in de Tweede Wereldoorlog het zonder al die communicatiemiddelen moesten stellen. Ik denk dat hieruit zelfs iets moois kan groeien, een nooit eerder geziene verbroedering tussen arm en rijk, jong en oud.

Wordt het uitgaansleven ooit terug wat het geweest is, vraag ik me af. Na deze crisis zal de sfeer gemoedelijk zijn, maar ook behoedzamer. Mensen zullen beseffen dat als er stront aan de knikker is, ze naar de overheid moeten luisteren. Zodra iedereen weer losgelaten wordt, zal er sowieso een mind switch komen: iedereen zal begrijpen dat we dan niet als een bende elkaar moeten liggen aflikken. Vergeet niet dat er een tweede besmettingsgolf kan ontstaan.

Hier blijft alles alvast tot 1 juni dicht, maar niemand weet hoelang deze situatie zal aanhouden. Misschien hadden de maatregelen in Nederland er enkele weken eerder moeten komen. Anderzijds: de houding van 'het is slechts een griepje' was pakweg een maand geleden toch ook in Vlaanderen nog gangbaar? Het is nu zaak de maatregelen van social distancing en 'in je kot blijven' strikt na te leven. Vanochtend kwam toch al het positieve nieuws dat er een afname in het aantal besmettingen is. Ik denk niet dat de Nederlandse gezondheidszorg minder goed is voorbereid op deze crisis dan de Belgische. Vooralsnog hebben ze het hier goed voor mekaar in de ziekenhuizen.

Het theorieetje als zouden protestantse landen te hard op de economische impact focussen en katholieke landen meer voor de volksgezondheid kiezen, slaat nergens op. Deze crisis overstijgt religie. Of je nu moslim, katholiek, protestant, hindoe of Jehovah's Getuige bent: volg de maatregelen en kies voor de bescherming van onze naasten. Nu is ook niet het moment om bepaalde landen met de vinger te wijzen.

Johan

Zeeman op de grens met Nederland: "Sorry, de onderbroeken liggen in België"

VANDERVEKEN

Ze zijn al wat vreemde situaties gewend in Baarle, het Kempische dorpje op de Belgisch-Nederlandse grens dat bestaat uit 30 stukjes Nederland en België die kriskras door elkaar lopen. Zo loopt de grens bijvoorbeeld dwars door de plaatselijke Zeeman. In Nederland mogen die winkels vooralsnog openblijven, bij ons niet. En dus spande de uitbater een lint midden in de winkel. "Hun voordeur ligt op Nederlands grondgebied, dus ze mogen strikt gezien de winkel openen. Voor de vierkante meters die op Belgisch grondgebied liggen zijn we echter duidelijk: die vallen onder de Belgische wetgeving. Dus die mogen niet toegankelijk zijn", zegt burgemeester Frans De Bont. Al leidt dat tot absurde situaties. "U zoekt onderbroeken, mevrouw? Helaas. Daar kunnen we niet bij. Die liggen op Belgisch grondgebied." Sommige winkeliers zijn erg creatief: zo maakte een meubelzaak met voordeur in België een zijdeur op Nederlands grondgebied om open te kunnen blijven. (VTT)

"We gaan jongeren toch niet platwalsen met leerstof?"

ALS SCHOLEN IN MEI NIET MOGEN OPENEN, HEEFT HET GEEN ZIN MEER

Als de scholen halfweg mei niet opengaan, kunnen ze beter dicht blijven tot het einde van het schooljaar. "Tot 18 mei blijft er nog tijd over om leerstof op punt te stellen en examens te organiseren", zeggen directeurs van middelbare scholen. Maar meer nog dan een datum willen ze één ding: duidelijkheid.

SVEN SPOORMAKERS

Vandaag vergadert de Nationale Veiligheidsraad, maar de algemene teneur is dat de 'lockdown light' tot 5 april met een aantal weken tot zelfs een maand verlengd zal worden, en dat dus ook de scholen dicht blijven - of, zoals het officieel heet, de lessen opgeschort zijn. Maar wat dán? "We horen verschillende scenario's passeren, maar van de overheid komt er niets", zegt Kristien Bruggeman, codirectrice van de LAB school in het Antwerpse Sint-Amands.

Bij Vlaams onderwijsminister Ben Weyts (N-VA) klinkt het dat "we luisteren naar de virologen". In de wandelgangen valt te vernemen dat er voor de heropening van de scholen vooral gekeken wordt naar de piek in de besmettingscurve: "Die zou er volgens de virologen begin april komen. Maar we zullen dat pas weten als de piek al voorbij is. Pas dan zal de definitieve beslissing over de scholen kunnen vallen", aldus een insider.

Voor schooldirecties mag er vroeger beslist worden. "Het zal ten laatste half mei zijn, of het zal niet meer zijn", is Bruggeman duidelijk over een heropening. "Als de scholen tot in juni dicht blijven, zoals in Nederland, heeft het helemaal geen zin meer om nog te starten. Je kan in één of twee weken de leerlingen niet meer platwalsen met leerstof en dan snel snel examens laten afleggen."

Zonder uitstapjes

"Terug naar school op 18 mei - zoals de hogescholen deze week hebben beslist - zou haalbaar zijn, met het in acht nemen van de regels rond social distancing. We hebben al alle pedagogische uitstapjes in april en mei geschrapt, om zoveel mogelijk gewoon les te kunnen geven eens die lessen hervat mogen worden", meent ook Karin Heremans, directrice van het GO! Atheneum Antwerpen.

Armand De Lepeleire, algemeen directeur van het Scheppers Instituut in het Oost-Vlaamse Wetteren, treedt haar bij. "Als we half mei weer kunnen beginnen met lesgeven op school, zouden we de leerstof die we nu via thuisonderwijs hebben gegeven nog op punt kunnen stellen in de klas. En dan blijft het mogelijk om examens te organiseren. Dat zou toch een béétje het gevoel geven dat we dit vreemde jaar op een normale manier kunnen afsluiten."

Zittenblijvers

Examens mogen, maar moeten niet, verklaarde minister Weyts deze week nog. In de scholen zijn ze daar niet zo van overtuigd. Want ondanks de achterstand op het leerplan zijn examens nodig om leerlingen te motiveren om hun studiewerk serieus te nemen. "We zouden dat richting per richting moeten bekijken. Misschien kunnen we in sommige richtingen een aantal vakken op een andere manier beoordelen? Een leerling in een wetenschappelijke richting heeft toch andere hoofdvakken dan één in een richting talen", aldus Heremans. "Maar zeggen dat sommige vakken niet meetellen, zo werkt het niet. Ook de taken en toetsen die onze scholieren nu thuis krijgen, worden geëvalueerd, al zijn ze niet bepalend voor het resultaat. Je kan online lessen niet promoten en dan zeggen dat het niet

meetelt."

In het Scheppers Instituut hebben ze nog een goeie reden om tóch examens te organiseren. "Zonder zouden we geen B- of C-attesten kunnen afleveren, enkel een advies geven aan de ouders over de studierichting van hun kind. We moeten daar zeer omzichtig mee zijn, anders dreigen we in eindeloze procedures terecht te komen. Ouders wiens kind moet blijven zitten, kunnen argumenteren dat hun zoon of dochter niet de kans heeft gekregen om de tekorten weg te werken."

Weekje langer werken?

In het GO! Atheneum Antwerpen overweegt men zelfs om het schooljaar met een week te verlengen. Let wel, niét om de kinderen tot in juli in de klas te houden. "Normaal zouden de examens op 11 juni beginnen. Maar als we de klassenraden tot 3 juli zouden laten doorgaan, kunnen we de examens pas op 18 juni laten beginnen en winnen we een week les. In de eerste plaats moet mijn schoolteam daarmee akkoord gaan - en de vakbonden, niet te vergeten. Maar misschien is het ook een idee om dat in heel Vlaanderen te implementeren?"

Iedereen apart, maar toch allemaal samen

VTM

Ons een gevoel van samenhang verschaffen terwijl we allemaal in ons kot blijven en afstand nemen van elkaar: hoe doe je dat? De ploeg achter 'VTM NIEUWS' kwam met een oplossing die even simpel als briljant is: stuur een drone naar een gemeente en laat de mensen zo berichten en steunbetuigingen delen met de rest van Vlaanderen. De Nederlandse collega's van de NOS vonden het verbindende initiatief zo sterk dat ze er een item voor hun journaal en kinderjournaal over kwamen draaien. "Het symboliseert het gevoel van veel mensen: we zijn apart, maar toch samen", zegt Danny Vanbergen, art director van 'VTM NIEUWS'.

LUC BEERNAERT

Dat er ook goed nieuws is in deze tijden, bewijst dit koppel - en dat mag heel Vlaanderen weten. De aanstaande mama en papa gaan er bij het overvliegen van de drone even voor liggen, om beter in beeld te komen.

De pleziervaart is verboden, maar dit gezin past daar op ludieke wijze een mouw aan. Niet iedereen heeft een zodiac en een zwembad in de tuin, maar indien het een troost kan zijn: het is nog wat koud om te zwemmen en met hun bootje zullen ze niet ver varen.

Het virus stelt familiebanden op de proef. De bestemming die zo'n boodschap in 'VTM NIEUWS' ziet, krijgt zeker een krop in de keel.

Hoewel er nog maar bijzonder weinig mensen de bus nemen, hebben ze bij De Lijn in het Limburgse Lanaken een hart voor alle reizigers - samen met hun bussen vormen de chauffeurs zélf een hart.

En of kinderen tegenwoordig hun juffen missen - en omgekeerd is dat evenzeer het geval. Deze juf geeft voorlopig enkel op deze manier een 'knuf', maar ongetwijfeld maakt ze het later dubbel en dik goed.

Facetimen en skypeen, het zal allemaal wel zijn. Maar echt scoren doen deze opa en oma toch zeker zo: da's iets om mee uit te pakken op school voor de kleinkinderen - als die weer opengaat, tenminste.

Geen buitenlandse coronapatiënten in onze ziekenhuizen

België gaat voorlopig geen coronapatiënten uit andere landen opnemen. Vragen uit Nederland en Italië om patiënten over te nemen werden geweigerd, bevestigt het kabinet van premier Sophie Wilmès (MR). Zolang de piek van de epidemie hier nog niet bereikt is, wil de regering de bedden vrijhouden voor wie in ons land woont. In Nederland is de grensprovincie Noord-Brabant het zwaarst getroffen, maar premier Mark Rutte verzekerde Wilmès dat zijn land nog voldoende capaciteit heeft in andere provincies. Als België sneller dan andere landen over de coronapiek heen zou zijn, is de opname van buitenlandse patiënten wel een optie.

Arts-specialisten in opleiding dreigen zonder inkomen te vallen

Nu de ziekenhuizen zoveel mogelijk zijn leeggemaakt om een eventuele golf aan coronapatiënten te kunnen opvangen, hebben veel arts-specialisten in opleiding geen werk meer. Zij dreigen zonder inkomen te vallen. "Op talrijke stagediensten in Vlaanderen wordt overwogen om arts-specialisten in opleiding technisch werkloos te maken en de uitbetaling van hun loon op te schorten. Stagemeesters willen zo de kosten reduceren na het wegvallen van alle niet-dringende consultaties en ingrepen", signaleert koepelorganisatie VASO. Er wordt dringend een oplossing gevraagd, omdat de specialisten in opleiding door hun speciaal statuut geen recht hebben op een vervangingsinkomen. De universiteiten wijzen erop dat de overheid financiële middelen heeft voorzien. "Ook de verloning van artsen in opleiding behoort daartoe", klinkt het.

Zorgkoepel wil meer testen in rusthuizen

"We maken ons zorgen om het gebrek aan testen voor bewoners in woonzorgcentra." Dat zegt Margot Cloet van de koepel Zorgnet-Icuro. De testcapaciteit in de rusthuizen moet omhoog, klinkt het. Woensdag bleken al 1.266 ouderen in woonzorgcentra positief te zijn. Het gaat vooral om bewoners die symptomen vertonen en nog niet naar het ziekenhuis moesten. "Het personeel kan efficiënter ingezet worden als we weten wanneer een bewoner effectief besmet is met het coronavirus", aldus Cloet. "Ook beschermmateriaal kan zo doelmatiger gebruikt worden." Volgens het Agentschap Zorg en Gezondheid is het wachten op een nieuwe richtlijn van de overheid. Bovendien moet ook de capaciteit in de laboratoria kunnen volgen.

Overleg met Nederland

De taskforce stipte enkele aandachtspunten aan voor de komende dagen en weken. Zo moet er meer overleg komen tussen ons land en Nederland, omdat de coronacrisis er op verschillende manieren wordt aangepakt.

Daarnaast zal worden geprobeerd het gebruik van persoonlijke beschermingsmaatregelen in de hele keten op elkaar af te stemmen. Alle partners in de taskforce zullen een gezamenlijk beleid opstellen over de voorschriften bij interactie tussen bemanningen en bezoekers. De nautische autoriteiten moeten een toelatingsbeleid bepalen voor het geval dat een schip met een zieke bemanning wil aanmeren.

«De medewerkers en partners in de nautische en logistieke keten vervullen een cruciale rol», zegt minister van Mobiliteit Lydia Peeters. «Zij dragen hun steentje bij om voeding, medisch materiaal en essentiële en producten naar onze leveranciers en bevolking te krijgen.»

De taskforce zal vanaf nu elke week samenkomen. (JAA)

Het Laatste Nieuws, 28-03-20

p. 10

"Ik zou een strenge caissière zijn"

Koen Geens (CD&V) over leven en samenleven met **corona**

Als we dit virus overleven, leven we morgen dan in een nieuwe wereld? "Vergelijk het met een hartaanval", zegt Koen Geens (CD&V). "De ene gooit nadien zijn leven helemaal om. De andere vervalst weer in zijn oude gewoontes en heeft een tweede infarct nodig. Als het dan al niet te laat is." De vicepremier over leven en samenleven in tijden van **corona en erna. "Zo'n mondmasker, dat is toch mijn ding niet."**

JAN SEGERS

JUSTITIEMINISTER GEENS TIJDENS DE PLENAIRE ZITTING VAN DE KAMER
DONDERDAG, DIE MET DE GEPASTE VOORZORGEN WERD GEHOUDEN. BELGA

The Scene, 'Rigoreus' (1990). En de klok zegt tik, tik / op de witgestucte muren / voor wie wacht /
komt alles steeds te laat.

Koen Geens (62) is niet het oudste, wel het meest wijze lid van de regering-Wilmès. Al enkele weken
staat hij op met de dodenteller van **corona**. Tik, tik. Weer 56, weer 42, weer 69 erbij. Dit is leven,

werken en beleid voeren in ongeziene tijden. Elke dag schipperen tussen ingrijpen en wachten, corrigeren zonder te panikeren. Geens meet de ernst ervan. "Dat dit ons nog zou overkomen, daar hielden we hier in het Westen geen rekening meer mee. Onze naoorlogse generatie heeft een epidemie als deze - zonder vaccin - nooit meegemaakt. Je kunt met reden stellen dat we op dit moment alles onder controle hebben, maar zeker weten doe je niets."

Is het die onvoorspelbaarheid en die weerloosheid die ons, controlefreaks, zo angstig maakt, meer dan het nog beperkte aantal doden?

"We zijn ze niet meer gewoon, die onzekerheid. Toen ik klein was, in het begin van de jaren 60, moest je door alle kinderziektes heen. Mazelen, windpokken, de bof, kinkhoest, noem maar op. Als kind was je daardoor twee weken van de plank, en aan het gezicht van je bezorgde moeder zag je dat het ernstig was. Nu word je daartegen ingeënt. Kinderen worden nog wel ziekjes, maar zelden nog zoals een halve eeuw geleden. En nog eens halve eeuw daarvoor stierven ze gewoon. Onze angst van vandaag contrasteert met de onverschrokkenheid, de roekeloosheid waarmee wij leven. Onze samenleving is nagenoeg vrij van doodsdreiging, veel meer dan die van 1970 of 1920. Tot nu dus."

De wereld stónd al een beetje in brand, soms letterlijk. Dit moest er niet nog bovenop komen.

"Nee, we beleven bijzondere tijden. Wat zijn de grote plagen die een beschaving kunnen treffen? Oorlog. Armoede. Financiële crisis. Klimaatverandering. Pandemie. Oorlog en armoede brengen dan ook nog eens terreur en massale migratie teweeg. Sinds 2007 hebben we dat hier allemaal gehad. Dat is vroeger ook al wel eens het geval geweest, maar het verschil met toen is de globalisering van nu. Al die plagen vertakken zich nu over de hele wereld. Vliegensvlug, in dit geval letterlijk."

En dan is het plots elk voor zich. Ook hier.

"Dat is het probleem: dat je in een geglobaliseerde wereld toch weer terugvalt op nationale mechanismen en reflexen. 'Wij gaan onze banken redden', of 'Wij gaan onze grenzen sluiten', of 'Wij gaan onze uitstoot beperken', of 'Wij gaan onze zieken redden'. Terwijl je al die grote plagen alleen Europees of globaal de baas zult kunnen. In een ideale wereld. Maar daar leven we helaas niet in."

Hoe zeker bent u dat we dit virus onder controle hebben? In verhouding tot ons bevolkingsaantal staat België nog altijd in de toptien van de dodelijkst getroffen landen.

"Wij zijn zo klein en dichtbevolkt dat we één groot dorp zijn. Dat maakt ons vatbaar voor het virus. De eerste besmettingsgolf was moeilijk te vermijden. Maar nadien hebben we de juiste maatregelen genomen, sneller en doordachter dan Nederland of Groot-Brittannië. Typisch: in een financiële crisis zijn het de zuidelijke landen die te traag reageren, in een gezondheids crisis zijn het de noordelijke. België zit in beide gevallen op het snijpunt van de twee - dat merk je zelfs nu, als er in de regering knopen moeten worden doorgemaakt, dat er een verschil is in de gevoeligheden van noord en zuid. In Nederland, het Verenigd Koninkrijk en zeker de Verenigde Staten merk je die typische houding: 'Dit is oorlog. Wij gaan weerstand bieden.' Terwijl dat in dit geval wellicht niet de beste attitude is."

In tegenstelling tot kanker of hartfalen zet dit besmettelijke virus mensen tegen elkaar op. Potentieel zijn we elkaars doodsoorzaak.

"Ja, maar is dat anders in het verkeer? Toch wagen we ons daar elke dag in, als voetganger, fietser of chauffeur. Omdat we erop vertrouwen dat alle anderen zich aan de regels houden, net als wij. Zonder dat fundamentele vertrouwen werkt het niet. Zo moet je vandaag ook omgaan met dit virus: met respect voor de regels, die voor sommigen onder ons misschien niet evident zijn omdat ze nieuw zijn. Maar je kunt niet samenleven in wantrouwen."

Was u deze crisis liever te lijf gegaan met een meerderheidsregering waarvan ook de N-VA en de PS deel uitmaakten?

"Uiteraard. Het beheren van deze acute gezondheids crisis, dat lukt nog wel met deze regering, net als de economische impact ervan. Dan heb je niet de keuze tussen 87 verschillende oplossingen. Voor de relance van onze economie, eens we dit virus hebben verteerd, ligt dat anders. Maar gedane zaken nemen nu even geen keer."

Houdt u nog blauwe plekken over aan de ezelsstamp van Paul Magnette (PS)?

"Ik ben geen man die veel last heeft van rancune. Ik heb met mensen gebotst die nadien mijn beste vrienden zijn geworden."

U heeft het Magnette alweer vergeven?

"Ja. Al blijf ik het betreuren dat zijn partij niet openstaat voor een regering met de grootste partij van Vlaanderen, de N-VA. Maar vandaag zijn er dringender dingen die mij meer bekommeren."

Uw verontwaardiging was heerlijk kijkvoer in 'De Zevende Dag'. Dichter bij een Oscar kun je als politicus niet komen.

"Ze was nochtans niet voorbereid. Ze was authentiek. Ik heb een oprechte poging gedaan om PS en N-VA samen te laten besturen, maar dat is voorbij."

Zand erover?

"Zand erover."

En over zes maanden nog eens proberen?

"Het heeft geen zin om daarop vooruit te lopen. Wat ik wel opmerk: dat er in Franstalig België nog altijd mensen zijn (MR-voorzitter Bouchez, red.) die hartstochtelijk verlangen naar een unitair land. Wel, ik heb dat unitaire land nog gekend, beter dan zij die toen niet eens geboren waren. Als je dit land wilt samenhouden, zoals zij willen en ik ook, dan zul je de grootste partijen toch moeten samenbrengen, al was het maar om samen te beslissen wat ze voortaan apart willen beslissen. L'union fait la force? Tja, dat klinkt een beetje als het Europese motto: eenheid in verscheidenheid. Mooi, hoor. Prachtig. Maar helaas klinkt dat een beetje hol."

De drie Waalse tenoren, Paul Magnette (PS), Georges-Louis Bouchez (MR) en Jean-Marc Nollet (Ecolo), hadden het over een regering van nationale eenheid. Maar dan wel zonder de helft van de Vlamingen. Worden zij de doodgravers van het land dat ze zeggen lief te hebben?

"Voor je uitpakt met de slogan dat l'union fait la force moet je de cultuur aan de overkant van de taalgrens begrijpen. Hoeveel Vlamingen kijken wel eens naar het journaal op RTBF of op zondag naar Christophe Deborsu op RTL? En hoeveel Franstaligen lezen 'Het Laatste Nieuws' of stemmen wel eens af op VTM of VRT? Steeds minder, zo blijkt. Wel, dan is het gratis om uit te pakken met liefdesverklaringen aan het eensgezinde België. Je kunt niet beweren een land te beminnen als je niet begrijpt wat het andere landsgedeelte zegt, als je niet aanvoelt wat het voelt en als je geen rekening houdt met hoe het denkt. Dan is het alleen maar lippendienst."

Geldt dat meer voor één landsdeel dan voor een ander?

"Voor beide. Maar iemand als Bart De Wever weet oprecht meer over de cultuur aan de overkant dan veel mensen die aan die overkant overtuigd zijn dat l'union fait la force. Dat denk ik wel, ja."

Uw regering heeft volmachten. Hoe groot is de kans dat ze daar misbruik van maakt om onze vrijheid en onze privacy in te perken?

"Nul komma nul. Omdat die vrijheden ons allen dierbaar zijn. Er zijn landen waar je amper nog buiten kunt komen. Niet bij ons. Al moet het ook hier best lastig zijn als je met enkele kinderen op een kleine ruimte leeft in de stad, zonder terras of tuin."

Komen de kleinkinderen Geens bij oma?

"Nee. Ze komen niet naar ons. Ook al zijn oma en opa nog maar 62. Maar als politicus geef je maar beter het goede voorbeeld."

Gaat corona onze omgangsvormen veranderen? Drukken u en ik deze zomer elkaar weer de hand?

"Als het van mij afhangt: ja. Dat tactiele, dat lijfelijke mogen we niet zomaar opgeven, vind ik. Elkaar spontaan de hand schudden, kussen, knuffelen, dat gaan we toch niet opgeven? We willen toch niet terug naar het Victoriaanse tijdperk?"

Maar dan wel met een mondkapje als modieus accessoire, assorti met onze jurk of ons kostuum.

"Zo'n mondkapje is niet asociaal. Het beschermt meer de anderen dan wie het draagt. Maar het is mijn ding niet. Al hebben wij makkelijk spreken. Wij leven niet zo kort op elkaar als in China of India."

Wat dacht u toen u mensen hun winkelkar zag volstouwen met wc-papier, of als dat uitgeput was: met keukenrollen als alternatief?

"Niets menselijks is mij vreemd. Hamsteren is af te raden, maar wel van alle tijden. De suikertante van mijn moeder was kruidenierster. Ze stierf in 1976. In haar kelder hebben we toen haar voorraadje gevonden van de Koreacrisis uit 1953: 100 kilo koffie en 100 kilo suiker. Wij zijn niet echt een gedisciplineerd volk. Ik heb grote bewondering voor de Britten. Zij hebben een zelfdiscipline die wij hier missen."

We wijzen elkaar ook zelden op asociaal gedrag, niet in de supermarkt, niet op de bus en niet in het café, omdat we vooral niet van betweterigheid of verklikking verdacht willen worden.

"Ja, wij zijn geen schoolmeester voor elkaar."

Stelt u dat gerust of zou u dat liever anders zien?

"In gewone tijden kan die houding op de zenuwen werken, maar vandaag is dat verontrustend. We kunnen nu wel wat meer schoolmeesters gebruiken. Ook aan de kassa. (lacht) Ik zou een hele strenge caissière zijn, als u begrijpt wat ik bedoel."

Niet echt.

"Ik kan zeer gênante opmerkingen maken. Ik zou klanten beleefd maar in niet mis te verstane bewoordingen wijzen op hun burgerplicht."

Maar verhinderen dat ze met negen maxipakken toiletpapier vertrekken, dat zou u niet lukken.

"Nee, en dat mag ook niet, want dan zou je de indruk wekken van een schaarste die er niet is. Maar zoals Louis Paul Boon schreef: je kunt mensen wel een geweten schoppen."

Ons begrotingstekort, dat met 12 miljard sowieso al immens was, groeit door corona nog eens met een miljard of 20. Dreigen we straks te beseffen dat we te veel geld hebben uitgegeven om een beperkt aantal levens te redden?

"Dit is België. Wij zouden hier geen Trump verdragen die eerst aan de economie van zijn land denkt en pas daarna aan de gezondheid. Rust brengen is het eerste wat je bij ons moest doen. Dat heeft zijn prijs, als het op de begroting aankomt. En natuurlijk moet je grondig nadenken hoe je het geld besteedt dat je uitgeeft, maar wij zijn New York of Londen niet. Wij willen hun debacle hier niet. Eerst moeten we hier zo gezond mogelijk uitkomen."

Welke kiemen zal corona hebben gezaaid, denkt u?

"Het virus drukt ons met de neus op wat essentieel is. Kinderen leren zich vandaag weer te vervelen. Goed zo! Ze hoeven niet elk uur van de dag geamuseerd of uitgedaagd of geprikkeld te worden om elk talent maximaal te ontplooiën. En misschien zien ook hun ouders nu in dat je niet noodzakelijk naar Mauritius hoeft te vliegen om gelukkig te zijn. Ik hoorde gisteren een man van 81 die het ziekenhuis verliet zeggen: 'Die schram op mijn auto, daar ga ik niet meer van wakker liggen.' Terecht. Maar we vergeten snel."

En dus dreigen we straks weer te vervallen in ons oude stramien?

"Vergelijk dit met een hartinfarct, niet voor één mens maar voor een hele samenleving. De ene gooit nadien zijn leven om. De andere vervalt weer in zijn oude gewoontes en heeft een tweede infarct nodig. Als het dan al niet te laat is. Zo zal het ook bij ons gaan, denk ik. Maar hopelijk houden we hier toch iets aan over. Telewerken, digitaal met elkaar communiceren: plots doén we dat gewoon, en massaal. Dat vermijdt zo veel nodeloze verplaatsingen, zo veel tijdverlies."

Ja. Plots is het fileprobleem opgelost. En hebben we schone lucht en helder water. Maar we produceren maar de helft van anders.

"En dat is niet houdbaar. Toch kun je een crisis gebruiken om winst te boeken. Ik was een middelbare scholier bij de oliecrisis van 1973. Daaruit is de vijfdaagse week op school geboren. Ervoor kreeg ik nog les op zaterdag - stel u voor, vandaag."

Verhoogt een crisis als deze de hang naar meer autoritaire regimes, die snel en slagkrachtig zijn in plaats van weken te verliezen in oeverloos overleg?

"Vooral bij jonge mensen merk ik een grote fascinatie voor regimes als dat van Singapore en zelfs China. Zij beschouwen onze democratie als een versleten staatsvorm, net als onze rechtsstaat en onze invulling van wat mensenrechten zijn. Als u het mij vraagt: ik leef veel liever hier dan in China, en ook liever hier dan in Singapore of de Verenigde Staten. Maar anderzijds: als wij in het Westen niet meer discipline opbrengen, dan zal China de leidende wereldmacht worden. Wij in Europa moeten van onze politici, maar evenzeer van onze werkgevers en werknemers eisen dat ze gelijke tred houden met de snelheid in Azië. Die les is nog niet tot ons in Europa doorgedrongen. Fijn hoor, onze democratie, maar als we ze werkbaar willen houden, dan moeten we zelf meer inspanningen doen. En als het over België gaat: eerst onze aloude ruzies begraven en een beter werkend land op poten zetten. Anders, vrees ik, gaan we het hier niet redden. Echt niet."

Artikelen Het Nieuwsblad

Het Nieuwsblad, 16-03-20

p. 2

Zwaar ziek

PETER MIJLEMANS

Hallucinant, onbegrijpelijk en volstrekt onverantwoord waren de lockdownparty's en de feestende Belgen in Nederland. Hallucinant, onbegrijpelijk en volstrekt onverantwoord was het politieke Rad van Fortuin dat werd gespeeld onder politici. Waar ze – om zelf de volle pot aan postjes te kunnen pakken – desnoods zelfs op het bankroet van het land wilden uitkomen.

In extreme crisissituaties als deze is de verandering van het alledaagse gedrag cruciaal. Het is dat wat de regering in lopende zaken de burgers heeft opgelegd, op voordracht van de wetenschappers. Om de besmetting niet verder te laten pieken. Het aantal patiënten dikt elke dag aan, als een sneeuwbal die van een berg is gegooid. Dat zal nog minstens een aantal dagen zo blijven. In de hoop dat de toename gestopt wordt door de buffer die sinds vrijdagavond en vanochtend geldt.

De woede van de politici over de tegendraadse burgers was groot. Ze ondermijnen die dam van noodzakelijke maatregelen die is opgeworpen. Er zijn blijkbaar mensen die denken dat het stoer is om zelfs nu de middenvinger op te steken of uit hoop op eigen gewin er niet om malen. Een kleine minderheid van volstreekte idioten bedreigt zo de werking van onze gezondheidszorg en kan zo onrechtstreeks doden op hun geweten hebben.

In uitzonderlijke crisissituaties als het coronavirus is het noodzakelijk om het gedrag te veranderen. Een kleine minderheid van de burgers die een grote verantwoordelijkheid draagt, deed dat niet. De overgrote meerderheid wel. Maar de politieke partijen langs beide kanten van de taalgrens gingen pas echt massaal in de fout.

Hun prioriteit dit weekend leek niet de zorg om de gezondheidszorg of de desastreuze gevolgen voor de economie. Maar electorale eisen uit tijden die er niet meer toe doen, vetes, wantrouwen, het toespelen van de zwarte piet naar elkaar. Zoals vanouds dus, zoals ze gewoon zijn. Blijkbaar is het vooral van staatsbelang wie vanaf nu elke dag de cijfers op tv mag voorlezen over het oplopende aantal coronapatiënten. Alsof een hond ervan wakker zou liggen wie dat doet.

De woede van de burger om dit ziekelijke gedrag zal nog groter zijn dan dat van de politici over de corona-ontkenners. Volmachten voor enkele weken of een noodregering van een jaar zijn beter dan niets. Maar ook weinig meer dan een schaamlapje. Misschien helpt het om het virus te verslaan, wat extreem urgent is. Een antwoord op de economische crisis die nog jaren kan aanslepen, is het niet. De politici spelen niet meer met vuur. Ze staan te kibbelen over wie de brandslang mag vasthouden en een medaille kan krijgen bij een razendsnel uitslaande brand.

Vlaming aan het roer bij bestrijding coronacrisis

“Belgen hamsteren wc-papier, Denen biefstuk”

Hans Kluge had ooit een huisartsenpraktijk tussen de vissers in Lombardsijde, maar is sinds enkele maanden directeur ‘Europa’ bij de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Met het oprukkende coronavirus belandde hij meteen in een gezondheidscrisis. “Of de maatregelen zullen volstaan? Dat weten we pas achteraf.”

ANTON GOEGEBEUR EN PIETER HUYBERECHTS

De voorbije weken reisde de 51-jarige Kluge non-stop tussen de 53 lidstaten van de Europese WHO. Van Oezbekistan over Macedonië tot – natuurlijk – Italië. Maar nu zit de topman vooral in zijn residentie in Kopenhagen, want Denemarken laat niemand nog reizen. Topontmoetingen moeten vanaf nu digitaal. “En dat lukt. Zo zie je maar dat niet voor alles het vliegtuig nodig is.”

Is België niet veel te laat in actie geschoten?

“Van bij het begin staan Maggie De Block (*Open VLD, minister van Volksgezondheid, nvdr.*) en ik met elkaar in contact. België heeft gedaan wat het moest doen. Het heeft de maatregelen opgeschreefd naargelang de situatie. En dat op een proportionele manier, zonder paniekzaaij, maar ook niet te laks. Nu is het zaak om de maatregelen nauwgezet op te volgen. Houd afstand. Doe zoals De Block het zo formidabel gezegd heeft: *Als ge ziek zijt, blijf in uw kot.*”

Merkel denkt dat 70 procent van de bevolking besmet kan geraken. Viroloog Marc Van Ranst gokt op de helft. Kunnen we dat nog voorkomen?

“Dat soort voorspellingen zijn onzinnig. Ik wil een punt maken: we moeten dit nu héél serieus nemen en niet te veel vooruitkijken. Of de maatregelen zullen volstaan, dat weten we pas achteraf. Hopelijk zijn ze zelfs te drastisch. Maar dan is het zoals bij een brandverzekering. Het is niet omdat je er een hebt, dat je hoopt dat je woning afbrandt.”

Roekeloze Belgen overspoelden afgelopen weekend Sluis want bij onze noorderburen waren de terrasjes toen wel nog open. Ook het Verenigd Koninkrijk lijkt zich weinig zorgen te maken. Is hun getalm gevaarlijk voor ons?

“Drastische maatregelen neem je liever te vroeg dan te laat. Maar Nederland en Duitsland zijn aan het kantelen. Beide landen gaan ook strakke maatregelen doorvoeren. Over het Verenigd Koninkrijk heeft u gelijk. Zij kunnen zeker een tandje bijsteken. Ik ben daar volop mee bezig. Ze hebben daar fantastische experts, maar die worden overruled door de politiek.”

Is het niet uw taak om tot een Europese strategie te komen?

“De Europese samenwerking kan beter. Maar het gaat hier wel om nationale bevoegdheden en vergeet niet dat wij 53 lidstaten hebben. Dat is dus niet alleen de EU. Wij hebben nu 40 missies lopen, coördineren de ontwikkeling van vaccins en nieuwe medicijnen en delen kennis met al wie daarom vraagt. Ook vanuit China delen we snel informatie.”

De draconische aanpak van China lijkt te werken. Hebben zij de zwaarste periode achter de rug?

“Het lijkt dat China de uitbraak onder controle aan het krijgen is. Dat danken de Chinezen ook wel aan de bestuursvorm. Die kan je niet vergelijken met hier. Wij zoeken een balans tussen volksgezondheid, sociale en economische maatregelen en mensenrechten.”

Begin volgend jaar hopen labo's al een vaccin te hebben. Kan dat?

“Absoluut. Maar voor veel mensen zal het te laat zijn. Een vaccin is er om te voorkomen, niet om te genezen. Of het niet sneller kan? Het vaccin moet veilig en effectief zijn. De studies vragen dus tijd.”

U stelt dat deze crisis ook opportuniteiten biedt. Welke ziet u dan?

“We leren ontzettend veel bij over het coronavirus, waarvan ook het SARS- en MERS-virus deel uitmaken. En we leren hoe we moeten omgaan met een pandemie. Dit gaat ons sterker maken om toekomstige gezondheidscrisisen te counteren op wereldniveau. Maar denk ook aan klimaat en telewerken. Dit biedt kansen voor HR. Plots heeft iedereen door dat je niet voor iedere vergadering het vliegtuig in moet. En het is *back to basics*. We herontdekken solidariteit. Mensen praten weer met én zorgen voor elkaar.”

Heeft u wc-rollen gehamsterd?

“Ach, laat het uit. Het is geen oorlog. Ik ben uit nieuwsgierigheid wel gaan kijken hier in Kopenhagen. Enkel de biefstuk – heilig voor Denen – was weg. Laat je niet gek maken door paniekberichten op sociale media. Er zijn mensen die daar moedwillig foute berichten op plaatsen. Daar moet hard tegen worden opgetreden.”

Mogelijk raakt helft van bevolking besmet

Gisteren stond de teller op 886 besmettingen in ons land, dat zijn er bijna 200 meer dan de dag voordien. De FOD Volksgezondheid verwacht de komende dagen een toename van het aantal besmettingen. “De echte piek komt pas over een maand”, zegt viroloog Marc Van Ranst.

Het aantal overlijdens in ons land steeg afgelopen weekend naar vier: de slachtoffers waren 73, 80, 86 en 90 jaar. Nog 163 besmette patiënten waren zaterdag opgenomen in het ziekenhuis, van wie 33 op intensieve zorgen. Zeer zware ziekteverschijnselen komen overigens niet enkel bij ouderen voor: in **Nederland** ligt een zestienjarige jongen zonder eerdere medische klachten op intensieve zorgen.

Hoewel bij ons ook al meerdere baby's en peuters positief getest hebben, zijn de meeste besmettingen bij mannen vastgesteld in de leeftijdsgroep 45 tot 49 jaar, bij vrouwen tussen 40 en 44 jaar. En ook de categorie van vijftigers scoort hoog, terwijl in Italië de grootste groep besmettingen bij 70-plussers is te vinden. Volgens experts komt dat verschil doordat het virus in ons land is binnengebracht door de actieve bevolking, zoals zakenmensen of toeristen die gingen skiën in Italië. Waarom er in Vlaanderen meer gevallen zijn dan in Wallonië, is nog onduidelijk, klinkt het bij Sciensano. “Wellicht per toeval, omdat bijvoorbeeld meer Vlamingen gingen skiën in Italië.”

Internationale wetenschappers schatten dat in totaal 60 à 70 procent van de bevolking besmet kan geraken, maar viroloog Marc Van Ranst houdt het – op basis van de huidige modellen – op 50 procent. “De meesten zullen weinig symptomen ondervinden, een deel zal vier à vijf dagen koorts maken, en dan is er nog een deel dat heel erg ziek zal worden en zelfs overlijdt. De piek zal nog niet voor deze week zijn. Die is moeilijk te voorspellen, maar we zitten er nog zeker een maand vanaf. En dan ben ik nog optimistisch. Hopelijk kunnen de **maatregelen** het afvlakken.”(sir)

Gedaan met grensoverschrijdend gedrag: ook Nederlandse horeca op slot

In de Nederlandse grensstreek een frisse pint gaan drinken nu de cafés bij ons dicht zijn? Vergeet het maar. Onze noorderburen beslisten gisteren dat ook daar alle horeca op slot gaat, samen met de scholen. Afgelopen weekend was zware kritiek gekomen op de vele Vlamingen die de grens overstaken op zoek naar vertier of om koopjes te doen. “De Belgen zijn altijd welkom, maar nu even niet.”

JENS VANCAENEGHEM, JUNIOR VERBEEKE EN DIETER VERSCHOOREN

Het begon al vrijdagochtend in café Jopie, 's avonds de betere danskeet van Sluis, de Zeeuws-Vlaamse gemeente op een boogschuit van Knokke. Rond middernacht, luttele minuten nadat de horeca in België in lockdown ging, doken de eerste polonaises met landgenoten er op. En ook zaterdag was West-Vlaams er de voertaal. “We deden onze deuren open om 11 uur, en het was meteen boem patat”, zegt garçon Wesley de Haan.

De aanwezige Belgen waren speciaal naar Sluis gereden voor een frisse pint. “Ik ben uitbater van Hotel Montanus in Brugge. Voor mij is de hele situatie een ramp, en daarom wil ik mijn gedachten even verzetten”, zegt Jo Dezutter, die er samen met zijn fietsvrienden van De Putters uit Oostkamp enkele biertjes achterover sloeg. “Of dit niet gevaarlijk is? Iedereen mag wel gewoon gaan werken en de bus nemen. Dus ik vind het allemaal toch een beetje relatief.”

Hetzelfde verhaal in Nieuw-Namen, een klein Nederlands dorpje dat aanschurkt tegen Kieldrecht. Aan de toeg van café t' Rost Zand klonk het unaniem dat de sluiting van de cafés in België “belachelijk” is. Zo ook bij Mark Van den Branden, die de zaak waar hij werkt, in Sint-Niklaas, gesloten ziet worden tot begin april. “Dan komen we maar naar Holland, hé. Het bier smaakt hier hetzelfde, en iedereen *klapt* hier Vlaams.”

Ook in de winkelstraten was het bij momenten over de koppen lopen, en de Belgische nummerplaten kleurden onmiskenbaar de parkings.

“Ongepast creatief”

De massale trek naar Nederland kon op weinig begrip rekenen. Minister van Binnenlandse Zaken Pieter De Crem (CD&V) en Vlaams minister-president Jan Jambon (N-VA) veroordeelden het coronatoerisme scherp. “Wij betreuren dat een aantal mensen meent ongepast creatief te moeten zijn”, zei die laatste. “Als je in Nederland op café gaat, heeft dat net hetzelfde effect als bij ons. Een grens is geen grens voor een virus.”

Dat hebben ze in Nederland intussen ook begrepen. Het was de Middenstandsvereniging Sluis zelf die als eerste ingreep door 2.500 parkeerplaatsen af te sluiten. Na een spoedberaad met de burgemeester werd dat verstrengd tot een sluiting van alle winkels, cafés en restaurants. “De Belgen zijn altijd welkom, maar nu even niet”, zei Jon Lonink, voorzitter van de Veiligheidsregio Zeeland, tegen de Nederlandse krant PZC.

Diezelfde Lonink had gisteren opgeroepen om op nationaal niveau maatregelen te nemen tegen het coronatoerisme. Lang moest hij niet wachten op een antwoord. Gisteravond maakte de Nederlandse regering bekend dat over het hele land alle cafés en restaurants om 18 uur dicht moesten, samen met andere plekken waar veel mensen samenkomen. Versta: sport- en fitnessclubs, sauna's, seksclubs en coffeeshops. Het cafétoerisme is deel van de reden waarom de horeca nu op slot gaat, zei minister van Medische Zorg Bruno Bruins. “Dat vinden we onwenselijk, daarom nemen we deze maatregel.”

Ook de scholen gaan dicht tot 6 april, behalve voor kinderen van ouders met cruciale beroepen. De winkels blijven voorlopig wel open, maar het is duidelijk dat u beter niet meer naar **Nederland** trekt om te shoppen.

20 mensen overleden

Bij onze noorderburen zijn al 1.135 mensen besmet met het **corona**virus, 20 mensen kwamen er al om het leven. “De kans is reëel dat je iemand tegenkomt die besmet is met het **corona**virus”, zegt viroloog Steven Van Gucht, voorzitter van het wetenschappelijk **corona**comité. “Die besmet op zijn beurt twee tot drie mensen, en zo krijg je weer een hele besmettingsketting.” Bovendien: in Sluis, Breskens en Cadzand kun je toch niet meer parkeren. Ook daar liggen de straten er de komende dagen volkomen verlaten bij.

p. 12

Geen enkel land ter wereld ontsnapt aan corona

Wereldwijd zijn er 181.200 coronabesmettingen geteld. 7.114 mensen zijn aan het virus gestorven. Voor het eerst sinds de uitbraak van COVID-19 zijn er meer gevallen bijgekomen in de rest van de wereld dan in China zelf. Steeds meer Europese landen sluiten daarom hun grenzen. Het virus heeft intussen ook Zuid-Amerika bereikt.

FRANK POOSEN EN ARTHUR DE MEYER

Europa

Duitsland beperkt sinds gistermorgen 8 uur het verkeer aan de grenzen met Frankrijk, Oostenrijk en Zwitserland, om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Voor goederenverkeer en pendelaars blijft de grens wel open. Gisteravond kondigde kanselier Merkel aan dat, op supermarkten, apotheken, banken en tankstations na, vrijwel alle handelszaken en horeca dicht moeten. Ook mogen Duitsers niet langer op vakantie gaan in het binnen- en buitenland.

Frankrijk gaat in lockdown. Vanaf vanmiddag zijn enkel de strikt noodzakelijke verplaatsingen toegelaten. “We zijn in oorlog”, zei president Macron meerdere malen tijdens een toespraak gisteravond. Om een overrompeling van de ziekenhuizen te vermijden, zal een militair hospitaal ook burgers opvangen.

In **Nederland** zijn in 24 uur tijd nog eens vier mensen overleden aan het coronavirus dat daar nu al aan 24 mensen het leven heeft gekost. De Nederlandse regering kondigde naar Belgisch voorbeeld de sluiting van alle horecazaken aan. Dat veroorzaakte onder andere lange files aan coffeeshops in de grote steden, omdat iedereen nog een voorraad cannabis wilde inslaan voor de volgende weken.

Ook **Spanje** neemt drastische maatregelen. “Om de curve af te vlakken” heeft de Spaanse minister van Buitenlandse Zaken de grenzen met de buurlanden gesloten, en dat voor minstens 15 dagen. Het Spaanse leger viel gistermiddag binnen in een fabriek waar mondkapen worden gemaakt en nam 150.000 exemplaren in beslag. Ze werden onmiddellijk verdeeld over enkele ziekenhuizen in Madrid.

In het **Verenigd Koninkrijk** heeft premier Boris Johnson de bevolking gevraagd om onnodig contact en onnodige reizen te mijden. Ook vraagt hij de bevolking niet meer naar pubs, theaters en discotheken te gaan, ze sluiten doet hij alsnog niet.

Denemarken doet al zeker tot 13 april de deur op slot voor toeristen en buitenlanders die geen dringende reden hebben om het land binnen te komen – voor voedsel en goederentransporten blijft de grens open.

De Griekse regering besliste gistermiddag dat elke reiziger die, ongeacht zijn nationaliteit, aankomt in **Griekenland** twee weken in quarantaine moet. Alle winkels sluiten er, behalve supermarkten, apotheken en tankstations.

Italië blijft de lijst met besmettingen in Europa aanvoeren en rondt de trieste kaap van meer dan 2.000 doden. Het is het zwaarst getroffen land, na China.

Nationale Veiligheidsraad scherpt coronamaatregelen nog wat verder aan

“Ongezien sinds het ontstaan van België”

De Nationale Veiligheidsraad scherpt de coronamaatregelen nog wat verder aan. En het is van moeten, zeggen de ministers, want het virus grijpt steeds verder om zich heen. “Zotte stoten zoals die van afgelopen weekend, lockdownparty’s en mensen die naar Nederland gingen, doen de curve alleen maar stijgen”, zegt minister van Volksgezondheid Maggie De Block (Open VLD).

ARNOUT GYSSELS, MATTHIAS VERBERGT EN ANTON GOEGBEUR

“Dit is géén lockdown. Iedereen mag uit zijn huis. Iedereen mag blijven werken.” Minister van Volksgezondheid Maggie De Block (Open VLD) is formeel. Maar na afloop van de Nationale Veiligheidsraad hebben zij en haar collega’s de maatregelen tegen de coronacrisis wel nog aanzienlijk aangescherpt. (zie hiernaast)

Veel anders zat er niet op. De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) drong er bij Europa op aan dat elke lidstaat de “meest drastische” maatregelen moest nemen tegen het virus. “Men moet de inspanningen verdubbelen, zelfs verdrievoudigen.” Frankrijk kondigde al een lockdown aan, maar de situatie dreigt ook hier uit de hand te lopen.

“Zotte stoten zoals die van afgelopen weekend, lockdownparty’s en mensen die naar Nederland gingen, doen de curve alleen maar stijgen”, zegt De Block. “De maatregelen die we nemen zijn ongekend sinds het ontstaan van België”, vult minister van Binnenlandse Zaken Pieter De Crem (CD&V) aan. “Maar er is geen andere optie.”

In stapjes

Dat de ministers weer dik drie uur bijeenzaten, had deze keer niets te maken met onenigheid over de maatregelen. Wel over de details en de juridische moeilijkheden. De beslissingen moeten over het hele grondgebied gelden, terwijl de situatie helemaal anders is in Brussel dan in pakweg de Oostkantons.

Maar het pakket van maatregelen aanscherpen is geen slechte zaak, zegt viroloog Marc Van Ranst. “Maatregelen moet je in stapjes nemen, dan kan je ook in stapjes teruggaan. De vorige maatregelen volstonden niet. Als viroloog zeg ik ja tegen een complete lockdown. Maar als het kan, dan op een vriendelijke manier. Dat mensen buiten kunnen komen, is op zich geen probleem. Zolang ze maar afstand houden. Buitenlucht is gezond. We moeten proberen rekening te houden met mensen die op een appartementje zitten zonder terras.”

Tot helft patiënten op intensieve zorgen is jonger dan 50 jaar

Jong, gezond en dan plots doodziek

Spoedartsen vragen met aandrang dat ook dertigers, veertigers en vijftigers de coronamaatregelen strikt opvolgen. In veel ziekenhuizen zagen ze de voorbije dagen een toevloed van patiënten in die leeftijdscategorieën. En ze zijn er erg aan toe. “Ook mensen in de fleur van hun leven worden doodziek en dreigen nadien wekenlang te moeten revalideren.”

WERNER ROMMERS

Spoedartsen Jan Stroobants (Ziekenhuisnetwerk Antwerpen) en Ignace Demeyer (OLV Aalst) bevestigen wat dokters en verplegend personeel al enkele dagen opmerken. In veel ziekenhuizen worden veel relatief jonge mensen binnengebracht die er erg aan toe zijn door het coronavirus. Bij ons zijn er geen exacte cijfers, maar in Nederland is de helft van de coronapatiënten op de afdeling intensieve zorgen jonger dan 50.

“Dertigers, veertigers, vijftigers worden binnengebracht met soms relatief lichte ademhalingsproblemen, sommigen maken zich eigenlijk weinig zorgen. Maar dan plots verslechtert hun toestand heel snel, ontwikkelen ze razendsnel ernstige longproblemen”, zegt de Aalsterse spoedarts Ignace Demeyer.

Hij beklemtoont dat veel van die mensen een “blanco medische voorgeschiedenis” hebben en de dagen ervoor vaak maar zeer milde klachten hadden. Het gaat dus niet om mensen met een sowieso al zwakke gezondheid of om mensen die veel te laat bij hun huisarts aan de alarmbel trokken.

“Sommige patiënten zullen fysiek nooit meer hun oude niveau halen” DIEDERIK GOMMERSVOORZITTER VERENIGING VOOR INTENSIVE CARE

Stroobants: “De situatie vandaag bewijst dat iedereen – niet alleen ouderen – de coronamaatregelen bijzonder strikt moet opvolgen.” Demeyer bevestigt: “Zonder je af van anderen, zodat je niet besmet geraakt. Dat is nu de voornaamste raad die we kunnen geven.”

Weken revalideren

Mensen die besmet zijn met corona en jonger zijn dan 50 jaar sterven zelden aan de ziekte. Maar de gevolgen van hun ziekenhuisverblijf kunnen zeer ernstig zijn. Zo schetsen Nederlandse spoedartsen dat ze al heel wat veertigers gedurende lange tijd – 14 dagen tot soms zelfs 3 à 4 weken – in slaap moesten brengen, om hen “mechanisch te beademen”. “Ze zijn door de gevolgen van het coronavirus zo uitgeput dat ze gewoonweg niet meer zelfstandig kunnen ademen”, zegt Diederik Gommers, voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Intensive Care.

De patiënten verliezen als gevolg van die langdurige beademing kilo’s spieren en moeten dan weken – tot zelfs maandenlang – herstellen. “Sommigen zullen fysiek nooit meer hun oude niveau halen”, waarschuwt Gommers.

Meer besmettingen

Dat veel dertigers, veertigers en vijftigers besmet zouden geraken met corona, stond als een paal boven water. “Het zijn vooral mensen uit die leeftijdsgroepen die onlangs naar het buitenland zijn geweest om te skiën, of voor een citytrip of zakenreis en zo besmet geraakten”, aldus Stroobants.

Ook gisterochtend – bij de dagelijkse bekendmaking van de nieuwe besmettingscijfers – bevestigde viroloog Steven Van Gucht (Sciensano) dat het merendeel van de 109 nieuwe besmettingen in de leeftijdscategorie 40-49 jaar gebeurde. Hij blijft evenwel beklemtonen dat het gros van die mensen “slechts lichte ziektesymptomen zal ontwikkelen” en dat het vooral ouderen zullen zijn die aan de gevolgen van het coronavirus overlijden.

Waarom de ene gezonde veertiger maar milde klachten ontwikkelt, terwijl zijn even gezonde leeftijdsgenoot levensgevaarlijk ziek wordt, is onduidelijk. “Mogelijk heeft het iets te maken met het afweersysteem dat bij hen volledig doorschiet”, aldus Gommers.

In ons land waren gisteren in totaal al tien mensen aan het virus overleden, tussen 73 en 90 jaar oud.

Trap verven

Terwijl om mij heen de wereld schokkend tot stilstand komt, doe ik wat ik altijd doe: soms ga ik voor het raam staan en ik kijk naar buiten. Naar wandelende mensen, die op weg zijn naar andere mensen. Ik ben jaloers op mensen die lopen alsof ze ergens naartoe gaan. Zeker weten doe je het niet. Ze kunnen ook net doen alsof.

Er valt momenteel weinig naar iets toe te lopen. Steeds meer bestemmingsplekken worden gesloten, en dat leidt tot verrassende sociale bewegingen. Mijn dochter belde mij zojuist op en vroeg of ik ook mijn trap ging schilderen. Ik vroeg haar waarom ik dat zou moeten willen. “Iedereen schildert opeens zijn trap. Ik zag het op de televisie. Rijen dik, met een pot verf in hun hand in de verfwinkel.”

Ik moest gaan zitten. Dat was een reflex die ik niet meteen had voorspeld. Dus dát gingen al die mensen doen die ik voorbij zag lopen. Hun trap verven. Ik probeerde mij daar iets bij voor te stellen. Een gesprek met een arts. “Meneer Dijkshoorn, u bent besmet. Wij raden u aan drie weken thuis te blijven.” En dan meteen de belangrijkste vraag stellen: “Zal ik mijn trap Engels Baksteen Bruin verven, of zal ik het meer in de terracotta-hoek zoeken, dokter?”

Mijn dochter ging door. “In de tuincentra kunnen ze de drukte bijna niet aan. Iedereen wil potgrond.” Ik viel weer even stil. “Om te eten?” Ze legde me uit dat de mens behoefte had aan vrolijkheid, aan het kijken naar groei tegen beter weten in. Lekker plantjes kijken.

Ik vind dat een vernietigend verdrietig beeld. Je zou bijna zeggen dat we de bodem van deze crisis al hebben bereikt. Er waart een virus door de wereld, iedere dag sterven er mensen, niemand weet wat de juiste strategie is en in **Nederland** kijken ze, met een natte trap vlak naast zich, naar een langzaam groeiende struik platte peterselie.

Afwisselend geven Lotte Debrouwere en Nico Dijkshoorn hun eigen kijk op de actualiteit.

Verscherpte grenscontroles in Knokke

Nederlanders zijn niet langer welkom in **Knokke-Heist**. Burgemeester Leopold Lippens vindt dat onze noorderburen te laks optreden in de **corona**crisis en verscherpt daarom de grenscontroles.

Justitie zal de naleving van de verscherpte **coronamaatregelen** intensief opvolgen en hardleerse overtreders bestraffen. Daardoor blijven andere taken langer op de plank liggen. Ook **de opsluiting van bepaalde veroordeelden** wordt opgeschoven, wat wel helpt om de gevangenen **corona**vrij te houden.

De gemiddelde **bezettingsgraad in treinen** bedroeg gisteren 12 procent. Tijdens de spitsuren waren de treinen voor 20 procent gevuld. Ook bij De Lijn is de bezettingsgraad op bussen en trams 50 tot 80 procent lager.

Kappers zijn niet te spreken over de nieuwe **maatregelen** waarbij hun zaak mag openblijven, op voorwaarde dat ze slechts één klant tegelijk binnenlaten. Ze vinden het “absurd en onveilig” en willen dat de overheid de sector sluit. “De gezondheid is ook in onze sector belangrijk”, zegt Jef Vermeulen, ondervoorzitter van de federatie van Belgische kappers. “De juiste snit is momenteel niet aan de orde.”

Om het tekort aan mondmaskers aan te pakken, is **maakjemonddmasker.be** gelanceerd. Op de website staat een handleiding aanbevolen door de FOD Volksgezondheid, nagekeken door spoedartsen en virologen “omdat patronen die eerder circuleerden, niet altijd veilig zijn”.

Volgens het kabinet van minister van Volksgezondheid Maggie De Block zijn wel 15 miljoen maskers op weg naar ons land. (evdg)

Experts voorzichtig optimistisch dat drastische aanpak loont

“We hebben virus bij het nekvel. Nu volhouden”

Er is een zeer voorzichtig optimisme over de aanpak van de corona-uitbraak in ons land, tenminste wanneer we met z'n allen de komende dagen en weken de maatregelen rigoureus blijven opvolgen. “We hebben het virus bij het nekvel gegrepen, maar het spartelt nog hard tegen”, aldus viroloog Steven Van Gucht (Sciensano). Hij hoopt dat de cijfers van het aantal ziekenhuisopnames volgende week stabiliseren.

WERNER ROMMERS

Het voorzichtige optimisme staat tot dusver in fel contrast met de jongste cijfers. Donderdag werd bekendgemaakt dat opnieuw 187 besmette mensen in het ziekenhuis moesten worden opgenomen, de grootste stijging tot nog toe. Het brengt het totale aantal coronapatiënten in de ziekenhuizen op bijna 640, van wie er 130 erg aan toe zijn en op de afdeling intensieve verzorging liggen. Intussen zijn 21 mensen overleden. Ter vergelijking: Nederland had gisterenmiddag al 76 overlijdens geregistreerd. En er is ook goed nieuws: al 155 patiënten hebben het ziekenhuis weer mogen verlaten.

De komende dagen mogen we een verdere schrikbarende stijging van de cijfers verwachten, zo waarschuwde viroloog Marc Van Ranst (KU Leuven) gisteravond in *Het Journaal*. “Ik garandeer u dat we over een paar dagen het aantal ziekenhuisopnames en doden van vandaag nog weinig gaan vinden. Het is natuurlijk verschrikkelijk om zoiets te moeten zeggen, maar het is de realiteit.” Nog volgens Van Ranst zal de corona-epidemie in totaal zo'n tien weken duren.

En toch zijn de experts voorzichtig positief. Het komt er volgens viroloog Steven Van Gucht (Sciensano) de komende dagen en weken op aan de preventie maatregelen strikt te blijven toepassen. “Als de bevolking dit goed volhoudt, kunnen we de epidemie controleren.” De viroloog acht het in dat geval mogelijk dat het aantal ziekenhuisopnames vanaf begin volgende week zal beginnen te stabiliseren.

De specialisten baseren zich daarvoor op eigen inschattingen, maar ook op bevestigingen onder de bevolking die uitwijzen dat mensen massaal doen wat van hen wordt gevraagd: afstand houden en thuisblijven, de intussen beruchte *social distancing*.

De ziekenhuizen in ons land – met samen 1.900 *intensive care*-bedden – zijn de situatie nog steeds meester, beklemtoont zowel Van Gucht als Van Ranst. Het tekort aan beschermend materiaal raakt stilaan opgelost. En op dit moment is geen enkel ziekenhuis overbevestigd, “en kan iedereen nog steeds op kwaliteitsvolle manier worden geholpen.”

Dat staat in schril contrast met Zuid-Europese landen als Spanje en Italië, waar de situatie niet langer onder controle is. In Italië zijn er nu zelfs meer doden te betreuren dan in China. En in Spanje stierf gisteren gemiddeld om het kwartier iemand aan de gevolgen van het virus.

Langzaam afbouwen

Hoe het voor ons land verder moet, hangt af “van de verdere evolutie van de cijfers”, beklemtoont Van Gucht. Hij waarschuwt evenwel dat de maatregelen niet plots weer gaan verdwijnen. “Ze zullen langzaam worden afgebouwd, waarbij we regelmatig moeten bekijken of het afvoeren van een maatregel niet plots een nieuwe stijging van het aantal coronabesmettingen veroorzaakt.”

Om de situatie in ons land onder controle te blijven houden, wordt in regeringskringen bekeken of er desnoods reisbeperkingen moeten komen. “Zolang in andere Europese landen de situatie niet duidelijk

onder controle is, lijkt het niemand verstandig Belgen naar ginder te laten reizen, of mensen uit die regio's in ons land toe te laten, al zeker niet zonder een grondige screening.”

Viroloog Marc Van Ranst is het daarmee eens. Het zou ertoe kunnen leiden dat we deze zomer maar naar een handvol Europese landen op vakantie mogen en dat Belgische muziekfestivals mogelijk buitenlandse bezoekers moeten weigeren.

Econoom Paul De Grauwe pleit voor miljardenplan om onze economie te redden

“Politici, haal die bazooka boven”

Voor één keer mag het: met geld gooien. En het moet veel zijn. En snel. Paul De Grauwe, econoom van de London School of Economics, snapt niet waarom onze regeringen zo treuzelen. “We moeten vermijden dat deze tijdelijke crisis onze economie permanent aantast”, zegt hij. En daarom moeten we nu even niet naar de stand van de Belgische rekening kijken.

FARID EL MABROUK

De Kamer keurde gisteren nog maar eens een begroting van voorlopige twaalfden goed. Daarin wordt alvast één miljard euro uitgetrokken om tegemoet te komen aan de eerste noden van de coronacrisis. Dat er nog meer komt, is zeker. Financiënminister Alexander De Croo (Open VLD) gaf de bedrijven en particulieren al twee maanden uitstel om hun belastingen te betalen, volgens hem goed voor 4,5 miljard euro. En ook particulieren die door de crisis hun hypothecaire lening tijdelijk niet meer kunnen betalen, kunnen bij hun bank straks gaan praten over uitstel, maakte bankenfederatie Febelfin bekend.

Maar andere landen pakken uit met een miljardenplan: in Duitsland is er sprake van 500 miljard, Madrid trekt 200 miljard uit, Parijs 350 miljard. Zover zijn we in België niet. Maar het besef dat het nodig is, sijpelt door. N-VA pleit nu al voor een pakket van 70 miljard. En ook economen trekken aan de alarmbel.

Moet ook België de portemonnee veel meer opentrekken?

Paul De Grauwe: “Ook wij moeten ten volle onze bazooka gebruiken. We hoeven daar zeker geen schrik voor te hebben, want Europa en de ECB zullen ons wel indekken. Het is nu crisis en we hebben het absoluut nodig. We moeten onze schroom en alle taboes opzijzetten. We kunnen het ons niet permitteren de gevangene te blijven van onze schrik. We moeten in het rood durven te gaan en zo beletten dat onze economie implodeert. Kijk naar de Europese Centrale Bank, die zonet heeft beslist om 750 miljard euro in de economie te pompen via het opkopen van obligaties. De middelen zijn er. We moeten ze ook durven in te zetten.”

Veel landen hebben ondertussen hun begroting op orde, zoals Nederland en Duitsland. Wij zijn armlastig gebleven en hebben een groot tekort en een torenhoge schuld.

“Maar allez! In Italië is dat nog veel erger. En Spanje en Frankrijk zitten in hetzelfde schuitje. Of kijk naar de Verenigde Staten, daar is de staatsschuld even groot als in België. We kunnen het ons dus wél permitteren en we hebben de middelen. Als we het niet doen, zal de schade voor onze economie nog veel groter zijn. En als de economie verder de dieperik in gaat, zal dat onze begroting nog veel meer kosten.”

Wat moet er dan precies gebeuren?

“Het gaat niet om één maatregel, maar om een verzameling aan maatregelen. Bijvoorbeeld in de tijdelijke werkloosheid. Maak dat systeem zo soepel mogelijk en verhoog de uitkering die mensen krijgen.”

Hoeveel dan?

“Je moet het bedrag van de uitkering verhogen, zodat tijdelijk werklozen genoeg koopkracht hebben. Anders daalt de consumptie te veel en heeft dat weer een negatief effect op de economie. Waarom krijgen die mensen geen 80 of zelfs 90 procent van hun loon? (Nu is dat 70 procent, nvdr.) Bedoeling

is dat mensen het verschil bijna niet voelen. Sommigen zullen opwerpen dat dat veel kost, maar het is alleen maar een tijdelijke maatregel.”

Wat moet de regering doen om bedrijven te helpen?

“We mogen niet toelaten dat bedrijven massaal over de kop gaan door een tijdelijke crisis. Die bedrijven moeten we dus financieel steunen. We willen toch niet dat Brussels Airlines failliet gaat? We moeten nu ook weer geen cadeaus gaan uitdelen aan wie het niet nodig heeft, zoals in de VS, waar iedereen 1.000 dollar zou krijgen. Maar iedereen die het broodnodig heeft, moet steun krijgen.”

Moet de regering focussen op grote bedrijven en strategische sectoren? Of gewoon iedereen helpen?

“Alleen grote bedrijven helpen zou een ramp zijn. Ons economisch weefsel is veel meer dan de grote bedrijven. We mogen niet toelaten dat een deel van onze kmo's verdwijnt, want dat zou een catastrofe zijn. Veel middenstanders zitten nu al op hun tandvlees en moeten worden geholpen. Ook zij moeten deze periode zien te overleven.”

Dralen onze regeringen te veel?

“Er is te veel schrik. De Amerikaanse president Franklin D. Roosevelt zei ooit dat het enige wat we moeten vrezen onze vrees zelf is. Ook nu dreigt dat gevaar. Vandaar mijn oproep: politici, verdorie, zet alle bekommernissen over onze begroting en onze schuld opzij. We moeten absoluut verhinderen dat we in een neerwaartse spiraal terechtkomen. Dit is nu een tijdelijk probleem, maar we moeten vermijden dat we onze economie permanente schade toebrengen. Laten we dus niet wachten. Net zoals we dat met de aanpak van het coronavirus niet kunnen doen, kunnen we dat ook met onze economie niet.”

Werkgeversorganisatie Voka berekende dat deze crisis ons 16 miljard euro gaat kosten.

“Het is uiteraard zeer moeilijk om dat nu al precies te gaan berekenen, maar als onze economie straks volledig platligt, zal de schade nog veel groter zijn.”

Kan Europa ook niet veel meer doen?

“De Europese Centrale Bank heeft ongelimiteerde mogelijkheden en kan geld creëren uit het niets. Als ze wil, kan ze zelfs alle Belgische obligaties opkopen. Maar de instelling heeft aangekondigd dat ze 750 miljard gaat injecteren in de economie. En als het moet, zal er later nog meer geld op tafel komen.”

Dat klinkt toch geruststellend.

“Nog eens: de middelen zijn er. We moeten alleen onze schroom opzij schuiven. Laten we doen zoals de andere landen en de vrees voor onze begroting laten vallen.”

Nazorg

PETER MIJLEMANS

De maatregelen in de strijd tegen het coronavirus blijven in sneltempo toenemen. Wie een jaar geleden gezegd had dat we ooit onze grenzen weer zouden sluiten, werd voor gek verklaard. Het zal niet met veel goesting geweest zijn dat de noodregering die beslissing nam. Het was wel noodzakelijk. Een deel van onze landgenoten kan het nog steeds niet laten foert te zeggen tegen de maatregelen die zijn afgekondigd. Ze steken de grens over om te ontsnappen aan de maatregelen die in dit land gelden. Zo wegen ze op het effect dat onze lockdown licht zou moeten opleveren: het beheersen en afvlakken van de piek van besmettingen.

Onze buurlanden zijn echt niet het beste voorbeeld om te volgen. Nederland reageerde laks en te laat. Duitsland heeft nog altijd niet de minste vorm van lockdown. En over het Kanaal is het al helemaal chaos en werd gisteren pas ingegrepen. Hoewel het dodental daar sneller oploopt dan aanvankelijk in Italië. Het is het tragische bewijs dat de Europese Unie geen blok is, maar dat – als het water aan de lippen staat – elk land aan zichzelf denkt en Charles Michel machteloos moet toekijken. Dus nu kunnen we die anders graag geziene burens echt wel even missen.

België is in Europa stilaan een voorbeeld voor de aanpak van de coronacrisis. Het heeft met meer dan alleen de kordate aanpak te maken om de besmettingen onder controle te krijgen. We blijven ook diepmenselijk. De grote ziekenhuizen van dit land hebben regels opgesteld om een laatste groet te kunnen brengen aan zij die de aanval van het virus niet zullen overleven. De komende dagen en weken zal het aantal sterfgevallen nog blijven toenemen. Terwijl het in die ziekenhuizen al alle hensen aan dek is, wordt ook aan de noodzakelijke nazorg gedacht van wie achterblijft. Dat geeft een gevoel dat we de situatie aankunnen. Als echt iedereen zich aan de maatregelen houdt. De zorgsector heeft al applaus en een eerbetoon met witte lakens gekregen. Ze verdienen het de komende weken elke dag opnieuw voor elke seconde van hun professionele inzet. Maar ook om hun diepmenselijk medeleven. Ze zorgen voor ieder van ons die op welke manier ook getroffen wordt door het virus. Niet alleen voor wie ziek is.

1In tijden van crisis is het gezond om helder te communiceren, de waarheid te zeggen en unisono te klinken. Dat deed ook het hoofd intensieve zorg van het UZ Leuven. “Als we de overbelasting van ziekenhuizen kunnen vermijden, zal de mortaliteit rond de 2 à 3 procent zitten.”

2In tijden van crisis is het gezond om helder te communiceren, de waarheid te zeggen en unisono te klinken. Dat deed ook de professor infectieziekten uit Gent. “De mortaliteit zit rond 3,5 procent van de gediagnosticeerde gevallen, dus dat valt zelf uit te rekenen.”

3In tijden van crisis is het gezond om helder te communiceren, de waarheid te zeggen en unisono te klinken. Dat deed ook de epidemiologe in Italië. “Sterftecijfers kan je eigenlijk alleen berekenen aan het einde van de epidemie, als iedere geïnfecteerde óf genezen óf overleden is.” Zo is dat nu eenmaal.

1In tijden van **lockdown** *light* is het belangrijk om je zinnen te verzetten en bezig te blijven. De - **Nederlandse** cabaretier raden we alvast mens- erger-je-niet aan. Hij maakte zich in **corona** tijden druk omdat hij in Gent een LEZ-boete kreeg, omdat hij daar nog nooit van gehoord had.

2In tijden van crisis is het belangrijk na een zware dagtaak ook voor de nodige ontspanning te zorgen. De minister van Volksgezondheid schrijven we een dagelijks spelletje memory voor, zodat ze haar rinkelende gsm niet meer uit haar bh moet vissen tijdens een persconferentie.

3In tijden van afgelaste concerten kan men de tijd doden door al spelenderwijs wat bij te leren. De - **Nederlander** die knuffelen promoot tegen **corona**, raden we het rappende kinderspel *Ollekebolleke-riebusolleke* aan. “Al wie handen of tanden laat zien, krijgt tien doefen en een kneep.” (pmm)

Het Nieuwsblad, 24-03-20

p. 9

Vlamingen in rampgebied: “Gelukkig is er pizza”

Is de situatie bij ons ernstig, in Spanje en Italië is ze ronduit dramatisch. Enkel uit broeihaard Wuhan kwam er gisteren hoopvol nieuws: na twee maanden **lockdown** wacht opnieuw de buitenlucht. Vijf Vlamingen in rampgebied getuigen over hun situatie. “Blijf rustig en aanvaard je lot.”

PIETER HUYBERECHTS

if

Jonas Dreesen (28) ziet hoe Amsterdam schippert tussen groepsimmunitet en **lockdown**

“Je ziet helaas nog steeds groepsyoga in parken”

- **Nederland** telt intussen 4.749 besmettingen, 213 **Nederland**ers stierven.

- De overheid koos geruime tijd voor de theorie van groepsimmunitet, in tegenstelling tot de buurlanden.

- Sinds gisteren verbiedt Nederland dan toch alle samenkomsten tot 1 juni.

Hij zet geen voet buiten, de vanuit Leefdaal naar Amsterdam uitgeweken Jonas Dreesen (28). Reden: de Nederlandse overheid die lang voor groepsimmunititeit koos. “De Amsterdammers houden te weinig rekening met de regel van 1,5 meter afstand.”

“Amsterdams burgemeester Femke Halsema noemt een nakende lockdown rampzalig”, vertelt de assistant-manager bij Carhartt Wip vanuit de Nederlandse hoofdstad. “Een vrije stad als Amsterdam on lock zetten, boezemt duidelijk angst in.” Dreesen ziet hoe Nederland gisteren dan toch noodgedwongen een bocht maakte. Van groepsimmunititeit – het virus laten woekeren om de immunititeit te versterken – naar een verbod van alle samenkomsten tot 1 juni. “Het is allemaal verwarrend, waardoor mijn vriendin en ik ons al een tijdje zelf in quarantaine hebben gezet. Onze vrienden hier doen dat ook. We mogen wel nog naar buiten, maar moeten anderhalve meter afstand houden. Helaas houden de Amsterdammers daar weinig rekening mee. Omdat de sportscholen dicht zijn, zie je sporters hier samentropen in parken om yoga te doen of bootcamps te houden. Echt dom.”

Ook in Nederland, zegt hij, zijn er intussen minder trainen en zijn cafés en musea dicht. Ook de deur van de rusthuizen blijft op slot. “Ik houd mijn hart vast voor wat komt. Mensen hebben hier echt niet door wat er aan de hand is, en doen alsof er sprake is van *een griepje*.” Wel positief van de overheid, zegt Dreesen, is de afgekondigde minimumuitkering van drie maanden voor zelfstandigen die plots zonder werk vallen. “Ook bedrijven worden ondersteund en iedereen kan vlotter een lening aangaan. De overheid doet er alles aan om het land te fiksen. Het verandert hier elke dag: ik wacht thuis in spanning af welke maatregelen de overheid nu weer gaat afkondigen.” (phu)

2foto's

Photo News

Prof Herman Goossens (UA) hoopt binnen paar weken te weten welk medicijn het beste werkt

“We moeten slimmer zijn dan de Chinezen”

Overall ter wereld krijgen patiënten met het coronavirus andere medicijnen. De dokters proberen, want een geneesmiddel waarvan de werking uitgebreid is getest, is er nog niet. Binnen enkele weken volgt mogelijk beterschap, met dank aan de Belgische professor Herman Goossens (UAntwerpen). Hij rolt op dit moment een grootschalig experiment uit bij 3.200 patiënten verspreid over Europa.

JONAS MAYEUR

Maanden na de uitbraak van de coronacrisis in China is er nog steeds geen volwaardig geteste remedie. Hoe kan zo iets?

“De Chinezen hebben wel degelijk verschillende medicijnen uitgeprobeerd. Allemaal medicatie waarvan we weten dat ze kán werken. Omdat ze in het lab of tijdens dierproeven nuttig bleek, of omdat ze haar nut bewees tegen andere coronavirusen, zoals SARS. Jammer genoeg zijn diezelfde Chinezen er niet in geslaagd om voldoende grote studies op te zetten. Er zijn meer dan honderd onderzoekjes opgezet, maar allemaal los van elkaar en soms met kleine groepjes patiënten, ook omdat er nu geen grote groepen patiënten meer zijn. Dat is onzinnig geweest, we weten nog steeds niet welk middel er nu daadwerkelijk werkt, of welk het beste.”

Toch wordt één van die middelen, chloroquine, sinds dinsdag door de Belgische overheid verdeeld aan de ziekenhuizen. Is dat wel een goed idee?

“De hype die er nu is rond dat middel, is zwaar overtrokken. Met dank aan de Amerikaanse president Donald Trump, die zo dom was om dit weekend over het medicijn te tweeten alsof het dé remedie is. Het enthousiasme gaat terug op een Franse studie met ocharme 20 patiënten.”

“Ik heb een vergelijking gemaakt van welke medicatie patiënten in verschillende Europese landen op dit moment krijgen. Daar zitten zeer grote verschillen op. Het is *trial and error*. Deels is dat logisch: we gaan tot het uiterste om mensen te redden, en proberen wat kan. Maar we moeten tegelijk wel blijven zoeken naar wat de beste remedie is. En snel.”

Hoe zal dat de komende weken gebeuren?

“We gaan vier kandidaat-medicijnen testen op 3.200 besmette patiënten, verspreid over Europa. De Fransen zijn daarmee al begonnen. Maar omdat het snel moet gaan, heb je verschillende landen nodig. Anders kom je op korte tijd nooit aan voldoende patiënten. Dus is men vanuit Frankrijk komen aankloppen bij Combacte, een samenwerking tussen meer dan duizend ziekenhuizen en achthonderd laboratoria in Europa. Samen met een Nederlandse collega coördineer ik dat netwerk. Onze Europese studie maakt deel uit van een wereldwijde proef die de WHO heeft opgezet.”

Hoe moeilijk is zo'n onderzoek in volle pandemie?

“De grootste uitdaging is de logistiek. Een van de middelen die we testen, is niet vrij verkrijgbaar, dus moeten we rekenen op de producent. Ook als het lukt om voldoende te leveren aan de betrokken ziekenhuizen, zijn er nog veel uitdagingen.”

“Patiënten werken vrijwillig mee, en geven hun toestemming door een document te tekenen. Maar als we dat met pen en papier doen, is er besmettingsgevaar. We gaan werken met een tablet, die kan je ontsmetten. Bij ebola gebeurde dat ook zo.”

Er werken ook vier Belgische ziekenhuizen mee. Wanneer beginnen de tests hier bij ons?

“Gisteren hebben we een aanvraag ingediend bij het Belgische geneesmiddelenagentschap. We hopen dat er snel toestemming komt. Dan kunnen we volgende week beginnen met de eerste proeven in eigen land. Onder meer in het UZ Gent en het UZ Antwerpen zoeken we in totaal 400 proefpersonen, zowel mensen met milde symptomen als zwaar zieken op intensieve. Zij krijgen ofwel alleen de standaardbehandeling, ofwel de standaardbehandeling met een van de medicijnen erbij. (*zie kader*) Daarna volgen onder andere nog Nederland, Engeland, Zweden, Italië, Spanje, Zwitserland en Luxemburg.”

Hoe snel kan het gaan?

“We hopen over enkele weken al voorlopige conclusies te trekken, van zodra we de kaap van honderd patiënten voorbij zijn. Mogelijk zien we dan al verschillen tussen de vijf geteste behandelingen. Dat zou helpen om dokters in de hele wereld al in de juiste richting te sturen. Ik ben optimistisch: de voorbije dagen is het razendsnel gegaan.”

“De kans bestaat dat er andere kandidaat-medicijnen bijkomen. We moeten wel werken met bestaande medicijnen, en hopen op een voltreffer. Voor een volledig nieuw middel is er geen tijd.”

“De coronacrisis bewijst eens te meer dat een BeNeLiga bijna onhaalbaar is”

Als je thuis zit en – op deze column na – werkloos bent, is er tijd voor andere dingen. Koken doe ik al lang, maar nu heb ik voor het eerst in mijn leven een brood gebakken. Maar je blijft toch vooral nadenken en filosoferen over het voetbal. En de huidige coronacrisis brengt je ook tot bepaalde inzichten in het voetbal. Dat ze de play-offs nu blijkbaar toch gaan laten vallen, zoals ik vorige week suggereerde, is niet meer dan logisch. Maar laten we het eens hebben over de BeNeLiga.

Als je ziet hoe er in beide landen is omgegaan met het virus, dat is dag en nacht verschil. In België kozen we voor een lockdown light, die nadien wat verstrengd is. In Nederland waren ze er niet van overtuigd dat dit de goeie methode was en kozen ze voor het ontwikkelen van groepsimmunititeit. Ze zouden het virus zijn gang laten gaan, zodat zo veel mogelijk mensen er weerbaarheid tegen zouden opbouwen en de kwetsbare groep beter beschermd zou worden. Of dat zo slim was, is nog maar de vraag. Er vielen al 276 doden – vooral in de kwetsbare groep –, tegenover 122 in België. Enkel als er in België een tweede golf komt, zou de Nederlandse aanpak de juiste kunnen blijken. Ik wil maar aantonen dat we twee landen zijn die volledig naast elkaar opereren en heel andere beslissingsniveaus hebben. Ik was al geen grote voorstander van een BeNeLiga, maar die crisis bewijst dat zo'n competitie bijzonder moeilijk te organiseren en bijna onhaalbaar is. Want wat doe je met een gezamenlijke competitie als de ene regering X zegt en de andere regering Y? **Stel dat er een BeNe-Liga zou komen en er over enkele jaren een nieuw virus opduikt – ga daar maar van uit. Gaat de ene helft van de matches dan worden afgelast en de andere niet? Of stel – dat is iets vergelijkbaars – dat je nog eens te maken krijgt met een aanslag in Brussel. Dan wordt de match van Anderlecht afgelast, maar wat met de match van Groningen?**

Het komt bovenop de talloze andere argumenten tegen zo'n BeNeLiga. Ook wat betreft de voordelen voor voetballers kwamen de verschillen al naar boven. De steunmaatregelen zijn simpelweg niet dezelfde. Ook het taalverschil is een issue. We spreken dan wel dezelfde taal, maar laten we Wallonië niet vergeten. Ik pleit niet voor een scheiding van het land, maar zolang Wallonië deel uitmaakt van België, zal een BeNeLiga moeilijk zijn. Of denk je dat Standard en Charleroi het zien zitten om als enige twee clubs in een anderstalig land te gaan spelen, in een competitie waarin de voertaal Nederlands is?

Ik denk ook aan de scheidsrechters die we moeten delen, wat we in het verleden al hebben geprobeerd. In België waren die Nederlandse refs een meerwaarde, maar in Nederland was dat een drama. Daar hebben ze met de Belgische refs hallucinante dingen meegemaakt, waardoor ze ermee gestopt zijn. En terwijl zij intussen met meerdere mensen aanwezig zijn op grote toernooien, zelfs in finales, is bij ons het niveau niet bepaald gestegen.

Je zit ook met de fans. Dat ze de lange afstanden niet gewend zijn, tot daar aan toe. Van Charleroi naar Groningen is 450 kilometer, maar Amsterdam, Rotterdam en Eindhoven zijn te doen. Maar ik stel me de vraag of Belgische fans zitten te wachten op die nieuwe affiches. **Ja, tegen Ajax, Feyenoord en PSV spelen is een extra. Dan heb je ook nog AZ. Maar verder? Dan kom je al bij Heerenveen uit of Utrecht of Willem II. Van de tien Nederlandse clubs zouden er zes zijn waarvan geen enkele fan wakker ligt.** Dat terwijl je aantrekkelijke derby's als STVV-Genk verliest.

In een BeNeLiga ga je uiteraard ook niet dubbel zoveel Europese tickets kunnen verdelen. We zullen er geen tien krijgen, maar misschien zes. Er zouden dus sowieso minder Belgische clubs Europees spelen. En doet AZ iets fantastisch in Europa, dan gaan we als Belgen nog altijd niet meelevén, zoals enkele jaren geleden bijvoorbeeld wél het geval was met AA Gent – het hele land was plots Buffalo.

Het zou eeuwen duren vooraleer je een gevoel van eenheid kan creëren. Niet vergeten: België is net onafhankelijk geworden doordat we de Nederlanders buiten hebben gekregen...

Ik kan zo nog even doorgaan. **Wat met hooliganisme? De overheid staat al niet toe dat je in de voorbereiding tegen een Nederlandse club speelt, tenzij onder een heleboel voorwaarden of zonder publiek. Elke Belgische harde kern heeft namelijk connecties met een Nederlandse harde kern. Dus ook op dat vlak komen er problemen bij.** Je gaat weer slagvelden zien en de politie zal enorm veel mankracht nodig hebben om alles onder controle te houden.

Deloitte zal in zijn – positieve – studie over de BeNeLiga wellicht vooral gefocust hebben op de economische impact. Ik kan me ook voorstellen dat zo'n competitie financieel interessanter is. Maar zoals je ziet, zijn er dus voldoende zaken om eraan te twijfelen dat het er ooit van komt. En het lijkt nu misschien alsof alle Belgische topclubs aan één zeel trekken en hopen dat er een BeNeLiga komt. Maar wees gerust: sommige willen gewoon niet tegen de schenen schoppen en tonen dat ze bereid zijn om samen te werken. Stiekem hopen ze dat hun Nederlandse collega's het afschieten, zodat ze dat zelf niet hoeven te doen.

Topcoach Hein Vanhaezebrouck () fileert het (Belgische) topvoetbal

Ook Somalische man opgepakt die op bus spuwde naar medereizigers

Drie mannen opgepakt voor spuwen en hoesten naar politie: celstraf dreigt

De Antwerpse politie heeft de afgelopen dagen drie mannen opgepakt die naar inspecteurs gespuwd of gehoest hadden. Het parket wil dat gedrag tijdens de corona crisis hard aanpakken en dreigt met zware celstraffen.

SAM REYNTJENS

In Nederland werd enkele dagen geleden al gewaarschuwd voor ‘coronahoesten’ naar politiemensen. Ook in Antwerpen waren er de afgelopen dagen verschillende van die incidenten. Het parket wil dat gedrag streng aanpakken.

“Tijdens deze coronacrisis bewust hoesten, niezen of spuwen naar politiemensen en andere burgers is bijzonder asociaal en totaal onaanvaardbaar”, klinkt het. “Dit soort gedrag zal bestraft worden met celstraffen van drie maanden tot twee jaar en boetes van 400 tot 2.400 euro.” Hoesten, spuwen en niezen op voedingswaren wordt nog strenger bestraft: van zes maanden tot vijf jaar cel en van 1.600 tot 16.000 euro boete.

Meermaals veroordeeld

Een van de vermeende spuwers, John M. (43) uit Deurne, werd ondertussen aangehouden door de onderzoeksrechter en zit in de cel, volgende week verschijnt hij voor de raadkamer. De man, een meermaals veroordeelde crimineel, keerde zich op de Herentalsebaan in Deurne tegen de politie toen die hem wilde controleren omdat hij met zijn vingers een pistool uitbeeldde en “pang, pang, pang” riep. “Hij was verbaal en fysiek agressief, sprak over het coronavirus en weigerde zijn identiteit te geven”, zegt het parket. Ook geboeid bleef de man zich verzetten. “Hij spuwde ook bewust tweemaal naar de inspecteurs”, zegt het parket.

“Mijn cliënt ontkent dat hij naar de politie gespuwd heeft”, zegt M.’s advocaat Johan Platteau. “Hij zegt dat hij zich niet goed voelde en naar de apotheek ging. Omdat hij geen mondkapje heeft, droeg hij zijn sjaal voor zijn mond. Hij vroeg de politie om afstand te houden. Er is een woordenwisseling ontstaan en mijn cliënt zegt dat hij daarbij ten onrechte hardhandig aangepakt is. Hij moest verzorgd worden op de spoed.”

Het parket bevestigt dat de man na zich te hebben verzet tegen zijn arrestatie overgebracht werd naar het ziekenhuis. Platteau zal extra onderzoek vragen en vraagt om camerabeelden te bekijken en getuigen te verhoren.

Niet het enige geval

Ook in Wilrijk werd een man (26) opgepakt omdat hij naar de politie hoestte tijdens een verboden samenkomst. Hij zal gedagvaard worden door het parket.

De onderzoeksrechter heeft maandag ook een 38-jarige Antwerpenaar aangehouden. Die had zondag in de Delhaize in de Van Schoonhovenstraat een vrouw een vuistslag verkocht. Toen de politie ter plaatse kwam, weigerde hij mee te werken. Hij werd geboeid in de combi gezet, maar schopte wild rond zich heen en spuwde in de richting van de agenten met de bedoeling om hen te raken.

Een 26-jarige Somaliër werd donderdag dan weer opgepakt omdat hij op een lijnbus naar medereizigers had gespuwd. “Ook tegenover de controleurs reageerde de man agressief en hij dreigde ook naar hen te spuwen”, zegt het parket. “De man werd aangehouden op verdenking van ‘vals bericht met een aanslag’ en ‘het verspreiden van giftige stoffen’.”

Nico Dijkshoorn

Nostalgische beelden

In **Nederland** werd een week geleden de oplossing tegen neerslachtigheid tijdens de **corona**crisis gevonden: zend lange samenvattingen uit van voetbalwedstrijden uit de jaren 80. Ik heb een middag lang, zonder maar één moment aan besmetting te denken, naar het EK '88 gekeken, de enige keer dat het **Nederland**s elftal eens iets won. Het was prachtig.

Ik denk dat daar voor u, Belgen, ook veel te winnen valt. Ik zelf zou heel graag de hele wedstrijd van KV Mechelen tegen Ajax zien uit 1988, de laatste keer dat gediplomeerd *verkeerd-voorspeller* Aad de Mos iets relevants won. Niet alleen de legendarische sprint met rare sprongetjes van Aad – vlak na het laatste fluitsignaal – laten zien, maar nu ook eens wat meer van de wedstrijd zelf.

Wraakmarathon

Aad de Mos zijn vrij particuliere wraakmarathon over de lengte van het halve veld kan ik dromen. In mijn vorige huis had ik een kunstwerk aan de muur hangen, waarop van links naar rechts een vreugdesprong van Aad de Mos is geschilderd. De aanloop, het loskomen van het gras, het gedraaide hoofd en dan de landing.

Vooraf het gedraaide hoofd, midden in de lucht, vond ik een mooi detail. Aad de Mos zijn kern wordt daar geraakt. Hij is op weg naar zijn spelers, maar halverwege die pasgeboren-hertjes-sprong dan toch nog even naar de tribune kijken of iedereen hem wel ziet juichen. Vintage Aad de Mos-materiaal.

Aad is nog steeds gewoon Aad. Een paar maanden geleden zag ik hem in een YouTube-filmpje bij zijn voordeur staan. Hij wacht iedere ochtend de man op die zijn krant bezorgt. Die geeft hij een hand en hij complimenteert hem met het iedere dag juist bezorgen van de goede krant. Aad geeft nog steeds handen aan mensen en kijkt daarna of hij ze een gunst heeft verleend. Ik denk dat Aad het heel jammer vindt dat iedereen nu meteen zijn handen moet wassen. Zo zonde om Aad meteen van je lichaam af te spoelen.

Maar ter zake: u moet, als u alles in uw hoofd weer een beetje op een rijtje wilt krijgen, onafgebroken naar oude wedstrijden van het Belgisch elftal gaan kijken. Of misschien nog beter: eerst een oude wedstrijd in zijn geheel en daarna het interview met Jean-Marie Pfaff, vlak na de wedstrijd. Dat kan uw land verheffen. Eindelijk weer eens voetballers zien die voetbalbroekjes dragen zo klein als een damesslipje. Maradona als een heet mes door warme boter zien glijden. Maradona het mes, de hele Belgische verdediging de warme boter.

Verkeerd beeld

Of dat nu precies de wedstrijd is die u een goed gevoel gaat geven, weet ik niet, maar ik heb wel een ander idee. Zet drie journalisten van *Het Nieuwsblad* op de volgende zaak: wie heeft de beroemde foto gemaakt van Maradona, dreigend met de bal aan zijn voet en vlak voor hem zes doodsbanige Rode Duivels op een rij? Zoek de fotograaf op, ondervraag hem – desnoods vastgebonden op een stoel – met een lamp in zijn fotografensmoel. En vraag door, steeds maar door. Steeds dezelfde vraag: “Waarom heb jij ons land kapot proberen te maken? Waarom?”

De foto laat een werkelijkheid zien die nooit heeft plaatsgevonden. Op de foto lijkt het alsof de fotograaf recht achter Maradona in de lucht hangt en is het alsof meer dan de helft van het Belgisch elftal een afstraffing vreest. Zo is het nooit gegaan. We zien juist een voorbeeldige opstelling van de Belgen.

In een korte documentaire over deze beroemde foto toont Wilfried de Jong, samen met een sportfotograaf, aan dat door het gekozen perspectief bewust een verkeerd beeld is neergezet. Ze kijken de televisiebeelden erop na en precies op het moment dat de foto is gemaakt, staan de Rode Duivels verspreid over het veld in een perfecte verdediging. Er is handig gemanipuleerd. De fotograaf heeft Maradona nog goddelijker gemaakt en – niet onbelangrijk voor u – de Belgen voor eeuwig neergezet als doodsbange konijnen, samen in de naderende koplampen turend.

Daarom is het misschien juist een goed idee om dat WK in zijn geheel te herhalen. Alle wedstrijden van de Belgen en daarna het onbegrijpelijke geleuter van Jean Marie. Maar geloof me, u gaat ervan opknappen. Echt. U zult zien hoe goed die mannen het deden, helemaal aan de andere kant van de aardbol, zonder stoof en look.

Tovenaarsvoetbal

Ik ben na de herhaling van het EK '88 anders gaan kijken naar het huidige voetbal. Ik ga, als er binnenkort weer wordt gespeeld, op een andere manier kijken. Ik zal voortaan naar De Bruyne en Lukaku kijken in de wetenschap dat een jongetje van twee jaar oud over 35 jaar voor de tv zal zitten en jaloers gaat genieten van wat wij nu wekelijks live zien.

Tovenaarsvoetbal. Geniale ideetjes midden op een overvol veld. Ik zal het vanaf nu altijd begrijpen: Kevin en Lukaku, ze troosten niet alleen ons, maar over 35 jaar ook onze zonen en dochters. Als wij het **corona** virus overleven, kunnen wij zeggen wat ik nu tegen mijn eigen zoon zei: “Ik zag het doelpunt van Van Basten tegen de Russen live op tv. Zoon, ik werd gek van geluk.”